

Ãcõrẽ Bedea

New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

Ācōrē Bedea

New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e

Contents

MATEO	1
MARCO	79
LUCA	128
JUAΛ	208
HECHO	270
ROMANO	344
1 CORINTO	376
2 CORINTO	407
GALATA	427
EPESO	439
PILIPO	450
COLOSA	458
1 TESALONICA	466
2 TESALONICA	473
1 TIMOTEO	477
2 TIMOTEO	486
TITO	493
PILEMOA	498
HEBREO	500
SANTIAGO	525
1 PEDRO	533
2 PEDRO	543
1 JUAΛ	549
2 JUAΛ	558
3 JUAΛ	560
JUDA	562
APOCALIPSI	565

MATEO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MATEOBA ƁAƁA

Jesu ume n̄babari Mateoba nā cartara Ɓasia. Mateora idjaba Levi abadaa. Mateoba Romanebema boro itea parata ƁAƁA pe Ɓaside Jesuba idjira tr̄asia (9:9-13). AƁAƁAmaar̄a Mateoba Marco cartada edapeɗa judior̄a itea ebudaara Ɓasia cawadam̄ar̄ēa Jesura ādjir̄a boroda idjaba Ācōr̄eba ādjir̄a ēdra edabari diai jaradada.

Naār̄a Ɓasia Jesucritora Abrahāneba, Davideba zedadebemada (1:1-18), Jesu todadebemada (1:19deba aba 2:23daa), Juāl̄ba Jesu borocuedadebemada (3:1-17), idjaba diauruba Jesu m̄īa s̄enanebemada (4:1-11).

Mālare ƁA ƁAA Jesuba Galilea amene droma caita odadebemada (4:12deba aba 14:12daa). Eɗa ƁA ƁAA idjia eyade jaradiadada (5:1neba aba 7:29daa), idjia ne ununaca ocuadada (8:1neba aba 9:38daa), idjia edadar̄a doce diabuedada (10:1-42), idjaba ne jara ƁAdeba jaradiadada (11:1neba aba 14:12daa).

Mālare ƁA ƁAA Jesuba Galilea drua āi ƁAƁAƁA jaradia Ɓadaɗebemada (14:13deba aba 17:21naa) idjaba Galileadeba Jerusalēnaa w̄abAƁAde jaradia Ɓadaɗebemada (17:22deba aba 20:34daa).

J̄r̄uare ƁA ƁAA Jesura Jerusalēne m̄aw̄ananebemada (21:1neba aba 28:20daa). Eɗa ƁA ƁAA Jesuba saduceor̄a, pariseor̄a, dewarar̄a sida biē jaradada (capítulo 21–23), Ācōr̄eba cawa oiɗebemada (capítulo 24–25), Jesu crude beupeɗa l̄r̄ebaɗada (26:1neba aba 28:15daa) idjaba idji īj̄a bear̄a puru beaza diabuedada (28:16-20).

Jesucrito ēber̄ar̄a dr̄ōāenabemar̄a

Luca 3:23-38

¹ Nā cartara Jesucritodebema. Jesucritora dadji dr̄ōāenabemar̄a Abrahāneba idjaba Davideba n̄aw̄a zesia.*

² Abrahāl̄ba warra Isada unusia. Māl̄be Isadeba Jacoboda yōsia. Jacobodeba Judada, idji djabar̄a sida yōsidaa.

³ Judadeba Paréda, Zará sida yōsidaa. Ādji papara Tamará basía. Parédeba Esrōlda yōsia. Esrōl̄neba Arālda yōsia.

⁴ Arāl̄neba Aminadáda yōsia. Aminadádeba Naasōlda yōsia. Naasōl̄neba Salmōlda yōsia. ⁵ Salmōl̄neba Booda yōsia. Boo papara Rahá basía. Boodeba Obéda yōsia. Obé papara Rut

* 1:1 Genesi 12:1-3; 2 Samuel 7:16.

basía. Obédeba Jeséda yōsia. ⁶ Mañbe Jesédeba dadji israelerã boro Davira yōsia.

Davideba Salomoãda yōsia. Salomoã papara naëna Uriaba erobasia.† ⁷ Mañbe Salomoãneba Roboaãda yōsia. Roboaãneba Abíada yōsia. Abíadeba Asada yōsia. ⁸ Asadeba Josapada yōsia. Josapadeba Joraãda yōsia. Joraãneba Uzíada yōsia. ⁹ Uzíadeba Jotaãda yōsia. Jotaãneba Acáda yōsia. Acádeba Ezequiada yōsia. ¹⁰ Ezequiadeba Manaseda yōsia. Manasedeba Amoãda yōsia. Amoãneba Josíada yōsia. ¹¹ Josíadeba Jeconiada, idji djabarã sida yōsidaa.‡ Mañ ewaride Babilonianebe marãba israelerãra poyadapeda ädji druadaa jida edesidaa.§

¹² Babilonia druade panenacarea Jeconianeba Salatielda yōsia. Salatieldeba Zorobabelda yōsia. ¹³ Zorobabeldeba Abiuda yōsia. Abiudeba Eliaquiãda yōsia. Eliaquiãneba Azoda yōsia. ¹⁴ Azodeba Sadoda yōsia. Sadodeba Aquiãda yōsia. Aquiãneba Eliuda yōsia. ¹⁵ Eliudeba Eleazada yōsia. Eleazadeba Mataãda yōsia. Mataãneba Jacoboda yōsia. ¹⁶ Jacobodeba Jose da yōsia. Jose quimara Maria basía. Idjaba Mariaba Jesuda tosia. Ara mañ Jesura Ñcõrẽba diai jarada êdra edabari abadaa.

¹⁷ Mãwã Abrahaãneba aba Davidaa catorce drõãenabemarãda panasidaa. Davi ewarideba aba Babilonia druadaa jida edepedadaa catorce drõãenabemarãda panasidaa. Idjaba Babilonia druadaa jida edepedadeba aba Ñcõrẽba êdra edabari diai jarada zedaa catorce drõãenabemarãda panasidaa.

Jesucrito toda

Luca 2:1-7

¹⁸ Jesucrito todara nãwã basia: dji papa Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Baribããã dji edadi naëna Mariara Ñcõrẽ Jauredeba biogoa besia. ¹⁹ Dji quima Jose ra eberã jipa basia. Mañ bẽrã Mariara jũmarã quĩrãpita biẽ jara amaaba chupea igara quĩrã basia. ²⁰ Mãwã crĩcha bãde bajãnebema nezocada cãimocaradeba Josemaa zepeda nãwã jarasia:

–Jose, Davideba zeda, Maria edaira wayarãdua, idjira Ñcõrẽ Jauredebabããã biogoa bã bẽrã. ²¹ Mariaba warrada toya. Mañ warraba idji purura ädji cadjiruadebemada êdra edaya. Mañ bẽrã idjira trã bãdua Jesu.–

²² Jũma maãããra mãwãsia Ñcõrẽba naëna jarada quĩrãca. Idjideba bedebariba nãwã jarasia:

† 1:6 2 Samuel 11; 12. ‡ 1:11 Mañ Jeconiara idjaba Joaquiã abadaa. § 1:11 2 Rey 24:8-16.

23 Wērã umaquĩrã adua b̄ada biogoa b̄epeda warrada toya. Ēberãrãba dji warrara Emanuel adia.*

(Mañ tr̄ba jara b̄a “Ācōrēra dadjirã ume b̄ada.”)

24 Mañne Josera cãimocara nũmanada ãr̄mapeda Ācōrē nezoca bajãnebemaba jarada quĩrãca osia. Mariara edasia. 25 Barib̄aã ãbaa cãinaca basia aba mañ warra iwina tob̄ada.† Todacarea Joseba idjira tr̄ b̄asia Jesu.

2

Chĩdaudeba cawa jarabadaba Jesu ac̄ade zepedada

1 Jesu Beleñ purude Judea druade toside Herode dji Droma abadada dji boro basia.* Mañ ewaride ãc̄aã ēberãrãda ãmãdau odjabariare b̄a druadeba Jerusaleñ purude jũesidaa. Mañḡarãba chĩdau ac̄a pan̄neba ne cawabadjidaa. 2 Mañne ãdjia iwidisidaa:

–Nañ druade judiorã boro bai warrada tosia. Idjira çsãma b̄a? Daiba ãmãdau odjabariare b̄a druadeba chĩdau idjidebemada unusidaa.† Nama ze pan̄a idjia bia bedeadĩ carea.–

3 Mañ ũrĩside Herodera biẽ b̄esia ab̄ada idji cacuabari bei b̄erã. Idjaba Herodeba sãwã oida cawadaẽ pan̄a b̄erã jũma Jerusaleñbemarã sida biẽ panesidaa. 4 Mañne Herodeba jũma sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabada sida tr̄cuapeda iwidisia:

–Ācōrēba ēdr̄a edabari diai jaradara çsãmab̄aã toida b̄a?–‡

5 Ādjirãba panusidaa:

–Beleñ purude nañ Judea druade toida b̄a. Mañnebemada Ācōrēneba bedeariba nãwã jarasia:

6 Beleñ purura Judadebema puru droma bea tãena dji edaara b̄aẽa.

Mañ purudeba dji boroda aba zeya.

Mañ boroba m̄a puru Israelera bia pe erobaya.–§

7 Mañbe Herodeba chĩdaudeba cawa jarabadarãra m̄erã tr̄cuasia. Dji warra toda ewari cawai carea ãdjia iwidisia dji chĩdaura sãlbedã odjasida. Mañne dji ewarira jarasidaa.

8 Ādjira Beleñnaa wãbib̄aãde Herodeba jarasia:

* 1:23 Isaia 7:14. † 1:25 Iwina. Griego bedeadẽ ãc̄aã cartade mañra neẽa.

* 2:1 Mañḡa Herodera “dji Droma” abadjidaa. Idjira ab̄abe nama Mateo 2:1-22de, Luca 1:5de bida odja b̄a. Waabema bororã Herode abadada idjideba yõsidaa. † 2:2 Numero 24:17. ‡ 2:4 Ācōrēba ēdr̄a edabari diai jarada. Mañra griego bedeadẽ “Crito” b̄a b̄a. Critora tr̄ãẽ. Jara b̄a “Ācōrēba ēdr̄a edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirã Boroda b̄adada.” Arameo bedeadẽ jarabadaa

“Mesias.” § 2:6 Miquea 5:2.

–Jāma wānapeda dji warra zaquera bio quĩrācuita iwidi wānadua. Unusidara māa jarade zedadua mā sida idjimaā bia bedeade wāi carea.–

⁹⁻¹⁰ Herodeba māwā jaradacarea ādjira wāsidaa. Małbe chīdau łmādau odjabariare unupedadara wayacusa unusidaa. Unusidade bio ʙasridasidaa. Dji chīdaura ādji na wāsia aba dji warra zaque ʙama piqui nūmeʙaɾɿdaa. ¹¹ Dede eđa wāʙadade warra zaquera dji papa Maria ume ʙada unusidaa. Ara małda chīrāborode copanenapeda warra zaquea bia bedeasidaa. Małbe ādjiza baurudeda ewadapeda warra zaquea oroda, incienso querada, mirra quera sida diasidaa. ¹² Māwānacarea Ācōrēba ādjirāa cāimocaradeba cawabisia Herodemaā jēda wārānamārēā. Mał bērā dewara óareba ādji druadaa wāsidaa.

Egipto druadaa mĩrũ wāpedada

¹³ Ādji wāpedadacarea Ācōrē nezoca bajānebemada cāimocaradeba zepeda Josea jarasia:

–Herodeba ʙa warra zaquera jɿɿ ʙa beai carea. Małba piradrɿpeda ʙa warra zaquera, dji papa sida edapeda Egipto druadaa wānadua. Mama ʙedua aba māa jarabɿɿdaa.–

¹⁴ Ara małda Josea diamasi piradrɿpeda warra zaquera, dji papa sida edapeda Egiptodaa edesia. ¹⁵ Ādjira mama panesidaa aba Herode ʙeubɿɿdaa. Małgɿara māwāsia Ācōrēba jarada quĩrāca. Idjideba bedebariba nāwā jarasia: “Māa mā warrara trāsia Egiptodeba zemārēā.”*

Herodeba Belełnebema warrarā quenabida

¹⁶ Herodeba cawasia chīdaudeba cawa jarabadarāba idjira cūrūgasidada. Mał carea bio quĩrūpeda Belełnebema warra zaquerā poa uméneba edaa quedeada jūma quenabisia. Ara caitabema sida quenabisia. Māwā osia chīdaudeba cawa jarabadarāba chīdau unupedada ewarira idjía jarapedada bērā. ¹⁷ Māwā jūmarāda sopuasidaa Ācōrēneba bedebari Jeremiaba jarada quĩrāca. Nāwā jarasia:

¹⁸ Ramá purude ũrīsidaa aega jīā ʙada, sopua jīā ʙada, idjaba aujīā ʙada.

Raquelera idji warrarā carea jīā ʙada māwā ʙasia.

Idji sobiabidira quĩrīāé basía idji warrarā neē ʙeda bērā.†

Jose Egiptodeba jēda zeda

¹⁹ Herode ʙeuside Josea wadi Egiptode ʙasia. Małne bajānebema nezocada idjimaā cāimocaradeba zesia. ²⁰ Mał nezocaba idjía jarasia:

* 2:15 Osea 11:1. † 2:18 Jeremia 31:15.

–BΛ warra zaque bea quĩrĩã beadara beusidaa. Maĩ bẽrã piradrΛpeda warra zaquera, dji papa sida wayacusa Israeldaa ededua.–

²¹ Ara maĩda Josera piradrΛpeda idji warra zaquera dji papa sida Israeldaa edesia. ²² BaribΛΛ Joseba ũrĩsia Arquelaoda idji zeza Herode cacuabari Judea druadebema boroda besida. Maĩ carea maaaa wãida wayasia. BaribΛΛ Ācõrẽba idjia cãimocaradeba jarada bẽrã Galilea druadaa wãsia. ²³ Mama puru Nazare abadae besia. MaĩgΛra mãwãsia Ācõrẽneba bedeabadarãba nãwã jarapedada quĩrĩca: “Idjira Nazaredebemaana adia.”†

3

Borocuebari Juaĩnebema

Marco 1:1-8; Luca 3:1-9, 15-17; Juaĩ 1:19-28

¹ Mãwãnacarea Borocuebari Juaĩba Judeade ějũã põãsa ewaraga bΛde jaradia besia. ² Nãwã jarabadjia:

–Ācõrẽra zebΛΛΛ jũmarã Boro bai carea.* Maĩ carea bãrãba cadjirua obadara igaradapeda idjima zedadua.–

³ Maĩ Juaĩnebemada Ācõrẽneba bedeabari Isaĩaba jarasia: Ĕberãda ějũã põãsa ewaraga bΛde jĩgua bedea bΛa: Ora jaridadua dadjirã Boro bia edadamãrẽã. Ora idji itea jipa jaridadua.†

⁴ Juaĩba jΛbarira cameyo cara oda basía. Idjia jΛ bΛ trãjΛbarira animarã e oda basía. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajõda jõbadjia. ⁵ Maĩne ěberãrã Jerusaleĩnebemarãda, jũma Judea druadebemarãda, idjaba jũma Jordaĩ do caita bearã sida Juaĩmaa wãbadjidã. ⁶ Ādjia cadjirua opedadada idji quĩrãpita ebuda jarabadjidã. Maĩbe Juaĩba Ādjirãra Jordaĩ dode borocuebadjia. ⁷ Mãwã bΛde ĀcΛΛΛ judiorã ley jaradiabadada zesidã Juaĩba borocuemãrẽã. ΛcΛΛΛra pariseorã basía; ĀcΛΛΛra saduceorã basía. BaribΛΛΛ Juaĩba Ādjirã unubΛΛde jarasia:

–Dama ěberãrã, ¿caiba jarasi bãrãra Ācõrẽ quĩrũbidebemada poya mĩrũnida? ⁸ Bãrãba o panΛneba unubidadua wãrãda Ācõrẽmaa zesidada. ⁹ Crĩcharãndua Abrahaĩ warrarã bẽrã Ācõrẽba cawa oẽda. Mãã bãrãã ebuda jaraya: Ācõrẽba quĩrĩãibΛΛΛ, za tabea mõgarara Abrahaĩ warrarã babicuaya. ¹⁰ Maĩ awara mãã jaraya: Ācõrẽba zagarada erobΛa bacuru tutacuai carea. Jũma bacuru bia zaudacara tutacuapeda tΛbΛde

† **2:23** Idjira Nazaredebemaana adia. Nazare trãra hebreo bedeade “nezer” jarabadaa. Maĩ bedeaba jara bΛa “bacuru tucudã.” Isaĩa 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. * **3:2** Daniel 2:44. † **3:3** Isaĩa 40:3.

batacuaya. Ara mañ quĩrãca Ñcõrẽba cadjirua obadarãda cawa oya.

¹¹ Mãa bãrãra baidoba borocueya Ñcõrẽmaa zesidada cawabi carea. Baribãrã mã caidũ zebãrãda mã cãyãbara dji dromaara bãa. Mañ bãrã idjia jĩrũne jã bã ãrãi carea mãra bia bãã. Idjiabãrã Ñcõrẽ Jaureda diaya.[†] Baribãrã ãjãnaẽbãrã cawa oya.[§] ¹² Ezoai careabemara idji jawade erobãa porara dji ta umebemada ãyã bãi carea. Mañbe dji tara wagaya baribãrã dji porara tãbã uruade babueya.–

Juaãba Jesu borocueda

Marco 1:9-11; Luca 3:21-22

¹³ Mañ ewaride Jesura Galilea druadeba Jordaã dodaa zesia Juaãba idjira borocuemãrẽã. ¹⁴ Baribãrã Juaãba borocue amaaba jarasia:

–Bãabãrã mãra borocueida bãa. ¿Cãrẽ cãrẽã bãra mãmaa ze bã?–

¹⁵ Mañne Jesuba panusia:

–Nawena bãa obari quĩrãca odua. Biara bãa dadjia jũma jipa odida Ñcõrẽba obi bã quĩrãca.–

Ara mãda Juaãba ãjãsia. ¹⁶ Jesura borocuepeda doedaãba drua wãbãrãde cawaẽne bajãda ewasia. Mañne Jesuba Ñcõrẽ Jaurera puchirã quĩrãca idji ãrã zebãrãda unusia. ¹⁷ Mañ awara Ñcõrẽ bajãneba eda bedebãrãda ãrãsidã. Nãwã jarasia:

–Naãdrã mã Warra quĩrãã bãa. Mãra idji carea bio bãsrãda bãa.–*

4

Diauruba Jesu mã sãna

Marco 1:12-13; Luca 4:1-13

¹ Mãwãnacarea Ñcõrẽ Jaureba Jesura ãjũã põãsa ewaraga bãdaa edesia. Mañbe diauruba idjira mã sãsia Ñcõrẽra igarabi carea. ² Jesura cuarenta ewari ãsa, diamasi bida ne coẽ bãda bãrã jarra besia. ³ Mãwã bãde mã sãbarira zesia. Idjia jarasia:

–Bãda wãrãda Ñcõrẽ Warrabãrã, jaradua za tabea mõgarã paã bamãrẽã.–

⁴ Baribãrã Jesuba panusia:

–Ñcõrẽ Bedeade nãwã bã bãa: ababe ne co bãdeba ãberãra zocai bãã, ãtebãrã jũma Ñcõrẽba jara bã ãjã bãdeba zocai baya.–*

[†] 3:11 Ñcõrẽ Jaureda diaya. Griego bedeade nãwã bã bãa: “Ñcõrẽ Jaureba borocueya.” [§] 3:11 Cawa oya. Griego bedeade nãwã bã bãa: “Uruaba borocueya.”

* 3:17 Isaía 42:1-4. * 4:4 Deuteronomio 8:3.

⁵ Māwānacarea diauruba Jesura Jerusaleñ, Ācōrē itea ʙΛ puruḍaa edesia. Mama Ācōrē de droma boro ḗḗlara ʙΛmaa edesia. ⁶ Maḗbe diauruba jarasia:

–ʙΛda wārāda Ācōrē WarrabΛΛ, namaΛba uḍu jḗdrΛdua. Ācōrē Bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa: Ācōrēba idji bajānebema nezocarāda diabueya ʙΛ carebamārēā.

ʙΛra ādji jḗwade edadia ʙΛ jīrūra mōgaraba puarāmārēā.†

⁷ Maḗne Jesuba diaurua jarasia:

–Ācōrē Bedeade idjaba jara ʙΛa: “Bariduada orādua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya.”‡

⁸ Māwānacarea diauruba Jesura eya ḗḗ ʙΛde edesia. MamaΛba Jesua jūma naḗ ējūāne ʙea puruda, puruza ne bia queḍea siḍa acΛbisia. ⁹ Maḗbe diauruba jarasia:

–ʙΛda chīrāborode cobepeda mḗa bia bedeaibΛΛ, naḗgara jūma mḗa ʙΛa diaya ʙΛ jḗwaeḍa erobamārēā.–

¹⁰ Maḗne Jesuba diaurua jarasia:

–Satana, āyā wādua. Ācōrē Bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa: “ʙΛ Boro ĀcōrēabΛΛ bia bedeadua. Aba idjidrΛ ḗjā badua.”–§

¹¹ Ara maḗda diaurura Jesu caitabemada āyā wāsia. Maḗne Ācōrē nezoca bajānebemarāda Jesumaa zedapeda idjira ne cobisidaa.

Jesuba jaradia beda

Marco 1:14-15; Luca 4:14-15

¹² Borocuebari Juaḗ preso ʙΛ ūrīside Jesura jēda Galilea druadaa wāsia. ¹³ BaribΛΛ Nazare purude ʙeē basía, ātebΛΛ Capernauḗ purude ʙade wāsia. Maḗ purura amene droma icawa ʙΛa. Neptalideba yōpedada israelerā ējūāne ʙΛa idjaba Zabuloḗneba yōpedadarā ējūā caita ʙΛa. ¹⁴ Maḗgara māwāsia Ācōrēneba bedebari Isaíaaba ʙΛeḍa quīrāca. Nāwā ʙΛasia:

¹⁵ Bārā Zabuloḗ idjaba Neptali ējūāne bearā, judiorāē Galileade bearā, amene dromanaa wābada o caita bearā, Jordaḗ do icawa bearā:

¹⁶ Bārāra pāīmane duanasidaa Ācōrē adua panana bērā. BaribΛΛ idira ḗnaane duana Ācōrēnebemada cawa panΛ bērā. Bārāra zocai panΛmīna beḍa quīrāca duanabadjidāa. BaribΛΛ idira ḗmāḍau odjabΛΛ quīrāca Ācōrēba ara idjidebemada bārāa cawabi ʙΛa.*

¹⁷ Maḗ ewarideba ḗḗta Jesuba nāwā jara nībasia:

† 4:6 Salmo 91:11,12. ‡ 4:7 Deuteronomio 6:16. § 4:10 Deuteronomio 6:13.

Satana. Maḗ trḗra hebreo bedeaḍeba ze ʙΛa. * 4:16 Isaía 9:1-2.

–Ăcōrēra bārā Boro bai carea zebΛΓΛA.† Maļ carea bārāba cadjirua obadara igarađapeda idjima zedadua.–

Jesuba beda baribadarā trāna

Marco 1:16-20; Luca 5:1-11

¹⁸ Jesura Galilea amene droma icawa nīne ēberāda umé unusia. Abara Simoļ basía, Pedro abadada. Dewarabemara dji djaba Andre basía. Maļ ēberārāra beda beabadarā basía. Ādjira doeda beda bari panasidaa. ¹⁹ Jesuba ādjía jarasia:

–Mļ ume zedadua. Bārāba beda b̄aribada quĩrāca mļa bārāa jaradiaya ēberārāda mļmaa enenamārēã.–

²⁰ Ara maļda ādji beda b̄aribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa. ²¹ Nocodaa wābΛΓΛde Jesuba dewara ēberāda umé unusia. Abara Zebedeo warra Santiago basía. Dewarabemara dji djaba Juaļ basía. Ādji zeza ume jābade beda b̄aribada cōã beada ca panasidaa. Maļbe Jesuba ādjira trāsia idji ume wānamārēã. ²² Ara maļda ādji jābara, ādji zeza sida amepeda Jesu ume wāsidaa.

Jesu Galilea druade pΛrrΛada

Luca 6:17-19

²³ Jesura jūma Galilea druade pΛrrΛA wāsia. Judiorā dji jΛrebada deza jaradiabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zebΛΓΛA. Maļ beaea bia jaradiade wābΛΓΛza jūma ēberārā cacua biē beada biabicusia. ²⁴ Maļ bērā idjira jūma Siria druade trā bΛgasia. Maļ carea ēberārāba jūma quĩrātanoaneba cacua biē beada, cacua pua bara beada, jai bara beada, wawa beada, bΛradrΛ bea sida idjima enebadjidaa. Jesuba ādjirāra jūma biabibadjia. ²⁵ Maļ carea zocārā Galileadebemarāda, Decapoli druadebemarāda, Jerusaleñebemarāda, Judeadebemarāda, Jordaļ do quĩrārēbemarā sida Jesu caiđu wāsidaa.

5

Dadji bia beadi Jesuba jarada

Luca 6:20-23

¹ Ēberārā zocārā unuside Jesura eyade ļtaa wāpeda chūmesia. Maļne idji ume nībabadarāda idjima zesidaa.

² Maļbe Jesuba nāwā jaradisia:

³ Bārāba ara bāduba dji biaēda cawa panΛbΛrΛ, bio bia panΛA Bajāne BΛba pe eroBΛ bērā.

⁴ Bārāda sopua beabΛrΛ, bio bia panΛA Ācōrēba maļ sopuara jōbi bērā.

⁵ Bārāba dji dromada beadi carea jΛrΛdaēbΛrΛ, bio bia panΛA Ācōrēba bārāa jūma naļ ējūāra diai bērā.

† 4:17 Daniel 2:44.

- 6 Wārāda sodeba jipa o quĩrĩā beadib_{ΛΓΛ}, bio bia pan_{ΛΛ} bārāba quĩrĩā beara Ācōrēba diai bērā.
- 7 Bārāda quĩrā djuburiaya beadib_{ΛΓΛ}, bio bia pan_{ΛΛ} Ācōrēba quĩrā djuburiai bērā.
- 8 Bārāra sodeba ababe Ācōrē itea beab_{ΛΓΛ} bio bia pan_{ΛΛ} Ācōrēra ununi bērā.
- 9 Bārāba jūmarāda ābaa necai beadamārēā o beab_{ΛΓΛ}, bio bia pan_{ΛΛ} Ācōrē warrarāana adi bērā.
- 10 Bārā jipa bea carea dewararāba biē odib_{ΛΓΛ}, bārāra bio bia pan_{ΛΛ} Bajāne B_Λba pe erob_Λ bērā.
- 11 Bārāda m_Λ carea biē jaradib_{ΛΓΛ}, biē odib_{ΛΓΛ}, idjaba quĩrātanoa sewadeba biē jaradib_{ΛΓΛ}, bio bia pan_{ΛΛ}.
- 12 Bio capipia beadadua, bārāba nebia wai_Βada bajāne eropan_Λ bērā.
- Drōāenabema ewaride bida Ācōrēneba bedeabadarāda ara ma_Λ quĩrāca biē odi carea ēpēsidaa.

Tā idjaba ānaa

Marco 9:49-50; Luca 14:34-35

13 Bārāra na_Λ ējūāne tā quĩrāca pan_{ΛΛ}. * Barib_{ΛΓΛ} tā c_Λyada jōib_{ΛΓΛ} ġsāwā wayacusa c_Λya bei? Abeda biē beya. Biara b_Λba dajadaa batabuedida ār_Λ t_Λgadāmārēā. 14 Bārāra ānaa quĩrāca beaa, na_Λ ējūāne beaba bārāneba Ācōrēnebemada unu pan_Λ bērā. Puru eyade b_Λda ġsāwā mērāni? 15 Ni aba_Λba ībīrāda coadapeda epedeco droma edre b_Λdacaa. Āteb_{ΛΓΛ} āt_Λ dji b_Λbadade nūm_Λbadaa jūma dji dejāne beara ānaane beadamārēā. 16 Ara ma_Λ quĩrāca ēberārā quĩrāpita biada o pananadua ādjirāba dadji Zeza bajāne b_Λa bia bedeadamārēā.

Ācōrēba Moisea diada ley jūma odidebema

17 Crīcharānadua m_Λra zesida Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba b_Λpedada sida āyā b_Λi carea. M_Λra ma_Λ carea zeē basía, āteb_{ΛΓΛ} zesia ādjia jara pan_Λda jūma aride oi carea. 18 Wārā arada m_Λa jaraya: na_Λ ējūā, bajā sida wadi b_Λmisa ma_Λ leydebemara ni maārī bida jōéa aba leyba jara b_Λra jūma māwāb_{ΛΓΛ}daa.† 19 Ma_Λ bērā bariduaba ma_Λ leydebema dji edaara b_Λ sida ījā oēb_{ΛΓΛ}, idjaba dewararāa abarica ījā orānamārēā jaradiaib_{ΛΓΛ}, idjira Ācōrē purude dji edaara quiruda baya. Barib_{ΛΓΛ} leyra ījā o baib_{ΛΓΛ}, idjaba māwā odamārēā dewararāa jaradiaib_{ΛΓΛ}, ma_Λg_Λra Ācōrē purude dji dromada baya. 20 Wārā arada m_Λa jaraya: judiorā

* **5:13** Tā quĩrāca pan_{ΛΛ}. Ma_Λba jara b_Λca b_Λa “bārāra na_Λ ējūāne pan_{ΛΛ} ēberārā bia duananamārēā” wa “bārāba na_Λ ējūānebemarāa Ācōrē crīchada jaradiaia.” 2 Corinto 4:20. † **5:18** Ni maārī bida. Griego bedeade nāwā b_Λ b_Λa: “Caraga aba bida idjaba letra aba bida.”

ley jaradiabadaba o panΛ cāyābara idjaba pariseorāba o panΛ cāyābara bārāba jipaara odaēbΛΓΛ, Bajāne BΛba pe erobaēa.

Jesuba quīrūbiādebema jaradiada

Luca 12:57-59

²¹ Bārāba cawa panΛΛ dadji drōāenaΛba nāwā jarabadada: “Mīā bearādua.” † Idjaba “mīā beaibΛΓΛ bārā bororāba cawa odia.” § ²² BaribΛΓΛ mΛa jaraya: bariduada djārā ume quīrūbiΛΓΛ Ācōrēba cawa oya. Bariduaba djārāda crīcha neē tabΛada aibΛΓΛ bārā bororāba cawa odia.* Idjaba bariduaba djārāda biē jaraibΛΓΛ, Ācōrēba tΛbΛ uruadaa wābiya.

²³ Maļ bērā bΛ djabada bΛ ume quīrū bΛda quīrānebaibΛΓΛ, bΛa animarā Ācōrēa babue diade wānamīna babue diarādua. ²⁴ ĀtebΛΓΛ dji babue diabada caita amepeda bΛ djaba ume ibiade wādua. MaļbebΛΓΛ jēda zepeda bΛ animarāra Ācōrēa babue diadua.

²⁵ BΛa oda carea bΛ dji quīrūba bΛra dji cawa obarimaa edeibΛΓΛ, wadi ode wābΛdade jūma odua ibiadi carea. Māwā oēbΛΓΛ, idjia bΛra dji cawa obari jΛwade bΛya. Maļbe dji cawa obariba bΛra dji zarraa jidabiya preso bΛmārēā. ²⁶ Wārā arada mΛa jaraya: bΛra jāmabemada ēdrāēa aba bΛa diaida bΛ parata jūma diabΛrΛadaa.

Daunemabadādebema

²⁷ Bārāba cawa panΛa nāwā jarabadada: “Daunemarādua.” † ²⁸ BaribΛΓΛ mΛa bārāa jaraya: bariduaba wērāda acΛpeda awuaibΛΓΛ abeda maļ wērā ume idji sođeba daunemasia.

²⁹ Maļ bērā bΛ jΛwa araarebema dauba bΛa cadjiru-ada obibΛΓΛ, maļ cadjirua o amaaba bΛ daura ēūtapeda batabuedua. BΛ cacuādebema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maļda biara bΛa Ācōrēba jūma bΛ cacuada tΛbΛ uruade batabuei cāyābara. ³⁰ Idjaba bΛ jΛwa araarebemaba bΛa cadjiruada obibΛΓΛ, maļ cadjirua o amaaba bΛ jΛwara bΛá tutapeda batabuedua. BΛ cacuādebema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maļda biara bΛa Ācōrēba jūma bΛ cacuada tΛbΛ uruade batabuei cāyābara.

Mīā amabadādebema

Mateo 19:9; Marco 10:11-12; Luca 16:18

³¹ Idjaba nāwā jarabadaa: “Bariduaba idji wērāda amaibΛΓΛ, dji wērāa carta mīā amainebemada diaida bΛa.” † ³² BaribΛΓΛ mΛa jaraya bariduaba idji wērāda dewara ume bΛēda amaibΛΓΛ, maļgΛra dji wērā daunemabibΛΓΛ carea

† 5:21 Exodo 20:13. § 5:21 Deuteronomio 17:8. * 5:22 Bārā bororā. Griego bedēade “Sanedrín” bΛ bΛa. MaļgΛde eda duanasidaa judiorā bororā dji dromarāda. † 5:27 Exodo 20:14. † 5:31 Deuteronomio 24:1.

bedeade baya. Idjaba idji wērã amanada dewaraba edaibΛΓΛ, dji edabΛΓΛ umaquĩrã sída daunema bΛa.

Ăcōrē quĩrãpita wārãda ne oi jaraid ebema

³³ Bārãba cawa panΛa dadji drōãenaΛba nãwã jarabadada: “BΛa Ācōrē quĩrãpita wārãda ne oya aibΛΓΛ jũma oida bΛa.”[§]
³⁴ BaribΛΓΛ mġa jaraya: ni abaΛ trġneba wārãda ne oyada arãnadua. Bajã trġneba wārãda ne oyada arãnadua, bajãra Ācōrē bugue quĩrãca bΛ bĕrã. ³⁵ Naġ ĕjũã trġneba wārãda ne oyada arãnadua, naġ ĕjũãra Ācōrē jĩrũ bΛbari quĩrãca bΛ bĕrã. Idjaba Jerusaleġ trġneba wārãda ne oyada arãnadua, Jerusaleġra dadjirã Boro Ācōrē puru bĕrã. ³⁶ Idjaba ara bΛdji trġneba wārãda ne oyada arãdua, bΛ buđara aba biđa poya torroa oĕ bĕrã idjaba poya pãima oĕ bĕrã. ³⁷ Bārãba ne odiada adibΛΓΛ, odadua. Idjaba odaĕana adibΛΓΛ, orãnadua. Maġ auđu baridua trġneba wārãda ne oida jarabΛΓΛara cadjiruadeba ze bΛa.

BΛ biĕ oda droaid ebema

Luca 6:29-30

³⁸ Bārãba cawa panΛa nãwã jarabadada: “AbaΛba djãrã dauda ārĩsira dji mãwã odara abarica dau ārĩnida panΛa.* Quidada bΛasira dji mãwã odara abarica quida bΛadida panΛa.”[†]
³⁹ BaribΛΓΛ mġa jaraya: bΛda biĕ osidara chupea droadua. Bariduaba bΛra uridarra dji jΛwa araarebemane uibΛΓΛ, dewarabemaare biđa idu ubidua. ⁴⁰ BΛa jġbari jãrĩ carea bariduaba bΛda dji cawa obarimaa edeibΛΓΛ, idjia jãrĩ quĩrã bΛra, dewarabema sída idu jãrĩbidua. ⁴¹ Zarraba bġa ne zġġada tΛmΛa aride edebibΛΓΛ, idjia jarada auđu ededua. ⁴² Bariduaba bġa ne iwidibΛΓΛ diadua. Bariduaba bġa ne iwidibΛΓΛde jĕda diayada aibΛΓΛ, idjia iwidibΛra wãgarãdua.

Dadji dji quĩrũ quĩrãida bΛdebema

Luca 6:27-28, 32-36

⁴³ Bārãba cawa panΛa nãwã jarabadada: “BΛ dji biara quĩrãdua, baribΛΓΛ bΛ ume dji quĩrũra quĩrãmadua.”[†]
⁴⁴ BaribΛΓΛ mġa jaraya: bãrã dji quĩrũra quĩrãnadua. Bãrã biĕ jarabΛdara bia jaradadua; bãrã quĩrãma panΛara bia odadua.†
 Ācōrĕa iwididadua ādjirãra carebamãrĕã. ⁴⁵ Mãwã ebuđa baya bãrã Zeza bajãne bΛ warrarãda. Dadji Zezaba ġmãdaura ĕberã cadjiruarã carea, dji biarã carea biđa odjabibaria. Ĕberã jipa beaĕ carea, dji jipa bea carea biđa cuera zebibaria.

§ 5:33 Deuteronomio 23:21-23. * 5:38 Levitico 24:20. † 5:43 BΛ dji biara quĩrãdua. MaġdrΛ Levitico 19:18de bΛa, baribΛΓΛ ġcaΓΛba maġ auđu dadji dji quĩrũ quĩrãmanida panΛada jaradiasidãa. † 5:44 Bãrã biĕ jarabΛdara bia jaradadua; bãrã quĩrãma panΛara bia odadua. Griego bedeade ġcaΓΛ cartade maġra neĕa.

46 BaribΛΓΛ bārãba ababe bārã dji biarãdrΛ quĩrĩã pananibΛΓΛ, ¿cãrẽ nebiada Ācõrẽba diai? Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebadarã bida maļ quĩrãca obadaa. 47 Bārãba ababe djabarãa “mērã” adibΛΓΛ, ¿cãrẽ biada o panΛ? Dji Ācõrẽ adua bea bida māvã obadaa. 48 Maļ bẽrã jũmarãda quĩrĩã beadadua bārã Zeza bajãne bΛba jũmarã quĩrĩã bΛ quĩrãca.

6

Ne neẽ quedeaa diadidebema

1 Bārãba ne biada o panΛne quĩrãcuitadadua. Dewararãba bia ununamãrẽã orãnadua. Māvã odibΛΓΛ, bārã Zeza bajãne bΛba idji nebiadebemada diaẽa. 2 BΛa ne neẽ quedeaa ne diabΛΓΛde dji biaca beaba obada quĩrãca orãdua. Ādjia ne diabΛdade cachiruda zabibadaa judiorã dji jΛrebada dede, purude bida jũmarãba ãdjidebemada bia bedeadamãrẽã. Wãrã arada mļa jaraya: eberãrãba ãdjidebemada bia bedeadida quĩrĩã panΛ bẽrã ababe maļdrΛ edadia. Ācõrẽneba ni cãrẽ sida edadaẽa. 3-4 BΛa ne neẽ quedeaa ne diabΛΓΛde jĩgua jararãdua. Ni abΛΛa nẽbΛΓΛrãdua. BΛa chupea bia o bΛra bΛ Zeza Ācõrẽba unubaria. IdjiabΛΓΛ bΛa nebiada diaya.*

Ācõrẽa iwidibadadebema *Luca 11:2-4*

5 BΛa Ācõrẽa iwidibΛΓΛde dji biaca beaba obada quĩrãca orãdua. Ādjirãba judiorã dji jΛrebada dede, purude bida eberãrãba bia ununamãrẽã ļta nũpanenapeda Ācõrẽa iwidibadaa. Wãrã arada mļa jaraya: eberãrãba ãdji bia ununida quĩrĩã panΛ bẽrã ababe maļdrΛ edadia. Ācõrẽneba ni cãrẽ sida edadaẽa. 6 BΛa Ācõrẽa iwidibΛΓΛde bΛ dede eda wãdua. Dji eda wãbadara jũãtrΛpeda bΛduba bΛ Zeza Ācõrẽa iwididua. BΛa chupea bia o bΛra bΛ Zeza Ācõrẽba unubaria. IdjiabΛΓΛ bΛa nebiada diaya.

7-8 BΛa Ācõrẽa iwidibΛΓΛde Ācõrẽ adua beaba obada quĩrãca orãdua. Ādjirãba abarida bΛrima zocãrã jarabadaa crĩcha panΛ bẽrã dãrã iwidibΛdade Ācõrẽba biara ũrĩda. BaribΛΓΛ bārã Zeza Ācõrẽa iwididi naẽna idjia cawa bΛa bārãba cãrẽda quĩrĩã panΛda. 9 Maļ carea Ācõrẽa nãwã iwididadua:

Dairã Zeza bajãne bΛ, jũmarãba bΛra wayadida panΛa.

10 Daiba quĩrĩã panΛa bΛra jũmarã Boro bai carea isabe zeida. Quĩrĩã panΛa bΛa quĩrĩã bΛra naļ eũũãnebemarãba odida, bajãnebemarãba obada quĩrãca.

11 Codira ewariza daia diadua.

* 6:3-4 Diaya. ΛcΛΓΛ cartade versículo 3-4,6,18de maļ awara jara bΛa “ebuda diaya.”

12 Dairãba cadjirua opedadara quĩrãdoadua, dairã biẽ obadara daiba quĩrãdoabada quĩrãca.

13 Dairãra cadjiruade idu bæebirãdua, ãtebãra cadjiruadebemada êdrã bãdua.† [Bãa jũmarãda poya bãa, bãra dji abãara bãa idjaba ewariza dji dromaara bãa.]‡

14 Djãrãba bãrã biẽ opedadada quĩrãdoadibãra, bãrãba biẽ opedadara bãrã Zeza bajãne bãba quĩrãdoaya. 15 Baribãra djãrãba bãrã biẽ opedadada quĩrãdoadaẽbãra, bãrãba biẽ opedadara bãrã Zeza bajãne bãba quĩrãdoaeã.

Ne codaca ewari odidebema

16 Bãrãba ne codaca ewari obadade sopua bea quĩrãca bearãnadua dji biaca beaba obada quĩrãca. ãdjirãra mãwã panabadaa jũmarãba cawadamãrẽã ne codaca ewarida o panada. Wãrã arada mãa jaraya: êberãrãba ãdji bia jaradida quĩrã panã bẽrã ababe mãdrã edadia. ãcõrẽneba ni cãrẽ sida edadaẽa. 17 Baribãra bãa ne codaca ewari o bãde bã borora queraba pãdua, quĩrã sida sãgãdua. 18 Mãwãra êberãrãba cawadaẽa bãa ne codaca ewarida o bãda. Ababe bã Zeza ãcõrẽbãra cawaya. Bãa chupea bia o bãra bã Zeza ãcõrẽba unubaria. Idjiabãra bãa nebiada diaya.

Nebia bajãne erobaidebema

Luca 12:33-34

19 Naã êjũãne nebia erobeadi carea jãrãrãnadua. Naã êjũãnebemara mõgosiabaria, chimiaba ãrĩbaria, idjaba ne drãabadara eda wãnapeda drãabadaa. 20-21 Bãrãmaarã dji biara bãra sodeba awuabadaa. Mãã bẽrã ãcõrẽba quĩrã bãdrã êpẽnadua nebiada bajãnebãra erobeadi carea. Jãma chimiaba ãrĩcaa, nebiara mõgosiaca, idjaba ne drãabadara poya eda wãnaca.

Dadji dau ibĩrã quĩrãca bãdebema

Luca 11:34-36

22 Dadji daura ibĩrã quĩrãca bãa. Mãã bẽrã bã dauda bia bãbãra ãnaane nĩbaya. 23 Baribãra bã dauda cadjirua bãbãra, ne cadjiruade nĩda unue baya. Ara mãã quĩrãca bãa jipa o bãda crĩcha bãra cadjiruabãra, bãra wãrãda pãĩmane nã.

Poya umé êpẽnaẽa

Luca 16:13

24 Abãba poya idji boroda umé erobaẽa. Umé erobãbãra aba biara quĩrãya. Aba êpẽya, mããne dewarabemara igaraya. Ara mãã quĩrãca ne bara bai awua bãba poya ãcõrẽda êpẽẽa.

† 6:13 Cadjiruadebemada. Mãã bedeaba idjaba jara bãa diauruda. ‡ 6:13 Griego bedede zocãrã cartade bedea corchete de bãra neã.

*Ăcōrēba idjideră wagabaria**Luca 12:22-31*

²⁵ Maļ carea mļa jaraya: bāră sâwă beađida jŭmawăyă crīcharānadia. Codi careabemada, dodi careabemada, idjaba jłni careabema sida jŭmawăyă crīcharānadia. ¿Dadji zocai baida djico cāyābara biara bĀĒca? ¿Dadjida dadjia cacuađe jĀbada cāyābara biara bĀĒca? ²⁶ Acladadia, ĩbanara ne uđaca, ne ewađaca idjaba ne wagađaca. BaribĀrĀ bāră Zeza bajāne bĀba ne cobibaria. ¿Ăcōrēmaară bārăra ĩbana cāyābara biara beaĒca? ²⁷ ¿Caida jŭmawăyă crīcha bĀba dārăra zocai bai? ²⁸ ¿Cārē cārēă bārăba jłninebemada jŭmawăyă crīchabada? Acladadia nepōnōda sâwă waribarida. Nepōnōra trajacaa idjaba wuara cacaa. ²⁹ BaribĀrĀ mļa jaraya: dadji drōāenabema boro Salomōra bio ne bara bađamĭna nepōnō quĭrăca quĭrăwărēă djioaca basía.* ³⁰ Idi chirua mēă unubadara nurēma babuebadamĭna Ăcōrēba wađibida pōnōbibaria. Maļ bēră ¿idjia biara bārăba jłnamărēă diaĒca? MaļĀra ¿sâwăēră poya ĩjānaĒ?

³¹ Maļ bēră codi careabemada, dodi careabemada, wa jłni careabema sida jŭmawăyă crīcharānadia. ³² Ăcōrē adua beaba maļĀdebemada crīchabada, baribĀrĀ bāră Zeza bajāne bĀba cawa bĀba bārăba cārēda erobeađida panĀda. ³³ Maļ bēră naără Ăcōrēra bāră Boroda bĀdadia. Quĭrăcuita pananadia idjia obi bĀra odi carea. Măwă bārăba neĒ panĀra idjia jŭma diaya. ³⁴ Nubemada jŭmawăyă crīcharānadia, nu bida Ăcōrēba bārăra waga erobai bēră. Ewariza ne crīchaira baraya.

7*Djără biĒ jarabadebema**Luca 6:37-38, 41-42*

¹ Djărăra biĒ jararānadia Ăcōrēba bāră biĒ jararāmărēă. ² Bārăba djără biĒ jarabĀda quĭrăca Ăcōrēba bārăra biĒ jaraya. ³ ¿Cārē cārēă nejarra djără daude bĀda aclabada? ¿Sâwăēră bacuru waiĀba bādji daude bĀda acladaca? ⁴ Bacuru waiĀba bādji daude bĀda ununaĒ panĀbĀrĀ ¿sâwă djărăa năwă jarađi? “Nejarra bĀ daude bĀra mļa aubarĭya.” ⁵ ĩBārăba jarabada quĭrăca ođaca! Naără bacuru waiĀba bādji daude bĀda aubarĭdadia. Măwă poya ununia nejarra djără daude bĀra aubarĭdi carea. Ara maļ quĭrăca bĀa cadjirua o bĀra naără idu bĀdua. MaļbebĀrĀ djărăra poya carebaya.

§ 6:27 Maļ versícubla idjaba jara bĀa “¿Cai bārănebemaba jŭmawăyă crīcha bĀba drasoara wari?” * 6:29 Salomō. 1 Rey 10:4-7, 23-25.

6 Ācōrē iteabemada usaa diarānadua bārā carāmārēā. Bārā neta nēbΛa quedeada chinaa diarānadua ārΛ tΛgarāmārēā.*

Ācōrēa iwidibadadebema
Luca 11:9-13; 6:31

7 Bārāba neē panΛra Ācōrēa iwidī pananadua; maġne idjia bārāa diaya. Idjia diamārēā jΛrΛ pananadua; maġne ununia. Dede eda wābadamaΛba trĀnadua; maġne dji eda wābadara ewaya diai carea. 8 Dji iwidī bΛba edaya. Dji jΛrΛ bΛba unuya. Dji trĀ bΛ itea dede eda wābadara ewaya ne diai carea. 9 Warraba paĀ iwidibΛrΛde ζdji zezaba mōgarada diaica? 10 Warraba beda iwidibΛrΛde ζdji zezaba damada diaica? 11 Bārā dji cadjirua beaba bārā warrarāa ne biada dia cawa panΛbΛrΛ, ζbārā Zeza bajāne bΛba dji iwidī panΛa ne biada diaēca? 12 Bārāba quīrīā panΛa djārāba ne jūmane bārāra bia odida. Ara maĀ quīrāca djārāra bia odadua. Ācōrēba Moisea diada leyda idjaba Ācōrēneba bedebadarāba bΛpedada sida ara maĀ crīchadeba ze bΛa.

Eda wābada pēsua bΛ
Luca 13:24

13-14 Bārāra dji eda wābada pēsua bΛde wānadua. TΛbΛ uruade eda wābadara jedea bΛa. Dji o sida jedea bΛ bērā wāicha bΛa. Mama zocārā eda wābadaa. BaribΛrΛ Ācōrē ume ewariza zocai bai carea dji eda wābadara pēsua bΛa. Dji ode wācara bΛ bērā zarea bΛa wāi carea. MaĀ ora zocārāba ununacaa.

Bacurura dji nejōneba cawabadaa
Luca 6:43-44

15 Quīrācuita beadadua. ΛcΛrΛba sewadeba Ācōrēneba bedea panΛana abadaa. Ādjirāba dji biarā quīrāca jaradiabadaa baribΛrΛ māwā panΛa ēberārāba Ācōrē bedea igaradamārēā. 16-17 Ādjia o panΛneba bārāba cawadia dji wārā arada wa dji wārāēda. Bacuru biaba nejō biada zaubarīa baribΛrΛ bacuru cadjiruaba nejō cadjiruada zaubarīa. ζΛrΛba uvada zaubarīca? ζWa jūīchichiba higojōda zaubarīca? 18 Bacuru biaba nejō cadjiruada zaucaa idjaba bacuru cadjiruaba nejō biada zaucaa. 19 Bacuru bia zaucara tutadapeda babuebadaa. 20 Ara maĀ quīrāca bārāba Ācōrēneba bedebadarāda dji wārā arada wa dji wārāēda cawadia ādjirāba o panΛneba.

Jesu trĀneba ne o beara ĀcΛrΛ idjiderāēa
Luca 13:25-27

* 7:6 MaĀ versīculoba nāwā jara bΛca bΛa: “ΛcΛrΛba Ācōrē bedeeda ūrī quīrānacabΛrΛ, ādjirāa waa jaradiarānadua. JaradiaēibΛrΛ bārāra biē odia.”

²¹ Ëberārāba m̄ra ādji boroada abadamīna jūmarāda Ācōrē purude beadaēa. Ababe m̄ Zeza bajāne b̄ba quīrīā b̄ o beadr̄ idji purude panania. ²² Idjia cawa oi ewaride zocārāba m̄ā jaradia: “Dai Boro, dai Boro, daira b̄deba bedeasidaa, b̄ tr̄neba jairāda āyā jaretasidaa, idjaba b̄ tr̄neba ne ununaca waib̄ada osidaa.” ²³ Māne m̄a ebuda jaraya: “Cadjirua obadarā, āyā wānada. M̄a bārāra unucāa.”

De uménebema

Marco 1:22; Luca 6:47-49

²⁴ Mā carea bariduaba m̄ beadeada ūrīpeda ījā oib̄ar̄, nā quīrāca b̄aya: ēberā crīcha cawa b̄ba idji dera mōgara ūr̄ osia. ²⁵ Māne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puá nūmesia, do sida ze nūmesia, barib̄ar̄ idji dera cora wāē basia mōgara ūr̄ oda bērā. ²⁶ Barib̄ar̄ m̄ beadea ūrīpeda ījā oēb̄ar̄, nā quīrāca b̄aya: ēberā crīcha neē b̄ba idji dera īb̄de osia. ²⁷ Māne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puá nūmesia, do sida ze nūmesia. Māba idji dera cora wāpeda abeda jūma ārīsia.–

²⁸ Jesuba jūma jaradiadacarea ēberārāba cawa crīchadaē basia. ²⁹ Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basia. Āteb̄ar̄ bio cawa b̄deba ebuda jaradia basia.

8

Jesuba aida bara b̄ biabida

Marco 1:40-45; Luca 5:12-16

¹ Jesu eyadeba edaa zeside ēberārāra zocārā idji caidu wāsidaa. ² Māwā b̄de ēberā aida bara b̄da Jesumaa zesia.* Chīrāborode cobepeda nāwā beadea djuburiasia:

–M̄ Boro, b̄a quīrīā b̄b̄ar̄, m̄ra poya biabida b̄a.–

³ Māne Jesuba j̄awa ūr̄ b̄b̄ar̄de jarasia:

–Māwā o quīrīā b̄a. ¡Biadua!–

Ara māda aida bara b̄dara basia. ⁴ Jesuba idjia jarasia:

–B̄ biadara ni ab̄a jararādua. Āteb̄ar̄ sacerdotemaa wādua b̄ra biasida unumārēā. Jā̄be Moiseba jarada quīrāca ne diacuadua.† Māwā ēberārāba cawad̄ia b̄ra wārāda biasida.–

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida

Luca 7:1-10

⁵ Mābe Jesura Capernaū purudaa wāsia. Jūeside Romanebema sordaorā boroda idjimaā zesia. Māḡba nāwā beadea djuburiasia:

* **8:2** Aidara Jesu ewaride wārāda sāvā basida dadjirāba cawadaē pan̄a. Barib̄ar̄ judiorāmaārā aba Ācōrēb̄ar̄ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Mā awara aba aida b̄a jidasira āyā b̄de wāida basia (Levitico 13:45-46).

† **8:4** Levitico 14:1-32.

⁶ –Mā Boro, mā nezocada diguida bio cacua pua ʙA bēřā cΛdade ʙΛradrΛ ʙΛA.–

⁷ Małne Jesuba jarasia:

–Idji biabi carea wāya.–

⁸ BaribΛrΛ sordaorā boroba jarasia:

–Mā Boro, māra ēberā biaēa ʙΛra mā dede eda wāmārēā. BaribΛrΛ mā nezoca biamārēā ʙΛA namaΛba jaraibΛrΛ, idjira biaya. ⁹ Ara mā quīrāca mā boroba jara ʙΛra mā ĩjāida ʙΛA. Idjaba mā jara ʙΛra sordaorā mā jΛwaeda beaba ĩjānida panΛA; mā abaΛA zeduada aibΛrΛ zebaria; wāduada aibΛrΛ, wābaria; idjaba mā nezocaa nāwā oduada aibΛrΛ ara małda idjia obaria.–

¹⁰ Mał ūrīside Jesuba bia crīchasia. Małne idji ēpē panΛrāa jarasia:

–Wārā arada bārāa jaraya: nał ēberāba bio ĩjā ʙA quīrāca is-raelerā tāēna ni aba bida unuca. ¹¹ Mā bārāa jaraya: λmāđau odjabariareba idjaba λmāđau ʙaebariareba drua āibemarāda zocārā zedia. MałgΛrāra dadji drōāenabemarā Abrahał ume, Isa ume, Jacobo ume bida Ācōrē purude ne co chūpanenia.

¹² BaribΛrΛ Ācōrēba ēberārā naārā pe eroʙa quīrā badada pāimanaa āyā jΛrecuaya. Mama aujīā panania idjaba puaba quida ĩchia panania.–

¹³ Małbe Jesuba sordaorā boroa jarasia:

–Diguidaa wādua. ʙA ĩjā ʙA quīrāca mā oya.–

Sordaorā boro nezocara ara małda biasia.

Jesuba Simoł Pedro pācōrē biabida

Marco 1:29-34; Luca 4:38-41

¹⁴ Małbe Jesura Pedro dedaa wāsia. Eda wāsida unusia Pedro pācōrēda cΛwamiaba cΛdade ʙΛda. ¹⁵ Mał wērā jΛwara Jesuba tāsia. Ara małda cΛwamiara dugusia. PiradrΛpeda ādjira ne cobisia.

¹⁶ Queudacarea ēberārāba zocārā jai bara beada Jesumaa enesidaa. Małne Jesuba ara jarabΛrΛba dji jaira jūma āyā jΛrecuasias. Idjaba cacua biē beara jūma biabicusias.

¹⁷ Māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaía jarađa quīrāca. Nāwā jarasia: “Dadjirāra cacua biē beaside idjia biabisia, idjaba pua beaside idjia jōbisia.”†

Jesu ēpē quīrā panana

Luca 9:57-62

¹⁸ Jesuba ēberārāda zocārā idji caita powua nūmΛda unusia. Mał carea idji ume nībabadarāa amene wa quīrārē chāniana asia. ¹⁹ BaribΛrΛ wāni naēna judiorā ley jaradiabarida Jesumaa zesias. Mał ēberāba jarasia:

–Jaradiabari, ʙA wāʙΛrΛza māra ʙA ume wāya.–

† 8:17 Isaía 53:4.

²⁰ Jesuba idjía jarasia:

–Úsa pãra de bara ɓAA, ïbana sida de bara ɓAA, baribɔɾɔ mǎ, Naǎ Djara Edadara sãma cãĩ sida neẽ ɓAA.–

²¹ Maǎne aba idji ume nĩba jarasia:

–Mǎ Boro, ɓA ume wãĩ naẽna idu mǎ zezada tɔbaribidua.–Š

²² Jesuba idjía jarasia:

–Mǎ ume zedua. Beu ɓearãba beudarãra tɔbaridida panAA.–

*

Jesuba amene bogozoa tumabida

Marco 4:35-41; Luca 8:22-25

²³ Maǎbe Jesura jãbaɗe ɓadopeda idji ume nĩbabadarã sida wãsidaa. ²⁴ Mǎwã panAAne nãurãda dji cãbãyã puá nũmepeda baido bogozoara jãbaɗe eda wã nũmesia. Maǎne Jesura cãĩ ɓasia. ²⁵ Maǎ carea idji ume nĩbabadarãba ɔɾɔmanapeda nãwã jarasidaa:

–¡Dai Boro, carebadua! ¡Dadjirãra ɓarrubododaa!–

²⁶ Maǎne Jesuba jarasia:

–Bãrãra ¿sãwãẽrã ne waya panAA? Bãrãba Ācõrẽra ïjãnaẽca ɓAA.–

Piradrɔpeda Jesuba nãurãra, baido bogozoa sida quẽãsia.† Ara maǎda jũma tuma nũmesia. ²⁷ Maǎne ãdjirãba cawa crĩchadaẽ basía. Nãwã jarasidaa:

–NaǎɔARA ¿caida jãwã ɓA? Nãurãba, baido bogozoa bida idji bedeara ïjãbadaa.–

Jesuba jai zocãrã ãyã jɔretada

Marco 5:1-20; Luca 8:26-39

²⁸ Maǎbe amene droma quĩrãrẽ chãnapeda Gadara druade jũesidaa. Maǎne ẽberã umé jai bara panAAda beudarã tɔbaribada uriadeba Jesumaa zesidaa. Maǎ ẽberãra bio minijichia panAA bẽrã ni abaAAda mamaare wãnaca basía. ²⁹ Maǎne Jesua jĩgua ɓia jarasidaa:

–¡Ācõrẽ Warra!† ¿Cãrẽ cãrẽã दौरa mĩã sẽ ɓA? ¿Dai ewari jũei naẽna ɓAA cawa ode ze ɓAAca?–

³⁰ TAAɔ aride chinada ne co duanasidaa. ³¹ Maǎ bẽrã dji jairãba Jesua nãwã bedeada djuburiasidaa:

–ɓAA dairãda ãyã jɔretaibɔɾɔ, jari duanAA china cacuaɗe idu eda wãbidua.–

³² Maǎne Jesuba jarasia:

–Wãɓɔɾɔɗadua.–

Š 8:21 ɔCAɔɔmaarã maǎ ẽberãba nãwã jara ɓAA: “ɓA ume wãĩ naẽna, mǎa jǎãida ɓAA aba mǎ zeza jaidabɔɾɔɗadua.” * 8:22 Beu ɓearãba beudarãra tɔbaridida panAA. Jesuba beuda tɔbaridiɗebemada jara ɓAAẽ. Āteɓɔɾɔ ara ãdjia o quĩrĩã panAA quĩrĩca o ɓeada quẽã ɓAA. † 8:26 Baido bogozoa. Griego bedeade “pusa” ɓA ɓAA. Griegoɗe

pusa, amene sida abari bedeaa. Galilea amenera baido cũãa. † 8:29 Ācõrẽ Warra. Griego bedeade ɔCAɔɔ cartade ɓA ɓAA: “Ācõrẽ Warra Jesu.”

Ara mañda jairãra mañ ëberãrã cacuadebemada ëdrΛdapeda china cacuade eda wãbΛrΛsidaa. Mañba chinara pira-podapeda perawadeba daiðu tẽũcuasidaa. Mãwã jũma nãbΛrΛquinisidaa. ³³ Mañ china waga pananara daupera pira wãsidaa. Ædji purude jũenapeda ëberãrã jai bara beada sãwãpedadada jũma nẽbΛrΛsidaa. ³⁴ Mañ carea jũma dji purudebemarãra Jesu bΛmaa zesidaa. Ununapeda Jesua bedeã djuburiasidaa Ædji druadebemada ãyã wãmãrẽã.

9

Jesuba ëberã cacua beu bΛ biabida

Marco 2:1-12; Luca 5:17-26

¹ Jesura jãbade badopedã wayacusa amene droma quĩrãrã chãpedã idji babari purude jũesia. ² Mama ëberã cacua beu bΛda idji cΛdade Jesumaa enesidaa. Jesuba unusia mañ ëberã enepedadaba wãrãda ïjã panΛda idjia dji cacua beu bΛra poya biabida. Mañ carea Jesuba dji cacua beu bΛa jarasia:

–Sobiadua, cũdra. BΛa cadjirua odara mΛa quĩrãdoasia.–

³ Mama judiorã ley jaradiabadarãda ãcΛrΛ panasidaa. MañgΛrãba crĩchasisidaa: “Idjira Æcõrẽ quĩrãpita biẽ bedeã bΛa.”

⁴ BaribΛrΛ Ædjia crĩcha panΛra Jesuba cawasia. Mañ carea jarasia:

–Bãrãba ¿cãrẽ cãrẽã jãwã biẽ crĩcha panΛ? ⁵ Bãrãmaarã ¿sããgΛda zareaara bΛ? ¿Cadjirua odara quĩrãdoayada aida wa nañ ëberã cacua beu bΛra piradrΛbipedã nĩbabida? ⁶ Æcõrẽba mΛ, Nañ Djara Edadara bΛsia nañ ëjũãne duanΛba cadjirua obadara quĩrãdoamãrẽã. Mañra bãrãa unubiya.–

Ara mañda dji cacua beu bΛa nãwã jarasia:

–PiradrΛdua. BΛ cΛdara edapedã diguidãa wãdua.–

⁷ Ara mañda dji cacua beu badara pirabaripedã diguidãa wãsia. ⁸ Mañ unusidade dji arima beara ne wayasidaa.† BaribΛrΛ Æcõrẽa bia bedeasidaa idji ΛbΛada diada bẽrã ëberãba cacua biẽ beara biabimãrẽã.

Jesuba Mateo trãna

Marco 2:13-17; Luca 5:27-32

⁹ Jesu mamaΛba wãbΛrΛde ëberã Mateo abadada unusia. Mañ ëberãra Romanebema boro itea parata diabada dede chũmasia. Jesuba Mateoa jarasia:

–Mã ume zedua.–

Ara mañda Mateora piradrΛpedã Jesu ume wãsia.

¹⁰ Mãwãnacarea Jesura Mateo dede ne co basia. Jesu ume nĩbadadarãda, Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarãda,

* **9:4** Griego bedeade ãcΛrΛ cartade idjaba bΛ bΛa “bãrã sode.” † **9:8** Ne wayasidaa. Griego bedeade ãcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Cawa crĩchadaẽ basia.”

judiorã ley igara ðea sida Jesu ume ne co duanasidaa.†
 11 ΛcΛrΛ pariseorãba maλgΛra unusidaa. Maλ carea Jesu ume
 nĩbabadarãa iwĩdisidaa:

–Bãrãa jaradiabarira ζcãrẽ cãrẽã Romanebema boro itea
 parata jΛrΛ pebadarã ume, dewara cadjirua obadarã ume
 bida ne co chũmΛ?–

12 Ådjia mãwã iwĩdibΛdada Jesuba ũrĩpeda jarasia:

–Cacua bia ðeaba nẽãrã diabarira jΛrΛðacaa. Dji cacua
 biẽ ðeabΛrΛ jΛrΛbadaa. 13 Naλ bedeaba cãrẽda jara ðΛda
 cawade wãnadua: “Animarã babue diadi cãyãbara mλa quĩrĩã
 ðΛa bãrãba djãrã quĩrã djuburiadida.”§ Mλra jipa ðea trΛi
 carea zeẽ ðΛa, ãtebΛrΛ cadjirua obadarãda trΛ ðΛa Åcõrẽmaa
 zedamãrẽã.–*

Ne codaca ewaridebema

Marco 2:18-22; Luca 5:33-39

14 Mãwãnacarea Borocuebari Juaλ ume nĩbabadarãda Je-
 sumaa zedapeda iwĩdisidaa:

–Daiba, pariseorã bida ara cadrΛa ne codaca ewarira
 obadaa, baribΛrΛ ðΛ ume nĩbabadarãba ζsãwãẽrã oðaca?–

15 Jesuba ådjia jarasia:

–Umaquĩrãba wẽrã edabΛrΛde ζcaida sopua ðai? Maλ
 umaquĩrãra wadibida idjia edodarã ume ðΛmisa ðΛsrĩda
 panania. BaribΛrΛ ewari aba dewara ãberãrãba idjira ãyã
 ededia. MaλbebΛrΛ idjia edodarãba ne codaca ewarira odia.

16 Dadjirãba jλbada dji sore cõã ðΛmaa wua djiwidida ca-
 judacaa. Mãwã odibΛrΛ djiwidi cajuda errebaribΛrΛba dji
 wua sorera waibΛara cõãya. 17 Idjaba ni abaλba uva ða
 djiwidira animarã e oda dji sorede tΛðacaa. Mãwã odibΛrΛ
 aseabΛrΛde animarã e oda dji sorera cõãya. Maλbe uva ðara,
 animarã e oda sida aduaya. Maλ carea uva ða djiwidira
 animarã e oda djiwidide tΛðida panΛa. Mãwã umena dãrã
 droadia.–†

Jesuba wẽrãcau biabida

Marco 5:21-43; Luca 8:40-56

18 Jesuba mãwã jaradia ðΛde judio dji dromada zesia. Maλ
 ãberãra Jesu quĩrãpita ðarru cobepeda jarasia:

–Mλ caura aretewa jaidabarisia. BaribΛrΛ ðΛda wãsira ðΛ
 jΛwada idji λrλ ðΛibΛrΛ λrẽbaya.–

19 Jesura piradrΛpeda maλ ãberã ume wãsia. Idji ume
 nĩbabadarã sida wãsidaa. 20-21 Ådjirã tãẽna wẽrã doce poa
 oamiaba jida ðΛda nĩbasia. Maλ wẽrãba nãwã crĩchasia: “Mλa

† 9:10 Judiorã ley igara ðea. Griego bedeade “cadjirua obadarã” ðΛ ðΛa. § 9:13

Osea 6:6. * 9:13 Åcõrẽmaa zedamãrẽã. Griego bedeade λcΛrΛ cartade maλra
 neẽa. † 9:17 MaλgΛdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ådjirã drõãenabema crĩcha
 ume ãbaa jaradiacada.

idjia jã ðada täibara mãra biaya.” Maã bẽrã Jesu jẽdaareba wãpeda idjia jã ða ide täsia. ²² Jesuba jẽda acabara de wẽrã unupeda nãwã jarasia:

–Cau, ðasridadua. Wãrãda biaida ijãna bẽrã bara biasia.–

Ara maãda wẽrãra bia ðesia.

²³ Jesu judio dji droma dede jũeside chiru zabadarãda idjaba aujãbadarã sida unusia.† ²⁴ Jesuba ãdjia jarasia:

–Ãyã wãnadua. Wẽrãcaura jaidaẽ ðaa, ãtebarã cã ðaa.–

Maã carea ëberãrãba idjimaa acãdapeda ipidasidaa.

²⁵ Baribara ëberãrãra ãyã jãretacuapeda Jesura dede eda wãsia. Maãbe wẽrãcau jãwade jidapeda pirabaribisia. ²⁶ Jesuba odadebemada jũma maã druade ãrãsidaa.

Jesuba dauberrea bea biabida

²⁷ Jesu mamaaba wãside dauberrea ðeada umé idji caidũ bia zesidaa. Maã ëberãrãba ijãna jarasidaa:

–iJesu, Davideba zeda, दौरã quĩrã djuburiadua!–

²⁸ Jesu diguidaa jũeside maã dauberrea panara idjimaa zesidaa. Maãbe Jesuba ãdjia iwidisia:

–¿Bãrãba wãrãda ijã panaca mãa bãrãra poya biabida?–

Ãdjia panusidaa:

–Mãẽ, dai Boro.–

²⁹ Maãbe Jesuba ãdji daude täpeda jarasia:

–Bãrãba ijã panã quĩrãca mãa oya.–

³⁰ Ara maãda ãdji daura biasidaa. Maãbe Jesuba bio jara ðasia maãnebemada ni abaa nẽbarãnamãrẽã. ³¹ Baribara dedeba ëdrãdapeda Jesuba ãdji ume odada jũma maã druade jara wãsidaa.

³² Ara dauberrea panana ëdrãbdade dewararãba ëberã quĩrãme cara ða jai bara ðada enesidaa. ³³ Jesuba maã jai jãretadacarea ëberã quĩrãme cara ðadara bedesia. Ëberãrã mama duanaba cawa crĩchadaẽ basia. Nãwã jarasidaa:

–Israel druade wadibida naã quĩrãca ununaca basia.–

³⁴ Baribara pariseorãba jara duanasidaa:

–Jãã Jesuba jaira ãyã jãretabaria, jairã boro Beelzebuba maã ðãada diada bẽrã.–

Nẽu waibaa waraga bara ¿cairãba ewadi?

³⁵ Mãwãnacarea Jesura puru waibaa beaza, puru zaque beaza parãra wãsia. Judiorã dji jãrebada deza jarabadjia ãcõrãra ãdji Boro bai carea zebãrãda. Maã bedea bia jaradia nĩne jũma cacua biẽ ðeara, cacua pua ðea sida biabicuasidaa.

³⁶ Idjia ëberãrã cãbana unuside mĩã djuburi unusia. Ne jũmane bia mĩga ðesia idjaba ãduba ðesia. Oveja dji wagabari neẽ

† 9:23 Israelerãba chiru zabadarãda, aujãbadarã sida paratada diabadjidaa careba aujãne zedamãrẽã.

quedeã quĩrãca panasidaã. § 37 Maãne idji ume nĩbabadarãã nãwã jarasia:

–Wãrãda naã ãberãrãra néu waibãa waraga tabã quĩrãca beaa. Baribãrã dji ewabadarãda zocãrãébe panãa. 38 Maã bẽrã Néu Djibaríã iwiãidãdua ewabadarãda idji néumãã dia-buemãrẽã.–

10

Jesuba doce diabuedarã

Marco 3:13-19; 6:7-13; Luca 6:12-16; 9:1-6

1 Jesuba idji ume nĩbabadarã doce panãra ãbaã trãsia. Maãbe ãdjirãã ãbãada diasia jaida ãyã jãretãdamãrẽã, idjaba cacua biẽ beada, cacua pua bea sida biabidãdamãrẽã. 2 Jesuba diabuedarã doce panãra naãgãrã basía: Simoã, Pedro abadada; dji djaba Andre; Zebedeo warrarã Santiago idjaba Juaã; 3 Pelipe; Bartolomé; Tomá; Romanebema boro itea parata jãrã pebari baãa Mateo; Alpeo warra Santiago; Tadeo; * 4 idjaba Simoã Cananeo. † Idjaba basia Juda Iscariote, Jesu jidabidada. 5 Maã doce ãberãrãra Jesuba wãbigasia. Baribãrã wãni naẽna idjia jarasia:

–Judiorãémaa, Samaria puru beade bida wãrãnadua. 6 ãtebãrãã judiorãmaa, israelerã oveja aduá bea quĩrãca panãmaa wãnadua. 7 Bãrã wãbãdaza jarãdadua ãcõrẽra jũesida jũmarã Boro bai carea. 8 Maã bẽrã cacua biẽ beara biabidadua, beupedãdara ãrẽbabiãdadua, aida bara beara biabidadua, jaira ãyã jãretãdadua. Mãwã odãdamãrẽã mãã bãrãã ãbãada bari diabãrãã. Maã bẽrã ãberãrãra bari carebadãdua. 9-10 Bãrãba o panãbari ãcõrẽba ne diaya. Maã carea orora, parata torrorã ni maãrĩ bida ederãnadua. Bãrã wãbãdade buchacara ederãnadua. Bãrãba jã panã awa ededãdua. Jĩrũne jãbadara, bardona sida ederãnadua.

11 Bãrã puru waibãade wa puru zaquede jũebãdade bãrã bia edai ãberãda jãrãdadua. Maã ãberã dede panãnadua aba purudeba ãdrãbãdãdaã. 12 Maã dede edã wãbãdade ãcõrẽ trãneba dji ãberãrãã jarãdadua necai panãnamãrẽã. 13 Maã dedebemarãba bãrãda bia edãdibãrãã, necai panãnia. Baribãrã bia edãdããbãrãã, necai panãnaã. 14 Abããba bãrãda bia edããbãrãã, wa bãrã bedeada ãrĩ quĩrãããbãrãã, mamaãba ãdrãdadua. ãdji dedeba wa purudeba ãdrãbãdade egoro porã bãrã jĩrũne bãrãã jãrãpetãdadua. 15 Wãrã arada mãã jaraya:

§ 9:36 Numero 27:15-17. * 10:3 Tadeo. Griego bedeadã ãcãrãã cartãde maã trãã cãyãbara bãã bãã “Lebeo, Tadeo abada.” Maã Tadeora Santiago warra Judaca bãã.

† 10:4 Simoã Cananeo. Luca 6:15de “Simoã Zelote” bãã bãã.

Ācōrēba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cāyābara mañ purura wetara cawa oya.†

Jesu ñã bea mĩgadidebema

Marco 13:9-13; Luca 21:12-19

¹⁶ Māa bārāra ēberā cadjirua tāēna diabuebΛΓΛΛ. Ādjirāba bārāra biē odia usa cadrΛaba oveja orrabari quĩrāca. Mañ carea ādjirā tāēna panΛne dama quĩrāca crīcha cawaadeba nĩbadadua, baribΛΓΛ puchirā quĩrāca λmλmλrλā beadadua. ¹⁷ Ēberārā tāēna quĩrācuita beadadua. Ādjirāba bārāra dji bororāmaa jida ededapeda dji jΛrebada dede u jidadia. ¹⁸ Mλ ñã panΛ carea bārāra dji dromarā quĩrāpita, dji bororā quĩrāpita bida ededia. Mañne bārāba ādjirā quĩrāpita, judiorāē quĩrāpita bida mλnebemada bedeadia. ¹⁹ Bārā jida edebΛdade sopuarānadua sāwā bedeadida. Dji bororā quĩrāpita panΛne Ācōrēba cawabiya cārēda jaradida panΛda. ²⁰ Mañ bedebΛdade bārā crīchadeba bedeadaēa, ātebΛΓΛ bārā Zeza Jaureda bārāneba bedeaya.

²¹ AbaΛba ara idji djabada beabiya mλ ñã bΛ carea. Dewaraba idji warrada beabiya idjaba warrarāda ādji djibarirā ume biē panenapeda beabidā. ²² Jūmarāba bārāra quĩrāmania mλ ñã panΛ carea. BaribΛΓΛ bārāba mañ ewari zareade mλ ñã panΛda idu bΛdaēbΛΓΛ, Ācōrēba ēdrΛ edaya. ²³ Puru abaΛde ēberārāba bārāda biē odi carea ēpēnibΛΓΛ, dewara puruāa mĩrũ wānadua. Wārāda māa jaraya: bārā Israeldebema puru beaza jūma pΛrΓΛadi naēna mλ, Nañ Djara Edadara zeya.

²⁴⁻²⁵ Ne cawa quĩrā bΛra dji jaradiabari cāyābara ne cawaara bΛēa. BaribΛΓΛ dji jaradiabari quĩrāca baibΛΓΛ, bia bΛa. Nezoca sida idji boro cāyābara auđuara bΛēa. BaribΛΓΛ idji boro quĩrāca baibΛΓΛ, bia bΛa. Mλra jairā boro Beelzebú a panΛbΛΓΛ, bārāra ara mañ quĩrāca jaradā.§

¿Caida wayadida panΛ?

Luca 12:1-9

²⁶ Ēberārāda wayarānadua. Ne jūma ebuda bΛēra mērā beēa. Dadjia cawadaē panΛra Ācōrēba ebuda cawabiya. ²⁷ Mλa bārāa pāĩmane jara bΛra λnaane jaradadua. Mλa bārā cΛwΛΓΛ caita jaradara de λrλba jĩgua jaradadua. ²⁸ Ēberārāda wayarānadua. Ādjia nañ cacuada poya beadia baribΛΓΛ dadji jaureda poya beadaēa. ĀtebΛΓΛ nañ cacua, dadji jaure tΛbΛ uruade babueida bΛdrΛ wayadadua. ²⁹ Ībana zaqueda umé nēdodi carea parata pichida aba diabadaa. BaribΛΓΛ bārā

† 10:15 Sodoma, Gomorra puru. Genesi 19:1-29. § 10:24-25 Griego bedeadē nāwā bΛ bΛa: “De djibarida jairā boro Beelzebú a panΛbΛΓΛ, idji ēberārā ara mañ quĩrāca jaradā.”

Zeza bajãne ɓɓaba iduaribiẽɓɓaɓ, ni ɓɓaɓ ɓɓanaɓa beuẽa. ³⁰ Maã awara Ācõrẽba cawa ɓɓa ɓãrãba buɗara jũmasãwã eropanɓa. ³¹ Ācõrẽba ɓãrãra ɓɓana zocãrã panɓ cãyãbara biara waga ɓɓa ɓãrã ne wayadiẽ panɓa.

Jesu carea quĩrã peraiẽ ɓɓa

Luca 12:8-9

³² ɓɓaɓaba ẽberãrã quĩrãpita mãɗa ɓãɗa ɓɓaɗa aibɓɓa, mã Zeza bajãne ɓɓa quĩrãpita mãɗa idjira mãreana aya. ³³ Ara maã quĩrãca ɓɓaɓaba ẽberãrã quĩrãpita mãɗa adua ɓɓaɗa aibɓɓa, mãɗa biɗa mã Zeza bajãne ɓɓa quĩrãpita idjira adua ɓɓaɗa aya.

¿Caida biara quĩrãɗida panɓ?

Luca 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Crĩcharãnadua mãra naã ẽjũãnaa zesida ẽberãrã ãbaa necai ɓɓaɓ carea. Mãra maã carea zeẽ ɓɓa, ẽteɓɓa ze ɓɓa ẽberãrãɗa ẽbaa bia panarãnamãrẽã. ³⁵ Mãra zesia warrada dji zeza ume biẽ ɓɓaɓ carea, cauda dji papa ume biẽ ɓɓaɓ carea, idjaba ẽguda dji pãcõrẽ ume biẽ ɓɓaɓ carea. ³⁶ ɓãrãba mã ɓãɗa panɓ carea ara ɓãɗi diguiɗa dji quĩrũda ɓeadiã.* ³⁷ ɓɓaɓaba dji zezada wa dji papada mã cãyãbara biara quĩrã ɓɓaɓɓa, maãgãra mã ume poya nĩbaẽa. ɓɓaɓaba dji warrada wa dji cauda mã cãyãbara biara quĩrã ɓɓaɓɓa, maãgãra mã ume poya nĩbaẽa. ³⁸ Bia mĩgai carea ɓãẽɓɓa, poya mã ume nĩbaẽa. ³⁹ ɓɓaɓa naã ẽjũãne bia ɓeibɓa, jĩrũare bia ɓaẽa. Baribɓa ɓɓaɓa mã carea beuibɓa Ācõrẽ ume ewariza zocai ɓaya.

Ācõrẽneba nebia edadiɗebema

Marco 9:41

⁴⁰ ɓãrã bia edabɓɓa mãɗa bia edabɓɓa. Mã bia edabɓɓa mã Diabueɗaɗa bia edabɓɓa. ⁴¹ ɓɓaɓaba Ācõrẽneba bedebarida cawapeɗa bia edaibɓa, Ācõrẽba idjiɗeba bedebariã nebia diabari quĩrãca maã ẽberãa diaya. Ẽberã jipa ɓɓaɗa ɓɓaɓaba cawapeɗa bia edaibɓa, Ācõrẽba ẽberã jipa ɓãɗa nebia diabari quĩrãca maã ẽberãa diaya. ⁴² Mãɗa jaraya: ɓɓaɓaba mã ume nĩbabadarã dji edaara ɓearã siɗa cawapeɗa baido cũrãsada diaibɓa, Ācõrẽba wãrãda maã ẽberãa nebiada diaya.–

11

¹ Jesuba idji ume nĩbabadarã doce panãa mãwã jaradacarea mamaɓa puruza jaradiade wãsia.

Jesuba Borocuebari Juaãnebema jarada

Luca 7:18-35

* 10:36 Miquea 7:6.

² Borocuebari Juaλ preso baside ūrīsia Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaba o bΛdebemada. Maλ carea idji ume nībabadarāda umé diabuesia Jesua nāwā iwīdidamārēā:

³ –ζBΛra dji zeida bađaca, wa dewarada jλānida panΛ?–

⁴ Jesuba ādjia nāwā panusia:

–Bārāba unu panΛda idjaba ūrī panΛda Juaλa jarade wānadua. ⁵ Dauberrea beadaba unu panΛa, jīrū biē beadara bia nīnaa, aida bara beadara biasīdaa, cΛwΛrΛ qui beadaba ūrī panΛa, idjaba beupedadara λrēbacuasīdaa. Maλ awara ne neē quedeaba bedea bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī panΛa.*

⁶ Mλ igaraē ījā bΛra bio bia baya.–

⁷ Juaλba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanāa Juaλnebemada bedeasia:

–Ējūā pōāsa ewaraga bΛdaa bārāba Juaλ acΛde wāsīdade ζcārēda ununida crīchāsīda? ζNāūrāba cha ureurea eronūmΛda ununida crīchāsīdaca? ⁸ Māwā crīchadaē basīa. Maλda ζcārēda ununida crīchāsīda? ζĒberā bio djio bΛda ununida crīchāsīdaca? Māwāēa; dji bio djio beara ēberārā bororā dede panabadaa. ⁹ Maλda ζcārēda ununida crīchāsīda? ζĀcōrēneba bedebarīda ununida crīchāsīdaca? Māē, Ācōrēneba bedebarīda acΛde wāsīdaa. Juaλra Ācōrēneba bedebari dji dromaa. ¹⁰ Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā bλ bΛa:

Bedea jarabarīda mλa bΛ na diabueya bΛ o jarimārēā.†

¹¹ Mλa wārā arada jaraya: naλ ējūāne ni abaΛda Juaλ cāyābara dji dromaara bΛēa.‡ BaribΛrΛ Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara bΛa.

¹² Borocuebari Juaλba jaradia bedadeba λtaa Ācōrē purudebemarāra bia mīga panΛa. Ēberā cadjiruarāba ādjira biē o quīrā panΛa.§ ¹³ Ācōrēneba bedebadarāba, Moise bīda Ācōrēba ēberārā pe erobaidebemada bedebadjīdaa aba Borocuebari Juaλ ewarīdaa. ¹⁴ Ādjia jarasīdaa Elīa quīrāca bΛda aba naārā zeida. Bārāba cawa quīrā panΛbΛrΛ, Juaλra maλ ēberā zeida bađaa.* ¹⁵ Dji cΛwΛrΛ bara bΛba quīrācuīta ūrīdua.

¹⁶ Idībema ēberārānebemada mλa ζsāwā jarai? Purude wararā jemene panΛne nāwā ijarabada quīrāca panΛa:

¹⁷ Daiba chiru zasīdade bārāra carīdaē basīa.

Sopuadebema trλābi trλāsīdade bārāra jīānaē basīa.

* **11:5** Isaía 26:19; 35:5-6; 61:1-3. † **11:10** Malaquia 3:1. ‡ **11:11** Naλ ējūāne ni abaΛda. Griego bedeade nāwā bλ bΛa: “Wērārāba topedadadebemada.”

§ **11:12** Griego bedeade maλ versīculora ebuđa bΛēa. ΛcΛrΛmaarā nāwā jara bΛa: “Borocuebari Juaλba jaradia bedadeba λtaa Ācōrē purudebemarāda nocōdaa wābadaa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o panΛa Ācōrē purudebemarāda beadi carea.”

* **11:14** Malaquia 4:5.

18 Idibemarāra ara mañ quĩrāca panΛa. Borocuebari Juaλba ne coca ewarida obadjia idjaba ne aseada doca basía. Māwāmĩna ēberārāba jarabadjidaa idjira jai bara bΛda. 19 Maλbe mλ, Naλ Djara Edadaa ne jūmada cobaría idjaba ne jūmada dobaría. BaribΛrΛ ādjirāba jarabadaa mλra ne coya bΛda, itua awua bΛda. Maλ awara jarabadaa mλra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarā ume bida nĩbabarida. BaribΛrΛ cawa panΛa Ācōrē necawaara jipa bΛda idji ijā panΛba jipa obada bērā.–

Jesuba idji ijāē bea puru quēāna

Luca 10:13-15

20 Maλbe Jesuba λcΛrΛ puruda quēāsia. Maλgrā purude idjia ne ununacada biara odamĩna ādjia cadjiruada igaradaē basía. 21 Nāwā jarasia:

–iCoraziλnebemarāra, Betsaidadebemarā sida mĩa djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Mλa ne ununaca bārā tāēna odara Tirode, Sidoλne bida odabara, maλ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda Ācōrēda ijācasidaa.† Maλ carea sopuadebema jλbadara jλcasidaa idjaba tΛbΛ porade chūpanecasidaa. 22 BaribΛrΛ mλa bārāa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Tirodebemarā idjaba Sidoλnebemarā cāyābara bārāa wetara cawa oya.

23 ¿Capernauλnebemarāra bajānaa wānica? iWānaēa! iĀcōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya!‡ Mλa ne ununaca bārā tāēna odara Sodoma purude odabara, jāλ purura wadibida bacasia.§ 24 BaribΛrΛ mλa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Sodomanebemarā cāyābara bārāa wetara cawa oya.–

Jesu ijā bea λnāūninebema

Luca 10:21-22

25 Maλ ewaride Jesuba jarasia:

–Zeza, bΛra bajānebema Boroa idjaba naλ ējūānebema Boroa. BΛa ne adua beaa mλa jaradiadara cawabiā bērā mλa bΛra bia jaraya. Ne cawa beaa bΛa cawabiē basía. 26 Māē, Zeza, bΛa māwā o quĩrāsia.

27 Mλ Zezaba mλa ara idjidebemada jūma cawabisia. Ni abaλba adua panΛa mλ, dji Warrara sāwā bΛda; aba mλ ZezabΛrΛ cawa bΛa. Ara mañ quĩrāca ni abaλba adua panΛa mλ Zezara sāwā bΛda; ababe mλ, dji WarrabΛrΛ cawa bΛa. Mλa abaλa mλ Zezada cawabisira, mañ ēberā bida cawaya.

† 11:21 Ācōrēba Tirora, Sidoλ sida cawa osia. Amos 1:9-10. ‡ 11:23 Beudarā panabadamaa. Griego bedede bλ bΛa “Hades.” § 11:23 Sodoma. Maλ purura, Gomorra sida Ācōrēba cawa osia. Genesi 18:16deba aba 19:29daa.

²⁸ Ne jūmaneba sē panΛΒΓΛ, mλmaa zedadua. Mλa bārāra λnāūbiya.* ²⁹ Idu mλa jipa pe edebidua. Mλneba cawa wānadua. Mλa jūma droabaria idjaba sodeba djārā cāyābara dji dromaara βΛda crīchacaa. Mλmaa zedibΓΓΛ bārāra wārāda λnāūnia. ³⁰ Mλa jaradia βΛra zareaē βΛa. Mλa obi βΛ sida oicha βΛa.–

12

Jesura λnāūbada ewari djibaria

Marco 2:23-28; Luca 6:1-5

¹ λnāūbada ewaride Jesura ējūā trigo udae nībasia. Maλne idji ume nībabadarā jarra panΛ bērā trigora τΛ edadapeda co nībasidaa. ² Ādjia māwā o panΛra λcΛΓΛ pariseorāba un- unapeda Jesua jarasidaa:

–βΛ ume nībabadarāba λnāūbada ewaride ocara panΛda jāwā o panΛa.–*

³⁻⁴ Maλne Jesuba ādjia jarasia:

–ζBārāba Ācōrē Bedeara acΛdacaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidaade ζsāwā osida?† Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quīrāpita βada paλda edasia.‡ Maλ paλra ζababe sacerdoterāba codida panasidaēca? BaribΓΓΛ Daviba copeđa idji ume nībabadarāa diasia. ⁵ Maλ awara Ācōrēba Moisea diada leyde jara βΛa sacerdoterāra λnāūbada ewaride Ācōrē de dromane ne odida panΛda.§ Māwāmīna λnāūbada ewaridebema ley igara panΛ carea bedede panΛēa. ζBārāba maλΓΛ sida acΛdacaca? ⁶ Mλa jaraya: Ācōrē de droma cāyābara dji dromaara βΛda nama βΛa. ⁷ Ācōrē Bedede nāwā jara βΛa: “Animarā babue diadi cāyābara mλa biara quīrīā βΛa bārāba djārā quīrā djoburia pananida.”* Maλ bedeba jara βΛda bārāba cawa pananabara, za bedea neē beada biē jaradaē bacasia. ⁸ Mλ, Naλ Djara Edadara λnāūbada ewari djibaria.–

Jesuba λnāūbada ewaride ēberā biabida

Marco 3:1-6; Luca 6:6-11

⁹ Jesura mamaΛba judiorā dji jΛrebada dedaa wāsia. ¹⁰ Mama ēberā jΛwa beu βΛda βasia. Maλne λcΛΓΛba Jesura biē jara quīrīā panasidaa λnāūbada ewari ley igara βΛ carea. Maλ bērā idjia iwīdisidaa:

–ζBia βΛca cacua biē βΛda λnāūbada ewaride biabida?–

* **11:28** Ne jūmaneba sē panΛa. Judiorā ley jaradiabadaba ne ζagΛa ataubi panΛ quīrāca ēberārāa ne zareaada obibadjidaa. Mateo 23:4. * **12:2** Exodo 34:21; Deuteronomio 23:25. † **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6. ‡ **12:3-4** Exodo 35:12-13; Levitico 24:5-9. § **12:5** Numero 28:9-10; Ezequiel 46:4-5. * **12:7** Osea 6:6.

11 Jesuba panusia:

–Bārã ovejada ãnãübada ewaride uriade baesira ¿jΛwaba ãdrΛ edaẽca? ¿Caiba mãwã oẽ? 12 ¿Ëberãda oveja cãyãbara biara bΛẽca? Maã bẽrã bia bΛa ãnãübada ewaride bia oida.–

13 Maãbe dji jΛwa beu bΛa jarasia:

–JΛwara jiradua.–

Mãwã jirabΛrΛde idji jΛwara abeda biasia dewarabema jΛwa quĩrãca. 14 Ara maãda pariseorãra ãdrΛdapeda wãsidãa. Maãbe Jesu beadi carea crĩcha jΛrΛsidãa.

Ãcõrẽba nezoca edada

15 Jesuba maãnebema cawaside ãyã wãsia. Zocãrã ãberãrãda idji caidu wãsidãa. Maãne Jesuba dji cacua biẽ beara jũma biabicuasãa. 16 Idjia ãdjirãa bio jara bΛsia idjidebemada ebuda jararãnamãrẽã. 17 MaãgΛra mãwãsia ãcõrẽneba bedeabari Isaĩaba jarada quĩrãca. 18 Nãwã jarasia:

NaãgΛra mãã edada nezocãa. Mãã idjira quĩrãã bΛa. Idji carea mãra wãrãda bio bΛsrĩda bΛa. Mã Jaurera idjia diaya. Idjia puru beaza mãã jipa oidebemada jaraya.

19 Idjira ijaraẽa idjaba quĩrũbideba biaẽa. Maã bẽrã ni abaΛba idji bedeabΛrΛda purude ãrĩnaẽa.

20 Cha cõrãicha quirura idjia cõrãtaẽa. Ìbĩrã mããrĩ urua quirura idjia quiaẽa.

Ara mãã quĩrãca dji ΛbΛaẽ beara jipa o baya aba ne jũmane poyabΛrΛdaa.

21 Maãne puru beaza idjira jããnia ãdrΛ edamãrẽã.†

Jesu biẽ jarapedada

Marco 3:20-30; Luca 11:14-23; 12:10; 6:43-45

22 Maãbe ãcΛrΛba jai bara bΛ ãberãda Jesumãa edesidãa. Maã ãberãra dauberrea basia idjaba quĩrãme cara basia. Jesuba idjira biabisia bedeãmãrẽã idjaba unu bẽmãrẽã. 23 Jũmarãba cawa crĩchadaẽ bẽrã iwidisidãa:

–Davideba zeida bΛra ¿naãgΛ Jesuca?–

24 BaribΛrΛ ãdjirãba mãwã jara panΛra pariseorãba ãrĩsidãa. MaãgΛrãba jarasidãa:

–Jãã ãberãba jaira ãyã jΛretabaria, jairã boro Beelzebúba mãã ΛbΛada diada bẽrã.–

25 BaribΛrΛ ãdjia crĩcha panΛra Jesuba cawada bẽrã jarasia:

–Abari druadebemarãda ara ãdjiduba djõ pananibΛrΛ, ãduba dji quininia. Abari purude wa abari dede dji ãberãrãda ara ãdjiduba djõ pananibΛrΛ, dãrã pananaẽa. 26 Ara mãã quĩrãca Satanaba ara idji jaida ãyã jΛretaibΛrΛ, ara idji ume djõ bΛa. ¿Sãwã idjia poya bΛra dãrã erobai? 27 Bãrãmaãrã mãã Beelzebúdeba jairãda ãyã jΛreta bΛa. Mãwãra bãrã ãpẽ beaba

† 12:21 Isaĩa 42:1-4.

¿caideba jaira äyã jaratabada? Ädjirãba cawabidia bãrãba äñ crïcha panãda. ²⁸ Baribãrã mãã Äcõrë Jauredeba jairãda äyã jareta ßãbãrã, Äcõrëba unubi ßãã idjira jüëside bãrã Boro bai carea. ²⁹ Êberã mësrã ßãra naãrã jã chümanaëbãrã, ¿sãwã idji dede eda ne drãde wãni? Aba mãwã jã chümasidara poya idji nebiada drãdida panã.† ³⁰ Abããda mãare ßãëbãrã mã ume dji quĩrã. Abããba mã ume ëberãrãda Äcõrëmaa eneëbãrã äyã jaracuabaria.

³¹ Mãã carea mãã bãrãã jaraya: ëberãrãba cadjirua obadara, bië bedeabada sida Äcõrëba jüma quĩrãdoaya. Baribãrã abããba Äcõrë Jaureba odada diauruba jãwã osiada aibãrã, Äcõrëba mãrã quĩrãdoãã. ³² Abããba mã, Naã Djara Edadada bië jaraibãrã Äcõrëba mãrã quĩrãdoaya. Baribãrã abããba Äcõrë Jaureda bië jaraibãrã, Äcõrëba mãrã quĩrãdoãã. Naã ewaride, ewari ze nũmãza quĩrãdoãã ßaya.

³³ Nejõ biada zauibãrã cawa panã bacuru biada. Baribãrã dji biaëda zauibãrã cawa panã bacuru cadjiruada. Nejõza idji zau ßãdeba cawa panã. ³⁴ ¡Dama ëberãrã! ¿Bãrã dji cadjiruarãba sãwã ne biada bedeadì? Êberãba idji soðe crïcha ßã quĩrãca bedeabaria. ³⁵ Êberã biaba idji soðe ne bia erobãdeba ne biada jarabaria. Baribãrã ëberã cadjiruaba idji soðe ne cadjirua erobãdeba ne cadjiruada jarabaria. ³⁶⁻³⁷ ßãã ne biada jaraibãrã Äcõrëba ßãra bia ßaya. Baribãrã ne biaëda jaraibãrã cawa oya. Mãã bãrãã jaraya: Äcõrëba cawa oi ewaride jümarãba idjãã jaraëdida panã càrë càrëã ädji bedeadeba djãrã crïcha äñsidada.

Jesuba Jonãnebema jarada

Marco 8:12; Luca 11:29-32

³⁸ Mãwãnacarea ãcãrã judiorã ley jaradiabadaba, pariseorã bida Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, dairãba quĩrãã panãã ßãã ne ununacada oida. Mãwãra cawadia ßãra bajãneba ze ßãda.–

³⁹ Baribãrã Jesuba jarasia:

–Bãrã dji cadjiruarãba Äcõrëra ïjã ama panã. Bãrãba mãrã bajãneba ze ßãda cawadi carea quĩrãã panã mãã ne ununacada oida. Baribãrã mãã ne ununacada oã. Bãrãba ababe Äcõrëneba bedebari Jonã mãwãna quĩrãca ununia. ⁴⁰ Jonãra ßeda droma ßiteda ewari übea äsa, diamasi bida ßada quĩrãca mã, Naã Djara Edadara ewari übea äsa, diamasi bida egorode ßaya.Š ⁴¹ Mãã awara Äcõrëba jümarã cawa oi ewaride Ninive purudebemarãda piradrãdapeða bãrãra bië jaradia. Jonãba

† **12:29** Mãã versículode Jesuba jara ßãã ëberã mësrã ßã jã chüma quĩrãca idjia diaurura poyabaria jaira jaretauai carea. **Š 12:40** Jonã 1:17.

Ācōrēba cawa oyaeda aside ādjia cadjirua obadara igarasidaa.* BaribΛΓΛ Joná cāyābara dji dromaara bΛda nama bΛmīna bārāba ījānaē panΛa. ⁴² Mañ awara Salomoñ ewaride Sabá druadebema borora wērā basía. Idjira drua tΛmΛba zesia Salomoñ necawaa ūrī carea.† BaribΛΓΛ nañ ewaride Salomoñ cāyābara dji dromaara bΛda nama bΛmīna bārāba ījānaē panΛa. Mañ carea Ācōrēba cawa oi ewaride mañ wērāba pirabaripeda bārāra biē jaraya.–

Jai jēda zeda

Luca 11:24-26

⁴³ Ēberā cacuadebemada ēdrΛdacarea jaira ējūā pōāsa ewaraga bΛde ānāūi carea jΛΓΛ babaria baribΛΓΛ sāma ānāūida unucā.‡ ⁴⁴ Mañ bērā idjiduba nāwā jarabaria: “Mādjī badamaa jēda wāya.” JūēbΛΓΛde mañ ēberā sora de bari bΛ quīrāca unubaria. Bia ima nūmΛda idjaba ne jūma bia nūmeada unubaria. ⁴⁵ Mañbe siete jai idji cāyābara cadjiruaara beada mañ ēberāmaa enepeda dji ēberā sode eđa panebadaa. Mañ bērā dji ēberāra idji naārā baeda cāyābara wetara biē bebaria. Ara mañ quīrāca mñ ījāē panΛ carea bārā, dji cadjiruara da naēna panana cāyābara biēara panania.–

Jesu ēberārā idjima zepedada

Marco 3:31-35; Luca 8:19-21

⁴⁶ Jesuba wađibida ēberārāa bedea bΛde dji papa, dji djabarā sida dajada panΛda idji ume bedea quīrīā panasidaa. ⁴⁷ AbaΛba Jesua jarasia:

–BΛ papada, bΛ djabarā sida dajadaare panΛa. Ādjira bΛ ume bedea quīrīā panΛa.–

⁴⁸ BaribΛΓΛ Jesuba mañ ēberāa jarasia:

–BΛmaarā ¿cairāda mñ papa idjaba mñ djabarā?

⁴⁹ Mañbe idji ume nībabadarāmaa jΛwa supeda jarasia:

–NaļgΛrāda mñ papaa idjaba mñ djabarāa. ⁵⁰ Mñ Zeza bajāne bΛba quīrīā bΛ o beadrΛ mñ djabaa, mñ djabawērāa, idjaba mñ papaa.–

13

Pea podadebema ne jara bΛ

Marco 4:1-9; Luca 8:4-8

¹ Ara mañ ewaride Jesura dedeba ēdrΛpeda amene droma icawa chūmane wāsia. ² Mañne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. Mañ bērā jābade badopeda chūmesia. Ēberārāra ībΛde do icawa duanesidaa. ³ Mañbe Jesuba ādjirāa ne quīrātanoa ne jara bΛdeba nāwā jaradisia.

* 12:41 Joná 3:5-10. † 12:42 1 Reye 10:1-13. ‡ 12:43 Israelerāba jarabadjidāa jairāra ējūā pōāsa ewaraga bΛde beabadada. Isaía 34:14.

–Ēberāda ne pođe wāsia. ⁴ Māwā po nīne ḶCΛΓΛ tara ode baecuasia. Maļne ībanada zesedapeda mīcuasidaa. ⁵ ḶCΛΓΛ tara ējūā mōgaraida bade baecuasia. Dji egorora nāūcha bΛ bērā maļ tara isabe tunusia. ⁶ Māwāmīna besea jļwλrļāba purrubasia bio carra jidaē bada bērā. ⁷ Idjaba ḶCΛΓΛ tara ējūā rΓΛida bΛde baecuasia. Mama baecuadara jācara rΓΛ bara bΛba bΛrā quenasia. ⁸ BaribΛrΛ ḶCΛΓΛ tara ējūā biade baecuasia. MaļgΛra bio zausia. ḶCΛΓΛ cΛmΛba ara aride diasia, dewaraba waitabeara diasia, waabemaba waibΛara diasia.* ⁹ Dji cΛwΛrΛ bara bΛba quīrācuīta ūrīdua.–

Jesuba ģcārē cārēā ne jara bΛdeba jaradiasi?

Marco 4:10-12; Luca 8:9-10

¹⁰ Maļbe Jesu ume nībabadarāba idji caita zedapeda iwidisidaa:

–ģCārē cārēā ēberārāa ne jara bΛdeba jaradiabari?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Ācōrēba ēberārā pe ero bΛdebemada jūmarāa cawabiē bΛmīna bārāa cawabi bΛa. ¹² AbaΛba wārāda cawaibΛrΛ, Ācōrēba auđuara cawabiya. BaribΛrΛ adua bΛba cawa bΛda crīchaibΛrΛ idjia crīcha bΛ sida Ācōrēba jāriya. ¹³ Maļ carea mļa ādjirāa ne jara bΛdeba jaradiabaria. Mļa o bΛra ādjirāba unu panΛmīna cawadaē panΛa, idjaba mļa jara bΛra ūrī panΛmīna cawadaē panΛa. ¹⁴ Ācōrēneba bedeabari Isaiāba jaradara wārāa:

Naļ ēberārāba ūrī panΛmīna cawadaēa. Bio unu panΛmīna cawadaēa.

¹⁵ Ādjirāba sodeba poya cawadaēa, ūrī quīrīānaēa idjaba unu quīrīānaēa.

Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ūrīcasidaa idjaba sodeba cawacasidaa.

Maļbe mļmaa zedapeda mļa ādjirāra biabicasia.†

¹⁶ BaribΛrΛ bārāra bio bia panΛa. Bārāba unu panΛra, ūrī panΛ sida cawa panΛa. ¹⁷ Wārā arada mļa jaraya: bārāba unu panΛra zocārā Ācōrēneba bedeabadarāba, ēberārā jipa bea bida unu quīrīā panasidaa baribΛrΛ ununaē basia. Idjaba bārāba ūrī panΛra ūrī quīrīā pananamīna ūrīnaē basia.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Marco 4:13-20; Luca 8:11-15

¹⁸ Pea podadebema ne jara bΛdeba jaradara naļgΛa. Ūrīnadia. ¹⁹ Ta ode podaba naļda jara bΛa: Ācōrēba ēberārā pe ero bΛdebemada abaΛba ūrīpeda cawaēbΛrΛ, diauruba maļ bedeā idji sode jūēnara quīrādoabibaria. ²⁰ Ta mōgaraida bΛ

* **13:8** Griego bedeade nāwā bΛa: “ḶCΛΓΛ cΛmΛba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.” † **13:15** Isaiā 6:9-10.

ĕjũãne podaba naãda jara ʙaa: ʕcaɾa ẽberãrãba Ȧcõrẽ bedeara ũrĩnapeda bio ʙasrida edabadaa. ²¹ Baribara bio carra jidaẽ bea bẽrã dãrã droadacaa. Ewari zarea zebara de wa Ȧcõrẽ bedea ijã panã carea ẽberãrãba biẽ obadade ãdjia ijã panãra igarabadaa. ²² Ta ĕjũã ara de podaba naãda jara ʙaa: ʕcaɾa ẽberãrãba Ȧcõrẽ bedeara ũrĩbadaa, baribara ãdjirã sãwã bia beadidebemada jũmawãyã crĩchabadaa. Ne jũmada erobeadibara, ʙasrida beadida crĩchabadaa. Jũma maã crĩchaba bedea ãdji so de bedara bara beabaria. Maã bẽrã ãdjira waridacaa. ²³ Baribara ta ĕjũã biade podaba naãda jara ʙaa: ʕcaɾaba Ȧcõrẽ bedeara bia ũrĩnapeda ijãbadaa. Maãbe ʕcaɾaba ne biada ara aride obadaa, ʕcaɾaba waitabeara obadaa, idjaba ʕcaɾaba waibara obadaa.†

Trigo ĕjũãne chirua cadjirua uã

²⁴ Maãbe Jesuba dewara ne jara ʙadeba jarasia:

–Bajãne ʙaba ẽberãrã pe erobara naã quĩrãca ʙaa. Ȧberãda ʙasia. Maã ẽberãba idji ĕjũãne trigo ta dji biada úsia. ²⁵ Baribara idji nezocarã caĩ panasidade idji ume dji quĩrũda zepeda chirua cadjiruada trigo uãde úsia. Maãbe wãsia. ²⁶ Mãwãnacarea dji trigora odjapeda ẽãpetasia. Chirua cadjirua sida odjasia. ²⁷ Dji nezocarãba djibarãa iwidi de wãsidea: “Dai boro, ʙa ĕjũãne trigo biada usibara ʕjãã chirua cadjiruara sãwã odjasi?” ²⁸ Djibariba panusia: “Mã ume dji quĩrũba mãwã osia.” Maãne dji nezocarãba idjia iwidi sidea: “Mãẽteara ʕquĩrã ʙaca dairãba ẽũcuade wãnida?” ²⁹ Djibariba panusia: “Mãwã orãnadua. Mãwã odibara trigoda chirua cadjirua ume ãbaa ẽũcuadia. ³⁰ Biara ʙaa idu ãbaa waribidida aba ewabadaa. Maã ewaride mã dji ewabara jaraya: naãrã chirua cadjiruada ara pedapeda cajãnadua babuedi carea. Baribara trigora mã ne wagabada de de waga ʙadua.”–

Mostaza tadebema ne jara ʙa

Marco 4:30-32; Luca 13:18-19

³¹ Wayacusa Jesuba ne jara ʙadeba jarasia:

–Bajãne ʙaba ẽberãrã pe erobara naã quĩrãca ʙaa. Ȧberãba mostaza tada idji ĕjũãne úsia. ³² Maã mostaza tara jũma dadjia ubada cãyãbara djubibiara quirua. Baribara dewara nãu bea cãyãbara waibara waribaria aba bacuru babara dea. Maã bẽrã ibanara dji ara wate de ocuade zebadaa.–

Paã ẽsãbaridebema ne jara ʙa

Luca 13:20-21

³³ Idjaba Jesuba dewara ne jara ʙadeba jarasia:

† 13:23 Griego bedeadẽ nãwã ʙa ʙaa: “Ȧcaɾaba treinta zaubadaa, ʕcaɾaba sesenta zaubadaa, idjaba ʕcaɾaba cien zaubadaa.”

–Bajāne BΛba ēberārā pe eroβΛra paļ ēsābari quīrāca βΛa. Maļ paļ ēsābarira wērāba maārī edapeda harina waibΛade abuesia. Maļbe bio puerapeda chūmΛsia aba jūma ēsāβΛrΛdaa.–

Jesu ne jara bΛdeba bedeada

Marco 4:33-34

³⁴ Jūma maļgΛra Jesuba ēberārāa ne jara bΛdeba jaradia-sia. Ababe ne jara bΛdeba ādjirāa bedeadadja. ³⁵ Ācōrēneba bedebariba jarada quīrāca wārāda māwāsia:

MΛa ne jara bΛdeba bedeaya. Ācōrēba naļ ējūā odadeba λtaa cawabiē badada mΛa jaraya. §

Chirua cadjirua néude waridada Jesuba cawa jarada

³⁶ Maļbe Jesura ēberārā ume badada diguidaa wāsia. Idji ume nībabadara zedapeda iwīdisidaa:

–Chirua cadjirua udadebemada dairāa cawa jaradua.–

³⁷ Jesuba jarasia:

–Dji ta bia ubarira mΛ, Naļ Djara Edadaa. ³⁸ Peara naļ ējūāa. Dji ta biara Ācōrēba pe eroβΛ ēberārāa. Chirua cadjiruara diauru ēpē panΛrāa. ³⁹ Dji quīrū, maļ chirua cadjirua udara diaurua. Dji néu ewadi ewariba jara βΛa naļ ējūā jōi ewarida. Dji néu ewadira Ācōrē bajānebema nezocarāa. ⁴⁰ Chirua cadjirua ēūtacuadapeda babuebada quīrāca naļ ējūā jōβΛrΛde māwāya. ⁴¹ MΛ, Naļ Djara Edadaba bajānebema nezocarāda diabueya cadjirua obadarāda, cadjirua obibadarā sida mΛ puru tāēnabemada jΛrΛ pedamārēā. ⁴² MaļgΛrāra tΛβΛ uruade batacuadia. Mama aujīā panania idjaba puaba quida ĩchia panania. ⁴³ BaribΛrΛ dji jipa beada ādjirā Zeza purude λmādadu quīrāca dorrodorra beadia. Dji cΛwΛrΛ bara βΛba quīrācuīta ūrīdua.

Ējūā nēdoda idjaba perla nēdoda

⁴⁴ Bajāne BΛba ēberārā pe eroβΛra parata egorode mērā βΛda quīrāca βΛa. Maļ paratara ēberāba unupeđa arima mērā βΛsia. Maļbe βΛsrida wāpeda jūma idjia eroβΛra nēdobuepeda dji ējūāda nēdosia.

⁴⁵ Maļ awara Bajāne BΛba ēberārā pe eroβΛra naļ quīrāca βΛa. Ēberāda basia. Maļ ēberāba perla neta dji biada nēdoi carea jΛrΛ babadja. ⁴⁶ Māwā bΛde aba bio biya quiru nēβΛa βΛda unusia. Ara maļda idjia eroβΛra jūma nēdobuepeda maļ netara nēdosia.

Ātarrayadebema

⁴⁷ Bajāne BΛba ēberārā pe eroβΛra ātarraya quīrāca βΛa. Ātarraya βaribΛdade beda quīrātanoa jidabadaa.

48 Biradacarea ĩbadaa errebari edebadaa. Małbe chūpanenapeda beda biada jamarade jara pebadaa. Dji cadjiruada batacuabadaa. 49 Ara mał quĩrāca nał ĩjū jōbadae māwāya. Ācōrē bajānebema nezocarāda zedapeda ĩberā cadjiruarāda dji jipa bea tāēnabemada āyā bādia. 50 Małbe tala uruade batacuadia. Mama aujīa panania idjaba puaba quida ĩchia panania.–

Nebia djiwidi idjaba dji drōa

51 Małbe Jesuba iwidiisia:

–Māa jaradara ĩbārāba jūma cawasidaca?–

Ādjia panusidaa:

–Māē, dai Boro.–

52 Małne Jesuba jarasia:

–Bajāne Bāba ĩberārā pe erobādebemada judiorā ley jara-diabariba cawasira de djibari quĩrāca baya. Idjia waga erobādebemada nebia djiwidida, dji drōa sida acābibaria.–

Jesu Nazarede bada

Marco 6:1-6; Luca 4:16-30

53 Māwā ne jara bādeba jaradiadacarea Jesura āyā wāsia. 54 Małbe idji purude jūesia. Ewari aba judiorā dji jarebada dede jaradia basia. Dji ūrī duanāba cawa crīchadaē bērā nāwā jarasidaa:

–Nałgāba ĩsāmaareba jāā crīcha cawaara edasi? ĩsāwā ne ununacada poya oi? 55 ĩdjira dadji purudebema de obari waraēca? Idji papara ĩMariaēca? Idji djabarāra ĩSantiago, Jose, Simoł idjaba Judaēca? 56 Jūma idji djabawērārā sida ĩdadjirā tāēna panāēca? Māwā baibara, ĩidjia sāma jācua cawasi?–

57 Ādjirāba Jesura ĩjā quĩrānaē basia. Mał bērā Jesuba jarasia:

–Ācōrēneba bedebarida djārā druade wayabadaa, baribara ara idji druadebemarāba wayadacaa. Idji dede panabada bida wayadacaa.–

58 Ādjirāba ĩjānaē bērā Jesuba mama ne ununacada zocārāēbe osia.

14

Herodeba Jesudebema ūrīna

Marco 6:14-29; Luca 9:7-9

1 Mał ewaride Herodera Galilea druadebema boro basia.* Mał Herodeba ūrīsia Jesura trā bāga bāda. 2 Mał carea idjiare bea jarasia:

* 14:1 Herode. Mał Herodera Antipa trā jarabadjidaa. Ācōrē Bedeade odja bāa Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (Mateo 2:1-23).

–iMāmaarā Borocuebari Juaā ĩrēbadada jāwā b̄aa! Maā bērā jūma ne ununacara poya o b̄aa.–

³⁻⁴ Herodeba māwā jarasia Juaāra beabida bērā. Maāḡara nāwā basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quima Herodía abadada edasia. Barib̄ara Juaāba idjía jarabadjia: “B̄a djaba quimada erobacara b̄aa.”† Maā carea Herodeba Juaāra jidapeda preso b̄abada dede carenaba jā b̄asia. ⁵ Juaāra beabi quĩrīā basia barib̄ara puruda waya bada bērā poya oē basia. Puruba crīcha basia Juaāra Ācōrēneba bedebarida.

⁶ Herode toda ewari b̄asrida o pan̄ane Herodía cauda jūmarā quĩrāpita bairasia. Maāba Herodera bio b̄asridasia. ⁷ Maā carea maā awērā wārāneba jarasia ne baridua idjia iwidib̄ara diaida. ⁸ Maāne dji papaba idji caua nāwā iwidibisia:

–Māa epedecode Borocuebari Juaā boroda diadua.–

⁹ Māwā iwidiside Herodera sopuasia. Barib̄ara jūma idji ume ne co duan̄a quĩrāpita wārāneba jarada bērā Herodía cauba iwididara obisia. ¹⁰ Ara maāda Juaāra preso b̄abada dede bada ob̄ā t̄abisia. ¹¹ Juaā borora epedecode enapeda Herodía caua diasidaa. Maābe dji cauba dji papaa diasia. ¹² Māwānacarea Juaā ume n̄ibapedadaba idji cacuara edadapeda t̄abarisidaa. Maābe Jesua jarade wāsidaa.

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Marco 6:30-44; Luca 9:10-17; Juaā 6:1-14

¹³ Jesuba Juaā jaidada ũriside iduba jābade ēberā neēmaa wāb̄ara basia. Barib̄ara ēberārāba idji sāmaa wāb̄ara cawasidade puruzabemada j̄rūba araa wāsidaa. ¹⁴ Jesura jābadeba drua badob̄ara maā ēberārā zocārā duan̄ada unusia. Ādjirāra miā djuburi ununa bērā dji cacua biē quedeada biabicuasias. ¹⁵ Queubodo bērā idji ume n̄ibabadarāra idjimaa wānapeda jarasidaa:

–Nama ēberāra caita neēa. Maā awara queub̄ara. Ēberārā jaradua puru beade codira nēdode wānamārēā.–

¹⁶ Maāne Jesuba idji ume n̄ibabadarāa jarasia:

–Ādjirāra wāniē pan̄aa. Bārāb̄ara ne cobidada.–

¹⁷ Barib̄ara ādjia jarasidaa:

–Daiba paāda juesumabe idjaba bedada umébe eropan̄aa.–

¹⁸ Jesuba jarasia:

–Māmaa enenadua, māēteara.–

¹⁹ Maābe ēberārāa jarasia pōājārāne chūpanenamārēā. Maā paā juesuma pan̄ara, beda umé pan̄a sida idji j̄awade edapeda bajānaa ac̄apeda Ācōrēa bia jarasia. Maābe paāra cōrācuapeda idji ume n̄ibabadarāa diasia jedecadamārēā. ²⁰ Jūmarāda ne

† 14:3-4 Levítico 18:16.

codapeda jāwũsidaa. Dji adubadada jΛrΛ pesidade doce jamara birasidaa. ²¹ Mama ne copeɖadara dji umaquĩrã awa mil juesuma panasidaca bΛa, wẽrãrãda warrarã sida juachadaẽ.

Jesu do ĩrĩ nĩbada

Marco 6:45-52; Juaĩ 6:16-21

²² Māwānacarea Jesuba idji ume nĩbabadarãra jābade badobisia idji na quĩrãrã chānamãrẽã. Maĩne idjira besia ěberãrã diguidaa wābigai carea. ²³ Jũmarãda wābigapeda iduba eyadaa Ācõrẽa iwidide wãsia. Queuside iduba basia. ²⁴ Maĩmisa Jesu ume nĩbabadarãra do quẽsidra panasidaa. Maĩne nãũrãda ãdji nocoareba puá nũmΛ bẽrã baido bogozoaba jābara jirawe eronũmesia.

²⁵ Āsabodode Jesura do ĩrĩ nĩda ãdjimaa wãsia. ²⁶ BaribΛrΛ idji ume nĩbabadarãba maĩ unusidade bio dauperasidaa. Ne wayaaba ãdjirãra biasidaa:

–jBẽwãrãda jāwã nĩa!–

²⁷ Ara maĩda Jesuba jarasia:

–jSozarra ðeadadua! Mãda jāwã bΛa. jNe wayarãnadua!–

²⁸ Maĩne Pedroba idjĩa jarasia:

–Mã Boro, wãrãda bΛda jāwã bΛbΛrΛ, mãra do ĩrĩ bΛmaa wãbidua.–

²⁹ Ara maĩda Jesuba jarasia:

–jZedua!–

Ara maĩda Pedrora jābadeba doeda badopedã Jesumaa do ĩrĩ wãbΛrΛ basia. ³⁰ BaribΛrΛ Pedroba nãũrã dji cãbãyã puá bΛ unuside dauperasia. Maĩne ta dogo bẽrã biasia:

–jMã Boro, carebadua!–

³¹ Ara maĩda Jesuba jΛwade jidapedã jarasia:

–Ache, ζcãrẽ cãrẽã ijãé basi mã bΛra do ĩrĩ poya nĩbabida?–

³² Jābade badosidade nãũrãra cãbasia. ³³ Maĩbe jũma jābade panΛra Jesu quĩrãpita chĩrãborode copanenapedã idjĩa bia bedeasidaa:

–jBΛra wãrãda Ācõrẽ Warraa!–

Jesuba Genesare druade cacua biẽ ðea biabida

Marco 6:53-56

³⁴ Chã wãnada Genesare druade jũesidaa. ³⁵ Mamabema ěberãrãba Jesura cawasidaa. Maĩ carea jũma ãdji druade jarabisidaa Jesura jũesida. Maĩbe ěberãrãba jũma dji cacua biẽ ðeara idjimaa enesidaa. ³⁶ Ādjirãba idjĩa bedeã djuburiasidaa ababe idjĩa cacuade jΛ bΛ ida tãbimãrẽã. Jesuba idu tãbida bẽrã jũmaena biacuasidaa.

15

JAWA SAGΛBADADEBEMA

Marco 7:1-23

¹ Māwānacarea ḶCΛΓΛ pariseorāda, judiorā ley jaradiabada sida JerusaleḶ purudeba Jesumaa zedapeda iwidišidaa:

² –BḶ ume nībabadarāra jḶWA SAGΛDAĒ ne cobadaa. ¿Cārē cārēā dadjī drōāenabemaba jaradiapedadara igara panḶ?–*

³ MaḶne Jesuba panusia:

–Bārā bida ¿cārē cārēā ara bādjia obadadeba Ācōrēba obi bḶ bedeara igarabada? ⁴ Idjia nāwā jarasia: “BḶ zezada, bḶ papa sida waya pananadua.”† NaḶ sida jarasia: “Bariduaba idji zezada, idji papa sida biē jaraibḶΓΛ, idjira beadida panḶA.”‡

⁵⁻⁶ BaribḶΓΛ bārāba dji zeza wa dji papa careba amaaba nāwā jarabadaa: “Jūma mḶa erobḶra Ācōrēa diada bērā mḶa bḶra poya carebaēa.” Māwā bārā drōā naēnabemaba jaradiapedada ēpē panḶneba Ācōrē bedeara igarabadaa. ⁷ Bārā dji biaca bēarā, Ācōrēneba bedēabari Isaíaaba bārānebemada aride bḶsia. Nāwā jarasia:

⁸ NaḶ puruba mḶa bia bedēabaria, baribḶΓΛ wārāda ādji sodeba mḶma crīchadāca.

⁹ Ādji quīrīābe mḶa bia bedēabadaa. MḶ bedea cāyābara ēberā crīchadrḶ jaradiabadaa.§

¹⁰ MaḶbe Jesuba ēberārā arima duanḶra trḶpeda nāwā jarasia:

–MḶ bedeara ūrīnadua cawadamārēā. ¹¹ Dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia bḶcaa. ĀtebḶΓΛ itedeba ze bḶbḶΓΛ dadjira Ācōrē quīrāpita mititia bḶbaria.–

¹² Māwānacarea Jesu ume nībabadarāra caita zedapeda jarasidaa:

–¿BḶa cawa bḶca pariseorāra sode biē duanḶda bḶa jāḶ bedea jarada carea?–

¹³ Jesuba panusia:

–MḶ Zeza bajāne bḶba udaēra jūma ēūta bḶtacuaya. ¹⁴ MaḶ bērā pariseorā carea crīcharānadua. Ādjirāra dauberrea bea quīrāca panḶA. Ādji ēpēbḶda sida dauberrea bea quīrāca panḶA. Dauberrea bḶba dewara dauberrea bḶda eronībaibḶΓΛ umena uriaē baedia.–

¹⁵ MaḶne Pedroba Jesua jarasia:

–Dadjia cobadadebema bḶa jaradiadada dairāa cawa jaradua.–

* **15:2** Levitico 22:4-8de jara bḶa sacerdoterāra cuidida panḶnebemada, baribḶΓΛ Jesu ewaride pariseorāba jaradiabadjidaa jūmarāba jḶWA SAGΛDIDA panḶda drōāenabemarāba jarapedada quīrāca. † **15:4** Exodo 20:12. ‡ **15:4** Exodo 21:17. § **15:9** Isaía 29:13.

16 Jesuba iwidiisia:

–¿Bārã bida wadi adua panΛca? 17 ¿Dadjia cobadara biteda wãpeda dajadaa êdrΛbarida cawadaê panΛca? 18 BaribΛrΛ ãberã itedeba dajadaa ze bΛda sodeba ze bΛa. MaλgΛba ãberãra Ācõrẽ quĩrãpita mititia bΛbaria. 19 Crĩcha cadjiruada, mĩã beaida, daunemaida, auđua baida, ne drΛaida, sewa o baida, djãrã biẽ jarai sida sodeba ze bΛa. 20 Jũma maλgΛba ãberãra Ācõrẽ quĩrãpita mititia bΛbaria, baribΛrΛ jΛwa sΛglẽ ne cobΛrΛba dadjira mititia bΛcaa.–

Jesuba cananeo wẽrãcau biabida

Marco 7:24-30

21 Jesura mamaΛba Tiro druade idjaba Sidoλ druade pΛrrΛa wãsia. 22 Maλne cananeo wẽrã maλ druadebemada Jesu nĩmaa zesia. Maλ wẽrãba nãwã jĩgua bedea nũmesia:

–¡Mλ Boro, Davideba zeda, mλra quĩrã djuburiadua! Mλ cauda jaiba bio bia mĩga erobΛa.–

23 BaribΛrΛ Jesuba panuẽ basía. Maλne idji ume nĩbabadarãra caita wãnapeda idjía nãwã bedea djuburiasidaa:

–Jãλ wẽrãra dadjirã caidu bia nã. Idjía jaradua ãyã wãmãrẽã.–

24 Wẽrãra cananeo bẽrã Jesuba idjía jarasia:

–Ācõrẽba mλra Israeldẽbema dji adua bẽamaa diabuesia.–

25 Maλne wẽrãra Jesu quĩrãpita chĩrãborode cobepeda jarasia:

–Mλ Boro, ¡carebadua!–

26 Jesuba panusia:

–Biẽ bΛa warrarãba co panΛda jãrĩda usaa diai carea.–

27 Maλne wẽrãba jarasia:

–BΛa jara bΛra wãrãa, mλ Boro, baribΛrΛ usaba djibari mesa edre djico jurruzoadada cobaria.–

28 Jesuba jarasia:

–Wẽrã, bΛa wãrãda ãjã bΛa mλa bΛ cauda poya biabida. Maλ bẽrã bΛa quĩrã bΛ quĩrãca mλa oya.–

Ara maλda dji caura biasia.

Jesuba cuatro mil ãberãrã ne cobida

Marco 8:1-10

29 MamaΛba Jesura amene droma Galileadaa wãsia. Eyade λtΛ wãpeda mama chũmesia. 30 Maλbe ãberãrã zocãrã idji bΛmaa zesesdaa. Ādjirãba jĩrũ biẽ beada, dauberrea beada, quĩrãme cara beada, jΛwa biẽ beada, quĩrãtanoa cacua biẽ bea sida zocãrã enesdaa. MaλgΛrãra Jesu caita bΛsidaa. Maλbe Jesuba jũma biabicuasía. 31 Ĕberã arima duanΛba unusidaa dji quĩrãme cara beadara bedea panΛda, dji jΛwa biẽ beadara bia panΛda, jĩrũ biẽ beadara bia nĩnada, idjaba dauberrea

beadaba unu panada. Jūmarāba cawa crīchadaē bērā israelerā Ācōrēa bia bedeasidaa.

³² Māwā panane Jesuba idji ume nībabadarāra trāpeda jara-sia:

–Mā naā ēberārāra mīā djuburi unu ḅaa. Mā ume duanada ewari ūbea babara. Ādjia codi carea eropananara jōsia. Mā ādjirāra ne codaē diguida wābigaēa ota cacua norrabarirānamārēā.–

³³ Baribara idji ume nībabadarāba iwidisidaa:

–Nama ēberārā neēma ḡsāma codira edadi zocārā nūma itea?–

³⁴ Māne Jesuba iwidisia:

–ḡBārāba paāda jūmasāwā eropana?–

Ādjia panusidaa:

–Sietebe eropana, idjaba beda zaqueda zocārāēbe eropana.–

³⁵ Mābe Jesuba ēberārāra jūma egode chūmebisia. ³⁶ Mā siete paāra, beda sida idji jawade edapeda Ācōrēa bia ḅada asia. Māwāpeda bedara paā sida cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jedecadamārēā. Ara māāda jedecasidaa.

³⁷ Jūmarāba codapeda jāwūācusidaa. Dji adubada jara pesidade siete jamara birasidaa. ³⁸ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil quīmārē panasidaca ḅaa, wērārāda warrarā sida juachadaē. ³⁹ Mābe ēberārā wābigapeda Jesura jābade badopeda Magadaā druadaa wāsia.*

16

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Marco 8:11-13; Luca 12:54-56

¹ Māwānacarea ācara pariseorāda, saduceorā sida Jesumaa zesidaa. Idjira Ācōrēneba zeē ḅada unubidida crīchasidaa. Mā carea idjia iwidisidaa ne ununacada omārēā. ² Māne Jesuba panusia:

–Queubaraē āmādaū baebariare bajāda purea nūmabara, bārāba jarabadaa nurēma ewari biaida. ³ Idjaba diapeda āmādaū odjabariare bajāra purea nūmabara idjaba towa nūmabara, bārāba jarabadaa ewari cadjiruaida. Bārā dji biaca bearāba ewari quīrāra cawa panamīna Ācōrēba naā ewaride o bara cawadaca. ⁴ Bārā dji cadjiruarāba Ācōrēra ijā ama panā. Māra bajāneba ze ḅada cawadi carea quīrā panā mā ne ununacada oida. Baribara mā ne ununacada oēa. Bārāba ababe Ācōrēneba bedeabari Jonā māwāna quīrāca ununia.*

Mābe Jesura ādjirā amepeda wāsia.

* **15:39** Magadaā. Griego bedede ācara cartade “Magdala” ḅa ḅaa. * **16:4** Jonā māwāna. Jonā 3:3-9; Mateo 12:38-41.

*Pariseorã harina êsãbibari**Marco 8:14-21*

⁵ Amene droma chãnapeda Jesu ume nĩbabadarãba cawasidaa paŋda quĩrãdoasidada. ⁶ Mañne Jesuba jarasia:

–Pariseorã harina êsãbibarida, saduceorãne sida quĩrãcuitadada.–

⁷ Jesu ume nĩbabadarãra ãduba nãwã bedeasidaa:

–Idjia mãwã jarasia dadjirãba paŋda enepedadaẽ bẽrã.–

⁸ Jesuba cawa basia cãrẽnebemada bedea panãda. Mañ carea jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã paŋra neẽana a panã? Bãrãba ãcõrẽra ijãnaẽca ðã. ⁹ ¿Mãa odara bãrãba unusidamĩna cawadaẽ basica? ¿Quĩrãdoasidaca paŋ juesumaneba mãa ãberãrãra mil juesuma ne cobidada?† ¿Quĩrãdoasidaca bãrãba dji adubada jãrã pesidade jamara jũmasãwã birasidada? ¹⁰ ¿Idjaba quĩrãdoasidaca paŋ siete panãneba mãa ãberãrãra mil quĩmãrẽ ne cobidada?‡ ¿Quĩrãdoasidaca bãrãba dji adubada jãrã pesidade jamara jũmasãwã birasidada? ¹¹ ¿Sãwãerã cawadaẽ mãa pañnebemada bedeaẽ ðãda? Mãa jarasia pariseorã harina êsãbibarida, saduceorãne sida quĩrãcuitadamãrẽã.–

¹² Mañbebãrã cawasidaa Jesuba harina êsãbibaridebemada jaraẽ ðasida, ãtebãrã pariseorãba, saduceorãba jaradiabadaẽbemada quĩrãcuitadamãrẽã jara basia.

*Pedroba Jesudebema jarada**Marco 8:27-30; Luca 9:18-21*

¹³ Mãwãnacarea Jesura idji ume nĩbabadarã sida Cesarea-Pilipo druade jũene wãsidea. Mañne Jesuba ãdjia iwidisia:

–Mã, Nañ Djara Edadara ¿ãberãrãba caida crĩcha panã?–

¹⁴ ãdjirãba jarasidaa:

–Ãcãrãba jara panã ðãra Borocuebari Juaãda. Dewararãba jara panã ðãra Elĩada. Dewararãba jara panã ðãra Jeremiada wa ãcõrẽneba bedebarida.–

¹⁵ Mañne Jesuba iwidisia:

–Baribãrã bãrãba mãra ¿caida crĩcha panã?–

¹⁶ Simoã Pedroba panusia:

–Þãra ãcõrẽba ãdra edabari diai jaraãda, ãcõrẽ zocai ðã Warra.–

¹⁷ Jesuba jarasia:

–Þãra bio bia ðã, Simoã, Jonã warra. Ni abã ãberãba bãa mããrã cawabidaẽ basia, ãtebãrã mã Zeza bajãne ðãba cawabisia. ¹⁸ Mãa jaraya: ðãra Pedroa. Mãa nañ mõgara

† 16:9 Mateo 14:17-21. ‡ 16:10 Mateo 15:34-38.

ĭrĭ mĭ puruda oya.Š Ni beu bida mĭ purura poyaĕa.
 19 Purudebema yave diabĭra quĩrĕca mĭa bĭra Ācōrĕba pe
 erobĭdebemara tĕna dji dromada bĭya.* Bla naĭ ĕjũĕne
 iduaribiĕra Ācōrĕ bajĕne bĭ bida iduaribiĕa. Idjaba bla naĭ
 ĕjũĕne iduaribi bĭra Ācōrĕ bajĕne bĭ bida iduaribiya.–

20 Maĭbe Jesuba idji ume nĭbabadarĕa bio jara bĭsia ni abala
 jararĕnamĕrĕ idjira Ācōrĕba ĕdra edabari diai jaradada.

Jesuba idji beadidebema jarada

Marco 8:31–9:1; Luca 9:22-27

21 Maĭ ewarideba ĭta Jesuba idji ume nĭbabadarĕa jarabad-
 jia idjira Jerusaleĭne bia mĭgaida bĭada. Nĕwĕ jarasia:

–Mĭra purudebema bororĕ jĭwaĕda, sacerdote bororĕ
 jĭwaĕda, judiorĕ ley jaradiabadarĕa jĭwaĕda bida bia mĭgaya.
 Mĭra beabidia baribĭra ewari ũbeade ĭrĕbaya.–

22 Mĕwĕ jarada carea Pedroba Jesura jĭgabe edepĕda quĕĕ
 bĭ quĩrĕca jarasia:

–Mĭ Boro, mĕwĕ bedearĕdua. Ācōrĕba bĭra idu mĕwĕbiĕa.–

23 Baribĭra Jesuba jĕda acĭpeĕda Pedroa jarasia:

–Satana, mĭ caitabemada ĕyĕ wĕdua. Mĭa oida bĭra bĭa obi
 ama bĭa. Bla Ācōrĕ quĩrĕca crĭchaĕ bĭa. Ātebĭra ĕberĕ quĩrĕca
 crĭcha bĭa.–

24 Maĭbe Jesuba idji ume nĭbabadarĕa jarasia:

–Abalaba mĕda ĕpĕ quĩrĕ bĭbĭra, idjia o quĩrĕ bĭra igara-
 peĕda bia mĭgai carea baida bĭa.† Maĭbe mĭra ĕpĕida bĭa.

25 Abalaba naĭ ĕjũĕne bia baida jĭra baibĭra, jĭrũare bia baĕa.

Baribĭra abalada mĭ carea beuibĭra, Ācōrĕ ume ewariza zo-
 cai baya. 26 ĕberĕda naĭ ĕjũĕne ne jũma erobĭde beuibĭra,
 ĕidjia erobĭba carebaica? Beu amaaba idjia erobĭdebemada
 ĕjũmasĕwĕ poya diai? 27 Wĕrĕda mĭ, Naĭ Djara Edadara
 bajĕnebema nezocarĕ ume zeya mĭ Zeza bĭadeba cawa oi
 carea. Maĭne bia opĕadara mĭa bia bĭya idjaba cadjirua
 opĕadara biĕ bĭya. 28 Mĭa wĕrĕda jaraya: ĭcĭra nama panĭ
 beudĭ naĕna ebuda ununia mĭ, Naĭ Djara Edadara jũmarĕ
 Boro bai carea zebĭrada.–‡

Š 16:18 Pedro. Pedro trĭba griego bedĕade mōgarada jara bĭa. Naĭ mōgara. Pedro
 trĭba mōgara jara bĭ bĕrĕ ĭcĭra maarĕ Jesuba naĭ mōgaraada abĭrĕdeba Pedroda
 jara bĭa. Dewararĕ maarĕ jara bĭa Pedroba versĭculo 16de jaradada. Idjaba
 ĭcĭra maarĕ Jesuda jara bĭa (1 Corinto 3:11; 10:4; 1 Pedro 2:6-8). * 16:19 Jesu

ewaride purudebema yave erobĭra dji droma basĭa. † 16:24 Bia mĭgai carea
 baida bĭa. Griego bedĕade nĕwĕ bĭ bĭa: “Idji crura atau edeida bĭa.” ‡ 16:28
 Daniel 7:13-14. Ununia mĭ, Naĭ Djara Edadara jũmarĕ Boro bai carea zebĭrada.
 Ebuda bĭaĕa cĕrĕda ununida. ĭcĭra maarĕ jara bĭa Jesu quĩrĕ awara nũmeinebemada
 ununida. Dewararĕ maarĕ jara bĭa Jesu ĭrĕbaidebemada, idji bajĕnaa wĕinebemada,
 wa Ācōrĕ Jaure zeidebemada ununida.

17

Jesu quĩrã awara nũmena

Marco 9:2-13; Luca 9:28-36

¹ Sei ewari badacarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, dji djaba Juañ sida ãduba eya ãta ðamaa edesia. ² Mama ãdji quĩrãpita Jesura quĩrã awara nũmesia. Idji quĩrãra ãmãdau quĩrãca dorrodorroa nũmesia. Idjia jã ða sida ãnaa quĩrãca totroa nũmesia. ³ Cawaẽne ãdjia unusidaa Moiseda Elía sida Jesu ume bedea panada. ⁴ Maã carea Pedroba Jesua jarasia:

–Dai Boro, bia ðaa दौरा नामा panada. Ðaa quĩrã ða Ða Ða daiba de zaqueda ãbea odia, aba Ða itea, aba Moise itea, idjaba aba Elía itea.–

⁵ Pedro mãwã bedea Ða Ðe jãrãrã eradr Ða Ða ãdji ãrã zesia. Maã jãrãrãba ãdji ãnã edaside naã bedeadã jĩgua ãrĩsidaa:

–Naã Ða mã Warra bio quĩrã Ða. Mãra idji carea Ða srida Ða. Idjia jara Ða ãrĩnadua.–*

⁶ Maã ãrĩsida Ðe ne wayaaba egode Ðarubari tapanesidaa.

⁷ Mãwã Ða Ðe Jesura zepeda ãdjira tãsia. Maã Ðe jarasia:

–Piradr Ðadua. Ne wayarãnadua.–

⁸ ãdjia wayacusa ac Ða Ðe Jesura iduba nũ Ða unusidaa.

⁹ Eyadeba edaa zesida Ðe Jesuba ãdjia mãwã jara Ða sia:

–Bãrãba unupedara ni abaa jararãnadua aba mã, Naã Djara Edada ãrã Ða Ða.–

¹⁰ Maã Ðe ãdjia Jesu iwĩdisidaa:

–Mãwãra judiorã ley jaradiabadaba ¿cãrẽ cãrẽã jarabada Elíada naãrã zeida Ða Ða?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Wãrãda Elíara naãrã zeida Ða Ða ne jũmada bia Ða Ða carea.†

¹² Barib Ða mã jaraya Elíara zesida. Mãwãmĩna ni abaa Ða idjira cawadaẽ basia. ãte Ða ãberãrãba o quĩrã panana quĩrãca idjira osidaa.‡ Ara mã quĩrãca mã, Naã Djara Edadara ãdji jawaeda bia mãgaya.–

¹³ Maã Ðe Jesu ume nĩbabadarãba cawasidaa idjia Borocuebari Juaãnebemada bedea Ða sida.§

Jesuba warra jai bara Ða biabida

Marco 9:14-29; Luca 9:37-43

¹⁴ ãdji eyadeba edaa zesida Ðe ãberãrãda zocãrã ãbaa duanasidaa. Maã Ðe ãberãda Jesumaa zesia. Maã ãberãra Jesu quĩrãpita chĩrãborode cobepeda jarasia:

¹⁵ –Mã Boro, mã warrada quĩrã djuburiadua. Idjira ara pichia wawabaria, mã Ða bia Ða caa. Edaude t Ða Ðe

* 17:5 Deuteronomio 18:15; Isaía 42:1. † 17:11 Malaquia 3:1; 4:5-6. ‡ 17:12

Marco 6:14-29. § 17:13 Mateo 11:14.

baebaria idjaba edaude doeda baebaria. ¹⁶ M̄la idjira b_Λ ume n̄babadarāmaa enesia, māwām̄na poya biabidaē basía.–

¹⁷ Jesuba jarasia:

–jBārāba Ācōrēra ĩjānaca! jBārāra dji cadjiruarā! Bārāba ĩjānamārēā ¿aba sālbe m̄la droai? Warrara namaa enenadu.–

¹⁸ Jesuba jai quēã j_Λretaside warra cacuadebemada ēdrasia. Ara małda warrara biasia.

¹⁹ Māwānacarea Jesu ume n̄babadarāra idjima wānapeda āduba iwidisidaa:

–¿Sāwāērā dairāba jāł jaira poya āyā j_Λretadaē basi?–

²⁰ Jesuba panusia:

–Bārāba mācua Ācōrēra ĩjānaē pan_Λ bērā poyadaē basía. Wārāda m̄la jaraya: mostaza ta maārī quiru quīrāca bārāba maārī ĩjā pan_Λbara, nał eyaa namabemada āyā bade wāduada acasidaa, małne eyara āyā bade wācasia. Māwā ĩjā pan_Λbara bārāba poya odaēra neē bacasia. ²¹ Barib_Λr_Λ jai nałca bea āyā j_Λretadi carea Ācōrēra iwidiđida pan_Λa idjaba ne codaca ewarida odida pan_Λa.–*

Jesuba waya idji beadidebema jarada

Marco 9:30-32; Luca 9:43-45

²² Galilea druade ābaa panasidade Jesuba idji ume n̄babadarāa jarasia:

–Dārāéne m̄ł, Nał Djara Edadara aba_Λba ēberārāa jidabiya.

²³ Ādjirāba m̄lra beadıa, barib_Λr_Λ ewari ūbeade m̄lra łrēbaya.– Mał carea ādjirāra bio sopuasidaa.

Jesuba parata Ācōrē de droma carea diada

²⁴ Jesu, idji ume n̄babadarā sida Capernauł puruđaa zesidade Ācōrē de droma carea parata j_Λr_Λ pebadarāda Pedro-maa wāsidaa. Ādjirāba iwidisidaa:

–¿Bārāa Jaradiabariba Ācōrē de droma carea paratara diabarica?–†

²⁵ Pedroba panusia:

–Māē, diabarica.–

Pedro idji dede eda wāsida Jesuda naārā bedeasia. Nāwā iwidiđia:

–B_Λa ¿sāwā crīcha b_Λ, Simoł? ¿Cairāba paratara nał ējūāne bea bororāa diadıa pan_Λ? ¿Ara ādji ēberārāba wa āibemarāba diadıa pan_Λ?–

²⁶ Pedroba panusia:

* **17:21** Griego bedeade _Λca_Λ cartade mał versícolora neēa. † **17:24** Judiorā dji umaquīrā veinte poa ātaa beaba poaza mał paratara diadıa panasidaa Ācōrē de droma bia eropanani carea. Ewari umé trajadabari edadada diadıa panasidaa. Exodo 30:13-16; 38:25-26; 2 Cronica 24:9-14; Nehemia 10:32.

–Āibemarāba diadida panΛa.–

Jesuba idjía jarasia:

–Māē. Dji boro ēberārāba diadacaa. ²⁷ Dadjira dadji Boro Ācōrē ēberārāa, baribΛΓΛ maļ paratara diadia ēberārāba biē crīcharānamārēā. Maļ bērā doeda beda wade wādua. Dji naārā mībΛΓΛ itede acΛsira paratada unuya. Maļ paratara edapeda mļ carea, bΛ carea biēda diadua.–

18

Caida dji dromaara bΛ

Marco 9:33-48; Luca 9:46-48; 17:1-2

¹ Maļ ewaride Jesu ume nībabadarāra idji caita zedapeda nāwā iwīdisidaa:

–Bajāne BΛba pe erobΛdebemarāda ķcaida dji dromaara bΛ?–

² Maļne Jesuba warra zaqueda trĀpeda ādjirā ēsi nūmΛsia.

³ Nāwā jarasia:

–Wārā arada mĀa jaraya: bārāba crīcha panΛra āyā bΛdapeda warrarā quīrāca beadaēbΛΓΛ, Bajāne BΛba pe erobaēa. ⁴ BaribΛΓΛ abaΛda naļ warra zaque quīrāca dewararā cāyābara edaara beibΛΓΛ, Bajāne BΛba pe erobΛdebemarāda dji dromaara baya. ⁵ Bariduaba mļ ĩjā bΛdeba warrarāda bia edaibΛΓΛ, mĀda bia edabΛΓΛ.

⁶ Bariduaba mļ ĩjā bea dji dromaē quedeada cadjiruade bæbibΛΓΛ, Ācōrēba maļ ēberāra bio cawa oya. Maļ cawa oira bio zarea bai bērā biara bΛa maļ ēberā ochirude yu waiβΛada jĀnapeda pusade batabuedida nābΛΓΛ beumārēā.*

⁷ jMīā djuburi beaa naļ ējūānebemarāra! Cadjirua obibarira naļ ējūāne baraa. Maļra baraya baribΛΓΛ djārāa ne cadjirua obibari ēberāda bio mīā djuburi bΛa.

⁸ Maļ carea bΛ jΛwaba wa bΛ jīrūba bĀa cadjiruada obibΛΓΛ, maļ cadjirua o amaaba bΛā tutapeda āyā batabuedua. BΛa jΛwa ababe wa jīrū ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maļda biara bΛa Ācōrēba bΛra jΛwa umé wa jīrū umé erobΛda tΛbΛ urua quicamaa batabuei cāyābara. ⁹ Idjaba bΛ dauba bĀa cadjiruada obibΛΓΛ, maļ cadjirua o amaaba ēūtapeda āyā batabuedua. Dau ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maļda biara bΛa Ācōrēba bΛra dau umé erobΛda tΛbΛ uruade batabuei cāyābara.

Oveja aduadadebema ne jara bΛ

Luca 15:3-7

¹⁰ Warra zaquerāra igararānada. MĀa jaraya: bajānebema nezocarā mļ Zeza quīrāpita duanΛba ādjirāra wagabadaa.

* **18:6** Yu waiβΛa. Griego bedede “burro yu” bĀ bΛa.

11 Wārāda mǎ, Naǎ Djara Edadaba dji aduá beada ēdrΛ edai carea zesia.†

12 Bārāba ζsāwā crīchadi? Ēberāba cien oveja erobΛdebemada aba aduabΛΓΛ ζdji 99 panΛra eyade amepeda dji aduadada jΛΓΛde wāéca? 13 Mǎa wārā arada jaraya: ēberāba idji ovejada unusira dji 99 aduāē bea cāyābara mǎa oveja carea bΛsrīdaara baya. 14 Ara maǎ quīrāca bārā Zeza bajāne bΛba quīrīāéa ni abaΛ warra zaquera aduaida.

BΛ djababa cadjiruada osira sǎwā oida bΛ

Luca 17:3

15 BΛ djababa bΛda biē oibΛΓΛ, idjimaā wāpeda bāduba panΛne ibiadeba quēēdua. Idjia bΛ bedeada ījāsira bārāra ibiadia. 16 BaribΛΓΛ bΛ bedeara ījāēbΛΓΛ, ēberāda aba wa umé idjimaā ededua. Maǎrāba jaradia jūma bΛa jara bΛra wārāda.‡ 17 Ādjia jarabΛdara idjia ūrī quīrīāēbΛΓΛ, Ācōrē ījā beara jūma ābaa trāpeda ādjirāa maǎnebemada jaradua. BaribΛΓΛ Ācōrē ījā beaba jarabΛdara ūrī quīrīāēbΛΓΛ, idjira Ācōrē adua bΛ quīrāca wa Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari quīrāca igaradua. 18 Wārā arada mǎa jaraya: bārāba naǎ ējūāne iduaribīdaēra Ācōrē bajāne bΛ bīda iduaribīēa. Idjaba bārāba naǎ ējūāne iduaribi panΛra Ācōrē bajāne bΛ bīda iduaribīya.

19-20 Naǎda mǎa jaraya: mǎ ījā panΛda umé wa ūbea ābaa dji jΛre panΛne mǎ sīda mama baya. Maǎ bērā bārānebemada umé naǎ ējūāne mǎ Zezaa iwīdīdī carea bedeā audībΛΓΛ, bārāba iwīdībΛdara mǎ Zeza bajāne bΛba oya.–

Cadjirua quīrādoāē badadebema ne jara bΛ

21 Maǎbe Jesu caita zepeda Pedroba iwīdīsīa:

–Mǎ Boro, mǎ djababa mǎ biē obΛΓΛde ζbarima jūmasāwā quīrādoaida bΛ? ζbarima sīete bia bΛca?–

22 Jesuba panusia:

–Mǎa jaraya: barima sīetebe māwā oiē bΛa ātebΛΓΛ 77 oida bΛa.§

23 Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naǎ quīrāca bΛa: ēberārā boroda basīa. Ewari aba maǎ boroba quīrīā basīa idjiare beaba idjia parata diadara jēda diadida. 24 Māwā bΛde aba enesīdaa. Maǎ ēberāba dji boroa paratada waibΛa jēda diaida basīa. 25 Maǎne idjia cārēba jēda diaida neē basīa. Maǎ bērā dji boroba idji parata edai carea maǎ ēberāda, dji quimada, dji warrarā sīda nēdobuei basīa djārā nezocada beadāmārēa.

† 18:11 Griego bedeade zocārā cartade maǎ versīculora neēa. ‡ 18:16

Deuteronomio 19:15; 1 Timoteo 5:19. Maǎrāba. Griego bedeade bΛ bΛa: “Ēberā

umé wa ūbea panΛba.” § 18:22 77. Griego bedeade “setenta veces siete” bΛ bΛa.

Jesuba jara bΛa dadji biē obΛdara jūma quīrādoadida panΛda.

Jūma maļ ēberāba erobla sīda nēdobuei basia. ²⁶ Maļne ēberāra chīrāborode cobepeda dji boroa nāwā bedea djuburiasia: “Mā boro, mā quīrā djuburia jādua. Māla bāla jūma jēda diaya.” ²⁷ Maļne quīrā djuburiadeba dji boroba jūma dji ēberāba diaida badara quīrādoapeda idjira ēdra basia.

²⁸ Maļbe ēberāra wāsia. Wābala de idji boroare bada aba unusia. Maļgaba idjia paratada maārī jēda diaida basia. Maļra osāga jidapeda jarasia: “Māla diaida bala diada.”

²⁹ Dewarabemaba idji quīrāpita chīrāborode cobepeda jarasia: “Mā quīrā djuburia jādua. Māla bāla jūma jēda diaya.”

³⁰ Baribala quīrā djuburiaē basia, ātebala preso balbisia aba idjia diaida badara jūma diabala daa.

³¹ Dji boroare beaba maļra unusīdaa. Maļ carea bio sopuasīdaa. Wānapeda dji boroa jūma nēbala sīdaa. ³² Dji boroba maļ ēberāra idji quīrāpita trāpeda nāwā jarasia: “jbara nezoca cadjiruaa! Bala bedea djuburiaside bala jēda diaida badara čmāla jūma quīrādoasiēca? ³³ Maļda čcārē cārēa dewarabemara quīrā djuburiaē basi?” ³⁴ Dji borora bio quīrū ba bēra maļ ēberāra preso biē obadarā jawaeda basia aba idjia jēda diaida badara jūma diabala daa.–

³⁵ Maļbe Jesuba jarasia:

–Ara maļ quīrāca bārā djabarāba biē opedadada bārāba sodeba quīrādoadaēbala, mā Zeza bajāne baba jūma bārāra biē bala.–

19

Jesuba mīa amaira biē balada ada

Marco 10:1-12; Luca 16:18

¹ Māwā jaradacarea Jesura Galilea druadeba Judea druadaa wāsia Jordaļ do quīrāare. ² Zocārā ēberārāba idjira ēpēsīdaa. Mama dji cacua biē quedeara jūma biabisia. ³ Māwā bala ācala pariseorāda zesīdaa idjira biē bedeabidi cawaya. Maļgarāba iwīdisīdaa:

–čUmaquīrāba dji quimada barīdua carea amaida bala?–

⁴ Jesuba panusia:

–čBārāba Ācōrē Bedeade acadacaca? Naļ ējūā oside Ācōrēba umaquīrāda, wērā sīda osia.* ⁵ Idjaba jarasia: “Maļ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sīda amepeda idji quīma ume ābaa beya. Māwā cacua aba ba quīrāca panania.”† ⁶ Ādjira umē panāa, ātebala cacua aba ba quīrāca panala. Maļ bēra Ācōrēba ābaa baladara dji amanacara panala.–

⁷ Maļ carea ādjirāba iwīdisīdaa:

* 19:4 Genesi 1:27. † 19:5 Genesi 2:24.

–Māwāra Moiseba ¿cārē cārēã ßasi abaaba idji wērāa carta mĩã amainebemada diaibara amaida ßada?–†

⁸ Jesuba panusia:

–Bārāra cawara zarea ßea bēã Moiseba māwā iduaribisia. Baribara Ācōrēba naļ ējũã oside māwā quĩrĩé ßasia. ⁹ Mĩa jaraya: bariduaba idji wērā daunemaē ßada amapeda dewara wērāda edaibara, maļ umaquĩrāra daunema ßaa. [Idjia amana wērāda dewara umaquĩrāba edaibara maļ umaquĩrā sida daunema ßaa.]–§

¹⁰ Maļne Jesu ume nĩbabadarāba idjĩa jarasidaa:

–Māwā baibara, biara ßaa quima edaēda.–

¹¹ Maļ carea Jesuba jarasia:

–Jũmarāba quima edaē crĩchara poya droadaēa. Ababe Ācōrēba maļ crĩchada diaibara poya deu ßaya. ¹² Acara poya warra odaca māwā topedada bēã. Acara māwā ßea warra orānamārēã õgo opedada bēã. Idjaba acara quima edaira crĩchadaca biara ādji Boro Bajāne ßa itea ne odi carea.* Bārāda poya deu beadibara, māwā beadadua.–

Jesuba warra zaquerã bia jara ßada

Marco 10:13-16; Luca 18:15-17

¹³ Maļbe ēberārāba warra zaquerāda Jesumaa enesidaa idji jawara ādjirã arã ßapeda Ācōrēa iwidimārēã. Baribara Jesu ume nĩbabadarāba djibarirāda quēãsidaa. ¹⁴ Maļ carea Jesuba jarasia:

–Idu warra zaquerāra mĩmaa zebidadua, Bajāne ßaba pe erobadebemara ādjirã quĩrāca panã bēã.–

¹⁵ Maļbe idji jawara warra zaquerã arã ßapeda wāsia.

Parata bara ßa Jesu ume bedeada

Marco 10:17-31; Luca 18:18-30

¹⁶ Ewari aba cũdrada Jesumaa zesia. Maļ cũdraba iwidisia:

–Jaradiabari, Ācōrē ume ewariza zocai ßai carea ¿mĩa cārē biada oida ßa?–†

¹⁷ Jesuba panusia:

–¿Cārē cārēã mĩa biadebemada iwidĩ ßa?† Ni abaaba dji biaēa, ababe Ācōrēdra dji baa. Bada Ācōrē ume ewariza zocai ßa quĩrĩã ßabara, idjia obi ßa bedeada ijã odua.–

¹⁸⁻¹⁹ Idjia iwidisia:

–¿Sããgãda?–

Jesuba jarasia:

† 19:7 Deuteronomio 24:1-4. § 19:9 Griego bedeade acara cartade bedea corchetede ßara neã. * 19:12 1 Corinto 7:1-9. † 19:16 Griego bedeade acara cartade “Jaradiabari Bia” ßa ßaa. † 19:17 Baa ¿cārē cārēã mĩa biadebemada iwidĩ ßa? Griego bedeade acara cartade nãwã ßa ßaa: “¿Cārē cārēã mĩra dji biaada a ßa?”

–Mĩã bearãdua, daunemarãdua, ne drarãdua, sewadeba djãrãra biẽ jararãdua, bΛ zezara, bΛ papa sida wayadua, § idjaba djãrãra quĩrĩãdua ara bΛdji quĩrĩã bΛ quĩrãca.–*

²⁰ Cũdraba jarasia:

–Jũma maλgara ĩã o bΛa. † Mλa ζwadi cãrẽda oẽ bΛ?–

²¹ Maλne Jesuba idjĩa jarasia:

–BΛda wãrãda jipa ba quĩrĩã bΛbΛrΛ, bΛa erobΛara jũma nẽdobuede wãpeda dji paratara ne neẽ quedeaa diadua. Mãwã nebiada bajãne erobaya. Maλbe mλ ume nĩbade zedua.–

²² Cũdraba maλ ũrĩpeda sopua besia bio bara bΛ bẽrã. Ara maλda wãsia. ²³ Maλne Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Wãrãda bio zarea bΛa eberã ne bara bΛba Ācõrẽra idji Boroda bΛi carea. ²⁴ Wayacusa mλa jaraya: parata bara bΛba Ācõrẽra idji Boroda bΛi cãyãbara cameyoda āguja uriade eda wãichaara bΛa.–

²⁵ Maλne idji ume nĩbabadarãba cawa crĩchadaẽ basia. Ācõrẽba ne bara beara bia pe erobΛda crĩcha panasidaa. Ādjirãba iwidisidaa:

–Mãwãra Ācõrẽba ζcaidrΛ ēdrΛ edai?–

²⁶ Jesuba ādjirã acλpeda jarasia:

–Ēberãba mãwã poya ocaa baribΛrΛ Ācõrẽmaarã oicha bΛa.–

²⁷ Maλne Pedroba Jesua jarasia:

–BΛ ěpẽni carea daiba ne jũmada amesidaa. ζMãẽteara cãrẽda edadi?–

²⁸ Jesuba panusia:

–Wãrã arada mλa jaraya: Ācõrẽba ne jũma djiwidi oi ewaride mλ, Naλ Djara Edaɗara mλ bugue biya quirude chũmeya. Maλne bãrã mλ ume nĩnara doce buguede chũpanenia Israeldeba yõpedada doce purudebema bororãda beadi bẽrã. ²⁹ Mλ carea bariduaba idji deda, djabarãda, djabawẽrãrãda, zezada, papada, quimada, warrarãda, ějũãda ameibΛrΛ, idjia amena cãyãbara cien edaya idjaba Ācõrẽ ume ewariza zocai baya. ‡ ³⁰ Mãwã dji jĩrũarebemada dji nabemarãda beadia, dji nabemarãda dji jĩrũarebemada beadia.

20

Uva néudebema ne jara bΛ

¹ Ācõrẽba eberãrã pe erobΛara naλ quĩrãca bΛa. Néu djibarida basia. Ewari aba diapededa eberãrãda idji uva néude trajadamãrẽã jΛrΛde wãsia. ² ΛcΛrΛ eberãrã ume bedea bΛsia

§ 19:18-19 Exodo 20:12-16. * 19:18-19 Levitico 19:18. † 19:20 Jũma maλgara ĩã o bΛa. Griego bededeade λcΛrΛ cartade idjaba “cũdra edaaba” bΛ bΛa. ‡ 19:29 Quima. Griego bededeade λcΛrΛ cartade maλra neẽa.

ewari abaa carea paratada diaida. Maabe ãdjirãra idji uva néúdaa trajade wãbisia.

³ Amãdau ãta babarãde djibarira wayacusa purúdaa wãsia. Mama eberãrã bari beada dewara unusia. ⁴ Ædjirãa jareasia: “Bãrã sida mã néúde trajade wãnadua. Maãbari mãa paratada aride diaya.” Ara maãda wãsidãa. ⁵ Umatipa idjaba amãdau buyadacarea djibariba abarica osia. ⁶ Maabe amãdau baebodode wayacusa purúdaa wãsia. Eberãrã bari beada dewara unupeða iwídisia: “¿Cãrẽ cãrẽã idi trajadaẽ panã?” ⁷ Ædjirãba panusidãa: “Ni abaa daia trajuda diadaẽ panã bẽrã.” Maãne idjia jareasia: “Bãrã sida mã néúdaa trajade wãnadua. Maãbari mãa paratada aride diaya.”*

⁸ Queubodode djibariba trajudebema boroa jareasia: “Dji traja panãra trãcuapeða ãdji trajapedadabari paratada diadua. Dji jirũare zepedadarãa naãrã diadua. Naãrã zepedadarãa jirũare diadua.” ⁹ Amãdau baebodode trajade wã pananara dji boromaa zesidãa. Maãne ãdjiza ewari abadaucha trajada quĩrãca edasidãa. ¹⁰ Maã bẽrã dji naãrã trajade wã panana zesidade crĩchasidãa parata waibãlara edadida baribarã abarica edasidãa. ¹¹ Maã carea néú djibari ume biẽ duanesidãa. ¹² Nãwã jareasidãa: “Jãã jirũare zepedadara hora ababe trajasidãa, baribarã ba dairãa diada quĩrãca ãdjirãa bida diasia. Dairãdrã beseade ewari daucha trajasidãa.” ¹³ Baribarã néú djibariba abaa jareasia: “Ache, mãa bãra jipa o ba. ¿Bãra mã ume bedea basieca ewari ababema parata carea trajaida? ¹⁴ Ba paratara edapeða wãdua. Mãa bãa diada quĩrãca dji jirũare traja pananaa dia quĩrã ba. ¹⁵ ¿Bãmaarã mã paratara mãdjia o quĩrã ba quĩrãca oiẽ ba? Mãra eberã bia bẽrã ¿bãra biẽ nũmãca?”

¹⁶ Ara maã quĩrãca dji jirũarebemada dji nabemarãda beadia, dji nabemarãda dji jirũarebemada beadia.–†

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Marco 10:32-34; Luca 18:31-34

¹⁷ Jesu Jerusaleãnaa wãbãrãde zocãrã eberãrãda idji ume wãsidãa. Maãne idji ume nĩbabadarã doce panãda jĩgabe edepeða ãdjirãa jareasia:

¹⁸ –Ûrĩnadua, dadjirãra Jerusaleãnaa wãbãdaa. Jãma abaa mã, Naã Djara Edadara jidabiya sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarã bida cawa odamãrẽã. Ædjirãba jaradia mãra beuida ba. ¹⁹ Maabe mãra judiorãẽa diadia. Maãgarãba

* **20:7** Maãbari mãa paratada aride diaya. Griego beedeade ãcaãã cartade maãra neãa. † **20:16** Griego beedeade ãcaãã cartade idjaba ba ba: “Æcõrẽba zocãrã trã ba, mãwãmĩna zocãrãẽbe edaya.”

māra ipida biē jaradapeda, udapeda crude cachidia. Baribara ewari ūbeade māra ārēbaya.–

Zebedeo warrarāba iwidi pedada

Marco 10:35-45

²⁰ Māwānacarea Zebedeo quimada, idji warrarā sida Jesumaa zesidaa. Mañ wērāba Jesua bedea djuburiai carea idji quīrāpita chīrāborode cobesia. ²¹ Mañne Jesuba iwidi sia:

–Ba ḡcārēda quīrā ba?–

Idjia panusia:

–Ba jūmarā boroda bebareda za mā warrarā umé panada aba ba jawa araare, aba ba jawa aclare bādua.–

²² Mañne Jesuba jarasia:

–Bārāba adua panā cārēda iwidi panada. Māra bio bia mīgaya. ḡBārā sida ara mañ quīrāca bia mīgadi carea panāca?–†

Ādjia panusidaa:

–Māē, bia mīgadi carea panā.–

²³ Mañne Jesuba jarasia:

–Bārā sida wārāda mā quīrāca bia mīgadia. § Baribara mā jawa araare, mā jawa aclare chūpananida māa poya diaēa. Mā Zezabara mama chūpananida erobā.–

²⁴ Santiagoba, Juā ume iwidi pedada waabema die panāba ūrīside adji ume quīrīsidea. ²⁵ Mañne Jesuba ādjirā trācuapeda jarasia:

–Bārāba cawa panā naļ ējūānebema bororāba adji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādjia jarabādara jūmarāba ijā odida panāda. ²⁶ Baribara bārāra māwā beadiē panā. Bārānebemada dji dromada ba quīrā bābāra waabemarā nezocada bāida bāa. ²⁷ Dji dromaara ba quīrā bāra jūmarā cāyābara edaara bāida bāa. ²⁸ Mañ quīrāca mā, Naļ Djara Edadara zeē bāa ēberārā mā nezocarāda beadamārēa. Ātebāra ze bāa ēberārā nezocada bai carea. Māwā māra beuya zocārā ēberārāda ēdra bai carea.–

Jesuba dauberrea bea umé biabida

Marco 10:46-52; Luca 18:35-43

²⁹ Jerico purudeba ēdrāsidade Jesu caidu ēberārāda zocārā wāsidaa. ³⁰ Māwā wānane dauberrea panāda umé o icawa chūpanasidaa. Jesu adji caita wābārada ūrīsidea nāwā biasidaa:

–iDai Boro, Davideba zeda, दौरa quīrā djuburiadua!–

³¹ Mañne ēberārāba ādjira chupeadamārēa quēāsidaa, baribara ādjia wetara biasidaa:

† **20:22** Griego bedeadē nāwā bā bāa: “ḡBārāra mā borocuedi quīrāca borocuedica? ḡMāa doida bāra bārā bida poya doica?” § **20:23** Jesuba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

–¡Dai Boro, Davideba zeda, दौरा क्विरा द्जुबुरिादुा!–

³² Mañbe Jesura nūmesia. Ādjira trāpeda iwidiisia:

–¿Cārēda क्विरा पां मला ओडा?–

³³ Ādjia jarasidaa:

–Dai Boro, क्विरा पां दा दाबा उनु बेडा.–

³⁴ Jesuba ādjira mīā djuburi ununa bēā ādji दौरा तसिा. Ara mañda unu panepeda Jesu ume wāsidaa.

21

Jesu Jerusaleñe jūēna

Marco 11:1-11; Luca 19:28-40; Juañ 12:12-19

¹ Jerusaleñ caita jūēbadae Betpague purude Olivo eya carra jūēsidaa. Mañne Jesuba idji ume nībabadarāda umé purudaa diabuesia. ² Ādjia nāwā jarasia:

–Dadjirā क्विरा पे भल पुरुदा वानादुा. Ara jūēbadae burro wērā warra bara bada jñ nūmada ununia. Ērā edadapeda umena māmā enenadua. ³ Abaaba bārāa cārē cārēā māwā o pañda iwidiibāññ, nāwā jaradadua: “Dadji Boroba क्विरा भा. Baribāññ nane jēda diabueya.”–

⁴ Maññara māwāsia Ācōrēneba bedeabariba jarada क्विरा. Nāwā jarasia:

⁵ Sioñ purudebemarāa nāwā jaradadua:

Acadadua, bārā boroda burro ñrā bārāmaa zebāññ.

Dji droma क्विरा का zeñ भा. Burro zaque ñrā zebāññ.*

⁶ Ara mañda Jesu ume nībabadarā umé paññara wānapeda Jesuba jarada क्विरा ओसिदा. ⁷ Burro wērāra, dji warra sida Jesumaa edadapeda ādjia cacuade jñ paññara burro ñrā bāsidaa. Mañbe Jesura ñrā chūmesia Jerusaleñ purudaa wāi carea. ⁸ Ēberārā cābana cuabusiba Jesu bia edadi carea ādjia cacuade jñ paññara ode tōcua wāsidaa. Dewararāba bacuru jñwate queda bara beada bāā tucudapeda ode bacua wāsidaa. ⁹ Mañne zocārā ēberārā idji na nīnaba, caidu zebada bida nāwā भाga duanasidaa:

¡Bio bia क्विरुा Davideba zedara!

¡Bio bia भा Ācōrē trāneba zebāññara!† ¡Bio bia क्विरुा Bajāne Bāra!

¹⁰ Jesu Jerusaleñe jūēside purura भाga duanesia. Nāwā iwidiibadjidaa:

–Idjira ¿caida jāwā भा?–

¹¹ Iwidiibadaza Jesu ume zepedadarāba panubadjidaa:

–Jāññara Jesua, Ācōrēneba bedeabariba. Idjira Nazare purudebema, Galilea druadebema.–

* **21:5** Zacaria 9:9. † **21:9** Salmo 118:25-26. Bio bia क्विरुा. Arameo bedeade jarabadaa “Hosana.”

*Jesuba ne nēdobuebadarã ãyã jarrecuada**Marco 11:15-19; Luca 19:45-48; Juaã 2:13-22*

¹² Māwānacarea Jesura Ācōrē de dromanaa wāsia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo bea sida zocārã duanasidaa. Idjaba ĩCARĀba Ācōrē de dromane diaida bĀ paratara dji drua ãĩba zebĀdarãa nēbĀa nēdobuebadjidaa ãĩbema paratara diacara panana bērã. Māwã duanane Jesuba ādjirãra jūma ãyã jarretacuasias.† Dji parata nēdobuebadarã mesa beada, puchirã nēdobuebadarã bugue sida jūma coracuasias. ¹³ Ādjirãra nãwã jarasias:

–Ācōrē Bedeade nãwã bĀ bĀa: “Mā dera dji iwidibada de adia.” BaribĀrĀ bārãba “ne drĀabadarã mĩrũbada uria” quĩrãca eropanĀa.–§

¹⁴ Jesu Ācōrē de droma dajada baside dauberrea beada, jĩrũ biē bea sida idjima zesesidaa. Maĩne ādjirãra biabicuasias. ¹⁵ BaribĀrĀ Jesuba mama ne ununaca o bĀda sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarã bida biē unusidaa.* Māwã duanane warrarãba Jesua nãwã jĩgua jara panasidaa: “ĩBio bia quirua Davideba zedara!” Maĩ ũrĩbĀdade sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabadarã sida quĩrũsidaa.

¹⁶ Ādjirãba Jesua nãwã jarasidaa:

–¿Māwãra naĩ warrarãba jara duanĀda bĀa bia ũrĩ bĀca?–

Jesuba panusia:

–Māē. ¿Bārãba naĩ bedeara acĀdacaca?

BĀa warrarãda, ju do quedea sida bĀsia bĀa bia bedeadamãrēã.–†

¹⁷ Maĩbe Jesuba ādjirã amepeda Jerusaleãneba Betanianaa cãĩne wāsia.

*Higojõ purruba nūmena**Marco 11:12-14, 20-26*

¹⁸ Nurēma diapeda Jesura wayacusa Jerusaleãnaa wāsia. WābĀrĀde jarra nūmesia. ¹⁹ Maĩne higojõda o caita unusia. BaribĀrĀ araa jũēside quedua awa nūmĀda unusias.† Maĩ carea higojõda jarasias:

–ĩBĀra waa zauē baya!–

Ara maĩda higojõra purrubasias. ²⁰ Jesu ume nĩbabadarãba maĩ unusidade cawa crĩchadaē bērã iwidisidaa:

† **21:12** Zacaria 14:21. § **21:13** Mā dera dji iwidibada de adia. Isaia 56:7. Ne drĀabadarã mĩrũbada uria. Jeremia 7:11. * **21:15** 2 Samuel 5:8 carea judiorãba jarabadjidaa dauberrea beada, jĩrũ biē bea sida Ācōrē de dromanaa wācara panĀda. † **21:16** Salmo 8:2. † **21:19** Israel druaē higojõ dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida codida panĀa. Dji ca zaquera ununibĀrĀ cawabadaa junione maĩrĩ zauida idjaba agostodeba aba octubreda waiĀba zauida. BaribĀrĀ Jesuba quedua awa ununa bērã cawasia jūma maĩ poade higojõra zauēda.

–¿Sãwãerã jãñ higojõra abeda purrubasi?–

²¹ Jesuba panusia:

–Wãrã arada m̃la jaraya: bãrãba iwidi panara Æcõrẽba wãrãda oida ïñanibara, idjaba poya oẽda crĩchadaẽbara, m̃la jãñ higojõ oda cãyãbara waibara odia. Bãrãba za ßa eyaa namaaba pusade tẽũne wãduada adibara, bãrãba jarabada quĩrãca mãwãya. ²² Bãrãba Æcõrẽa iwidibadara wãrãda edadida ïñanibara, edadia.–

¿Cai trãneba Jesuba jaradia ßa?

Marco 11:27-33; Luca 20:1-8

²³ Jesura waya Æcõrẽ de droma caita jũẽpeda jaradia ßesia. Mãwã ßade sacerdote bororãda, judiorã dji dromarã sida idjimaa zesidaa. Adjirãba idjia iwidisidaa:

–Bla nama o ßara ¿caiba obi ßa?–[§]

²⁴ Jesuba panusia:

–M̃la bida bãrãa iwidiya. Bãrãba panusidara m̃la jaraya caiba m̃la mãwã obi ßada. ²⁵ ¿Caiba Juaãra diabuesi borocuemãrẽã?* ¿Ëberãba wa Bajãne ßaba?–

Mañe ara adjiduba jara duanesidaa:

–Bajãne ßaba diabuesidaa adibara, idjia jaraya: “Mãda ¿cãrẽ cãrẽã ïñanaẽ basi?” ²⁶ Baribara ¿sãwã jaradi ëberãba diabuesida?–

Adjia mãwã jara panasidaa purura waya panã bẽrã. Purumaarã Juaãra Æcõrẽneba bedeabari basia. ²⁷ Mañ bẽrã Jesua jarasidaa:

–Daiba adua panã.–

Mañe Jesuba jarasia:

–Mãẽteara m̃la bida bãrãa jaraẽa caiba m̃la jãwã obi ßada.–

Warra umé panãnebema

²⁸ Mãwã duanãne Jesuba sacerdote bororãa, judiorã dji dromarãa bida jarasia:

–Bãrãba nañ ne jara ßadebemada ¿sãwã crĩcha panã? Ëberãda basia. Mañ ëberãba warrada umé erobasia. Ewari aba dji nabemaa nãwã jarasia: “Warra, nane m̃l nẽude trajade wãdua.” ²⁹ Mañe dji warraba panusia: “¡M̃lra wãéa!” Baribara jẽda crĩchapeã trajade wãsia. ³⁰ Idjaba dewarabemaa dji zezaba abarida jarasia. Mañe dji warraba panusia: “Bia ßaa, zeza, m̃lra wãya,” baribara wãé basia. ³¹ Mãba bãrãmaarã ¿sãlgãba dji zezaba quĩrã baãlara ïjã osi?–

§ 21:23 Bla nama o ßara. Maãgãba jara ßaca ßaa Jesuba ne nẽdobuebadarã ãyã jarecuadada. Baribara ãibẽrã jara ßaa sãwã Jesura Jerusalemẽne jũenada, idjia dauberrea ßea, jirũ biẽ ßea sida Æcõrẽ de droma caita biabiãda, wa purua jaradia

ßada. * **21:25** Mateo 3:1-12; Juaã 1:6-28.

Ādjirāba panusidaa:

–Dji nabemaba.–

Mañne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Māē. Barib_{ΔΓΛ} wārā arada mña jaraya: Romanebema boro itea parata j_{ΔΓΛ} pebadarāda, wērārā auđua bea sida bārā cāyābara Ācōrē purudebemarāda beadia. ³² Bārā jipa nībadamārēā Jua_λba jaradiade zesia, māwāmīna ĩjānaē basía. Barib_{ΔΓΛ} Romanebema boro itea parata j_{ΔΓΛ} pebadarāba, wērārā auđua bea biđa ĩjāsidaa. Idjaba bārāba mañra unusidamīna ĩjāni carea jēda crīchadaē basía.–

Djārā néu ac_λbadadebema ne jara b_λ

Marco 12:1-12; Luca 20:9-19

³³ Ūrīnaua. Dewaradeba ne jaraya. Ēberāda basia. Ewari aba mañ ēberāba uvada upeda idji néura mōgaraba auđu jūrā casía. Uva ba piabari sida osia. Idjaba deda _λta osia mama_λba jūma ac_λi carea. Mañbe idji néura _λc_λra ēberārā j_λwaeda b_λsia. Ādjirā ume bedea b_λsia néu zaub_{ΔΓΛ}de jūmasāwā idjía diadida pan_λda. Māwā bedea b_λpeda djibarira dewara druadaa wāsia. ³⁴ Mañbe uva jara babodode djibariba idji nezocarāda diabuesia néudebema idjía diadida pan_Δra edade wānamārēā. ³⁵ Mañne dji néu ac_λ pan_λba idji nezocarāra jidacuasidaa. Aba puosidaa, aba beasidaa, idjaba aba mōgaraba tabari j_λretasidaa. ³⁶ Māwānacarea djibariba dewara nezocarāda diabuesia. Mañ_Δrāra dji naārā wāpedada cāyābara cābanaara panasidaa, barib_{ΔΓΛ} néu ac_λ pan_λba ādjirā sida abari quīrāca biē osidaa.

³⁷ Jīrūare djibariba idji warrada ādjirāmaa diabuesia. Nāwā crīchasia: “M_λ warrad_Δ wayadia.” ³⁸ Barib_{ΔΓΛ} ādjirāba mañ warra unusidade ara ādjiduba jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erob_Δra jūma edaya. ĩdjira beatadia! Māwāb_{ΔΓΛ} dji ĩjūāra dadjirā itea beya.” ³⁹ Ara mañda warrara jidadapeda néu āi ededapeda beasidaa. ⁴⁰ Jāñbe djibari zeb_{ΔΓΛ}de idji néu ac_λ pan_Δra ¿sāwā obá?–

⁴¹ Mañne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā biđa nāwā panusidaa:

–Idjia quīrā djuburia neē mañ ēberā cadjiruarāra beapeda dewara ēberārā ume bedea b_Δya idji néu ac_λdamārēā. Mañ_Δ ēberārāba idji néudebema diadida pan_Δra uva jara diadia.–

⁴²⁻⁴³ Mañne Jesuba ādjía jarasia:

–Ācōrēba bārā cāyābara dewararāda pe erobeya. Mañ_Δrāb_{ΔΓΛ} idjia quīrā b_Δra odia. Bārāba ¿Ācōrē Bedeade ac_λdacaca? Nāwā jara b_Δba:

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara b_Δda besia.

Dadjirã Boroba mǎwã oda bẽrã dadjirãmaarã bio biya quirua.†
 44 Bariduada mañ mōgara λΓλ bæibΛΓΛ abeda jũma bΛgΛzoaya,
 idjaba mañ mōgarada abaλ λΓλ bæibΛΓΛ dji ēberãra pepedeã
 tabeya.‡

45 Sacerdote bororãba, pariseorã bida mañ ne jaradara
 ũrisidade cawasidaa Jesuba ādjidebemada bedea bΛda. 46 Mañ
 carea ādjirãba Jesura jida quĩrãã panasidaa. BaribΛΓΛ puruda
 waya panΛ bẽrã idu bΛsidaa. Puruba crĩcha b̄asia Jesura
 Ācōrẽneba bedēabarida.

22

Ne cobada waibΛadeba ne jara bΛ

Luca 14:15-24

1 Jesuba wayacusa sacerdote bororãa, judiorã dji dromarã
 bida dewara ne jara bΛdeba jarasia:

2 –Ācōrẽba ēberãrã pe erobΛra nañ quĩrãca bΛa: ēberãrã
 boroda b̄asia. Idji warrada quima edabΛΓΛ bẽrã b̄srida
 ne cobada waibΛada obisia. 3 Idji nezocarãda wābisia idjia
 jaredarã trλnamãrẽã. BaribΛΓΛ ze quĩrãnaẽ basia.

4 Mañbe dewara nezocarã wābibΛrΛde nãwã jarasia: “Mãa
 jaredarãa jaradadua pacada, dewara animarã boreguea bea
 sida beapeda codira jũma o erobΛda. Ādjirãa jaradadua
 jũma wi nũma bẽrã mλ warra quima edabΛΓΛ carea b̄srida
 ne codimaa zedamãrẽã.” 5 BaribΛΓΛ idjia jaredarãba ijãnaẽ
 basia. AbΛda idji ējũã acΛde wāsia. Dewarada idji ne
 nēdobuebarimaa wāsia. 6 ΛcΛrΛba dji boro nezocarãra ji-
 dadapeda puodapeda beasidaa. 7 Mañ carea dji borora bio
 quĩrũsia. Idji sordaorãda wābigapeda mañ mĩã beapedadara
 quenapeda ādji purura babuesidaa.

8 Mãwãnacarea dji boroba idji nezocarãa jarasia: “Mλ warra
 quima edabΛΓΛ carea b̄srida codira jũma wisia baribΛΓΛ mãa
 jaredarãra nama panani carea bia pananaẽ basia. 9 Mañ
 carea dewara ēberãrãda o beaza jΛrΛde wãnadua. Bãrãba
 unubΛdarãa jaradadua mλ warra quima edabΛΓΛ carea
 b̄srida ne codimaa zedamãrẽã.” 10 Ara mañda idji nezoc-
 arãra o beaza wāsidaa. Ēberãrã dji biarãda, dji cadjiruarã sida
 zocãrã jΛresidaa. Mãwã de dromara ēberãrãba bira nũmesia.

11 Dji boroba jΛrebidarã acΛde wāsida ēberãda aba unusia
 djio quima edabΛda ewaride jΛbadara jλẽ bΛda. 12 Dji boroba
 mañ ēberãa iwidisia: “Ache, bΛra ζsãwã nama eda ze bΛ djio
 jλẽ bΛda?” Dji ēberãra chupea b̄esia. 13 Mañne dji boroba idji
 nezocarãa jarasia: “Nañ ēberã jΛwara, jĩrũ sida cabΛradapeda

† 21:42-43 Salmo 118:22-23. ‡ 21:44 Griego bedēade λcΛrΛ cartade mañ
 versíçulora neã. Mōgara. AcΛdua Isaia 8:14-15; Daniel 2:34-35, 44-45.

dajadaa pãĩmane batabuedadua. Mama beara aujĩã panania idjaba puaba quida ĩchia panania.”¹⁴ Ācõrẽba zocãrã trã ðla, mãwãmĩna zocãrãẽbe edaya.–

¿Romanebema boro itea parata jarã pebãdade diadida panãca?
Marco 12:13-17; Luca 20:20-26

¹⁵ Mãwãnacarea pariseorãra bedea ausidaa Jesu biẽ bedeabidi carea. ¹⁶ Mã carea pariseorãba ãdji ume nĩbabadarãda, Herodeare bea sida Jesumaa diabuesidaa. Mãjarãba Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panãa bãra eberã jipa ðlda. Bla wãrã bedea Ācõrẽ odebemada jũmarãa jaradiabaria. Ni abãlda biara unuca bẽrã ni abãba bãa awara crĩchabidãca. ¹⁷ Mãẽteara naãgãdebemada sãwã crĩcha ðlda dairãa jaradua. Romanebema boro itea parata jarã pebãdaza ¿dadji judiorãba diadida bia ðlãca wa biẽ ðlã?–

¹⁸ Idji biẽ odi carea mãwã panãra Jesuba cawa basia. Mã bẽrã jarasia:

–Bãrã dji biaca beara, ¿cãrẽ cãrẽã mãra biẽ bedeabi quĩrĩã panã? ¹⁹ Parata pichi dadjia diabadada abã acãbidãdua.–

Ara mãlda parata pichida abã acãbisidaa.* ²⁰ Jesuba acãpedã iwidisia:

–¿Cai quĩrãdarrada naã paratade ðlã? ¿Cai trãda ðlã?–

²¹ Ādjia panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

Mãbe Jesuba jarasia:

–Mãwã baibãrã Romanebema borodera Romanebema boroa diadãdua, idjaba Ācõrẽnera Ācõrẽã diadãdua.–

²² Mã ãrĩbãdade cawa crĩchadaẽ basia. Ara mãlda ãyã wãsidãa.

Beudarã ãrẽbadidebema Jesuba jarada

Marco 12:18-27; Luca 20:27-40

²³ Ara mã ewaride ãcãrã saduceorãda Jesumaa zesidaa. Saduceorãba jarabadaa beupedãdara ãrẽbadãcada.† Mã bẽrã Jesua nãwã jarasidaa:

²⁴ –Jaradiabari, Moiseba jarasia eberãda warra neẽ ðlãde jaidãbãrã, idji djababa dji pẽdra wẽrãra edaida ðlda dji djaba jaidãda itea warra unui carea.‡ ²⁵ Ewari abã dairã tãẽna siete djabarãda panasidaa. Dji nabemada quima edasia baribãrã warra neẽ jaidãda bẽrã idjiarebemaba dji pẽdra wẽrãra edasia. ²⁶ Baribãrã mã sida warra neẽ jaidãsia. Idjaba dji ãbeabema sida abari quĩrãca mãwãsia. Jũma mã siete panãra abarica mãwãsidãa. ²⁷ Mãwãnacarea dji wẽrã sida jaidãsia.

* **22:19** Parata pichi. Griego bedeade “denario” ðã ðla. † **22:23** Hecho 23:8.

‡ **22:24** Deuteronomio 25:5-10.

28 Mañ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra ārēbadi ewaride ḡsāḡḡaba idjira erobei?–

29 Mañ carea Jesuba panusia:

–Bārāba Ācōrē Bedeada, idji ḡḡḡa sida adua panḡ bērā āi crīcha panḡḡa. 30 Ūrīnada. Ārēbadi ewaride ēberāra quima edadaēa ni quima diadaēa, āteḡḡḡa Ācōrē bajānebema nezocarā quīrāca beadia. 31 Ācōrēba beupedadarā ārēbadidebema jaradara ḡbārāba acḡḡacaca? 32 Nāwā jarasia: “Māra Abrahāñ Ācōrēa, Isa Ācōrēa, idjaba Jacobo Ācōrēa.”§ Idjira beu bea Ācōrēēa, āteḡḡḡa zocai bea Ācōrēa.–

33 Jesuba māwā jaradia ḡḡ ūrībḡdade ēberārāba cawa crīchadaē basía.

Ācōrēba obi ḡḡ bedea dji dromaara ḡḡ

Marco 12:28-34

34 Pariseorāba cawasidaa Jesuba saduceorāra chupeabisida. Mañ carea ādjirāra ābaa dji jaradepeda Jesumaa wāsidaa. 35 Aba judiorā ley jaradiabari basía.* Maḡḡaba Jesu biē bedeabi carea nāwā iwidisia:

36–Jaradiabari, Ācōrēba obi ḡḡ bedeadebemara ḡsāḡḡada dji dromaara ḡḡ?–

37-38 Jesuba nāwā panusia:

–Dji naārābema bedeaba nāwā jara ḡḡḡa: “Jūma ḡḡ soḡeba, jūma ḡḡ jaureḡeba, idjaba jūma ḡḡ crīchadeba ḡḡ Boro Ācōrēa quīrīādua.”† Ācōrēba obi ḡḡ bedeadebemara maḡḡḡ dji dromaara ḡḡḡa. 39 Idjaba maḡare ḡḡḡa abari quīrāca ḡḡḡa. Maḡḡaba nāwā jara ḡḡḡa: “Djārāra quīrīādua ara ḡḡḡ dji quīrīā ḡḡ quīrāca.”‡ 40 Mañ crīcha droma umé panḡḡa dadjirāba iḡā odibḡḡḡa, jūma Ācōrēba Moisea diada leyra idjaba Ācōrēneba bedeabadarāba ḡḡpedada sida odia.

Ācōrēba ēḡḡḡ edabari diai jaradara ḡcai warra?

Marco 12:35-37; Luca 20:41-44

41 Pariseorā waḡi arima duane Jesuba ādjirāa iwidisia:

42 –Bārāmaarā Ācōrēba ēḡḡḡ edabari diai jaradara ḡcaideba zei?–

Ādjirāba panusidaa:

–Davideba zeya.–

43 Mañne Jesuba iwidisia:

–Māwā baibḡḡḡ, Daviba ḡsāwāērā Ācōrē Jaureḡeba idjira mā Boroada asi? Daviba nāwā jarasia:

§ 22:32 Exodo 3:6. * 22:35 Judiorā ley jaradiabari basía. Mañra griego bedeade ḡḡḡḡ cartade neēa. † 22:37-38 Deuteronomio 6:4-5. ‡ 22:39 Levitico 19:18.

44 Dadjirã Boroba m̃l boroa jarasia: m̃l j_Λwa araare chũmedua
aba b_Λ ume dji quĩrũrã m̃la b_Λ j_Λwaeda b_Λb_Λg_Λd_Λaa. §

45 Ācõrẽba ēdr_Λ edabari diai jaradada Daviba m̃l Boroada
asib_Λg_Λ, ¿sãwã Davi warra bai?–

46 Maãne ni aba_Λba Jesua poya panunaẽ basía. Idjaba maã
ewarideba ãtaa idjía iwídidira wayasídaa.

23

Jesuba pariseorã biẽ jarada

Marco 12:38-40; Luca 11:37-54; 20:45-47

¹ Mãwãnacarea Jesuba idji ume nĩbabadarãa, dewara eberãrãa
bida nãwã jarasia:

² –Judiorã ley jaradiabadaba, pariseorã bida Moiseba jara-
dia b̃adara jaradiabadaa. ³ Maã bẽrã ãdjirãba jarabadara
jũma ãjã odadua. Barib_Λg_Λ ãdjirãba ara ãdjia jaradia pan_Λ
quĩrãca odacaa. Maã bẽrã ãdjirãba o pan_Λ quĩrãca orãnadua.

⁴ Ādjirãba eberãrãa bedea zareada ãjã obibadaa ne z_Λg_Λaa ataubi
pan_Λ quĩrãca. Barib_Λg_Λ aride ãjã odamãrẽã ni maãrĩ bida
carebadacaa.

⁵ Ādjirãba ne jũmada obadaa dewararãba bia ununamãrẽã.
Ācõrẽ bedea cartade b̃adara buchaca zaquede eda b̃adapeda
ãdji dratude, j_Λwapotode bida j̃badaa. Barib_Λg_Λ dji
buchacara joub_Λaa obadaa dewararãba bia ununamãrẽã.
Idjaba maã carea ãdjia j̃badaa ide jizojizoa drasoa beada
cajudapeda j̃badaa.* ⁶ Ābaa ne cob_Λdade ãdjira dji dromarã
chũmebadade chũme quĩrĩãbadaa. Judiorã dji j_Λrebada dede
bida ara maã quĩrãca obadaa. ⁷ Idjaba purude nĩnane
quĩrĩãbadaa eberãrãba ãdjía wayaadeba “Mẽrã, Jaradiabari”
adida.

⁸ Barib_Λg_Λ bãrãra jũmaena djabarã bẽrã idjaba Jaradia-
barida aba eropan_Λ bẽrã quĩrĩãniẽ pan_Λaa eberãrãba bãrãa
“Jaradiabari” adida.† ⁹ Maã awara naã dudabema ni
aba_Λaa “dai zeza” arãnadua, Zezada aba bajãne eropan_Λ bẽrã.
¹⁰ Idjaba quĩrĩãrãnadua eberãrãba bãrãa “dai boro” adida, bãrã
Borora abab_Λg_Λ b_Λ bẽrã. Idjira Ācõrẽba ēdr_Λ edabari diai
jaradada. ¹¹ Bãrãnebemada dji dromaara b_Λara waabemarã ne-
zocada b̃aida b_Λaa. ¹² Bariduada dji dromaara b_Λ quĩrĩã b_Λb_Λg_Λ
Ācõrẽba edaara b_Λaya. Aba_Λba ara idjida edaara b_Λib_Λg_Λ
Ācõrẽba dji dromaara b_Λaya.

¹³ ¡Bãrã pariseorã, judiorã ley jaradiabadarã, dji biaca
bearã, mĩã djuburi pan_Λaa Ācõrẽba cawa oi bẽrã! Bãrãba

§ 22:44 Salmo 110:1. * 23:5 Deuteronomio 6:6-9; Numero 15:37-41. † 23:8
Jaradiabarida aba eropan_Λaa. Griego bedede ãc_Λg_Λ cartade maãare b_Λ b_Λaa: “Idjira
Critoa.”

ēberārā Ācōrēba pe erobΛdebemada idu cawabidacaa. Quĩrĩnaē panΛa idjia bārāra pe erobaida idjaba dewararāba māwā quĩrĩ panΛ sida bārāba iduaribidacaa.

14 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Pēdra wērārāba erobeara jūma jāribadamĩna dji biarāda crīchabidi carea jūmarā quĩrāpita dārā Ācōrēa iwidi badaa. Mañ carea Ācōrēba bārāra biara cawa oya.†

15 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Nañ ējūāne, pusade bida pΛrΛabadaa bārāba jaradia nĩnada abaa ĩjābidi carea. BaribΛΛa mañ ĩjābΛΛara bārā cāyābara biēara bepeda wetara tΛba uruade baida bΛa.

16 ¡Bārāra mĩā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Dauberrea bea quĩrāca panΛa. ¿Sāwā purura jipa pe ededĩ? Nāwā āĩ jaradiabadaa: bariduaba Ācōrē de droma trāneba wārāda ne oida jaraibΛΛa, māwā oē sida cadjiruaēana abadaa. BaribΛΛa Ācōrē dede bΛ oro trāneba ne oida jaraibΛΛa, wārāda oida bΛada abadaa. 17 ¡Bārāra crīcha neē beaa! ¡Dauberrea bea quĩrāca panΛa! ¿Sāāda biara bΛ? ¿Ācōrē de dromada dji oro cāyābara biara bΛēca? Mañ orora Ācōrē itea bia bΛa ababe Ācōrē dede bΛ bērā.

18 Bārāba nañ sida jarabadaa: “Bariduaba animarā babue diabada trāneba wārāda ne oida jaraibΛΛa, māwā oē sida cadjiruaēa. BaribΛΛa dji animarā trāneba ne oida jaraibΛΛa, wārāda oida bΛa.” 19 ¡Bārāra crīcha neē beaa! ¡Dauberrea bea quĩrāca panΛa!§ ¿Sāāda biara bΛ? ¿Ne babue diabadada dji animarā cāyābara biara bΛēca? Mañ animarāra Ācōrē itea bia bΛa ababe ne babue diabada ārā bΛ bērā.

20 Ūrĩnada: ababa ne babue diabada trāneba wārāda ne oida jaraibΛΛa, ababe mañ trāneba māwā oida jaraē bΛa.

ĀtebΛΛa mañ ārā bΛ animarā trāneba māwā oida jara bΛa.

21 Mañ awara ababa Ācōrē de droma trāneba wārāda ne oida jaraibΛΛa, ababe mañ trāneba māwā oida jaraē bΛa. ĀtebΛΛa

Ācōrē mañ dede bΛ trāneba māwā oida jara bΛa. 22 Mañ

awara ababa bajā trāneba wārāda ne oida jaraibΛΛa, Ācōrē bugue trāneba māwā oida jara bΛa idjaba Ācōrē mama chūma trāneba wārāda ne oida jara bΛa.

23-24 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Burrumia sābada quĩrāca Ācōrē leyde maārīara bΛda quĩrācuia obadaa.

† 23:14 Griego bedede ācΛra cartade mañ versícolora neēa. crīcha neē beaa. Griego bedede ācΛra cartade mañra neēa.

§ 23:19 Bārāra

Menta queduada, aní tada, comino sida die ewabΛdaza aba Ācōrēa diabadaa. BaribΛrΛ cameyo mībueβΛda quĩrāca Ācōrē leyde dji dromaara βΛda odacaa. Djārā ume jipa odacaa, quĩrā djuburiadacaa, idjaba Ācōrēra ĩjanacaa. Bārāba idjía ne diabΛda awara ¿cārē cārēã maλ sida odaē panΛ? ¡Dauberrea bea quĩrāca panΛ! ¿Sāwā purura jipa pe ededi?

²⁵ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩã djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba tazara, epedeco sida λrλbemada quĩrācuíta sΛgΛbadaa, baribΛrΛ eda mititia βΛa. Ara maλ quĩrāca bārā sode ne jūmada ara bādji itea eda quĩrābadaa idjaba ne drΛabadaa. ²⁶ ¡Pariseo dauberre! Naārā tazara, epedeco sida eda sΛgΛdua; māwāβΛrΛ λrλbema sida bia sΛgΛ baya.*

²⁷ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩã djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāra beudarā tΛbaripedada λrλ totroa nūmΛ quĩrāca beaa. MaλgΛra dajadaare bia quirua, baribΛrΛ edaare beudarā βΛwΛrΛba, ne jūma mititiaba bira βΛa. ²⁸ Ara maλ quĩrāca bārāra ēberā daumaarā jipa beaca panΛa, baribΛrΛ wārāda bārāba jaradiabadara odacaa. Bārā sora ne jūma cadjiruaba bira beaa.

²⁹ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mĩã djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Ācōrēneba bedeabadarā tΛbaripedadama bārāba λrλbemada bia quiruda obadaa. Dewara jipa bearā tΛbaripedadama bida ara maλ quĩrāca obadaa. ³⁰ Maλne bārāba jarabadaa: “Dadjí drōāenabema ewaride pananabara, Ācōrēneba bedeabadarāda careba beadaē bacasia.” ³¹ Māwā bārāba jara panΛa Ācōrēneba bedeabadarā quenapedadarāneba yōsidada. Bārāra ara ādjirā quĩrāca beaa. ³² ¡Maλ bērā bārā drōāenabemaba opedadaēra jūma odadua!

³³ ¡Bārāra dama quĩrāca beaa! Ācōrēba bārāra wārāda tΛba uruade biē βΛya. ³⁴ Mλa Ācōrēneba bedeabadarāda, crīcha cawa beada, Ācōrē ley jaradiabada sida bārāmaa diabueya. BaribΛrΛ bārāba λcΛrΛ beadia idjaba λcΛrΛ crude cachi jira βΛdia. Dewararāda bārā dji jΛrebada dede soaba udia idjaba biē odi carea puruza ēpēnia. ³⁵ Maλ bērā jūma ēberā jipa bea naārāedaΛba beapedada carea Ācōrēba bārāra cawa oya: Abel jipa βΛ beapedada carea, Berequía warra Zacaria beapedada carea idjaba jūma dewararā beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.† ³⁶ Wārā arada mλa jaraya: jūma maλ ēberārā

* **23:26** Epedeco sida. Griego bedeade λcΛrΛ cartade maλra neēa. † **23:35** Abel. Genesi 4:3-8. Zacaria. MaλgΛ Zacaria zezara wārāda Joyadá basía. 2 Cronica 24:20-22. Berequía warra Zacaria. Zacaria 1:1.

beapedada carea Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya.–

Jesu Jerusaleñ carea sopuada

Luca 13:34-35

³⁷ ¡Jerusaleñ, Jerusaleñ, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! ¡Ācōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa!† Māa barima zocārā bārāra ābaa pe eda quīrīā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quīrāca. Māwāmīna bārāba quīrīānaē basía. ³⁸ Mañ carea Ācōrēra waa bārā ume baēa.‡ ³⁹ Māa bārāa jaraya: ara idiba māra waa ununaēa aba mā bia edabadaadaa. Mañ ewaride nāwā jaradía: “¡Bio bia bāa Ācōrē trāneba zebārara!”–*

24

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Marco 13:1-23; Luca 21:5-24

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare bađada wābārā basía. Mañne idji ume nībabadarāda idji caita zedapeda jarasidaa:

–Acādua Ācōrē de dromara, caita bea de sida sāwā bia quedada.–

² Mañne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Māē, bārāba unu panāra bia quedada. Baribārā wārā arada māa jaraya: nañ mōgara capedadara jūma todogozoaya.–

³ Jesu Olivo eyade chūmaside idji ume nībabadarāra idjima wānapeda āduba nāwā iwidisidaa:

–Dairāa jaradua, Ācōrē de dromara ¿sāābe todogozoai? ¿Cārēneba cawadi bāra zebododa? Idjaba ¿cārēneba cawadi nañ ewarira jōbārada?–

⁴ Jesuba panusia:

–Quīrācuīta beadadua ni abaaba cūrūgarānamārēā.

⁵ Zocārāba jaradía ādjidrā Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadía.

⁶ Bārāba ūrīnia abaā puruda dewara ume djō duanāda idjaba drua āyā bida māwā duanāda. Baribārā ne wayarānada. Maāgāra jūma māwāida bāa. Baribārā nañ ewarira wadi jōēa. ⁷ Abaā puruda dewara puru ume djōnia. Abaā druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia.* Zocārā druade jarrabada baraya idjaba de uremiada baraya. ⁸ Baribārā mañ naārā mīgabāda maārī baya wērā warra pua za bā quīrāca.

⁹ Mañ ewaride ēberārāba bārāra zarrarāa jida diadía biē odapeda beadamārēā. Mā ĩjā panā carea jūmarāba bārāra

† 23:37 1 Reye 9:10; Jeremia 2:30. § 23:38 Jeremia 22:5. * 23:39 Salmo 118:26. * 24:7 Griego bedeade ācāra cartade idjaba nāwā bā bāa: “Cacua biē baida quīrātonoa odjacuada.”

quĩrãmania. ¹⁰ Mañ carea zocãrãba mñ ñjã panara igaradía. Mañne dji jidabidía idjaba dji quĩrãmania. ¹¹ ãcõrẽneba bedeabada dji wãrãé beada zedía. Mañgrãba ëberãrãra zocãrã cürügadía. ¹² Cadjiruara auðurara yõbãrã bẽrã zocãrãba djãrã quĩrã pananara igaradía. ¹³ Baribãrã bãrãba mañ ewari zareade mñ ñjã panada igaradaẽbãrã, ãcõrẽba ëdrã edaya idji ume ewariza zocai panani carea. ¹⁴ Mañne bedeã bia ãcõrẽba pe erobãdebemada jũma nañ ëjũãne jaradía puru beaza ùrĩnamãrẽã. Mãwãnacareabãrã nañ ewarira jõya.

¹⁵⁻¹⁶ ãcõrẽneba bedeabari Danielba cartade bãsia ãcõrẽ de dromane eda dji biara bã dejãne ãcõrẽba quĩrãcada abãlba bãida.† (Dji carta acã bãbacãrẽ jara bãda cawaida bãa.) Bãrãba mañ unubãdade Judea druade beara eyadaa mĩrũ wãnida panã. ¹⁷ Ëberã idji de ãrã bãra idji dede eda wãie bãa ne edai carea. ¹⁸ Dji peade bãba idjia ãrã jãbarira jẽda edade wãie bãa. ¹⁹ Mañ ewaride wẽrãrã biogoa beara, warra ju dawa erobeã sida bio mãã djuburi beadía. ²⁰ ãcõrẽa iwididada cue jara wa ãnãubada ewaride mĩrũ wãna amaaba. ²¹ Mañ ewaride ëberãrãra bio bia mĩgadía. ãcõrẽba nañ ëjũã odadeba ãtaã ëberãrãra mañ quĩrãca bia mĩgadacaã idjaba mãwãnacarea waa ara mañ quĩrãca mĩgadaẽã. ²² Mañ ewarira dãrãya. ãcõrẽba jũma daucha bia mĩgabibara, ni abãda ëdrãdaẽ bacasia. Baribãrã ãcõrẽba edada ëberãrã carea jũma daucha bia mĩgabiẽã.

²³⁻²⁴ Mañ ewaride ãcãrãba sewadeba jaradía ãdjira ãcõrẽba ëdrã edabari diai jaradada. Idjaba ãcãrãba sewadeba jaradía ãdjira ãcõrẽneba bedeabarida. Mañgrãba ne ununaca waibãa beada odía ëberãrã cürügadi carea. ãcõrẽba edadarã sida poya cürügadibara, ãdjirã sida cürügacasidaã. Mañ bẽrã abãlba bãrãã jaraibãrã, “Acãdadua, ãcõrẽba ëdrã edabari diai jaradara nama bãa,” mãrã ñjãrãnadua. Dewarãlba idjira jarima bãada aibãrã, mãñ sida ñjãrãnadua. ²⁵ Jũma mãñgrã mãã bãrãã jarasia mãwãi naẽna.

²⁶ Mañ bẽrã abãlba bãrãã jaraibãrã: “Ùrĩnadua, ãcõrẽba ëdrã edabari diai jaradara ëjũã põãsa ewaraga bãde bãa,” jãmaa wãrãnadua. Dewarãlba jaraibãrã: “Acãdadua, idjira nama dede eda bãa,” mãrã ñjãrãnadua. ²⁷ Nañ Djara Edada zebãrãra jũmarãba ebuda ununia ãmãdau odjabariareba

† 24:15-16 Daniel 9:27; 11:31; 12:11. Griego Antioco Epipaneba ãcõrẽ de dromara mititia bãsia 168 poa Jesu todĩ naẽna. Baribãrã Jesuba jarasia mãñ Antiocoba oda quĩrãca wayacusa mãwãida. ãcãrãmaarã Jesuba jaradara wãrãda mãwãsia romanorãba Jerusaleã puruda, ãcõrẽ de droma sida poa 70de jũma ãrĩsidade. ãcãrãmaarã jara bãa cadjiruadebema ëberãba mãwã oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba ãcãrãmaarã Jesuba jaradara jĩrũarebema ewaride mãwãya.

ãmãdau baebareidaa baa purewa edabΛΓΛde ebuda unubada quĩrãca. ²⁸ Jũmarãba cawa panΛa ãgoso powua nũmΛma ne beudara tabΛda. Ara mañ quĩrãca mñ zebΛΓΛra jũmarãba ununia.–

Nañ Djara Edada zeidebema

Marco 13:24-37; Luca 21:25-33; 17:26-30, 34-36

²⁹ Ēberãrã bio bia mĩga pananacarea ara mañda ãmãdaura pãimaya. Jedeco sida ãnaẽa. Chĩdaura bajãneba baecuadĩa. Jũma bajãne beara quĩrã awara beya.† ³⁰ Mañne bajãne ne ununia. MañgΛra mñ, Nañ Djara Edada zebΛΓΛdebemaa. Mañ unubΛdade jũma nañ ějũãne bea purura ne wayaadeba jĩãnia.§ Mñra jãrãrãne ΛbΛa bara zebΛΓΛda idjaba quĩrãwãrẽã dorrodorroa bΛda ununia.* ³¹ Mañne cachiru jĩguabΛΓΛde mñ bajãnebema nezocarãda drua beaza wãbiya Ācõrẽba edadarãda ãbaa jΛredamãrẽã.

³² Higojõneba ne jarabΛΓΛda cawaɗadua. Dji jΛwatera tucu nũmepeda quedua barabaria. Mañneba jũmarãba cawa panΛa dãrãẽne poara zeida. ³³ Ara mañ quĩrãca mñ jarada unubΛdade cawaɗadua mñ ze ewarira jũẽboɗoda. ³⁴ Mñ bãrãa wãrãda jaraya: nañ ewaridebema ěberãrã beudi naẽna mañra jũma mãwãya. ³⁵ Bajãra jõya, nañ ějũã sida jõya, baribΛΓΛ mñ jaradara wãrãda mãwãya.

³⁶ BaribΛΓΛ ni abΛba mañ ewarira sãlbe mãwãida cawaɗaẽa. Ācõrẽ bajãnebema nezocarã bida adua panΛa. Mñ, Nañ Djara Edada bida adua bΛa.† Ababe mñ ZebabΛΓΛ cawa bΛa. ³⁷ Nañ Djara Edada ze ewarira Noé ewaride bada quĩrãca baya.‡ ³⁸ Dopapa ze naẽna ěberãrãra ne co duanabadjia, mñ cãĩ duanabadjia, dji caurãra quima diacua duanabadjia. Mãwã duanabadjia aba Noé jãba dromane bado bΛΓΛdaa. ³⁹ Ādjirãba dopapa zeidebemada cawaɗaca basĩa. BaribΛΓΛ wãrãda zeside ādjirãra jũma nãbΛΓΛ quinisidaa.§ Ara dopapa cawaẽne zeda quĩrãca mñ, Nañ Djara Edadara cawaẽne zeya. ⁴⁰ Mañ ewaride ěberãda umé ādji ějũãne traja panΛne mñ, Nañ Djara Edadaba aba edeya baribΛΓΛ dewarabemara beya. ⁴¹ Wẽrãrãda umé abari yude ne ba panΛne mñ, Nañ Djara Edadaba aba edeya baribΛΓΛ dewarabemara beya.

⁴² Mañ carea dau ΛbΛa beaɗadua. Bãrã Borora sãlbe zeida adua panΛa. ⁴³ Nañda cawaɗadua: de djibariba ne drΛabarira sãlbe zeida cawa bΛbara, cãĩẽ bacasia ni cãrẽ sida drΛabi

† **24:29** Isaía 13:9-10; 34:4; Ezequiel 32:7; Joel 2:10-11; 3:15. § **24:30** Zacaria 12:10. * **24:30** Daniel 7:13-14. † **24:36** Mñ, Nañ Djara Edada bida adua bΛa. Mañra griego bedeade ãcΛΓΛ cartade neẽa. ‡ **24:37** Genesi 6:5-8. § **24:39** Genesi 7:6-24.

amaaba. ⁴⁴ Ara mañ quĩrãca bãrã bida jãã beadadua. Bãrãba mañ, Nañ Djara Edada zeẽda crĩcha panane zeya.

Nezoca umé pananeba ne jara ba

Luca 12:41-48

⁴⁵ Nezoca crĩcha cawa baaba jipa obari quĩrãca beadadua. Idji boroba waabema nezocarãda idji jawaeda baasia aride ne cobĩ bamãrẽã. ⁴⁶ Nezocaba mãwã o bada idji boroba unune zeibara, idjira bio bia baya. ⁴⁷ Wãrã arada mã jaraya: dji boroba jũma idjia erobara mañ nezoca jawaeda baya. ⁴⁸ Baribara mañ nezocara dji cadjirua baibara, idji sode mã boro zeira dãrãyana aya. ⁴⁹ Mañne waabema nezocarãra biẽ o baya idjaba beu nĩbabadarã ume ne co bepeda itua do baya. ⁵⁰ Abeda idji boro zeida jããẽ baya. Mãwã baide idji borora cawaẽne zeya. ⁵¹ Mañbe dji boroba bio cawa opeda dji biaca bearã ume biẽ baya. Mama jũmarãda aujã panania idjaba puaba quida ĩchia panania.

25

Die awẽrãrãnebema ne jara ba

¹ Bajãne Baaba eberãrã pe erobara nañ quĩrãca baya: awẽrãrãda die panasidaa. Adjiza ĩbĩrãda edadapeda quima edaya ba umaquĩrãda audiabaride wãsidea. ² Mañ awẽrãra juesuma crĩcha cawa panasidaa. Baribara juesuma crĩcha neẽ panasidaa. ³ Dji crĩcha neẽ panaba adji ĩbĩrãra edesidaa baribara olivo dragada ededaẽ basia dãrã coa erobeadĩ carea. ⁴ Mañne dji crĩcha cawa panaba adji ĩbĩrãra edesidaa, idjaba olivo draga sida auđu edesidaa. ⁵ Dji quima edaya ba umaquĩrãra dãrãna bẽrã jũmarãda daupeadapeda cãsidea.

⁶ Mañne ariquẽtra bededa jĩgua ũrĩsidea: “Idji quima edaya ba umaquĩrãra zebara! Idjira audiabaride wãnadua!” ⁷ Ara mãda jũma mañ awẽrãra piradrãsidea adji ĩbĩrã biara uru-abidi carea. ⁸ Mañne dji crĩcha neẽ panaba dji crĩcha cawa panãa jarasidaa: “Dai ĩbĩrãra quicuabododa. Bãrã olivo dragadebemada diadadua.” ⁹ Baribara dji crĩcha cawa panaba panusidaa: “Daiba bãrãa diadibara ni abaa itea araẽa. Biara ba bãrã itea nẽdode wãnida.” ¹⁰ Ara mãda olivo dragara nẽdode wãsidea. Mañmisa dji quima edaya ba umaquĩrãra jũesia. Mañbe dji crĩcha cawa panara idji ume dji basrĩda o panamaa eda wãsidea. Ara mãda nezocaba eda wãbadara jũãtra baasia.

¹¹ Mãwãnacarea dji olivo draga nẽdode wã pananara jẽda zedapeda jarasidaa: “Dai boro, dai boro, दौरा idu eda wãbidua.” ¹² Baribara dji quima edabara umaquĩrãba jarasia: “Wãrã arada mã jaraya: mã bãrãra unucã.”—

¹³ Mañbe Jesuba jarasia:

–Mañ carea bārāra dau ʌʌa beadadua. Mā, Nañ Djara Edada ze ewarira, dji hora sida adua panʌa.*

Paratadeba ne jara bʌ

Luca 19:11-27

¹⁴ Bajāne ʌʌa ēberārā pe eroʌara nañ quīrāca ʌʌa: ēberāda dewara druadaa wāi carea ʌasia. Mañ carea idji nezocarāda trācuapeḁa idji paratara ādjiza diasia ne o panʌneba waribidamārēā. ¹⁵ Ādjiza poya waribidida crīchada quīrāca diasia. Abʌʌa paratada mil juesuma diasia. Dewarabemaa mil umé diasia. Dewaraa mil aba diasia. Mañbeʌʌ wāsia.

¹⁶ Dji mil juesuma edadara mañ parata waribi carea traje wāsia. Māwā idjia dewara mil juesuma edasia. ¹⁷ Ara mañ quīrāca dji mil umé edadaba dewara mil umé edasia. ¹⁸ Baribʌʌ dji mil aba edadaba mañ paratara egorode jou ʌasia.

¹⁹ Dārāʌʌ de ādji borora jēda zesia. Mañbe idjia parata amenanebemada idji nezocarāa iwidisia. ²⁰ Dji mil juesuma edadara zepeda dewara mil juesuma enepeda jarasia: “Mā boro, ʌʌa mil juesuma diadadeba māa dewara mil juesuma enesia.” ²¹ Dji boroba jarasia: “Bia ʌʌa, nezoca bia, ʌʌa jipa obaria. Māa maārī diadara ʌʌa aride oḁa bēḁā māa waibʌara ʌʌ jʌwaeda ʌʌya. Eda zedua mā ume ʌʌsrida panani carea.”

²² Mañbe dji mil umé edadara zepeda jarasia: “Mā boro, ʌʌa mil umé diadadeba māa dewara mil umé enesia.” ²³ Dji boroba jarasia: “Bia ʌʌa, nezoca bia, ʌʌa jipa obaria. Māa maārī diadara ʌʌa aride oḁa bēḁā māa ʌʌa waibʌara ʌʌ jʌwaeda ʌʌya. Eda zedua mā ume ʌʌsrida panani carea.”

²⁴ Baribʌʌ dji mil aba edadara zepeda jarasia: “Mā boro, māa cawa ʌʌa ʌʌa djārāra quīrā djuburiacada parata edai carea. Mañ awara djārāba upedadara ewabaria. ²⁵ Mañ carea māra ne wayasia. ʌʌ parata aduabue amaaba egorode jou ʌasia. Baribʌʌ nama eroʌʌa.” ²⁶ Mañne dji boroba jarasia: “¡Nezoca cadjirua, ʌʌa djuburia tabʌa! ʌʌa wārāda cawa ʌasia māa djārāneda edabarida idjaba djārāba upedadara ewabarida. ²⁷ Mañ bēḁā ʌʌa mā paratara dji parata wagabada dede ʌaida ʌasia. Māwā odabara mā zebʌʌ de mā parata edabʌʌ awara dji eabada sida edacasia.”

²⁸ Mañbe dji boroba jarasia: “Idjia parata mil aba eroʌara jārīnapeda dji die mil eroʌʌa diadadua. ²⁹ Māa diada auḁu abaʌba eneibʌʌ māa mañ ēberāa auḁuara diaya. Baribʌʌ māa diada auḁu eneēʌʌ, māa maārī diada sida jūma jārīya. ³⁰ Jāñ nezoca djuburia tabʌara daḁada pāĩmane batabuedadua.

* 25:13 Nañ Djara Edada ze. Māra griego bedeade ʌʌʌ cartade neēa.

Mama beara aujĩã panania idjaba puaba quida ĩchia panania.”

Jũmarã cawa oidebema

³¹ Mã, Naã Djara Edadara jũma bajãnebema nezocarã ume Æba bara zebãrãde, mã bugue quĩrãwãrẽã Æde chũmeya cawa oi carea. ³² Mãne druazabema ëberãrãda mã quĩrãpita zedia. Mãgãrãra mãã awara awara Æya oveja wagabariba idji ovejara chiwatu ume ãbaa pananada awara Æbari quĩrãca. ³³ Dji oveja quĩrãca Æada mã jãwa araare Æya. Dji chiwatu quĩrãca Æada mã jãwa acãare Æya. ³⁴ Mãbe mã, dji Boroba jãwa araare duanãrãã nãwã jaraya:

“Bãrã, mã Zezaba bia Æcuadarã, zedadua. Idji purude bia pananadua. Naã ëjũã oda ewarideba ãtaã mã purura bãrã itea o Æcãrãã. ³⁵⁻³⁶ Mã jarra Æaside bãrãba ne cobisidaa; mã opichia Æaside baido dawasidaa; mãra drua ãibema quĩrãca pãrãã nĩbaside bãrã dede bia edasidaa; mãã cacuade jãĩ carea neë Æaside mãã diasidaa; mã cacua bië Æaside acãde zesidaa; idjaba mãra preso Æaside acãde zesidaa.”

³⁷ Mãne dji jipa Æeba iwidiã: “Dai Boro, ¿sããbe Æara jarra basi? ¿sããbe daiba Æara ne cobisida? ¿sããbe Æara opichia basi? ¿sããbe daiba Æara baido dawasida? ³⁸ ¿sããbe Æara drua ãibema quĩrãca pãrãã nĩbasi? ¿sããbe dai dede Æara bia edasida? ¿sããbe daiba Æã cacuade jãmãrẽã diasida? ³⁹ ¿sããbe Æara cacua bië Æãde wa preso Æãde daiba acãde wãside?”

⁴⁰ Mãne mãã panuya: “Wãrã arada mãã jaraya: bãrãba mã djabarã dji edaara quedeada carebasidade mãã carebasidaa.”

⁴¹ Mãbe mã jãwa acãare duanãrãã jaraya: “Bãrã, Æcõrẽba bië Æãdarã, mã caitabemada ãyã wãnadua tãba urua quicadaa. Mãgãra Æcõrẽba coa Æasia diauruda, idji nezocarã sida cawa oi carea. ⁴²⁻⁴³ Mã jarra Æaside bãrãba ne cobidaë basia; mã opichia Æaside baido dawadaë basia; drua ãibema quĩrãca pãrãã nĩbaside bia edadaë basia; mãã cacuade jãĩ carea neë Æaside bãrãba diadaë basia; mã cacua bië Æaside, preso Æaside bida bãrãba mãra acãde zedaë basia.”

⁴⁴ Mãne ãdjirãba iwidiã: “Dai Boro, daiba Æara jarra Æãda, opichia Æãda, drua ãibema quĩrãca pãrãã nĩda, cacuade jãĩ carea neë Æãda, cacua bië Æãda, wa preso Æãda ununaca basia. ¿sããbe Æara carebadaë basi?”

⁴⁵ Mãne mãã panuya: “Wãrã arada mãã jaraya: bãrãba dji edaara quedeada carebadaë baside mãã carebadaë basia.”

⁴⁶ Mãbe Æcõrẽba ãdjirãra tãba urua quicadaa batacuaya, baribãra dji jipa beara idji ume ewariza zocai Æadamãrẽã edeya.–

26

Jesu beadi carea crīcha jarΛ panana

Marco 14:1-2; Luca 22:1-2; Juañ 11:45-53

1 Jūma mañ jaradiadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

2 –Bārāba cawa panΛa ewari umé babΛrΛde Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebabada ewarida odida.* Mañne abaΛba mΛ, Nañ Djara Edadara jidabiya crude cachi beadamārēā.–

3 Mañmisa sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā sida Caipá de dromane ābaa dji jarresidaa. Mañ Caipára sacerdote dji dromaara basia. 4 Mañne bedea ausidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea. 5 BaribΛrΛ jarasidaa:

–Ewari dromane jidadaēa ēberārā quīrūbucarānamārēā.–

Wērāba nardo quera Jesu boro ārΛ weada

Marco 14:3-9; Juañ 12:1-8

6 Mañ ewaride Jesura Betania purude Simoñ aida bara bada dede basia. 7 Mañne wērāda idjima zesia. Mañ wērāba boteya alabastro mōgara odada enesia.† Boteyara quera bio nēbΛa bΛba bira basia. Jesu ne co chūmΛne wērāba mañ querara idji boro ārΛ weabuesia. 8 Jesu ume nībabadarāba mañ unubΛdade quīrūsidaa. Nāwā jarasidaa:

–¿Cārē cārēā jāwā weatasi? 9 Nēdobuedabara paratada waibΛa edacasia. Mañba ne neē quedearea carebacasia.–

10 BaribΛrΛ Jesuba mañda ūrīna bērā jarasia:

–¿Cārē cārēā idjira quēā panΛ? Idjia mΛ jāwā odara bia basia. 11 Ne neē quedearea ewariza bārā tāēna panania, baribΛrΛ mΛra bārā ume ewariza baēa. 12 Dārāéne mΛra beupeda tΛbaridia. Nañ wērāba mΛra mañ carea queraba pāsia. 13 Wārā arada mΛa jaraya: jūma nañ ējūāne bedea bia mΛnebema jaradiabΛdama nañ wērāba odara nēbΛrΛdia idji sida quīrānebadamārēā.–

Judaba Jesu jidabi carea crīchada

Marco 14:10-11; Luca 22:3-6

14 Juda Iscariote abadada Jesuba doce edadadebema basia. Mañ Judara sacerdote bororāmaa wāsia. 15 Idjia nāwā iwīdisia:

–MΛa bārāa Jesuda jida diaibΛrΛ, ¿bārāba mΛa cārēda diadi?–

Mañne ādjirāba parata torroda treinta diasidaa.‡

16 MamaΛba ātaa Judaba jarΛbadjia sāwā Jesura jidabida.

* 26:2 Exodo 12:1-27. † 26:7 Alabastro. Mañgara mōgara cuaracuara bΛa. Mācua zareaē bΛ bērā ne obadaa. Judiorāba alabastrora Egipto druadeba enebadjidaa. Jūma alabastro odara nēbΛa bΛa. ‡ 26:15 Zacaria 11:12; Exodo 21:32.

Jesuba doce edadarã ume ne coda

Marco 14:12-25; Luca 22:7-23; Juañ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹⁷ Pañ ësãbari neñ ßa cobada ewarida jũesia. Domia aba mãwã cobadjidaa. Dji nabema ewaride Jesu ume nĩbabadarãba idjima wãnapeda iwidiisidaa:

–¿ßa sãma quĩrã ßa daiba Egiptodeba ãdrapedada quĩrãnebađi carea cobadara ßa itea ođida?–

¹⁸ Jesuba panusia:

–Jerusaleñne dadjia unubada ãberãmaa wãnadua. Idjia nãwã jaradadua: “Dadjirãa Jaradiabariba jara ßa idji ewarira caita ßada. Idjia, idji ume nĩbabadarã bida Egiptodeba ãdrapedada quĩrãnebađi carea cobadara ßa dede codia.”–

¹⁹ Ara mañda Jesuba jarada quĩrãca idji ume nĩbabadarãba Egiptodeba ãdrapedada quĩrãnebađi carea cobadara osidaa.

²⁰ Queudacarea Jesura, idji ume nĩbabadarã doce pan ume mesa icawa chũmesia. ²¹ Ne co panane idjia jarasia:

–Wãrã arada mñ jaraya: aba bãrãnebemaba mñra jidabiya.–

²² Mañ carea ãdjira bio sopua panesidaa. Ara mañda aba aba idjia iwidiisidaa:

–Mñ Boro, ¿mñ mãwã oica?–

²³ Idjia panusia:

–Mñ ume abari epedecode ne co ßaba mñra jidabiya. ²⁴ Wãrãda mñ, Nañ Djara Edadara beuida ßa ãcõrẽ Bedeade ßa ßa quĩrãca.* ¿Baribar ßa mñ jidabi ãberãra bio mñ djuburi ßa! Idjira topedadaẽbara biara bacasia.–

²⁵ Mañne Juda, Jesu jidabiya ßaba iwidiisia:

–Jaradiabari, ¿mñ mãwã oica?–

Jesuba panusia:

–Mãẽ, ßa mãwã jara ßa.–

²⁶ Wadi ne co duanane Jesuba pañda jlwade edapeda ãcõrẽa bia jarasia. Mañbe cõrãcuapeda idji ume nĩbabadarãa diabarãde jarasia:

–Edadadua. Codadua. Nañgara mñ cacuaa.–

²⁷ Mãwãnacarea uva ßa tazade ßada edapeda ãcõrẽa bia ßada asia. Mañbe ãdjirãa diabarãde jarasia:

–Jũmarãba dođadua. ²⁸ Nañgara mñ oaa. Mñ oa erozoabarãba ãcõrẽba bedea djiwidida ßabarãa zocãrã ãberãrãba cadjirua opedadada quĩrãdoai carea.† ²⁹ Mñ jaraya: mñ uva ßara waa doẽa aba mñ Zezaba jũma idji ãberãrã pe

§ 26:23 Salmo 41:9. * 26:24 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:13deba aba 53:12daa. † 26:28 Bedea djiwidi. Jeremia 31:31-34. ãcõrẽra naãrã israelerã ume bedea ßasia (Exodo 24:6-8). Djiwidi. Griego bedeade ßara cartade mañra neãa.

erobebΛΓΛdaa. MañbebΛΓΛ mñā bārā ume uva bada wayacusa doya.—†

Pedroba Jesu igaraēana ada

Marco 14:26-31; Luca 22:31-34; Juañ 13:36-38

³⁰ Mañbe Ācōrē Bedeadebemada trñānapeda Olivo eyadaa wāsidaa. ³¹ Mañne Jesuba ādjía jarasia:

–Nañ diamasi jūma bārāba mñra igaradia. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “Mñā oveja wagabarira beabΛΓΛde dji ovejara jārāzoadia.”* ³² BaribΛΓΛ mñra ãrēbapeda bārā na wāya Galilea druadaa.–

³³ Mañne Pedroba Jesua jarasia:

–Jūmarāba bΛra igaradimñna mñabΛΓΛ igaraē baya.–

³⁴ Jesuba Pedroa jarasia:

–Wārā arada mñā jaraya: ara nañ diamasi eterre berui naēna bΛa barima ũbea mñra unucaada aya.–

³⁵ BaribΛΓΛ Pedroba jarasia:

–Mñ beabΛda sida bΛra igaraēa.–

Waabemarā bida abarica jarasidaa.

Jesu Getsemanine Ācōrēa iwidida

Marco 14:32-42; Luca 22:39-46

³⁶ Jesura idji ume nñbabadarā sida Getsemani abadama jūēne wāsidaa. Mama Jesuba ādjirāa jarasia:

–Mñ awuá Ācōrēa iwidide wābΛΓΛmisa nama chūpanenadua.–

³⁷ Mañbe Zebedeo warrarā umé panΛda, Pedro sida jģa edesia. Idji sãwãinebemada jūmawãyã crīcha bΛ bēřã bio sopua besia. ³⁸ Mañne ādjía jarasia:

–Mñra sopuaba beubΛΓΛ quĩrãca bΛa. Nama panenadua. Mñ daucha zocai pananadua.–

³⁹ Jesura wagabe wãpeda idji dratura ějũānaa tēũ cobepeda Ācōrēa iwidisia:

–Mñ Zeza, bΛa quĩrã awara oida bΛbΛΓΛ mñra idu bia mĩgabirãdua. BaribΛΓΛ mñā quĩrĩã bΛ cãyãbara bΛa quĩrĩã bΛ quĩrãca odua.–

⁴⁰ Mañbe Jesu idji ume nñbabadarā ũbea panΛmaa jēda zebΛΓΛde unusia ādjira cãĩ panΛda. Pedroa jarasia:

–ĵbΛra mñ daucha ni hora aba bida poya zocai baēca?

⁴¹ Bārāra dau ΛbΛa beadadua. Ācōrēa iwididadua mñ igarada amaaba. Mñā cawa bΛa bārāba biada o quĩrĩã panΛda. Māwãmñna nañ djarade ΛbΛaē panΛa.–

† 26:29 Uva bada wayacusa doya. Griego bedeade mañba idjaba jara bΛa: “Uva ba djiwidida doya.” § 26:30 Mañ ewari dromane judiorāba ne codi naēna Salmo 113deba aba 114daa trñābadjidāa. Ne copeđadacarea Salmo 115deba aba 118daa trñābadjidāa. * 26:31 Zacaria 13:7.

⁴² Mañbe Jesura wayacusa wãpeda Æcõrëa iwídisia:

–Mã Zeza, mãda bia mĩgaida ðΛΛΛΛ, ðΛΛ quĩrĩã ðΛ quĩrãca mĩgaya.–

⁴³ Idji ume nĩbabadarãmaa jëda zebΛΛde cãĩ panΛda unusia. Ædji daura daupeaba oga cara nũpanasídaa. ⁴⁴ Ædjira waya amepeda wãsia. Æcõrëa ara abarida iwídisia. ⁴⁵ Mañbe idji ume nĩbabadarãmaa jëda zepeda jarasia:

–Bãrãra ¿wadibida cãĩ panΛca? Mã ewarira jũësia. Mã, Nañ Djara Edadara ëberã cadjiruarã jΛwade ðebΛΛΛ. ⁴⁶ PiradrΛdadua. Wãnia. AcΛdadua, jari urua mã jidabira.–

Jesu jidapedada

Marco 14:43-50; Luca 22:47-53; Juañ 18:2-11

⁴⁷ Jesu wadi bedea ðΛde Judada zesia. Mãñ Judara Jesuba doce edadadebema basía. Zocãrã ëberãrãda neco bara, bacuru bara idji ume zesídaa. Ædjirãra sacerdote bororãba, judiorã dji dromarã bida diabuepedadarã basía. ⁴⁸ Dji jidabiya ðΛba Ædjía jaradoasia sãwã oida Jesuda cawadamãrëã. Nãwã jarasia:

–Mãa uridarrade isõbΛΛda Jesua. Idjida jidaðadua.–

⁴⁹ Mañne Judara Jesu caita wãpeda jarasia:

–¡Mëã, Jaradiabari!–

Mãwã jarapeda Jesura uridarrade isõsia. ⁵⁰ Jesuba idjía jarasia:

–Ache, ðΛΛ ode ze ðΛra odua.–†

Ara mãda dewararãda caita zedapeda Jesura jidasídaa.

⁵¹ Mañne Jesu ume nĩbabari aþaΛba idji djõbada necoda ëũta edapeda sacerdote dji droma nezoca cΛwΛrΛda tΛtasia.

⁵² Mañbe dji cΛwΛrΛ tΛtadaa Jesuba jarasia:

–BΛdji necora wagadua. Necoba djõbadara necoba beudia.

⁵³ Mã Zezaa iwídiðΛΛ ara mãda idjía bajãnebema nezocarãda cãbana diabueya. ¿ÞΛΛ mãra adua ðΛca? ⁵⁴ BaribΛΛ mãwã obΛrΛbara idji Bedeade mãnebema ðΛ ðΛra ¿sãwãcasi?–

⁵⁵ Mañbe Jesuba dewararãa iwídisia:

–Bãrãba ¿cãrë cãrëã neco bara, bacuru bara mãra jãwã jidade ze panΛ? ¿Mãwãra mãra ëberã minijĩchiaca? Mãa ewariza Æcõrë de droma dajada bãrãa jaradia chũmabadjia. ¿Cãrë cãrëã mãra mama jũmarã daide jidadaë basi? ⁵⁶ BaribΛΛ jũma nañgΛra o panΛ Æcõrëneba bedebadarãba ðapedada mãwãmãrëã.–

Mãwã ðΛde Jesu ume nĩbabadarãba idjira ðeesídaa. Jũmarãda mĩrũ wãbΛrΛsídaa.

Jesu dji dromarã quĩrãpita bada

Marco 14:53-65; Luca 22:54-55, 63-71; Juañ 18:12-24

† 26:50 ÞΛΛ ode ze ðΛra odua. Mãñ bedebada idjaba jara ðΛa: “¿Cãrëda ode ze ðΛ?”

57 Mañbe Jesu jidapedadarāba idjira sacerdote dji droma Caipámaa edesidaa. Mañ Caipá dede judiorā ley jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā ume ābaa dji jare duanasia. 58 Mañne Pedroba Jesu tmlaba ēpē nīda sacerdote dji droma dema jūesia. Dji de audu jūrā ca bade eđa wāpeda Ācōrē de dromanebema zarrarā ume ābaa chūmesia Jesu sāvā odi cawai carea.

59 Mañne sacerdote bororāba, jūma judiorā dji dromarā biđa ēberārāda jarasidaa sewadeba Jesura biē jaradamārēā. Idjira nēbarade bādpēda beabidida crīchāsidaa. 60 Zocārāba Jesura sewadeba biē jarade zesidamīna idjidebema biē jaradida neē basía. Māwā duanane ēberāda umé zesidaa. 61 Mañjarāba jarasidaa:

–Nañ ēberāba jarasia: “Mā Ācōrē de dromara ārīda ba, baribara ewari ūbeade wayacusa o cobāida ba.” †

62 Mañne sacerdote dji dromaara baba āta nūmepēda Jesua iwidisia:

–Nañjarāba bara biē jara panā. Ādjia jara panāra ¿wārāca? ¿Ba ni cārē sida panuēca?–

63 Baribara Jesura chupea besia. § Māwā bade sacerdote dji dromaara baba idjia jarasia:

–Ācōrē zocai ba quīrāpita daia wārāda jaradua. ¿Bāra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca? ¿Bāra Ācōrē Warraca?–

64 Jesuba panusia:

–Māē, ba māwā jara ba. Mañ awara mā jaraya: idiba ātaa bārāba mā, Nañ Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya ba jawa araare chūmada idjaba jārārāne zēbāda.*

65 Mañne sacerdote dji dromaara ba quīrūbāba idjia jā bara cōātapeda dewararā jarasia:

–jāwā idjia Ācōrēda biē jara ba! ¿Cārē cārēā dewarada jaradi idji biē jaramārēā? Bārāba ūrīsidaa idjia Ācōrēda biē jarabāda. 66 Jābe bārāmaarā ¿idjira sāvā odi?–

Ādjirāba panusidaa:

–Idjira bedēde ba. Mañ carea beadida panā.– †

67 Mañbe jarāba Jesu quīrāne idosidaa idjaba chīsidaa. Dewararāba idjira quīrāne usidaa. † 68 Udapeda jarasidaa:

–jāda Ācōrēba ēdra edabari diai jarada baibara, Ācōrēneba bedeadua! jDaia jaradua caibara bara usida!–

Pedroba Jesu unucaada ada

Marco 14:66-72; Luca 22:56-62; Juañ 18:15-18, 25-27

† 26:61 Juañ 2:19. § 26:63 Isaías 53:7. * 26:64 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14.

† 26:66 Levítico 24:15-16. † 26:67 Isaías 50:6.

69 Pedro mañ de droma duđa chũmΛne nezocawērāda idji-maa zesia. Mañ wērāba jarasia:

–BΛra Jesu Galileadebema ume nĩbasia.–

70 BaribΛΓΛ Pedroba jũmarā quĩrāpita mērāsia. Nāwā jarasia:

–MΛa adua bΛa bΛa cārēda jara bΛda.–

71 Mañbe Pedrora de jũrā ca bΛde dji ědrΛbadamaa wāsia. Mañne dewara nezocawērāba idjira unupeđa arima duanΛrāa jarasia:

–Za bΛda Jesu Nazaredebema ume nĩbasia.–

72 BaribΛΓΛ Pedroba wayacusa mērāsia:

–MΛa wārāneba jaraya: jāñ ěberāra unucaa.–

73 Dārāēne arima duanΛba Pedromaa wānapēđa jarasidaa:

–Wārāda bΛra jāñ Jesu ume nĩbasia. BΛa poya mērāēa, Galileadebema quĩrāca bedeabari bērā.–

74 Pedroba jarasia:

–iMΛa sewada jaraibΛΓΛ Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: mΛa jāñ ěberāra unucaa.–

Ara māwā jarabΛΓΛde eterrera berusia. 75 Mañne Pedroba quĩrānebasia Jesuba nāwā jaradara: “Ēterre berui naēna bΛa bΛrima ũbea mΛra unucaađa aya.”[§] Mañbe Pedrora dajadaa wāpeđa bio sopuaba jĩāsia.

27

Juda beuda

Hecho 1:18-19

1 Āsabodode jũma sacerdote bororāda judiorā dji dromarā ume ābaa bedeā ausidaa Jesu beabidi carea. 2 Mañbe idjira ěberā Poncio Pilato abadamaa jΛwa jΛ edesidaa. Mañ Pilatora Romanebema boroba Judea druadebema boroda bΛsia.*

3 Mañne Judaba cawasia Jesura beadida. IdjiabΛΓΛ jidabida bērā bio sopuasiasia. Ara mañda idjia treinta parata edadara sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa bida jēda diade wāsia. 4 Ādjirāa jarasia:

–MΛa ěberā bedeā neñ bΛda jidabida bērā cadjiruada osia.–

Mañne ādjirāba jarasidaa:

–¿Dairāmaarā mañda sāwāi? MañgΛra bΛde bΛa.–

5 Mañbe Judaba dji paratara Ācōrē de dromane eda cuabuesia. Puru dajadaa wāpeđa iduđa ojñ beusia. 6 Juda wānacarea sacerdote bororāba mañ paratara jΛΓΛ pedapeđa jarasidaa:

[§] 26:75 Mateo 26:34. * 27:2 Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda bΛsia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaa edesidaa ādjia preso beara beacara panΛ bērā. Aba romanorāba māwā odida panasidaa.

–Naļ paratara Ācōrēa diapēda parata ume ʙΛcara panΛa, maļba ēberā beabida bēā.–

⁷ Maļ carea bedeā audapēda maļ parataba ējūāda nēdosidaa druā āibemarā joubadada eropanani carea. Maļ ējūāra Zoco Cabari Ējūā abadjidaa. ⁸ BaribΛΓΛ mamaΛba λtaa Oa Ējūā abadaa. ⁹ Maļra māwāsia Ācōrēneba bedeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Ādjirāba treinta paratara edasidaa. Maļ nēbΛara israelerāba idji carea ʙΛsidaa. ¹⁰ Maļ parataba ādjirāba zoco cabari ējūāda nēdosidaa Ācōrēba mĀa jarada quīrāca.”†

Jesu Pilato quīrāpita bada

Marco 15:1-5; Luca 23:1-5; Juaļ 18:28-38

¹¹ Maļne Jesura Pilato quīrāpita nūmasia. Pilatoba idjia iwīdisia:

–¿ʙΛda wārāda judiorā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, ʙΛa māwā jara ʙΛa.–

¹² Maļne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida Jesura biē jarasidaa baribΛΓΛ idjia panuē basia. ¹³ Maļ bēā Pilatoba Jesua iwīdisia:

–Ādjirāba ʙΛra ne jūmaneba biē jara duanΛa. ¿Maļra ūrīē ʙΛca?–

¹⁴ BaribΛΓΛ Jesuba ni bedeā aba bida panuē basia.‡ Maļ carea Pilatoba cawa crīchaē ʙesia.

Jesu beadi carea jarapedada

Marco 15:6-20; Luca 23:13-25; Juaļ 18:38–19:16

¹⁵ Poaza judiorāba maļ ewari droma o panΛne Pilatoba preso ʙeada aba ēdrΛ ʙΛbadjia. Puruba jarabΛΓΛda idjia ēdrΛ ʙΛbadjia. ¹⁶ Maļ ewarīde romanorāba aba preso eropanasidaa Barrabá abadada. Maļ Barrabára trĀ ʙΛga ʙasia. ¹⁷⁻¹⁸ Pilatoba cawa ʙasia judiorā dji dromarāda Jesu ume biē duanΛ bēā idjira jida diasidada. Maļ carea dji ēberārā powua nūmĀa iwīdisia:

–¿Caida bārāba quīrīā panΛ mĀa ēdrΛ ʙΛida: Barrabáda wa Jesu, Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradamanada?–§

¹⁹ Pilatora ēberārā cawa obari buguede chūmΛne dji quimaba naļ bedeada idjimaā diabuesia: “Jāļ ēberā jipa ʙΛra ēdrΛ ʙΛdua. Idi idjidebema cāimocarada bēā mĀra bio ne waya ʙΛa.”

²⁰ Maļne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida dji powua nūmΛ ēberārāa nāwā jarasidaa: “Pilatōa jaradua

† 27:10 Jeremia 18:1-3; 19:1-4; 32:6-7; Zacaria 11:12-13. ‡ 27:14 Ni bedeā aba bida panuē basia. Isaia 53:7. § 27:17-18 Griego bedeade λcΛΓΛ cartade Barrabá cāyābara “Jesu Barrabá” ʙΛ ʙΛa.

Barrabáda ēdrΛ bΛpeda Jesuda beamārēā.” 21 Māwā panΛne Pilatoba dji powua nūmΛa iwidiſia:

–Naļ umébemada ζsāļgΛda mĀa ēdrΛ bΛida quĩrĩā panΛ?–

Ādjirāba Barrabáda ēdrΛ bΛduada asidaa.

22 Pilatoba iwidiſia:

–Māwā baibΛrΛ mĀa ζsāwā oi Jesu, Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradamanada?–

Jūmarāba jarasidaa:

–jCrude cachi beabidua!–

23 Pilatoba iwidiſia:

–ζCārē cārēā māwā oi? Idjia ζcārē cadjiruada osi?–

Māwā bedea bΛde ādjirāba wetara bΛga jara duanasidaa:

–jCrude cachi beabidua!–

24 Māwā panΛne Pilatoba cawasia ēberārāba idji bedeara ĩjānaēda. Maļ awara unusia ēberārāra wetara quĩrūbucabΛdada. Maļbe baidoba idji jΛwara jūmarā quĩrāpita sΛgΛbΛrΛde jarasia:

–Naļ ēberā jipa bΛ beabΛda carea mĀra bedeaĉe bΛēa.*

MaļgΛra ara bādjide bΛa.–

25 Maļne jūmarāba panusidaa:

–jMāēteara daida, dai warrarā sida idji beabΛda carea bedeaĉe panania!–

26 Maļbe Pilatoba Barrabáda ēdrΛ bΛasia. BaribΛrΛ idji sordaorāa jarasia Jesuda soaba uĉapeda crude cachi beadamārēā.

27 Ara maĀda Pilato sordaorāba Jesura de droma Pretorio abadaĉaa edesidaa. Mama waabema sordaorā trĀnapeda idjira jūrā edasidaa. 28 Maļbe Jesuba cacuaĉe jĀ bΛra ērĀnapeda cacua ĀrĀ jĀbada purea bΛda jĀbisidaa. 29 Borobari ΛrΛ caĉada idji borode wēāju bΛsidaa idjaba idji jΛwa araare bacuruda diasidaa. Maļbe idji quĩrāpita chĩrāborode copanenapeda ipida jarasidaa:

–jBio bia bΛa, judiorā boro!–

30 Maļbe dau idobadjidaa idjaba bacuru idji jΛwade bΛda jārĀnapeda borode ubadjidaa.† 31 Idjira ipida biē jaradapeda ādjia jĀbipedadara wēāſidaa. Maļbe idjia jĀ baĉada wayacusa jĀbidapeda crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi bΛpedada

Marco 15:21-32; Luca 23:26-43; Juaļ 19:17-27

32 MamaΛba wāſidaĉe sordaorāba ēberā SimoĀ abadada unusidaa. Idjira Cirene purudebema baſia. Ādjirāba maļ SimoĀa Jesu cruda ataubisidaa. 33 WābΛdada ējūā Golgota abadama jūēſidaa. Golgota trĀba jara bΛa Boro BΛwΛrΛ. 34 Mama

* 27:24 Jipa bΛ. Maļra griego bedeaĉe ĀcΛrΛ cartade neēa. † 27:30 Isaia 50:6.

ãdjirãba uva ba asea hiel abadadaa pueradada Jesua diasidaa pua dromãrẽã, baribara do zapeda quĩrĩãẽ basia.†

35 Maãbe sordaorãba Jesura crude cachi basidaa. Mãwãnacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade jã badara sãwã jedecadi cawaya. [Mãwã osidaa ãcõrẽneba bedeabariba jaradara mãwãmãrẽã. Nãwã jarasia: “Mãa cacuade jã badara ãdjiza jedecasiada. Mãa cacuade jã bada carea ãdjirãra ne jemenesidaa sãwã jedecadi cawaya.”]§ 36 Maãbe chũpanenapeda jãã panesidaa ni abalaba Jesu carebade zerãnamãrẽã.

37 Jesu boro nocoare bedeada cachi jira basidaa cawabidi carea idjira cãrẽ carea beabadada. Nãwã ba basia: “Naãgara Jesua, judiorã boroa.” 38 Idjaba ne drabadada umé Jesu caita crude cachi jira basidaa, aba idji jawa araare, aba idji jawa acare. 39 Maãne acara eberãrãda caita wãnapeda boro arãta arãtadapeda Jesua nãwã biẽ bedeabadjidaa.*

40 –Ba ãcõrẽ de dromara arãpeda ewari ubeade wayacusa poya oibara, jara baduba edrãdua! Bada ãcõrẽ Warrabara, jãã crudeba udaa zedua.–

41 Ara mã quĩrãca sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarãba, judiorã dji dromarã bida Jesura ipida biẽ jarabadjidaa:

42 –Idjia dewararãda carebasia, baribara ara iduba poya edrãã.† Idjida Israeldebema Borobara, nawena jãã crudeba udaa zeida ba. Mãwãbara iãnia. 43 Idjia crãcha ba ãcõrẽra idji ume bada. ¿Idjira ãcõrẽ Warraada aẽ basica? Mãẽteara ãcõrẽba idjira wãrãda quĩrãã bãbara, ara nawena edra ba ida ba.–†

44 Idjaba ne drabada idji caita crude cachipedada bida ara mã quĩrãca biẽ jarasiada.

Jesu crude beuda

Marco 15:33-41; Luca 23:44-49; Juaã 19:28-30

45 Umatipa amãdaura quisia.§ Maãba naã eãũãra hora ubea jũma pãima nũmasia. 46 Hora ubea badacarea Jesuba jãgua jarasia:

–¿Eli, Eli, lama sabactani?–

Maã arameo bedeaba jara ba: “Mã ãcõrẽ, mã ãcõrẽ ¿cãrẽ cãrẽã mãduba beesi?”*

47 Maã bedeaba urãbadade acara mama caita duanba jarasiada:

–Idjia Elãda trã ba.–

† 27:34 Salmo 69:21. § 27:35 Salmo 22:18. Griego bedeade acara cartade bedeade corchetede bara neãa. * 27:39 Salmo 22:7; 109:25. † 27:42 Carebasia. Griego bedeade ba ba “edra edasia.” † 27:43 Salmo 22:8. § 27:45 Amos 8:9-10.

* 27:46 Salmo 22:1.

48 Ara maŕda aba isabe pira wāpeda uva ba oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude jŕpeda Jesua diasia domārēã.† 49 BaribΛΓΛ dewararāba jarasidaa:

–Jŕādua, acΛdia Eliaba ēdra edade zeí cawaya.–

50 Māwā bΛde Jesura wayacusa jĭgua biasia. MaŕbebΛΓΛ jaidasia. 51 Ara māwābΛΓΛde Ācōrē de dromane eda wua eatΛ jira bΛda ēsidra ŕtΛba edaa cōã dogosia. Idjaba de uremiada wāsia.‡ Maŕba mōgarara dracuasia. 52 Bēwārā uriara ewacuasiasia. Maŕne Ācōrē ĩjā bea beupedaadada zocārā ŕrēbacuasidaa. 53 Ādji beada uriadeba ēdrΛcuasidaa. Jesu ŕrēbadacarea Ācōrē itea bΛ puru Jerusaleŕnaa wāsidaa. Mama zocārāba ādjirāra unusidaa.

54 Romanebema sordaorā boroba, idji sordaorā bida Jesura jŕā panasidaa ni abaΛba carebarānamārēã. BaribΛΓΛ de uremiaba māwācuabΛΓΛ unusidade bio dauperadapeda jarasidaa:

–Wārāda naŕ ēberāra Ācōrē Warra basía.–

55 Maŕne zocārā wērārāba tΛmΛba acΛ duanasidaa. Jesu Galileadeba zeside idji careba nĭbasidaa. 56 Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Zebedeo quima sida panasidaa. Dewarabema Maria sida basia. MaŕgΛ Mariara Santiagoba, Jose bida ādji papa basía.

Jesu tΛbaripedada

Marco 15:42-47; Luca 23:50-56; Juaŕ 19:38-42

57 Queubodode ēberā parata bara bΛ Jose abadada zesia. Maŕ Josera Arimatea purudebema basía.§ Idji sida Jesu ume nĭbabadjia. 58 Idjira Pilatoma wāpeda Jesu cacuada iwidiisia tΛbari carea. Maŕbe Pilatoba diabisia. 59 Ara maŕda Joseba Jesura edapeda boroba mititiaē bΛba bΛrá bΛsia. 60 Maŕbe mōjē uria djiwidi corodade eda bΛsia. Dji uriara maŕ Josede basía. Maŕbe mōgara waibΛaba uriara jūãtrΛ bΛpeda wāsia. 61 Jesu tΛbarisidade Maria Magdalenara, dewarabema Maria sida arima chūpanasidaa.

Pilatoba sordaorā Jesu tΛbarida jŕābida

62 Nurēma ŕnāūbada ewari basía. Maŕne sacerdote bororāda, pariseorā sida ābaa Pilatoma wānapeda jarasidaa:

63 –Dai boro, daiba quĭrāneba panΛa jŕā ēberā sewaida bΛ wadi zocai bāsiede nāwā jarasida: “Mŕra ewari ũbeade ŕrēbaya.” 64 Maŕ carea idji tΛbaridara ewari ũbea bio jŕābidua idji ume nĭbabadarāba diamasi zedapeda idjira ederānamārēã. MāwābΛΓΛ ādjirāba purua poya jarađeã idjira beu badada

† 27:48 Salmo 69:21. ‡ 27:51 Wua eatΛ jira bΛ. Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15.

De uremiada wāsia. Amos 8:8-10. § 27:57 Arimatea. Hebreo bedede maŕ purura Ramá wa Ramataiŕ trŕ jarabadjidaa. 1 Samuel 1:1.

Ārēbasida. Ādjia Ārēbasiada adibΛΓΛ, idjia naārā sewa oda cāyābara maλΓΛ sewadeba purura biara cūrūga eropania.–

⁶⁵ Pilatoba ādjirāa jarasia:

–Za duana sordaorāda idji tΛbaridamaa ededapeda bio jĀābidada.–

⁶⁶ Ara maλda sordaorāba dji uria jūātrΛ BΛ mōgara ĀrĀ sēyāda BΛsidaa abaΛba ewasira cawadi carea. Maλbe jĀā panesidaa.

28

Jesu Ārēbada

Marco 16:1-8; Luca 24:1-12; JuaĀ 20:1-10

¹ Ānāūbada ewari jōnacarea nabema ewari domiane bema ara ĀnadΛBΛΓΛde Maria Magdalenada, dewarabema Maria sida Jesu tΛbaripedadamaa acΛde wāsidaa. ² Maλne cawaēne de uremiada dji cābāyā uresia. Ācōrē nezocada bajāneba zepeda uria jūātrΛ cobΛ mōgarara āyā BΛpeda maλ ĀrĀ chūmesia. ³ Idji quīrāra baa purewa edabari quīrāca urua basia. Idji cacuade jĀ BΛra bio totroa basia. ⁴ Idjida bio wayadaērā sordaorāra ure nūpanenapeda abeda beuda quīrāca tapanesidaa. ⁵ BaribΛΓΛ bajānebema nezocaba wērārāa jarasia:

–Ne wayarānada. MĀa cawa BΛa bārāba Jesu crude cachipedadada jΛΓΛ panΛda. ⁶ Idjira nama BΛēa. Wārāda Ārēbasia idjia jarada quīrāca.* Idji tΛbaripedadamaa acΛde zedada. ⁷ JĀλbe isabe wānapeda idji ume nībapedadarāa nāwā jaradada: “Idjira beu badada Ārēbasia. Idjira bārā na wāya Galilea druadaa. Jāma idjira ununia.” Maλda mĀa bārāa jarade zesia.–

⁸⁻⁹ Ara maλda wērārāra Jesu tΛbaripedada uriadeba ne waya panΛmīna bio BΛsrida pira wāsidaa. Jesu ume nībapedadarāa jarade wābΛdade Jesuda odjapeda –iMērā!–asia. Maλbe wērārāra idjimaa zedapeda jīrūne BΛΓΛapeda idjia bia bedesidaa. ¹⁰ Māwā panΛne Jesuba jarasia:

–Ne wayarānada. Djabarāa jarade wānada Galilea druadaa wānamārēā. Jāma ādjirāba mĀra ununia.–

Sordaorāba jarapedada

¹¹ Wērārā wābΛdamisa ĀCΛΓΛ sordaorā Jesu tΛbaripedadama jĀā pananada purudaa wāsidaa. Ādjia unupedadada sacerdote bororāa jūma nēbΛΓΛsidaa. ¹² Maλ carea sacerdote bororāda, judiorā dji dromarā ume ābaa dji jΛresidaa. Bedea audapeda sordaorāa paratada waibΛa diasidaa. ¹³ DiabΛdade nāwā jarasidaa:

* 28:6 Mateo 16:21; 17:23; 20:19.

–Bariduaba iwidibΛΓΛ, jaradadua bārã cãĩ duanΛmisa Jesu ume nĩbabadarãda diamasi zedapeda idji cacuara drΛa edesidada. ¹⁴ Pilatoba bārã cãĩsidada ũrĩbΛΓΛ, dairãda idji ume bārãare bededia nẽbΛrade bearãnamãrẽã.–

¹⁵ Maĩbe sordaorãba paratara edadapeda jarasidaa Jesu ume nĩbapedadaba idji cacuara drΛa edesidada. Judiorãba idi bida mãwã jarabadaa.

Jesuba edadarãa idjida unubida

Marco 16:14-18; Luca 24:36-49; Juaĩ 20:19-23

¹⁶ Mãwãnacarea Jesu ume nĩbabadarã once panΛda Galilea druadaa wãsidaa Jesuba jarada eyadaa. ¹⁷ Idji unusidade idjía bia bedeasidaa baribΛΓΛ ãcΛΓΛba mãcua ãjãnaẽ basía. ¹⁸ Maĩne Jesura ãdjirã caita zepeda jarasia:

–Ãcõrẽba mãa ΛbΛada diasia bajãne, naĩ ãjũãne bida ne jũmada poya erobamãrẽã.† ¹⁹ Maĩ carea jũma puru beaza wãnapeda jaradiadadua mãda ãpẽnamãrẽã. ãdjirãra dji Zeza trãneba, dji Warra trãneba, ãcõrẽ Jaure trãneba borocuedadua. ²⁰ ãdjirãa jaradiadadua mãa bārãa jaradada jũma ãjã oãamãrẽã. Maĩne mãra bārã ume ewariza baya aba naĩ ewari jõbΛrΛdaa.–

† 28:18 Daniel 7:13-14.

MARCO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MARCOPA BΛPA

Nañ cartara Marcoba BΛsia. Idjira judio Jerusaleñnebema basica BΛa. Dji papaba deda Jerusaleñne erobasia (Hecho 12:12). Marcora Bernabe ume dji djabawarra basía (Colosa 4:10). Pauloda carebadjia (2 Timoteo 4:11). Pauloba Bernabe bida Jesudebemada nañrã jaradiade wãsidade Marcora edesidaa (Hecho 12:25deba aba 13:13daa). Hecho cartade Marco trãra Juañ Marco BΛ BΛa.

1 Pedro 5:13de Pedroba Marcora mñ warraada asia. Mañ bẽrã zocãrãmaarã Pedroba Jesudebemada nẽbΛΓΛ badada Marcoba cartade BΛsia. Mateoba, Luca bida ãdjiza cartada BΛdi naẽna Marcoba BΛsica BΛa. Roma purude Pedro ume baside djabarã judiorãé itea griego bedede BΛsia.

Marcoba nañrã BΛsia Juañba Jesu borocuedebemada (1:1-11) idjaba diauruba Jesu mñã sãnanebemada (1:12-13). Mañare BΛ BΛa Jesuba Galilea druade o badadebemada (1:14deba aba 9:50daa) idjaba Galileadeba Jerusaleñnaa wãbΛΓΛde jaradia badadebemada (10:1-52). Eda BΛ BΛa Jesuba ne ununaca o badadebemada idjaba ãcõrẽba ãberãrã pe erobΛdebema jaradia badada. Jĩũare BΛ BΛa Jesura Jerusaleñne mãwãnanebemada (11:1neba aba 16:20daa).

Nañ cartade ebuda BΛa Jesura judiomina ãcΛΓΛ judiorãéba biara ãjãbadjidada idjira ãcõrẽba ãdrΛ edabari diai jaradada (7:24-30; 15:33-39). Jesura nañ ãjũãnaa zeẽ basía dji dromada bai carea ãtebΛΓΛ bia mĩga bai carea (8:31; 10:42-45). Dadjirã itea nañ crĩchada waiBΛa BΛa: “Abalaba mãda ãpẽ quĩrĩã BΛBΛΓΛ, idjia o quĩrĩã BΛra igarapeda bia mĩgai carea baida BΛa. Mãbe mãra ãpẽida BΛa.” (Marco 8:34)

Borocuebari Juañnebema

Mateo 3:1-12; Luca 3:1-9, 15-17; Juañ 1:19-28

1-2 Mñã bedea bia ãcõrẽ Warra Jesucritodebemada BΛya. Nañrã ãcõrẽneba bedebari Isaíaba nãwã BΛsia:

Bedea jarabarida mãna BΛ na diabueya BΛ o jarimãrẽã.*

³ Ëberãda ãjũã põãsa ewaraga BΛde jĩgua bedea BΛa:

Ora jaridada dadjirã Boro bia edadãmãrẽã.

Ora idji itea jipa jaridada.†

⁴ Ara mã quĩrãca Borocuebari Juañda ãjũã põãsa ewaraga BΛde ãberãrã jaradia BΛsia ãdji cadjiruara igarapeda

* 1:1-2 Malaquía 3:1. † 1:3 Isaía 40:3.

Ācōrēmaa zedamārēā. Idjia jarasia māwā osidara Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoaida. Mañbe borocueēda panana abadja. ⁵ Mañne ēberārā Jerusaleñebemarāda, jūma Judea druadebemarā sida Juaāmaa wābadjidāa. Ādjia cadjirua opedaēda idji quīrāpita ebuēda jarabadjidāa. Mañbe Juaāba ādjirāra Jordaā doē borocuebadja.

⁶ Juaāba jābarira cameyo cara oēda basia. Idjia jā bā trājābarira animarā e oēda basia. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajōda jōbadja. ⁷ Mañne nāwā jaradiabadja:

–Mā caidu aba zeya. Idjira mā cāyābara dji dromaara bāa. Mañ bērā idjia jīrūne jā bā ērāi carea māra bia bāēa. ⁸ Wārāda māa bārāra baidoba borocuesia baribāā idjiabāā Ācōrē Jaureda diaya.–†

Juaāba Jesu borocueēda

Mateo 3:13-17; Luca 3:21-22

⁹ Mañ ewaride Jesura Nazare puruēba Juaā bāmaa wāsia. Nazare purura Galilea druade bāa. Jesu wāsīde Juaāba idjira Jordaā doē borocuesia. ¹⁰ Jesura doēdaāba drua wābāāde unusia bajāda ewabāāda. Mañne Ācōrē Jaurera puchirā quīrāca idji ārā zebāāda unusia. ¹¹ Ācōrēba bajāneba eēa nāwā bedeasia:

–Bāra mā Warra quīrā bāa. Bā carea māra bio bāsrida bāa.–
§

Diauruba Jesu mīā sēna

Mateo 4:1-11; Luca 4:1-13

¹² Mamaāba Ācōrē Jaureba Jesura ējūā pōāsa ewaraga bādaa edesia. ¹³ Mama Jesura animarā cadjirua bea tāēna cuarenta ewari basia. Satanaba idjira mīā sēsia Ācōrēda igarabi carea. Idjaba Ācōrē bajānebema nezocarāba idjira ne cobisīdaa.

Jesuba jaradia bēda

Mateo 4:12-17; Luca 4:14-15

¹⁴ Borocuebari Juaā preso bēdacarea Jesura Galilea druadaa wāpeda bēda bia Ācōrēnebemada jaradiabadja.* ¹⁵ Nāwā jarabadja:

–Ewarira jūesia. Ācōrēra bārā Boro bai carea zebāāā.† Bārāba cadjirua obadara igaradapeda mañ bēda biada jīānada.–

Jesuba bēda baribadarā trāna

Mateo 4:18-22; Luca 5:1-11

† **1:8** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bēdeade nāwā bā bāa: “Ācōrē Jaureba borocueya.” § **1:11** Isaia 42:1. * **1:14** Bēda bia Ācōrēnebema. Griego bēdeade āāā cartade bā bāa: “Bēda bia Ācōrēba pe eroādebema.” † **1:15** Daniel 2:44.

16 Jesura Galilea amene droma icawa nĩne Simoãda, dji djaba Andre sida unusia. Maã ëberãrãra beda beabadarã basía. Ædjira doeda beda bari panasidaa. 17 Mãwã panane Jesuba Ædjía jarasia:

–Mã ume zedadua. Bãrãba beda bari bada quĩrãca mãa bãrãa jaradiaya ëberãrãda mãmaa enenamãrẽã.–

18 Ara maãda Ædji beda bari badara amenapeda Jesu ume wãsidaa.

19 Nocodaa wãbãrãde Jesuba Santiagoda, dji djaba Juaã sida unusia. Ædjira Zebedeo warrarã basía. Ædjia jãbade beda bari bada cõã beada ca panasidaa. 20 Maãne Jesuba Ædji sida trãsia idji ume wãnamãrẽã. Ara maãda Santiagoba, Juaã bida Ædji zeza Zebedeora idji nezocarã ume jãbade amenapeda Jesu ume wãsidaa.

Jesuba jai ãyã jaratada

Luca 4:31-37

21 Ædjirãra Capernauã purudaa wãsidaa. Maãbe ãnãũbada ewaride Jesura judiorã dji jarabada dedaa wãpeda Æcõrẽ bedeeda jaradia besia. 22 Jaradia bãde jũmarãba cawa crĩchadaẽ basía. Judiorã ley jaradiabadarã quĩrãca jaradiaẽ basía. Ætebãrã bio cawa bãdeba ebuda jaradia besia. 23 Mãwã panane jai bara bã ëberãda cawaẽne nãwã jĩgua bedeasia:

24 –¡Jesu Nazaredebema! ¿Cãrẽ cãrẽã दौरã mĩã sã bã? ¿Dai biẽ bã carea zesica? Mãa cawa bãa bãra caida: ¡Bãra Æcõrẽba diabuedaa!–

25 Jesuba dji jai nãwã jarasia:

–Chupeadua. Idji cacuadebemada ëdrãdua.–

26 Ara maãda jaiba dji ëberãra wawabipeda, dji cãbãyã biapeda ãyã wãsia. 27 Maã bẽrã jũma dji arima duanãrãba cawa crĩchadaẽ basía. Æduba bedeadrua duanesidaa:

–¡Ache! Jesuba jaradia bãra awara bãa. Bio cawa bãdeba ebuda jaradiabaria. Idjia jarabãrã jairã bida jã obadaa.–

28 Maã carea jũma Galilea druade dãrãẽne Jesura trã bãga besia.

Jesuba Simoã Pedro pãcõrẽ biabida

Mateo 8:14-17; Luca 4:38-41

29 Judiorã dji jarabada dedeba ëdrãdapeda Jesura, Santiago, Juaã sida Simoã dedaa wãsidaa. Simoã djaba Andre sida mama bãbadjia. 30 Maãne Ædjia Jesua jarasidaa Simoã pãcõrẽda cãwamiaba cãdãde bãda. 31 Jesura idji bãmaa wãsia. Idji jarabada pidapeda piradrã bãsia. Ara maãda cãwamiara dugusia. Maãbe Simoã pãcõrẽba Ædjira ne cobisia.

32 Queudacarea ëberãrãba cacua biẽ beada, jai bara bea sida Jesumaa enesidaa. 33 Purura dji dede eda wãbadama powua nũmesia. 34 Maãne Jesuba cacua biẽ beara zocãrã biabisia

idjaba jairã sida zocãrã äyã jarecuasia. Jairãba idjida cawa panana bẽrã Jesuba chupeabibadjia.

Galileade jaradia nĩbada

Luca 4:42-44

³⁵ Jesura ãsabodode piradrasia. Wadi pãimaena ëberã neẽmaa Æcõrẽa iwidiide wãsia. ³⁶ Maã carea Simoãba, idji ume panã bida Jesura jarã panasidaa. ³⁷ Idji unusidade jarasidaa:

–Jũmarãba bara jarã duanã.–

³⁸ Maãne Jesuba jarasia:

–Dewara puru beadã wãnia mãa jãma bida jaradiaida ba bẽrã. Mãra maã carea zesia.–

³⁹ Mãwã jũma Galilea druade parãã wãsia. Judiorã dji jarebada deza jaradiabadjia. Idji wãbarãma jaira äyã jarecuabadjia.

Jesuba aida bara ba biabida

Mateo 8:1-4; Luca 5:12-16

⁴⁰ Mãwã ba de ëberã aida bara bada Jesumaa zesia.† Maã ëberãra chĩrãborode cobepeda nãwã bedea djuburiasia:

–Ba quĩrã ba barã, mãra poya biabida ba.–

⁴¹ Jesuba mĩã djuburi ununa bẽrã idji jawada ãrã ba barã de jarasia:

–Mãwã o quĩrã ba. ¡Biadua!–

⁴² Jesu ara mãwã bedebãrã de ëberãra biasia. Dji aidara abeda nẽbasia. ⁴³⁻⁴⁴ Maãne Jesuba idjia bio jarasia:

–Ba biadara ni baãã jararãdua. Ætebarã sacerdotemaa wãdua bara biasida unumãrẽã. Jãlbe Æcõrẽ quĩrãpita bia bei carea Moiseba jarada quĩrãca ne diacuadua. § Mãwã ëberãrãba cawadia bara wãrãda biasida.–

Mãwã jarapedã Jesuba idjira wãbisia. ⁴⁵ Baribarã dji ëberãba Jesuba idji biabidãdebemada jũmarãa nẽbarã wãsia. Maã carea Jesura ni baãã purude ebuda nĩbaca basia. Ætebarã jĩga nĩbabadjia ëberãrã beadacamaa. Baribarã ëberãrã puruzabemada idjimaã wãbadjidaã.

2

Jesuba ëberã cacua beu ba biabida

Mateo 9:1-8; Luca 5:17-26

¹⁻² Dãrãẽ ba de Jesura wayacusa Capernauã purudãã wãsia. Idjira diguida bada cawasidã de ëberãrãda zocãrã idjimaã powua nũmesia. Dera, dji edã wãbada sida pẽsua nũmesia.

† **1:40** Aidara Jesu ewaride wãrãda sãwã basida dadjirãba cawadaẽ panãã. Baribarã judiorãmarãã ba Æcõrẽbarã poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maã awara ba aidãba jidasira äyã ba de wãida basia (Levitico 13:45-46).

§ **1:43-44** Levitico 14:1-32.

Mañne Jesuba Ācōrē Bedeara jaradia basia. ³ Māwā bΛde ēberāda quīmārē zesidaa. Mañrāba ēberā cacua beu bΛda Jesumaa ede quīrīā panasidaa. ⁴ BaribΛΓΛ pēsua nūmΛ bērā poya ededaē basía. Mañ carea de ĩrĩ uria odapeda dji cacua beu bΛra dji cΛdadedeba edaa bΛsidaa. ⁵ Jesuba unusia ādjia wārāda ĩjā panΛda dji cacua beu bΛra poya biabida. Mañ carea Jesuba dji cacua beu bΛa jarasia:

–Cūdra, bΛa cadjirua odara mĀa quīrādoasia.–

⁶ Mañne judiorā ley jaradiabadarāda ĩcΛrΛ arima chūpanasidaa. MañgΛrāba crīchasedaa: ⁷ “¿Cārē cārēā jāwā bedea bΛ? ¡Ācōrē quīrāpita biē bedea bΛa! Aba ĀcōrēbΛrΛ ēberāba cadjirua odara poya quīrādoaya.”

⁸ Ādjia māwā crīcha duanΛra Jesuba idji sode abeda cawasia.* Mañ bērā ādjía jarasia:

–¿Cārē cārēā jāwā crīcha panΛ? ⁹ Bārāmaarā ¿sālgΛda zareaara bΛ? ¿Cadjirua odara quīrādoayada aida wa nañ ēberā cacua beu bΛra piradrΛbipeda idji cΛda edabipeda nībabida? ¹⁰ Ācōrēba mĀ, Nañ Djara Edadara bΛsia nañ ējūāne duanΛba cadjirua obadara quīrādoamārēā. Mañra bārāa unubiya.–

Ara mañda dji cacua beu bΛa nāwā jarasia:

¹¹ –PiradrΛdua. BΛ cΛdara edapeda diguidaa wādua.–

¹² Ara mañda dji cacua beu badara pirabaripeda idji cΛda edapeda jūmarā quīrāpita ēdrΛ wāsia. Mañ carea jūmarāba cawa crīchadaē basía idjaba Ācōrēa bia bedea duanesidaa. Nāwā jarasidaa:

–¡Nañ quīrāca dadjirāba ununaca basía!–

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Luca 5:27-32

¹³ Māwānacarea Jesura wayacusa Galilea amene dromanaa wāsia. Mañne ēberārāda zocārā idjima wāsidaa. Idjia ādjirāa jaradiasia. ¹⁴ WābΛrΛde Jesuba Alpeo warra Levida unusia. Mañ Levira Romanebema boro itea parata diabada dede chūmasia. Jesuba idjía jarasia:

–MĀ ume zedua.–

Ara mañda Levira piradrΛpeda Jesu ume wāsia.

¹⁵ Māwānacarea Jesura Levi dede ne co basia. Zocārāba Jesura ēpēbΛda bērā ādjirā sida ne co chūmesia: Jesu ume nībadadarāda, Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarāda, judiorā ley igara bea sida panasidaa.† ¹⁶ Māwā panΛne judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bida unusidaa Jesura Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarā ume, judiorā ley

* 2:8 Sode. Griego bedeade bΛ bΛa: “Jaurede.” † 2:15 Judiorā ley igara bea. Griego bedeade “cadjirua obadarā” bΛ bΛa.

igara bea ume bida ne co bΛda. Mañ carea pariseorāba Jesu ume nĩbabadarāa iwidiſidaa:

–Bārāa jaradiabarira ζcārē cārēã cadjirua obadarā ume, parata jΛΓΛ pebadarā ume bida ne co bΛ?–

17 Mañ ūrĩpeda Jesuba jarasia:

–Cacua bia beaba nēārã diabarira jΛΓΛdaca. Dji cacua biē beabΛΓΛ jΛΓΛbadaa. Māra jipa bea trāi carea zeē bΛa, ātebΛΓΛ cadjirua obadarāda trā bΛa Ācōrēmaa zedamārēã.–

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Luca 5:33-34

18 Mañ ewaride Borocuebari Juañ ume nĩbabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarida o panasidaa. Māwã panΛne dewararāda Jesumaa zedapeda iwidiſidaa:

–Borocuebari Juañ ume nĩbabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarira obadaa. BaribΛΓΛ bΛ ume nĩbabadarāba ζsāwāērã odaca?–

19 Jesuba panusia:

–Umaquĩrāba wērã edabΛΓΛde ζcaiba ne codaca ewarida oi? Mañ umaquĩrāra wađibida idjia edodarā ume bΛmisa ne codaca ewarira odaēa. 20 BaribΛΓΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyã ededia. Mañ ewaridebΛΓΛ idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.

21 Dadjirāba cacuade jābada dji sore cōã bΛmaa wua djiwidida cajudaca. Māwã odibΛΓΛ djiwidi cajuda er-rebaribΛΓΛba dji wua sorera waibΛara cōãya. 22 Idjaba ni abaΛba uva ba djiwidira animarā e oda dji sorede tΛdaca. Māwã odibΛΓΛ aseabΛΓΛde animarā e oda dji sorera cōãya. Mañbe uva bara, animarā e oda sida aduaya. Mañ carea uva ba djiwidira animarā e oda djiwidiide tΛdida panΛa.–†

Jesura ĩnāũbada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Luca 6:1-5

23 ĩnāũbada ewaride Jesura ējũã trigo udade nĩbasia. Mañne idji ume nĩbabadarāba trigora tΛ eda nĩbasidaa. 24 Mañ carea pariseorā ādji caidu zebΛdaba Jesua jarasidaa:

–jAcΛdua! BΛ ume nĩbabadarāba ζcārē cārēã ĩnāũbada ewaride ocara panΛda o panΛ?–

25 Jesuba ādjía jarasia:

–Ewari aba Daviba, idji ume nĩbabadarā bida codira neē panasidaa. Jarra panasidade ζsāwã osida?§ 26 Abiata sacerdote dji droma baside Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē

† 2:22 MañgΛdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ādji drōãenabema crĩcha ume ābaa jaradiacada. § 2:25 1 Samuel 21:1-6.

quĩrãpita ðada pałda edasia.* Mał pałra ¿ababe sacerdoterãba cođida panasidaẽca? BaribΛΓΛ Daviba copeða idji ume nĩbabadarãa diasia.–

²⁷ Małbe Jesuba ãdjĩa jarasia:

–Ãcõrẽba ãberãra oẽ basĩa ãnãũbada ewari wagadamãrẽã ãtebΛΓΛ ãnãũbada ewarira ðasia ãberãrã ãnãũnamãrẽã. ²⁸ MŁ, Nał Djara Edaðara ãnãũbada ewari djibaria.–

3

Jesuba ãnãũbada ewaride ãberã biabida

Mateo 12:9-14; Luca 6:6-11

¹ Wayacusa Jesura judiorã dji jΛrebada dedaa wãsia. Mama ãberã jΛwa beu ðada basia. ² ΛcΛΓΛba Jesura acΛ panasidaa ãnãũbada ewaride mał ãberã biabi cawaya. Biabisira biẽ jaradida crĩcha panasidaa. ³ Małne Jesuba ãberã jΛwa beu ðãa jarasia:

–PiradrΛpeda ãsi nũmane zedua.–

⁴ Małbe Jesuba ãdjĩa iwidisia:

–¿Ãnãũbada ewaride cãrẽda odida panΛ? ¿Biada wa cadjiruada? ¿Djãrã carebaida wa idu beubida?–

BaribΛΓΛ ãdjirãra chupea panesidaa. ⁵ Małne Jesura sopuasια cΛwΛΓΛ zarea ðea ðãrã. Quĩrũbideba ãdjirã acΛbΛΓΛde dji jΛwa beu ðãa jarasia:

–JΛwara jiradua.–

Mãwã jirabΛΓΛde idji jΛwara abeda biasia. ⁶ Ara małda pariseorãra ãdrΛdapeda Herodeare ðearãmaa wãsidaa. ãdjirã ume Jesu beadi carea crĩcha jΛΓΛsidaa.

Galilea amene droma icawa duanana

⁷ Małbe Jesura idji ume nĩbabadarã sida Galilea amene dromanaa wãsidaa. Mama Galilea druadebemarãda zocãrã idji caidũ nĩbasidaa.* ⁸ Jesuba ne ununacada o ðada dewararã bida ũrĩsidaa. Mał carea Judea druadebemarãda, Jerusaleł purudebemarãda, Idumea druadebemarãda, Jordał do wa quĩrãrẽbemarãda, Tiro druadebemarãda, Sidoł druadebemarã sida Jesu ðãmaa wãsidaa. ⁹⁻¹⁰ Idjia cacua biẽ beada biabi ðada ðãrã ãberãrãba idji tãni carea powuabadjidãa. Idjira pẽsua eroponarãnamãrẽã Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia jãbada enenamãrẽã.

¹¹ ãberã jai bara ðeaba Jesu unubΛdade idji quĩrãpita chĩrãborode copanenapeda jaiba ne wayaadeba jĩgua jarabadjidãa:

–¡BΛra ãcõrẽ Warraa!–

* **2:26** Levitico 24:5-9.

* **3:7** Griego bedee de ΛcΛΓΛ cartade idjaba ðã ðãa “Judeadebemarã sida.”

12 BaribΛΓΛ Jesuba jairãa bio jarabadjia idjidebemada ebuda jararãnamãrẽã.

Jesuba ëberã doce edada

Mateo 10:1-4; Luca 6:12-16

13-14 Mãwãnacarea Jesura eyadaa wãpeda idjia quĩrãbΛΓΛda idjimaa trãsia. ãdjirã zesidãde idjia doce edasia idji ume nĩbadãnamãrẽã idjaba idji bedeã jara nĩbadãnamãrẽã. MaãgΛΓãra Jesuba trã Æasia “mãa diabuedarã.”† 15 Jesuba ãdjirãa ΛÆada diasia cacua biẽ Æeara biabidãnamãrẽã idjaba jai sida ãyã jãretadãnamãrẽã. 16 Aba Simoã basia.‡ Jesuba idjira trã Æasia Pedro. 17 Maã awara Zebedeo warra Santiagoda, dji djaba Juaã sida edasia. Maã umëbemara Jesuba trã Æasia Boanengerã. Maã trãba jara Æa “baa warrarã.” 18 NaãgΛΓã sida edasia: Andre, Pelipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alpeo warra Santiago, Tadeo, idjaba Simoã Cananeo.§ 19 Jesuba Juda Iscariote sida edasia. MaãgΛba idjira jidabisia.

Jesu biẽ jarapedada

Mateo 12:22-32; Luca 11:14-23; 12:10

20 Jesu diguidaa zeside ëberãrãda zocãrã powuasidaa. Maãba Jesura, idji ume nĩbabada sida poya ne codaẽ basia. 21 Jesu djabarãba cawadapeda idjira edade wãsidãa. ãdjia crĩcha panasidaa idjira quĩrãé besida. 22 BaribΛΓΛ judiorã ley jaradiabadarã Jerusaleã purudeba zepedadaba jarasidaa:

–Jãã Jesura jairã boro Beelzebúdeba Æa bẽrã jãwã Æa. Idjia jaira ãyã jãretabaria Beelzebúba maã ΛÆada diada bẽrã.–

23 Maã ùrĩpeda Jesuba ãdjirã trãpeda ne jara Æãdeba bedeasia. Nãwã jarasia:

–¿Sãwã Satanaba ara idjida ãyã jãretai? 24 Abari druadebemarãda ara ãdjiduba djõ pananibΛΓΛ dãrã pananaẽa. 25 Idjaba abari dede Æeada djõ pananibΛΓΛ dãrã pananaẽa. 26 Ara maã quĩrãca Satanada ara idji jairã ume djõpeda awara wãibΛΓΛ ¿sãwã idjia poya Æara dãrã erobai? Abeda jõya.

27 Ëberã mẽsrã Æada naãrã jã chũmanaẽbΛΓΛ, ¿sãwã idji dede edã ne drãade wãni? Jã chũmanadrã poya idji nebiara drãadia.

28 Wãrã arada mãa bãrãa jaraya: ëberãrãba cadjirua obadara, biẽ bedeabada sida ãcõrẽba jũma poya quĩrãdoaya. 29 BaribΛΓΛ abaãba ãcõrẽ Jaureba odada diauruba jãwã osiada aibΛΓΛ, ãcõrẽba mãra quĩrãdoãa. Maã ëberãra ewariza bedeade Æaya.–

30 Jesuba mãwã jarasia idjira jai bara Æãada apedada bẽrã.

† 3:13-14 MaãgΛΓãra Jesuba trã Æasia “mãa diabuedarã.” Griego bedeade ÆCΛΓΛ cartade mãra neãa. ‡ 3:16 Griego bedeade ÆCΛΓΛ cartade idjaba nãwã Æã Æa:

“NaãgΛΓã doce panada edasia.” § 3:18 Simoã Cananeo. Luca 6:15de “Simoã Zelote” Æã Æa.

Jesu ēberārã idjimaã zepedada

Mateo 12:46-50; Marco 3:21; Luca 8:19-21

³¹ Mañne Jesu djabarãda, dji papa sida jũenapeda Jesura dajadaareba trãbisidaã. ³² Mañbe ēberārã Jesuare chũmeaba idjia jarasidaã:

–Ba papara, ba djabarã sida dajadaare panã. * Ādjia bãra jãrã panã.–

³³ Baribãrã Jesuba jarasia:

–Bãrãmaarã çcairãda mã papa idjaba mã djabarã?–

³⁴ Idji caita chũmeada acãpeda jarasia:

–Naãgarãda mã papaa idjaba mã djabarã. ³⁵ Ācõrẽba quĩrĩã ba o beadra mã djabaa, mã djabawērãa, idjaba mã papaa.–

4

Pea podadebema ne jara ba

Mateo 13:1-9; Luca 8:4-8

¹ Wayacusa Jesuba Ācõrẽ bedeara amene droma icawa jaradia besia. Mañne ēberārãda zocãrã idjima powua nũmesia. Mañ bẽrã jãba doeda ãmãne badopeda chũmesia. Ēberārãra do icawa duanesidaã. ² Mañbe Jesuba ne quĩrãtanoa ne jara baãdeba jaradiasia. Nãwã jarasia:

³ –jũrĩnadua! Ēberãda ne pode wãsia. ⁴ Mãwã po nĩne ãcãra tara ode baecuasia. Mañne ãbanada zesedapeda mĩcuasidaã.

⁵ ãcãra tara ĩjũã mõgaraida baãde baecuasia. Dji egorora nãũcha ba bẽrã mañ tara isabe tunusia. ⁶ Mãwãmĩna besea jãwãrãba purrubasia bio carra jidaẽ bada bẽrã. ⁷ Idjaba ãcãra tara ĩjũã ãrãida baãde baecuasia. Mama baecuadara jãcara ãra baãba bãrã quenasia. Maãba poya zaudãẽ basia. ⁸ Baribãrã ãcãra tara ĩjũã biade baecuasia. Maãgara bio zausia. ãcãra camãba ara aride diasia, dewaraba waitabearea diasia, waabemaba waibãara diasia.–*

⁹ Mañbe Jesuba jarasia:

–Dji cãwãra baãba quĩrãcuíta ãrĩdua.–

Jesuba çcãrẽ cãrẽã ne jara baãdeba jaradiasi?

Mateo 13:10-17; Luca 8:9-10

¹⁰ Ēberārã wãpedadacarea Jesu ume nĩbabadarã doce panãba, dewara idjiare chũmea bida iwĩdisidaã idjia ne jara baãdeba jaradiadadebemada. ¹¹⁻¹² Jesuba panusia:

–Ācõrẽba ēberārã pe eroãdebemada jũmarãa cawabiẽ bãmĩna bãrãa cawabi baã. Baribãrã dewararãa mãa ne jara baãdeba bedea baã ãdjirãba acã panãmĩna unurãnamãrẽã,

* **3:32** Griego bedeadẽ ãcãra cartade idjaba “ba djabawērãrã” bã baã. * **4:8** Griego bedeadẽ nãwã baã: “ãcãra camãba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.”

idjaba ũrĩ panΛmĩna cawarānamārēã. Māwã beadaẽbara
 Ācõrēmaa zedapeda ādjia cadjirua obadara quĩrãdoacasia.–†

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Mateo 13:18-23; Luca 8:11-15

¹³ Maļne Jesuba ādjia jarasia:

–¿Bārāba pea podadebema ne jara bΛdeba jaradara
 cawadaẽca? Māwāra dewarada jaraibΛΓΛ ¿sāwã cawadi?
¹⁴ Ūrĩnadua. Pea pobarira Ācõrē bedeã jarabari quĩrãca
 bΛa. ¹⁵ Ta ode baedaba naļda jara bΛa: λCΛΓΛ ēberārāba
 Ācõrē bedeada ũrĩbadaa. BaribΛΓΛ Satanada zepeda maļ
 bedeã ādji sode jūēnara quĩrãdoabibaria. ¹⁶ Ta mōgaraida bΛ
 ējūāne podaba naļda jara bΛa: λCΛΓΛ ēberārāba Ācõrē bedeã
 ũrĩnapeda bio bΛsrĩda edabadaa. ¹⁷ BaribΛΓΛ bio carra jidaē
 bea bērã dārã droadacaa. Ewari zarea zebΛΓΛde wa Ācõrē
 bedeã iļã panΛ carea ēberārāba biē obΛdade ādjia iļã panΛra
 igarabadaa. ¹⁸ Ta ējūā ΛΓΛida bΛde podaba naļda jara bΛa:
 λCΛΓΛ ēberārāba Ācõrē bedeara ũrĩbadaa. ¹⁹ BaribΛΓΛ ādjirã sāwã
 bia beadidebemada jūmawāyã crĩchabadaa idjaba ne jūmada
 awuabadaa. Crĩchabadaa ne jūmada erobeadi bΛΓΛ, bΛsrĩda
 beadida. Jūma maļ crĩchaba bedeã ādji sode bedara bΛrã
 beabaria. Maļ bērã ādjira warĩdacaa. ²⁰ BaribΛΓΛ ta ējūā biade
 podaba naļda jara bΛa: λCΛΓΛba Ācõrē bedeara bia ũrĩnapeda
 iļãbadaa. Maļbe λCΛΓΛba ne biada ara aride obadaa, λCΛΓΛba
 waitabeara obadaa, idjaba λCΛΓΛba waibΛlara obadaa.–‡

Ībĩrānebema ne jara bΛ

Mateo 5:15; Luca 8:16-18

²¹ Jesuba dewara ne jara bΛdeba jarasia:

–Dadjirāba ĩbĩrāra coadapeda ¿epedeco droma edre
 bΛbadaca? Mērã nūmΛnacaa, ātebΛΓΛ λTΛ dji bΛbadade
 nūmΛbadaa. § ²² Ara maļ quĩrãca ne jūma ebuda bΛēra mērã
 beẽa. Dadjia cawadaē panΛra Ācõrēba ebuda cawabiya. ²³ Dji
 cΛwΛΓΛ bara bΛba quĩrãcuĩta ũrĩdua.–

²⁴ Maļ awara Jesuba jarasia:

–Mļa jaradia bΛra quĩrãcuitadadua. Bārāba cawadi carea
 bio quĩrãcuitadibΛΓΛ Ācõrēba bārāa auđuara cawabiya.
²⁵ AbaΛba wārāda cawaibΛΓΛ, Ācõrēba auđuara cawabiya.
 BaribΛΓΛ adua bΛba cawa bΛda crĩchaibΛΓΛ, idjia crĩcha bΛ sĩda
 Ācõrēba jārĩya.–

Néu sāwã waribaridebema ne jara bΛ

† 4:11-12 Isaía 6:9-10. ‡ 4:20 Griego bedeadẽ nāwã bΛ bΛa: “ΛCΛΓΛba treinta
 zaubadaa, λCΛΓΛba sesenta zaubadaa, idjaba λCΛΓΛba cien zaubadaa.” § 4:21
 Mērã nūmΛnacaa. Griego bedeadẽ nāwã bΛ bΛa: “CΛda edre bΛdacaa.”

²⁶ Jesuba idjaba jarasia:

–Ăcōrēba ēberārā pe erobara abalaba ne ta poda quĩrāca bala. ²⁷ Diamasi dji ēberā cāi bamisa idjaba āsa zocai bamisa dji tara quida buyapeda waribaria. Dji podaba cārēba waribi bada cawacamīna māwābaria. ²⁸ Egorode ara iduba tunubaria. Naārā dji balwara odjabaria. Małbe dji camada zebaria. Idjaba dji camaba dji tada diabaria. ²⁹ Małbebarā dji tara waragabaria. Dji ewarira jūēna bērā ēberāba necoba ewabaria.–

Mostaza tadebema ne jara ba

Mateo 13:31-32, 34-35; Luca 13:18-19

³⁰ Idjaba Jesuba jarasia:

–Ăcōrēba ēberārā pe erobara ĩcārē quĩrāca ba? ĩsālgā ne jara badeba mā cawa jarai? ³¹ Mostaza ta quĩrāca bala. Mał mostaza tara jūma dadjia ubada cāyābara djubibiara quirua. ³² Baribarā uđacarea dewara néu bea cāyābara waibara waribaria. Dji jawatera waibala jedeguezoabaria. Mał bērā ĩbanara dji jawatede cūrādra balma de ocuade zebadaa.–

³³ Māwā ne jara badeba Jesuba jaradiabadjia ēberārāba poya cawadida panā quĩrāca. ³⁴ Ababe ne jara badeba ādjirāa bedeadadjia. Baribarā idji ume nībabadarā aduba panane jūma cawa jarabadjia.

Jesuba nāūrā, amene droma sida tumabida

Mateo 8:23-27; Luca 8:22-25

³⁵ Mał ewaride queubode Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–ĭWa quĩrārē wānadrā!–

³⁶ Ara małda ādjia ēberārā arima duanara amenapeda Jesura ara idji ba jābade quĩrārā edesidaa. Dewara jāba sida ādjia daucha wāsidaa. ³⁷ Māwā panane nāūrāda dji cābāyā puá nūmesia. Mał bērā baido bogozoara jābade eđa wā nūmesia. Jābara biru baebode basía. ³⁸ Małne Jesura jāba ādauare boro-cau cāi basia. Mał carea idji ume nībabadarāba ārāmanapeda nāwā jarasidaa:

–Jaradiabari, ĩbalmaarā dadjirā barruedida bia balca?–

³⁹ Małbe Jesura āta nūmepeda nāūrāra, baido bogozoa sida nāwā quēāsia:

–ĭChupeadua! ĭIpi bedua!–

Ara małda nāūrāra ipi besia. Jūma tuma nūmesia. ⁴⁰ Māwā bade Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra ĩsāwāērā ne waya panā? ĩCārē cārēā Ācōrēra ĩjānaē panā?–

⁴¹ Baribarā Jesuba oda carea ādjirāra bio ne wayasidaa. Mał bērā aduba iwīdīdrua duanesidaa:

–Naḷgḷara ḷcaida jāwā ḷa? Nāūrāba, baido bogozoa bida idji bedeara ḷjābadaa.–

5

*Jesuba jai zocārā āyā jḷretada
Mateo 8:28-34; Luca 8:26-39*

¹ Maḷbe amene droma chānapeda Gerasa druade jūēsidaa.*
² Jesura jābadeba drua ḷadoside cawaēne ēberā jai bara ḷada idjima zesia. ³ Maḷ ēberāra beudarā tḷbaribada uriade babadjia. Ni abaḷba idjira poyadaca basía, carenaba jḷḷada sida. ⁴ Barima zocārā idjira carenaba jūrū jḷbadjidamīna, jḷwa sida jḷbadjidamīna abeda jūma tḷcuabadjia. Idjira ni abaḷba poyadaca basía. ⁵ Diamasi, āsa bida idjira bēwārā tḷbaribada uriade, eyade bida bia nībabadjia. Idjaba ara idji cacuara mōgaraba puobadjia. ⁶⁻⁷ Idjia tḷmḷba Jesu unuside pira zesia. Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jīgua jarasia:

–Ācōrē dji Dromaara ḷa Warra, Jesu, ḷcārē cārēā mḷra mīā sē ḷa? Ācōrē quīrāpita wārāneba jaradua ḷa mḷra biē ḷāēda!–

⁸ Māwā bedeasia Jesuba idjía nāwā jara ḷada bērā:

–jJai, naḷ ēberā cacuadebemada āyā wādua!–

⁹ Maḷbe Jesuba dji jaia iwidisia:

–ḷBḷara casa trḷ jarabada?–

Dji jaiba panusia:

–Mḷ trḷra Cābana abadaa, dairāra cābana panḷ bērā.–

¹⁰ Maḷne jaiba Jesua bedea djuburiasia maḷ druadebemada āyā jḷretarāmārēā. ¹¹ Māwā panḷne ara caita ḷa eyade chinada zocārā ne co duanasidaa. ¹² Maḷ carea dji jairāba Jesua nāwā bedea djuburiasidaa:

–Dairāra jāḷgḷrā china cacuade idu eda wābidua.–

¹³ Maḷne Jesuba iduaribisia. Ara maḷda jairāra ēberā cacuadebemada ēdrḷcuadapeda china cacuade eda wābḷḷasidaa. Baribḷḷa eda wānapeda chinara pirapodapeda perawadeba daidu tēūcuasidaa. Mama abeda jūma nābḷḷa quinisidaa. Maḷgḷrā chinara mil umé panasidaca ḷa.

¹⁴ Maḷ carea dji china acḷ pananara purudaa pira wāsidaa. Ādji purudebemarāa, dji puru caita bearāa bida jai bara ḷadadebemada jūma nēbḷḷasidaa. Maḷ carea purudebemarāba acḷde zesesidaa. ¹⁵⁻¹⁶ Jesu ḷama jūēḷadade unusidaa jai zocārā erobadara Jesu caita chūmḷda. Quīrā ḷapeda cacuade jḷbadara jḷ basia. Maḷ unupedadaba dewararāa nēbḷḷasidaa jai bara ḷadara sāwāsida. China sāwapedada sida nēbḷḷasidaa. Jūmarāda bio ne waya

* 5:1 Gerasa. Griego bedeade ḷCARḷ cartade “Gadara” wa “Gergasa” ḷḷ ḷa.

duanesidaa. ¹⁷ Mañ carea ãdjirãba Jesua bedea djuburiasidaa ãdji druadebemada ãyã wãmãrẽã.

¹⁸ Jesu jãbade badoside dji jai bara badaba bedea djuburiasia idji ume wãi carea. ¹⁹ BaribΛΓΛ Jesuba idu wãbiẽ basía. ÆtebΛΓΛ jarasia:

–Diguida wãpeda bΛ ãberãrãa jaradua Æcõrẽba bΛ ume ne waiβΛa odada. Ædjía nẽbΛΓΛdua sãwã idjia bΛra bio quĩrã djuburiasida.–

²⁰ Ara mañda jai erobaðara wãpeda jũma Decapoli druade nẽbΛΓΛbadjia Jesuba idji ume ne waiβΛa odada. Mañ bẽrã jũmarãba cawa crĩchadaẽ basía.

Jesuba wẽrãcau biabida

Mateo 9:18-26; Luca 8:40-56

²¹ Jesu jẽda jãbade amene droma quĩrãrã chãnacarea ãberãrã zocãrã idji bΛmaa zesidaa. Mañ carea Jesura do icawa besia. ²²⁻²³ Mãwã bΛde ãberã Jairo abadada zesia. Mañ Jairoa judiorã dji jΛrebada dede dji boro basía. Mañne Jairoa Jesu caita jũẽpeda idji jĩrũ caita b̄arru cobepeda nãwã bedea djuburiasia:

–M̄ cauda jũãcãyã nũmΛa. BΛ jΛwara idji ãrã bΛde zedua biamãrẽã.–

²⁴ Ara mañda Jesura Jairo ume wãsia. Æberãrã zocãrã Jesu ume wãbada bẽrã pẽsua nĩbasia. ²⁵ Mañne ãberãrã tãẽna wẽrã doce poa oamiaba jida bΛda nĩbasia. ²⁶ Mañ wẽrãba nẽãrã diabadarãa idji paratara jũma diaðoadamĩna biaẽ basía. Zocãrã nẽãrã diabadarãba idjira bia mĩgabisidaa baribΛΓΛ weta-tara wãsia. ²⁷⁻²⁸ Mañne Jesudebemada bedea panΛda ãrĩpeda ãberãrã tãẽna Jesu jẽdaare caita wãsia. Nãwã crĩchasia: “Idji cacuade jã bΛda tãibΛΓΛ, m̄ra biaya.” Ara mañda Jesu cacuade jã bΛra chupea tãsia. ²⁹ TãbΛΓΛde idji oara tΛdrasia. Mãwã cawasia idji cacua biẽ badara biasida. ³⁰ BaribΛΓΛ Jesuba cawasia idji ãbΛadeba abaΛda biasida. Mañ bẽrã jẽda acΛpeda iwidiisia:

–M̄ ca cacuade jã bΛra ¿caiba tãsi?–

³¹ Mañne idji ume nĩbabadarãba jarasidaa:

–¿Sãwã iwidi bΛ caiba bΛra tãside? BΛa unu bΛa ãberãrãba bΛra pẽsua eropanΛda.–

³² Mãwã jarabΛdamĩna Jesuba jũmarãda pΛΓΓaga acΛsia idji tãnada cawai carea. ³³ Mãwã bΛde wẽrãra ne wayaaba ure nũmasia Jesudeba biadada cawa bΛ bẽrã. Mañbe Jesumaa zepeda idji quĩrãpita b̄arru cobepeda jarasia:

–M̄abΛΓΛ wãrãda bΛra tãsia.–

³⁴ Mañ carea Jesuba idjía jarasia:

–Cau, wãrãda biaida ãjãna bẽrã bΛra biasia. Necai wãdua. BΛra waa bia mĩgaẽa.–

³⁵ Jesu wadi bedea bΛde Jairo dedeba ḶCARΛ zedapeda idjía jarasidaa:

–BΛ caura jaidasia. ¿Cārēã jaradiabarira mĩã sēi?–

³⁶ Mãwã jarabΛdara Jesuba quĩrãcuitaẽ basía. ḶtebΛRΛ Jairoa jarasia:

–Ne wayarãdua. Sodeba ïjãdua.–

³⁷ MaḶbe Jesuba Pedroda, Santiagoda, Santiago djaba JuaḶ sida Jairo dedaa edesia. Waabemara idu wãbiẽ basía. ³⁸ Jairo dema jũebΛdaẽ Jesuba ũrĩsia ēberãrãra bΛga aujĩã duanΛda. ³⁹ Eda wãpeda Jesuba dji aujĩã duanΛa jarasia:

–¿Cārē cārēã jãcua aujĩã duanΛ? JãḶ wērãcaura beuẽ bΛa, ḶtebΛRΛ cãĩ bΛa.–

⁴⁰ MaḶ carea ēberãrãba idjimaa acΛdapeda ipidasidaa. BaribΛRΛ Jesuba jũmarãda dajadaa wãbisía. MaḶbe idji ume nĩbabadarãda ũbea, dji wērãcau zezada, dji papa sida eda edesia wērãcau bΛpedadamaa. ⁴¹ Wērãcau jΛwade jidapeda Jesuba jarasia:

–Talita cumi.– (MaḶ arameo bedeaba nãwã jara bΛa: “Cau zaque, mãa bΛa jaraya: pirabaridua.”)

⁴² Ara maḶda wērãcaura pirabaripeda nĩbade wãsia. Idjira doce poa bΛsia. MaḶgΛdebemada jũmarãba cawa crĩchadaẽ basía. ⁴³ BaribΛRΛ Jesuba Ḷdjía bio jarasia ni abΛa jararãnamãrẽã. Idjaba jarasia wērãcaura ne cobidamãrẽã.

6

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Luca 4:16-30

¹ MamaḶba Jesura idji puruḶdaa wãsia. Idji ume nĩbabadarã sida wãsidaa. ² Anãũbada ewaride Jesuba judiorã dji jΛrebada dede Ḷcõrẽ bedeara jaradia bΛsia. MaḶne zocãrã ũrĩ duanΛba cawa crĩchadaẽ basía. Nãwã jara duanasidaa:

–Idjia ¿sãmaareba jãḶ crĩcha cawaara edasi? ¿Caiba idjía necawaada diasi? ¿Sãwã ne ununacada poya oi? ³ ¿Idjira de obariẽca? ¿Maria warrada jãwã bΛẽca? ¿Idji djabarãra Santiago, Jose, Juda idjaba SimoḶẽca? ¿Idji djabawērãrã sida dadjirã tãẽna panḶẽca?–

Ḷdjirãba Jesura ïjã quĩrĩãnaẽ basía. ⁴ MaḶ bẽrã Jesuba jarasia:

–Ḷcõrẽneba bedebarida djãrã druade wayabadaa, baribΛRΛ ara idji druadebemarãba wayadacaa. Idji puruba, idji dede panabada bida wayadacaa.–

⁵ Mama Jesuba ne ununacara poya oẽ basía. Ababe idji jΛwara ḶCARΛ cacua biẽ bea ḶrḶ bΛbΛRΛde biabisía. ⁶ Idji purudebemarãba ïjãnaẽ bada bẽrã Jesuba cawa crĩchaẽ bΛsia.

*Jesuba doce edadarã diabueda**Mateo 10:5-15; Luca 9:1-6*

Jesuba puru zaque beaza jaradia wãsia. ⁷ Mãwãnacarea idjia doce edadarãra ãbaa trãsia. Ádjirãa ðááda diasia jaida ãyã jãretadamãrẽã. Maãbe puru zaque beaza umé uméa diabuesia. ⁸ Ádji wãni naëna jarasia wãbádaðe ni cãrẽ sida ederãnamãrẽã. Ode codida, buchacada, parata sida edediẽ panáana asia. Bardona awa ededida panáda jarasia. ⁹ Idjaba jarasia zapato jãnida panáda baribáá ádjia cacuaðe jã paná awa ededida panáda. ¹⁰ Maã awara jarasia:

–Bãrã baridua purude jũebádaðe abaa dede baðe wãnibáá maã dede pananadua aba purudeba êðrãbádaðaa. ¹¹ Abaa puruba bãrãda bia edaẽbáá, ádjia bãrã bedeada ùrĩ quĩrãnaẽbáá, mamaába êðrãdaðua. Êðrãbádaðe egoro pora bãrã jĩrũ jãne ðara jãrãpetadaðua. Maãba cawabiya ádjia Ácõrẽ igara paná carea idjia cawa oida.–*

¹² Ara maãda Jesu ume nĩbabadarãra wãsidaa. Wãbádaðe eberãrãa jarabadjidaa ádji cadjiruara igaraðepeda Ácõrẽmaa zedamãrẽã. ¹³ Maã awara jaira zocãrã eberãrã cacuaðebemada ãyã jãrecuasidaa idjaba zocãrã cacua biẽ beara olivo dragaba pãrãbádaðe biabibadjidaa.†

*Herodeba Jesudebema ùrĩna**Mateo 14:1-12; Luca 9:7-9*

¹⁴ Herodeda Galilea druadebema boro basía.† Maã Herodeba Jesura trã ðaga áda ùrĩsia. Ácãrãba Jesudebemada nãwã jarabadjidaa:

–Borocuebari Juaãda ãrẽbasia. Maã bãrã jũma ne ununacara poya o áa.–§

¹⁵ Dewararãba jarasidaa Jesura Ácõrẽneba bedeabari Eliáda. Dewararãba jarasidaa:

–Idjira Ácõrẽneba bedeabaria dadji drõenabema ewaride beada quĩrãca.–

¹⁶ Baribáá Herodeba mãwã ùrĩpeda jarasia:

–Maãgãra Juaãa. Mãa idjira obáá tã beabisia baribáá beudada ãrẽbasia.–

* **6:11** Griego bedeade ácãrã cartade naã sida ðá áa: “Wãrã arada mãa jaraya: Ácõrẽba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cãyãbara maã purura wetara cawa oya.” *Genesis* 18:16ðeba aba 19:29ðaa. † **6:13** Jesu ume nĩbabadarãba cacua biẽ beara olivo dragaba pãrãbaðe basía biabidi carea. Átebáá mãwã pãrãbádaðe cawabisidaa Ácõrẽba eberãrã biabi áda (Santiago 5:14-15). Eðaude olivo dragaba pãrãbaðe cacua biẽ beara biabisidaa (*Hecho* 3:1-10; 5:12-16; 9:32-35; 19:11-12). † **6:14** Herode. Maã Herodera Antipa trã jarabadjidaa. Ácõrẽ Bedeade odja áa *Mateo* 14:1-10ðe, *Luca* 3:19ðe, 9:7-9ðe, 13:31-33ðe, 23:6-12ðe bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (*Mateo* 2:1-23). § **6:14** Griego bedeade ácãrã cartade ðá áa Herodebáá mãwã jarasida.

17-18 Herodeba Juañ beabidara nãwã basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quimada edasia. Mañ wêrãra Herodía abad-jidaa. Herodeba idji ãyõrëra edada bêrã Juañba jarabadjia: “BΛ djaba quimada erobacara bΛa.”* Mañ carea Herodeba Juañra jidabipeda preso bΛbada dede carenaba jñ bΛasia.

19 Mañ awara Herodíaba Juañra quĩrãma basia. Idjira beabi quĩrĩã basia mãwãmĩna poya oẽ basia. 20 Dji boro Herodeba Juañra waya basia idjaba cawa basia Juañra ëberã jipa bΛda, ãcõrë itea bΛda. Mañ carea Juañra idu biẽ obica basía. Herodeba Juañ bedeara bia ùrĩbadjia baribΛrΛ cawa crĩchaẽ besia.

21 Ewari aba Herodíaba cawasia sãwã Juañra beabida. Nãwã basia: dji boro Herode toda ewari jũẽside ne cobada waibΛada obisia. Idjiare bea dji dromarãda, dji djõbada bororãda, Galilea druadebema dji droma bea sida trãbicusasia idji ume ne codamãrẽã. 22 Mãwã ne co duanΛne Herodía cauda eda zepeda jũmarã quĩrãpita bairasia. Mañba Herodera, idji ume ne co duanΛ sida bio bΛsridasidaa. Herodeba mañ awêrãa jarasia:

–BΛdjia quĩrĩãbΛrΛda mãa iwidiidua. Ara mãda mãa bía diaya.–

23 Idjia wãrãneba jarasia:

–BΛa mãa iwidiibΛrΛda mãa jũma diaya. Mãa poya erobΛ sida ãsidra diaya.–

24 Mañne Herodía caura dajadaa wãpeda idji papaa nãwã iwidiisia:

–Mãa ¿cãrẽda iwidi?–

Mañne dji papaba panusia:

–Borocuebari Juañ boroda iwidiidua.–

25 Dji caura Herodema isabe jẽda wãpeda nãwã jarasia:

–Mãa quĩrĩã bΛa ara nawena bΛa Borocuebari Juañ boroda mãa epedecode diaida.–

26 Mãwã iwidiiside Herodera bio sopuasia. BaribΛrΛ idji ume ne co duanΛ quĩrãpita wãrãneba jarada bêrã awêrãba iwidiida quĩrãca o quĩrĩãsia. 27 Ara mãda Herodeba zarrada wãbisia Juañ borora enemãrẽã. 28 Mañ zarrara preso bΛbadamaa wãpeda Juañra obΛá tΛsia. Idji borora epedecode enepeda Herodía caua diasia. Mañbe dji cauba dji papaa diasia.

29 Juañ ume nĩbapedadaba mañ ùrĩsidade Juañ cacuara jΛrΛde wãnapeda tΛbaride edesidaa.

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Luca 9:10-17; Juañ 6:1-4

30 Mãwãnacarea Jesuba diabuedarãra idji ume ãbaa dji jΛresidaa. ãdjia opedadara, jaradiapedada sida Jesua jũma

* 6:17-18 Levitico 18:16.

nēbΛΓΛ panasidaa. ³¹ Māwā panΛne ēberārāra zocārā zesidaa. Ādjirā careba panΛba poya ne codaē basía. Mañ bērā Jesuba jarasia:

–WānadrΛ ēberā neēmaa λñāūni carea.–

³² Ara mañda āduba jābade wāsidaa ēberā neēmaa.

³³ BaribΛΓΛ zocārāba ādji wābΛdara unusidaa. Mañne cawasidaa cairāda māwā wānada. Mañ bērā puruzabemarāda ādji wābΛdamaa jīrūba wānapeda ādji na jūēsidaa. ³⁴ Jesura jābadeba drua badobΛΓΛde mañ ēberārā zocārā duanΛda unusia. Oveja dji wagabari neē quēdea quīrāca panΛ bērā Jesuba ādjirāra mīā djuburi unusia. Mañ carea ādjirāa jaradia besia.

³⁵ Queubode Jesu ume nībabadarāra idjima zedapeda jarasidaa:

–Nama ēberāra caita neēa. Mañ awara queubΛΓΛa.

³⁶ Ēberārāa jaradua de beamaa wa puru beadaa codira nēdode wānamārēā. Ni cārē sida neē panΛa.–†

³⁷ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–BārābΛΓΛ ne cobidada.–

Mañne ādjia jarasidaa:

–¿Cārēda daiba cobidē? ¿BΛa quīrīā bΛca daiba jūma nañ ēberārā itea pañ nēdode wānida? AbΛda berara poa aba trajaida bΛa mañ parata edai carea.–

³⁸ Mañne Jesuba iwidiisia:

–¿Dadjirāba pañda jūmasāwā eropanΛ? AcΛde wānadua.–

Ara mañda wāsidaa. AcΛapeda ādjia jarade zesidaa:

–Pañda juesumabe idjaba bedada umébe eropanΛ.–

³⁹ Mañbe Jesuba jūmarāa jarasia pōājārā pāwārāne awara awara chūpanenamārēā. ⁴⁰ Ara mañda λcΛΓΛ cien, λcΛΓΛ cincuenta awara awara chūpanesidaa. ⁴¹ Jesuba pañ juesuma panΛra, beda umé panΛ sida idji jΛwade edapeda bajānaa acΛpeda Ācōrēa bia jarasia. Mañbe pañra cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jedecadamārēā. Beda umébema sida jedecadamārēā diasia. ⁴² Mañbe jūmarāda ne codapeda jāwūāsidaa. ⁴³ Pañ adubadara, beda adubada sida jΛΓΛ pesidade doce jamara birasidaa. ⁴⁴ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaa.

Jesu do λrλ nībada

Mateo 14:22-27; Juañ 6:16-21

⁴⁵ Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarāra jābade badobisia idji na quīrārā chānapeda Betsaidá purudaa wānamārēā. Mañne idjira besia ēberārā diguidaa wābigai carea. ⁴⁶ Jūmarāda wābigapeda eyadaa Ācōrēa iwidiide

† 6:36 Ni cārē sida neē panΛa. Griego bedede λcΛΓΛ cartade mañra neēa.

wāsia. ⁴⁷ Queuside Jesu ume nībabadarāra jābade do quēsidra panasidaa. Mañne Jesura drua iduba basia. ⁴⁸ Idjia unusia ādjira dowiba poya wānaē panada nāūrāda ādji nocoareba puá nūma bērā. Āsabodode Jesura do ĩrĩ nīda ādjirā caita wāyā wābala basia. ⁴⁹⁻⁵⁰ Mañne jūmarāba idjira do ĩrĩ nīda unusidaa. Baribala bēwārāda māwā bada crīchasiidaa. Mañ carea bio dauperadepeda ne wayaaba biasidaa. Ara mañda Jesuba jarasia:

–¡Sozarra beadadua! Mñda jāwā ba. ¡Ne wayarānadua!–

⁵¹ Jesu jābade badoside nāūrāra cābasia. Mañ bērā bio ne wayasidaa idjaba cawa crīchadaē panesidaa. ⁵² Jesuba pañ mañi badeba ēberārāra zocārā ne cobigadamīna ādjia wadibida idjidebemada cawadaē panasidaa. Abeda poya cawadaē basia.

Jesuba Genesare druade cacua biē bea biabida

Mateo 14:34-36

⁵³ Chā wānada Genesare druade jūēnapeda doya wibarisidaa. ⁵⁴ Jābadeba drua badosidade mamabemarāba abeda Jesura cawasidaa. ⁵⁵ Mañ carea puruza pira wāsidaa ādji cacua biē beara Jesumaa ededamārēā. Ēberārāba Jesura sāma bada ūrīsīdara dji cacua biē beara cadade araa edebadjidaa. ⁵⁶ Idji wābalaēba ēberārāba cacua biē quedeara ode badadjidaa. Puru zaquede, puru beade, puru āi bida māwā obadjidaa. Mañne Jesua bedeā djuburiabadjidaa idjia cacuade ĩ ba ida tābimārēā. Idji tābdara jūmaena biacuabadjidaa.

7

Jawa sagbadadebema

Mateo 15:1-20

¹ Ewari aba pariseorāda, judiorā ley jaradiabadarā sīda Jerusaleā purudeba Jesumaa zesidaa. ² Mañ ēberārāba unusidaa ĩcala Jesu ume nībabadarāda jawa sagadaē ne co panada. Drōāenabemaba jawa sagbadadebema jaradiapedada quīrāca odaē panā bērā ādjira biē jarasidaa.* (³ Pariseorāba, waabema judiorā bīda jawara barima zocārā sagbadaa drōāenabemaba jaradiapedada quīrāca.† Māwā sagadaēbala ne codaca. ⁴ Idjaba ne nēdobuebadamaaba diguidaa zedapeda drōāenabemaba jaradiapedada quīrāca

* 7:2 Ādjira biē jarasidaa. Griego bedede ĩcala cartade mañra neēa. † 7:3 Levítico 22:4-8de sacerdoterā cuidida panānebemada ba ba, baribala Jesu ewarīde pariseorāba jarabadjidaa jūmarāba māwā odida panada.

saglaðebara, ne codacaa. Mañ awara ãdji sãũda, zocoda, cuguruda, cãda sida quĩrãcuita saglabadaa.† Ne zocãrã quĩrãcuita obadaa drõænabemaba jaradiapedada êpëni carea.)⁵ Mañne pariseorãba, judiorã ley jaradiabadarã bida Jesua iwidisidaa:

–Ba ume nĩbabadarãba jawa mititia ne cobadaa. ¿Cãrẽ cãrẽã dadji drõænabemaba jaradiapedadara odaca?–

⁶ Jesuba panusia:

–Bãrã dji biaca bearã, ãcõrẽneba bedeabari Isaíaba bãrãnebemada nãwã aride bãsia:

Nañ puruba mãa bia bedeabaria, baribara wãrãda ãdji sodeba mãma crĩchadacaa.

⁷ ãdji quĩrãbe mãa bia bedeabadaa.

Mã bedeã cãyãbara ëberã crĩchadra jaradiabadaa.§

⁸ Ara mañ quĩrãca ãcõrẽba obi ba bedeãrã bãrãba amabadaa drõænabemarãba jaradiapedada êpëni carea.–*

⁹ Mañ awara Jesuba jarasia:

–Ara bãrãba obadadeba ãcõrẽba obi ba bedeãrã igarabadaa.

¹⁰ Moiseba nãwã jarasia: “Ba zezada, ba papa sida wayadua.”†

Nañ sida jarasia: “Bariduaba idji zezada wa idji papada biẽ jaraibara, mañgara beuida ba.”‡ ¹¹⁻¹² Baribara bãrãba dji zeza wa dji papa careba amaaba ababe nañda jarabadaa:

“Jũma mãa erobara ãcõrẽã diada bẽrã mãa bara poya carebaẽ.”§ ¹³ Mãwã bãrã drõã naënabemaba jaradiapedada êpë

panneba ãcõrẽ bedeãrã igarabadaa. Bãrãba ne zocãrã mañ quĩrãca obadaa.–

¹⁴ Mañbe Jesuba ëberãrã arima duanara jũma trãpeda nãwã jarasia:

–Jũmarãba mã bedeãrã ãrĩnãdua cawadamãrẽã. ¹⁵ Dadjia

cobadaba ãcõrẽ quĩrãpita mititia bãcaa. ãtebãrã sodeba ze bãbãrã dadjira mititia bãbaria. ¹⁶ Dji cawãrã bara bãba

quĩrãcuita ãrĩdua.–*

¹⁷ Mañbe Jesuba ëberãrã arima duanara amepeda diguidaã wãsia. Mama idji ume nĩbabadarãba dadji mititia bãbaridebemada iwidisidaa. ¹⁸⁻¹⁹ Mañne Jesuba jarasia:

–¿Bãrã bida wadi adua panca? ãrĩnãdua: dadjia cobadaba ãcõrẽ quĩrãpita mititia bãcaa, dadji sode eãã wãẽ ba bẽrã.

ãtebãrã biteda wãpeda dajadaã ëdrãbaria.–

† 7:4 Cãda. Mañba jaraẽ ba borobada ãtebãrã ãdji ne codi carea chũmebadada.

Griego bedeãde ãcãrã cartade mañra neã. § 7:7 Isaía 29:13. * 7:8 Griego

bedeãde ãcãrã cartade idjaba nãwã ba ba: “Bãrãba zocoda, sãũ sida quĩrãcuita

saglabadaa. Bãrãba ne zocãrã mañ quĩrãca obadaa.” † 7:10 Exodo 20:12. ‡ 7:10

Exodo 21:17. § 7:11-12 Mãa erobara ãcõrẽã diada. Griego bedeãde ba ba:

“Nañgara Corbaã.” * 7:16 Griego bedeãde ãcãrã cartade mañ versículora neã.

Māwā jara bΛdeba Jesuba cawabisia ne jūma codira bia bΛda. ²⁰ MaļbebaΓAΓA jarasia:

–EdaΛba ze bΛba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia bΛbaria. ²¹⁻²² Crīcha cadjiruada, daunemaida, auđua baida, mīā beaida, ne drΛaida, jūma eroĶa quīrīā baida, ne cadjirua o baida, djārā cūrūgaida, peraē oida, djārāba eroĶΛ carea biē baida, ēcarraare biē bedeaida, djārā cāyābara biara bΛda crīchaida, idjaba crīcha neē bΛca o bai sida ēberā sodeba zebaria. ²³ Jūma maļ cadjirua edaΛba ze bΛba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia bΛbaria.–

Jesuba wērācau biabida

Mateo 15:21-28

²⁴ Jesura mamaΛba Tiro druadaa wāpeĶa abaΛ ēberā dede besia.† Idji sāma bΛda ni abala cawabi quīrīāē basia. Māwāmīna cawasiĶaa. ²⁵ Maļ druade wērāda basia. Idji caura jai bara basia. Maļ wērāba Jesudebema ūrīsīde idji bΛmaa wāpeĶa idji jīrū caita chīrāborode cobesia. ²⁶ Maļne bedea djuburiasia Jesuba jaira idji cau cacuadebemada āyā jaretamārēā. BaribAΓA wērāra judioē basia.‡ Siropenicia druadebema basia. ²⁷ Maļ carea Jesuba idjīa jarasia:

–Warrarāda na idu ne cobida bΛa. Biē bΛa warrarāba co panΛda jārīda usaa diai carea.–

²⁸ Maļne wērāba panusia:

–BΛa jara bΛra wārāa, mĶ Boro, baribAΓA warrarāba djico jurruzoabidada usaba mesa edre cobaria.–

²⁹ Maļ ūrīpeĶa Jesuba jarasia:

–BΛa māwā bia panuna bērā necai diguĶidaa wādua. BΛ cau cacuade baĶa jaira āyā wāsia.–

³⁰ Wērā idji dede jūēsīde idji caura cΛĶade necai bΛda unusia. Dji jaira wārāda āyā wāsia.

Jesuba ēberā cAWAΓA qui bΛ biabida

Mateo 15:29-31

³¹ Jesura Tiro druade baĶada jēda wāsia. Sidoļ druade jūēne wāpeĶa Decapoli druaareba Galilea amene dromanaa wāsia. ³² Mama ēberārāba cAWAΓA qui bΛda Jesumaa enesīĶaa. Maļ ēberāra idjaba quīrāme cara basia. Ādjirāba Jesua bedea djuburiasīĶaa idji jΛwara maļ ēberā ĶrĶ bΛpeĶa biabimārēā. ³³ Ara maļda Jesuba cAWAΓA qui bΛra jīga edesia. Maļbe idji jΛwa jīwīnīra dji ēberā cAWAΓA urīaza berajusia. Māwā opeĶa ara idji jΛwa quēbΛde idosia. Ēberā quīrāmene ibaba maārī wara edasia. ³⁴ Maļbe bajānaa acΛpeĶa āyāba drasoā āyābapeĶa arameo bedeaĶe jarasia: “jEpata!” Maļ

† 7:24 Tiro. Griego bedeaĶe ĶCAΓA cartade maļ awara “idjaba Sidoļ” bĶ bΛa.

‡ 7:26 Judioē. Griego bedeaĶe bĶ bΛa “griego.”

bedeaba jara b̄aa “ogadr̄dua.”³⁵ Ara mālda ēberā cawara ogadr̄peda bia ūrī besia. Idji quĩrāmera biada bērā bia bedeaba besia.

³⁶ Jesuba ādjirāa jarasia mānebemada ni abaa jararānamārēa. Māwāmīna wetara nēbar̄badjidaa. ³⁷ Dji arima pan̄ba bio cawa cr̄chadaē panesidaa. Nāwā jarasidaa:

–Jesuba ne jūmada bia o b̄aa. cawara qui b̄eara ūrīb̄baria, quĩrāme cara b̄eara bedeab̄baria.–

8

Jesuba mil quĩmārē ēberārā ne cobida

Mateo 15:32-39

¹ Mā ewaride wayacusa ēberārāa Jesuma zocārā powuasidaa. Ādjirāba codira neē panasidaa. Mā bērā Jesuba idji ume n̄babadarāa tr̄peda jarasia:

² –Mā nā ēberārāa mīā djuburi unu b̄aa. Mā ume duan̄da ewari ūbea babara. Ādjia codi carea eropananara jōsia. ³ Mā ādjirāa ne codaē diguidaa wābigaibara, ota cacua norrabarid̄ia. acara wārāda tam̄ba ze pan̄a.–

⁴ Idji ume n̄babadarāba iwid̄isidaa:

–Nama ēberā neēma ĩsāma jāā ēberārā itea codira edadi?–

⁵ Māne Jesuba iwid̄isia:

–ĩBārāba pāda jūmasāwā eropan̄?–

Ādjia panusidaa:

–Sietebe.–

⁶ Mābe Jesuba ēberārāa jūma egode chūmebicuas̄ia. Mā siete pāra idji jawade edapeda Ācōrēa bia b̄ada asia. Mābe pāra cōrācuapeda idji ume n̄babadarāa diasia jedecadamārēa. Ara mālda jedecasidaa. ⁷ Idjaba beda zaqueda zocārāēbe eropanasidaa. Jesuba mā carea Ācōrēa bia jarapeda ēberārāa jedecabisia. ⁸ Ara mālda jūmarāba codapeda jāwūācuasidaa. Dji adubada jara pesidade siete jamara birasidaa. ⁹ Mama ne copedadara mil quĩmārē duanasidaca b̄aa. Māwānacarea Jesuba ēberārāa wābigasia. ¹⁰ Mābe idjira, idji ume n̄babadarāa sida jābade badodapeda Dalmanuta druađa wāsidaa.

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Mateo 16:1-4; Luca 12:54-56

¹¹ Mā ewaride pariseorāda zedapeda Jesu ume ijara panasidaa. Ādjia cawa quĩrīa panasidaa idjira wārāda bajāneba ze b̄ cawaya. Mā bērā ādjia Jesua iwid̄isidaa ne ununacada omārēa. ¹² Ādjia māwā mīā sē pan̄ bērā Jesura āyāba drasoā āyābapeda jarasia:

–Idibema ēberārāba ¿cārē cārēã ne ununacada unu quĩrĩã panΛ? Wārã arada mĭa jaraya: mĭra Ācōrēneba ze bĭada cawadamārēã mĭa ne ununacada oēa.–

¹³ Māwã jarapeda pariseorāra amesia. Jesura idji ume nĭbabadarã sida jĭbade badosidaa wayacusa amene droma quĩrārã chāni carea.

Pariseorã harina ēsābibari

Mateo 16:5-12

¹⁴ Maĭ chã wābΛdade Jesu ume nĭbabadarāba cawasidaa paĭda quĩrãdoasidada. Jĭbade paĭda ababe eropanasidaa.

¹⁵ Maĭne Jesuba jarasia:

–Pariseorã harina ēsābibarida, Herodede sida quĩrācuidadua.–

¹⁶ Jesu ume nĭbabadarāra āduba nāwã bedesidaa:

–Idjia māwã jarasia dadjirāba paĭda enepedadaē bĕrã.–

¹⁷ Jesuba cawa bĕsia cārēnebemada bedea panΛda. Maĭ carea jarasia:

–¿Cārē cārēã paĭra neĕana a panΛ? ¿Mĭa odara bārāba unusidamĭna cawadaē basica? ¿Abeda poya cawadaēca? ¿Adua panΛca mĭra caida? ¹⁸ ¿Bārāra dau bara beamĭna ununacaca? ¿CΛWΛrΛ bara beamĭna ũrĭnacaca? Mĭa odara ¿quĩrãdoasidaca? ¹⁹ Mĭa paĭ juesumaneba ēberārã mil juesuma ne cobigadacarea bārāba dji adubada jΛrΛ pesidade ¿jamara jūmasāwã birasida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Doce.–

²⁰ Jesuba jarasia:

–Idjaba mĭa siete paĭba ēberārã mil quĩmārē ne cobigadacarea bārāba dji adubada jΛrΛ pesidade ¿jamara jūmasāwã birasida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Siete.–

²¹ Maĭbe Jesuba ādjirāa iwidisia:

–¿Sāwāērã bārāba wadibida cawadaē?–

Jesuba ēberã dauberrea bΛ biabida

²² Betsaidá purude jūēsidade ĭCΛrΛba ēberã dauberrea bĭada Jesuma enenapeda bedea djuburiasidaa biabimārēã.

²³ Jesuba maĭ dauberrea bĭara jΛwade jidapeda puru āyã edesia. Maĭbe dji ēberã daude idosia. Idji jΛwara ĭrĭ bĭpeda iwidisia unubΛrΛ cawaya. ²⁴ Maĭne ēberāba acΛpeda jarasia:

–Mĭa ēberārāda unu bĭa baribΛrΛ bacuru quĩrāca nĭnada unu bĭa.–

²⁵ Jesuba wayacusa idji jΛwara ēberã dau ĭrĭ bĭasia. Maĭne ēberāba bio unu bĕsia idji daura biada bĕrã. TΛmΛ ne jūmada ēsã unu bĕsia. ²⁶ Jesuba idjĭa nāwã jarasia:

–Diguidaa wābΛΓΛde purude eda wārādua. Māa odara ni abaΛa jararādua.–*

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-20; Luca 9:18-21

²⁷ Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Cesarea-Pilipo druade puru zaque beaza pΛΓΓΛde wāsidaa. Ode nīnane Jesuba idji ume nībabadarāa iwīdisia:

–Ēberārāba mΛra ζcaida crīcha panΛ?–

²⁸ Ādjirāba panusidaa:

–ΛcΛΓΛba jara panΛa bΛra Borocuebari JuaĀda. Dewararāba jara panΛa bΛra Elíada. Dewararāba jara panΛa bΛra Ācōrēneba bedebarida.–

²⁹ MaĀne Jesuba iwīdisia:

–BaribΛΓΛ bārāba mΛra ζcaida crīcha panΛ?–

Pedroba panusia:

–BΛra Ācōrēba ēdΓΛ edabari diai jaradaa.–†

³⁰ Jesuba ādjirāa bio jara bΛsia maĀΓΛra ni abaΛa jararānamārēā.

Jesuba idji beadidebema jarada

Mateo 16:21-28; Luca 9:22-27

³¹ MamaΛba ātaa Jesuba idji ume nībabadarāa jarabadjia idjira bia mīgaida bΛda. Nāwā jarasia:

–Purudebema bororāba, sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabada bida mΛ, NaĀ Djara Edadada igaradapeda beabidīa. BaribΛΓΛ mΛra ewari ūbeade Ārēbaya.–

³² Jesuba maĀΓΛra ebuḁa jarasia. MaĀ carea Pedroba idjira jīgabe edepeda quēā bΛ quīrāca māwā bedearāduada asia. ³³ BaribΛΓΛ Jesuba jēda idji ume nībabadarāmaa acΛbΛΓΛde Pedrora nāwā quēāsia:

–Satana, mΛ caitabemada āyā wādua. BΛa Ācōrē quīrāca crīchaē bΛa. ĀtebΛΓΛ ēberā quīrāca crīcha bΛa.–

³⁴ Jesuba idji ume nībabadarāra, dewararā sida trĀpeda jarasia:

–AbaΛba mΛda ēpē quīrīā bΛbΛΓΛ, idjia o quīrīā bΛra igarapeda bia mīgai carea baida bΛa.† MaĀbe mΛra ēpēida bΛa.

³⁵ AbaΛba naĀ ējūāne bia baida jΛΓΛ baibΛΓΛ, jīrūare bia baēa. BaribΛΓΛ abaΛda mΛ carea beuibΛΓΛ wa bedea bia mΛnebema jara bΛ carea beuibΛΓΛ, Ācōrē ume ewariza zocai baya.

³⁶ Ēberāda naĀ ējūāne ne jūma erobΛde beuibΛΓΛ, ζidjia erobΛba

* **8:26** Māa odara ni abaΛa jararādua. Griego bededeade ΛcΛΓΛ cartade maĀra neā.

† **8:29** Ācōrēba ēdΓΛ edabari diai jaradada. MaĀra griego bededeade “Crito” bĀ bΛa. Critora trĀēa. Jara bΛa “Ācōrēba ēdΓΛ edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bΛdadada.” Arameo bededeade jarabadaa “Mesías.” † **8:34** Bia mīgai carea baida bΛa. Griego bededeade nāwā bĀ bΛa: “Idji crura atau edeida bΛa.”

carebaica? ³⁷ Beu amaaba idjia erobΛdebemada ζjūmasāwā poya diai? ³⁸ AbaΛba naļ ējūāne cadjirua o bea tāēna māra, māl bedea sida adua bΛada aibΛra, māl, Naļ Djara Edada ΛbΛa bara zebΛra de maļ ēberāra adua bΛada aya. Maļ ewaride māl Zeza Ācōrē ΛbΛa bara idjaba idji bajānebema nezocarā ΛbΛa bara zeya.–

9

¹ Idjaba Jesuba jarasia:

–Māa wārāda jaraya: ΛcΛra nama panΛ beudi naēna ebuda ununia Ācōrēba māl, jūmarā Boro bΛdara ΛbΛa bara zebΛra da.–

*

Jesu quīrā awara nūmena

Mateo 17:1-13; Luca 9:28-36

² Sei ewari badacarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, Juaļ sida āduba eya λta bΛmaa edesia. Mama ādji quīrāpita Jesura quīrā awara nūmesia. ³ Idjia cacuade jā bΛra bio totroa besia. Naļ ējūānebemaba tātobΛda sida maļ quīrāca poya totroa odaēa. ⁴ Maļne ādjia unusidaa Elíada, Moise sida Jesu ume bedea panΛda. ⁵ Maļ carea Pedroba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bia bΛa दौरa nama panΛda. Daiba de zaqueada ūbea odia; aba bΛ itea, aba Moise itea, idjaba aba Elía itea.–

⁶ Pedrora māwā bedeasia ni cārē sida cawaē bērā. Ādjira wārāda dauperasidaa. ⁷ Māwā bΛde jārārāda ādji λra zesia. Maļ jārārāneba naļ bedeada jīgua ūrisidaa:

–NaļgΛra māl Warraa. Idjira māa bio quīrā bΛa. Idjia jara bΛra ūrīnada.–

⁸ Wayacusa acΛbΛdade waabemarāda ununaē basía. Ababe Jesudra ādjirā ume basia.

⁹ Maļbe eyadeba edaa zebΛdade Jesuba ādjía bio jara bΛsia eyade unupedadara ni abaΛa jararānamārēā aba Naļ Djara Edada λrēbabΛra daa. ¹⁰ MaļgΛra ara ādji crīchade eropanesidaa. Ādjiduba maļ λrēbaidebemada iwīdidruabadjidaa. ¹¹ Maļbe Jesua iwīdisidaa:

–Māwāra judiorā ley jaradiabadarāba ζcārē cārēā jarabada Elíada naārā zeida bΛda?–

¹² Jesuba panusia:

–Wārāda Elíara naārā zeida bΛa ne jūmada bia bΛi carea.† BaribΛra ζcārē cārēā Ācōrē Bedeade bΛ bΛ Naļ Djara Edadara bia mīgaida bΛda idjaba ēberārāba igaradida? ¹³ Māa bārāa

* **9:1** Ununia Ācōrēba māl, jūmarā Boro bΛdara ΛbΛa bara zebΛra da. Ebuda bΛēa cārēda ununida. ΛcΛra maarā jara bΛa Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewararā maarā jara bΛa Jesu λrēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē Jaure zeidebemada ununida. † **9:12** Malaquia 3:1; 4:5-6.

jaraya: Elíara wārāda zesia.† Māwāmīna Ācōrē Bedeade b́a b́a quĩrāca ēberārāba o quĩrĩā pananara idji ume osidaa.§

Jesuba warra jai bara b́a biabida

Mateo 17:14-21; Luca 9:37-43

¹⁴ Jesura, Pedrora, Santiagora, Juañ sida waabema Jesu ume nĩbabadarā duanamaa zesidaa. Mañne unusidaa zocārā ēberārāda ādjirāma powua nūmāda. ΛCΛΓΛ judiorā ley jaradiabadarāda ādjirā ume caicaya duanasidaa. ¹⁵ Jesu unusidade jūmarāba bio cawa crĩchadaē basía. Ara mañda idjima pira wānapeda audiabarisidaa. ¹⁶ Jesuba ādjirāa iwidisia:

–¿Cārē cārēā caicaya duanā?–

¹⁷ Mañ powua nūmāneba abāba panusia:

–Jaradiabari, mñ warrada enesia b́a biabimārēā. Idjira jai bara b́a. Mañ jaiba idjira quĩrāme cara erob́a. ¹⁸ Jaiba jidabaraē baebibaria, yedaa cōpepeabibaria, quida cΛΓΓabibaria, idjaba cacua ab́a tab́abaria. Mñā b́a ume nĩbabadarāa jarasia jāñ jaira āyā jΛretadamārēā. Māwāmīna poyadaē basía.–

¹⁹ Jesuba jarasia:

–¡Bārāba Ācōrēra ĩjānacaā! ĩjānamārēā ¿aba sābe mñā droai? Warrara namaa enenadua.–

²⁰ Ara mañda warrara Jesumaa edesidaa. Dji jaiba Jesu unubaraē warrara wawabisia. Warrara egode baepeda b́arabari tabesia, idjaba itedaa cōpepea tabesia. ²¹ Jesuba dji zezaa iwidisia:

–¿DārābΛΓΛca jāwā b́ara?–

Dji zezaba panusia:

–Caibe edāba jāwā b́a. ²² Jaiba idjira bea quĩrĩā b́a. B́arima zocārā idjira tab́aē baebibaria idjaba edaude doeda baebibaria. Daira quĩrā djuburiadua. Poya carebaibΛΓΛ, carebadua.–

²³ Mañne Jesuba jarasia:

–B́aā ¿sāwā mñā poya carebaibΛΓΛ a b́a? B́aā ĩjāida b́a mñā poya carebaida. Māwā ĩjābΛΓΛ itea Ācōrēba ne jūmada oida b́a.–

²⁴ Ara mañda dji zezaba jĩgua jarasia:

–Mñā ĩjā b́aā baribΛΓΛ carebadua biara ĩjāi carea.–

²⁵ Jesuba ēberārāda araa powuabΛrāda ununa bērā dji jaira nāwā quēāsia:

–Quĩrāme carabibari jai, cΛwΛΓΛ quibibari jai, mñā b́aā jaraya: nañ warra cacuaēbemada āyā wādua. Waa idji cacuaē eda zerādua.–

²⁶ Ara mañda dji jaira biapeda wayacusa warrara biara wawabisia. Mañbe idji cacuaēbemada ēdrasia baribΛrā

warrara abeda beuda quĩrãca tabesia. Mañ bẽrã dji arima duanaba jara duanesidaa:

–jAy, jãñ warrara jaidabarisia!–

²⁷ Baribara Jesuba warra jawade jidapeda piradrabisia. Mañne warrara ãta nũmesia. ²⁸ Jesura diguida wãnacarea idji ume nĩbabadarãba ãduba iwidisidaa:

–¿Sãwãerã dairãba jãñ jaira poya ãyã jawretadaẽ basi?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Jai naãca bea ãyã jawretadi carea ãcõrẽa iwidiidida panaba idjaba ne codaca ewarida odida panaba.–*

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 17:22-23; Luca 9:44-45

³⁰⁻³¹ Mamaaba Galilea druade parra wãsidaa. Jesuba idji ume nĩbabadarãa jaradia ba bẽrã sãma panada ni ababa cawabi quĩrãẽ basia. Mañne ãdjirãa jarasia:

–Mã, Nañ Djara Edadara ababa eberãrãa jidabiya. ãdjirãba mãra beadia, baribara ewari ãbeade mãra ãrẽbaya.–

³² Mãwã jaradara idji ume nĩbabadarãba poya cawadaẽ basia. Idjia iwidiidida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara ba?

Mateo 10:42; 18:1-9; Luca 9:46-50; 17:1-2

³³ Mãbe Capernaũ purudaa jẽda zesidaa. Diguida panacarea Jesuba iwidisia:

–¿Cãrẽ cãrẽã ode caicaya zesida?–

³⁴ ãdjirãa chupea panesidaa wãrãda caicaya zepedada bẽrã. ãdjirãa ijara panasidaa caida dji dromaara bai cawaya.

³⁵ Mãbe Jesura chũmepeda idjia edada doce panara caitaara trãpeda jarasia:

–Abada dji dromaara ba quĩrã ba bara, jũmarã cãyãbara edaara baida ba. Waabemarã nezocada baida ba.–

³⁶ Mã carea warra zaqueda edapeda ãdjirã eẽsi nũmasia. Mãbe idji jawade bara edapeda jarasia:

³⁷ –Ababa mã jã ba deba warrarãda bia edabara, mãda bia edabara. Mã bia edabara ababe mãda edabara, ãtebã mã Diabueda sida bia edabara.–

³⁸ Mãne Juaãba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, daiba unusidaa eberãba ba trãneba jaida ãyã jawrecua ba. Baribara idjira dadjirã ume nĩ bẽrã daiba jarasidaa waa mãwã orãmãrẽã.–

³⁹ Mãne Jesuba jarasia:

–Mãwã orãnadua. Mã trãneba ne ununaca o ba mãnebemada poya biẽ bedeaẽ. ⁴⁰ Dadjirã ume dji quĩrãẽ dadjirãare ba. ⁴¹ Wãrã arada mã jaraya: bãrã mãre bẽrã

* **9:29** Idjaba ne codaca ewarida odida panaba. Griego bedeadẽ ãcara cartade mãra neã.

bariduaba bārãa baidoda dawaib_{ARL}, Æcõrẽba wārãda maã ëberãa nebiada diaya.

⁴² Bariduaba maã ijã bea dji dromaẽ quedeada cadjiruade baebib_{ARL}, Æcõrẽba maã ëberãra bio cawa oya. Maã cawa oira bio zarea bai bẽrã, biara b_{AA} maã ëberã ochirude yuda jãnapeda pusade batabuedida. ⁴³⁻⁴⁴ B_L j_{AWA} baba b_La cadjiruada obib_{ARL}, maã cadjirua o amaaba b_Lá tutadua. B_{AA} j_{AWA} ababe erobaimĩna ewariza Æcõrẽ ume baya. Maãda biara b_{AA} j_{AWA} umé erob_{ADA} t_{AB} urua quicamaa wãi cãyãbara.† ⁴⁵⁻⁴⁶ Ara maã quĩrãca b_L jĩrũba b_La cadjiruada obib_{ARL}, maã cadjirua o amaaba b_Lá tutadua. B_{AA} jĩrũ ababe erobaimĩna ewariza Æcõrẽ ume baya. Maãda biara b_{AA} Æcõrẽba b_{ARA} jĩrũ umé erob_{ADA} t_{AB} urua quicamaa batabuei cãyãbara.‡ ⁴⁷ Idjaba b_L dauba b_La cadjiruada obib_{ARL}, maã cadjirua o amaaba ëütadua. B_{AA} dau ababe erobaimĩna ewariza Æcõrẽ ume baya. Maãda biara b_{AA} Æcõrẽba b_{ARA} dau umé erob_{ADA} t_{AB} urua quicamaa batabuei cãyãbara. ⁴⁸ Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradr_L nũ_{MA} sida quicaa.§

⁴⁹ Dadjirãra bia mĩga pan_{ANEBA} Æcõrẽ itea bia beadia.*
⁵⁰ Tãda bia b_{AA} barib_{ARL} c_{AYA} yada jõib_{ARL} çsãwã wayacusa c_{AYA} bei? Maã bẽrã Æcõrẽ itea bia beadadua.† Idjaba äbaa necai beadadua.–

10

Jesuba mĩã amaira biẽ b_{ADA} ada

Mateo 19:1-12; Luca 16:18

¹ Maãbe Jesura Capernauã purudeba Judea druadaa wãsia Jordaã do quĩrãare. Æberãrã zocãrã wayacusa idjimaa zesidade idjia obari quĩrãca ädjirãa jaradia besia. ² Mãwã b_Lde ãc_{ARL} pariseorãda zesidaa. Idji biẽ bedeabidi carea nãwã iwidisidaa:

–¿Umaquĩrãba dji quimada amaida bia b_{ACA}?–

³ Jesuba panusia:

–¿Moiseba cãrẽda b_{ASI}?–

⁴ Pariseorãba panusidaa:

–Moiseba iduaribisia. Idjia jarasia abab_A idji wẽrãa carta mĩã amainebemada diaib_{ARL} amaida b_{ADA}.–*

⁵ Maãne Jesuba jarasia:

† **9:43-44** Griego bedeade ãc_{ARL} cartade idjaba nãwã b_L b_{AA}: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradr_L nũ_{MA} sida quicaa.” ‡ **9:45-46** Griego bedeade ãc_{ARL} cartade idjaba nãwã b_L b_{AA}: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradr_L nũ_{MA} sida quicaa.” § **9:48** Isaía 66:24. * **9:49** Maã versícolora abeda ebuda b_Lã. Griego bedeade b_L b_{AA}: “Jũmarãda t_{AB} uruaba c_{AYA} beadia.” † **9:50** Maã bẽrã Æcõrẽ itea beadadua. Maãra griego bedeade ebuda b_Lã. Nãwã b_L b_{AA}: “Tãda ara bãdjide eda erobeadaua.” * **10:4** Deuteronomio 24:1-4.

–Moiseba mañ bedeara b_Λsia bārāra c_Λw_Λr_Λ zarea bea bēřā.
 6 Barib_Λr_Λ nañ ējūā oside Ācōrēba umaquīrāda, wērā sida osia.†
 7 Mañ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji
 quima ume ābaa bebaria. 8 Māwā cacua aba b_Λ quīrāca pan_Λ.‡
 Ādjira umé pan_Λēa, āteb_Λr_Λ aba b_Λ quīrāca pan_Λ. 9 Mañ bēřā
 Ācōrēba ābaa b_Λdara dji amanacara pan_Λ.–

10 Waya diguidaa wāpeda_Λacarea Jesu ume nībabadarāba
 idjīa abari quīrāca iwīdisīdaa. 11 Mañne Jesuba panusia:

–Baridua umaquīrāba idji quimada amapeda dewara
 wērāda edaib_Λr_Λ, mañ umaquīrāra daunema b_Λa. 12 Idjaba
 wērāba idji quimada amapeda dewara umaquīrāda edaib_Λr_Λ,
 mañ wērāra daunema b_Λa.–

Jesuba warra zaquerā bia jara b_Λda

Mateo 19:13-15; Luca 18:15-17

13 Mañne ēberārāba warra zaquerāda Jesuma enesīdaa idji
 j_Λwada ĩr_Λ b_Λpeda bia jara b_Λmārēā. Barib_Λr_Λ Jesu ume
 nībabadarāba dji warrarā eneb_Λdara quēāsīdaa. 14 Ādjia māwā
 ob_Λdara Jesuba bio biē ununa bēřā nāwā jarasia:

–Idu warra zaquerāra m_Λmaa zebidada, Ācōrēba pe
 erob_Λdebemara ādjirā quīrāca pan_Λ bēřā. 15 Wārā arada
 mā jaraya: warra zaqueba idji zeza ēpēbari quīrāca aba_Λba
 Ācōrēda ēpēēb_Λr_Λ, mañ ēberāra Ācōrēba pe erob_Λdebema
 baēa.–

16 Māwā jarapeda Jesuba warra zaquerāra j_Λwade bara
 edapeda idji j_Λwara ĩr_Λ b_Λpeda bia jara b_Λc_Λusia.

Parata bara b_Λ Jesu ume bedeada

Mateo 19:16-30; Luca 18:18-30

17 Jesu mama_Λba wāb_Λr_Λde ēberāda idjīmaa pira zesia. Mañ
 ēberāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda iwīdisīa:

–Jaradiabari bia, Ācōrē ume ewariza zocai bai carea ĳm_Λa
 cārēda oida b_Λ?–

18 Jesuba panusia:

–ĳCārē cārēā m_Λra dji bīaada a b_Λ? Ni aba_Λda dji bīaēa,
 ababe Ācōrēdr_Λ dji bīaa. 19 B_Λa cawa b_Λa Ācōrēba obi b_Λ
 bedeara: mīā bearādua, daunemarādua, ne dr_Λarādua, se-
 wadeba djārāra biē jararādua, djārā cūrūgarādua, b_Λ zezara, b_Λ
 papa sida wayadua.–

20 Mañne ēberāba jarasia:

–Jaradiabari, cūdra eda_Λba mā jūma ma_Λg_Λra ĳjā o b_Λa.–

21 Mañne Jesuba ēberāra quīrīāneba ac_Λpeda jarasia:

† 10:6 Genesi 1:27; 5:2. ‡ 10:8 Genesi 2:24.

–Wadi b_ΛA ne aba oida b_ΛA. B_ΛA erob_Λra jūma nēdobuede wāpeda dji paratara ne neē quedeaa diadua. Māwā nebiada bajāne erobaya. Ma_Λbe m_Λ ume nībade zedua.–⁸

²² Dji ēberāba ma_Λ ūrīpeda sopua besia bio bara b_Λ bērā. Ara ma_Λda wāsia.

²³ Ma_Λne Jesuba p_ΛΓ_Λaga ac_Λpeda idji ume nībabadarāa jarasia:

–Wārāda bio zarea b_ΛA ēberā ne bara b_Λba Ācōrēra idji Boroda b_Λi carea.–

²⁴ Idji ume nībabadarāba cawa crīchadaē basia. Ācōrēba ne bara beara bia pe erob_Λada crīcha panasidaa. Ma_Λ carea Jesuba wayacusa jarasia:

–Djabarā, wārāda bio zarea b_ΛA ēberā ne bara b_Λba Ācōrēra idji Boroda b_Λi carea. ²⁵ Parata bara b_Λba Ācōrēra idji Boroda b_Λi cāyābara cameyoda āgūja uriade eda wāichaara b_ΛA.–

²⁶ Idji ume nībabadarāba wetara cawa crīchadaē basia. Ma_Λne āduba iwīdīdrusidaa:

–Māwāra Ācōrēba ¿caidr_Λ ēdr_Λ edai?–

²⁷ Jesuba ādjirā ac_Λpeda jarasia:

–Ēberāba māwā poya ocaa barib_Λra Ācōrēba poya oida b_ΛA. Ācōrēmaara ne jūmada oicha b_ΛA.–

²⁸ Ma_Λne Pedroba Jesua jarasia:

–B_Λ ēpēni carea daiba ne jūmada amesidaa.–

²⁹⁻³⁰ Jesuba jarasia:

–Wārā arada m_Λa jaraya: m_Λ carea idjaba bedeā bia m_Λnebema carea aba_Λba idji deda, djabarāda, djabawērārāda, zezada, papada, quimada, warrarāda, ējūāda ameib_Λra, idjia amena cāyābara na_Λ ewaride cien edaya: deda, djabarāda, djabawērāda, papada, warrarāda idjaba ējūā sida. Ēberārāba idjira biē odi carea ēpēnia barib_Λra jīrūarebema ewaride Ācōrē ume ewariza zocai baya. ³¹ Māwā dji jīrūarebemada dji nabemarāda beadīa, dji nabemarāda dji jīrūarebemada beadīa.–

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Luca 18:31-34

³² Jerusale_Λnaa wāsidade Jesura nocoare nībasia. Mama wāb_Λada carea idjia doce edadarāba cawa crīchadaē panasidaa. Jūma idji caidū wāb_Λdarā sida ne waya panasidaa. Māwā duanane Jesuba wayacusa idjia edada doce pan_Λra jīgabe edesia. Ma_Λbe idji sāwāinebemada jarasia:

³³ –Ūrīnada, dadjirāra Jerusale_Λnaa wāb_Λada. Jāma aba_Λba m_Λ, Na_Λ Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bīda cawa odamārēā. Ādjirāba m_Λra beuida

⁸ 10:21 Griego bededeē _Λca_Λra cartade idjaba nāwā b_Λ b_ΛA: “Bara bia mīgai carea b_Λb_Λra.”

ɓɓaɗa jaraɗapeɗa judiorãéa diaɗia. ³⁴ Maãgɓarãba mɓra ipiɗa bié jaraɗapeɗa, idoɗapeɗa, uɗapeɗa beaɗia. Baribɓɓa ewari ũbeade mɓra ãrëbaya.–

Zebedeo warrarãba iwidipedada

Mateo 20:20-28

³⁵ Zebedeo warrarã Santiagoda, Juaã siɗa Jesumaa zedapeɗa jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba quĩrã panɓa ɓa oida ara daiba iwidibɓa quĩrãca.–

³⁶ Jesuba iwidisia:

–¿Cãrëda quĩrã panɓ mɓa bãrã itea oida?–

³⁷ Ædjia panusidaa:

–Bãra jũmarã boroda bebɓɓaɗe daida aba ɓa jɓwa araare, aba ɓa jɓwa aɓare idu chũmebidua.–*

³⁸ Maãne Jesuba ædjia jarasia:

–Bãrãba adua panɓa cãrëda iwiɗi panɓa. Mɓra bio bia mĩgaya. ¿Bãrã siɗa ara maã quĩrãca bia mĩgaɗi carea panɓa?–†

³⁹ Ædjia panusidaa:

–Mãé, bia mĩgaɗi carea panɓa.–

Maãne Jesuba jarasia:

–Bãrã siɗa wãrãda mɓ quĩrãca bia mĩgaɗia.‡ ⁴⁰ Baribɓɓa mɓ jɓwa araare, mɓ jɓwa aɓare chũpananida mɓa poya diaéa. Æcõrëbɓɓa mama chũpananida eroɓa.–

⁴¹ Maãne Santiagoba, Juaã biɗa iwidibɓadada waabema die panɓa ũrĩsidaa. Maã carea ædji ume quĩrũsidaa. ⁴² Baribɓɓa Jesuba ædjirã trãpeɗa jarasia:

–Bãrãba cawa panɓa naã ëjũãnebema bororãba ædji ëberãrãra jũmawãya zocabadada. Ædjirãba unubibadaa ædjia jarabɓdara jũmarãba ïjã odida panɓa. ⁴³ Baribɓɓa bãrãra mãwã beaɗië panɓa. Bãrãnebemada dji dromada ɓa quĩrã ɓɓɓɓa waabemarã nezocada ɓaɗa ɓa. ⁴⁴ Dji dromaara ɓa quĩrã ɓɓa jũmarã cãyãbara edaara ɓaɗa ɓa. ⁴⁵ Maã quĩrãca mɓ, Naã Djara Edaɗara zeé ɓa ëberãrã mɓ nezocarãda beaɗamãrëa. Ætebɓɓa ze ɓa ëberãrã nezocada ɓa carea. Mãwã mɓra beuya zocãrã ëberãrãda ëdra ɓa carea.–

Jesuba ëberã dauberrea ɓa biabiɗa

Mateo 20:29-34; Luca 18:35-43

⁴⁶ Jesura, idji ume nĩbabadara, dewararã zocãrã panɓ siɗa Jerico purude jũëne wãsidaa. Ædraɓɓadade ëberã dauberrea ɓaɗa o icawa parata iwiɗi ɓaɗa chũmasia. Maã ëberãra

* **10:37** Jũmarã boroda bebɓɓaɗe. Griego bedeaɗe ɓa ɓa: “Bã bia quirude.”

† **10:38** Griego bedeaɗe nãwã ɓa ɓa: “¿Bãrãra mɓ borocuedi quĩrãca borocuedica? ¿Mãa doida ɓara bãrã biɗa poya doɗica?” ‡ **10:39** Jesuba jaraɗa quĩrãca wãrãda mãwãsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

Timeo warra Bartimeo basía. ⁴⁷ Bartimeoba ũrísia Jesu Nazaredebemara mama wãbΛΓΛda. Mañ carea bia jarasia:

–¡Jesu, Davideba zeda, mñra quĩrã djuburiadua!–

⁴⁸ Mañne zocãrãba idjira chupeamãrẽã quẽãsidãa baribΛΓΛ idjia wetara biasia:

–¡Jesu, Davideba zeda, mñra quĩrã djuburiadua!–

⁴⁹ Mañ ũrísie Jesura nñmesia. Nãwã jarasia:

–Idjira trãnadua.–

Mañne ãCΛΓΛba dauberrea bΛra trãnapeda jarasidãa:

–Sobiadua. PiradrΛdua. Jesuba bΛra trã bΛa.–

⁵⁰ Ara mañda Bartimeoba idjia ãrã jã badara ãrãpeda isabe piradrΛpeda Jesumaa wãsia. ⁵¹ Mañne Jesuba idjía iwídisia:

–¿Cãrẽda quĩrã bΛ mñra oida?–

Dji dauberrea bΛba jarasia:

–Jaradiabari, mñ dauba unuida quĩrã bΛa.–

⁵² Mañne Jesuba jarasia:

–Wãdua. BΛa ãjãna bẽrã biasia.–

Ara mañda dauberrea badaba unu besia. Mañbe Jesu ume ãbaa ode wãsia.

11

Jesu Jerusaleñne jũẽna

Mateo 21:1-11; Luca 19:28-40; Juañ 12:12-19

¹ Jerusaleñ purude jũẽboodo baside Betpague puru caita, Betania puru caita bida duanasidãa Olivo eya carrade. Mañbe Jesuba idji ume nñbabadarãda umé diabuesia. ² ãdjía nãwã jarasia:

–Dadjirã quĩrãpe bΛ purudãa wãnadua. Jũẽbdade bãrãba burro zaqueda ununia. Mañ burro zaque ãrã wadi ni abalda wãnacaa. Ërã edadapeda enenadua. ³ Abalaba bãrãa cãrẽ cãrẽã jãwã o panΛda iwídi bΛΓΛ jaradadua: “Dadjí Boroba quĩrã bΛa baribΛΓΛ nane jẽda diabueya.”–

⁴ Ode wãbdade burrorra dede eda wãbada caita jã nñmΛda unusidãa. Ara mañda ãrã edasidãa. ⁵ ãCΛΓΛ arima duanΛba iwídisidãa:

–¿Cãrẽda o panΛ? ¿Cãrẽ cãrẽã jãñ burrorra ãrã panΛ?–

⁶ Jesuba jarada quĩrãca panusidãde dji arima duanΛba idu edebisidãa. ⁷ Mañbe burro zaquera Jesumaa ededapeda ãdji cacuade jã panΛra burro ãrã bΛsidãa. MañbebΛΓΛ Jerusaleñ purudãa wãí carea Jesura ãrã chñmesia. ⁸ Zocãrãba Jesu bia edadi carea ãdjia cacuade jã panΛda ode tõcua wãsidãa. Dewararãba bacuru jΛwate quedua bara beada bΛá tudapeda o icawa bΛcua wãsidãa. ⁹ Mãwã obΛdade idji na nñnaba, caidũ zebΛda bida jãgua jara duanasidãa:

¡Bio bia quirua! ¡Bio bia b̄la dadji Ācōrē tr̄ñeba zeb̄ar̄a!*

¹⁰ ¡Bio bia b̄la dadji dr̄ōāenabema Davideba zed̄ara! ¡Dadjir̄a Boro bai carea zeb̄ar̄a!

¡Bio bia quirua Baj̄āne B̄ara!

¹¹ Jesu Jerusalēne jūēside Ācōrē de dromanaa w̄asia. Jūma ac̄a b̄peda queub̄ar̄a b̄ēr̄a idjia doce edadar̄a ume Betania purud̄aa jēda w̄asid̄aa.

Jesuba higojō bacuru biē jara b̄ada

Mateo 21:18-19

¹² Nurēma Betania purudeba w̄ab̄adade Jesura jarra nūmesia. ¹³ Māñe higojō quedua bara b̄ada t̄am̄ba unusia. Higojō jaraēm̄ina Jesuba ac̄ade w̄asia dji ca zaqueda odja b̄a cawaya. Araa jūēb̄ar̄ade quedua awa nūm̄ada unusia.†

¹⁴ Māñe Jesuba higojōa jarasia:

–¡Ni abāba b̄a nejōra waa jōnaēa!–

Māñ bedeara idji ume n̄babadar̄a ūr̄sid̄aa.

Jesuba ne nēdobuebadar̄a āyā jaracuada

Mateo 21:12-17; Luca 19:45-48; Juā 2:13-22

¹⁵ Jesura Jerusalēne wayacusa jūēpeda Ācōrē de dromanaa w̄asia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadar̄a unusia. Ne nēdo bea sida zoc̄ar̄a duanasid̄aa. Idjaba ĩc̄ar̄aba Ācōrē de dromane diaida b̄a paratara dji drua āiba zeb̄adar̄a nēb̄aa nēdobuebadjid̄aa āibema paratara diacara panana b̄ēr̄a. Māwā duane Jesuba ādjir̄ara jūma āyā jaracuasia. Dji parata nēdobuebadar̄a mesa beada, puchir̄a nēdobuebadar̄a bugue sida jūma coracuasia. ¹⁶ Māñ awara ni cārē sida Ācōrē de droma caita idu enebiē basía. ¹⁷ Ādjir̄a nāwā jaradisia:

–Ācōrē Bedeade nāwā b̄a b̄la: “M̄ dera jūma puru bea itea dji iwidībada de adia.” Barib̄ar̄a b̄ar̄aba “ne dr̄abadar̄a m̄r̄ubada uria” quir̄aca eropan̄a.–†

¹⁸ Māñ bedea ūr̄sid̄ade sacerdote boror̄aba, judior̄a ley jardiabada bida Jesura wayasid̄aa idjia jaradia b̄ara jūmar̄aba bia ūr̄i pan̄a b̄ēr̄a. Mamāba ĩtaa cr̄icha jar̄a panesid̄aa beadi carea. ¹⁹ Queub̄ar̄ade Jesura idji ume n̄babadar̄a ume Jerusalēneba ēdr̄asid̄aa.

Higojō purruba nūmena

Mateo 21:20-22

* **11:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quirua. Arameo bedeade “Hosana” jarabadaa.

† **11:13** Israel druāde higojō dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida coēida pan̄a. Dji ca zaquera ununib̄ar̄a cawabadaa junione mār̄i zauida idjaba agostodeba aba octubred̄aa waīb̄aa zauida. Barib̄ar̄a Jesuba quedua awa ununa b̄ēr̄a cawasia jūma māñ poade higojōra zauēda. † **11:17** M̄ dera jūma puru bea itea dji iwidībada de adia. Isaía 56:7. Ne dr̄abadar̄a m̄r̄ubada uria. Jeremia 7:11.

²⁰ Nurēma diapeda Jesura idji ume nībabadarā sida wayacusa Jerusaleānaa wāsidaa. Wābadaade unusidaa higo bacurura dji carrade eda purruba nūmada. ²¹ Maāne Jesuba jaradara Pedroba quīrānebasia. Maā carea jarasia:

–Jaradiabari, acada. Ba biē jara baada higojōra purruba nūmesia.–

²² Jesuba jarasia:

–Bārāba Ācōrēra ījānida panāa. ²³ Wārā arada māa jaraya: bariduaba za ba eyaa namaaba pusade tēūne wāduada aibara, idjia jarabara quīrāca māwāya. Baribara idji sode crīchaiē ba idjia jarabara māwāēda, ātebara wārāda māwāida ījāida ba. ²⁴ Maā carea māa bārāa jaraya: jūma bārāba Ācōrēa iwidibara wārāda edadida ījānibara, edadia. ²⁵ Idjaba bārāba Ācōrēa iwidī panane baridua ēberā ume biē panabara, maā ēberāba biē odara naārā quīrādoadada. Māwābara bārāba biē opeadara bārā Zeza bajāne ba quīrādoaya. ²⁶ Dewaraba biē odada quīrādoadaēbara, bārāba biē opeadara bārā Zeza bajāne ba quīrādoāa.–§

¿Cai trāneba Jesuba jaradia ba?

Mateo 21:23-27; Luca 20:1-8

²⁷ Maābe ādjira wayacusa Jerusaleāne jūēsidaa. Jesura Ācōrē de droma caita nīne, sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadada, judiorā dji dromarā sida idjima zesidaa. ²⁸ Ādjirāba iwidisidaa:

–Ba nama o bara ¿caiba obi ba?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Māa biēda bārāa iwidīya. Bārāba panusidara māa jaraya caiba māa nāwā obi ba. ³⁰ ¿Caiba Juaāra diabuesi borocuemārēā? ¿Ēberāba wa Bajāne Ba? Panunada.–

³¹ Maāne ara ādjiduba jara duanesidaa:

–Bajāne Ba diabuesiada adibara, idjia jaraya: “Maāda ¿cārē cārēā ījānaē basi?” ³² Baribara ¿sāwā jaradi ēberāba diabuesida?–

Ādjia māwā jara panasidaa purura waya panā bērā. Purumaarā Juaāra wārāda Ācōrēneba bedeabari basia. ³³ Maā bērā Jesua jarasidaa:

–Daiba adua panā.–

Maāne Jesuba jarasia:

–Māēteara māa biēda bārāa jaraēa caiba māa jāwā obi ba.–

12

Djārā néu acabadadebema ne jara ba

Mateo 21:33-46; Luca 20:9-19

¹ Mañne Jesuba ne jara bΛdeba ādjirāa jarasia:

–Ēberāda basia. Ewari aba mañ ēberāba uvada upeda idji néura mōgaraba auđu jūrā casía. Uva ba piabari sida osia. Idjaba deda λτλ osia mamaλba jūma acλi carea. Mañbe idji néura λcλrλ ēberārā jΛwaeda bΛsia. Ādjirā ume bedea bΛsia néu zaubarΛde jūmasāwā idjía diadida panΛda. Māwā bedea bΛpeda djibarira dewara druadaa wāsia.

² Uva jara djibariba nezocada aba diabuesia néudebema idjía diadida panΛra edade wāmārēā. ³ BaribΛrλ néu acλ panΛba dji nezocara jidadapeda puosidaa. Mañbe jēda jΛretabuesidaa ni cārē sida diadaē. ⁴ Māwānacarea djibariba dewara nezocada diabuesia idjía diadida panΛra diadamārēā. BaribΛrλ mañ nezocara boroma usidaa.* Mañbe wayadaē quēāsidaa. ⁵ Māwānacarea djibariba dewarada diabuesia baribΛrλ mañ nezocara beasidaa. Māwānacarea dewara nezocarāda zocārā diabuesia. BaribΛrλ λcλrλra puosidaa, dewararāda beasidaa.

⁶ Djibariba wadibida aba erobasia diabuei carea; mañgΛra idji warra bio quīrīā bΛ basía. Idjia crīchasia: “Māñ warradrλ wayadia.” Ara mañda diabuesia. ⁷ BaribΛrλ néu acλ panΛba dji warra jūēbΛrλda unusidade āduba jarasidaa: “Jarī uruba dji zezaba erobΛra jūma edaya. ¡djira beatadia! MāwābΛrλ dji ējūāra dadjirā itea beya.”

⁸ Ara mañda warrara jidadapeda beasidaa. Mañbe néu āi batabuesidaa. ⁹ Mañ carea néu djibariba ¿sāwā obá? Araa wāpeda ādjirā jūma quenapeda idji néura dewararāa acλbiya. ¹⁰ Bārāba ¿Ācōrē Bedeade acλdacaca? Nāwā jara bΛa: De obadaba mōgara igarapedadara dji biara bΛda besia. ¹¹ Dadjirā Boroba māwā oda bērā dadjirāmaarā bio biya quirua.†

¹² Sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadaba, judiorā dji dromarā bida cawasidaa Jesuba mañ jara bΛdeba ādjirāda biē jarasida. Mañ carea Jesura jida quīrīā panasidaa. BaribΛrλ puruda waya panΛ bērā idjira idu bΛdapeda āyā wāsidaa.

¿Romanebema boro itea parata jΛrλ pebΛdade diadida panΛca? Mateo 22:15-22; Luca 20:20-26

¹³ Māwānacarea pariseorāba, Herodeare bea bida Jesumaa λcλrλ diabuesidaa idjía biē bedeabidi carea. ¹⁴ Jūēnapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panΛa bΛra ēberā jipa bΛda. Ni abaΛda biara unuca bērā ni abaλba bΛa awara crīchabidacaa.

* **12:4** Mañ nezocara boroma usidaa. Griego bedeade λcλrλ cartade nāwā bΛ bΛa: “Mōgara bātatabadade mañ nezocara borode diasidaa.” † **12:11** Salmo 118:22-23.

ÃtebΛΓΛ bΛa wārã bedea Ãcõrẽ odebemada jũmarãa jaradia-
baria. Mañda Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebΛdaza
¿dadji judiorãba diadida bia bΛca wa biẽ bΛ? ¿Diaðida panΛca
wa diacara panΛ?–

¹⁵ Jesuba cawa basia dji biarã quĩrãca ze panΛda. Mañ bẽrã
jarasia:

–Bãrãba ¿cãrẽ cãrẽã mΛra biẽ bedeabi quĩrãã panΛ? Parata
pichida enenadua mΛa acΛi carea.–

¹⁶ Ara mañda enesidaa. Mañne Jesuba iwidisia:

–¿Cai quĩrãdarrada nañ parataðe bΛ? ¿Cai trãda bΛ?–

Ãdjia panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

¹⁷ Mañne Jesuba jarasia:

–Mãwã baibΛΓΛ Romanebema borodera Romanebema
boroa diadadua, idjaba Ãcõrẽnera Ãcõrẽa diadadua.–

Ãdjirãba Jesu carea cawa crĩchadaẽ basia.

Beudarã ãrẽbadidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Luca 20:27-40

¹⁸ Mãwã panΛne ãcΛΓΛ saduceorãda Jesumaa zesidaa. Sa-
duceorãba jarabadaa beupedadara ãrẽbadacada. Mañ bẽrã
Jesua nãwã jarasidaa:

¹⁹ –Jaradiabari, Moiseba dadjirã itea bΛsia ãberãda warra
neẽ bΛðe jaidabΛΓΛ, idji djababa dji pẽdra wẽrãra edaida bΛda
dji djaba jaidada itea warra unui carea.† ²⁰ Ewari aba siete
djabarãda panasidaa. Dji nabemada quima edasia baribΛΓΛ
warra neẽ jaidasia. ²¹ Idjiarebemaba dji pẽdra wẽrãra eda-
sia baribΛΓΛ idji sida warra neẽ jaidasia. Ûbeabema sida
abari quĩrãca mãwãsia. ²² Jũma mañ siete panΛra warra neẽ
jaidasidaa. Mãwãnacarea dji wẽrã sida jaidasia. ²³ Mañ siete
djabarãba abari wẽrãda edasidaa. Mãwãra ãrẽbadi ewaride
¿sããgΛba idjira erobei?–

²⁴ Mañ carea Jesuba panusia:

–Bãrãba Ãcõrẽ Bedeada, idji ΛbΛa sida adua panΛ bẽrã ãĩ
crĩcha panΛa. ²⁵ Ûrĩnadua. Beupedadarã ãrẽbadi ewaride
ẽberãra quima edadaẽa ni quima diadaẽa, ãtebΛΓΛ Ãcõrẽ
bajãnebema nezocarã quĩrãca beadia. ²⁶ ¿Bãrãba beupedadarã
ãrẽbadidebemada Moise cartade acΛðacaca? Ãcõrẽba bacuru
zaque uruga nũmΛneba Moisea jarasia: “MΛra Abrahã
Ãcõrẽa, Isa Ãcõrẽa, idjaba Jacobo Ãcõrẽa.”§ ²⁷ ¡Idjira beu bea
Ãcõrẽã ãtebΛΓΛ zocai bea Ãcõrẽa! Bãrãba abeda ãĩ crĩcha
panΛa.–

† 12:19 Deuteronomio 25:5. § 12:26 Exodo 3:2-6.

Ācōrēba obi bΛ bedea dji dromaara bΛ

Mateo 22:34-40

²⁸ Māwā bedea panΛne judiorā ley jaradiabarida Jesu caita zesia. Mañ jaradiabariba ūrīsia Jesuba saduceorāa bia panunada. Mañ carea iwidiisia:

–Ācōrēba obi bΛ bedeadebemara ¿sālgΛda dji dromaara bΛ?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Ācōrēba obi bΛ bedeadebema dji dromaara bΛra nałgΛa: “Ūrīnadua, israelerā. Dadjirā Boro Ācōrēra ababΛrΛ bΛa.

³⁰ Jūma bΛ sođeba, jūma bΛ jauređeba, jūma bΛ crīchadeba, idjaba jūma bΛ bΛadeba bΛ Boro Ācōrēra quīrīādua.”* Ācōrēba obi bΛ bedeadebemara małdrΛ dji dromaara bΛa. ³¹ Idjaba małare bΛda abari quīrīca bΛa. MałgΛba nāwā jara bΛa: “Djārāra quīrīādua ara bΛdji quīrīā bΛ quīrīca.”† Mañ umébema bedea cāyābara dji dromaara beada neēa.–

³² Mañne judiorā ley jaradiabariba jarasia:

–Bia bΛa, Jaradiabari, bΛa jara bΛ quīrīca Ācōrēra ababΛrΛ bΛa, dewarada neēa. ³³ Dadjirāba wārāda Ācōrēra jūma dadji sođeba, jūma dadji crīchadeba, jūma dadji jauređeba, jūma dadji bΛadeba bida quīrīānida panΛa. Idjaba djārāra ara dadji quīrīā bΛ quīrīca quīrīānida panΛa. MałgΛra zocārā animarā Ācōrēra babue diai cāyābara biara bΛa.–

³⁴ Judiorā ley jaradiabariba małgΛra crīcha cawađeba jarađa bērā Jesuba jarasia:

–BΛra Ācōrēba pe erobΛdebemada baida bodoa.–

Māwānacarea dewararāba Jesua iwidiidida wayasidaa.

Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jarađara ¿cai warra?

Mateo 22:41-46; Luca 20:41-44

³⁵ Jesuba Ācōrē de droma dajada jaradia baside ēberārāa nāwā iwidiisia:

–Judiorā ley jaradiabadaba ¿sāwāērā jara panΛ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jarađara Davi warrada? ³⁶ Ara mañ Daviba Ācōrē Jauređeba nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba mΛ boroa jarasia: mΛ jΛwa araare chūmedua aba bΛ ume dji quīrūrā mΛa bΛ jΛwaeda bΛbΛrΛdaa.‡

³⁷ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jarađada Daviba mΛ Borođada asibΛrΛ, ¿sāwā Davi warra bai?–

Jesuba māwā jaradia bΛda zocārā ēberārāba bia ūrī duanasidaa.

* **12:30** Deuteronomio 6:4-5. Dadjirā Boro Ācōrēra ababΛrΛ bΛa. MałgΛra idjaba jara bΛa: “Aba ĀcōrēdrΛ dadjirā Boroa.” † **12:31** Levitico 19:18. ‡ **12:36** Salmo 110:1.

*Jesuba pariseorã biê jarada**Mateo 23:1-36; Luca 11:37-54; 20:45-47*³⁸ Jesuba wadi jaradia bΛde nãwã jarasia:

–Judiorã ley jaradiabadarã ume quĩrãcuita beadadua. Ādjirãba djio nẽbΛa beada jΛ awua beaa. MaΛ awara purude nĩnane quĩrĩãbadaa ēberãrãba wayaadeba “mẽrã” adida. ³⁹ Judiorã dji jΛrebada dede ādjira dji dromarã chũmebadade chũme quĩrĩãbadaa; ābaa ne cobΛdade bida ara maΛ quĩrãca obadaa. ⁴⁰ BaribΛrΛ pẽdra wẽrãrãba eroquedeada sewadeba jãrĩnapeda jũmarã quĩrãpita Ācõrẽa dãrã iwidibadaa ādjira jipa beada crĩchadamãrẽã. MaΛ carea Ācõrẽba dewararã cãyãbara ādjirãra wetara cawa oya.–

*Pẽdra wẽrã ne neẽ quiruba Ācõrẽa parata diada**Luca 21:1-4*

⁴¹ Ācõrẽ de droma carea parata bΛbada quĩrãpe chũmaside Jesuba unusia ēberãrãba paratada eda bΛ duanΛda. Zocãrã ne bara beaba paratada waibΛa eda bΛ panasidaa. ⁴² MaΛne pẽdra wẽrã parata neẽ quiruda zepeda parata edaara quiruda umébe eda bΛsia. ⁴³ Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–MΛa wãrãda bãrãa jaraya: jãΛ pẽdra wẽrã ne neẽ quiruba auɖuara diasia jũmarãba diapedada cãyãbara. ⁴⁴ Ādjirãba dji adubadadrΛ eda bΛsidaa baribΛrΛ wẽrã ne neẽ quiruba ne coi carea erobadada jũma diasia.–

13*Ācõrẽ de droma jũma ãrĩni Jesuba jarada**Mateo 10:16-25; 24:1-28; Luca 17:22-24; 21:5-24*

¹ Jesura Ācõrẽ de droma dajadaare badada wãbΛrΛ baside idji ume nĩbabariba jarasia:

–Jaradiabari, jacΛdua naΛ mōgarara sãwã waibΛa beada idjaba naΛ de sida sãwã quĩrãwãrẽã quedeada!–

² MaΛne Jesuba jarasia:

–Mãẽ, bΛa unu bΛra waibΛa beaa. BaribΛrΛ wãrã arada mΛa jaraya: naΛ mōgara capedadara jũma todogozoaya.–

³ MaΛbe Olivo eyadaa wãsidaa. Dji eyara Ācõrẽ de droma quĩrãpe bΛa. Jesu mama chũmaside Pedroba, Santiagoba, JuaΛba, Andre bida aduba idjia iwidisidaa:

⁴ –Dairãa jaradua: Ācõrẽ de dromara ¿sãlbe todogozoai? ¿Cãrẽneba cawadi maΛ ewarira caita bΛda?–

⁵ MaΛne Jesuba jarasia:

–Quĩrãcuita beadadua ni abaΛba cũrũgarãnamãrẽã. ⁶ Zocãrãba jaradia ādjidrΛ Ācõrẽba ēdrΛ edabari diai jaradada. Mãwã ēberãrãda zocãrã cũrũgadã. ⁷ Bãrãba ũrĩnia abaΛ puruda dewara ume djõ duanΛda idjaba drua ãyã bida

māwā duanada. Baribara ne wayarānada. Maḡara jūma māwāida ba. Baribara naḡ ewarira wadi jōéa. ⁸ Aba puruda dewara puru ume djōnia. Aba druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia. De uremiada druaza wāya, idjaba zocārā druade jarrabada baraya. Baribara maḡ naārā mīgabara maārī baya wērā warra pua za ba quīrāca.

⁹ Quīrācuīta beadada. Bārāra jidabidapeda dji jarebada dedaa ededapeda bia uēia. Mā ḡjā pan carea ādjirāba bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida ededia. Maḡnebara bārāba mā bedeara ādjirā quīrāpita jaradia. ¹⁰ Wārāda bedea bia mānebemada jūma puruza jaradida panā. ¹¹ Ēberārāba bārāra jida edebade sopuarānada sāwā bededida. Maḡnebemada crīcharānada. Ababe jaradada Ācōrēba jarabara. Ara bādji crīchadeba bededaēa, ātebara Ācōrē Jauredra bārāneba bedeya. ¹² Ababa ara idji djabada beabiya. Dji zezaba idji warrada beabiya idjaba warrārā ādji djibarirā ume biē panapeda beabidia. ¹³ Mā ḡjā pan carea jūmarāba bārāra quīrāmania. Baribara maḡ ewari zareade mā ḡjā panada igaradaēbara, Ācōrēba ēdra edaya idji ume ewariza zocai panani carea.

¹⁴ Ācōrēba quīrācada idji baiē ba ma bārāba unubade jūma Judea druade beara eyadaa mīrū wānida panā.* (Dji carta ac ba ba cārē jara bada cawaida ba.) ¹⁵ Maḡne ēberā idji de ārā bara idji dede eda wāiē ba ne edai carea. ¹⁶ Dji peade ba ba idjia ārā jabarira jēda edade wāiē ba. ¹⁷ Maḡ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa erobeā sida bio mīā djuburi beadia. ¹⁸ Ācōrēba iwidiada cue jara mīrū wāna amaaba. ¹⁹ Maḡ ewaride ēberārā bio bia mīgadia. Ācōrēba naḡ ējūā odadeba ātaā ēberārā maḡ quīrāca bia mīgadaca idjaba māwānacarea waa ara maḡ quīrāca mīgadaēa. ²⁰ Maḡ ewarira dārāya. Dadjirā Boroba jūma daucha bia mīgabibara, ni abada ēdradaē bacasia. Baribara Ācōrēba jūma daucha bia mīgabiēa idjia edada ēberārā carea.

²¹⁻²² Maḡ ewaride ācāba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Idjaba ācāba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēneba bedebarida. Maḡarāba ne ununaca waiba beada odia ēberārā cūrūgadi carea. Ācōrēba edadarā sida

* **13:14** Ācōrēba quīrāca. Griego bedede ācā cartade naḡ sida ba ba: “Ācōrēneba bedebari Danielba jarada” (Daniel 9:27; 11:31; 12:11). Griego Antioco Epipaneba Ācōrē de dromara mititia ba sia 168 poa Jesu todī naēna. Baribara Jesuba jarasia maḡ Antiocoba oda quīrāca wayacusa māwāida. ācāmaārā Jesuba jaradara wārāda māwāsia romanorāba Jerusaleā puruda, Ācōrē de droma sida poa 70de jūma ārisidade. ācāmaārā jara ba cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba ācāmaārā Jesuba jaradara jirūarebema ewaride māwāya.

poya cūrūgadi bara, ādjirā sida cūrūgacasi daa. Mañ bērā abaaba bārāa jaraiba, “Acadada, Ācōrēba ēdra edabari diai jara da ra nama ba,” mañra ĩjārānada. Dewaraaba idjira jarima bada aiba, mañ sida ĩjārānada. ²³ Quĩrācuita beada da. Jūma māa bārāa jarasia māwāi naēna.

Nañ Djara Edada zeidebema

Mateo 24:29-44; Luca 21:25-36

²⁴ Ēberārā bio bia mĩga pananacarea ĩmādaura pāimaya. Jedeco sida ānaēa. ²⁵ Chīdaura bajāneba baecua dia. Jūma bajāne beara quĩrā awara beya. ²⁶ Mañga ewaride mā, Nañ Djara Edada ra ĩjārāne aba bara zebra da idjaba quĩrāwārēa dorrodorrea bada ununia.† ²⁷ Mañne māa bajānebema nezocarāda drua beza wābiya Ācōrēba edadarāda ābaa jaredamārēa.

²⁸ Higojōneba ne jaraba da cawada da. Dji jawatera tucu nūmepeda queda barabaria. Mañneba jūmarāba cawa pana dārāēne poara zeida. ²⁹ Ara mañ quĩrāca māa jara da unubada cawada da mā ze ewarira jūeboda. ³⁰ Māa bārāa wārāda jaraya: nañ ewaridebema ēberārā beudi naēna mañra jūma māwāya. ³¹ Bajāra jōya, nañ ējūā sida jōya, bariba māa jara da wārāda māwāya.

³² Bariba ni abaaba mañ ewarira sābe māwāida cawadaēa. Ācōrē nezoca bajāne bea bida adua pana. Mā, Nañ Djara Edada bida adua ba. Ababe mā Zezaba cawa ba.

³³ Quĩrācuita beada da. Dau aba beada da idjaba Ācōrēa iwidi beada da. Bārāba dji ewari sābe zeida adua pana. ³⁴ Mañ ewari zebra ra nañ quĩrāca baya: ēberāda dewara druada waba de dji nezocarāda idji de wadama rēa amesia. Ādjiza ne odama rēa ba sia. Dji eda wābada acabaria jarasia quĩrācuita acama rēa. ³⁵⁻³⁶ Ara mañ quĩrāca bārā bida adua pana bārā De Djibarira sābe waya zeida: queuba de, ariquetra, eterre beruba de wa diapeda. Mañ bērā dau aba beada da, mā cawaēne zaba de bārāra cāi duanda unurāmārēa. ³⁷ Māa bārāa jara bāra jūmarāa jaraba: dau aba beada da.—

14

Jesu beadi carea crīcha jara pana

Mateo 26:1-5; Luca 22:1-2; Juañ 11:45-53

¹ Ewari umé baba de judiorāba Egiptodeba ēdrapedada quĩrānebabada ewarida oēi basia. Mañ ewari dromane pañ ēsābari neē bada cobadaa. Mañne sacerdote bororāba, judiorā

† 13:26 Daniel 7:13-14.

ley jaradiabadarã ume crĩcha jΛΓΛ panasidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea. ² BaribΛΓΛ jarasidaa:

–Ewari dromane jidadaẽa ẽberãrã quĩrũbucarãnamãrẽã.–

Wẽrãba nardo quera Jesu boro ãrã weada

Mateo 26:6-13; Juaã 12:1-8

³ Maã ewaride Jesura Betania purude Simoã aida bara bada dede basia. Ne co chũmΛne wẽrãda idjima zesia. Maã wẽrãba boteya alabastro mōgara odada enesia. Boteyara nardo quera idji awa ɓΛba bira basia. Maã nardo querara bio nẽbΛa basia. Maãne wẽrãba dji boteya ochiruda ɓΛapeda querara Jesu boro ãrã weasia. ⁴ Maã carea ãcΛΓΛ arima duanΛda quĩrũnapeda ãduba jarasidaa:

–¿Cãrẽ cãrẽã jãã querara weatasi? ⁵ Nẽdobuedabara poa aba trajabΛΓΛde edabari quĩrãca edacasia. Maã parataba ne neẽ quedeara carebacasia.–

Maã wẽrãra bia quẽãsidaa. ⁶ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Idu ɓΛɗadua. ¿Cãrẽ cãrẽã idjira quẽã panΛ? Idjia mΛ jãwã odara bia basia. ⁷ Ne neẽ quedeara ewariza bãrã tãẽna panania; bãrãba quĩrĩãɓΛdade poya ãdjirãra carebadida panΛa. BaribΛΓΛ mΛra bãrã ume ewariza baẽa. ⁸ Naã wẽrãba aride osia. Dãrãẽne mΛra beupeda tΛbaridĩa. Idjia mΛra maã carea queraba pãsia. ⁹ Wãrã arada mΛa jaraya: jũma naã ẽjũãne bedea bia mΛnebema jaradiabΛdama naã wẽrãba odara nẽbΛrΛdĩa idji sida quĩrãnebadamãrẽã.–

Judaba Jesu jidabi carea crĩchada

Mateo 26:14-16; Luca 22:3-6

¹⁰ Juda Iscarioteda Jesuba doce edadadebema basia. Maã Judara sacerdote bororãmaa wãsia Jesu jidabi carea. ¹¹ Maã ùrĩsidade ãdjirãra ɓΛsridadapeda Judaa paratada diadiada asidaa. Ara maãda Judaba jΛΓΛbadjia sãwã Jesura jidabida.

Jesuba doce edadarã ume ne coda

Mateo 26:17-29; Luca 22:7-23; Juaã 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹² Paã ẽsãbari neẽ ɓΛ cobada ewarida jũesia. Domia aba mãwã cobadjidaa. Dji nabema ewaride judiorãba Egiptodeba ẽdrΛpedada quĩrãnebadĩ carea oveja zaqueda beadapeda cobadaa. Maãne Jesu ume nĩbabadarãba idjĩa iwidisidaa:

–¿BΛa sãma quĩrĩã ɓΛ daiba Egiptodeba ẽdrΛpedada quĩrãnebadĩ carea cobadara ode wãnida?–

¹³ Maãne Jesuba idji ume nĩbabadarãda umé trãpeda nãwã jarasia:

–Jerusaleã purudaa wãnadua. Jãma bãrãba ununia umaquĩrãba zocoda eronĩda. Idji caidũ wãnadua. ¹⁴ Idji eda wãbΛrΛma dji de djibarĩa jaradadua: “Dadjirãa Jaradiabariba

naŕda iwidibisia: mŕa, mŕ ume nŕbabadarŕ bida Egiptodeba ědrapedada quŕrŕnebađi carea cobadara ĩsŕama codi?" ¹⁵ Maŕ de djibariba ŕtaarebema dejŕ waibada jŕma biya o nŕmŕda acŕbiya. Mama ne cobadara dadjirŕ itea odadua.–

¹⁶ Ara maŕda Jesu ume nŕbabadara Jerusaleŕ purudaa umĕ wŕsidaa. Wŕbadađe Jesuba ŕdjŕa jarada quŕrŕca unusidaa. Maŕbe Egiptodeba ědrapedada quŕrŕnebađi carea cobadara osidaa.

¹⁷ Queudacarea Jesura, idjia edada doce panŕ ume jŕĕsidaa.

¹⁸ Ne co chŕpanŕne Jesuba jarasia:

–Wŕrŕ arada mŕa jaraya: aba mŕ ume ne co bŕba mŕra jidabiya.–

¹⁹ Maŕ carea ŕdjira sopua panesidaa. Ara maŕda aba aba Jesua iwidisidaa:

–ĩMŕa mŕwŕ oica?–

²⁰ Jesuba jarasia:

–Aba bŕrŕ docedebemaba jidabiya. Idjia bida abari epedecode paŕda su co bŕa. ²¹ Wŕrŕda mŕ, Naŕ Djara Edadara beuida bŕa Ācŕrĕ Bedeade bŕ bŕ quŕrŕca.* ĩBaribŕŕ mŕ jidabi ěberŕra bio mŕa djuburi bŕa! Idjira topedadaĕbara biara bacasia.–

²² Wadi ne co duanŕne Jesuba paŕda jawade edapeda Ācŕrĕa bia jarasia. Maŕbe cŕrŕcuapeda ŕdjŕa diabŕŕde nŕwŕ jarasia:

–Codadua. Naŕŕŕa mŕ cacuaa.–

²³ Maŕbe uva bada edapeda Ācŕrĕa bia bŕada asia. Maŕ uva bŕa ŕdjirŕza diasia. Jŕmarŕba dosidaa. ²⁴ Maŕne Jesuba jarasia:

–Naŕŕŕa mŕ oa erozoabŕŕŕa. Mŕ oadeba Ācŕrĕba zocŕrŕ ume bedea djiwidida bŕbŕŕŕ.† ²⁵ Wŕrŕ arada mŕa jaraya: uva bŕa waa doĕa aba Ācŕrĕba jŕma idji ěberŕrŕ pe erobebŕŕdaa. Maŕbebŕŕ mŕa bŕrŕ ume uva bada wayacusa doya.–†

Pedroba Jesu igaraĕana ada

Mateo 26:30-35; Luca 22:31-34; Juaŕ 13:36-38

²⁶ Maŕbe Ācŕrĕ Bedeadebemada trŕŕnapeda Olivo eyadaa wŕsidaa.‡ ²⁷ Wŕbadađe Jesuba jarasia:

–Naŕ diamasi jŕma bŕrŕba mŕra igaradia. Ācŕrĕ Bedeade nŕwŕ bŕ bŕa: “Mŕa oveja wagabarira beabŕŕde dji ovejara

* **14:21** Salmo 22; Salmo 118:22; Isaŕa 52:15deba aba 53:12daa. † **14:24** Bedea djiwidĭ. Jeremia 31:31-34. Ācŕrĕra naŕrŕ israelerŕ ume bedea bŕasia (Exodo 24:6-8). ‡ **14:25** Uva bada wayacusa doya. Griego bedeade maŕba idjaba jara bŕa: “Uva ba djiwidĭda doya.” § **14:26** Maŕ ewari dromane ne codĭ naĕna Salmo 113deba aba 114daa trŕŕbadjidaa. Ne copedadacarea Salmo 115deba aba 118daa trŕŕbadjidaa.

jārãzoadia.*²⁸ BaribΛΓΛ mλra λrēbapeda bārã na wāya Galilea druadaa.–

²⁹ Maλne Pedroba Jesua jarasia:

–Jūmarāba bλra igaradimīna mλa igaraēa.–

³⁰ Jesuba Pedroa jarasia:

–Wārã arada mλa jaraya: nane diamasi eterre b̄arima umé berui naēna bλa b̄arima ūbea mλra unucaada aya.–

³¹ BaribΛΓΛ Pedroba wetara jarasia:

–Mλ beabλada sida bλra igaraēa.–

Jūmarāba abarica jarasidaa.

Jesuba Getsemanine Ācōrēa iwidida

Mateo 26:36-46; Luca 22:39-46

³² Maλbe Getsemani abadama jūēne wāsidaa. Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Mλa Ācōrēa iwidibΛΓΛmisa nama chūpanenadua.–

³³ Maλbe Pedroda, Santiagoda, Juaλ sida jīga edesia. Idji sāvāinebemada jūmawāyā crīcha bλ bērã Jesura bio sopua besia. ³⁴ Maλne jarasia:

–Mλra sopuaba beubΛΓΛ quīrāca bλa. Nama panenadua. Mλ daucha zocai pananadua.–

³⁵ Maλbe Jesura wagabe wāpeda b̄arru cobepeda Ācōrēa iwidisia quīrã awara oi cawaya. ³⁶ Nāwã jarasia:

–Zeza, bλa ne jūmada poya oida bλa. Mλra idu bia mīgabirādua. BaribΛΓΛ mλa quīrã bλ quīrāca orādua. Odua bλabΛΓΛ quīrã bλ quīrāca.–

³⁷ Jesu jēda zebΛΓΛde unusia ādjira cāi panλda. Pedroa jarasia:

–Simōλ, bλra ¿cārē cārēã cāi bλ? ¿Ni hora aba bida poya zocai baēca? ³⁸ Bārãra dau λbλa beadadua. Ācōrēa iwididada mλ igarada amaaba. Mλa cawa bλa bārāba biada o quīrã panλda. Māwāmīna naλ djarade λbλaē panλa.–

³⁹ Jesura wayacusa wāpeda idjia naārã iwididara Ācōrēa iwidisia. ⁴⁰ Maλbe idji ume nībabadarāmaa zebΛΓΛde wayacusa cāi panλda unusia. Ādji daura daupeaba oga cara nūpanasidaa. Maλne cawadaē basía Jesua sāvã jaradida.

⁴¹ B̄arima ūbea māwã ādjimaa zebΛΓΛde Jesuba jarasia:

–Bārãra ¿wadibida cāi panλca? ¡Waaēa! Mλ ewarira jūēsia. Mλ, Naλ Djara Edadara ēberã cadjiruarã λwade bebΛΓΛa.

⁴² Piradrλdadua. Wānia. Jari urua mλ jidabira.–

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Luca 22:47-53; Juaλ 18:2-11

⁴³ Jesu wadi bedea bλde Judada zesia. Maλ Judara Jesuba doce edadadebema basía. Zocārã ēberārãda neco bara,

* 14:27 Zacaria 13:7.

bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirāra sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, dji dromarā bida diabuepedadarā basía. ⁴⁴ Dji jidabiya baba ādjía jaradoasia sāwā oida Jesuda cawadamārēā. Nāwā jarasia:

–Mā uridarrade isōbarada Jesua. Idjida jidadapeda bio jā ededada.–

⁴⁵ Maḷbe Judara Jesu caita wāpeda jarasia:

–Jaradiabari, Jaradiabari!–

Māwā jarapeda Jesura uridarrade isōsia. ⁴⁶ Ara maḷda idji ume zepedadaba Jesura jidasidaa. ⁴⁷ Maḷ carea Jesu ume nībabari ababā idji djōbada necoda ēūta edapeda sacerdote dji droma nezoca cawarada tatasia. ⁴⁸ Maḷne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra ¿cārē cārēā neco bara, bacuru bara māra jāwā jidade ze panā? ¿Māwāra māra ēberā minijīchiaca? ⁴⁹ Mā ewariza Ācōrē de droma dajada bārāa jaradia basia. ¿Cārē cārēā māra mama jūmarā daide jidadaē basi? Baribarā nāwā o panā Ācōrē Bedeade bā bāra māwāida bā bēā.–†

⁵⁰ Māwā bāde Jesu ume nībabadarāba idjira beesidaa. Jūmarāda mīrū wābarasidaa. ⁵¹ Baribarā cūdra abāda Jesu caidu wāsia. Maḷ cūdrara borobāba ānēbari nībasia. Māwā bāde idji sida jidasidaa. ⁵² Baribarā idjia borobara wēātapeda ācada mīrū pira wāsia.

Jesu dji dromarā quīrāpita bada

Mateo 26:57-68; Luca 22:54-71; Juaḷ 18:12-24

⁵³ Maḷbe Jesura sacerdote dji dromaara bāma jida edesidaa. Mama jūma sacerdote bororāda, judiorā dji dromarāda, judiorā ley jaradiabadarā sida ābaa dji jare duanasidaa. ⁵⁴ Maḷne Pedroma Jesu tamāba ēpē nīda sacerdote dji droma dema jūesia. Dji de auđu jūrā ca bāde eda Pedroma Ācōrē de dromanebema zarrarā ume tabā cā chūmesia.

⁵⁵ Maḷne sacerdote bororāba, jūma dji dromarā bida ēberārāda jarasidaa Jesudebemada biē jaradamārēā. Idjira nēbarade bādapeda beabidida crīchāsidaa. Māwāmīna Jesu biē jaradida neē basia. ⁵⁶ Zocārāba sewadeba Jesura biē jarasidaa, baribarā ādjia jarapedadara abari quīrāca bāē basía. ⁵⁷ Māwā panāne ācābā piradadapeda sewadeba jarasidaa:

⁵⁸ –Daiā ūrīsidaa idjia nāwā jarabarada: “Ēberārāba opedada Ācōrē de dromada mā ārīya, baribarā ewari ūbea babārāde mā dewarada oya ēberārāba odaēda.”–‡

† 14:49 Isaía 53:12. ‡ 14:58 Juaḷ 2:19-22.

⁵⁹ Māwāmīna ādjiza mañnebema jarapedadara quĩrã awara basia. ⁶⁰ Mañbe sacerdote dji dromaara b̄ara ēsi nūmepeda Jesua iwidisia:

–Naļgārāba b̄ara biē jara pan̄a. Ādjia jara pan̄ara ħwārāca? ħB̄a ni cārē sida panuēca?–

⁶¹ Jesura chupea besia. Panuē basia. Māwā b̄ade sacerdote dji dromaara b̄aba wayacusa Jesua iwidisia:

–ħB̄ara Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca? ħB̄ara dadjia bia jarabada Ācōrē Warraca?–

⁶² Jesuba panusia:

–Māē, m̄ā. Bārāba m̄, Naļ Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya b̄a j̄awa araare chūm̄ada idjaba j̄ārārāne zeb̄ada.–
§

⁶³ Mañne sacerdote dji dromaara b̄a quĩrūb̄ar̄aba idjia j̄a b̄ara cōātapeđa jarasia:

–ħCārē cārēā dewarada j̄ar̄adi idji biē jaramārēā? ⁶⁴ ħBārāba ūr̄isidaa idjia Ācōrēda biē jara b̄ada! Jāñbe bārāmaarā ħidjira s̄awā odi?–

Mañne jūmarāba jarasidaa Jesura bedeade b̄a carea beadida pan̄ada.

⁶⁵ Mañbe āc̄ar̄aba Jesura dau idosidaa idjaba idji quĩrã b̄aradapeđa ħĩbadjidaa. ħĩnapeda jarabadjidaa:

–ħĀcōrēneba jaradua caiba b̄ara ħĩsida!–

Māwā duan̄ane Ācōrē de dromanebema zarrarāba Jesura jidaapeđa puobadjidaa.

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-75; Luca 22:56-62; Juañ 18:15-18, 25-29

⁶⁶ Pedro mañ de droma duđa baside sacerdote droma nezocawērāda aba zesia. ⁶⁷ Mañ wērāba idjira t̄b̄a cā chūm̄ada unusia. Ac̄a nūmepeda jarasia:

–B̄ara Jesu Nazaredebema ume nĩbasia.–

⁶⁸ Mañne Pedroba nāwā mērāsia:

–M̄a jāñ ēberāra unuca. M̄a adua b̄a b̄a cārēda jara b̄ada.–

Māwā jarapeđa Pedrora de audu jūrā ca b̄ade dji ēdr̄abadamaa wāsia. Mañne eterreda berusia.* ⁶⁹ Wayacusa nezocawērāba Pedrora unupeđa dji arima duan̄rāa jarasia:

–Za b̄ada ādjidebema.–

⁷⁰ Pedroba māwā ūr̄ipeđa wayacusa mērāsia. Dārāéne arima duan̄aba wayacusa Pedroa jarasidaa:

§ 14:62 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. * 14:68 Mañne eterreda berusia. Griego bedeade āc̄ar̄a cartade māra neēa.

–Wārāda bΛra ādjidebemaa. BΛra Galileadebemada jāwā bΛa. Ādji quĩrāca bedeabaria.–†

⁷¹ Pedroba jarasia:

–iMāa sewada jaraibΛrΛ Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: bārāba jara panΛ ēberāra māa unucaa.–

⁷² Māwā bΛde eterrera wayacusa berusia. Ara mañne Pedroba quĩrānebasia Jesuba jaradara: “Eterrera barima umé berui naēna bΛa barima ūbea māra unucaada aya.”‡ Pedroba mañnebema crīchabΛrΛde dārā jĩasia.

15

Jesu Pilato quĩrāpita edepedada

Mateo 27:1-2, 11-14; Luca 23:1-5; Juañ 18:28-38

¹ Āsabodode sacerdote bororāra, judiorā dji dromarāra, judiorā ley jaradiabada sida ābaa bedeā ausidāa Jesura Pilatomaā ededi carea.* Ara mañda Jesura jΛwa jΛ edesidāa.

² Pilatoba Jesua iwidisia:

–¿BΛda wārāda judiorā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, bΛa māwā jara bΛa.–

³ Mañne sacerdote bororāba ne zocārāneba Jesura biē jarasidāa. ⁴ Mañ bērā Pilatoba waya Jesua iwidisia:

–Ūrīdua, ādjirāba bΛra ne jūmaneba biē jara duanΛa. ¿BΛa panuēca?–

⁵ BaribΛrΛ Jesuba mañ sida panuē basía. Mañ bērā Pilatoba cawa crīchaē besia.

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Luca 23:13-25; Juañ 18:38–19:16

⁶ Poaza judiorāba mañ ewari droma o panΛne Pilatoba preso beada aba ēdrΛ bΛbadjia. Ādjirāba iwidibΛdada ēdrΛ bΛbadjia. ⁷ Mañne ēberā Barrabá abadada basia. Mañ Barrabára idjiare bearā sida puru quĩrūbigasidāde mĩā beasidāa. Mañ bērā preso panasidāa. ⁸ Mañne zocārā judiorāda Pilatomaā zedapeda iwidī duanesidāa idjia poaza obarida omārēā. ⁹⁻¹⁰ Pilatoba cawa basia sacerdote bororāda Jesu ume biē duanΛ bērā idjira jida diasidāda. Mañ carea dji ēberārā powua nūmΛa iwidisia:

–¿Bārāba quĩrīā panΛca māa za bΛ judiorā borora ēdrΛ bΛida?–

† **14:70** Ādji quĩrāca bedeabaria. Griego bedeade ĩcΛrΛ cartade mañra neēa.

‡ **14:72** Marco 14:27-31. * **15:1** Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda basia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidāa ādjia preso bearā beacara panΛ bērā. Aba romanorāba māwā odida panasidāa.

11 Mañne sacerdote bororāba dji powua nūmlá nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaradada Barrabádrá ēdrá bāmārēã.”

12 Mañ carea Pilatoba wayacusa ādjirāa iwidisia:

–Māwāra bārāba judiorā boro abadara çmlā sāwā oi?–

13 Mañne ādjirāba jīgua jara duanesidaa:

–jCrude cachi beabidua!–

14 Pilatoba iwidisia:

–çCārē cārēã māwā oi? çIdjia cārē cadjiruada osi?–

Māwā bedea bāde ādjirāba wetara bāga jara duanasidaa:

–jCrude cachi beabidua!–

15 Pilatora ēberārā ume biē be amaaba Barrabádrá ēdrá bāsia. Baribárrá Jesura soaba ubipeda sordaorāa diasia crude cachi beadamārēã.

16 Ara mañda sordaorāba Jesura ādji de droma Pretorio abadae eda edesidaa. Mama waabema sordaorāda trāsidaa.

17 Mañbe djiio pursupursua bāda Jesua jābisidaa. Borobari árrá cađada idji borode wēāju bāsidaa. 18 Mañbe jīgua jara duanesidaa:

–jBio bia bāa, judiorā boro!–

19 Idji borode bacuruba ubadjidaa idjaba dau idobadjidaa. Chīrāborode copanesidaa idjira wārāda bio waya paná quīrāca. 20 Idjira ipida biē jaradapeda mañ pursupursua bā jābipedadara wēāsidaa. Wēānapeda idjia jā badada wayacusa jābisidaa. Mañbe crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi bāpedada

Mateo 27:32-44; Luca 23:26-43; Juañ 19:17-27

21 Jesu puru dajadaa edesidade ēberā Simoñ abadada Jerusaleñnaa zebárrá basía. Alejandroba Rupo bida mañ Simoñra ādji zeza basía.† Idjira Cirene purudebema basía. Sordaorāba idjia Jesu crura ataubisidaa.

22 Māwā Jesura ējūã Golgota abadamaa edesidaa. Golgota trāba jara bāa Boro Bāwárrá. 23 Mama uva ba asea mirrada puerađada Jesua diasidaa pua droamārēã. Baribárrá Jesuba doē basía. 24 Mañbe crude cachi bāsidaa. Māwānacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade jā badara sāwā jedecadi cawaya.

25 Jesu crude cachi bāsidade āmāđau ārrá basia. 26 Mañne bedeada cachi jira bāsidaa cawabidi carea idjira cārē cārēã beabada. Nāwā bā basia: “Judiorā Boro.” 27 Idjaba ne drāabadada umé Jesu caita crude cachi jira bāsidaa, aba idji jāwa araare, aba idji jāwa acāare. 28 Māwāsia Ācōrē cartade jara bā quīrāca. Nāwā jara bāa: “Idjira ēberā cadjirua quīrāca beasidaa.”‡

29-30 Mañne ācárrá ēberārāda caita wānapeda boro ārrāta ārrātdapeda Jesua nāwā biē bedeadadjidaa:

† 15:21 Romano 16:13. ‡ 15:28 Isaía 53:12. Griego bedeade ācárrá cartade versículo 28 neãa.

–Ājãã, b_Λ Ācōrē de dromara ārīpeda ewari ūbeade wayacusa poya oib_{ΛΓΛ}, jara b_Λduba ēdr_Λdua! jãã crudeba u_Δaa zedua!–

³¹ Abari quĩrãca sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarã bida Jesura ipida biē jarab_Λdade nãwã jarabadjidaa:

–Idjia dewararãda carebasia, barib_{ΛΓΛ} ara iduba poya ēdr_Λēa. ³² Mãwãra çidjira Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradaca? çidjira Israeldebema boroca? Jãã crudeba u_Δaa zeida b_Λã dairãba cawadapeda ijãni carea.–

Mañne Jesu caita crude cachipedada bida abari quĩrãca biē jarasidaa.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Luca 23:44-49; Juañ 19:28-30

³³ Umatipa ãmãdaura quisia.* Mañba nañ ējũãra hora ūbea jũma pãima nũmasia. ³⁴ Hora ūbea badacarea Jesuba jĩgua jarasia:

–Eloi, Eloi, çl_Λama sabactani?–

Mañ arameo bedeaba jara b_Λã: “Mã Ācōrē, mã Ācōrē, çcãrē cãrēã mãduba ðeesi?”

³⁵ Mañ bedeaba ūrĩb_Λdade ãc_{ΛΓΛ} mama caita duan_Λba jarasidaa:

–Ūrĩnadua, idjia Elíada trã b_Λã.–

³⁶ Ara mañda aba pira wãpeda uva ða oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude jãpeda Jesua diasia domãrēã. Mañbe dji ēberãba jarasia:

–Jãñnadua; ac_Λdia Elíaba idjira u_Δaa b_Λde zeì cawaya.–

³⁷ Mañne Jesura mĩãdua biapeda iyãdr_Λsia. ³⁸ Ara mãwãb_{ΛΓΛ}de Ācōrē de dromane eda wua eat_Λ jira b_Λda ēsidra ãt_Λba edaa cõã dogosia.† ³⁹ Romanebema sordaorã boro Jesu quĩrãpita b_Λba idji mãwã beub_{ΛΓΛ} unuside jarasia:

–Wãrãda nañ ēberãra Ācōrē Warra basia.–

⁴⁰ Mañne ãc_{ΛΓΛ} wērãrãba t_Λm_Λba ac_Λ duanasidaa. Ādjirã tãēna Maria Magdalenada, Salomé sida panasidaa. Dewarabema Maria sida basia. Santiago Tēãbema abadaba, Jose bida mãlg_Λ Mariara ãdji papa basia. ⁴¹ Jesu Galileade baside mã wērãrãra idji ume nĩbasidaa idjaba careba panasidaa. Arima dewara wērãrãda baraasia Jesu ume Jerusaleãna wãpedadada.

Jesu t_Λbaripedada

Mateo 27:57-61; Luca 23:50-56; Juañ 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Nurēma ãnãũbadã ewari basia. Mañ ewari carea judiorãra ne o panasidaa. Queubodode Jose Arimatea

§ 15:31 Carebasia. Griego bedeade b_Λã b_Λã “ēdr_Λ edasia.” * 15:33 Amos 8:9-10.

† 15:38 Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15.

purudebemada Pilatoma wāsia. Mañ Josera judiorã bororãnebema basía. Jūmarãba idjira bio bia unubadjidaa. Idjia jãã b̄abadjia Ācōrēba jūmarãda pe erobamārēã. Ne waya neñ Pilatoma wāpeđa Jesu cacuada iwidiisia t̄bari carea. ⁴⁴ Mañne Pilatoba cawa crīchaē basía sãwã Jesura isabe beusida. Mañ carea sordaorã boroda tr̄peđa iwidiisia Jesura wārãda beusi cawaya. ⁴⁵ Sordaorã boroba wārãda beusiada ada b̄erã Pilatoba Josea Jesu cacuara idu edebisia. ⁴⁶ Joseba borobada n̄dopeđa Jesu cacuara crudebemada udaa b̄apeđa mañ borobaba b̄arã b̄asia. Mañbe mōjē uria corodade eda b̄apeđa mōgara waīb̄aba uriara jūãtr̄a b̄asia. ⁴⁷ Maria Magdalenaba, Jose papa Maria biđa ac̄a panasidaa Jesu cacuara mama b̄ab̄adada.†

16

Jesu ãrēbada Ācōrē nezocaba jarada

Mateo 28:1-10; Luca 24:1-12; Juañ 20:1-10

¹ Anãũbada ewari jōnacarea Maria Magdalenaba, Santiago papa Mariaba, Salomé biđa querada n̄dosidaa Jesu cacuara p̄ar̄adi carea. ² Nabema ewari domianebemane diapeđa ara ãmãdau odjab̄ar̄ade ãdjira Jesu t̄baripeđadamaa wāsidaa. ³ Mañne nãwã jara n̄basidaa:

–Dadjira eda wãni carea çjãã mōgara waīb̄aba uria jūãtr̄a b̄ara caiba ãyã b̄ai?–

⁴ Barib̄ar̄a araa ac̄ab̄adade unusidaa mōgara waīb̄abara orrocawa cob̄ada. ⁵ Ara mañda uriaede eda wāsidaa. Eda wãb̄adade cūdrada unusidaa. Idjia drasoã jã b̄ara totroã querasia. Ādji j̄awa araare chūmasia. Idji carea wērãrãra dauperasidaa.

⁶ Mañ cūdraba ãdjia jarasia:

–Dauperarãnadua. Bãrãba Jesu Nazaredebemada crude cachipeđadada j̄ar̄a pan̄aa. Idjira ãrēbasia. Idji b̄apeđadamaa ac̄adada. Nama b̄ãã. ⁷ Jããbe idji ume n̄bapedadarãmaa wãnadua. Pedroa, waabemarãa biđa jaradadua Jesura ãdji na Galilea druadaa wãb̄ar̄ada. Jãma idjira ununia idjia naēna jarađa quĩrãca.–*

⁸ Mañne daupera pan̄aba cacua ure nūpanasidaa. Ara mañda wērãrãra Jesu cacua t̄baripeđada uriaēba pira wāsidaa. Ne waya pan̄a b̄erã ni ab̄aa bedeadaē basía.†

Jesuba Maria Magdalena ara idjida unubida

Juañ 20:11-18

† 15:47 Jose. Mañḡa Josera Arimateadebemaēã, ãteb̄ar̄a Santiago Tēãbema abada ume dji djaba basía. Marco 15:40; 16:1. * 16:7 Marco 14:28. † 16:8 Griego bedede ãc̄ar̄a cartade Marcoba b̄adara namabe b̄aa. Versículo 9deba aba 20daa neã.

⁹ Jesura diapededa nabema ewari domianebemane ãrëbapeda naãrã Maria Magdalenaa unubisia. Maã wërãnebemada Jesuba naëna jairãda siete äyã jãrecuasía. ¹⁰⁻¹¹ Maãbe Mariara Jesu ume nãbapedadarãmaa wãsia. Idji jüeside ädjirãra wadi sopuaba jãã panasíada. Mãwã panãne Mariaba ädjirãa jarasia Jesura zocai ðada unusida. Mãwã üribadamãna ïjãnaë basía.

Jesuba dewara umé panãa ara idjida unubida

Luca 24:13-35

¹² Mãwãnacarea Jesu ume nãbapedadarãda umé puru dajada nãbasíada. Maãgãrãa Jesuba ara idjida quãrã awara unubisia. ¹³ Ädjira jëda wãnapeda waabemarãa jarasíada. Mãwãmãna wadibida ïjãnaë basía.

Jesuba edadarãa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Luca 24:36-44; Juaã 20:19-23

¹⁴ Mãwãnacarea Jesuba edadarã once panã ne co chüpanasíadae ara idjida unubisia. Ädji çawãrã zareadeba ïjãnaë panana carea quëãsia. Idji ãrëbada unupedadaba ädjirãa jarasíadamãna ïjãnaë panasíada.

¹⁵ Maãbe Jesuba ädjirãa jarasia:

–Drua beaza wãnapeda bedea bia mãnebemada jümarãa jaradadua. ¹⁶ Maã bedeadã ïjãsidara idjaba borocuesidara Äcõrëba ëdra edaya. Baribãrã maã bedea ïjãëra idjia cawa oya. ¹⁷ Mã ïjã beaba naãgãda odia Äcõrë ðããa eropanada unubidi carea: mã trãneba jairãda äyã jãretadía idjaba adua panã bedeadã bedeadía. ¹⁸ Dama arada ädji jãwaba jidadía. Nëãrã dadji beabarida dodibãrã maãba bië oëa. Idjaba cacua bië beara ädji jãwa ãrã ðããadade biacuadía.–

Jesu bajãnaa wãna

Luca 24:50-53

¹⁹ Mãwã jaradacarea dadjirã Boro Jesura Äcõrëba ãtaa bajãnaa edesia. Mama Äcõrë jãwa araare chümesia. ²⁰ Maãbe Jesuba edadarãba idji bedeara ädji wããdaza jarasíada. Dadjirã Boroba ädjirãra carebasia. Ne ununaca obi ðãdeba cawabisia ädjia jara panãra wãrã arada.

LUCA BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA LUCABA BΛDA

Nañ cartara Lucaba ḅASIA. Idjira griego basica ḅAA. Colosa 4:14de, Pilemoñ 24de bida jara ḅAA Lucara Paulo ume nĩbasida. Mateoba, Marco bida ādjiza carta Jesucritodebema ḅApedadacarea Lucaba nañ cartara ḅASIA.

Lucaba nañ cartara ēberā dji droma Teopilo itea ḅASIA cawamārēā Jesudebema idjía jaradiapedadara wārāda (1:1-4). Lucaba waabemarā cāyābara ebudaara ḅASIA Borocuebari Juañ topedadadebemada (1:5-80), Jesu topedadadebemada sida (2:1-52). Mañare ḅÁ ḅAA Juañba Jesu borocuedadebemada (3:1-22), Jesu drōā naēnabemarā trāda (3:23-38), idjaba diauruba Jesu mīā sē ḅadadebemada (4:1-13). Mañare ḅÁ ḅAA Jesuba Galilea druade jaradia nĩḅadadebemada (4:14deba aba 9:50daa) idjaba Jerusaleñnaa wābAΓAde jaradia ḅadadebemada (9:51neba aba 19:27daa).

Jĩrũare ḅÁ ḅAA Jesu Jerusaleñne māwānanebemada: Jerusaleñ puru carea jñānada, crude beapedadada, ĩrēḅadada, idjaba idji ĩjā ḅearā quĩrāpita bajānaa wānada (19:28deba aba 24:53daa).

Lucaba ebuda ḅASIA Ācōrēba cawa oidebemada (2:25-35; 19:37-44; 21:20-24) idjaba cadjirua obadarā idjimaa jēda zebadarāda ēdra edaidebemada (1:67-80; 15:1-32; 19:1-10). ḅarima zocārā ḅASIA cadjirua obadarā Jesuba quĩrā djuburiadada: judiorāda, judiorāēda, Samariadebemarāda, ne neē quedeada, Romanebema boro itea parata jAΓA pebadarā sida.

Luca cartade ebuda ḅAA wērārā sida Jesuare panasidada. BÁ ḅAA Elisabedebemada (1:5-66), Mariadebemada (1:26deba aba 2:52daa), Ananebemada (2:36-38), idjaba Jesu carebabadarānebemada (8:1-3). Mañ awara wērārāba idji ĩrēḅadadebemada nañrā cawasidaa (24:1-12).

Lucaba Teopiloa ḅÁ diabueda

¹ Ācōrēba dadjirā tāēna odadebemada zocārāba ḅÁ quĩrĩāsidaa. ² Jũma mañ oda unupedadaba nēbAΓASidaa idjaba jaradiasidaa. Dji carta ḅApedadaba mañda ḅASidaa. ³ BA dji droma ḅA Teopilo, mĵa bida jũma mañ māwānada bio quĩrācuíta iwidida bērā, mĵmaarā bia ḅAA ḅA itea aride ḅÁ diabueida. ⁴ Māwā ḅAA cawaya bĵa jaradiapedadara wārāda.

Borocuebari Juañ todi cawabida

5 Herode Judea druadebema boro baside sacerdote Zacariada basia.* Mañ Zacariara sacerdoterã idji ume trajabada sida Abiãrã abadjidãa.† Dji quima Elisabera Aaroã ëberãrãneba yõna basia. 6 ãdjira umena ãcõrẽ quĩrãpita jipa panasidãa. ãcõrẽba obi jaraðara jũma ãjã o panã bẽrã biẽ jaraði neẽ panasidãa. 7 Baribãrã Elisabera warra toca baða bẽrã warra neẽ panasidãa. Mañ awara bio drõãda panasidãa.

8 Mãwã panãne Zacaria ãcõrẽ de dromane trajai ewarida jũesia. Mañ bẽrã idjira, waabema sacerdoterã idji ume trajabada sida ãcõrẽ quĩrãpita traja panasidãa. 9 Mãne sacerdoterãba obada quĩrãca ne jemenesidãa caiba ãcõrẽ de dromane eða incienso querada bá diaida ðã cawaya. Mãne Zacaria trãda odjasia.

10 Incienso quera bá diai horada jũena bẽrã Zacariara eða wãsia.‡ Mañne puruba dajadaare ãcõrẽa iwidi panasidãa. 11 Mãwã ðãde bajãnebema nezocada quera bá diabada jãwa araare odjasia. 12 Idji unuside Zacariara bio dauperapeða abeda cawa crĩchaẽ basia. 13 Baribãrã bajãnebema nezocaba jarasia:

–Ne wayarãdua. Bãa ãcõrẽa iwidi badara idjia ãrĩa. Bã quima Elisabeba warrada toya. Idji trãra ðãdua Juaã. 14-15 Mañ warra carea zocãrã ðãsridadia. Idjira ãcõrẽ quĩrãpita dji droma bai bẽrã ðã sida bio ðãsrida baya. Uva ðã aseada, itua sida doca baya. Biteda bebãrã ewarideba ãcõrẽ Jaurera idji ume baya.§ 16 Idjia zocãrã israelerãra ãcõrẽmaa jẽda zebiya. 17 Elíaba erobada jaureda, ðãbãa sida ðã warraba erobaya. Mãneba idjira dadjirã Boro na wãya dji zezada ãdji warrarã ume ibiabi carea.* Mañ awara ãjãnaẽ bea sida carebaya jipa beaba crĩchabada quĩrãca crĩchadamãrẽã. Mãwã carebaya puruba dadjirã Borora bia edadamãrẽã.–

18 Mãne Zacariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–¿Mãã sãwã cawai bãa jara ðãra wãrãda? Mãra bio drõãda ðãa. Mã quima sida djorada ðãa.–

19 Bajãnebema nezocaba Zacaria jarasia:

–Mãra Gabriel, ãcõrẽ nezocaa. Idjia mãra ðãmaa diabuesia mãã beða biada jaramãrẽã. 20 Mãã jara ðãra ãcõrẽba ðãda ewaride wãrãda mãwãya. Baribãrã ãjãnaẽ bẽrã ðãra quĩrãme cara beya ðãa ðã quima warra tobãrãdeã.–

21 Mããmisa ëberãrãba dajada jãã panasidãa. ãdjia cawadaẽ panasidãa sãwãrã Zacariara jãcua eða dãrãbãrãda. 22 Mãwã

* 1:5 Herode. Mañ Herodera “dji Droma” abadaa. † 1:5 Abiã. 1 Cronica 24:10.

‡ 1:10 Incienso querada bá diaida ðã. Exodo 30:34-38. § 1:14-15 Numero 6:1-5;

Juece 13:2-5. * 1:17 Malaquia 4:5-6.

ɓΛde idjira dajadaa zesia baribΛrΛ poya bedeae basía. Quĩrãme cara beda bẽrã ababe sãyãneba bedea basia. Maλba ẽberãrãba cawasidaa Ācõrẽba idjía ne unubisida.

23 Idji Ācõrẽ de dromane trajai ewari jõnacarea Zacariara diguida wãsia. 24 Mãwãnacarea idji quima Elisabera biogoa besia. Maλ bẽrã Elisabera jedeco juesuma diguida besia. Nãwã crĩchasia: 25 “Ācõrẽba mλra carebasia biogoa bemãrẽã. Jãwã bia odaba mλ quĩrã perara ãyã ɓΛsia. Ẽberãrãba mλra waa biẽ jaradaãa.”

Bajãnebema nezocaba Mariaa jarada

26-27 Elisabe sei jedeco biogoa bedacarea Ācõrẽba bajãnebema nezoca Gabrielda Galilea druade Nazare puruɗaa diabuesia awẽrã umaquĩrã adua ɓΛ Mariamaa. Maλ Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Josera Davideba zeda basía. 28 Bajãnebema nezocara Mariama jũpeda nãwã jarasia:

–jMẽrã! Ācõrẽba ɓΛra bia erobΛa.† Idjira ɓΛ ume ɓΛa.–

29 Maλ bedea ũrĩside Mariaba abeda cawa crĩchaẽ basía cãrẽ cãrẽã bajãnebema nezocara mãwã bedea ɓΛda. 30 Maλne bajãnebema nezocaba idjía jarasia:

–Maria, ne wayarãdua; Ācõrẽba ɓΛra careba ɓΛa. 31 Maλ bẽrã ɓΛra biogoa ɓepeda warrada toya. Maλ warra trλra ɓΛdua Jesu.‡ 32 Idjira dji droma baya idjaba Ācõrẽ dji dromaara ɓΛba idji Warraada aya. Ācõrẽba idjira israelerã boroda ɓΛya idji drõãenabema Davi ɓada quĩrãca. 33 Idjira Jacobodeba yõpedadarã boroda ɓaya. Ewariza ãdjirãra pe erobaya.–§

34 Maλne Mariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–Mλra umaquĩrã adua ɓΛda ¿sãwã biogoa bei?–

35 Bajãnebema nezocaba panusia:

–Ācõrẽ Jaurera ɓΛmaa zepeda idji ɓΛara ɓΛ ume ɓaya. Maλ bẽrã idjia dia ɓΛ warra ɓΛa tobΛrΛda Ācõrẽba idji Warraada aya. 36 ɓΛ apipi Elisabe sida warra toya.* Djorada ɓΛmĩna idjaba warra tocaada abadamĩna sei jedeco ɓΛa biogoa ɓΛda.

37 Ācõrẽba poya oẽra neã.–

38 Mariaba panusia:

–Mλra Ācõrẽ nezocaa. Bia ɓΛa ɓΛa jarada quĩrãca idjia oida.–

Maλbe bajãnebema nezocara idji quĩrãpitabemada wãsia.

Mariaba Elisabe acΛde wãna

† 1:28 Ācõrẽba ɓΛra bia erobΛa. Griego bedeade λCΛrΛ cartade nãwã ɓΛ ɓΛa: “Ācõrẽba ɓΛda dewara wẽrãrã cãyãbara biara erobΛa.” ‡ 1:31 Mateo 1:21.

§ 1:33 2 Samuel 7:8,16. * 1:36 ɓΛ apipi. Griego bedeade maλra ebuɗa ɓΛãa.

³⁹ Māwānacarea Mariara isabe Elisabe puruḍaa wāsia. Mañ purura Judea drua eyaida ḅΛde ḅΛa. ⁴⁰ Mama Zacaria dede eda wāpeda Elisabea jarasia:

–jMērã!–

⁴¹ Elisabeba Maria bedea ũrībΛrΛde idji warra ḅiteda quirura domicasia. Ara mañda Elisabera Ācōrē Jauredeba besia. ⁴² Mañne Mariaa nāwã jīgua jarasia:

–BΛra wārāda dewara wērārã cāyābara Ācōrēba biara careba ḅΛa. BΛ warra sida Ācōrēba bio bia ḅΛaya. ⁴³ ¿Māra cai mñ Boro papaba jāwã aCΛde ze ḅΛra? ⁴⁴ Ara ḅΛ bedea ũrībΛrΛde warra mñ ḅiteda ḅΛra ḅΛsrīdaba domicasia. ⁴⁵ Ācōrēba jaradara wārāda māwāida ĩjāna ḅērã ḅΛra bio bia ḅΛa.–

⁴⁶ Mañne Mariaba jarasia:

Sodeba mñ jaraya: Ācōrēra dji dromaa.†

⁴⁷ Ācōrē mñ ēdrΛ edabari ume mñra bio ḅΛsrīda ḅΛa.

⁴⁸⁻⁴⁹ Idjia za quiru nezocara bia erobΛa.

Idiba λtaa jūmarāba jaradia Ācōrē jūma poya ḅΛba mñra bio careba ḅΛda, mñ itea ne waiḅΛada o ḅΛ ḅērã.

jAba idjidrΛ Ācōrēa! ⁵⁰ Mañ ḅērã idji waya ḅeara ewariza quĩrã djuburia ḅaya.

⁵¹ Ācōrēba idji ḅΛadeba ne waiḅΛada ocuasía.

Ara ādjiduba dji dromada crīcha ḅeara idjia memenebisía.

⁵² Dji droma beadara āyã ḅΛcuapeda dji edaara queḅeada dji dromada ḅΛcuasía.

⁵³ Dji ne neḅ queḅeaa ne jūma biada diasía, barībΛrΛ dji ne bara ḅeara jΛwa bari āyã wābicuasía.

⁵⁴⁻⁵⁵ Idji nezoca Israel purura carebasía. Idjia Abrahañra, idjideba yōḅadarã sida ewariza quĩrã djuburiaya dadji drōã naēnabemarãa jarada quĩrãca.

⁵⁶ Mariara Elisabe dede jedeco ũbea ḅapeda diguidaa wāsía.

Borocuebari Juañ toda

⁵⁷ Idji ewari jūēside Elisabera warra tosia. ⁵⁸ Idji caita panabadaba, idji ēberārã bida mañ ũrīsidade idji ume ḅΛsrīdasídaa Ācōrēba bio quĩrã djuburiada ḅērã.

⁵⁹ Warra todacarea ocho ewari ḅΛde ābaa dji jΛresídaa warra cacuara wēãgoḅi carea.‡ Mañne λCΛrΛba idji zeza trñ Zacariada ḅΛ quĩrã panasídaa. ⁶⁰ BarībΛrΛ dji papaba jarasia:

–Māwã trñ ḅΛdaḅa, ātebΛrΛ idji trñra ḅΛdia Juañ.–

⁶¹ Ādjirãba jarasídaa:

–¿Cārēã mañ trñra ḅΛdi? Bārã ēberārã tāēna mañ trñra neḅa.–

† 1:46 1 Samuel 2:1-10; Salmo 113:5-9. ‡ 1:59 Genesis 17:10-12.

⁶² Maλbe dji zeza Zacariaa sēyāneba iwidisidaa cārē trλda bλ quĩrĩā bλ cawaya. ⁶³ Maλ carea Zacariaba bacuru pewedeada enebisia. Maλgλde nāwā bλsia: “Idji trλra bλdia Juaλ.”

Maλ unusidade jūmarāba cawa crīchadaē basía. ⁶⁴ Ara maλne Zacariara quĩrāme cara badada waya bedeasia. Ara maλda idjia Ācōrēa bia bedeasia.

⁶⁵ Jūma ādji caita panabadaba maλnebema ūrīsidade Ācōrē waya panλba jūma Judea drua eyaida bλde nēbλrλbadjidāa. ⁶⁶ Jūma maλ ūrīpedadaba jarabadjidāa: “Māwā baibλrλ, maλgλ warrara dji droma baya.” Māwā jarasidaa Ācōrē λbλara dji warra ume bλ bērā.

⁶⁷ Zacariara Ācōrē Jauredeba bepeda nāwā bedeasia:

⁶⁸ λIsraelerā Ācōrēra bio bia bλa, idji ēberārāra ēdrλ edai carea ze bλ bērā!

⁶⁹ Idji nezoca Davideba zedada diabuebλrλa dadji Ēdrλ Edabarida bamārēā. §

⁷⁰ Naēna Ācōrēba idjideba bedeabadarāa maλnebemada jarabisia.

⁷¹ Idjia jarabisia jūma dadjirā dji quĩrūnebemada, dadjirā quĩrāma panλnebema sida ēdrλ edaida.

⁷² Māwā oya dadji drōā naēnabemarāa quĩrā djuburiyada ada bērā

idjaba ādjirā ume bedea bλdada jūma oyada ada bērā.

⁷³⁻⁷⁴ Idjia dadji drōāenabema Abrahaλa jarasia dadjirā dji quĩrū jλwaeedabemada ēdrλ bλida.

Māwā ne wayaa neē dadjirāba idjira poya ēpē panania.

⁷⁵ Dadjirā zocai panλmisa idji quĩrāpita biya, jipa nībadia.

⁷⁶ Maλbe Zacariaba idji warradebemada nāwā jarasia:

Warra, bλra Ācōrē dji dromaara bλdeba bedeabariada adia. Bλra dadjirā Boro na wāya idji o jari carea.*

⁷⁷ Bλa israelerāa cawabiya sāwā Ācōrēba ādji cadjiruara quĩrādoapeda ēdrλ edaida.

⁷⁸ Ācōrē quĩrĩāra bio wai bλa bλa. Dadji Ēdrλ Edabarira bajāneba zeya λmādadu odjabari quĩrāca.

⁷⁹ Maλba dji pāimane beaa, dji beudi waya beaa bida Ācōrēra cawabiya.

Idjaba dadjirāa cawabiya sāwā idji ume necai pananida.

⁸⁰ Dji warrara warisia idjaba Ācōrē Jauredeba zarea besia. Drōā badacarea ējūā pōāsa ewaraga bλde bade wāsia. Mama babadjia aba jūmarā quĩrāpita bedeabλrλ ewaridaa.

2

*Jesu toda ewari**Mateo 1:18-25*

¹ Mañ ewaride Romanebema boro Cesar Augustoba idji jawaeda beara jūma juachabisia.* Mañ bēṛã jarasia puru ãĩ beara ãdji puruḍaa wānamārēã. ² Mañ ēberārã juachabidara idjia naārã obida basía. Mañ ewaride Cirenioda Siria druade dji boro basía. ³ Mañne jūmarãda juachadamārēã ãdji puruza wāsidaa.

⁴ Mañ ewaride Josera Galilea druade Nazare purude babadjia. Idjira Davideba zeda bēṛã Judea druade Beleñ puruḍaa wāsia. Beleñra Davi topedada puru basía. ⁵ ãdji juachadamārēã idji quima bai Maria ume wāsia. Mañ ewaride Mariara biogoa basía. ⁶ Beleñne panane Maria warra toi ewarira jūēsia. ⁷ Cãibada de bari b̄ara neē bēṛã idji warra iwina toḍara wuaba b̄arapeda animarã ne cobadade coquirusia.

Bajñebema nezoca oveja wagabadarãma odjada

⁸ Mañ diamasi oveja wagabadarãba ãdji ovejara Beleñ caita waga panasidaa. ⁹ Cawaēne bajñebema nezocada ãdjima odjasia. Mañne ãcōrē quĩrãwārēã dorrodorroaba ãdjima bio ãnaga nūmesia. Mañ carea oveja wagabadara bio dauperasidaa. ¹⁰ Barib̄ara bajñebema nezocaba ãdjia jarasia:

–Ne wayarãndua. M̄ãa bedea biada bārãa jarade ze b̄aa. Mañ bedea carea jūmarãda b̄asridadia. ¹¹ Idi Davi topedada puru Beleñne bārã ēdra edabarida tosidaa. Idjira Crito, dadjirã Boroa.† ¹² Nañgãdeba bārãba cawadia m̄ãa jarab̄ara wārãda: bārãba mañ warra zaquera wuaba b̄arã b̄ada animarã ne cobadade ununia.–

¹³ Ara m̄awã jarab̄araḍe bajñebema nezocarãda zocãrã odjasidaa. Jūma ãdjirãba ãcōrēa nãwã bia bedeasidaa:

¹⁴ ¡ãcōrē ãta bajñe b̄ara bio bia quirua! ¡ēberārã ãcōrēba bia unu b̄ara nañ ējũãne necai beadia!‡

¹⁵ Mañbe bajñebema nezocarãra bajãnaa wāsidaa. Ara mañda oveja wagabadarãba jarasidaa:

–Mãēteara dadjirã Boroba cawabidara Beleñnaa acãde wãnia.–

¹⁶ Ara mañda wãb̄arasidaa. Jūēsidade Mariada, Josedã, dji warra zaque sida unusidaa. Warra zaquera animarã ne cobadade basia. ¹⁷ Mañ unupedadacarea bajñebema nezocaba warradebema jaradara ãdjia jūmarãa nēb̄arasidaa.

* **2:1** Idjia m̄awã obisia puru beaza idji itea paratara aride j̄ara pedi carea.

† **2:11** Crito. Mañḡara trãēã, ãteb̄ara griego bedea. Arameo bedeaḍe jarabadaa “Mesías.” Jara b̄aa “ãcōrēba ēdra edabari diai jaradaa” wa “ãcōrēba dadjirã Boroda bamārēã b̄ada.” ‡ **2:14** ¡ēberārã ãcōrēba bia unu b̄ara nañ ējũãne necai beadia! Griego bedeaḍe mañra ebuda b̄ãã.

18 Oveja wagabadaba jara pan Λ ūrĩsidade jūmarāba cawa crīchadaē panesidaa. 19 Barib Λ Λ dji papa Mariaba ma Λ g Λ debemada idji sode jūma quĩrācuíta crīcha b Λ badjia. 20 Oveja wagabadarā jēda wāb Λ dade ādjia unupedada carea idjaba ūrĩpedada carea Ācōrēa bia bedeasidaa. Bajānebema nezocaba jara Λ quĩrāca wārāda jūma māwāsia.

Jesu Ācōrē de dromanaa edepedada

21 Warra todacarea ocho ewari b Λ de dji warra cacuara wēāgosidaa. Ma Λ ne idji trāra b Λ sidaa Jesu, dji papa biogoai naēna bajānebema nezocaba jara Λ quĩrāca.

22 Warra toda carea dji papaba wagaida b Λ ewarira waga-sia Ācōrēba Moisea diada leyde b Λ b Λ quĩrāca. § Ma Λ ewari jōnacarea idjia dji zeza ume warra zaquera Jerusale Λ naa edesidaa Ācōrē quĩrāpita b Λ di carea. 23 Māwā osidaa Ācōrē leyde nāwā b Λ b Λ bērā: “Jūma warra iwinara Ācōrēa diadida pan Λ .”* 24 Ma Λ awara Ācōrē quĩrāpita bia bei carea dji papaba puchirāda babue diabisia Ācōrē leyde nāwā b Λ b Λ bērā: “Puchirāda wa putujuda umé diaida b Λ .”†

25 Ma Λ ewaride ēberā Simeo Λ abadada Jerusale Λ ne basia. Ma Λ Simeo Λ ra jipa basia idjaba Ācōrēba jara b Λ ra quĩrācuíta i Λ jā obadjia. Idjia jāā basia Ācōrēba Israel puru sobiabi ewarida. † Ācōrē Jaurera idji ume basia. 26 Naēna Ācōrē Jaureba idjia cawabisia idji jaidai naēna Ācōrēba ēd Λ edabari diai jara Λ ara unuida. 27 Ācōrē leyde b Λ b Λ quĩrāca odi carea djibarirāba Jesura Ācōrē de dromanaa edesidade Ācōrē Jaureba Simeo Λ ra araa wābisia. 28 Simeo Λ ba dji warra unuside bara edapeda Ācōrēa nāwā bia jarasia:

29 Mā Boro, jā Λ beb Λ Λ b Λ nezocara idu necai beubidua b Λ jara Λ quĩrāca oda bērā.

30 B Λ ēd Λ edabari diai jara Λ ara m Λ ā unubisia.

31 B Λ idjira b Λ sia jūma puru beaba ununamārēā. §

32 Idjira Λ naa quĩrāca baya judiorāēba b Λ debemada cawadamārēā.

Idji carea b Λ puru Israelera bia jara Λ dia.*

33 Simeo Λ ba ādji warradebema jara b Λ ūrĩsidade Jesu djibarirāba cawa crīchadaē basia. 34 Ma Λ ne Simeo Λ ba ādjira bia jara b Λ peda Mariaa nāwā jarasia:

–Ācōrēba na Λ warrara diasia israelerā zocārā bia b Λ mārēā idjaba zocārā biē b Λ mārēā. Cawabiya idjira Ācōrēneba ze

§ 2:22 Levitico 12:1-8. * 2:23 Warra iwina. Exodo 13:2. † 2:24 Levitico

12:6-8. † 2:25 Isaía 40:1-5; 49:13-16; 57:18-19; 61:1-3. § 2:31 Isaía 40:5; 52:10.

* 2:32 Isaía 42:6; 46:13; 49:6.

ɓΛda, māwāmīna idjira biē jaradia. ³⁵ Māwā zocārāba ādji sode mērā erobeara unubidia. Idjaba ɓΛra bio sopua baya mīāsuba subΛda quĩrāca.–

³⁶ Arima Ācōrēneba bedebari Ana abadada basia. Idjira Aserdeba yōna Panuel cau basia. Idjira djorada basia. Awērā quiruda quima edapeda siete poa ɓΛde pēdra basia. ³⁷ Idji pēdra bedara 84 poa basia.† Ewariza āsa, diamasi bida Ācōrē de dromanaa wābadjia Ācōrēa bia jarai carea, ne codaca ewari oi carea idjaba Ācōrēa iwidi carea. ³⁸ Mañ djorara Jesu djibarirā caita wāpeda Ācōrēa bia bedeasia. Mañbe Ācōrēba Jerusaleñ puru ēdra edai ewari jāā beaa dji warra zaquedebemada bedeasia.‡

³⁹ Ācōrē leyde ɓÁ ɓΛ quĩrāca jūma opedadacarea Josera, Maria sida Galilea druade ādji puru Nazaredaa jēda wāsidaa. ⁴⁰ Dji warrara cacua ΛɓΛa warisia. Idjira bio ne cawasia idjaba Ācōrēba ne jūmane idjira carebadjia.

Jesu Ācōrē de dromane bada

⁴¹ Poaza Jesu djibarirāra Jerusaleñnaa wābadjidaa judiorā Egiptodeba ēdrapeɗada quĩrānebabada ewari odi carea.§ ⁴² Jesu doce poa baside ādjira wāsidaa mañ ewari droma baɗi carea jūma judiorāba obada quĩrāca. Jesu sida ādji ume wāsia. ⁴³ Mañ ewari droma jōnacarea ādjira jēda wāsidaa. BaribΛra ādji warra Jesura Jerusaleñne besia. Mañra ādjia adua panasidaa. ⁴⁴⁻⁴⁵ Crīcha panasidaa Jesura ēberārā tāēna nīda. Māwā ewari aba nībasidaa. Qewara idji jΛrasidade ādji ēberārā tāēna ununaē basia. Ara mañda jēda Jerusaleñnaa Jesu jΛrΛde wāsidaa.

⁴⁶ Ewari ūbea babΛrΛde idjira unusidaa Ācōrē de droma dajadaare judiorā ley jaradiabadarā tāēna chūmΛda. Ādjia jaradia panΛra ūrī basia idjaba ādjia iwidiɓadjia. ⁴⁷ Mañne ādjia iwidiɓΛɗade idjia aride panubadjia. Jūma idji ūrī panΛba cawa crīchadaē panasidaa necawaadeba panu ɓΛ bērā. ⁴⁸ Djibarirāba idji unusidade cawa crīchadaē basia. Dji papaba idjia iwidiɓia:

–Warra, ¿ɓΛa cārē cārēā jāwā osi? ¿Cārē cārēā nama besi? Bio sopua panΛba māa, ɓΛ zeza bida ɓΛra jΛra panasidaa.–

⁴⁹ Jesuba panusia:

–Bārāba ¿cārē cārēā māra jΛra panasida? ¿Mā Zeza dede baida ɓΛda adua panΛca?–

⁵⁰ BaribΛra Jesuba jaradara djibarirāba cawadaē basia. ⁵¹ Mañbe Jesura ādji ume Nazaredaa wāsia. Ādjia jarabΛdara

† 2:37 Idji pēdra bedara 84 poa basia. Griego bedeaɗe ebuda ɓΛēa. ΛcaΛΛaamaarā jara ɓΛa Anara 84 poa basida. ‡ 2:38 Isaia 52:10. § 2:41 Exodo 12:1-27.

idjia jūma ĩjã obadjia. Jūma Jerusaleãne mãwãnara dji papaba bio quĩrãcuita crĩcha ðabadjia. ⁵² Jesura cacua ʌʌʌ warisia idjaba ewariza ne cawaara wãsia. Ācõrẽba, ãberãrã bida idjira bia unusidaa.

3

Borocuebari Juaãnebema

Mateo 3:1-12; Marco 1:1-8; Juaã 1:19-28

¹ Tiberio Cesar quince poa Romanebema boro ʌʌde Poncio Pilatoda Judea druade dji boro basía. Herodeda Galilea druade dji boro basía.* Dji djaba Pelipeda Traconite druade idjaba Iturrea druade dji boro basía.† Lisaniada Abilene druade dji boro basía. ² Anáda idjaba Caipáda sacerdote dji dromarã basía.‡

Maã ewaride ãjũã põãsa ewaraga ʌʌde Ācõrẽba Zacaria warra Juaãa bedeiasia. ³ Maã bẽrã Juaãra jūma Jordaã do caita ðearãa jarade wãsia ãdji cadjiruara igaradapeda Ācõrẽmaa zedamãrẽã. Idjia jaradiasia mãwã osidara Ācõrẽba ãdji cadjiruara quĩrãdoaida. Dji ĩjãʌdara idjia doeda borocuebadjia.

⁴ Jūma maãgʌra mãwãsia Ācõrẽneba bedebari Isaíaba naẽna ʌʌda quĩrãca:

Ĕberãda ãjũã põãsa ewaraga ʌʌde ĩjgua bedea ʌʌa:

Ora jaridadua dadjirã Boro bia edadamãrẽã. Ora idji itea jipa jaridadua.

⁵ Jogoã beara jūma daucha ocuaya. Eya ʌʌʌ beara, eya jewedea bea sida daucha ocuaya.

O jũrẽã beara jipa jariya, o biẽ beara jūma biya ocuaya.

⁶ Mãwã jūmarãba ununia sãwã Ācõrẽba ãdrʌ edabarida.§

⁷ Zocãrã ãberãrãda zebadjidaa Juaãba borocuemãrẽã. Baribʌrʌ Juaãba ʌcʌrʌa jarabadjia:

–Dama ãberãrã, ¿caiba jarasi bãrãra Ācõrẽ quĩrũbidebemada poya mĩrũnida? ⁸ Bãrãba o panʌneba unubidadua wãrãda Ācõrẽmaa zesidada. Crĩcharãnadua Abrahaã warrarã bẽrã Ācõrẽba cawa oẽda. Mãa bãrãa ebuda jaraya: Ācõrẽba quĩrãibʌrʌ za tabea mõgarara Abrahaã warrarã babicuaya.

⁹ Maã awara mãa jaraya Ācõrẽba zagarada eroʌʌa bacuru tutacuai carea. Jūma bacuru bia zaudacara tutacuapeda tʌʌde

* **3:1** Maã Herodera Antipa trʌ jarabadjidaa. Idjidebemada bedea ʌʌa Mateo 14:1-10de, Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de. † **3:1** Maãgʌ Pelipeðebemada aba naã versícúlode ʌʌ ʌʌa. Dewarabema Pelipera Herode-Pelipe abadada unubadaa Mateo 14:3de, Marco 6:17de, idjaba Luca 3:19de. Herode dji Droma abadara ãdji zeza basía. Antipa ume dji djabarã basía.

‡ **3:2** Caipára Aná wigu basía. Anára sacerdote dromada basia poa 6deba aba 15daa. Caipára sacerdote dromada basia poa 18deba aba 36daa. § **3:6** Isaía 40:3-5.

batacuaya. Ara mañ quĩrãca Ñcõrẽba cadjirua obadarãda cawa oya.–

¹⁰ Mañ carea ãberãrãba idjia iwidibadjidaa:

–Mãẽteara daiba ¿cãrẽda odida panΛ?–

¹¹ Juaλba panusia:

–Cacuade jλbada umé erobλba dji neñ quirúa aba diaida bλa. Dji coi erobλba dji coi neñ quirúa diaida bλa.–

¹² Mãwã bλde Romanebema boro itea parata jλrλ pe-badarãda borocuedi carea zesidaa. Maλbe ãdjia iwidisidaa:

–Jaradiabari, dairãba ¿cãrẽda odida panΛ?–

¹³ Juaλba ãdjia jarasia:

–Bãrãba parata jλrλ peðida panΛ auðu diabirãnadua.–

¹⁴ Mañne sordaorã arima duanλba Juaλa iwidisidaa:

–Dairãba ¿cãrẽda odida panΛ?–

Juaλba panusia:

–Bãrã trajubari parata dia panΛneba necai beadadua. Waraga panΛneba djãrã paratara jãrĩrãnadua idjaba sewadeba djãrã biẽ jararãnadua.–

¹⁵ Arima duanλba mañ ùrĩsidade bio quĩrãcuita duanesidaa cãrẽda sãwãi cawaya. Ara ãduba nãwã crĩcha panasidaa: “¿Juaλra Ñcõrẽba ãdrλ edabari diai jaradaca?”

¹⁶ Baribλrλ Juaλba jũmarãa jarasia:

–Wãrãda mλa bãrãra baidoba borocue bλa. Baribλrλ mλ cãyãbara dji dromaara bλda zeya. Idjia jĩrũne jλ bλ ãrãi carea mλra bia bλãa. Idjiabλrλ Ñcõrẽ Jaureda diaya.* Baribλrλ ïjãnaẽbλrλ cawa oya.† ¹⁷ Ezoai careabemara idji jλwade erobλa porara dji ta umebemada ãyã bλi carea. Maλbe dji tara wagaya baribλrλ dji porara tλbλ uruade babueya.–

¹⁸ Ara mañ quĩrãca ne quĩrãtanoaneba Juaλba bedea bia dadji ãdrλdeibemada jaradia bapeda jarabadjia ïjãnamãrẽã.

¹⁹ Baribλrλ Juaλba Galileadebema boro Herodera quẽãbadjia idjia wẽrã erobλ Herodía carea. Mañ Herodíara ara Herode djaba Pelipe quima basía. Mañ awara Juaλba idjira quẽãbadjia ne jũma cadjirua o bλ carea. ²⁰ Herodeba mañ cadjirua o bλ awara naλgλ cadjirua sída osia: Juaλra preso bλbisía idji quẽã bλ carea.‡

Juaλba Jesu borocueda

Mateo 3:13-17; Marco 1:9-11

²¹ Juaλba ãberãrã borocuecua baside Jesu sída borocuesia. Mañne Jesuba Ñcõrẽa bedebλrλde bajãda ewasia. ²² Ewapeda Ñcõrẽ Jaureda bajãneba puchirã quĩrãca idji λrλ zesia. Mañne Ñcõrẽba bajãneba eðaa nãwã bedeiasia:

* **3:16** Ñcõrẽ Jaureda diaya. Griego bedeadẽ bλ bλa: “Ñcõrẽ Jaureba borocueya.”

† **3:16** Cawa oya. Griego bedeadẽ bλ bλa: “Uruaba borocueya.” ‡ **3:20** Mateo 14:1-10; Marco 6:14-28.

–BΛara mǎ Warra quĩrĩã Þáa. BΛ carea mǎra bio ÞΑΣrĩda ÞΛa.–
§

Jesu drõã naēnabemarã trã
Mateo 1:1-17

²³ Jesuba jaradia beside treinta poa basica ÞΛa. Ēberārāba idjira Jose warrada crĩcha panasĩdaa. Josera Eli warra basĩa, ²⁴ Elira Matá warra basĩa, Matára Levi warra basĩa, Levira Melqui warra basĩa, Melquira Janai warra basĩa, Janaira Jose warra basĩa. ²⁵ Josera Matatĩa warra basĩa, Matatĩara Amó warra basĩa, Amóra Nahuã warra basĩa, Nahuãra Esli warra basĩa, Eslira Nagai warra basĩa. ²⁶ Nagaira Máha warra basĩa, Máhara Matatĩa warra basĩa, Matatĩara Semei warra basĩa, Semeira Jose warra basĩa, Josera Juda warra basĩa. ²⁷ Judara Johanaã warra basĩa, Johanaãra Resa warra basĩa, Resara Zorobabel warra basĩa, Zorobabelera Salatiel warra basĩa, Salatielera Neri warra basĩa. ²⁸ Nerira Melqui warra basĩa, Melquira Adi warra basĩa, Adira Cosaã warra basĩa, Cosaãra Elmodaã warra basĩa, Elmodaãra Ere warra basĩa. ²⁹ Erera Josue warra basĩa, Josuera Elieze warra basĩa, Eliezera Joriã warra basĩa, Joriãra Matá warra basĩa. ³⁰ Matára Levi warra basĩa, Levira Simeoã warra basĩa, Simeoãra Juda warra basĩa, Judara Jose warra basĩa, Josera Jonaã warra basĩa, Jonaãra Eli-aquiã warra basĩa. ³¹ Eliaquiãra Melea warra basĩa, Meleara Mainaã warra basĩa, Mainaãra Matata warra basĩa, Matatara Nataã warra basĩa, Nataãra Davi warra basĩa.

³² Davira Jesé warra basĩa, Jeséra Obé warra basĩa, Obéra Boo warra basĩa, Boora Salmoã warra basĩa, Salmoãra Naasoã warra basĩa. ³³ Naasoãra Aminadá warra basĩa, Aminadára Araã warra basĩa, Araãra Esroã warra basĩa, Esroãra Paré warra basĩa, Paréra Juda warra basĩa. ³⁴ Judara Jacobo warra basĩa, Jacobora Isa warra basĩa, Isara Abrahaã warra basĩa, Abrahaãra Tare warra basĩa, Tarera Naco warra basĩa, Nacora Seru warra basĩa. ³⁵ Serura Ragau warra basĩa, Ragaura Pele warra basĩa, Pelera Hebere warra basĩa, Heberera Sala warra basĩa. ³⁶ Salara Cainaã warra basĩa, Cainaãra Arpaxa warra basĩa, Arpaxara Seã warra basĩa, Seãra Noé warra basĩa, Noéra Lame warra basĩa. ³⁷ Lamera Matusaleã warra basĩa, Matusaleãra Enoco warra basĩa, Enocora Jaré warra basĩa, Jaréra Majalaleel warra basĩa, Majalaleelera Cainaã warra basĩa. ³⁸ Cainaãra Enó warra basĩa, Enóra Se warra basĩa, Sera Adaã warra basĩa, Adaãra Ācõrē warra basĩa.

§ 3:22 BΛ carea mǎra bio ÞΑΣrĩda ÞΛa. Griego bedeadede maľba idjaba jara ÞΛa: “Mǎa bada jαΓα edasia.”

4

*Diauruba Jesu mĩã sê bada**Mateo 4:1-11; Marco 1:12-13*

¹ Jesura Ācōrē Jauredeba bΛda Jordaλ dodeba jēda wāsia. Maλne Ācōrē Jaureba idjira ējũã pōãsa ewaraga bΛdaa edesia.

² Cuarenta ewari mama basia. Maλne diauruba idjira mĩã sê basia Ācōrēda igarabi carea. Maλ ewaride Jesuba ni cārē sida coē bΛ bērã jarra basia. ³ Māwã bΛde diauruba Jesua nãwã jarasia:

–BΛda wārãda Ācōrē warrabΛrΛ, naλ mōgarada paλ babidua.–

⁴ Jesuba panusia:

–Ācōrē Bedeade nãwã bΛ bΛa: ababe ne co bΛdeba ēberãra zocai baēa, [ātebΛrΛ jũma Ācōrēba jara bΛ ĩjã bΛdeba zocai baya].–*

⁵ Māwãnacarea diauruba Jesura eya λtΛ bΛde edesia. MamaΛba naλ ējũãne bea puruda jũma acΛbitasia. ⁶ Maλne diauruba jarasia:

–Naλ ējũãne bea purura, maλ purude ne bia bea sida jũma bΛ jΛwaeđa bΛya. Mλre bērã mλa dia quĩrĩãbΛrΛa diaida bΛa.

⁷ Mλ quĩrãpita chĩrãborode cobepeda mλa bia bedeaibΛrΛ mλa jũma diaya.–

⁸ BaribΛrΛ Jesuba jarasia:

–Satana, āyã wãdua.† Ācōrē cartade nãwã bΛ bΛa: “Aba bārã Boro ĀcōrēabΛrΛ bia bedeadadua. Idjia jara bΛdrΛ ĩjã o pananadua.”–‡

⁹⁻¹⁰ Māwãnacarea diauruba Jesura Jerusaleλnaa edesia Ācōrē de droma boro λtΛara bΛmaa. Maλbe jarasia:

–BΛda wārãda Ācōrē warrabΛrΛ, namaΛba uđu jλdrΛdua.

Ācōrē cartade nãwã bΛ bΛa:

Ācōrēba idji nezocarãda bΛmaa diabueya carebadamãrēã.

¹¹ BΛra ādji jΛwade edadia bΛ jĩrũra mōgaraba puarãmãrēã.§

¹² BaribΛrΛ Jesuba jarasia:

–Idji bedeade naλ sida bΛ bΛa: “Bariduada orãnadua bārã Boro Ācōrēba carebai cawaya.”–*

¹³ Māwã mĩã sê bapeda diaurura Jesu caitabemada āyã wāsia aba dewara ewaridaa.

*Jesuba jaradia beda**Mateo 4:12-17; Marco 1:14-15*

* **4:4** Deuteronomio 8:3. Griego bedeade λcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neēa. † **4:8** Satana, āyã wãdua. Griego bedeade λcΛrΛ cartade maλra neēa.

‡ **4:8** Deuteronomio 6:13. § **4:11** Salmo 91:11,12. * **4:12** Deuteronomio 6:16.

14 Māwānacarea Jesura Ācōrē Jaure ᵕᵕadeba ᵕᵕda Galilea druadaa jēda wāsia. Jūma maḷ druade idjira bio trḷ ᵕᵕasia. 15 Judiorā dji jᵕrebada deza idjia Ācōrē bedeara jaradia babadjia. Maḷ bērā jūmarāba idjira bia jarabadjidaa.

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Marco 6:1-6

16 Māwānacarea Jesura idji warida puru Nazaredaa wāsia. Anāūbada ewaride idjia obari quīrāca judiorā dji jᵕrebada dede eda wāsia. Maḷbe idjira piradrᵕasia Ācōrē Bedeada no-coare lei carea. 17 Maḷne Ācōrēneba bedeabari Isaía cartada idjia diasidaa. Maḷra ewara edapeᵕa naḷ bedeada jᵕrᵕpeᵕa jīgua lesia:

18-19 Ācōrē Jaurera mḷ ume ᵕᵕa. Idjia mḷra edasia dji ne neē queᵕeaa jaramārēā Ācōrēba ādjirāra carebaida.

Idjia mḷra diabuesia sopua beada sobiabicuamārēā,† jida edepedadarā ēdrᵕida jaramārēā, dauberrea bea unubimārēā, djārā jᵕwaeda mīga beara bia ᵕᵕcuamārēā,

idjaba jaramārēā Ācōrēba ēdrᵕ edai ewarira jūēsida.‡

20 Ledacarea cartara ᵕᵕrᵕpeᵕa dji wagabaría diasia. Maḷbe chūmesia jaradi ai carea. Jūmarāba idjira acᵕ duanasidaa.

21 Maḷne Jesuba jarasia:

–Maḷ bedeaba jara ᵕᵕra idi bārā quīrāpita māwāᵕᵕᵕᵕ.–

22 Jūmarāba idjidebemada bia bedeasidaa. Idjia bia jaradia ᵕᵕ carea cawa crīchaᵕāē basía. Ara ādjiduba jara duanasidaa: “¿Idjira Jose warrada jāwā ᵕᵕēca?”

23 Jesuba jarasia:

–Bārāba naḷ bedeada mḷa jaradia: “Nēārā diabari, ara ᵕᵕdjida biabidua. ᵕᵕa Capernauḷne oᵕara daiba ūrīsidaa. Nama ᵕᵕ purude bida abarica odua.”–

24 Maḷ awara jarasia:

–Mḷa bārāa wārāda jaraya: ni abaᵕ Ācōrēneba bedeabarida ara idji druade bia edaᵕaca. 25 Quīrānebadadua, Elía basi ewaride Israel druade pēdra wērārāra zocārā panasidaa. Maḷ ewaride poa ūbea ēsidra cue zeē ᵕᵕa bērā jarrabada zesia.

26 Baribᵕᵕᵕ Ācōrēba Elíara ni abaᵕ pēdra wērā Israeldebema carebade wābiē basía. Ātebᵕᵕᵕ pēdra wērā Sidoḷ druade Sarepta purude ᵕᵕamaa wābisía.§ 27 Ara maḷ quīrāca Eliseo basi ewaride aida bara beada Israel druade zocārā panasidaa baribᵕᵕᵕ ādjirānebema ni abaᵕda idjia biabiē basía. Ātebᵕᵕᵕ Siria druadebema Naamaḷda biabisía.–*

† 4:18-19 Sopua beada sobiabicuamārēā. Griego bedeade ᵕᵕᵕᵕᵕ cartade maḷra neēa. ‡ 4:18-19 Isaía 61:1-2; 58:6. § 4:26 1 Rey 17:1-16. * 4:27 2 Rey 5:1-14.

28 Mañ ūrĩsidade jũma dji jΛrebada dede duanΛra quĩrũbucasidaa. 29 Ara mañda Jesura puru dajadaa errebari ededapeda eya edaa tuca jira bΛde batabuedi carea edesidaa. 30 BaribΛrΛ Jesura ara ādji daiđu necai wāsia.

Jesuba ēberā jai bara bΛ biabida

Marco 1:21-28

31 Māwānacarea Jesura Galilea druade Capernauñ puruđaa wāsia. Anāũbada ewaride idjia jaradia basia. 32 Bio cawa bΛdeba ebuđa jaradia bΛ bērā jũmarāba cawa crĩchadaē basia. 33 Judiorā dji jΛrebada dede ēberā jai bara bΛda basia. Cawaēne idjia jĩgua jarasia:

34 –Jesu Nazaredebema! ¿Cārē cārēã दौरा mĩã sē bΛ? ¿Dai biē bΛi carea zesica? Mñã cawa bΛa bΛra caida: ¡BΛra Ācōrēba diabuedaa!–

35 Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

–Chupeatua. Idji cacuadebemada ēdrΛdua.–

Ara mañda jaiba ēberāra egode baebipeda ēdrΛsia. BaribΛrΛ mañ ēberāra ni cārē sida biē oē basia. 36 Mañ unusidade jũmarāba cawa crĩchadaē basia. Ādjiza iwidi duanesidaa:

–Idji bedeaba ¿sāwā jāwā o bΛ? Idjia jarabΛrΛra jairāba ĩjābadaa. Idjira ΛbΛa bΛ bērā bedeabΛrΛde jaira ēdrΛcuabadaa.–

37 Mañ bērā idjira puru caita beaza bio trñ bΛgasia.

Jesuba Simoñ Pedro pācōrē biabida

Mateo 8:14-15; Marco 1:29-31

38 Judiorā dji jΛrebada dedeba ēdrΛpeda Jesura Simoñ dedaa wāsia. Mama Simoñ pācōrēda bio cΛwa nũmasia. Mañ carea Jesua bedeada djuburiasidaa biabimārēã. 39 Jesuba edaa acΛpeda dji cΛwamiara quēãsia. Ara mañda cΛwamiara dugusia. Mañbe wērāra piradrΛpeda ādjira ne cobisia.

Jesuba zocārā biabicuada

Mateo 8:16-17; Marco 1:32-34

40 QueubΛrΛde zocārā quĩrātanoa cacua biē beada Jesumaa enesidaa. Jesuba idji jΛwara ādjirā rñ bΛpeda biabicuasias. 41 Ara mañ quĩrāca zocārā jairāda ēberārā cacuadebemada ēdrΛbicuasias. ĒdrΛbladade nāwā bia jarasidaa: “¡BΛra wārāda Ācōrē warraa!” Ādjia cawa panasidaa idjira Ācōrēba diai jarada ēdrΛ edabarida. Mañ carea Jesuba ādjira quēãbadjia chupeatdamārēã.

Galileade jaradia nĩbada

Marco 1:35-39

42 Diapededa Jesura puru dajadaa wāsia ēberā neēmaa. BaribΛrΛ ēberārāba idjira jΛrΛ panasidaa. Unusidade jarasidaa ādji purude bemārēã. 43 BaribΛrΛ Jesuba ādjia jarasia:

–Mā dewara puru beade jaradiada bΛa Ācōrēra zebΛrΛda ādji Boro bai carea. Mañ bedea bia jaramārēā Ācōrēba mĀra diabuesia.–

⁴⁴Mañ bērā Jesuba judiorā druade dji jΛrebada deza jaradia wāsia.†

5

Beda quenapedada

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20

¹ Ewari aba Jesura amene droma Genesare abada icawa basia.* Mañne Ācōrē bedea jaradia bΛ ūrīni carea ēberārāra zocārā idjima powua duanasidaa. ² Arima do icawa jābada umé ū panasidaa. Mañ jāba djibarirāba ādji beda jidabadada caita sΛgΛ panasidaa. ³ Mañne Jesura Simoā Pedro jābade badopeđa jarasia quēsaarabe edemārēā. Mañbe jābade chūmepeda jūma arima duanΛrāa jaradia besia.

⁴Jaradiadacarea Jesuba Simoāa jarasia:

–Jāñbe bΛ jābara do quēsaara edepeda beda bariɖadua.–

⁵BaribΛrΛ Simoāba panusia:

–Jaradiabari, दौरa diamasi beda bari panΛda ānadrΛsidaa. Māwāmīna ni cārē sida jidadaē basia. BaribΛrΛ bΛa māwā jara bΛ bērā ĩjāya.–

⁶Ara mālda ādjira beda barisidaa. Bio zocārā jidabada bērā dji beda jidabadara cōābΛrΛ basia. ⁷Mañ carea dewara jābade beada jΛwaba trāsidaa carebade zedamārēā. Zedapeda jābara umena bedaba birasidaa. Mañba biru baebododa basia. ⁸⁻¹⁰Simoā Pedroba idji ume panΛ bida beda zocārā jidapedada unusidaē cawa crīchadaē basia. Idji ume panΛra Santiago idjaba Juañ basia. Ādjira Zebedeo warrarā basia. Mañne Simoāra Jesu caita wāpeda chīrāborode cobepeda jarasia:

–Mā Boro, biara bΛa bΛra mĀ caitabemada āyā wāida, mĀra cadjirua obari bērā.–

Jesuba Simoāa jarasia:

–Dauperarādua, idība ĩtaa bΛra mĀ itea ēberā enebarida beya.–

¹¹Ādjirāba jābara doyya enenapeda jūma amesidaa. Mañbe Jesu ume wāsidaa.

Jesuba aida bara bΛ biabida

Mateo 8:1-4; Marco 1:40-44

† 4:44 Judiorā drua. Griego bedeaē kΛrΛ cartade Judea druada wa Galilea druada bΛ bΛa. * 5:1 Genesare amenera idjaba Galilea abadaa.

12 Ewari aba Jesura purude basia. Mañne ēberā aidaba jūma bira bΛda jūesia.† Mañ ēberāba Jesu unuside idji quĩrāpita chĩrāborode barru cobepeda nāwā quĩrā djuburiada iwīdisia:

–Mā Boro, bΛa quĩrā bΛbΛrΛ, mΛra poya biabida bΛa.–

13 Mañne Jesuba jΛwa ĩrĭ bΛbΛrΛde jarasia:

–Māwā o quĩrā bΛa. ¡Biadua!–

Ara mañda aidara anisia. 14 Mañne Jesuba idjia jarasia:

–BΛ biadara ni abΛaΛa jararādua. ĀtebΛrΛ sacerdotemaa wādua bΛra biasida unumārēā. Jāñbe Ācōrē quĩrāpita bia bei carea Moiseba jarada quĩrāca ne diacuadua.‡ Māwā ēberārāba cawadia bΛra wārāda biasida.–

15 BaribΛrΛ Jesura trĭ bΛgaara wāsia. Mañ bērā ēberārāra zocārā zebadjīdaa idjia jaradia bΛ ũrīni carea. Cacua biē beara zebadjīdaa biabicumārēā. 16 BaribΛrΛ Jesura edaude ēberā neēmaa wābadjia Ācōrēa bedei carea.

Jesuba ēberā cacua beu bΛ biabida

Mateo 9:1-8; Marco 2:1-12

17 Ewari aba Jesuba jaradia bΛde pariseorāda, judiorā ley jaradiabadarā sida arima duanasīdaa. Ādjirāra Galilea druadeba, Judea druadeba idjaba Jerusaleñ purudeba zepedada basīa. Mañne Ācōrē bΛbΛdeba Jesuba cacua biē beara biabibadjia. 18 Māwā bΛde ĩcΛrΛba ēberā cacua beu bΛda idji cΛdāde enenapeda eda ede quĩrā panasīdaa Jesu quĩrāpita bΛdi carea. 19 BaribΛrΛ ēberārā cābana nūmΛ bērā poya Jesuma jūēbīdaē basīa. Mañ carea ādjirāba dji cacua beu bΛra de ĩrĭ edesīdaa. Mañbe de ĩrĭbemada ogađapeda dji cacua beu bΛra dji cΛdādeba edaa bΛsīdaa. Ēberārā ēsi Jesu quĩrāpita bΛsīdaa. 20 Jesuba unusia ādjia wārāda ĩjā panΛda idjia cacua beu bΛra poya biabida. Mañ carea dji cacua beu bΛa nāwā jarasia:

–Ache, bΛa cadjirua ođara mΛa quĩrādoasia.–

21 Mañ ũrīsīdade arima duana pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bīda nāwā crīchasīdaa:

“Idjira ¿caida crīcha bΛ? ¿Cārē cārēā māwā Ācōrē quĩrāpita biē bedea bΛ? Aba ĀcōrēbΛrΛ ēberāba cadjirua ođara poya quĩrādoaya.”

22 BaribΛrΛ Jesuba ādjia crīcha panΛra cawada bērā nāwā iwīdisia:

–¿Cārē cārēā bārā sođe jāwā crīcha panΛ? 23 Bārāmaarā ¿sāñgΛda zareaara bΛ? ¿Cadjirua ođara quĩrādoayada aida wa

† 5:12 Aidara Jesu ewaride wārāda sāwā basida dadjirāba cawadaē panΛa. BaribΛrΛ judiorāmaarā aba ĀcōrēbΛrΛ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Rey 5:7). Mañ awara aba aidaba jidasira āyā bađe wāida basia (Levitico 13:45-46).

‡ 5:14 Levitico 14:1-32.

nañ ēberā cacua beu bΛra piradrΛbipeða nībabida? ²⁴ Ācōrēba mā, Nañ Djara Edadara bΛsia nañ ējūāne duanΛba cadjirua obadara quīrādoamārēā. Mañra bārāa unubiya.–

Ara mañda dji cacua beu bΛa nāwā jarasia:

–PiradrΛdua. BΛ cΛðara edapeða diguidaa wādua.–

²⁵ Ara māwā jarabΛrΛde cacua beu baðara pirabaripeða idji cΛðara edapeða jūmarā quīrāpita nībaðe wāsia. Mañbe Ācōrēra bio bia jara bΛda diguidaa wāsia. ²⁶ Mañ unusiðade jūmarāba cawa crīchadaē basia. Mañ bērā Ācōrēra bio bia jarasiðaa. Ācōrē wayaadeba jarasiðaa:

–jīði wārāda ne ununaca waibΛada unusiðaa!–

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Marco 2:13-17

²⁷ Māwānacarea Jesu wābΛrΛde parata Romanebema boro itea jΛrΛ pebarida unusia. Idji trāra Levi abadjiðaa. Mañ ēberāra parata diabada dede chūmasia. Jesuba unupeða jarasia:

–Mā ume zedua.–

²⁸ Ara mañda Levira piradrΛpeða idjia o baðara amepeda Jesu ume wāsia.

²⁹ Mañbe Jesu carea Leviba idji dede ne codi waibΛada osia. Zocārā Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarāda, dewara ēberārā sida ādji ume ne co panasiðaa. ³⁰ Mañ unusiðade judiorā ley jaradiabadarāba, pariseorā biða Jesu ume nībabadarāa nāwā biē jarasiðaa:

–¿Cārē cārēā parata jΛrΛ pebadarā ume idjaba dewara cadjirua obadarā ume biða ābaa ne co panΛ?–

³¹ Jesuba ādjia jarasia:

–Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛrΛðacaa. Ababe cacua biē beabΛrΛ jΛrΛbadaa. ³² Māra jipa bea trāi carea zeē bΛa, ātebΛrΛ cadjirua obadarāda trā bΛa Ācōrēmaa zedamārēā.–

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Marco 2:18-22

³³ ΛcΛrΛba Jesua jarasiðaa:

–Borocuebari Juañ ume nībabadarāba Ācōrēa iwidibΛdade ara cadrΛa ne codaca ewarira obadaa. Ara mañ quīrāca pariseorā ēpēbadarā biða obadaa. BaribΛrΛ bΛ ume nībabadarāba ¿sāwāērā odaca?–

³⁴ Jesuba ādjia jarasia:

–Māwāra wērā edabΛrΛba bΛsriða ewari o bΛde ¿idjia edodarāa ne codaca ewarida obica? ³⁵ BaribΛrΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. Mañ ewaridebΛrΛ idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.–

³⁶ Mañ awara Jesuba ādjia ne jara bΛðeba nāwā jarasia:

–Ni abaaba wua djiwidida tadapeda wua sorede capirudacaa. Māwā odibara wua djiwidira arīya. Mañ awara dji wua djiwidi tadarā dji sore ume bia beña. ³⁷ Idjaba ni abaaba uva ba djiwidira animarā e oda dji sorede tadacaa. Māwā odibara aseabara de animarā e oda dji sorera cōāya. Mañbe uva bara, animarā e oda sida aduaya. ³⁸ Mañ carea uva ba djiwidira animarā e oda djiwidide tadida panā. Māwā umena dārā droadia. ³⁹ Idjaba uva ba ase dji drōā dobara djiwidira do quirīca. Atebara jarabaria: “Uva ba dji drōāra djiwidi cāyābara biara ba.”–

6

Jesura anāubada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Marco 2:23-28

¹ Anāubada ewaride Jesura idji ume nībabadarā sida ējūā trigo udate nībasidaa. Mama nīnane Jesu ume nībabadarāba trigora ta edadapeda jawaba caratadapeda co nībasidaa.*

² Apara pariseorāba mañ unusidade iwidisidaa:

–ĴBārāba cārē cārēā anāubada ewaride ocara panāda o panā?–

³ Jesuba panusia:

–ĴBārāba Ācōrē Bedeara acadacaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidade ĵsāwā osida?† ⁴ Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quirāpita bada paāda edasia. Mañ paāra ĵababe sacerdoterāba codida panasidaēca? Baribara Daviba copeda idji ume nībabadarā diaasia.–

⁵ Idjaba Jesuba jarasia:

–Mā, Nañ Djara Edadara anāubada ewari djibaria.–

Jesuba anāubada ewaride ēberā biabida

Mateo 12:9-14; Marco 3:1-6

⁶ Dewara anāubada ewaride Jesura judiorā dji jarebada dedaa wāpeda jaradia basia. Mama ēberā jawa ara beu bada basia. ⁷ Judiorā ley jaradiabadarāda, pariseorā sida panasidaa. Ādjia Jesura apanasidaa anāubada ewaride ēberā jawa beu bada biabi cawaya. Biabisira biē jaradida crīcha panasidaa. ⁸ Baribara ādjia crīcha panāra Jesuba cawa bada bēra dji ēberā jawa beu baā nāwā jarasia:

–Piradapeda ēsi nūmane zedua.–

Ara māda dji ēberāra piradapeda ēsi nūmane wāsia.

⁹ Mañbe Jesuba ādjia jarasia:

–Mā bārā iwidiya: anāubada ewaride ĵcārēda odida panā? ĴBiada wa cadjiruada? ĴDjārā carebaida wa idu beubida?–

¹⁰ Mañbe arima panāra apanapeda dji ēberā nāwā jarasia:

* 6:1 Deuteronomio 23:24-25. † 6:3 1 Samuel 21:1-6.

–JΛwa jiradua.–

Maŵã jirabΛrΛde idji jΛwara biasia. ¹¹ Mañ carea arima panΛra bio quĩrũnapeda ãdjiduba iwidi duanesidaa Jesura sãwã odi cawaya.

Jesuba ēberã doce edada

Mateo 10:1-4; Marco 3:13-19

¹² Ewari aba Jesura eyadaa wãsia. Mama ãcõrẽa iwidi bΛda ãnadrΛsia. ¹³ Åsa badacarea idji ēpẽ beara ābaa trΛcuapeda doce edasia. Mañ doce edadara idjia trΛ bΛsia “mãa diabuedarã.”[†] ¹⁴ Ådji trΛra naŕgΛa: Simoŕ (Jesuba idjira trΛ bΛsia Pedro), dji djaba Andre, Santiago, § Juaŕ, Pelipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Alpeo warra, Santiago, Simoŕ Zelote abada, ¹⁶ Santiago djaba Juda, idjaba Juda Iscariote. Jĩrũare maŕgΛba Jesura jidabisia.

Jesuba cãbana duanΛa jaradiada

Mateo 4:23-25

¹⁷ Mañbe Jesura idjia edadarã ume eyadeba edaa zesidaa. Jewedade idji ēpẽ bea zocãrã panΛ ume idjaba ēberãrã cãbana zebΛda ume besia. Mañ ēberãrãra Judea druadeba, Jerusaleñneba, pusa icawabema puru Tirodeba idjaba Sidoñneba zesesdaa Jesuba jaradia bΛ ũrĩni carea idjaba cacua biẽ beara biabicuamãrẽã. ¹⁸ Mañ awara Jesuba jai beara ēberãrã cacuadebemada ãyã jΛrecuasias. ¹⁹ Jũma dji cacua biẽ beaba idjira tã quĩrĩã panasidaa ãcõrẽ bΛadeba biabi bΛ bẽrã.

Dadji bia beadi Jesuba jarada

Mateo 5:3-12

²⁰ Jesuba idji ēpẽ bea acΛpeda nãwã jarasia:

Bio bia beadia bãrã dji ne neẽ panΛra ãcõrẽba bãrãra pe erobΛ bẽrã.

²¹ Bio bia beadia jarra beara ãcõrẽba jãwũãbi bẽrã.*

Bio bia beadia sopuaba jĩã beara ãcõrẽba bΛsridabi bẽrã.†

²² Bio bia beadia ēberãba mŕ, Nañ Djara Edada carea bãrã quĩrãmabΛdade, igarabΛdade idjaba biẽ jarabΛdade.

²³ Bãrã biẽ obΛdade bio capipiadadua, bãrãba nebia wai bΛlada bajãne eropanani bẽrã.‡

Ådji drõã naẽnabemarãba ãcõrẽneba bedeabadarãra ara mañ quĩrãca biẽ obadjidaa.

† **6:13** Mãa diabuedarã. Cãpũrĩã bedeade jara bΛa “apóstoles.” § **6:14** Mañ Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrĩã bedeade Santiago trΛra zesias “San Jacobo” isabe jarabΛrΛdeba. * **6:21** Jeremia 31:25. Bio bia beadia jarra beara ãcõrẽba jãwũãbi bẽrã. Mañba nañ crĩcha sida dia bΛa: “Bio bia beadia sodeba ãcõrẽ

cawa quĩrĩã beara, ãcõrẽba cawabi bẽrã.” † **6:21** Salmo 126:5-6; Isaía 57:18; 61:2-3; Apocalipsi 7:16-17.

‡ **6:23** 2 Cronica 36:16.

24 Barib_{ΔΓΛ} mĩã djuburi beadia bãrã dji ne bara beara. Bãrãba eropan_Λneba necai pan_Λ bêrã nocoarebema ewaride necai pananaëa.

25 Mĩã djuburi beadia bio ne co pan_Λneba jãwũã beara, nocoarebema ewaride jarra panani bêrã.

Mĩã djuburi beadia ara nawena ipida beara nocoarebema ewaride jĩãni bêrã idjaba sopuadi bêrã.

26 Mĩã djuburi beadia ëberãrãba bãrãda bia jaradib_{ΔΓΛ}.

Bãrã drõã naënabemarãba ëberãrã ãcõrẽ tr_Λneba sewa jaradia beara bia jarabadjidaa.

Dadji dji quĩrũrã quĩrĩãnida pan_Λ

Mateo 5:38-42, 44

27 Barib_{ΔΓΛ} m_Λã jara b_Λ ùrĩ pan_Λã jaraya: bãrã dji quĩrũra quĩrĩãnadua. Bãrã quĩrãma pan_Λra bia odadua. 28 Bãrã bië jarabadara bia jaradadua. Bãrã bië obada carea ãcõrẽa iwididadua ãdjirãra carebamãrẽã. 29 Aba_Λba b_Λda uridarrade uib_{ΔΓΛ}, dewarabema uridarrade idu ubidua. Aba_Λba b_Λa cacuade j_Λ b_Λdebemada aba jãrĩb_{ΔΓΛ}, dewarabema b_Λa j_Λ b_Λ sida idu edebidua. 30 Aba_Λba b_Λã ne iwidib_{ΔΓΛ}, wãgarãdua. Ma_Λ awara b_Λa erob_Λdebemada aba_Λba jãrĩsira iwidirãdua jëda diamãrẽã. 31 Bãrãba quĩrĩã pan_Λa djãrãba bãrãra bia odida. Ara ma_Λ quĩrãca bãrãba djãrãra bia odadua.

32 Ababe bãrã dji biarãdr_Λ quĩrĩã pan_Λb_{ΔΓΛ}, ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biã ãdji dji biarãra quĩrĩãbadaa.

33 Ma_Λ awara ababe bãrã dji biarãdr_Λ bia odib_{ΔΓΛ}, ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biã ara ma_Λ quĩrãca obadaa. 34 Ma_Λ awara bãrãba ababe dji poya jëda diaðida bea diaðib_{ΔΓΛ} ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biã ara ma_Λ quĩrãca obadaa ãdjia diapeðadara waya jëda edaðida crĩcha pan_Λ bêrã.

35 Ma_Λ carea bãrã dji quĩrũra quĩrĩãnadua. ãdjirãra bia odadua. ãdjirãra ne diaðadua. Barib_{ΔΓΛ} diab_Λdade ãdjirãneba edaðida crĩcharãnadua. Mãwãb_{ΔΓΛ} bãrãba ãcõrẽneba edaðira bio waib_Λa baya idjaba unubidã wãrãda bãrãra ãcõrẽ dji dromaara b_Λ warrarãda. Idjia cadjirua obadarãda, idjia bia b_Λada adaca sida idji biadeba carebabaria. 36 Ara ma_Λ quĩrãca bãrãba quĩrã djuburia beaðida pan_Λa bãrã Zeza bajãne b_Λba quĩrã djuburiabari quĩrãca.

Djãrã bië jarabadadebema

Mateo 7:1-5

37 Djãrãra bië jararãnadua ãcõrẽba bãrã bië jararãmãrẽã. Ni aba_Λda bedeade b_Λada arãnadua, ãcõrẽba bãrãda bedeade beada arãmãrẽã. Bãrã bië opeðadara quĩrãdoaðadua. Mãwã bãrãba bië opeðadara ãcõrẽba quĩrãdoaya. 38 Djãrãra ne

diadadua. MāwābΛrΛ Ācōrēba bārāa bio aduba diaya ě bio bi-
rapeda cuguzoa bΛ quĩrāca. Idjia diaya bārāba djārāa diabada
quĩrāca.–

³⁹ Maļ awara Jesuba jarasia:

–¿Dauberrea bΛba dewara dauberrea bΛda poya eronĩbaica?
¿EronĩbaibΛrΛ, ādjira umena uriade baedaēca? ⁴⁰ Ne cawa
quĩrāa bΛra dji jaradiabari cāyābara ne cawaara bΛēa.
BaribΛrΛ idjia bio cawadacarea dji jaradiabari quĩrāca beya.

⁴¹ Bārāba ¿cārē cārēā nejarra djārā daude bΛda acΛbada?
¿Sāwāērā bacuru waibΛa bādji daude bΛda acΛdaca? ⁴² Bacuru
waibΛa bādji daude bΛda ununaē panΛbΛrΛ ¿sāwā djārāa nāwā
jarađi? “Nejarra bΛ daude bΛra mĀa aubariya.” ¡Bārāba
jarabada quĩrāca odacaa! Naārā bacuru waibΛa bādji daude
bΛda aubaridadua. Māwā poya ununia nejarra djārā daude
bΛra aubaridē carea. Ara maļ quĩrāca bΛa cadjirua o bΛra
naārā idu bΛdua. MaļbebΛrΛ djārāra carebaida bΛa.–

Bacurura dji nejōneba cawabadaa

Mateo 7:15-20; 12:34-35

⁴³ Bacuru cadjiruaba nejō biada zaucaa. Ara maļ quĩrāca
bacuru biaba nejō cadjiruada zaucaa. ⁴⁴ Bacurura dji
nejōneba cawabadaa. ΛrΛ bara bΛba higojōda zaucaa. Idjaba
jũichichiba uvada zaucaa. ⁴⁵ Ara maļ quĩrāca ěberā biaba idji
sođe ne bia erobΛdeba ne biada jarabaria. BaribΛrΛ ěberā
cadjiruaba idji sođe ne cadjirua erobΛdeba ne cadjiruada
jarabaria. Ĕberāba idji sođe crĩcha bΛ quĩrāca bedebaria.

De uménebema

Mateo 7:24-27

⁴⁶ MĀa jara bΛra bārāba odacaa. Maļda ¿cārē cārēā mĀra
bārā boroada abada? ⁴⁷ MĀmaa zebΛrΛba mĀ bedeada ũrĩpeda
ĩjā oibΛrΛ mĀa jaraya idjira cai quĩrāca bΛda. ⁴⁸ Idjira ěberāba
de obΛrΛ quĩrāca bΛa. Maļ ěberāba bio eđu corosia aba mōgara
zarea unubΛrΛđaa. Maļ ĀrĀ de jĩrūra u nūmasia. Maļ dera
bio zarea nūmΛ bērā do waibΛa zebΛrΛde cora edeē basía.
⁴⁹ BaribΛrΛ mĀ bedeada ũrĩpeda ĩjāéra naļ quĩrāca bΛa. Ĕberāba
deda osia baribΛrΛ de jĩrūra eđu uē basía. Maļ bērā do waibΛa
zebΛrΛde idji dera cora wāsia. Abeda jūma ārĩsia.–

7

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida

Mateo 8:5-13

¹ Jesuba ěberārāa māwā jaradacarea CapernauĀnaa wāsia.
² Mama sordaorā boroda basia. Idjia nezoca bio quĩrāa bΛda
erobasia. BaribΛrΛ maļ nezocara cacua biē bΛ bērā jūācāyā
nūmasia. ³ Dji sordaorā boroba Jesudebema ũrĩside ĀcΛrΛ

judiorã dji dromarãda Jesumaa diabuesia idji nezoca biabide zemãrẽã. ⁴ ãdjirãra wãnapeda nãwã bedea djuburiasidaa:

–Jãã sordaorã borora ëberã biao. Maã bẽrã bia ßaa ßaa carebaida. ⁵ Idjia dadji judiorãra bio quĩrã ßã bẽrã dadjirã dji jãrebada deda o diasia.–

⁶ Mãwã jarapedada bẽrã Jesura ãdji ume sordaorã boro dedaa wãsia. Baribãrã de caita jũẽbãdade sordaorã boroba idji dji biarãda Jesua nãwã jarade diabuesia:

–Mã Boro, mãra dji biaẽ bẽrã, biara ßaa ßara mã dede eda zeẽda. ⁷ Maã carea mãra ßamaa wãẽ basia. Baribãrã mã nezoca biamãrẽã ßaa jãmaãba jaraibãrã biaya. ⁸ Mã boroba jara ßara mãã ãjãida ßaa. Idjaba mãã jara ßara sordaorã mã jãwãda beaba ãjãnida panãa; mãã abãaa zeduada aibãrã zebaria; wãduada aibãrã, wãbaria; idjaba mã nezocaa nãwã oduada aibãrã ara mããda idjia obaria.–

⁹ Maã ãrãside Jesuba idjidebemada bia crĩchasia. Maã carea idji ëpẽ panãra acãpeda jarasia:

–Mãã jaraya: naã ëberãba bio ãjã ßã quĩrãca israelerã tãẽna ni abã bida unucã.–

¹⁰ Sordaorã boroba diabuedarã jẽda wãsidade unusidaa nezoca cacua biẽ badara biasida.

Jesuba pẽdra wẽrã warra biabida

¹¹ Mãwãnacarea Jesura, idji ume nĩbabadarã sida Naiã purudaa wãsidã. ãdjirã ume ëberãrãra zocãrã wãsidã. ¹² Jesu dji purude eda wãbada caita jũẽside unusia ëberãrãba cũdra jaidadada tãbaride edebãdada. Dji papara pẽdra wẽrã basia. Ababe mãã warrada erobasia. Dji pẽdra wẽrã ume ëberãrãra cãbana duanasidaa. ¹³ Jesuba dji pẽdra wẽrãra mãã djuburi unupeda nãwã jarasia:

–Waa jããrãdua.–

¹⁴ Mããbe caita wãpeda dji bẽwãrã edebada bacuruda tãsia. Mãã carea dji edebãdarãra nũpanesidaa. Mããne Jesuba jarasia:

–Cũdra, mãã bãã jaraya, piradrãdua.–

¹⁵ Ara mããda dji beu badara piradrãpeda bedeasia. Mããbe Jesuba idjira dji papaa diasia. ¹⁶ Mãã carea dji arima duanãra bio dauperasidaa. Jũmarãba ãcõrẽra nãwã bia jarasidaa:

–Wãrãda ãcõrẽneba bedebari dji dromada dadjirã tãẽna jũesia. ãcõrẽba idji purura careba de ze ßaa.–

¹⁷ Mãã bẽrã Jesura jũma Judea druade idjaba mama caita bea purude bida trã ßãgasia.

Jesuba Borocuebari Juaãnebema jarada

Mateo 11:2-19

¹⁸⁻¹⁹ Juaã ume nĩbapedadaba Jesuba odara Juaãã jũma nẽbãrsidaa. Mãã carea Juaãba umẽ trãpeda Jesua nãwã

iwidide wābisia: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jǎnida panΛ?”

²⁰ Ara mañda Jesumaa wānapeda iwidisidaa:

–Borocuebari Juañba दौरा daira bΛmaa diabuesia. Idjia nāwā iwidiabisia: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jǎnida panΛ?”–

²¹ Ara mañ ewaride Jesuba cacua biē beada, jai bara beada, dauberrea bea sida zocārā biabicua basia. ²² Mañ bērā Jesuba ādjia nāwā panusia:

–Bārāba unu panΛda idjaba ūrī panΛda Juañ jarade wānadua: dauberrea beadaba unu panΛ, jirū biē beadara bia nīnaa, aida bara beadara biasidaa, cΛwΛrΛ qui beadaba ūrī panΛ, idjaba beupedadara λrēbacuasidaa. Mañ awara ne neē quedeaba beada bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī panΛ. * ²³ Mñ igaraē ĩjā bΛra bio bia baya.–

²⁴ Juañba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanā Juañnebemada nāwā jarasia:

–Ējūā pōāsa ewaraga bΛdaa bārāba Juañ acΛde wāsidade ¿cārēda ununida crīchasiada? ¿Nāūrāba cha ureurea eronūmΛda ununida crīchasiada?† ²⁵ Māwā crīchadaē basia. Mañda ¿cārēda ununida crīchasiada? ¿Ēberā bio djio bΛda ununida crīchasiada? Māwāēa; dji bio djio bea, jūma nebia erobeara dji bororā de dromane panabadaa. ²⁶ Mañda ¿cārēda ununida crīchasiada? ¿Ācōrēneba bedeabarida ununida crīchasiada? Māē, Ācōrēneba bedeabarida acΛde wāsidaa. Juañra Ācōrēneba bedeabari dji dromaa. ²⁷ Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:

Bedeā jarabarida mñā bΛ na diabueya bΛ o jarimārēā.‡

²⁸ Mñā jaraya: nañ ējūāne ni abaΛda Juañ cāyābara dji dromaara bΛēa. § BaribΛrΛ Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara bΛa.–*

²⁹ Jesuba jara bΛ ūrīsidade ēberārāba, Romanebema boro itea parata jarΛ pebadarā bida jarasidaa Ācōrēba o bΛra jipa bΛda, Juañba ādjirā borocueda bērā. ³⁰ BaribΛrΛ parise-orāba, judiorā ley jaradiabadarā bida Ācōrēba ādji itea o quīrīā badara igarasidaa. Mañ carea Juañba ādjirā borocueē basia.

³¹ Dadjirā Boro Jesuba idjaba jarasia:

–Idibema ēberārāra ¿cārē quīrāca panΛ? ³² Purude warrarā jemene panΛne nāwā ijarabada quīrāca panΛa:

Daiba chiru zāsidade bārāra caridaē basia.

* 7:22 Isaía 29:18-19; 35:5-6; 26:19. † 7:24 Nāūrāba cha ureurea eronūmΛda.

Mañba jara bΛa “ēberā peramiaiā bΛda.” ‡ 7:27 Malaquia 3:1. § 7:28 Nañ ējūāne ni abaΛda. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Wērāba topedadadebemada.”

* 7:28 AcΛrΛmaarā Jesuba versículo 29, 30 sida jarasia.

Sopuadebema trãibi trãisidade bãrãra jãnae basía.

³³ Bãrãra ara maã quĩrãca panãa. Juaã zeside bariduada coca basía idjaba uva ba aseada doca basía. Maãne bãrãba jarasidaa idjira jai bara ðada. ³⁴ Maãbe mã, Naã Djara Edadara ze ðaa. Mãa ne jũmada cobaria idjaba ne jũmada do-baria. Maãne bãrãba jarabadaa mãra ne coya ðada idjaba itua awua ðada. Maã awara jarabadaa mãra cadjirua obadarã ume, Romanebema boro itea parata jãra pebadarã ume biða nĩbabarida. ³⁵ Baribãra cawa panãa Æcõrẽ necawaara jipa ðada idji jã panãba jipa obada bẽrã.–

Pariseo Simoã dede Jesu ne coda

³⁶ Pariseoda basia. Maã pariseoba Jesura edosia idjima ne code wãmãrẽã. Ara maãda Jesura wãpeda ne co chũmesia. ³⁷ Maã purude wẽrã bio cadjirua obarida basia. Maã wẽrãba Jesu pariseo dede ne co ðada cawaside alabastro mõgara odade querada enesia.† ³⁸ Jesu caita cobepeda jã ðaba idji daubaba Jesu jĩrũra saãasia. Maãbe idji budaba jarepeda Jesu jĩrũra isõpeda idjia quera enenaba paãasia.

³⁹ Maã unuside Jesu edoda pariseoba nãwã crĩchasia: “Naã eberãda wãrãda Æcõrẽneba bedeabari badabara cawacasia cadjirua obari wẽrãba jãwã o ðada.”

⁴⁰ Maã carea Jesuba nãwã jarasia:

–Simoã, mãa ðaa ne jara quĩrã ðaa.–

Simoãba jarasia:

–Mãẽteara jaradua, Jaradiabari.–

Jesuba jarasia:

⁴¹ –Eberãda umé panasidaa. Ædjia eberã bara ðaa diai bara panasidaa. Aãaba quiniento ewari trajabãra edabari quĩrãca diaida basia.‡ Dewarabemaba cincuenta ewari trajabãra edabari quĩrãca diaida basia. ⁴² Baribãra Ædjia poya diadaeda cawaeda bẽrã, dji bara ða eberãba Ædjia diaida panãra quĩrãdoasia. Mãa ðaa iwidiya: ¿sãããba dji bara ða eberãra biara quĩrãã?–

⁴³ Simoãba panusia:

–Mãmaarã dji auãuara diaida badaba biara quĩrãã.–

Jesuba jarasia:

–Baa aride panusia.–

⁴⁴ Maãbe wẽrãmaa acãpeda Simoãa jarasia:

–¿Baa naã wẽrãra unu ðaa? Ba dede jũeside mã jĩrũ saããmãrẽã baa baidoda diae basía, baribãra naã wẽrãba ara idji daubaba mã jĩrũra saãpeda idji budaba põãsa jaresia.

† 7:37 Alabastro mõgarara cuaracuara ðaa. Mãcua zareae ða bẽrã ne obadaa. Judiorãba alabastroa Egipto druadeba enebadidaa. Jũma alabastro odara nẽba ðaa. ‡ 7:41 Quiniento ewari trajabãra edabari quĩrãca. Griego bedeade ða ðaa “quinientos denarios.”

45 Mā jūēside bia edai carea b_{AA} isōé basía, barib_{AR} naļ wērāba mā jīrūra isō jōé b_{AA}. 46 Mā bia edai carea b_{AA} mā boro ārā olivo dragara weaē basía, barib_{AR} naļ wērāba mā jīrūra queraba p_{AR}asia. 47 Maļ bērā mā nāwā jaraya: idjia cadjirua zocārā ođara mā jūma quīrādoasia. Maļ carea idjia māra bio quīrā b_{AA}. Barib_{AR} abāba mācua cadjirua ođāēda mā quīrādoab_{AR} maļba māra mācua quīrā b_{AA}ēa.–

48 Maļbe idjia wērā jarasia:

–B_{AA} cadjirua ođara mā jūma quīrādoasia.–

49 Barib_{AR} dewararā arima ne co chūmeaba nāwā jara duanesidaa:

–Nāra ¿caida crīcha b_{AA}? ¿Māwāra dewaraba cadjirua ođara idjia poya quīrādoaida b_{AA}ca?–

50 Maļne Jesuba wērā jarasia:

–B_{AA} māra ījāna bērā cadjiruādebemada ēd_{AR}asia. Necai wādua.–

8

Wērārāba Jesu careba panana

1 Māwānacarea Jesura puru wai_{BA} beaza idjaba puru zaque beaza wāsia. Maļne jarabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zeb_{AR}ada. Maļ beđa bia jaradia nīne idjia doce edadarāda idji ume nībabadjidaa. 2 Maļ awara wērārāda idji ume nībabadjidaa. Maļ wērārā āc_{AR} cacua biē beadada Jesuba biabisia idjaba āc_{AR} jai bara beadada Jesuba dji jaira āyā j_{AR}etasia. Aba Maria Magdalena basía.* Jesuba idji cacuādebemada jairāda siete āyā j_{AR}etasia. 3 Cuza quima Juana sida basia. Cuzaba Herode dedebemada jūma cawa obadjia.† Susana sida basia. Maļ awara dewara wērārāda zocārā panasidaa. Ādjirāba Jesu carebađi carea ne diabadjidaa.

Pea podādebema ne jara b_{AA}

Mateo 13:1-9; Marco 4:1-9

4 Zocārā ēberārā puruzabemada Jesumaa zesidaa. Maļne ne jara b_{AA}đeba Jesuba ādjirā nāwā jaradiasia:

5 –Ēberāda idji ējūāne ne pođe wāsia. Māwā po nīne āc_{AR} tara ode baecuasias. Maļ bērā ēberārāba ārā t_{AR}gasidaa idjaba ībanaba mīcuasidaa. 6 āc_{AR} tara mōgara ārā egoro nāūcha b_{AA}đe baecuasias. Tununacarea mācua baido neē b_{AA} bērā jūma purrubasias. 7 āc_{AR} tara ējūā ār_{AR}ida b_{AA}đe baecuasias. Tununacarea jācara ār_{AR} bara b_{AA}ba b_{AR}á quenasias. 8 Barib_{AR}

* 8:2 Maria Magdalenara Magdala puruđebema bērā māwā trā jarabadjidaa.

† 8:3 Maļ Herodera Antipa trā jarabadjidaa.

ἄλλα tara ējūā biade bæcuasia. Maḷ tara bia waridapeda bio zausidaa.—†

Māwā jarapeda Jesuba jīgua jarasia:

–Dji αωααα bara βἄβα quĩrācuita ūĩdua.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Mateo 13:10-23; Marco 4:10-20

⁹ Maḷ carea Jesu ume nĩbabadarāba idjía iwidisidaa:

–Bḷa māwā ne jara βἄdeba jaradiadaba ζcārēda jara βḷ?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–Ācōrēba ēberārā pe erobḷdebemada jūmarāa cawabiē βḷmĩna bārāa cawabi βḷa. Baribααα dewararāa mḷa ne jara βḷdeba bedea βḷa Ācōrē cartade jara βḷra māwāmārēā. Nāwā jara βḷa:

Naḷ ēberārāba ūĩ panḷmĩna cawadaēa. Unu panḷmĩna cawadaēa.§

¹¹ Mḷa ne jara βḷdeba jaradara naḷgḷa: dji tara Ācōrē bedea. ¹² Ta ode bæedaba naḷda jara βḷa: ἄλλα ēberārāba Ācōrē bedeada ūĩnapeda diauruba maḷ bedea ādji sode jūēnara quĩrādoabibaria ĩjārānamārēā. Māwā ādjirāra cad-jiruadebemada ēdrḷdaca. ¹³ Ta mōgara ḷrḷ egoro nāūcha βḷde bæedaba naḷda jara βḷa: ἄλλα ēberārāba Ācōrē bedeada bio βḷsrida edabadaa baribααα bio carra jidadaca bērā sodeba ĩjānaca. Maḷ bērā dārāēne bia mĩgabḷdade idu βḷbadaa. ¹⁴ Ta ējūā ḷḷida βḷde bæedaba naḷda jara βḷa: ἄλλα ēberārāba Ācōrē bedeada ūĩnapeda naḷ ējūāne sāwā bia beadida, ne jūma erobeadida, sāwā βḷsridadi sida biara crīchabadaa. Maḷ bērā ādjia ūĩpedadara igaradapeda waridaca. ¹⁵ Baribααα ta ējūā biade bæedaba naḷda jara βḷa: so jipa beaba idjaba crīcha bia beaba Ācōrē bedeara ūĩnapeda wārāda ĩjābadaa. Ādjia ĩjā panḷra idu βḷdaca bērā ne biada obadaa.

Ībĩrānebema ne jara βḷ

Mateo 5:14-15; Marco 4:21-25

¹⁶ Ni abaḷba ĩbĩrāda coadapeda mērā nūmḷnaca wa epedeco droma edre βḷdaca.* Āteβḷḷ ḷḷa dji ĩbĩrā βḷbadade nūmḷbadaa dji dede eḷa zebḷdarāba ḷnaa ununamārēā. ¹⁷ Ara maḷ quĩrāca ne jūma ebuda βḷēra mērā beēa. Dadjia cawadaē panḷra Ācōrēba ebuda cawabiya. ¹⁸ Maḷ bērā bio quĩrācuita ūĩ pananadua. Abaḷba wārāda cawaibααα, Ācōrēba auḷuara cawabiya. Baribααα adua βḷba cawa βḷda crīchaibααα idjia crīcha βḷ sida Ācōrēba jārīya.

† **8:8** Bio zausidaa. Griego bedeade βḷ βḷa: “Ta aba quiruba cien tada diasia.”

§ **8:10** Isaía 6:9. * **8:16** Mērā nūmḷnaca. Griego bedeade βḷ βḷa: “Cḷda edre βḷdaca.”

*Jesu ēberārā idjimaā zepedada**Mateo 12:46-50; Marco 3:31-35*

¹⁹ Ewari aba Jesu papaba, idji djabarā bida idjira ac_Λde wāsidaa. Barib_Λr_Λ poya araa jūēnaē basía ēberārāda zocārā duan_Λ bērā. ²⁰ Mañ carea _Λc_Λr_Λba idjía jarasidaa:

–B_Λ papara, b_Λ djabarā sida dajadaare pan_Λ. Ādjia b_Λ ac_Λde ze pan_Λ.–

²¹ Jesuba jarasia:

–Ācōrē bedea ūrīnapeda ĩjā beada m_Λ papaa idjaba m_Λ djabarā.–

*Jesuba amene bogozoara tumabida**Mateo 8:23-27; Marco 4:35-41*

²² Ewari aba Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Amene wa quīrārē wānadr_Λ.–

Ara ma_Λda jābade badodapeda wāsidaa. ²³ Chāb_Λdade Jesura cāi basia. Māwā b_Λde nāūrāda dji cābāyā puá nūmesia. Mañ bērā jābara baidoba biru baebodasia. Abeda minijīchiade panasidaa. ²⁴ Mañ carea Jesura _Λr_Λmanapeda nāwā jarasidaa:

–ĭJaradiabari, Jaradiabari, dadjirāra b_Λr_Λrubododaa!–

Jesura pirabaripeda nāūrāa, baido bogozoa bida jarasia tumanamārēā. Ara ma_Λda jūma tuma nūmesia. ²⁵ Ma_Λbe idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Bārāba ĩjā pan_Λra _Λsāwāsi?–

Barib_Λr_Λ idji ume nībabadarāba ne wayaaba cawa crīchadaē basía. Ara ādjiduba iwidi duanesidaa:

–_ΛNa_Λg_Λra caida jāwā b_Λ? Idji bedeara nāūrāba, baido bogozoa bida ĩjābadaa.–†

*Jesuba jai zocārā āyā j_Λretada**Mateo 8:28-34; Marco 5:1-20*

²⁶ Amene chānapeda Gerasa druade jūēsidaa.† Gerasara Galilea amene wa quīrārē b_Λa. ²⁷ Jesu drua badob_Λr_Λde ēberā ma_Λ purudebemada idjimaā zesía. Mañ ēberāra jai bara b_Λda dārāb_Λr_Λ basía. Idjia cacuade ni cārē sida j_Λca basía. Dede bida baca basía, āteb_Λr_Λ beudarā t_Λb_Λribada uriaade b_Λbadjia. ²⁸ Idjia Jesu unuside biasia. Ma_Λbe Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jīgua jarasia:

–Jesu, Ācōrē dji Dromaara b_Λ Warra, _Λcārē cārēā m_Λra mīā sē b_Λ? ĭM_Λ djuburia m_Λra biē b_Λrādual.–

²⁹ Jaiba māwā jarasia Jesuba ma_Λ ēberā cacuadebemada ēdr_Λmārēā jarada bērā. Dārāb_Λr_Λ basía ma_Λ jaiba ēberāra biē o ero_Λda. Dewararāba dji ēberāra carenaba j_Λnapeda

† 8:25 Salmo 107:28-30. † 8:26 Gerasa. Griego bedeadē _Λc_Λr_Λa cartade “Gadara” b_Λ b_Λa.

quĩrãcuíta wagabadjidamĩna carenara tucuapeda ēberã neẽmaa jaiba edebadjia. ³⁰ Maãne Jesuba idjia iwĩdisia:

–¿B̄ara casa tr̄ã jarabada?–

Idjia panusia:

–M̄ara C̄bana abadaa.–§

Idjia m̄awã jarasia ādjira ēberã cacuade bio c̄bana pan̄a b̄erã. ³¹ Maãne ādjia Jesua bedea djuburiasidaa uria dau care b̄adaa diabuerãmãrẽã.* ³² M̄awã pan̄ane ādji caita eya zaquede chinada zocãrã ne co duanasidaa. Maã carea jairãba Jesua bedea djuburiasidaa maã china cacuade idu eda w̄abimãrẽã. Maãne Jesuba iduaribisia. ³³ Ara maãda jairãra ēberã cacuadebemada ēdr̄adapeda china cacuade eda w̄acuasidaa. Maãbe cawaẽne chinara pirapodapeda perawadeba daidu t̄ũcuadapeda n̄abar̄a quinisidaa.

³⁴ Maã unusidade dji china waga pananara daupera pira w̄asidaa. Ādjia unupedadara purude beaa, puru j̄iga beaa bida n̄ebar̄asidaa. ³⁵ Ēberãrãba ac̄ade zesidade dji ēberã jai zocãrã erobadara Jesu caita ch̄um̄ada unusidaa. Quĩrã b̄apeda cacuade j̄abadara j̄ã basia. Maã carea ēberãrãra dauperasidaa. ³⁶ Dji unupedadaba n̄ebar̄asidaa s̄aw̄abar̄a idjira biasida. ³⁷ Maãba j̄uma Gerasadebemarãra ne wayadapeda Jesua bedea djuburiasidaa ādji druadebemada āyã w̄ãmãrẽã. Ara maãda Jesura wayacusa j̄abade b̄adopedã Galileadaa w̄asia. ³⁸ W̄ai naẽna ēberã jai bara b̄adaba Jesua bedea djuburiasia idji ume w̄ai carea. Baribar̄a Jesuba n̄awã jarasia:

³⁹ –Diguidaa w̄apeda j̄umarãa jaradua Ācõrẽba b̄a ume ne waib̄aa odada.–

Ara maãda ēberãra idji purudaa w̄asia. Mama j̄umarãa n̄ebar̄asia Jesuba idji ume ne waib̄aa odada.

Jesuba w̄erãcau ãrẽbabida

Mateo 9:18-26; Marco 5:21-43

⁴⁰ Galilea druade ēberãrã c̄bana pan̄aba Jesura j̄ã panasidaa. Idji j̄ũside ādjirãba bio capipia edasidaa. ⁴¹⁻⁴² Maãne ēberã Jairo abadada idjimaã zesia. Maã Jaiora judiorã dji j̄arebada dede dji boro basia. Idjia cauda ababe erobasia doce poa b̄ada. Maã w̄erãcaura j̄ũãcãyã n̄umasia. Jaiora Jesu j̄rũ caita cobepeda bedea djuburiasia idji diguidaa w̄ãmãrẽã.

Ara maãda Jesura w̄asia baribar̄a w̄abar̄ade ēberãrãba idjira p̄esua eropanasidaa. ⁴³ Ādjirã tãena w̄erã doce poa oamiaba jida b̄ada n̄ibasia. Maã w̄erãba n̄earã diabadarãa idji paratara

§ **8:30** C̄bana. Griego bedeeade “Legiõã” b̄ã b̄aa. Maãba jara b̄aa sei mil sordaorãda. * **8:31** Uria dau care b̄adaa. Griego bedeeade b̄ã b̄aa “abismo.”

Mama Ācõrẽba jairãra cawa o b̄acãrã. Apocalipsi 9:1-3; 20:1-3.

jũma diaḏoasia,† baribΛΓΛ ni abaΛba poya biabidaē basía. 44 Wērāra jēdaareba zepeda Jesuba cacuade jã bΛ ide maãrĩ tāsia. Ara maãda oara poasia. 45 Maãne Jesuba iwidisia:

–¿Caiba mãra tãsi?–

Jũmarāba panusidaa tãnaē panΛda. Maã carea Pedroba jarasia:

–Jaradiabari, ēberārāba bΛra pēsua eropanΛa. ¿Sāwã bΛa iwidi bΛ caiba bΛra tāsida?–†

46 BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–AbaΛba mãra tāsia. Mãa cawa bΛa mã ΛbΛadeba idjira biasida.–

47 Wērāba odara poya mērāēda cawaḏa bērā ne wayaaba ure nũmΛda wāpeda Jesu jĩrũ caita chĩrāborode cobesia. Maãbe jũmarā quĩrāpita idjia jarasia cārē cārēã Jesura tāsida idjaba ara maãba biasida. 48 Maãne Jesuba jarasia:

–Cau, wārāda biaida iãna bērā bΛra biasia. Necai wādua.–

49 Wadi mama bedea panΛne Jairo dedeba aba zepeda Jairoa nāwã jarasia:

–BΛ caura jaidasia. Jaradiabarira waa mĩã sērādua.–

50 Maã ũrĩside Jesuba jarasia:

–Ne wayarādua. BΛa sodeba iãibΛΓΛ, idjira ãrēbaya.–

51 Jairo dede jũpeda Jesuba Pedroda, Santiagoda,§ Juaãda, dji wērācau zezada, dji papa sida eda edesia. Waa dewarada eda wābiē basía. 52 Maãne ēberārāda dji wērācau carea aujĩã duanasidaa. Maã carea Jesuba jarasia:

–Jĩārānadua, naã wērācaura beuē bΛa, ātebΛΓΛ cãĩ bΛa.–

53 Maã carea ēberārāba Jesumaa acΛapeda ipidasidaa, wērācaura wārāda beusida cawa panana bērā. 54 BaribΛΓΛ Jesuba dji wērācau jΛwade jidapeda jarasia:

–¿Cau zaque, pirabaridua!–

55 Māwã jarabΛΓΛde wērācaura ãrēbapeda pirabarisia. Maãbe Jesuba jarasia wērācaura ne cobidamārēã. 56 Maã unusidade djibarirāba cawa crĩchadaē basía. BaribΛΓΛ Jesuba ādjia jarasia ni abala jararānamārēã.

9

Jesuba idji ume nĩbabadarã diabueda

Mateo 10:5-15; Marco 6:7-13

1 Jesuba idji ume nĩbabadarã doce panΛra ābaa trãpeda ΛbΛada diasia jaida āyã jΛretadamārēã idjaba cacua biē bea sida biabidamārēã. 2 Maãbe ādjia jarasia:

† 8:43 Maã wērāba nēārã diabadarãa idji paratara jũma diaḏoasia. Griego bedede ãcΛΓΛ cartade maãra neã. † 8:45 ¿Sāwã bΛa iwidi bΛ caiba bΛra tāsida? Griego bedede zocārã cartade maãra neã.

§ 8:51 Maã Santiagora trã jarabadaa Jacobo.

–Ăcōrēra dji Boro bai carea zebΛΓΛda jarade wānadua idjaba cacua biē beada biabidadua.–

³ Wāni naēna Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārā wābΛdade ni cārē sida ederānadua. Bardonada, buchacada, codida, parata sida ederānadua. Cacuae jĭ panΛ awa ededadaua.

⁴ Djārā purude jūēnapeda abaΛba bārāda bia edasira maĭ dedebemada āyā wārānadua aba purudeba ēdrΛbΛdadaa.

⁵ BaribΛΓΛ puruba bārāda bia edaēbΛΓΛ mamaΛba ēdrΛdadua. ĒdrΛbΛdade egoro pora bārā jīrūne bΛra jārāpetadadaua. Maĭba cawabiya ādjia Ācōrē igara panΛ carea idjia cawa oida.–

⁶ Ara maĭda wānapeda puru beaza jarasidaa Ācōrēra ādji Boro bai carea zebΛΓΛda. Maĭ beĊea bia jaradia panΛne cacua biē beada biabicuabadjidaa.

Herodeba Jesudebema ūrĭna

Mateo 14:1-12; Marco 6:14-29

⁷ Herodeda Galilea druadebema boro basia. Maĭ Herodeba jūma Jesuba o bΛda ūrĭsia.* Idjia cawa crĭchaē bΛsia ĭcΛrΛba nāwā jara panΛ bērā:

–Borocuebari Juaĭda ĭrēbasia.–

⁸ Maĭne dewararāba jara panasidaa:

–Elĭada waya dadjirā tāēna zesia.–

Dewararāba jara panasidaa:

–Ăcōrēneba bedeabari naēna badada ĭrēbasia.–

⁹ Maĭ carea Herodeba jarasia:

–Mĭa Borocuebari Juaĭra o bΛá tΛ beabisia. Māēteara za jara panΛra ĭcaida māwā bΛ?–

Maĭ carea Jesura unu quĭrĭā bΛsia.

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Juaĭ 6:1-14

¹⁰ Jesuba diabuedarā jēda zesidade ādjia opedadada jūma nēbΛrΛsidaa. Māwānacarea Jesuba ādjirāra Betsaidá puru caita ēberā neēmaa edesia. ¹¹ BaribΛΓΛ ēberārāba idjira mama bΛda cawadapeda araa wābΛrΛsidaa. Maĭne Jesuba ādjirāra bia edapeda jaradia besia Ācōrēra ādji Boro bai carea zebΛΓΛda. Maĭ beĊea bia jaradia bΛĊe dji cacua biē quedeara biabicuasida.

¹² QueubΛrΛĊe Jesuba doce edadarāra idjima wānapeda jarasidaa:

–Ēberārāa jaradua puru beamaa idjaba de beamaa wānamārēā. MamabΛrΛ poya cāĭnia idjaba codida nēdodia. Namara ne neēa.–

¹³ Jesuba jarasia:

–BārābΛrΛ ne cobidadua.–

* 9:7 Maĭ Herodera Antipa trĭ jarabadjidaa.

BaribΛΓΛ ādjirāba panusidaa:

–Dairāba ne nēdode wānaēbΛΓΛ, nañ ēberārā cābana panΛra poya ne cobidaēa. Pañda juesumabe idjaba bedada umébe eropanΛa.–

¹⁴ Mama panΛra umaquĩrā awa mil juesuma panasidaca bΛa. Mañ bērā Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Ādjirāa jaradadua cincuenta awara awara egode chūpanenamārēā.–

¹⁵ Idji ume nībabadarāba idjia jarada quĩrāca osidaa. Ēberārāra jūma chūpanesidaa. ¹⁶ Jesuba pañ juesuma panΛra, beda umé panΛ sida idji jΛwade edapeda bajānaa acΛpeda Ācōrēa bia jarasia. Mañbe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa jarasia jedecadamārēā. ¹⁷ Jūmarāda ne codapeda jāwūāsidaa. Dji adubadada jΛΓΛ pesidade doce jamara birasidaa.

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-28; Marco 8:27-9:1

¹⁸ Ewari aba Jesura ēberārānebemada āyā wāpeda Ācōrēa iwidi basia. Idji ume nībabadarāda arima panasidaa. Ācōrēa iwidiacarea Jesuba ādjia nāwā iwidisia:

–¿Ēberārāba mΛra caiada a panΛ?–

¹⁹ Ādjirāba panusidaa:

–ΛcΛrΛba jara panΛa bΛra Borocuebari Juañda. Dewararāba jara panΛa bΛra Elíada. Dewararāba jara panΛa bΛra nañabema Ācōrēneba bedeabari badada ĩrēbapeda jāwā bΛda.–

²⁰ Mañne idjia waya iwidisia:

–Bārāba mΛra ¿caida crīcha panΛ?–

Pedroba panusia:

–BΛra Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaa.–

²¹ Jesuba bio jara bΛsia mañgΛra ni abaΛa jararānamārēā.

²² Mañ awara jarasia:

–MΛ, Nañ Djara Edadara bio bia mīgaida bΛa. Purudebema bororāba, sacerdote bororāba, dadji judiorā ley jaradiabadarā bida mΛra igaradapeda beabidā. BaribΛΓΛ mΛra ewari ũbeade ĩrēbaya.–

²³ Jesuba jūmarāa jarasia:

–AbaΛba mΛda ēpē quĩrīā bΛbΛΓΛ, idjia o quĩrīā bΛra igarapeda ewariza bia mīgai carea baida bΛa.† Mañbe mΛra ēpēida bΛa. ²⁴ AbaΛba nañ ējūāne bia baida jΛΓΛ baibΛΓΛ, jīrūare bia baēa. BaribΛΓΛ abaΛda mΛ carea beuibΛΓΛ Ācōrē ume ewariza zocai baya. ²⁵ Bio crīchadadua: ēberāda nañ ējūāne ne jūma erobΛde beupeda tΛbΛ uruadāa wāibΛΓΛ, ¿idjia erobadaba

† 9:23 Bia mīgai carea baida bΛa. Griego bedeadē nāwā bΛ bΛa: “Idji crura atau eideida bΛa.”

carebaica? ²⁶ Abaaba m̄ra, m̄ bedea sida adua b̄ada aibara, m̄, Nañ Djara Edada ab̄a bara zebara de mañ eberara adua b̄ada aya. Mañ ewaride m̄ Zeza Ācōrē ab̄a bara idjaba idji bajānebema nezocarā ab̄a bara zeya. ²⁷ M̄a wārāda jaraya: ācāra nama pan̄ beudi naēna Ācōrēba m̄ra jūmarā Boro b̄ada ebuda ununia.—†

Jesu quīrā awara nūmena

Mateo 17:1-8; Marco 9:2-8

²⁸ Māwā jaradacarea ocho ewari b̄de Jesura eyade ātaa Ācōrēa iwidade wāsia. Pedroda, Juaāda, Santiago sida edesia. ²⁹ Mama Jesuba Ācōrēa iwidi b̄de idji quīrādarra dorrodor-roa nūmesia. Idjia cacuade j̄a b̄a sida totroaba dorrodor-roa nūmesia. ³⁰ Cawaēne eberāda umé odjadapeda Jesu ume bedeasidaa. Aba Moise basía. Dewarabemara Elía basía. ³¹ Ādji sida Ācōrē quīrāwārēāneba dorrodor-roa panasidaa. Ādjia bedea panasidaa Jesu Jerusaleāne beadidebemada. §

³² Māwā b̄de Pedrorra dewararā sida bio daupea panasidamīna cāinaē basía. Mañne Jesura dorrodor-roa b̄da idjaba eberā umé idji caita pan̄ sida unusidaa. ³³ Mañ eberārā Jesu ume pananada wāb̄dade Pedroba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bio bia b̄a दौरa nama pan̄da. De zaqueda ūbea odia: aba b̄a itea, aba Moise itea idjaba aba Elía itea.–

Pedrorra māwā bedeasia ni cārē sida cawaē b̄rā. ³⁴ Māwā b̄de j̄rārāda edaa zepeda ādjirāra ānēbari edasia. Mañ carea ādjira bio ne wayasidaa. ³⁵ Ara māwāb̄ra de bedeada j̄rārāne ūr̄sidaa. Mañba nāwā jarasia:

–Nañdra m̄ Warraa. M̄a idjira edasia. Idjia jara b̄ra ūr̄nada.–*

³⁶ Mañ bedea chupeadacarea Jesura iduba nūm̄da unusidaa. Ādjia unupedara dārāsidaa ni ab̄a nēb̄da pan̄da.

Jesuba warra jai bara b̄a biabida

Mateo 17:14-21; Marco 9:14-29

³⁷ Nurēma eyadeba edaa zesidade eberārā zocārāba Jesura ac̄de zesidaa. ³⁸ Mañne ab̄a nāwā j̄gua jarasia:

–Jaradiabari, m̄ djoburia m̄ warrada ac̄dua. M̄ra waa warra neē b̄a. ³⁹ Idjira jai bara b̄a. Mañba cawaēne idjira biabibaria, wawabibaria, idjaba yedaa cōpepea nūmebibaria.

† **9:27** Ebuda ununia Ācōrēba m̄ra jūmarā Boro b̄ada. Ebuda b̄a cārēda ununida. ācāmaarā jara b̄a Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewarāmaarā jara b̄a Jesu ārēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē Jaure zeidebemada ununida.

§ **9:31** Jesu Jerusaleā beadidebemada. Griego bedede b̄a b̄a: “Jesu wāinebemada.” * **9:35** Isaía 42:1. Idjira edasia. Griego bedede ācāra cartade nāwā b̄a b̄a: “Idjira bio quīrā b̄a.”

Idjia mǎ warrara idu bΛcaa. ⁴⁰ Mǎa bΛ ume nībabadarāa jarasia jaira āyā jΛretadamārēā, māwāmīna poyadaē basía.–

⁴¹ Maǎ carea Jesuba panusia:

–jBārāba Ācōrēra ĩjānacaa! jBārāra dji cadjiruarāa! Bārāba ĩjānamārēā ¿aba sǎlbe mǎa droai? BΛ warrara namaa enedua.–

⁴² Warrara Jesumaa wābΛΓΛde jaiba egode baebipeđa biara wawabisia. BaribΛΓΛ Jesuba jaira āyā jΛretasia. Warrara biabipeđa dji zezaa diasia. ⁴³ Ācōrē ΛbΛadeba māwāna unusidade jūmarāba cawa crīchadaē basía.

Jesuba waya idji beuidebema jarada

Mateo 17:22-23; Marco 9:30-32

Idjia o bΛ carea ēberārāba wađibida bio crīcha duanΛne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

⁴⁴ –Mǎa bārāa jarabΛΓΛra bio quīrācuita ũrīnadia. Mǎ, Naǎ Djara Edadara abaΛba ēberārāa jidabiya.–

⁴⁵ BaribΛΓΛ ādjirāba cawadaē basía cārē cārēā Jesura māwā bedebΛΓΛda. Ācōrēba wađibida ādjirāa cawabiē basia. Maǎne ādjia Jesua iwididida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara bai?

Mateo 18:1-5; Marco 9:33-37

⁴⁶ Māwā panΛne ara ādjiduba bedeā duanesidaa caida dji dromaara bai cawaya. ⁴⁷ BaribΛΓΛ Jesuba maǎra cawada bērā warra zaqueda edapeđa idji caita nūmΛsia. ⁴⁸ Maǎne nāwā jarasia:

–Bariduaba mǎ ĩjā bΛdeba warrarāda bia edaibΛΓΛ, mǎda bia edabΛΓΛa. Idjaba mǎ bia edabΛΓΛba mǎ Diabuedada bia edabΛΓΛa. Bārānebema dji eđaara quirura Ācōrē quīrāpita dji dromaara bΛa.–

Dadjirā dji quīrūéra dadjirāare bΛa

Marco 9:38-40

⁴⁹ Maǎbe Juaǎba nāwā jarasia:

–Jaradiabari, daiba ēberāda unusidaa bΛ trǎneba jaida āyā jΛreta bΛda. BaribΛΓΛ dadjirā ume nībaca bērā daiba idjia jarasidaa waa māwā orāmārēā.–

⁵⁰ Jesuba jarasia:

–Bārāba māwā jaradiē panasidaa. Dadjirā dji quīrūéra dadjirāare bΛa.–

Jesuba Juaǎ, Santiago sida quēāna

⁵¹ Jesu bajānaa wāi ewari jūēboodoside wārāda Jerusaleǎnaa wāida crīchapeđa wāsia. ⁵² WābΛΓΛde ācΛΓΛda Samaria druadaa na diabuesia. Puru zaquede jūēnapeda sāma cāinida jΛΓasidaa. ⁵³ BaribΛΓΛ maǎ purudebemarāba cawasidaa

Jesura Jerusaleānaa wābΛrΛda. Maļ carea idjira bia edadaē basía. ⁵⁴ Maļ bērā Juaļba, Santiago bida Jesua jarasidaa:

–Dai Boro, Elíaba oda quírāca ¿Ācōrēa iwidiđica tΛbΛ urua bajāneba diabuebΛrΛba ādjirāra jūma quenamārēā?–†

⁵⁵ Jesuba ādji acΛpeda quēāsia. [Nāwā jarasia:

–Bārāra ¿cārē cārēā māwā bedea panΛ?‡ ⁵⁶ Mā, Naļ Djara Edadara zeļ bΛa ēberārā biē bΛi carea ātebΛrΛ ze bΛa ēdrΛ edai carea.–]§

Maļbe dewara purudaa wāsidaa.

Jesu ēpēni carea zarea bΛa

Mateo 8:19-22

⁵⁷ Ode wābΛdade abaΛba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bΛ wābΛrΛza māra bΛ ume wāya.–

⁵⁸ Jesuba jarasia:

–Ūsa pāra de bara bΛa, ībana sida de bara bΛa, baribΛrΛ mā, Naļ Djara Edadara sāma cāi sida neē bΛa.–

⁵⁹ Maļne Jesuba dewara ēberāa jarasia:

–Mā ume zedua.–

Dji ēberāba panusia:

–Mā Boro, bΛ ume wāi naēna idu mā zezada tΛbaribidua.–*

⁶⁰ Jesuba idjía jarasia:

–Beu bēarāba beudarāra tΛbaridida panΛa. BaribΛrΛ bΛa ēberārāa jarade wādua Ācōrēra ādji Boro bai carea zebΛrΛda.–

⁶¹ Maļne dewaraba Jesua jarasia:

–Mā sida bΛ caidu wāya, baribΛrΛ naārā mā ēberārāmaa jarade wāida bΛa.–

⁶² Jesuba panusia:

–AbaΛda trajade wāpeda waya jēda crīchaibΛrΛ, idjira bia bΛēa Ācōrē purude trajai carea.–

10

Jesuba setenta ēberārā diabueda

¹ Māwānacarea dadji Boro Jesuba idji ēpē beada setenta edasia Ācōrē bedea jarade wānamārēā. * Idji wāida bΛ puruza umé uméa wābisía. ² Ādjirāa nāwā jarasia:

–Zocārāba mā bedeara ījāni carea panΛa. Maļ ēberārāra néu waibΛa waraga tabΛ quírāca beaa. BaribΛrΛ dji ewabadarāda zocārāēbe panΛa. Maļ bērā Néu Djibaría iwidiđidua ewabadarāda idji néumaa diabuemārēā.

† 9:54 ² Reye 1:9-16. Elíaba oda quírāca. Griego bedeeade ḷcΛrΛ cartade māra neēa. ‡ 9:55 Griego bedeeade bΛ bΛa: “Bārāba ¿cārē jauredeba māwā jara panΛ?”

§ 9:56 Griego bedeeade ḷcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neēa. * 9:59 Idu mā zezada tΛbaribidua. Maļba griego bedeeade naļ crīcha sida dia bΛa: “Mā jāida bΛa aba mā zeza jaidabΛrΛdaa.” * 10:1 Setenta. Griego bedeeade ḷcΛrΛ cartade bΛ bΛa “setenta y dos.”

³ ¡Wānadia! Māa bārāra ēberā cadjirua tāēna diabueba_{ΔΓΛΑ}. Ādjirāba bārāra biē odia usa cadr_Λaba oveja zaque orrabari quīrāca. ⁴ Wāb_Λdade buchacada, parata sida ederānadia. Bārāba jīrūne jābadara dewara ederānadia. Wānane ni aba_Λ ume ode bedearānadia.

⁵ Dede eda wāb_Λdade ma_Λ dedebemarāa nāwā jaradadia: “Ācōrēneba necai pananadia.” ⁶ Ma_Λ dedebemarāba bārāda necai edadib_{ΔΓΛ}, bārāba bedeapedada quīrāca ādjirāra necai panania. Necai edadaēb_{ΔΓΛ}, ādjirāra necai pananaēa. ⁷ Bārāra necai edadib_{ΔΓΛ}, ma_Λ dede panenadia. Deza cāirānadia. Bārāba o pan_Λbari ne edadida pan_Λ bērā mama pan_Λmisa ādjia diab_Λdara codadia.

⁸ Purude jūēb_Λdade ēberārāba bārāda bia edadib_{ΔΓΛ}, ādjia bārāda diab_Λdara codadia. ⁹ Ma_Λ awara dji cacua biē beara biabicuadadia. Ādjia nāwā jaradadia: “Ācōrēra bārā Boro bai carea zeb_{ΔΓΛΑ}.”

¹⁰ Barib_{ΔΓΛ} purude jūēb_Λdade ēberārāba bārāda bia edadaēb_{ΔΓΛ}, ādjia nāwā jaradadia: ¹¹ “Ma_Λ purudebema pora dai jīrūnebemada bārā quīrāpita jārāpetab_Λdaa unubidi carea Ācōrēba cawa oida. Bio cawadadia Ācōrēra dji Boro bai carea zeb_{ΔΓΛΑ}.” ¹² Ma_Λ bērā māa jaraya: Ācōrēba cawa oi ewaride idjia ma_Λ purura wetara cawa oya Sodomanebema ēberārā cawa oi cāyābara.†

Jesuba idji ijāē bea puru quēāna

Mateo 11:20-24

¹³ ¡Coraziānebemarāra, Betsaidadebemarā sida mīā djoburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Māa ne ununaca bārā tāēna odara Tirode, Sidoāne bida odabara, ma_Λ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda Ācōrēda ijācasidaa. Ma_Λ carea t_Λb_Λ porade chūpanecasidaa idjaba sopuadebema jābadara jācasidaa. ¹⁴ Ma_Λ bērā Ācōrēba cawa oi ewaride Tirodebemarā idjaba Sidoānebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.

¹⁵ ¿Capernauānebemarāra bajānaa wānica? ¡Wānaēa! ¡Ācōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya!—†

¹⁶ Ma_Λbe idji ume nībabadarāa jarasia:

–Bārā bedea ijā b_Λba mā bedeeda ijā b_Λa. Bārā igara b_Λba māda igara b_Λa. Idjaba mā igara b_Λba mā Diabuedada igara b_Λa.–

Jesuba setenta diabueda jēda zepedada

† **10:12** Genesi 18:16deba aba 19:29daa. † **10:15** Beudarā panabadamaa. Griego bedeede b_Λ b_Λa “Hades.”

17 Jesuba setenta diabuedara jêda bio ðasrida zesidaa. § Małbe ãdjia Jesua nãwã jarasidaa:

–İDai Boro, ða trãneba jairã äyã jãretabãdade ãdjirãba İjãbadaa!–

18 Mał carea Jesuba ãdjia jarasia:

–Mãe, mãa unu ðasia diaurura bajãneba baa purepurea quĩrãca ðaebãrãda. 19 Mãa bãrãa ðããada diasia diauru poyadãmãrẽã idjaba dama ãrã, drusõrẽ ãrã bida poya tãgadãmãrẽã. Ni cãrẽ bida bãrãra poya biẽ oẽa. 20 Baribãrã ababe ðasridadiẽ panãa bãrãba jairã äyã jãretabãdade ãdjia İjãbada bãrã, ãtebãrã biara ðasridadida panãa ãcõrẽba bãrã trãrã bajãne ðã eroðã bãrã.

Jesu ðasridada

Mateo 11:25-27; 13:16-17

21 Mãwã bedea panãne Jesura ãcõrẽ Jauredeba bio ðasrida nũmesia. Mał bãrã ãcõrẽa nãwã jarasia:

–Zeza, ðãra bajãnebema Boroa idjaba nał ëjũãnebema Boroa. ðãa ne adua ðeaa mãa jaradiadara cawabida bãrã mãa ðãra bia jaraya. Ne cawa ðeaa ðãa cawabiẽ basia. Mãe, Zeza, ðãa mãwã o quĩrãsia.

22 Mã Zezaba mãã ara idjidebemada jũma cawabisia. Ni abããba adua panãa mã, dji Warrara sãwã ðãda; abã mã Zezabãrã cawa ðãa. Ara mã quĩrãca ni abããba adua panãa mã Zezara sãwã ðãda; ababe mã, dji Warrabãrã cawa ðãa. Mãã abãã mã Zezada cawabisira, mã ãberã bida cawaya.–

23 Małbe idji ume nĩbabadarãra awara edepeda nãwã jarasia:

–Bãrãra bio bia panãa mãa o ðãda unu panã bãrã. Dewaraba unusira mã ãberã sida bio bia ðaya. 24 Wãrãda zocãrã ãcõrẽneba bedebadarãba, ãberãrã bororã bida bãrãba unu panãda unu quĩrãã panasidaa, baribãrã ununaẽ basia. Idjaba bãrãba ãrã panãra ãrã quĩrãã pananamĩna ãrãnaẽ basia.–

Samariadebema ëberã bia

25 Ewari abã Jesu wãrãda ne cawa ðã cawaya judiorã ley jaradiabarida piradrãpeda nãwã iwidisia:

–Jaradiabari, ¿mãã cãrẽda oida ðã ãcõrẽ ume ewariza zocai bai carea?–

26 Jesuba panusia:

–ãcõrẽ leyde ¿cãrẽda ðã ðã? ¿ðããmaarã cãrẽda jara ðã?–

27 Judiorã ley jaradiabariba panusia:

–Jūma b_Λ sodeba, jūma b_Λ jauredeba, jūma b_Λ **Λ**b_Λadeba idjaba jūma b_Λ crīchadeba b_Λ Boro Ācōrēra quīrīādua.* Idjaba djārāra quīrīādua ara b_Λdji quīrīā b_Λ quīrāca.–†

²⁸ Maļne Jesuba jarasia:

–B_Λa aride panusia. Maļ quīrāca b_Λa osira ewariza Ācōrē ume zocai baya.–

²⁹ Barib_Λr_ΛΛ judiorā ley jaradiabariba ara idjida jipa b_Λda unubi quīrīāsia. Maļ carea Jesua iwīdisia:

–Barib_Λr_ΛΛ djārā a b_Λde ζcaida jara b_Λ?–

³⁰ Jesuba panusia:

–Ewari aba ēberāda Jerusaleļneba Jericodaa wāsia. Wāb_Λr_ΛΛde ne dr_Λabadarāba idjira jidadapeda bio puodapeda beuda quīrāca tab_Λsīdaa. Idjia erobađara jūma jārīnapeda wāsīdaa.

³¹ Māwā b_Λde sacerdoteda abari ode zesia. Dji ēberāra tab_Λda ununamīna wāyā wāsia. ³² Ara maļ quīrāca Levideba yōnada maļ ode zesia.† Idjia biđa ēberā tab_Λda ununamīna wāyā wāsia. ³³ Maļare ēberā Samariadebemada maļ ode zesia. Dji ēberā tab_Λ unuside sopuasias. ³⁴ Araa wāpeda dji ēberā cacua cōādr_Λcuapedađara olivo dragaba, uva ba biđa soapeda wuaba b_Λrasias. Maļbe idji burro **Λ**r_Λ b_Λpeda cāibada deđaa edesia. Mama dji ēberāra biara carebasias.

³⁵ Nurēma Samariadebemaba de djibarīa paratada diapeda nāwā jarasia: “Idjira bio carebadua. § Za m_Λa diada parataba araēb_Λr_ΛΛ, b_Λ parataba carebadua. M_Λ jēda zeb_Λr_ΛΛde b_Λ parata b_Λđara m_Λa jūma jēda diaya.”–

³⁶ Māwā nēb_Λr_ΛΛpeda Jesuba iwīdisia:

–Ēberā ūbeabemaba dji ne dr_Λabadaba puopedadara unusīdaa. B_Λmaarā ζsāļg_Λba idjira quīrīāsia?–

³⁷ Maļne judiorā ley jaradiabariba panusia:

–Dji quīrā djuburiadaba.–

Jesuba idjīa jarasia:

–Ara maļ quīrāca djārāra quīrīādua.–

Jesu Marta deđaa wāna

³⁸ Nocođaa wāb_Λdade puru zaquede jūēsīdaa. Mama wērā Marta abadada b_Λbadjia. Maļ Martaba Jesura idji dede bia edasia. ³⁹ Martaba djabawērāda erobasias Maria abadada. Mariara Jesu jīrū caita chūmasias idjia jaradia b_Λ ūrī carea. ⁴⁰ Māwā b_Λde Martara j_Λwa tāb_Λra b_Λ bērā sobiē besias. Jesu caita wāpeda jarasia:

* **10:27** Deuteronomio 6:5. † **10:27** Levitico 19:18. ‡ **10:32** Levideba yōpedadaba Ācōrē de dromane carebabadjīdaa. § **10:35** Paratada. Griego bedeade b_Λ b_Λa “dos denarios.”

–Jaradiabari ¿bΛmaarã bia bΛca mΛ djabawērãba mΛra carebaē bΛda? Idjía jaradua mΛ carebamārẽã.–

⁴¹ Jesuba jarasia:

–Marta, Marta, bΛa ne zocãrã oida bΛ carea jũmawãyã crĩcha bΛa. ⁴² BaribΛrΛ ¿Ãcõrẽ bedea ũrĩda biara bΛẽca? MaļgΛda Mariaba o bΛa. Ni abaΛba idjía maļra ocara bΛada adaẽa.–

11

Ãcõrẽa iwidiidebema
Mateo 6:9-15; 7:7-11

¹ Ewari aba Jesuba Ãcõrẽa iwidi basia. Mãwãnacarea idji ume nĩbabari abaΛba nãwã iwidiisia:

–Dai Boro, daiba Ãcõrẽa aride iwidiidi carea jaradiadua JuaΛba idji ume nĩbabadarãa jaradiaeda quĩrãca.–

² Jesuba jarasia:

–Bãrãba Ãcõrẽa iwidiibΛdade nãwã bedeadadua:

Dai Zeza bajãne bΛ, jũmarãba bΛra wayadida panΛa.*

Daiba quĩrĩã panΛa bΛra jũmarã Boro bai carea isabe zeida.

[Idjaba quĩrĩã panΛa naļ ějũãnebemarãba bΛa quĩrĩã bΛra odida bajãnebemarãba obada quĩrãca.]†

³ Codira ewariza daia diadua.

⁴ Daiba cadjirua opedađara quĩrãdoadua djãrãba dai biē opedađara quĩrãdoabada quĩrãca.

Daira idu cadjiruade baebirãdua, ãtebΛrΛ cadjiruadebemada ědrΛ bΛdua.‡

⁵ Idjaba Jesuba nãwã jarasia:

–Ãĩbẽrã bãrãnebemaba ariquẽtra dji biamaa wãpeda nãwã jaraisicada: “Ache, mΛa pałda ũbea diadua. ⁶ Naļ diamasi abaΛda cawaẽne mΛ dede jũesia baribΛrΛ ne cobì carea mΛa neē bΛa.” ⁷ Maļne dji eda bΛba nãwã panuisicada: “Ache, miã sērãdua. MΛ dede eda wãbadara jũãtrΛ erobΛa. Daira jũma cΛdade duanΛa, mΛ warrarãra cãĩ duanΛa. Maļ bẽrã mΛa ni cãrẽ sida poya diaẽa.” ⁸ MΛa jaraya: idjia paļra diaẽa bΛ ume dji bia bẽrã, ãtebΛrΛ diaya bΛa miã sē bΛ bẽrã.

⁹ MΛa jaraya: ara maļ quĩrãca Ãcõrẽa iwidi pananadua; maļne idjia bãrãa diaya. Idjia diamãrẽã jΛrΛ pananadua; maļne ununia. Dede eda wãbadamaΛba trΛnadua; maļne dji eda wãbadara ewaya diai carea. ¹⁰ Dji iwidi bΛba edaya. Dji jΛrΛ bΛba unuya. Dji trΛ bΛ itea dede eda wãbadara ewaya ne diai carea.

* **11:2** Bajãne bΛ. Griego bedeađe λcΛrΛ cartade maļra neẽa. † **11:2** Griego bedeađe λcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neẽa. ‡ **11:4** ãtebΛrΛ cadjiruadebemada ědrΛ bΛdua. Griego bedeađe λcΛrΛ cartade maļra neẽa.

¹¹ Warraba pañ iwidibΛΓΛde ¿dji zezaba mōgarada diaica? ¹² Warraba beda iwidibΛΓΛde ¿dji zezaba damada diaica? ¹³ Bārã dji cadjiruarãba bārã warrarãa ne biada dia cawa panΛBΛΓΛ, ¿bārã Zeza bajãne bΛba idji Jaureda dji iwidi panΛa diaẽca?–

Jesu biẽ jarapedada

Mateo 12:22-30; Marco 3:20-27

¹⁴ Ewari aba Jesuba jaida ãyã jΛretasia. Mañ jaiba ẽberãda quĩrãme cara erobasia. Jai ẽdrΛdacarea dji ẽberãra bedeiasia. Mañ unusidade ẽberãrãba cawa crĩchadaẽ panesidaa. ¹⁵ BaribΛΓΛ ãcΛΓΛba jarasidaa:

–Jãñ Jesuba jaira ãyã jΛretabarìa, jairã boro Beelzebúba mañ ΛbΛada diada bẽrã.–

¹⁶ Mañne Jesu Ācõrẽneba ze bΛ cawaya dewararãba idjía iwidisidaa ne ununacada omãrẽã. ¹⁷ BaribΛΓΛ Jesuba ãdji crĩchara cawa bada bẽrã nãwã jarasia:

–Abari druadebemarãda ara ãdjiduba djõ pananibΛΓΛ, ãduba dji quininia. Ara mañ quĩrãca abari dede beada djõ pananibΛΓΛ dãrã pananaẽa. ¹⁸ Bãrãba jara panΛa mΛa jaira Beelzebú bΛΛadeba ãyã jΛretabarida. Mañ carea mΛa bãrãa iwidia: Satanada ara idji jairã ume djõ baibΛΓΛ ¿sãwã idjia poya bΛra dãrã erobai?

¹⁹ Bãrãmaarã mΛa Beelzebúdeba jairãda ãyã jΛreta bΛa. Mãwãra bãrã ẽpẽ beaba ¿caideba jaira ãyã jΛretabada? Ādjirãba cawabidia bãrãba ãĩ crĩcha panΛda. ²⁰ BaribΛΓΛ Ācõrẽ bΛΛadeba mΛa jairãda ãyã jΛreta bΛbΛΓΛ, Ācõrẽba bãrãa unubi bΛa idjira jũesida bãrã Boro bai carea.

²¹ Ẽberã mẽsrã bΛba djõbada necoba bio waga erobΛbΛΓΛ, idjia erobΛra ni ababba poya drΛadaẽa. ²² BaribΛΓΛ idji cãyãbara ẽberã bΛΛara bΛda zepeẽda idjira poyaibΛΓΛ, idji djõbada necora jãrĩya. Mañbe jũma idjia erobadara jãrĩpeẽda dji biarã ume jedecaya.

²³ MΛare bΛẽra mΛ ume dji quĩrũa. MΛ ume ẽberãrã careba jΛΓΛ peẽ bΛba dji jΛΓΛ peẽara ẽjĩzoabibaria.

Jai jẽda zeda

Mateo 12:43-45

²⁴ Ẽberã cacuadebemada ẽdrΛdacarea jaira ẽjũã põãsa ewaraga bΛde ãnãũi carea jΛΓΛ bΛbaria. Unuẽ bẽrã idjiduba nãwã jarabaria: “MΛdji badamaa jẽda wãya.” ²⁵ JũebΛΓΛde mañ ẽberã sora de bia ima bΛ quĩrãca unubaria. Ne jũma bia nũmeada unubaria. ²⁶ Mañbe siete jai idji cãyãbara cadjiruara

§ 11:11 ¿Pañ iwidibΛΓΛde...mōgarada diaica? Griego bedeadẽ ãcΛΓΛ cartade mañra neẽa.

beada mañ ēberāmaa enepeda dji ēberā sode eða panebadaa. Mañ bērā dji ēberāra idji naārā baða cāyābara wetara biē bebaria.–

¿Cairāda wārāda bia bea?

²⁷ Jesuba māwā jara bΛde wērā ēberārā tāēna bΛba jġgua jarasia:

–jBA toda idjaba ju dawada wērāra bio bia bΛa!–

²⁸ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Mañ cāyābara Ācōrē bedea ūrīnapeda ĩjā obadarāda biara beaa.–

Jesuba Jonánebema jarada

Mateo 12:38-42; Marco 8:12

²⁹ Ēberārā zocārā idjimaa zebΛda unuside Jesuba jarasia:

–Idibema ēberārāra dji cadjiruarāa. Bārāba mġra bajāneba ze bΛda cawaði carea quĩrā panΛa mġa ne ununacada oida. BaribΛΓΛ mġa ne ununacada oēa. Bārāba ababe Joná māwāna quĩrāca ununia. ³⁰ Joná māwānaba Ninivedebema ēberārāa cawabisia idjira Ācōrēneba ze bΛda. * Mġ, Nañ Djara Edaðara ara mañ quĩrāca māwāya idibemarāba cawaðamārēā Ācōrēneba ze bΛda.

³¹ Salomoġ ewaride Sabá druadebema borora wērā basía, Idjira drua tΛmΛba zesia Salomoġ necawaa ūrī carea.† BaribΛΓΛ nañ ewaride Salomoġ cāyābara dji dromaara bΛda nama bΛmġna bārāba ĩjānaē panΛa. Mañ carea Ācōrēba cawa oi ewaride mañ wērāba pirabaripeda bārāra biē jaraya. ³² Ācōrēba cawa oi ewaride Ninivedebemarā sida pirabaridapeda idibemarāra biē jaradia.‡ Jonába jarada ūrīside adjirāba cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zesidaa. BaribΛΓΛ bārāba nama aba eropanΛa Joná cāyābara dji dromaara bΛda. Māwāmġna ĩjānacaoa.

Daura dadji cacuadebema ĩbĩrā

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Ni abaΛba ĩbĩrāda coadapeda mērā nūmanacaoa wa epedeco droma edre bΛðacaoa. ĀtebΛΓΛ ĩtΛ dji ĩbĩrā bΛbadade nūmΛbadaa dji dede eða zebΛdarāba ĩnaa ununamārēā. ³⁴ BΛ daura ĩbĩrā quĩrāca bΛa. Mañ bērā bΛ dauda bia bΛbΛΓΛ, ĩnaane bΛa. BaribΛΓΛ bΛ dauda biē bΛbΛΓΛ, pāġmane bΛa. ³⁵ Mañ carea bio quĩrācuíta bΛdua. BΛa ĩnaa quĩrāca crġcha bΛra pāġmanebemasicada. ³⁶ BaribΛΓΛ bΛda wārāda ĩnaane bΛbΛΓΛ, pāġmane ni maĩrġ bida bΛēbΛΓΛ, wārā bedeara ebuda cawaya ĩbĩrāba bio ĩna erobΛ quĩrāca.–

* 11:30 Joná 3:3-4. † 11:31 1 Rey 10:1-13. ‡ 11:32 Joná 3:1-10.

*Jesuba pariseorã biê jarada**Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 20:45-47*

³⁷ Jesuba mãwã jaradacarea pariseo abaλba idjira edosia idji ume ne code wãmãrẽã. Ara mãnda Jesura mã ãberã dedaa wãpeda ne coi carea chũmesia. ³⁸ Baribara Jesu ne coi naẽna jawa sagãẽ basia ãdjia obada quĩrãca. Mã unuside pariseoba cawa crĩchaẽ basia. ³⁹ Mãne Jesuba idjia jarasia:

–Bãrã pariseorãba tazara, epedeco sida ãrãbemada quĩrãcuita sagãbadaa, baribara bãrã sode ne jũmada awuabadaa idjaba cadjirua sida crĩchabadaa. ⁴⁰ Bãrãra crĩcha neẽ panã quĩrãca panabaria. ¿Dji ãrãbema odaba dadji so sida oẽ basica? ⁴¹ Sobiadeba ne neẽ quedearãa bãrãba eropanãbemada diadada. Mãwãbara wãrãda bãrãra bia sagã beadia.

⁴² Bãrã pariseorã mã djuburi beaa ãcõrẽba cawa oi bãrã! Bãrãba menta queduada, ruda queduada, idjaba nõudebema sida die ewabãdaza aba ãcõrẽa diabadaa. Mãwãmĩna djãrã ume jipa odaca idjaba ãcõrẽra quĩrãnacaa. Bãrãba ãcõrẽa ne diabada awara ¿cãrẽ cãrẽã mã sida odaẽ panã?

⁴³ Bãrã pariseorã mã djuburi beaa ãcõrẽba cawa oi bãrã! Bãrãra judiorã dji jãrebada dede ãdjira dji dromarã chũmebadae chũme quĩrãbadaa. Mã awara purude nĩnane quĩrãbadaa ãberãrãba wayaadeba “mẽrã” adida.

⁴⁴ Mã djuburi beaa ãcõrẽba bãrãra cawa oi bãrã! Bãrãra bẽwãrã joupedada ãjũã quĩrãca beaa. § Dji boromeada neẽ bãrã dji ãrã wã duanãba adua panãa bẽwãrãda tãga panãda. Ara mã quĩrãca bãrãba obadara ãberãrãba ãpẽbadaa baribara ãdjia adua panãa mãneba cadjirua obadada.–

⁴⁵ Mãne judiorã ley jaradiabari abaλba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, mãwã jarabara de dairã sida biê jara bã.–

⁴⁶ Mã carea Jesuba idjia jarasia:

–Judiorã ley jaradiabadarã, bãrãra mã djuburi beaa ãcõrẽba cawa oi bãrã! Bãrãba ne poya odiẽ beada ãberãrãa obibadaa. Baribara mãwã odamãrẽã bãrãba ni mãrã bida carebadaca.

⁴⁷⁻⁴⁸ Bãrãra mã djuburi beaa ãcõrẽba cawa oi bãrã! Bãrã drõã naẽnabemarãba ãcõrẽneba bedeabadarãda beasidaa. Mãlbe ãdji tãbaripedadama bãrãba ãrãbemada bia quiruda obadaa. Mãwã o panãneba unubibadaa bãrã drõã naẽnabemarãba opedadada bia unubadada.

⁴⁹ Mã carea ãcõrẽba idji necawaadeba mãwã jarasia: “Mãneba bedeabadarãda idjaba mã diabuedarã sida bãrã

§ 11:44 Griego bedeade ãcara cartade mã versículode mã sida bã bã: “Pariseorã, dadjirã ley jaradiabadarã, bãrã dji biaca bearã.”

israelerāmaa wābiya. Mañne ḷCΛΓΛ beadia idjaba dewararāda biē odi carea ēpēnia.”⁵⁰⁻⁵¹ Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya bārā drōā naēnabemarāba jūma idjideba bedeabadarā beapedada carea. Māē, mḷa jaraya: naḷ ējūā odadeba ḷtaa beapedadarā carea Ācōrēba bārāra cawa oya; Abel beapedada carea, Zacaria beapedada carea idjaba jūma dewararā beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.*

⁵² Judiorā ley jaradiabadarā, bārāra mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba ēberārā Ācōrēra idu wārāda cawabidacaa. Bārāba adua panḷa Ācōrēra wārāda sāvābḷḷḷ ḷḷada. Mañ awara dewararāba cawa quīrīā panḷ sida bārāba idu cawabidacaa.–

⁵³ Jesu ēdrḷḷḷacarea pariseorāba, judiorā ley jaradiabada bida caicayadeba Jesua auḷuara zarea beada iwidi panesidaa. ⁵⁴ Ādjia quīrīā panasidaa Jesuba āi panuida idji biē jaradi carea.

12

Pariseorāba biē obadadebema

¹ Māwā panḷne ēberāra bio zocārā ābaa powua nūmesia. Bio pēsua nūmḷ bērā djārāra tḷ chābari duanasidaa. Mañne Jesuba naārā idji ume nībabadarā nāwā jarasia:

–Pariseorā harina ēsābibarida quīrīācuitedadua. Ādjirāra dji biaca beaa. ² Ne jūma mērā odara Ācōrēba cawabiya. Dadjia cawadaē panḷara mērā beēa. ³ Bārāba pāimane jarapedadara ēberārāba ḷnaane jūma ūrīnia. Bārā diguida djārā CḷWḷḷḷ caita jarapedada sida aḷḷḷba de ḷrḷḷba jīgua jaraya jūmarāba cawadamārēā.–

¿Caida wayadida panḷ?

Mateo 10:26-31

⁴ Mḷ dji biarā, mḷa bārāa jaraya: naḷ cacua beabadarāda wayarānada, ādjia beapedadacarea waa poya odaē bērā.

⁵ Mḷa bārāa jaraya caidrḷ wārāda wayadida panḷada. Bārāba wayadida panḷa naḷ cacua beapeda poya dadji jaure tḷḷḷ uruadāa diabueida ḷḷdrḷ. Mḷa wārāda jaraya idjidrḷ wayadida panḷa.

⁶ Ībana zaqueda juesuma nēdodi carea parata pichida umé diabadaa. Baribḷḷḷ Ācōrēba ībanara jūma wagabaria. ⁷ Mañ awara Ācōrēba cawa ḷḷa bārāba budara jūmasāwā eropanḷda. Ācōrēba bārāra ībana zocārā panḷ cāyābara biara waga ḷḷ bērā ne wayadiē panḷa.

*

11:50-51 Abel. Genesi 4:3-10. Zacaria. 2 Cronica 24:17-25.

*Jesu carea quĩrã peraiẽ bΛa**Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20*

⁸ MΛa naΛda jaraya: abΛaΛba ēberārã quĩrãpita mΛda ĩjã bΛada aibΛrΛ, Ācõrẽ nezocarã bajãnebema quĩrãpita mΛ, NaΛ Djara Edadaba idjira mΛreana aya. ⁹ Ara maΛ quĩrãca abΛaΛba ēberārã quĩrãpita mΛda adua bΛada aibΛrΛ, Ācõrẽ nezocarã bajãnebema quĩrãpita mΛa idjira adua bΛada aya.

¹⁰ AbΛaΛba mΛ, NaΛ Djara Edadada biẽ jaraibΛrΛ, Ācõrẽba maΛra quĩrãdoaya. BaribΛrΛ abΛaΛba Ācõrẽ Jaureda biẽ jaraibΛrΛ Ācõrẽba maΛra quĩrãdoaeã.

¹¹ Bãrãda mΛ ĩjã panΛ carea judiorã dji jΛrebada dedaa, wa dji cawa obadarã quĩrãpita, wa dji bororãmaa cawa ode ededibΛrΛ, sopuarãnadua sãwã bedeadida. ¹² Cawa obΛdade Ācõrẽ JaurebΛrΛ bãrãa cawabiya cãrẽda jaradida panΛda.–

*Ne bara bΛdebema ne jara bΛ*¹³ MaΛne ēberārã tãena bΛba nãwã jarasia:

–Jaradiabari, mΛ djabaa jaradua dai zezadeba edadada mΛa bida diamãrẽã.–

¹⁴ BaribΛrΛ Jesuba idjia jarasia:

–Ache, ¿caiba mΛra bΛsi bãrã nẽbΛra cawa omãrẽã?–

¹⁵ MaΛne idjia jũmarãa jarasia:

–jQuĩrãcuita beadadua! Paratada awua bearãnadua. Parata bara bΛdeba dadjira zocai bΛcaa.–

¹⁶ MaΛne Jesuba ne jara bΛdeba nãwã jaradisia:

–Ēberãda basia bio ne bara bΛda. MaΛ ēberãba ne uɗara bio zausia. ¹⁷ MaΛ carea nãwã crĩchasia: “¿MΛa sãwã oi? NaΛgΛra wagai carea neẽ bΛa.” ¹⁸ MaΛbe crĩchasia: “Nãwã oya. MΛa ewada wagabari dera ēgapetapeda wai bΛara oya. Mama eda ne jũma mΛa erobΛra wagaya. ¹⁹ Mãwãnacarea ara mΛdjiduba jaraya: mΛa waga erobΛra poa zocãrã droaya. Jãlbe bio necai baya. MΛdjia quĩrã bΛda co baya idjaba bΛsriɗa baya.”

²⁰ BaribΛrΛ Ācõrẽba idjia jarasia:

“jBΛra crĩcha neẽ tabΛa! Ara naΛ diamasi bΛra beuya. MaΛbe bΛa waga erobΛra ¿cai itea bei?” ²¹ AbΛaΛba naΛ ējũãnebemada auɗuara edaida crĩcha bΛbΛrΛ, baribΛrΛ Ācõrẽnebemada mãcua crĩchaẽ bΛbΛrΛ, maΛ quĩrãca mãwãya.–

*Ācõrẽba idjiderã wagabaria**Mateo 6:25-34*²² MaΛ carea Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Bãrã sãwã beadida, codi careabemada, cacuade jΛni careabema sida jũmawãya crĩcharãnadua. ²³ Dadji zocai baida djico cãyãbara biara bΛa. Dadjida dadji cacuade jΛbada cãyãbara biara bΛa. ²⁴ AcΛdadua, ĩbanara ne uɗcaa idjaba ewadacaa. Ne wagabada de sida oɗacaa. BaribΛrΛ Ācõrẽba ãdjira ne

cobibaria. ¿Bārāra ĩbana cāyābara biara beaēca? ²⁵ Jūmawāyā crīcha b̄λdeba ni abaλda dārāara zocai baēa.* ²⁶ Dārāara zocai baēb̄λrλ, ¿cārē cārēã codira, cacuade j̄λbada sida jūmawāyā crīchabada?

²⁷ Acλdadua nepōnōda sāvā waribarida. Nepōnōra trajacaa idjaba wuara cacaa. Barib̄λrλ m̄λa jaraya: dadji drōāenabema boro Salomoλra bio ne bara b̄adamiña nepōnō quīrāca quīrāwārēã djioca basía.† ²⁸ Idi chirua mēã unubadara nurēma babuebadamiña Ācōrēba wadibida pōnōbibaria. Maλ bērā ¿idjia biara bārāba j̄λnamārēã diaēca? Maλgλra ¿sāvāērēã poya ĩjānaē? ²⁹ Maλ carea ababe codi careabemada, dodi careabema sida jλrλrānadua. Jūmawāyā crīcharānadua. ³⁰ Jūma maλgλra naλ ējūānebemarāba jλrλbadaa, barib̄λrλ bārā Zeza Ācōrēba cawa b̄λa bārāba cārēda erobeadaida panλda. ³¹ Maλ bērā Ācōrēra bārā Boroda b̄λdadua. Maλne idjia jūma maλgλra diaya.–

Nebia bajāne erobaid ebema

Mateo 6:19-21

³² Bārāra cābana panλēmīna ne waya bearānadua. Ācōrēba quīrāna bērā bārāra bia pe erobesia. ³³ Maλ carea bārāba erobeadebemada nēdobuedapeða ne neē quedeaa diadadua. Nebiada bajāne erobeadi careab̄λrλ jλrλdadua. Bajānebemara jōcaa. Chimia bida cocaa. Ne drλabadarā bida poya drλadacaa. ³⁴ Bārāmaarā dji biara b̄λra sodeba awuabadaa.

Nezoca biadebema

³⁵⁻³⁶ Nezoca bia quīrāca Ācōrēba jara b̄λra ĩjā odi carea beadadua.‡ Nezoca biaba ĩbīrāda coa erobabaria idji boro zeb̄λrλde bia edai carea. Quima edabλda b̄λsrīdaa o panλmaλba zepeda dji boroba tr̄λb̄λrλde nezoca biaba ara maλda dede eda wābadara ewaya. ³⁷ Nezocaba j̄λã b̄λda dji boroba unune zeib̄λrλ, wārāda maλ nezocara bio bia baya. M̄λa wārāda jaraya: ara maλda idji borora nezoca quīrāca djiopeda idji nezocara ne cobarima chumebiya ne cobī carea. ³⁸ Nezoca biaba ariquētra, āsaboēde bida dji borora j̄λāya. Dji boroba idji j̄λã b̄λda unune zeib̄λrλ maλ nezocara bio bia baya.

³⁹ Naλda cawaλdadua: de djibariba ne drλabarira sālbe zeida cawa b̄λbara, cāē bacasia ni cārē sida drλabi amaaba. ⁴⁰ Ara maλ quīrāca bārā bida j̄λã beadadua. Bārāba m̄λ, Naλ Djara Edada zeēda crīcha panλne zeya.–

* **12:25** Dārāara zocai baēa. λcλrλmaarā maλba jara b̄λa “drasoara waridaēa.”

† **12:27** 1 Rey 10:4-7, 23-25. ‡ **12:35-36** ĩjā odi carea beadadua. Griego bedede nāvā b̄λ b̄λa: “Cλrrλra bio tr̄j̄λ cobλdadua.”

Nezoca umé panΛneba ne jara bΛ

Mateo 24:45-51

⁴¹ Pedroba Jesua iwidisia:

–Dai Boro, ζmaḷgΛra bΛa dairāa jara bΛca, wa jūmarāa jara bΛ?–

⁴² Jesuba panusia:

–Nezocaba crīcha cawaadeba jipa o bΛbΛrΛ, de djibariba idji dede bea nezocarāra maḷ nezoca jΛwaeda bΛya ādjia cođira aride diamārēā. ⁴³ Nezocaba māwā o bΛda idji boroba unune zeibΛrΛ, idjira bio bia baya. ⁴⁴ Mḷa wārāda jaraya: dji boroba jūma idjia erobΛra maḷ nezoca jΛwaeda bΛya.

⁴⁵ BaribΛrΛ maḷ nezocaba idji sode mḷ boro zeira dārāyana aibΛrΛ, waabema nezocarāda, nezoca wērārā sida biē o beya, bΛsrida ne cobada ewarida o beya idjaba ituaba beu nībaya. ⁴⁶ Abeda idji boro zeida jḷāé baya. Māwā bΛde idji borora cawaēne zeya. Maḷ nezocara bio cawa opeḷa dji ḷjānaca ume biē bΛya.

⁴⁷ Nezocaba idji boroba obi bΛra cawa bΛda oēbΛrΛ, dji boroba maḷ nezocara dji cābāyā uya. ⁴⁸ BaribΛrΛ nezocaba adua bΛdeba dji boroba jara bΛ āi osira maḷ nezocara mācua uēa. Wārāda Ācōrēba ḷcΛrΛa waibΛa dia bΛa idji itea ođamārēā. Dji waibΛara edadarāba idji itea waibΛara odida panΛa.–

Jesu carea nēbΛra odjaidebema

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Mḷra zesia naḷ ējūā cawa oi carea. § Ara nawena māwā obΛrΛbara bio bia bacasia. ⁵⁰ BaribΛrΛ naārā mḷra bio bia mīgaida bΛa.* Maḷ carea bio sopua bΛbaria aba maḷ ewari jūēbΛrΛdaa. ⁵¹ ζMḷa ēberārā ābaa necai bΛi carea zesida crīcha panΛca? Mḷa jaraya maḷ carea zeē bΛa, ātebΛrΛ ze bΛa ēberārāda ābaa bia panarānamārēā. ⁵² Namaḷba ḷtaa abari dedebemada mḷ carea dji quīrūda beađia. Juesuma panΛne umébemada dewara ūbea panΛ ume dji quīrūda beađia. ⁵³ Dji zezada dji warra ume dji quīrūda beađia. Dji warrada dji zeza ume dji quīrūda beađia. Dji papada dji cau ume dji quīrūda beađia, dji cauda dji papa ume dji quīrūda beađia. Dji pācōrēda dji āigu ume dji quīrūda beađia. Idjaba dji āigura dji pācōrē ume dji quīrūda beađia.

Ewari sāwā baida cawa jarabada

Mateo 5:25-26; 16:1-4; Marco 8:11-13

⁵⁴ Maḷ awara Jesuba ēberārā nāwā jarasia:

–Bārāba jḷrārā pāimada ḷmāḷau bΛebariare unubΛdade jarabadaa cuera zeida. Maḷne wārāda cuera zebaria.

§ 12:49 Griego bedeadē nāwā bΛ bΛa: “Mḷra zesia tabΛ uruada naḷ ējūānaa batabuei carea.” * 12:50 Mḷra bio bia mīgaida bΛa. Griego bedeadē nāwā bΛ bΛa: “Mḷra wađi borocueida bΛa.”

55 BaribΛΓΛ nãūrãda êjũã põãsa ewaraga ßΛareba puásira jarabadaa ewarira bio jλwλrλã ßaida.† Mañe ewarira wãrãda jλwλrλãbaria. 56 Bãrã dji biaca ßearãba ewari quĩrãra cawa panΛmĩna Æcõrẽba nañ ewaride o ßΛara cawaðacaa.

57 Bãrãba çsãwãẽrã poya cawaðaca cãrẽda jipa ßΛda? 58 BΛ dji quĩrũba ßΛda êberãrã cawa obarimaa edeibΛΓΛ, wãßΛdade jũma odua ibiaði carea. Mãwã oẽbΛΓΛ idjia ßΛra dji cawa obari jλwade ßΛya. Mañbe dji cawa obariba ßΛra dji zarraa jidabiya preso ßΛmãrẽã. 59 Mãa jaraya: ßΛra jãmabemada êdrãẽa aba ßΛa diaida ßΛ parata jũma diabΛrΛðaa.–

13

Æcõrẽmaa zedaẽbΛΓΛ beudia

1 Mãwã panΛne êberãrãba Jesua jarasidaa λcΛΓΛ Galileadebemarãba animarã Æcõrẽa babue dia panΛne Pilatoba ãdjirãra quenabisida. 2 Mañ carea Jesuba jarasia:

–Mañ êberãrãra bia mĩga beupeðada ßẽrã çbãrãba crĩcha panΛca ãdjia wetara cadjiruara obadjidada waabema Galileadebemarãba obada cãyãbara? 3 Mãa jaraya: mãwãẽa. BaribΛΓΛ bãrãba cadjirua obadara igaradapeða Æcõrẽmaa zedaẽbΛΓΛ bãrã sida beudia. 4 Siloede de λtΛ drasoa ßΛda dieciocho êberãrã λrλ ßaeside jũma beusidaa. Mãwã beupeðada ßẽrã çbãrãba crĩcha panΛca ãdjia wetara cadjiruara obadjidada waabema Jerusaleãne ßeaba obada cãyãbara? 5 Mãa jaraya: mãwãẽa. BaribΛΓΛ bãrãba cadjirua obadara igaradapeða Æcõrẽmaa zedaẽbΛΓΛ, bãrã sida beudia.–

Higojõ zaucaðebema ne jara ßΛ

6 Mañbe ne jara ßΛðeba Jesuba ãdjirãa nãwã jaradiasia:

–Êberãba idji néude higojõ bacuruda erobasia. Ewari aba mañ bacuru zau ßΛ cawaya acΛde wãsia baribΛΓΛ zauẽ basia. 7 Mañ carea djibariba idji néu wagabaría nãwã jarasia: “Nañ bacuru zau ßΛ cawaya nañba poa ùbea acΛde ze ßΛa baribΛΓΛ zaucaa. Mañ ßẽrã biara ßΛa tutabueida. çCãrẽ cãrẽã bacuru zaucaða erobai?”

8 BaribΛΓΛ dji néu wagabariba jarasia: “Mλ boro, biara ßΛa poa aba jãñida. Mãa dji carrade egorora bogajupeða ne ßΛya. Æĩbẽrã mañba zauisicada. 9 Za ze poaðe zausira idu ßΛya. ZauẽbΛΓΛ tutabueya.”–

Λnãübada ewaride Jesuba wẽrã biabida

10 Λnãübada ewaride Jesuba judiorã dji jΛrebada ðeðe jara-dia basia. 11 Mama wẽrãda basia. Mañ wẽrãra dieciocho

† 12:55 Êjũã põãsa ewaraga ßΛareba. Griego bedeade ßΛ ßΛa: “Surðeba.”

poa jaiba ejūrēã erobasia. Mañ bēã poya jipa jīrūca basía.
 12 Jesuba idji unuside caita trãpeda nãwã jarasia:

–Wērã, bã cacua biē bãdebemada biadua.–

13 Mãwã jarapeda Jesuba idji jãwara ãrã bãsia. Ara maãda wērãra jipa ãta nūmepeda ãcōrēã bia jarasia. 14 Baribãrã Jesuba ãnãũbada ewaride biabida bēã dji jãrebada dedebema borora quĩrũsia. Maãne jūmarã nãwã jarasia:

–Ãnãũbada ewari awara sei ewarida eropanãa trajadi carea. Maãgã ewaridebãrã zedadua bãrãra biabidamãrēã. Baribãrã ãnãũbada ewaridera zerãnadua.–

15 Mañ carea Jesuba jarasia:

–jãbãrãba jaradiabada quĩrãca odacaa! ¿Ãnãũbada ewaride bãrã pacada wa burroda ērãnapeda baido dode ededacaca?
 16 Mãwã baibãrã ¿biē bãca nañ wērãra, diauruba dieciocho poa biē erobadadebemada ãnãũbada ewaride biabida? ¿Idji sida Abrahãneba yõnaēca?–

17 Jesuba mañ jaraside idji biē jara panãra bio perasidaa, baribãrã idjia ne bia o bã carea purura bio bãsrída panasidaa.

Mostaza tadebema ne jara bã

Mateo 13:31-32; Marco 4:30-32

18 Mañbe Jesuba jarasia:

–Ãcōrēba ēberãrã pe erobãra ¿cãrē quĩrãca bã? 19 Mostaza ta quĩrãca bãa. Ëberãba mañ tada idji ējũãne úsia. Tunupeda warisia aba bacuru waitabe nūmebãrãdaa. Mañ bēã ãbanara dji jãwatede de ocuade zesidaa.–

Pañ ãsãbaridebema ne jara bã

Mateo 13:33

20 Mañ awara jarasia:

–Ãcōrēba ēberãrã pe erobãra ¿cãrē quĩrãca bã? 21 Pañ ãsãbari quĩrãca bãa. Mañ pañ ãsãbarira wērãba maãrĩ edapeda harina waibãade abuesia. Mañbe bio puerapeda chũmãsia aba jūma ãsãbãrãdaa.–

Eda wãbada pēsua bã

Mateo 7:13-14, 21-23

22 Jerusaleãnaa wãbãrãde Jesuba puru waibãade, puru za-
 quede bida jaradasia. 23 Maãne abãlba idjía iwidisia:

–Mã Boro, ¿Ãcōrēba zocãrãébe ēdrã edaica?–

Jesuba panusia:

24 –Ne jūma odadua dji eda wãbada pēsua bãde eda wãni carea. Wãrãda eda wãni carea beara zocãrã panãa baribãrã poya jūma eda wãnaēã. 25 De djibariba dji eda wãbadara jũãtrã nūmãnacarea dji dajada panãba ewamãrēã nãwã trã jaradía: “Dai boro, dai boro, ewadua.” Baribãrã de djibariba panuya: “Mãa bãrãra unucãa idjaba sãmabemada adua bãa.”

²⁶ Dji dajada pan_Λba nāwā jaradía: “Dairāra b_Λ ume ābaa ne cosidaa, idjaba b_Λa dai purude jaradia nībaside arima panasidaa.” ²⁷ Mañne idjia bārāa jaraya: “Māa bārāra unucaa idjaba sāmabemada adua b_Λa. Cadjirua obadarā, āyā wānadua.”

²⁸ Bārā dji dajada beara aujīā panania idjaba puaba quida ichia panania. Abraha_Λda, Isada, Jacoboda idjaba Ācōrēneba bedeadarā sida Ācōrē purude ununia, barib_Λra bārāda Ācōrēba idu edaa wābiēa. ²⁹ Mañ ewaride drua āibemarāda āmādaud odjabariareba, āmādaud baebariareba, j_Λwa ac_Λareba, j_Λwa aradeba bida zedia. Mañg_Λrāra Ācōrē purude ne co chūpanenia. ³⁰ Mañne dji jīrūarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jīrūarebemada beadia.–*

Jesu Jerusaleā carea sopuada

Mateo 23:37-39

³¹ Mañ ewaride āc_Λra pariseorāda zedapeda Jesua jarasidaa:

–Namabemada isabe wādua. Herodeba b_Λra bea quīrīā b_Λa.–†

³² Mañne Jesuba ādjía jarasia:

–Jā_Λ ēberā usa pā quīrāca b_Λa nāwā jarade wānadua:‡ “Nane, nu bida māa cacua biē beara, jai bara bea sida biabicuaya. Māa oida b_Λra ewari ūbeade jūma o erobaya.” ³³ Barib_Λra idi, nu, nu nurēma bida ode nībaya Jerusaleāne jūei carea. Ācōrēneba bedeadarāda Jerusaleāne beabada bē_Λā mama wāida b_Λa.

³⁴ ¡Jerusaleā, Jerusaleā, bārāba Ācōrēneba bedeadarāda beabadaa! ¡Ācōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa! Māa barima zocārā bārāra ābaa pe eda quīrīā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quīrāca. Māwāmīna bārāba quīrīānaē basia. ³⁵ Mañ carea Ācōrēra waa bārā ume baēa. Bārāba māra waa ununaēa aba mā bia edab_Λdadaa. Mañ ewaride nāwā jaradía: “¡Bio bia b_Λa dadji Ācōrē trāneba zeb_Λra!”–

14

Jesuba ēberā ogoro b_Λ biabida

¹ Anāūbada ewaride Jesura pariseo dji droma dede ne code wāsia. Mañne dewara pariseorāba bio ac_Λ panasidaa idjia biē oi cawaya. ² Jesu caita ēberā ogoro b_Λda basia. ³ Jesuba judiorā ley jaradiabadarāa, pariseorāa bida nāwā iwidisia:

* **13:30** Dji jīrūarebema ab_Λra dede judiorāēda jara b_Λa. Dji nabemarā ab_Λra dede judiorāda jara b_Λa. † **13:31** Mañ Herodera Antipa trā jarabadjidaa. ‡ **13:32** Jā_Λ ēberā usa pā quīrāca b_Λa. Crīchada ūbea dia b_Λa: ēberā crīcha cawa b_Λda, ēberā cadr_Λa b_Λda, wa ēberā siriē b_Λda.

–¿Bārāmaa bia bΛca λnāūbada ewaride cacua biē beara biabida?–

⁴ BaribΛΓΛ ādjirāba ni cārē sida jaradaē basía. Maλ carea Jesuba dji cacua biē bΛra jidapeda biabipeda diguidaa wābisía.

⁵ Maλbe Jesuba ādjía jarasia:

–Anāūbada ewaride bārā warrada wa pacada baido juebada uriade baesira ¿ara maλda errebari ēdΓΛ edadaēca?–*

⁶ BaribΛΓΛ ādjirāba ni cārē sida panunaē basía.

Edaara baidebema

⁷ Jesuba unusia ne code zepedarāda bugue dji droma bea careabemane chūmebΛdada. Maλ carea Jesuba ne jara bΛdeba ādjía nāwā jarasia:

⁸ –Ēberāba quima edabΛΓΛde bΛa bΛsrida ne code wāmārēā jaraibΛΓΛ, dji droma chūmebadama chūmerādua. Āibērā bΛ cāyābara dji dromaara bΛda jūēisicada. ⁹ Māwāra djibariba bΛa jaraya: “Āyā wādua. Za bΛ ēberāda nama chūmeya.” Māwā obΛΓΛde bΛra bio quīrā peraya dji edaara bea ume chūmei bērā.

¹⁰ Maλ bērā bΛda edodibΛΓΛ dji edaara beama chūmedua. Māwāra bΛ edodaba unubΛΓΛde nocodaa trāpeda jaraya: “Zedua, nama dji dromarā ume chūmedua.” Māwā bΛ edodaba jūma dji chūmea quīrāpita bΛra dji dromada unubiya.

¹¹ Bariduada dji dromaara ba quīrā bΛbΛΓΛ Ācōrēba edaara bΛya. AbaΛba ara idjida edaara bΛibΛΓΛ Ācōrēba dji dromaara bΛya.–

¹² Maλbe Jesuba idji edodaa nāwā jarasia:

–BΛa ēberārā ne code trābΛΓΛde bΛ dji biarāda, bΛ djabarāda, bΛ ēberārā sida trārādua. Ne bara bea bΛ caita panabada sida trārādua. Ādjirāda trāibΛΓΛ dewara ewaride ādjia ēberārā trābΛdade bΛ sida trānia. Māwā bΛa odabari ne edaya.

¹³ Maλ bērā bΛa ēberārā trābΛΓΛde biara dji ne neē beada, dji nΛcanΛca beada, jīrū biē beada, dauberrea bea sida trācuadua. ¹⁴ MāwābΛΓΛ wārāda bΛra bio bia baya. Ādjia ni cārē sida bΛa poya diadaē bērā, dji jipa bea λrēbabΛda ewaride Ācōrēba bΛa nebiada diaya.–

Ne cobada waibΛadeba ne jara bΛ

Mateo 22:1-10

¹⁵ Jesu ume chūpanΛba maλ ūrīsidade abaΛba jarasia:

–Ācōrē purude ne cobΛda ēberāra bio bia beadía.–

¹⁶ Maλ carea Jesuba idjía jarasia:

–Ewari aba ēberāba ābaa ne codi waibΛada obΛΓΛ bērā zocārā jarasia ābaa ne codida. ¹⁷ Djico wibodode djibariba idji nezocaa nāwā jarade wābisía: “Zedadua, djicora wisía.”

* 14:5 Warra. Griego bedeaēde λcΛΓΛ cartade “burro” bΛ bΛa.

18 Barib_{ΛΓΛ} ēberārāba wāna amaaba jarasidaa j_Λwa tāb_Λra pan_Λda. Aba_Λba jarasia: “Aretewa m_Λā ējūāda nēdosia. Ma_Λda ac_Λde wāida b_Λ bē_Λrā poya wāēa. M_Λ djuburia ma_Λ carea biē crīcharādua.” 19 Dewaraba jarasia: “M_Λā aretewa pacada die nēdoda bē_Λrā poya wāēa. Ma_Λ pacada ac_Λde wāb_{ΛΓΛ} wārāda bia bēa cawaya. M_Λ djuburia ma_Λ carea biē crīcharādua.” 20 Ma_Λne dewaraba jarasia: “M_Λra aretewa quima edada bē_Λrā poya wāēa.”

21 Dji nezocara jēda wāpeda ādjia jarapedadara de djibarīa jarasia. Ma_Λ carea djibarira bio quīrūpeda idji nezocaa jarasia: “Puru_Λdaa isabe wādua. Ma_Λbe dji ne neē beada, dji jīrū biē beada, dji dauberrea beada, dji n_Λcan_Λca bēa sida jūma zebicuadua.”

22 Dji nezocaba māwā odacarea jarasia: “B_Λā jarada quīrāca m_Λā osia, māwāmīna wadi dera bari cob_Λā.”

23 Ma_Λ carea de djibariba idji nezocaa waya jarasia: “Puru jīga o beaza wādua. Ēberārāda unusira isabe zebicuadua m_Λā dera bio bira cobemārēā. 24 M_Λā jaraya: m_Λā naārā tr_Λcuadarāba m_Λā wai_Λba djubidara ni maārī bida codaēa.”–

Jesu ēpēira zarea b_Λā

Mateo 10:37-38

25 Ēberārāda Jesu caidu zocārā nībabadjidaa. Ma_Λ carea Jesuba ādjimaa ac_Λpeda nāwā jarasia:

26 –Aba_Λba m_Λāda ēpē quīrīā b_Λb_ΛΓ_Λ, naārā bio crīchaida b_Λā. Idji djibarirāda, quimada, warrarāda, djabarāda, djabawērārāda, wa idji zocai baida m_Λā cāyābara biara quīrīā b_Λb_ΛΓ_Λ, poya m_Λā ume nībaēa. 27 Bia mīga bāi carea b_Λēb_ΛΓ_Λ, poya m_Λā ume nībaēa.†

28 Aba_Λba de wai_Λbaada o quīrīā b_Λb_ΛΓ_Λ, naārā quīrācuita crīchaida b_Λā idjia ero_Λ parataba jūma pārāi cawaya. 29 Āibērā de jīrū joudacarea cawaisicada poya pārāēda. Dewararāba ma_Λ ununapeda nāwā ipida jaradīa: 30 “Ĵā_Λ acheba aba poya oi quīrāca na_Λ dera jāwā j_Λwa osica?”

31 Aba_Λ druadebema boroba sordaorāda die mil ero_Λb_ΛΓ_Λ, ma_Λne dewara druadebema boroda veinte mil sordaorā bara idji ume djōne zeib_ΛΓ_Λ, djōni naēna ĵidjia quīrācuita crīchaēca poyai cawaya? 32 Idjia poyaēda cawasira dewarabema wadi t_Λm_Λ b_Λde ĵāc_ΛΓ_Λ diabueēca idji ume bedede wānamārēā?

33 Ara ma_Λ quīrāca m_Λā ēpēni naēna bārāba bio crīchadapeda ne jūma igaradi carea beadaēb_ΛΓ_Λ m_Λā ume poya nībadaēa.

Tāda c_Λyaa jōib_ΛΓ_Λ

Mateo 5:13; Marco 9:50

† 14:27 M_Λā carea bia mīga bāi carea b_Λēb_ΛΓ_Λ. Griego bedede nāwā b_Λā b_Λā: “Aba_Λba idji crura atau edeēb_ΛΓ_Λ.”

³⁴ Wārāda tāra bio bia b̄aa, barib̄ar̄a c̄ayaa j̄oib̄ar̄a çs̄awā way-acusa c̄aya bei? ³⁵ Mañ tāra egorode j̄ĩ̄poi carea ni animarā ãcaca x̄r̄ b̄ai carea abeda biē b̄aa. Biara b̄aa batabuedida. ¡Dji c̄awar̄a bara b̄aba quĩr̄acuita ũr̄idua!–

15

Oveja aduadadebema ne jara b̄a

Mateo 18:10-14

¹ Ewari aba Romanebema boro itea parata j̄ar̄a pebadarāda, cadjirua obadarā sida Jesuba jaradia b̄a ũr̄ni carea zesidaa.

² Mañ carea pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bida idjira nāwā biē jarasidaa:

–Idjia cadjirua obadarāda bia edapeda ādji ume ne cobaria.–

³ Mañ carea Jesuba ādjia ne jara b̄adeba nāwā jarasia:

⁴ –Ab̄a b̄a cien oveja erob̄adebemada aba aduaib̄ar̄a çs̄awā oi? ¡Dji 99 pan̄ara ējūā ewaraga b̄ade amepeda dji aduadada j̄ar̄ade wāēca aba unub̄ar̄adaa? ⁵⁻⁶ Unusira idji equiade edapeda bio b̄asridaa diguida edeya. Mañbe idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida tr̄cuapeda jaraya: “Bārāra m̄a ume b̄asridadadua. M̄a oveja aduadara unusia.”

⁷ Ara mañ quĩr̄aca m̄a bārāa jaraya: 99 jipa bea carea bajānebemarāra b̄asridabadam̄ina, biara b̄asridabadaa ēberā aba cadjirua obarida Ācōrēmaa zeb̄ar̄ade.–

Parata torro aduada

⁸ Wērāba parata torro die erob̄adebemada aba aduaib̄ar̄a, çib̄rā coapeda idji dera bio imaēca aba dji parata unub̄ar̄adaa? ⁹ Unusira idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida tr̄cuapeda jaraya: “Zedadua, m̄a ume b̄asridadadua. M̄a parata aduadara unusia.” ¹⁰ M̄a jaraya ara mañ quĩr̄aca cadjirua obarida aba Ācōrēmaa zeb̄ar̄ade Ācōrēra bajānebema nezocarā ume bio b̄asridabadaa.

Warra cadjiruade n̄ibadadebema ne jara b̄a

¹¹ Mañ awara Jesuba jarasia:

–Ēberāda b̄asia. Mañ ēberāba warrada umé erob̄asia. ¹² Ewari aba dji tēābemaba dji zezaa jarasia: “Zeza, b̄aa erob̄adebema m̄a edaida b̄ara m̄a diadua.” Mañ carea dji zezaba erob̄ara ādjiza diasia. ¹³ Dārāēne dji tēābemaba edadara jūma nēdobuepeda t̄am̄a dewara druadua wāsia. Mama ne jūma cadjiruada o b̄esia aba dji parata j̄ob̄ar̄adaa.

¹⁴ Ni cārē sida neē bedacarea mañ druade jarraba wai b̄lada zesia. Mañ b̄erā warrara bio jarra b̄abadjia. ¹⁵ Mañ carea idjira mañ druadebema ne bara b̄a ēberāmaa traju j̄ar̄ade wāsia. Mañḡaba chinada idjia wagabisia. ¹⁶ Bio jarra b̄ada

bērã chinaba co panΛnebemada idjia bida co quĩrĩã ðabadjia. Mãwãmĩna ni abaΛba idjía diadaca basía ne comãrẽã.

¹⁷ Maλbe cawasia biẽ oda bērã mãwã ðada. Maλne ara idjiduba jarasia: “Mλ zeza itea trajabadarãra bio ne cobadaa maλne mλra nama jarrababa beubodoa. ¹⁸ Biara ðaa ara nawena idjima wãida. Jũenacarea mλa idjía jaraya: Zeza, wãrãda mλa Ācõrẽ quĩrãpita, bΛ quĩrãpita bida cadjiruada osia. ¹⁹ Maλ bērã biara ðaa mλra waa bΛ warraada aẽda. ĀtebΛra mλra bΛ nezocada ðadua.” ²⁰ Ara maλda dji zezamaa wãsia.

Dji zezaba idjira tΛmΛ zebΛraΛda unusia. Mĩã djuburi unupeða idjima pira wãsia. Idjira bΛraΛpeða uridarrae isõsia. ²¹ Maλne dji warraba jarasia: “Zeza, wãrãda mλa Ācõrẽ quĩrãpita, bΛ quĩrãpita bida cadjiruada osia. Maλ bērã biara ðaa mλra waa bΛ warraada aẽda.” ²² BaribΛra dji zezaba idji nezocarãa jarasia:

“Djio biyaara quiruda edadapeða idjía jλbidadua. Idji jΛwade sortijada jλbidadua. Maλ awara jĩrũne jλbada sida jλbidadua. ²³⁻²⁴ Maλbe paca zaque boreguea ðada beadadua ne codi carea. jϑΛsrĩdada odia! Mλ warrara beu ðadada ĩrẽbasia; adua ðadada dadjirãba waya unusidaa.” Maλbe bio ðΛsrĩda duanesidaa.

²⁵ Maλne dji djaba nabemara traja ðadada diguida zebΛra basía. De caita jũebΛraΛde ũrĩsia chiru zá panΛda idjaba cari duanΛda. ²⁶ Maλ carea nezoca aba trãpeða iwidisia cãrẽ cãrẽã mãwã o panΛ cawaya. ²⁷ Dji nezocaba jarasia: “BΛ zezaba paca zaque boreguea ðada beabisia bΛ djabada jẽda bia zeda bērã.”

²⁸ Maλ ũrĩside quĩrũpeða dji dede eda wã quĩrĩãé basía. Mãwã ðade dji zezara idjima wãpeða bedea djuburiasia eda wãmãrẽã. ²⁹ Maλne dji warra nabemaba dji zezaa jarasia: “Ewari ze nũmΛza mλra bΛ itea bio trajabaria. BΛa jarabΛra jũma o babaria. Mãwãmĩna wadibida bΛa chiwatu zaqueda aba bida mλa diacaa mλ dji biarã ume ābaa ðΛsrĩda ne codi carea. ³⁰ BaribΛra bΛdji warraba bΛ paratara wẽrãrã audua bea ume jũma cosia. Maλbe ðama zebΛraΛde bΛa idji itea paca zaque boreguea ðada beabisia ābaa ðΛsrĩda ne codi carea.”

³¹ Maλne dji zezaba jarasia: “Warra, bΛra ewariza mλ ume babaria. Jũma mλa erobΛra bΛrea. ³² BaribΛra bia ðaa bΛ djaba waya dadjima zebΛraΛ carea ðΛsrĩdada odida. Idjira beu ðadada ĩrẽbasia; adua ðadada dadjirãba waya unusidaa.”–

16

Parata cawa obaridebema ne jara bΛ

¹ Jesuba idji ume nĩbabadarãa nãwã jarasia:

–Ēberā bio bara baba nezoca dji dromada erobasia. Maľne acaľaba dji boroa jarasidaa maľ nezocaba idji paratara aĩ o bada. ² Maľ carea dji boroba idjira trľpeda nāwā quēāsia: “Ba maľ parata aĩ o bala maľa ūrīsia. Ba sawā odara cartade acalbidua. Maľa bala batabueya.”

³ Maľ ūrīside nezocaba ara idjiduba jarasia: “Maľ boroba maľra batabuebaľa. ĵāľbe maľa sawā oi? Maľra traju zarea oi carea abaaē ba; maľ awara bio pera baya djārāa ne iwidi carea. ⁴ Maľa cawa ba sawā oida maľ wāi naēna. Māwāra dewararāba maľra ādji dede bia edadia.”

⁵ Ara maľda idji boroa diadi bara beada aba aba trľcuasia. Dji naārābema iwidiisia: “ĵBa jūmasāwā maľ boroa diada ba?” ⁶ Maľba panusia: “Maľa olivo dragada mil galoľ diada ba.”* Maľne nezocaba jarasia: “Māēteara isabe chūmepeda ba cartade ba bala quīrā awara odu. Baľdua ba quinientobe diada bada.”

⁷ Maľbe dewarāa iwidiisia: “ĵBa jūmasāwā diada ba?” Maľba panusia: “Maľa trigoda cien ē diada ba.”† Nezocaba jarasia: “Ba cartade ba bala quīrā awara odu. Baľdua ba ochentabe diada bada.”

⁸ Nezoca cadjiruaba māwā oda carea dji boroba jarasia idjira crīcha cawa bada. Wārāda Ācōrē ēberārā cāyābara naľ ējūānebema ne edadi carea ādji abaricarā ume biara crīcha cawaadeba obadaa.‡ ⁹ Ara maľ quīrāca maľa bārāa jaraya: naľ ējūānebema parataba zocārā ēberārāda carebaľdua. Māwā bārā dji biarāda zocārā eropanania. Maľbe bārā beubadaľde bajāne bia edadia.§

¹⁰ Abaľba maārī erobada bia o cawa baľbaľa, waibaa erobada bia o cawa baya. Idjaba maārī erobada bia ocabala, waibaa erobada bia oca baya. ¹¹ Ara maľ quīrāca bārāba naľ ējūānebema nebiada jipa odaēbaľa ĵĀcōrēba bajānebema nebiada bārāa diaica? ¹² Idjaba Ācōrēba naľ ējūāne diada bārāba jipa odaēbaľa ĵidjia bārā itea bajāne erobara diaica?*

¹³ Ni abala nezocaba poya idji boroda umé erobaēa. Umé erobabalaľa aba biara quīrāya. Aba ēpēya maľne dewarabemara igaraya. Ara maľ quīrāca ne bara bai awua baba poya Ācōrēda ēpēēa.–

* **16:6** Mil galoľ. Griego bedeade ba ba “cien barril.” Maľ jēda diai carea mil ewari trajaida basia. † **16:7** Cien ē. Maľ jēda diai carea 2500 ewari trajaida basia. ‡ **16:8** Ācōrē ēberārā. Griego bedeade ba ba “ānaanebema warrarā.”

§ **16:9** Bārā beubadaľde. Griego bedeade ba ba: “Bārā parata jōbaľade.” Bajāne bia edadia. Maľba āibērā jara ba: “Ācōrēba bārāra bajāne bia edaya.” * **16:12** Griego bedeade nāwā ba ba: “Bārāba djārāneda aride odaēbaľa, ĵcaiba bārāa ne diai?”

¹⁴ Jesuba jara b̄ara pariseorāba jūma ūrī duanasidaa. Ādjirāra parata awua b̄ea b̄ērā isudapeda ipidasidaa.

¹⁵ Mañne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra dewararā quīrāpita ēberā bia quīrāca panabadaa. Barib̄ar̄a Ācōrēba cawa b̄aa bārāra wārāda sāvā b̄eada. Ēberārāba bia unubadara Ācōrēba bia unucaa.

Ācōrē purudebema

¹⁶ Juañ zeī naēna Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedebadarāba b̄apedada sīda dadjirāba eropanasidaa. Mamāba ātaa daiba bedea bia Ācōrē purudebemada jaradia pan̄aa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o pan̄aa Ācōrē purudebemarāda b̄eadi carea. ¹⁷ Barib̄ar̄a Ācōrēba diada leyra ni maārī bīda jōéa. Bajāda idjaba nañ ējūā sīda jōichaara b̄aa.

Jesuba mīā amaira biē b̄ada ada

Mateo 19:1-12; Marco 10:1-12

¹⁸ Ēberāba idji quimada amapeda dewara wērāda edaib̄ar̄a daunema b̄aa. Idjia amana wērāda dewara umaquīrāba edaib̄ar̄a mañ umaquīrā sīda daunema b̄aa.

Lazaro idjaba ēberā bio bara bada

¹⁹ Ēberāda b̄asia bio bara b̄ada. Idjira ewariza wua pur-supursuaba idjaba dji biara b̄a lino cadaba djiobadjia. Mañ awara ne cobada dromada ewariza obadjia. Mañ ēberāra nañ ējūāne bio bia b̄asia. ²⁰ Mañne ēberā ne neē quiru Lazaro abadada b̄asia. Lazarora ne bara b̄a dede eđa wābadama egode b̄abadjia. Idjira bio chādaiēda b̄asia. ²¹ Idjia ne bara b̄a ne cobadadeba jurrudada co quīrā b̄abadjia. Mañne usaba zedapeda idji chādara senebadjīdaa.

²² Māvā pan̄ane dji ne neē queradara jaidasia. Ara mañda bajānebema nezocarāba idjira Abrahāñ b̄amaa edesidaa. Māvānacarea dji ne bara b̄a sīda jaidasia. Mañbe idjira t̄barisidaa.

²³ T̄b̄a uruade bia mīga b̄ade ne bara badaba Abrahāñda, Lazaro ume ābaa pan̄ada t̄m̄ba unusia.† ²⁴ Mañ carea jīgua jarasia: “Zeza Abrahāñ, mñ quīrā djuburia Lazarora dia-buedua. Idji j̄awa j̄wīnīra baidoba begueapeda mñ quīrāme begueade zebidua. Nañ t̄b̄a uruade mñra bio bia mīga b̄aa.” ²⁵ Barib̄ar̄a Abrahāba panusia: “Poya diabueēa. Warra, quīrānebadua b̄a zocai b̄aside ne jūmane bia b̄asida, barib̄ar̄a Lazarora biē b̄asia. Idira Lazarora necai b̄aa, mañne b̄ara bio bia mīga b̄aa. ²⁶ Mañ awara uria dau care b̄ada dadjirā ēsi

† 16:23 T̄b̄a urua. Griego bedeadē b̄ā b̄aa “Hades.”

ḅḷḶ. Maḷ bēṛā ḅḷḶmaa wā quĩrĩā ḅea sida poya wānaēa. Idjaba jãmaḷḷba ni abaḷḶda poya daimaa zedaēa.”

²⁷⁻²⁸ Maḷne ne bara ḅadaba jarasia: “Zeza Abrahaḷ, mãēteara mḷ quĩrā djoburia Lazarora mḷ zeza diguidaa diabuedua mḷ djabarā juesuma panḷa jaramārēā nama sãwā ḅḷḶda. Mḷa quĩrĩāē ḅḷḶ ḅdjirā sida nama bia mĩgade zedida.” ²⁹ BaribḷḶḶ Abrahaḷba idjĩa jarasia: “Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba ḅḷpedada sida ḅdjirāba eropanḷa. Maḷdrḷ ḷjānida panḷa.” ³⁰ Maḷne dji ēberāba panusia: “Zeza Abrahaḷ, maḷgḷ carea ḷjānaēa. BaribḷḶḶ abaḷ beudada ḷrēḅapeda ḅdjimaa jarade wāibḷḶḶ, ḅdjia cadjiruara igaradapeda ḷjānia.” ³¹ BaribḷḶḶ Abrahaḷba jarasia: “Ācōrēba Moisea diada leyra, Ācōrēneba bedeabadarāba ḅḷpedada sida ḷjānaēḅḷḶḶ, beuda ḷrēḅadaba jarabḷḶḶ sida ḷjānaēa.”–

17

*Ācōrēba cadjirua obadarā cawa oya
Mateo 18:6-7, 21-22; Marco 9:42*

¹ Jesuba idji ume nĩḅabadarāa jarasia:

–Ēberā cadjiruade ḅaebibadara baraa. Maḷra ewariza mãwā ḅaya baribḷḶḶ ne cadjirua obibari ēberāda mĩā djoburi ḅḷḶ. ² Bariduaba dji dromaē quedēada cadjiruade ḅaebibḷḶḶ, Ācōrēba maḷ ēberāra bio cawa oya. Maḷ cawa oira bio zarea ḅai bēṛā biara ḅḷḶ maḷ ēberā ochirude yuda jḷnapēda pusade ḅatabuedida.

³ Maḷ bēṛā quĩrācuita ḅeadadua. ḅḷ djababa ḅḷḶda biē oibḷḶḶ, idjira quēādua. Idjia biē odada igaraibḷḶḶ maḷ odara quĩrādoadua. ⁴ Abari ewaride idjia ḅḷḶda ḅarima siete biē oibḷḶḶ, maḷḅe ḅarima siete ḅḷḶmaa wāpeda mḷa biē odara quĩrādoaduaada aibḷḶḶ, idjia odara quĩrādoadua.–

Daia biara ḷjābidua

⁵ Maḷne Jesuba edadarāba idjĩa jarasidaa:

–Daira carebadua biara ḷjāni carea.–

⁶ Jesuba jarasia:

–Mostaza ta djoburi quiru quĩrāca bārāba maārĩ bida ḷjā panḷbara, za ḅḷ bacurua ḅḷ carrara ēūtapeda pusade ḅade wāduada abḷḶḶda ara maḷda bacuruba bārā beḅeara ḷjācasia.

Nezocaba oida ḅḷ

⁷ ḅḷ nezocada ējūāne traja ḅapeda wa oveja waga ḅapeda zedacarea ḷḅḷḶḶ idjĩa jaraica “chũmedua ne comārēā”? ⁸ Mãwā jaraēa. ĀteḅḷḶḶ jaraya: “Ara nawena ne djudua. Maḷḅe djiopēda mḷmaa enedua coi carea. MaḷḅebḷḶḶ ḅḷḶra ne coida ḅḷḶ.” ⁹ ḅḷḶ jaradara ḅḷ nezocaba oda bēṛā ḷḅḷḶḶ idjĩa bia ḅḷḶḶda aica? Mãwā oēa idjia oida ḅḷdrḷ oēa bēṛā. ¹⁰ Ara

mañ quĩrãca bãrãba odida panΛra jũma osidara nãwã jaradida panΛa: “Daira dji nezoca edaara quedeaa; ababe daiba odida panΛdrΛ osidaa.”–

Die ēberãrã aida bara beada

¹¹ Mãwãnacarea Jesura Galileadeba Jerusalelnaa wãsia. WãbΛrΛde Samaria druade jũene wãsia. ¹² Puru zaquede jũebΛrΛde die ēberã aida bara beada idjima zesidaa. BaribΛrΛcaita jũenaẽ basía. ¹³ Jesua nãwã jĩgua biasidaa:

–jJaradiabari, Jesu, dairãra quĩrã djuburiadua!–

¹⁴ Jesuba ãdji unuside nãwã jarasia:

–Sacerdoterãmaa wãnadua bãrã biapedadara acΛdamãrẽã.–

* Ara maãda ãdjira wãbΛrΛsidaa. WãbΛdade abeda biacuasidaa. ¹⁵ Mañ unuside aba Ācõrẽa jĩgua bia bedea bΛda Jesumaa jẽda zesia. ¹⁶ Egode barru cobepeda Jesua bio bia bΛada asia idji biabida carea. Mañ ēberãra Samariadebema basía. ¹⁷ Jesuba idjía iwidisia:

–¿Dji biapedadara die panlẽca? Waabema nuevera ¿sãma panΛ? ¹⁸ Nañ judioẽ awara ¿ni abΛda Ācõrẽa bia bedede jẽda zeẽ basica?–

¹⁹ Mañne Jesuba dji ēberãa jarasia:

–Pirabaripeda necai wãdua. BΛa wãrãda jãna bãrã biasia.–†

Ācõrẽ jũmarã Boro baidebema

Mateo 24:23-28, 36-41

²⁰ Pariseorãba Jesua iwidisiaa:

–¿Ācõrẽ jũmarã Boro bebΛrΛda sãlbe ununi?–

Mañne Jesuba panusia:

–Ācõrẽ jũmarã boro bebΛrΛde ni cãrẽ sida ununaẽa. ²¹ Mañ bãrã poya jaradaẽa: “Dadjirã Borora nama bΛa” wa “awuá bΛa.” ĀtebΛrΛ Ācõrẽra ēberãrã sodebΛrΛ dji boroda bebaria.–

†

²² Mañbe Jesuba idji ume nĩbabadarãa nãwã jarasia:

–Ewari zareada zeya. Mañ ewaride bãrãba mΛ, Nañ Djara Edadara maãrĩ biẽda unu quĩrĩãnia, baribΛrΛ ununaẽa.

²³ Mañne ãcΛrΛba jaradia idjira nama bΛda wa awuá bΛda. BaribΛrΛ acΛde wãrãnadua. Ādjira ěpẽrãnadua. ²⁴ Baa purewa edabΛrΛde jũma nañ ějũãra ãnabaria. Ara mañ quĩrãca mΛ, Nañ Djara Edada zebΛrΛde jũmarãba ununia. ²⁵ BaribΛrΛ mañ ewari jũei naẽna mΛra bio bia mĩgaida bΛa. Idjaba idibema ēberãrãba mΛra igaradida panΛa.

* **17:14** Levitico 14:1-32. † **17:19** Biasia. Griego bedede mañ bedeaba idjaba jara bΛa “ẽdrasia.” † **17:21** Ēberãrã sodebΛrΛ. Griego bedede mañba idjaba jara bΛa “bãrã tãenabΛrΛ.” § **17:24** Nañ Djara Edadara zebΛrΛde. Griego bedede ãcΛrΛ cartade ababe bΛ bΛa “Nañ Djara Edadara.”

²⁶ Naļ Djara Edada zei ewarira Noé ewaride bada quĩrāca baya. ²⁷ Maļ ewaride ēberārāra ne co duanabadjia, mĩā cāĩ duanabadjia, idjaba dji caurāra quima diacua duanabadjia. Māwā duanabadjia aba Noé jāba dromane badobΛΓΛdaa. Māwānacarea dopapada zepeda ēberārāra jūma nābΛΓΛ quin-
isidaa.*

²⁸ Lo ewaride bida ara maļ quĩrāca basia. Ēberārāra ne co duanabadjia, ne nēdo duanabadjia, ne nēdobue duanabadjia, de o duanabadjia idjaba ne u duanabadjia. ²⁹ BaribΛΓΛ Lo Sodomaneba ēdrΛdacarea bajāneba tΛbΛ uruada cue quĩrāca zesia.† MaļgΛba dji ēberārāra jūma bá quenasia.‡

³⁰ Mā, Naļ Djara Edada zebΛΓΛ ewaride ara maļ quĩrāca māwāya. ³¹ Maļ ewaride dji de ģrġ bΛra idji dede eda wāiē bΛa ne edai carea. Dji peade bΛra diguidaa ne jΛrΛde wāiē bΛa. ³² Lo quima sāwānada quĩrānebadadua.§ ³³ Bariduaba naļ ējūāne bia bai carea jΛrΛ bΛbΛΓΛ aduaya. BaribΛΓΛ ne jūmada aduabΛrΛ, Ācōrē ume ewariza zocai baya.

³⁴ Māa jaraya: maļ ewaride abari cΛdade umé panania.* Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛrΛ dewarabemara beeya. ³⁵ Wērārāda umé ne ba panania. Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛrΛ dewarabemara beeya. ³⁶ Ēberāda umé ādji néude panania. Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛrΛ dewarabemara beeya.–†

³⁷ Ādjirāba Jesua iwidadida:

–¿MaļgΛra sāma māwāi?–

Jesuba panusia:

–Jūmarāba cawa panΛa āgoso powua nūmΛma ne beudara tabΛda. Ara maļ quĩrāca jūmarāba cawadīa.–

18

Pēdra wērāba mĩā sēna

¹ Jesuba ne jara bΛdeba jaradīasia Ācōrēa sēnaē iwidadida panΛda. ² Nāwā jarasia:

–Purude cawa obarida basia. Idjia Ācōrēda, ēberā sida wayaca basía. ³ Ara maļ purude pēdra wērāda basia. MaļgΛra dewara ume nēbΛra bara basia. Maļ bērā ewariza wābadjia cawa obariba carebamārēā. ⁴⁻⁵ BaribΛrΛ wābΛrΛza cawa obariba idjia jara bΛra ūrī quĩrāca basía. Māwāmīna jūmawāyā mĩā sē bΛ bērā ara idjiduba jarasia: “Māa Ācōrēda, ēberā sida

* **17:27** Genesi 6:5-17; 7:6-24. † **17:29** TΛba urua. Griego bedeeade bΛ bΛa: “TΛba urua, azupre bara.” ‡ **17:29** Genesi 18:20deba aba 19:25daa. § **17:32** Genesi 19:26.

* **17:34** Maļ ewaride. Griego bedeeade “diamasi” bΛ bΛa. † **17:36** Griego bedeeade ācΛrΛ cartade versículo 36 neā.

wayacaa. BaribΛΓΛ nañ wērāra baridua ze ʘΛ bēřā mǎ sēbi naēna idjia iwidi ʘΛra oya.”–

⁶ Mañbe Jesuba jarasia:

–Bārāba dji cawa obari jipaē ʘΛba jaradara ũřisidaa.

⁷ Ācōrēba edadarāba diamasi āsa bida quĩrā djuburia iwidi panΛne ¿idjia jipa o ʘΛdeba carebaēca? ¿Dārāica panui carea?

⁸ Mǎa jaraya: wārāda dārāēne Ācōrēba carebaya. BaribΛΓΛ mǎ, Nañ Djara Edada zebΛΓΛde ¿nañ ējūāne wadi mǎ bedea ĩjā panΛda unune zeica?–

Pariseo idjaba Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari

⁹ ΛcΛΓΛba ara ādjidrΛ jipaara ʘeada crīcha panasidaa. Mañ carea dewararāda igarabadjidāa. Jesuba ādjirāa ne jara ʘΛdeba nāwā jarasia:

¹⁰–Ēberāda umé Ācōrē de dromanaa ewari iwidide wāsidaa. Aba pariseo basía. Dewarabemara Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari basía. ¹¹ Pariseo āta nūmΛba ara idjidebemada nāwā jarasia: “Ācōrē, mǎa bía bia jaraya mǎra dewararā quĩrāca ʘaca bēřā. Ādjira ne drΛabadaa, cadjirua obadaa, daunemabadaa. Idjaba mǎra jari ʘΛ Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari quĩrāca ʘΛēa. ¹² Domiaza ʘarima umé ne codaca ewarida obaria, idjaba die edabΛΓΛza mǎa bía aba diabaria.”

¹³ Mañne Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebarira ĩjga nūmasia. BaribΛΓΛ bajānaa acΛē basía. ĀtebΛΓΛ sopuadeba idji so ĩrΛ upeđa jarasia: “Ācōrē, mǎra quĩrā djuburiadua. Mǎa jūmawāyā cadjiruada obaria.”

¹⁴ Mǎa bārāa jaraya: pariseo cāyābara mañ ēberāra diguidāa wāsida Ācōrē quĩrāpita jipa ʘasia. Bariduada dji dromaara ʘa quĩrā ʘΛbΛΓΛ Ācōrēba edaara ʘaya. AbaΛba ara idjida edaara ʘΛibΛΓΛ Ācōrēba dji dromaara ʘaya.–

Jesuba warra zaquerā bia jara ʘada

Mateo 19:13-15; Marco 10:13-16

¹⁵ Mañne ĩcΛΓΛba ādji warra zaquerāda Jesuma enesidaa idji jΛwada ĩrΛ ʘΛpeđa bia jara ʘΛmārēā. Jesu ume nībabadarāba mañ unusidade djibarirāda quēāsidaa. ¹⁶ BaribΛΓΛ Jesuba warrarāra trΛcuapeđa idji ume nībabadarāa jarasia:

–Idu warra zaquerāra mǎmaa zebidada, Ācōrēba pe erobΛdebemara ādjirā quĩrāca panΛ bēřā. ¹⁷ Mǎa wārāda jaraya: warra zaqueba idji zeza ēpēbari quĩrāca abaΛba Ācōrēda ēpēēbΛΓΛ, mañ ēberāra Ācōrēba pe erobaēa.–

Parata bara ʘΛ Jesu ume bedeada

Mateo 19:16-30; Marco 10:17-31

¹⁸ Ēberā dji droma ʘΛba Jesua iwidiisia:

–Jaradiabari bia, Ācōrē ume ewariza zocai ɓai carea ɓm̄la cārēda oida ɓa?–

¹⁹ Jesuba idjía jarasia:

–ɓCārē cārēã m̄ra dji bīaada a ɓa? Ni abaada dji biaēa, ababe Ācōrēdra dji bīaa. ²⁰ ɓaa cawa ɓaa Ācōrēba obi ɓa bedeara. Nāwā jara ɓaa: daunemarādua, mīã bearādua, ne drarādua, sewaɓeba djārāra biē jararādua, ɓa zezara ɓa papa sida wayadua.*

²¹ Dji ēberāba panusia:

–Cūdra eɓaaba m̄la jūma maḷgara o ɓaa.–

²² Maḷ ūrīpeɓa Jesuba idjía jarasia:

–Waɓi ɓaa ne aba oida ɓaa: ɓaa ne eroɓara jūma nēdobuepeɓa dji paratara ne neē queɓeaa diadua. Māwā nebiada bajāne eroɓaya. Maḷbe m̄l ume nībaɓe zedua.–

²³ Maḷ ūrīside dji ēberāra bio sopuasida bio bara ɓa bērā.

²⁴ Jesuba idjira māwā ɓada unuside nāwā jarasia:†

–Wārāda bio zarea ɓaa ēberā ne bara ɓaba Ācōrēra idji Boroda ɓai carea. ²⁵ Ne bara ɓaba Ācōrēra idji Boroda ɓai cāyābara cameyoda āguja uriade eɓa wāichaara ɓaa.–

²⁶ Maḷ ūrīpeɓaɓaba iwīdisidaa:

–Māwāra Ācōrēba ɓcaidra ēdra eɓai?–

²⁷ Jesuba panusia:

–Ēberāba poya ocara Ācōrēmaara oicha ɓaa.–

²⁸ Maḷne Pedroba jarasia:

–ɓa ēpēni carea daiba ne jūmada amesidaa.–

²⁹⁻³⁰ Jesuba ādjía jarasia:

–M̄la wārāda jaraya: abaaba Ācōrēda idji Boro ɓai carea idji deda, djibarirāda, djabarāda, quimada, warrarā sida ameɓara, idjia amena cāyābara naḷ ewaride bio auɓuara edaya. Idjaba jirūarebema ewaride Ācōrē ume ewariza zocai baya.–

Jesuba idji beadiɓebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Marco 10:32-34

³¹ Jesuba doce eɓadarāra awara edepeɓa jarasia:

–Ācōrēneba beɓeabadarāba m̄l, Naḷ Djara Eɓaɓeɓemada cartade ɓasidaa. Dadjirā Jerusaleḷne jūɓɓadaɓe ādjia ɓapeɓara jūma māwāya. ³² ɓara m̄ra judiorāɓe jida diadia. M̄ra ipida biē jaradia idjaba m̄l quīrādarara idodia.†
³³ Maḷbe m̄ra uɓapeɓa beadia. Baribara ewari ūbeɓe m̄ra ḷrēbaya.–

* **18:20** Exodo 20:12-16. † **18:24** Idjira māwā ɓada. Griego beɓeɓe ɓara cartade m̄ra neɓe. Idjaba ɓara cartade ɓa ɓaa: “Idjira sopua ɓaa.” ‡ **18:32** Isaía 50:6; 53:5.

³⁴ Maḷgaḷdebemada ādjirāba ni maārī bida cawadaē basía. Ādjia cawa crīchadaē bēra adua panasidaa idjia cārēda jara ḷada.

Jesuba dauberrea ḷa biabida

Mateo 20:29-34; Marco 10:46-52

³⁵ Jesu Jerico puru caita jūēḷarḷde ēberā dauberrea ḷada o icawa parata iwidi ḷada chūmasia. ³⁶ Idjia ēberārā ḷaga zebḷadada ūrīside iwidiisia cārē cārēā māwā duanḷda. ³⁷ Maḷne ḷcarḷba jarasidaa:

–Jesu Nazaredebemada zebḷarḷ bēra ḷaga duanḷa.–

³⁸ Maḷ carea dauberrea ḷara jīgua biasia:

–iJesu, Davideba zeda, mḷra quīrā djuburiadua!–

³⁹ Idjira Jesu nocoare wāḷadarāba quēāsidaa chupeamārēā. Baribḷarḷ jīguaara biasia:

–iDavideba zeda, mḷda quīrā djuburiadua!–

⁴⁰ Maḷ ūrīside Jesura nūmesia. Maḷbe dauberrea ḷara caita enebipeda iwidiisia:

⁴¹ –¿Cārēda quīrīā ḷa mḷa oida?–

Dauberrea ḷaba panusia:

–Mḷ Boro, mḷ dauba unuida quīrīā ḷa.–

⁴² Jesuba jarasia:

–Unu ḷedua. ḷa ḷjāna bēra biasia.–

⁴³ Ara maḷda unu ḷepeda Jesu caidu nībade wāsia. Idjia Ācōrēra bio bia jara nībasia. Maḷ unupedarā bida Ācōrēra bia jara panesidaa.

19

Zaqueoba Jesu ununa

¹ Jesura Jerico purude jūēpeda wāyā wāḷarḷ basía. ² Mama ēberā Zaqueo abadada basia. Maḷ Zaqueora Romanebema boro itea parata jarḷ pedarā boro basía. Bio ne bara basia. ³ Idjia Jesura unu quīrīā basia. Baribḷarḷ ēberā maārī quiru bēra ēberārā powua nūmḷba poya unuē basia. ⁴ Maḷ bēra Jesu wāḷarḷ na pira wāpeda sicomoro bacurude ḷta wāsia. ⁵ Māwā ḷde Jesura arima jūēsia. Maḷbe ḷtaa acḷpeda jarasia:

–Zaqueo, isabe edaa zedua. Idi mḷra ḷa dede cāine wāya.–

⁶ Ara maḷda Zaqueora ḷsrida edaa zepeda Jesura idji dedaa edesia. ⁷ Maḷ ununapeda jūmarāba Jesudebemada nāwā biē ḷedea duanesidaa:

–Jāḷ Jesura ēberā cadjirua obari dede cāine wāsia.–

⁸ Idji dede Zaqueora Jesu quīrāpita nūmepeda jarasia:

–Mḷ Boro, ne neē quēdearāa mḷa eroḷdebemada ēsadra diaya. Maḷ awara sewadeba djārāneda auḷu edadabari mḷa ḷarima quīmārē jēda diaya.–

⁹ Jesuba idjía jarasia:

–Idi Ācōrēba bΛra, bΛ ēberārā sida ēdrΛ edasia, Abrahaλba ĩjāna quĩrāca bΛa ĩjā bΛ bērā.* ¹⁰ Wārāda mλ, Naλ Djara Edadaba dji adua beada ēdrΛ edai carea jΛrΛde zesia.–

Paratadeba ne jara bΛ

Mateo 25:14-30

¹¹ Jesura Jerusaleλ caita bΛ bērā dji arima duanΛba crīcha panasidaa ara maλ ewaride Ācōrēra ādjirā Boro bai carea zeida. Jesuba jara bΛra ũrī panΛ bērā ne jara bΛdeba nāwā jarasia:

¹² –Ēberā dji dromada tΛmΛ dewara druadaa wāsia jūmarā boroba idjira ara idji druadebema boroda bΛmārēā. Idjia crīchasia māwānacarea jēda zeida. ¹³ Wāi naēna idji nezocarāda die trλpeda paratada wai bΛa ādjiza diasia.† Maλne jarasia: “Mλ neēmisa naλ paratara waribidada.” ¹⁴ BaribΛrΛ idji druadebemarāba idjira bio quĩrāma panΛ bērā, ēberārāda di-abuesidaa jūmarā boroa nāwā jaradamārēā: “Daiba quĩrāē panΛa idjira dai boro baida.”

¹⁵ Māwāmīna dji boroda besia. Jēda zedacarea idji nezocarāra trλcuasia idjia parata diadara waribisida cawaya. ¹⁶ Maλne aba na zepeda jarasia: “Mλ boro, bΛa parata diadara mλa bΛrima die auđu waribisia.” ¹⁷ Maλ carea dji boroba jarasia: “Bia bΛa, nezoca bia. Mλa maārī diadara bΛa aride oda bērā mλa bΛ jΛwaeda die puruda bΛya.” ¹⁸ Dewara nezocada zepeda jarasia: “Mλ boro, bΛa parata diadara mλa bΛrima juesuma auđu waribisia.” ¹⁹ Maλ carea dji boroba jarasia: “Mλa puruda juesuma bΛ jΛwaeda bΛya.”

²⁰ Maλbe dewara nezocada zepeda jarasia: “Mλ boro, bΛa parata diadara nama bΛa. Mλa wuade bΛrā waga erobasia. ²¹ Māwā osia bΛra waya bΛ bērā. Mλa cawa bΛa bΛa quĩrā djuburiacada djārāneda edai carea. Maλ awara djārāba upedadara ewabaria.”

²²⁻²³ Maλ carea dji boroba jarasia: “Nezoca cadjirua, ara bΛdjia jara bΛdeba ebuda bΛa mλa jaradara oē basida. BΛa mλra māwā bΛda bio cawa bΛsibΛrΛ ζcārē cārēā parata wagabada dede mλ paratara bΛde wāē basi? Māwā odabara mλ paratara dji eabada sida edacasia.”

²⁴ Maλbe dji boroba dji arima duanΛa jarasia: “Idjia erobΛra jārīnapeda dji die erobΛa diadada.” ²⁵ Ādjirāba jarasidaa: “BaribΛrΛ, dai boro, idjia die erobΛa.” ²⁶ Dji boroba jarasia: “Mλa jaraya: dji aride obarīa mλa auđuara diaya, baribΛrΛ dji aride oca mλa maārī diada sida jārīya.

* **19:9** Abrahaλba ĩjāna quĩrāca bΛa ĩjā bΛ bērā. Griego bedede bΛ bΛa: “BΛra Abrahaλ warra bērā.” † **19:13** Paratada wai bΛa. Griego bedede bΛ bΛa “diez minas.” Mina aba edai carea cien ewari trajaida basia.

27 Mañ awara mñ ãdji boro baida quĩrĩãé pananara enapeda mñ quĩrãpita quenana dua.”–

Jesu Jerusaleãne jũena

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Juañ 12:12-19

28 Mãwã jaradacarea Jesura nocodaa Jerusaleãnaa wãsia. 29 WãbΛΓΛde Betpague puru idjaba Betania puru caita Olivo eyade jũesia. Mañbe idji ume nĩbabadarãda umé purudaa diabuesia. 30 ãdjia nãwã jarasia:

–Puru quĩrãpe bΛdaa wãnadua. JũebΛdade bãrãba burro zaqueda ununia. Mañ burro zaque ãrã waði ni abaΛda wãnacaa. Èrã edadapeda enenadua. 31 Mañne abaΛba bãrãa cãrẽ cãrẽã jãwã èrã panΛda iwidi bΛΓΛ jaradadua: “Dadji Boroba quĩrĩã bΛa.”–

32 Ara mañda wãnapeda Jesuba ãdjia jarada quĩrãca unusidaa. 33 Burro èrã panΛne djibariba ãdjia iwidi sia:

–¿Cãrẽ cãrẽã mñ burrorã jãwã èrã panΛ?–

34 ãdjirãba panusidaa:

–Dadjirã Boroba idjimaa edebisia.–

35 Ara mañda burrorã Jesumaa ededapeda ãdjia cacuade jã panΛra burro ãrã bΛsidaa. Mañbe Jesura ãrã chũmΛnapeda edesidaa. 36 Jesu wãbΛΓΛ nocoare èberãrãba cacuade jã panΛra tõcua wãsidaa idji bia edaði carea. 37 Jesu Olivo eyadeba edaa wãi carea bΛde jũma idji ume nĩnaba ãcõrã jĩgua bia bedea duanesidaa. Bio bΛsriða panasidaa Jesuba ne ununacada ãdji quĩrãpita o bada bẽrã. 38 ãdjirãba jara duanasidaa:

¡Bio bia bΛa jũmarã Boro ãcõrẽ trãneba zebΛΓΛra! †

¡jãñbebΛΓΛ dadjirãra ãcõrẽ ume necai duania! ¡Bajãne BΛra dji Dromaara bΛa!

39 Mañ carea ãcΛΓΛ pariseorã arima duanaba Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, ¡bΛ ume nĩbabadarãra chupeabidua!–

40 BaribΛΓΛ Jesuba ãdjia jarasia:

–Mã wãrãda bãrãa jaraya ãdjirãda chupeadibΛΓΛ mõgarada bΛgadia.–

41 Jesu nocodaa wãbΛΓΛde Jerusaleã puruda unusia. Mañ puru carea jĩasia. 42 Mañne jarasia:

–¡BΛa cawabΛΓΛbara naãgΛ ewaride caideba bΛra necai baida! BaribΛΓΛ dau bΛrá bΛ quĩrãca bΛ bẽrã bΛa maãgΛra poya cawaëa. 43 Mañ bẽrã ewari aba bΛ dji quĩrũra bΛ ume djõne zedia. BΛra jũrã edadapeda bΛ icawa mõgarara egoro sida boromea buedia ni abaΛda èdrΛrãnamãrẽã. 44 BΛ egode bæbibΛdade jũma bΛ èberãrãra quenania. § ãdjirãba ni abaΛ

† 19:38 Salmo 118:26. § 19:44 Jeremia 29:3-4.

mõgarara dewara mõgara ãrã ðedaëa. Mãwã odia Æcõrëba ëdra edamãrëã diabuedara bla cawadaë bërã.–

Jesuba ne nêdobuebadarã äyã jarecuada

Mateo 21:12-17; Marco 11:15-19; Juaã 2:13-22

⁴⁵ Jesu Æcõrë de droma dajadaare jüëbrãde Æcõrëa diadi careabema nêdobuebadarãda unusia. Ne nêdo bea sida zocãrã duanasidaa. Jesuba jüma ädjirãra äyã jaretacuasia. Nãwã jarasia:

⁴⁶ –Æcõrë Bedeade nãwã blã bla: “Mã dera dji iwidibada dea.” Baribrã bãrãba “ne drãbadarã mîrübada uria” quîrãca eropanã.–*

⁴⁷ Jesuba ewariza Æcõrë de droma dajada jaradia ðabadjia. Mañne sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarãba, ëberãrã dji droma ðea bida idjira bea quîrã panasidaa. ⁴⁸ Baribrã poya beadaë basia jümarãba idji bedeara ewariza ürî panã bërã.

20

¿Cai trãneba Jesuba jaradia bla?

Mateo 21:23-27; Marco 11:27-33

¹ Ewari aba Jesuba Æcõrë de droma dajada ëberãrãa bedea bia Æcõrë ädjirã Boro baidebemada jaradia basia. Mañne sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabadarãda, judiorã dji dromarã sida zesidaa. ² Ädjirãba Jesua nãwã iwidisidaa:

–Daia jaradua, bla nama o brã ¿caiba obi blã?–*

³ Jesuba ädjia jarasia:

–Mã bida bãrãa iwidia. Panunadua. ⁴ ¿Caiba Juaãra diabuesi borocuemãrëã? ¿Ëberãba wa Bajãne Bãba?–

⁵ Mañne ara ädjiduba jara duanesidaa:

–Bajãne Bãba diabuesiada adibrã idjia jaraya: “Maãda ¿cãrë cãrëã ïjãnaë basi?” ⁶ Baribrã ëberãba diabuesiada adibrã, puruba dadjirãra mõgaraba tabari beadia. Purumaarã Juaãra Æcõrëneba bedebari basia.–

⁷ Mañ bërã ädjirãba nãwã panusidaa:

–Daiba adua panã caiba diabuesida.–

⁸ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Mãëteara mã bida bãrãa jaraëa caiba mã jãwã obi bla.–

Djãrã néu acãbadadebema ne jara bla

Mateo 21:33-44; Marco 12:1-11

⁹ Mãwãnacarea Jesuba ëberãrãa ne jara bãdeba nãwã jarasia:

* **19:46** Mã dera dji iwidibada dea. Isaia 56:7. Ne drãbadarã mîrübada uria. Jeremia 7:11. * **20:2** Bla o brã. Maãba jara bla Jesuba ne nêdobuebadarã äyã jarecuada, cacua bië ðea biabidada, idjaba purua jaradia bla.

–Ēberāda b̄asia. Maļ ēberāba uvada idji ējūāne úsia. Maļbe idji néura λCARΛ ēberārā jΛwaeda b̄asia. Ādjirā ume bedea b̄asia néu zaubarΛde jūmasāwā idjía diadida panΛda. Maļbe tΛmΛ wāpeda mama dārāsia. ¹⁰ Uva jara idji nezocada aba diabuesia néudebema idjía diadida panΛra edade wāmārēā. BaribΛrΛ néu acΛ panΛba dji nezocara puodapeda jēda jΛretabuesidaa ni cārē sida diadaē. ¹¹ Maļ carea dewara nezocada diabuesia. BaribΛrΛ maļgΛ sida puodapeda biē jaradapeda jēda jΛretabuesidaa ni cārē sida diadaē. ¹² Maļ carea dewarada diabuesia, baribΛrΛ maļgΛ sida bio puodapeda āyā jΛretabuesidaa.

¹³ Maļ carea néu djibariba ara idjiduba jarasia: “¿Jāļbe mΛ sāwā oi? MΛ warra bio quīrīā b̄ada ādjimaa diabueya; āibērā idjidrΛ wayadisicada.” ¹⁴ Māwāmīna idji néu acΛ panΛba dji warra unubΛdade jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erobΛra jūma edaya. ¡Idjira beatadia! MāwābΛrΛ dji ējūāra dadjirā itea beya.” ¹⁵ Ara maļda dji warrara néu āi ededapeda beasidaa.

Bārāmaarā néu djibariba ¿sāwā obá? ¹⁶ Araa wāpeda ādjirā jūma quenapeda idji néura dewararāa acΛbiya.–

Dji arima beaba maļ ūrīside de jarasidaa:

–Biara b̄aa Ācōrēba maļgΛra idu māwābiēda.–

¹⁷ BaribΛrΛ Jesuba ādjimaa acΛpeda jarasia:

–Māēteara ¿cārē cārēā Ācōrē Bedeade nāwā b̄Λ b̄Λ?

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara b̄ada besia.†

¹⁸ Bariduada maļ mōgara λrΛ baeibΛrΛ abeda jūma bΛgΛzoaya, idjaba maļ mōgarada abaa λrΛ baeibΛrΛ dji ēberāra pepedea tabeya.–‡

¹⁹ Sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawasidaa Jesuba maļ jara bΛdeba ādjirāda biē jarasida. Jesura jida quīrīā panasidaa baribΛrΛ puruda waya panasidaa.

¿Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebΛdade diadida panΛca?

Mateo 22:15-22; Marco 12:13-17

²⁰⁻²¹ Maļbe judiorā dji dromarāba λCARΛ diabuesidaa Jesuda quīrācuiteda acΛdamārēā. MaļgΛrāba Jesu biē bedebΛrΛda ūrīsidara ara maļda jidadapeda ādji druadebema boro jΛwade diadida crīcha panasidaa. Ēberā biarā quīrāca wānapeda Jesua nāwā iwidisidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panΛa b̄aa jipa jaradiabarida. BΛra ni abaaare bacada, ātebΛrΛ wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabarida. ²² Māēteara daia jaradua, Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebΛdaza ¿dadji judiorāba diadida bia b̄aca wa biē b̄Λ?–

† 20:17 Salmo 118:22. ‡ 20:18 Isaías 8:13-15.

²³ Barib_{ΛΓΛ} Jesuba cawa basia idjira nēb_Λrade b_Λdi carea māwā pan_Λda. Mañ bē_Λrā jarasia:

–[¿Bārāba cārē cārēā m_Λra biē bedeabi quīrīā pan_Λ?]§

²⁴ M_Λā parata pichida aba ac_Λbidada. ¿Cai quīrādarrada nañ parata_Λe b_Λ? ¿Cai tr_Λda b_Λ?–

Ādjirāba panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

²⁵ Mañ carea Jesuba ādjia jarasia:

–Māwā baib_{ΛΓΛ} Romanebema borodera Romanebema boroa diadada, idjaba Ācōrēnera Ācōrēa diadada.–

²⁶ Ādjirāba Jesura jūmarā quīrāpita poya biē bedeabidaē basia. Āteb_{ΛΓΛ} idjia jarada carea bio cawa crīchadaē bē_Λrā abeda chupea duanesidaa.

Beudarā ĩrēbadidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Marco 12:18-27

²⁷ Māwā pan_Λne ĩc_{ΛΓΛ} saduceorāda idjima zesidaa. Saduceorāba ĩjānaca beupedada ĩrēbadida. Mañ bē_Λrā Jesua nāwā iwīdisidaa:

²⁸ –Jaradiabari, Moiseba dadjirā itea b_Λsia ēberāda warra neē b_Λde jaidai_{ΛΓΛ}, idji djababa dji pēdra wērāra edaida b_Λda dji djaba jaidada itea warra unui carea.* ²⁹ Ewari aba djabarāda siete panasidaa. Dji nabemada quima edasia, barib_{ΛΓΛ} warra neē jaidasia. ³⁰ Mañ carea dji djaba idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia barib_{ΛΓΛ} idji sida warra neē jaidasia. ³¹ Mañ carea dji ũbeabemaba edasia barib_{ΛΓΛ} idji sida warra neē jaidasia. Jūma dji djabarāba mañ wērāra edasidaa barib_{ΛΓΛ} warra neē jaidasidaa. ³² Māwānacarea dji wērā sida jaidasia. ³³ Mañ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra ĩrēbadi ewaride ¿sālg_Λba idjira erobei?–

³⁴ Mañ carea Jesuba panusia:

–Nañ ējūāne ēberāra quima edabadaa idjaba quima diacuabadaa. ³⁵⁻³⁶ Barib_{ΛΓΛ} ēberārā Ācōrēba bia unu b_Λda ĩrēbadia. Mañne ādjirāra quima edadaēa ni quima diadaēa. Waa beudaēa. Ādjirāra Ācōrē bajānebema nezocarā quīrāca beadia. ĩrēbapedada bē_Λrā Ācōrē warrarāa. ³⁷ Mañ awara Moiseba bacuru zaque uruga nūm_Λnebemada cartade b_Λside cawabisia beudarāra ĩrēbadida. Idjia Ācōrēra nāwā tr_Λ jarasia: Abrahā Ācōrē, Isa Ācōrē, idjaba Jacobo Ācōrē.† ³⁸ Idjira beu bea Ācōrēēa āteb_{ΛΓΛ} zocai bea Ācōrēa. Ācōrēmaarā jūmarāda zocai bea.–

³⁹ Mañ carea ĩc_{ΛΓΛ} judiorā ley jaradiabadaba Jesua jarasidaa:

§ 20:23 Griego bedeade ĩc_{ΛΓΛ} cartade bedea corchete_Λ b_Λra neēa.

* 20:28

Deuteronomio 25:5-10. † 20:37 Exodo 3:2-6.

–BΛa aride panusia, Jaradiabari.–

⁴⁰ Jesuba jūma bia panuna bērā dewararāba iwidiidida wayasidaa.

Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara ¿cai warra?

Mateo 22:41-46; Marco 12:35-37

⁴¹ Maλbe Jesuba ādjía iwidiisia:

–¿Sāwāērā ēberārāba jara panΛ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara Davi warrada? ⁴²⁻⁴³ Daviba Salmo cartade nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba mλ boroa jarasia: mλ jΛwa araare chūmedua aba bΛ ume dji quīrūrā mλa bΛ jΛwaeda bΛbΛrΛdaa.†

⁴⁴ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada Daviba mλ Boroda asibΛrΛ, ¿sāwā Davi warra bai?–

Jesuba judiorā ley jaradiabadarā biē jarada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 11:37-54

⁴⁵ Jūmarāba ūrī duanΛne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

⁴⁶ –Judiorā ley jaradiabadadebemada quīrācuīta beadadua.

Ādjirāba djio nēbΛa beada jλ awua beaa. Maλ awara purude nīnane quīrīābadaa ēberārāba wayaadeba “mērā” adida. Judiorā dji jΛrebada dede ādjira dji dromarā chūmebadade chūme quīrīābadaa; ābaa ne cobΛdade bida ara maλ quīrāca obadaa.

⁴⁷ Pēdra wērārāba erobeara jūma jārībadamīna dji biarāda crīchabidi carea jūmarā quīrāpita dārā Ācōrēa iwidiibadaa. Maλ carea Ācōrēba ādjirāra biara cawa oya.–

21

Pēdra wērāba Ācōrēa ne diada

Marco 12:41-44

¹ Māwā bΛde Jesuba unusia ne bara beaba Ācōrē de dromane ne dia panΛda. ² Maλne unusia pēdra wērā ne neē quiruba parata edaara quiruda umé diabΛrΛda.* ³ Maλ carea Jesuba jarasia:

–Mλa wārāda bārāa jaraya: jāλ pēdra wērā ne neē quiruba auđuara diasia jūmarāba diapedađa cāyābara. ⁴ Ādjirāba dji adubadaadrΛ diasidaa, baribΛrΛ wērā ne neē quiruba ne coi carea erobadađa jūma diasia.–

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Mateo 24:1-28; Marco 13:1-23

⁵ ΛcΛrΛba jara duanasidaa Ācōrē de dromara mōgara biya quedeaba o cobΛcādada idjaba ēberārāba Ācōrē itea nebja

† 20:42-43 Salmo 110:1.

* 21:2 Parata edaara quiruda umé. Griego bedeađe bΛ bΛa “lepta umé.”

edepedadaba biya cobΛcādada. Māwā panΛne Jesuba ādjia jarasia:

⁶ –Bārāba nama unu panΛra ewari aba jūma ārīnia. Naļ mōgara capedadara jūma todogozoaya.–

⁷ Maļ bērā ādjia Jesua nāwā iwīdisidaa:

–Jaradiabari, Ācōrē de dromara ¿sālbe todogozoai? ¿Cārēneba cawadi maļ ewarira caita bΛda?–

⁸ Jesuba panusia:

–Quīrācuita beadedua ni abaΛba cūrūgarānamārēā. Zocārāba jaradia ādjidra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Maļ awara dji ewarira bio caita bΛada adia. Māwāmīna ādjirāra ēpērānada. ⁹ Bārāba ūrīnia puruda dewara puru ume djō duanada idjaba ara ājdudaba djō duanada, baribΛra dauperarānada. MaļgΛra jūma māwāida bΛa. BaribΛra jīrūarebema ewarira ara maļda jūēā.–

¹⁰ Maļ awara Jesuba jarasia:

–AbaΛ puruda dewara puru ume djōnia; abaΛ druadebema borora dewara druadebema boro ume djōnia. ¹¹ De uremia minijīchiada baraya, puru zocārāne jarrabada zeya, idjaba cacua biē baida quīrātanoa odjacuaēia. Maļ awara bajāne ununaca badada ununia. Maļba ēberārāra bio ne wayaēia.

¹² BaribΛra maļ naēna bārāra biē odi carea ēpēnia. ΛcΛra jidadapeđa judiorā dji jΛrebada dede edeēia. Maļbe cawa odapeđa preso bΛbidia. Idjaba mΛ jā panΛ carea bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida edeēia. ¹³ Maļne bārāba mΛnebemada ādjirā quīrāpita jaradia. ¹⁴ BaribΛra crīcharānada maļ ewaride dji bororāa cārēda jaradida bārā bedeaēde panΛēda cawabidi carea. ¹⁵ MΛabΛra bārāa crīcha cawaada diaya beēa cawadamārēā. Maļ bērā bārāba jarabΛdara bārā quīrāma panΛba ni cārē sida poya biē jaradaēa.

¹⁶ Ara bārā zezaba, bārā djabarāba, bārā ēberārāba, bārā ume dji biarā bida bārāra jida diaēia. Māwā bārāra ΛcΛra quenabidia. ¹⁷ MΛ jā panΛ carea jūmarāba bārāra quīrāmania. ¹⁸ BaribΛra bārā jaurera mΛa ewariza bio waga erobaya.† ¹⁹ Maļ ewari zareade bārāba mΛ jā panΛda igaradaēbΛra, ewariza Ācōrē ume zocai panania.

²⁰ Bārāba ununia sordaorāba Jerusaleā purura jūrābΛdada. Maļ unubΛdaēde cawaēia dji puru jūma ārīni ewarira jūēsida. ²¹ Maļne Judea druade beara eyadaa isabe wānada, Jerusaleāne beara ēdrΛdada, dji puru caita beara purudaā wārānada. ²² Maļ ewaride Ācōrēba idji purura cawa oya.‡ Idji

† 21:18 MΛa bārā jaurera ewariza bio waga erobaya. Griego bedeaēde bΛ bΛa: “Bārā buđara ni abaΛda aduaēa.” ‡ 21:22 Daniel 9:25-27; Osea 9:7.

cartade bapēdadara jūma māwāya. ²³ Mañ ewaride wērārã biogoa beara, warra ju dawa erobeã sida bio miã djuburi beadia. Jūmarãda bia miãgadia Ācōrēba nañ purura cawa obara bērã. ²⁴ Λcara necoba quenania, λcara drua beaza jida edecuada. Mañne judiorēēba Jerusaleāra ādji jawaeda eropania aba Ācōrēba bāda ewaridaa. §

Nañ Djara Edada zeidebema

Mateo 24:29-35, 42-44; Marco 13:24-37

²⁵ Bārãba amādaura, jedecora, chīdau sida quĩrã awara ununia. Mañgaba unubiya ewari minijichiada zebarda.* Mañ carea nañ ējūāne ēberārã bio dauperadia. Ādjirãba cawa crīchadaēã pusa quĩrũ baba dji cābāyã jīgua nūma bērã. ²⁶ Bajāne bea quĩrã awara bebarade ēberārã bio dauperadia. Nañ ējūāra minijichia nūmada unu pana bērã abeda ayāba neē baecuada. ²⁷ Mañnebarā mñ, Nañ Djara Edada jārārãne abābara zebarda idjaba quĩrāwārēã dorrodorrea bāda ununia. † ²⁸ Mañ unubadaē bāsrīdadua, bārã ēdradi ewarira arã bā bērã.–

²⁹ Mañbe Jesuba ne jara bādeba nāwã jarasia:

–Higojōda wa baridua bacuruda bio quĩrācuita acdadua.

³⁰ Bacuru itucu nūmebarade bārãba cawabadaa dārāēne poara zeida. ³¹ Ara mañ quĩrāca bārãba jūma mañ unubadaē cawadia Ācōrē jūmarã Boro bai ewarira caita bāda.

³² Māã bārãã wārãda jaraya: nañ ewaridebema ēberārã beudi naēna mañra jūma māwāya. ³³ Bajāra jōya, nañ ējūã sida jōya baribara māã jaradara wārãda māwāya.

³⁴⁻³⁵ Quĩrācuita beada dua Ācōrēra quĩrādoada amaaba. Beu nībarānada idjaba nañ djaraba o quĩrã bāra orānada. Nañ ējūānebemada jūmawāyã crīcharānada. Quĩrācuita beadaēbāra, mañ ewariba bārãra jidaya animarã jidabada dji animarã arã cawaēne baebari quĩrāca. Mañ ewarira jūmarã arã cawaēne zeya. ³⁶ Mañ carea bio quĩrācuita beada dua. Ācōrēã ewariza iwidi pananada mañ ewari minijichidebemada ēdradi carea idjaba mñ, Nañ Djara Edada quĩrāpita peradi neē panani carea.–

³⁷ Jesuba Ācōrē de droma dajada āsa jaradia bapēda dimasī Olivo eyadaa wābadjia. ³⁸ Mañ bērã diapēdeda ēberārã Ācōrē de dromanaa wābadjidaa Jesuba jaradia bā ūrīni carea.

22

Jesu beadi carea crīcha jarā panana

Mateo 26:1-5, 14-16; Marco 14:1-2, 10-11; Juañ 11:45-53

§ 21:24 Isaías 63:18. * 21:25 Isaías 13:9-10. † 21:27 Daniel 7:13-14.

¹ Paļ ēsābari neē cobada ewarira caita basia. Maļ ewarira judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari abadaa. ² Maļne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā biða Jesu beadi carea crīcha jarā panasidaa. Baribarā puruda waya panā bēra ebuda o quīrīāē panasidaa.

³ Māwā bade diauruba Juda Iscariote crīchara poyasia. Maļ Judara Jesuba doce edadadebema basia. ⁴ Judara sacerdote bororāmaa, Ācōrē de droma zarrarā dji bororāmaa biða wāsia. Ādjirāa jarasia sāwābarā Jesura jidabida. ⁵ Maļ ūrīsidade ādjirāra bio basridadapeda idjia paratada diadiada asidaa. ⁶ Bia bāda apeda Judara wāsia. Maļbe idjia jarābadjia ēberārā neēne Jesura jidabi carea.

Jesuba doce edadarā ume ne codā

Mateo 26:17-29; Marco 14:12-25; Juaļ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

⁷ Paļ ēsābari neē bā cobada ewarira jūēsia. Maļ ewaride judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebadi carea oveja zaqueada beadapeda cobadaa.* ⁸ Maļ carea Jesuba Pedroda, Juaļ sida diabuesia maļ cobadara ādji itea ode wānamārēā. Nāwā jarasia:

–Dadji judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebadi carea cobadara jūma ode wānadua.–

⁹ Maļne ādjia iwidisidaa:

–¿Bā sāma quīrā bā daiba maļgara ode wānida?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–Purude eda wābādade bārāba ununia umaquīrāba zocoda eronīda. Idji caidu wānadua idji wābarā dedaa. ¹¹ Maļ de djibarā nāwā jaradadua: “Dadjirāa Jaradiabariba naļda iwidibisia: māa, mā ume nībabadarā biða Egiptodeba ēdrapedada quīrānebadi carea cobadara ¿sāma codi?” ¹² Maļne idjia ātaarebema dejā waibāda jūma biya o nūmāda acābiya. Mama odadua.–

¹³ Wābādade Jesuba ādjia jarada quīrāca unusidaa. Ara maļda Egiptodeba ēdrapedada quīrānebadi carea cobadara osidaa. ¹⁴ Ne codi bēra Jesura, idjia diabuedarā sida mesa icawa chūpanesidaa. ¹⁵ Maļne ādjia jarasia:

–Mā bio bia mīgai naēna māa wārāda naļ cobadara bārā ume ābaa co quīrā basia. ¹⁶ Māa bārāa wārāda jaraya: naļ codaba waa coēa āba Ācōrēba jūma idji ēberārā pe erobēbarādaa. Naļ cobadaba jara bā jūma māwānacarea wayacusa coya.–

¹⁷ Maļbe tazada idji jarāwade edapeda Ācōrēa bia jarapeda nāwā jarasia:

* 22:7 Exodo 12:1-28.

–Naãra dodadua. ¹⁸ Mãa jaraya: uva ðara waa doëa aba Æcõrëba jũma idji ëberãrã pe erobebΛΓΛdaa.–

¹⁹ Maãbe paãda idji jΛwade edapeda Æcõrëa bia ðada asia. Cõrãcuapeda ãdjía diabΛΓΛde nãwã jarasia:

–Naãra mã cacuaa, bãrã carea diabΛΓΛa. Codadua. Mã quĩrãnebaði carea ara naã quĩrãca o pananadua.–

²⁰ Ara maã quĩrãca ne copedadacarea tazara idji jΛwade edapeda jarasia:

–Naã tazade ðara mã oa bãrã carea erozoabΛΓΛa. Mã oadeba Æcõrëba bãrã ume bedea djiwidida ðΛbΛΓΛa.† ²¹ BaribΛΓΛ mã jidabira nama mã ume ne co ðΛa.‡ ²² Wãrãda mã, Naã Djara Edadara bia mĩgaida ðΛa Æcõrëba jarada quĩrãca, jbaribΛΓΛ mã jidabi ëberãra bio mĩã djuburi ðΛa!–

²³ Maã carea idji ume nĩbabadarãba ara ãdjiduba iwidi duanesidaa caibΛΓΛ Jesura mãwã oida.

¿Caida dji dromaara ðΛ?

Mateo 20:25-28; Marco 10:42-45

²⁴ Mãwã panΛne ara ãdjiduba iwidi duanesia caida dji dromaara ðΛ cawaya. ²⁵⁻²⁶ Maã carea Jesuba ãdjía jarasia:

–Ni abaΛba idjira dji dromaara ðΛda crĩchaië ðΛa. Naã ëjũãnebema bororãba ãdji ëberãrãra jũmawãyã zocabadaa idjaba ãdji purura carebabariada abadaa. BaribΛΓΛ bãrãra mãwã ðeadië panΛa. Dji drõãara ðara dji cũdraara ðΛ quĩrãca ðaida ðΛa. Dji borora nezoca quĩrãca ðaida ðΛa. ²⁷ Ëberãmaarã ¿caida dji dromaara ðΛ: dji mesade ne coi carea chũmebarida wa dji ne cobibarida? ¿Dji mesade chũmebarida dji dromaara ðΛëca? BaribΛΓΛ mãra dji dromada ðΛmĩna nama bãrã tãëna nezoca quĩrãca ðΛa.

²⁸ Mã bia mĩga baside bãrãba mã ume jũma droasidaa. ²⁹ Maã bãrã mã Zezaba mã ðada quĩrãca mã bãrãra dji bororãda ðΛcuaya. ³⁰ Mã purude bãrãra mã ume ne codia. Bãrãra Israeldeba yõpedada doce purudebema bororãda ðeadi bãrã bugue biya quedeade chũpanania.–

Pedroba Jesu igaraëana ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Juaã 13:36-38

³¹ Maã awara Jesuba jarasia:

–Simoã, Simoã, diauruba Æcõrëa iwidiisia bãrã mĩã së ðΛdeba mã ïjã panΛra igarabi carea. ³² BaribΛΓΛ mã Æcõrëa iwidiisia ðΛa ïjã ðara igararãmãrëã. Mãwãmĩna igaraya. BaribΛΓΛ ðΛa jëda crĩchapeda ðΛ djabarãra carebadua biara ïjãnamãrëã.–

³³ Maã carea Pedroba Jesua mãwã panusia:

† 22:20 Exodo 24:5-8; Jeremia 31:31-34. ‡ 22:21 Salmo 41:9.

–Mā Boro, māra bΛ ume ababe preso wāida crīcha bΛēa; ātebΛΓΛ bΛ ume beuida crīcha bΛa.–

³⁴ Jesuba idjía jarasia:

–Mā jaraya, Pedro, ara naļ diamasi eterre berui naēna bΛa barima ūbea māra unucaada aya.–

Ewari zarea jūēbΛΓΛa

³⁵ Maļbe Jesuba ādjía jarasia:

–Mā bārā parata neē, buchaca neē idjaba jīrūne jļbada neē diabueside ¿ne care baesidaca?–Š

Ādjirāba panusidaa:

–Ni cārē sida care baeē basía.–

³⁶ Maļ carea idjía jarasia:

–BaribΛΓΛ mā jaraya: idira parata erobΛbΛΓΛ ededua. Buchaca bara bΛbΛΓΛ maļ sida ededua. Djōbada neco neē bΛba idjía cacuaē jļbarira nēdobuepeda aba nēdodua. ³⁷ Mā jaraya: Ācōrēneba bedeabariba mānebema bΛdara wārāda māwāida bΛa. Nāwā bΛsia: ara idjida ēberā cadjirua quīrāca idu beabisia.* Mānebema bΛpedadara wārāda jūma māwāya.–

³⁸ Maļ carea ādjirāba jarasidaa:

–Dai Boro, nama djōbada necoda umé eropanΛa.–

Jesuba jarasia:

–Besia. Waa bedearānada.–

Jesuba Olivo eyade Ācōrēa iwidida

Mateo 26:36-46; Marco 14:32-42

³⁹ Maļbe Jesura wayacusa Olivo eyadaa wāsia idjía obari quīrāca. Idji ume nībabadarā sida wāsidaa. ⁴⁰ Araa jūesidade Jesuba ādjía jarasia:

–Ācōrēa iwididadua mā igarada amaaba.–

⁴¹ Maļbe Jesura mōgara tabarida bΛ tΛmΛane wāsia.

Chīrāborode cobepeda Ācōrēa nāwā iwidisia:

⁴² –Zeza, bΛmaa bia bΛbΛΓΛ, māra idu bia mīgabirādua. BaribΛΓΛ mā quīrīā bΛ quīrāca orādua, ātebΛΓΛ bΛa quīrīā bΛ quīrāca odua.–

[⁴³ Māwā bΛde bajānebema nezocaba lΛada idjía diade zesia. ⁴⁴ Jesura bio sopua bΛ bērā Ācōrēa wetara iwidī basia. Maļne idji jΛara oa quīrāca egorōdaa erozoasia.]†

⁴⁵ Jesuba Ācōrēa iwidī bapeda jēda wāsia. Maļne idji ume nībabadarāra sopuaba cāi panΛda unusia. ⁴⁶ Maļ carea ādjía jarasia:

–¿Cārē cārēā bārāra cāi panΛ? Pirabaridapeda Ācōrēa iwididadua mā igarada amaaba.–

Š 22:35 Luca 10:1-20. * 22:37 Isaía 53:12. † 22:44 Griego bedeaēde zocārā cartade maļ umébema versículora neēa.

*Jesu jidapedada**Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Juañ 18:2-11*

⁴⁷ Wadi Jesu bedea b̄lde ēberārāda zocārā jūēcuasidaa. Judada ādji nocoare basia. Idjira Jesuba doce edadadebema basia. Jesu uridarrade isōi carea caita wāsia. ⁴⁸ Mañne Jesuba idjia jarasia:

–Juda, isōb̄ldeba ħmā, Nañ Djara Edadara b̄la jida diaica?–

⁴⁹ Jesu ume n̄naba cawasidaa idjira jidadida. Mañ carea nāwā iwidisidaa:

–Dai Boro, ħnecoba djōnica?–

⁵⁰ Ara māwāb̄lde ab̄lba sacerdote dji droma nezoca c̄lawa j̄lwa araarebemada t̄l̄tasia. ⁵¹ Mañ carea Jesuba jarasia:

–¡Djōrānada! ¡idu b̄l̄dadua!–

Ara māda dji ēberā c̄l̄w̄l̄l̄ra t̄p̄eda anibisia. ⁵² Mañbe Jesuba sacerdote bororāa, Ācōrē de dromanebema zarrarāa, dji droma bea zepedadarāa bīda nāwā jarasia:

–Bārāba ħcārē cārēā neco bara, bacuru bara m̄lra j̄wā jidade ze pan̄? ħMāwāra m̄lra ēberā minij̄chiaca? ⁵³ Ewariza m̄lra Ācōrē de droma dajada bārā t̄ēna badamīna jidadaca basia. Barib̄l̄l̄ ara nawena Ācōrēba diaurua idu poyabi b̄la. Māwā bārāba o quīr̄ā pan̄ra o pan̄a.–

*Pedroba Jesu unucaada ada**Mateo 26:57-58, 69-75; Marco 14:53-54, 66-72; Juañ 18:12-18, 25-27*

⁵⁴ Jesura jidadapeda sacerdote dji droma dedaa edesidaa. Pedroba t̄l̄m̄l̄ba ēp̄ē n̄basia. ⁵⁵ Mañne ħc̄l̄l̄ba de dūda t̄b̄l̄da coadapeda caita ch̄ūpanesidaa. Pedro sida ādjirā t̄ēna ch̄ūmesia. ⁵⁶ Māwā b̄lde nezocawērā ab̄lba Pedrora t̄b̄l̄ cā ch̄ūm̄l̄da unupeda bio ac̄l̄ n̄mesia. Mañne jarasia:

–Za b̄lra Jesu ume n̄babadjia.–

⁵⁷ Barib̄l̄l̄ Pedroba nāwā mērāsia:

–B̄la jara b̄l ēberāra m̄l̄a unuca.–

⁵⁸ Dārāēne dewaraba Pedrora unupeda nāwā jarasia:

–B̄lra ādjidebemada j̄wā b̄la.–

Mañ carea Pedroba jarasia:

–Ache, māwāēa.–

⁵⁹ Māwānacarea dewaraba jarasia:

–Wārāda za b̄lra Jesu ume n̄babadjia. Idjira Galileadebemada j̄wā b̄la.–

⁶⁰ Barib̄l̄l̄ Pedroba panusia:

–Ache, m̄l̄a adua b̄la b̄la cārēda jara b̄l̄da.–

Pedro wadibida bedea bΛde eterrera berusia. ⁶¹ Ara māwābΛrΛde Jesuba Pedrora jēdaa pΛrrΛga acΛsia. Mañne Pedroba quĩrānebasia Jesuba idjía jaradara: eterre berui naēna bΛa bΛrima ũbea mΛra unucaada aya.† ⁶² Ara mañda Pedrora āyā wāpeđa bio sopuaba jĩasia.

Jesu biē opedada

Mateo 26:67-68; Marco 14:65

⁶³ Mañne Jesu jida eropanΛ ēberārāba idjira ipiđa biē jarabadjidaa idjaba puobadjidaa. ⁶⁴ Jesura quĩrā bΛradapeđa ubadjidaa. Mañne nāwā jarabadjidaa:

–jĀcōrēneba bedeadua! jDaia jaradua caibΛrΛ bΛra usida!–

⁶⁵ Mañ awara ne quĩrātanoa jara panΛneba Jesura biē jarabadjidaa.

Jesu dji dromarā quĩrāpita bada

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Juañ 18:19-24

⁶⁶ Āsa badacarea purudebema dji dromarāda ābaa dji jΛresidaa. Sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida duanasidaa. Mañbe Jesura ādjirā quĩrāpita enebisidaa. Idjía nāwā jarasidaa:

⁶⁷ –Dairāa jaradua: ¿bΛra Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaca?–

Jesuba panusia:

–MΛa bārāa jarabΛrΛ sida ijānaēa. ⁶⁸ Mañ awara mΛa bārāa cārē cārēā ijānaē panΛda iwidibΛrΛ panunaēa. Idjaba mΛra ēdrΛ bΛdaēa. § ⁶⁹ BaribΛrΛ idiba ātaa mΛ, Nañ Djara Edadara Ācōrē ne jūma poya bΛ jΛwa araare chūmaya.–*

⁷⁰ Mañ carea jūmarāba iwidisidaa:

–Māwā baibΛrΛ ¿bΛra Ācōrē Warraca?–†

Jesuba panusia:

–Māē, bārāba māwā jara panΛa.–

⁷¹ Mañne ādjirāba jarasidaa:

–¿Dadjirāba waa cārēda jΛrΛdi? ¿Ara idji iteba jara bΛēca idjira Ācōrē Warrada?–

23

Jesu Pilato quĩrāpita bada

Mateo 27:1-2, 11-14; Marco 15:1-5; Juañ 18:28-38

† 22:61 Luca 22:34. § 22:68 Idjaba mΛra ēdrΛ bΛdaēa. Griego bedeadē ΛCΛrΛ cartade māra neēa. * 22:69 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. † 22:70 Salmo 2:6-7.

1 Ara mañda jūma dji dromarã ābaa dji jare panara piradradepeđa Jesura Pilatomaā edesidaa.* 2 Mañbe Jesura Pilato quĩrãpita nãwã biẽ jara duanesidaa:

–Dairãba ũrĩsidaa nañ ēberãba dai purura quĩrũbiga ðada. Romanebema boro itea parata jarã pebdade idjia diabi ama ðaa. Mañ awara jara ðaa idjira Ācõrēba ēdra edabari diai jaradada. Mañba idjira jūmarã boroada a ðaa.–

3 Mañ carea Pilatoba Jesua iwidiisia:

–¿Ðada wãrãda judiorã boroca?–

Jesuba panusia:

–Mãē, ðaa mãwã jara ðaa.–

4 Mañbe Pilatoba sacerdote bororãa, ēberãrã arima duanãa bida jarasia:

–Mãa unuē ðaa nañ ēberãra bedede ðada.–

5 Baribãrã wetara jara duanesidaa:

–Idjia jaradia ðadeba dai judiorãra quĩrũbiga ðaa. Naãrã Galilea druađe mãwã osia idjaba nañ purude bida mãwã o ðaa.–

Jesu Herodemaā edepedada

6 Mañ ũrĩside Pilatoba ādjia iwidiisia Jesura Galileadebema cawaya. 7 Mamabemada cawaside Jesura Herodemaā diabuesia cawa omãrēã.† Herodera Galileade dji boro basia baribãrã mañ ewaride Jerusaleñ purude basia.

8 Jesura trã ðaga ða bẽrã dãrãbãrã basia Herodeba idjira unu quĩrã ðada. Mañ bẽrã Jesu unuside bio ðastridasia. Idjia unu quĩrã basia Jesuba ne ununacada obãrãda. 9 Herodeba Jesua quĩrãtanõa iwidiisia, baribãrã Jesuba ni cãrẽ sida panuē basia. 10 Sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabadarã sida arima panasidaa. Ādjia Jesura bio biẽ jara panasidaa. 11 Mãwã panãne Herodeba idji sordaorã bida Jesuda ipida biẽ jara duanasidaa. Djiõ biya quiruda Jesua jãbidapeđa idji carea ipida duanasidaa. Mãwãnacarea Herodeba idjira Pilatomaā jẽda diabuesia. 12 Mañ ewarideba ãtaa Pilatora Herode ume dji quĩrũ badada dji biada panesidaa.

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-26; Marco 15:6-15; Juañ 18:39–19:16

13 Mañbe Pilatoba puru bororãda, sacerdote bororãda, puru sida ābaa trãcuasia. 14 Ādjirãa nãwã jarasia:

–Bãrãba mãmaa nañ ēberãra enesidaa jaradi carea idjia purura quĩrũbiga ðada; baribãrã bãrã quĩrãpita bio iwidiidamãna

* **23:1** Romanorã boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druaдебema boroda ðasia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36 babãrãdaa. Judiorã bororãba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso bearã beacara panã bẽrã. Aba romanorãba mãwã cawa odida panasidaa. † **23:7** Mañ Herodera Antipa trã jarabadjidaa.

bedeade bΛda unuēa. ¹⁵ Herode bida idjira bedeade bΛēda ununa bērā mΛmaa jēda diabuesia. Mañ bērā ebuda bΛa idjira beadiē panΛda. ¹⁶ Ababe soaba ubipeda ēdra bΛya.–

¹⁷ Poaza mañ ewaride Pilatoba preso beada aba ēdra bΛbadjia.† ¹⁸ BaribΛra jūma dji powua nūma ēberārāba nāwā bia jarasidaa:

–jJālgΛra beabidua! jBarrabádra ēdra bΛdua!–

¹⁹ Mañ Barrabára preso basia puru quĩrūbigada carea idjaba mĩa beada carea. ²⁰ Pilatoba Jesuda ēdra bΛ quĩrĩa bΛ bērā purua waya bedeasia. ²¹ Māwāmĩna waya jĩgua bia jarasidaa:

–jCrude cachi beabidua, crude cachi beabidua!–

²² Mañne Pilatoba waya ādjia jarasia:

–jBaribΛra nañ ēberāba cārē cadjiruada osi? Idjia cadjiruara oē bΛa beadi carea. Mañ bērā soaba ubipeda ēdra bΛya.–

²³ BaribΛra ādjirāra wađibida jĩgua bia duanasidaa Jesu crude cachi beabimārēa. Mañ awara sacerdote bororāba ara mañ quĩrāca jĩgua jara duanesidaa aba Pilatoba jĩbΛraēda.§

²⁴ Mañ bērā Pilatoba ādjirāba jara panΛ quĩrāca osia.

²⁵ Barrabāba purura quĩrūbigadamĩna idjaba mĩa beadamĩna Pilatoba idjira ēdra bΛsia ēberārābΛra iwidipedada bērā. Mañbe ādjia quĩrĩ panΛ quĩrāca Jesura obisia.

Jesu crude cachi bΛpedada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Juañ 19:17-27

²⁶ Jesu crude cachidi carea edesidade Cirenenebema Simoāda puruēaa zebΛra basía. Jesuba cru eronibadara mañ Simoāa ataubidapeda idji caidu edebisidaa.

²⁷ Ādji caidu ēberārāda bio cābana wābΛda basía. Mañne ĩcΛra wērārāda Jesu carea jĩa panasidaa. ²⁸ Jesuba ādjimaa acΛpeda jarasia:

–Jerusaleñnebema wērārā, mΛ carea jĩārānada; ātebΛra ara bādji carea, bārā warrarā carea bida jĩānada. ²⁹ Ewari aba ēberārāba jaradía: “Bio bia beaa wērārā warra todacara idjaba ju dawadacara.” ³⁰ Mañne eyaa nāwā jaradía: “Dai ĩrĩ baedua.” Dewara eyaa jaradía: “Daira ānā nūmΛdua.”*

³¹ Ēberārāba mΛ, bacuru onoa quĩrāca bΛda beadibΛra,† bacuru pō quĩrāca beara j̣sāwāni?–†

³² Jesu ume crude beadi carea ēberā cadjiruarāda umé edesidaa. ³³ Ējūā Boro BΛwΛra abadama jūēsidade Jesura crude cachi jira bΛsidaa. Dji ēberā cadjiruarā sida crude

† **23:17** Griego bedeade zocārā cartade mañ versícultura neēa. § **23:23** Sacerdote bororāba. Griego bedeade ĩcΛra cartade mañra neēa. * **23:30** Osea 10:8.

† **23:31** Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara edauēde “bacuru tucuda” abadjidaa. Isaía 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. † **23:31** Ezequiel 15:1-8.

cachi jira bΛsidaa, aba Jesu jΛwa araare, aba idji jΛwa aΛare.
 34 [Mañne Jesuba jarasia:

–Zeza, ädjia o panΛra quĩrãdoadua. Ädjia adua panΛa cãrẽda
 o panΛda.–]§

Mañ awara sordaorãra ne jemenesidaa Jesuba cacuade jΛ
 badara sãwã jedecadi cawaya.*

35 Jũma mañgΛra ëberãrãba aΛ duanasidaa. Mañne dji
 bororãba idjira ipida biẽ jara duanesidaa:

–Dewararãda carebasia.† Äcõrẽba idjida dadjirã ëdra
 edamãrẽã bΛsibΛrΛ, ζara iduba poya ëdraẽca?–

36-37 Mañ awara sordaorã arima duanΛba Jesura ipida biẽ
 jarabadjidaa. Ädjia Jesua uva ba oregueada diade wãnapeda
 jarabadjidaa:

–BΛda wãrãda judiorã borobΛrΛ, ara bΛduba ëdraΛdua.–

38 Jesu boro nocoare bedeadada cachi jira bΛsidaa cawabidi
 carea idjira cãrẽ carea beabΛdada. [Griego bedeadade, latiΛ
 bedeadade, hebreode bida] nãwã bΛ basia: “NañgΛra judiorã
 boroa.”‡

39 Mañne ëberã aba cadjirua oda carea crude
 cachipeadadaba Jesura nãwã biẽ jarabadjia:

–BΛda wãrãda Äcõrẽba ëdra edabari diai jaradabΛrΛ, bΛduba
 ëdrapeada dai sida ëdra bΛdua.–

40 BaribΛrΛ dewarabemaba idjira nãwã quẽãsia:

–ζba sida cawa o panΛmĩna wadibida Äcõrẽra wayaẽca?

41 Wãrãda dadjira nama jira pananida panΛa cadjiruada
 opedada bẽrã. BaribΛrΛ za bΛ ëberãba ζcãrẽ cadjiruada osi?–

42 Mañbe idjia Jesua nãwã jarasia:

–BΛ jũmarã boroda bebΛrΛde mΛra quĩrãnebadua.–

43 Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

–MΛa wãrãda jaraya: bΛra nane mΛ ume bajãne baya.–§

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Juañ 19:28-30

44-45 Umatipa ãmãdaura quisia. Mañba nañ ëjũãra hora ùbea
 jũma pãima nũmasia. Äcõrẽ de dromane eda wua eatΛ jira bΛra
 ësidra cõã dogosia.* 46 Ara mañne Jesuba jĩgua jarasia:

–Zeza, mΛ jaurera bΛ jΛwade bΛbΛrΛa.–†

Mãwã jarapeada iyãdrasia.

§ 23:34 Griego bedeadade ãcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neẽa. * 23:34
 Salmo 22:18. † 23:35 Carebasia. Griego bedeadade bΛ bΛa: “Ëdra edasia.”

‡ 23:38 Griego bedeadade ãcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neẽa. § 23:43
 Bajã. Griego bedeadade bΛ bΛa “paraíso.” Mama jipa bea jaidapedadarãra bia
 duanΛa.

* 23:44-45 Exodo 26:31-33. † 23:46 Salmo 31:5.

47 Mañ unuside sordaorã boro arima ðaba Æcõrëra nãwã bia jarasia:

–Wãrãda nañ ëberãra jipa ðasia.–

48 Jesu crude beabada acade wãpedadaba jũma mãwãnara ununapeda sopuadeba ãdji so ãrã u duanada jëda wãsidaa. 49 Mãwã duane jũma Jesu unubadarãba, wërãrã Galileadeba idji caidu nãpedadarã bida tamaba acã panasidaa.

Jesu tãbaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Juañ 19:38-42

50-51 Ëberã Jose abadada ðasia. Idjira Arimatea puru Judea druadebema basía. Ëberã bia basía idjaba jipa ðasia. Æcõrëra jũmarã Boroda ðemãrëã jãã basía. Idjira judiorã dji bororãnebema basía baribara bedea ausidade bia ðada aë basía. Ædjia opedadara bië unusia. 52 Mañ Josera Pilatoma wãpeda Jesu cacuada iwídisia tãbari carea. 53 Mañbe Jesura edaa edapeda borobaba ðarapeda mõjë uria corodade eda ðasia. Mañ uria corodade ni abaa bëwãrãda wadi ðadaca basía. 54 Ænãũbada ewarira ãrã ða bërã judiorãba mañ ewari carea ne jũmada o eropananida panasidaa.

55 Æcãra wërãrã Jesu ume Galileadeba zepedadada Jose caidu wãsidaa. Jũnapeda mõjë corodara unusidaa. Idjaba unusidaa Jesura eda ðadadada. 56 Mamaaba jëda wãnapeda ãdjirãba bëwãrã ðarabada querada osidaa. Nurëma Ænãũsidaa Æcõrë leyba jara ða quĩrãca.†

24

Jesu ãrëbada

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Juañ 20:1-10

1 Nabema ewari domianebemane wërãrãra diapedada Jesu tãbaripedadamaa wãsidaa. Ædjia bëwãrã ðarabada quera opedadara edesidaa. [Ædji ume dewara wërãrã sida wãsidaa.]* 2 Baribara mõgara waibaa dji uria jũãtra ðadara orrocawa cobada unune wãsidaa. 3 Dji uriade eda wãbdade dadjirã Boro Jesu beudara ununaë basía. 4 Mañ carea ãdjia abeda cawa críchadaë basía. Cawaëne ãdji caita ëberãda umé odjasidaa. Mañ ëberãba cacuade jã panara dorrodorrea basía. 5 Mañ carea wërãrãra bio dauperabada edaa ðarrusidaa. Mañne dji ëberãrãba ãdjia jarasidaa:

–¿Cãrë cãrëã bãrãba zocai ðada beudarã tãëna jara panã?

6 Idjira nama ðaëa ãrëbada bërã.† Wadi Galileade panasidade

† 23:56 Exodo 20:10. * 24:1 Griego bedeeade Æcãra cartade bedea corchete de ðara neëa. † 24:6 Idjira nama ðaëa ãrëbada bërã. Griego bedeeade Æcãra cartade maãra neëa.

idjia bārāa jaradara quĩrānebadadua. ⁷ Idjia nāwā jara-
sia: “ΛcΛrΛba mλ, Naλ Djara Edadara ēberā cadjiruarāa jida
diadida panΛa. Mλra crude beadia, baribΛrΛ ewari ũbeade
λrēbaya.”—†

⁸ MaλnebΛrΛ ādjirāba quĩrānebasidaa Jesuba māwā jaradada.
⁹ Ara maλda wērārā jēda wānapeda Jesuba edadarā once
panΛa, waabemarāa bida ādjia unupedadara nēbΛrΛsidaa.
¹⁰ Maria Magdalenaba, Juanaba, Santiago papa Mariaba,
dewara wērārā ādji ume panΛ bida Jesuba edadarāa māwā
nēbΛrΛsidaa. ¹¹ BaribΛrΛ wērārāba jara panΛra crīcha neē
bΛca bada bērā ādjirāba ĩjānaē basía. ¹² Māwāmīna Pedrora
ara maλda Jesu tΛbaripeadamaa pira wāsia. Dji uriade eda
acΛside ababe dji bēwārā bΛrā bada wuada unusia. Maλ carea
cawa crīchaē diguidaa wāsia.

Emaú purudaa wābada ode nĩbapedada

Marco 16:12-13

¹³ Ara maλ ewaride Jesu ĩjā beadada umé Emaú puru za-
quedaa wābΛda basía. Maλ purura Jerusaleλneba mĩgaē bΛa. §
¹⁴ Ādjia jūma Jesu māwānanebemada bedea nĩbasidaa. ¹⁵ Māwā
bedea nĩnane Jesura caita zepeda ādji ume nĩbasia. ¹⁶ BaribΛrΛ
Jesuda māwā bΛda Ācōrēba ādjía idu cawabiē basía. ¹⁷ Maλne
Jesuba ādjía iwidisia:

–¿Bārāba cārēda jara nĩna?–

Maλ ũrĩsidade nũpanesidaa. Ebuda basia bio sopua panΛda.*

¹⁸ Aba Cleopa abadaba panusia:

–Zocārā Jerusaleλne jũepedadadebemaba ¿ababe bΛabΛrΛ
adua bΛca naλ ewaride sāwānada?–

¹⁹ Jesuba ādjía iwidisia:

–¿Cārēnebemada jara panΛ?–

Ādjia panusidaa:

–Jesu Nazaredebemada jara panΛa. Idjia odadeba idjaba
jaradadeba cawabisia idjira Ācōrēneba bedebarida. Ācōrēba,
puru bida idjira bia unusidaa. ²⁰ BaribΛrΛ puru bororāba,
sacerdote bororā bida idjira crude cachi beabisidaa. ²¹ Daiba
crīchasiidaa idjiabΛrΛ dadjí Israel purura biē bΛdebemada ēdrΛ
bΛida. Māwāmīna idji beapedadara idiba ewari ũbea bΛa.

† 24:7 Luca 9:22; 18:31-33. § 24:13 Mĩgaē bΛa. Griego bedede bΛ bΛa
“sesenta estadia.” Maλ tamara once kilómetro quĩrāca bΛa. * 24:17 Maλ ũrĩsidade
nũpanesidaa. Ebuda basia bio sopua panΛda. Griego bedede λcΛrΛ cartade bΛ bΛa:
“¿Cārē cārēā sopua panΛ?”

²² BaribΛΓΛ ἄCARΛ wērārā dai tãēnabemaba jarapedada carea दौरा wetara cawa crīchadaē panesidaa. Ādjira idi dia-pededa idji tΛbaripedadamaa wāsidaa. ²³ Dji bēwārāra ununaē bērā daimaa jarade zesidaa ādjia bajānebema nezocarāda unusidada. Maḷgarāba ādjía jarasidamanaa Jesura ḷrēbasida. ²⁴ Maḷ carea ἄCARΛ dairānebemaba aCΛde wāsidaa. Idji tΛbaripedadama ara wērārāba jarapedada quīrāca unusidaa. BaribΛΓΛ idjida ununaē basía.–

²⁵ Maḷ carea Jesuba ādjía jarasia:

–¡Jūma Ācōrēneba bedeabadarāba jarapedadara bārāba ījāna ama panΛa! ¡Bārāra crīcha neē panΛa! ²⁶ ¿Ācōrēba ēdρα edabari diai jaradara dji Dromada bei naēna bia mīgaida basīēca?–†

²⁷ Maḷbe Ācōrē cartade idjidebema ḅΛpedadada jūma cawa jarasia. Moiseba ḅΛdada, Ācōrēneba bedeabadarāba ḅΛpedada sida jūma cawa jarasia.

²⁸ Māwā nīnane ādji wābΛda purude jūēsidaa. Maḷne Jesura nocodaa wābΛΓΛ basía. ²⁹ BaribΛΓΛ ādjirā ume bēmārēā nāwā bio bedea djuburiasidaa:

–Ewarira queubodo bērā wārādua. Dai ume bedua.–

Maḷ bērā ādji ume besia. ³⁰ Ne cobΛdade Jesuba paḷda edapeda Ācōrēa bia jarasia. Cōrācuapeda ādjía diasia. ³¹ MaḷnebΛΓΛ Ācōrēba ādjía idu cawabisia Jesuda māwā ḅΛda. BaribΛΓΛ Jesura ara maḷda nēbasia. ³² Maḷne ādjiduba nāwā jarasidaa:

–Idjia Ācōrē bedea cawa jara nībaside ¿dadjira bio ḅΛsrida pananaē basica?–

³³ Ara maḷda ādjira jēda Jerusaleḷnaa wāsidaa. Maḷne Jesuba edadarā once panΛara dewararā ume ābaa dji jΛre panΛda unune wāsidaa. ³⁴ Maḷgarāba nāwā jara panasidaa:

–¡Jesura wārāda ḷrēbasia! Simoḷa ara idjida unubisia.–

³⁵ Ara maḷda ādjia bida nēbΛΓΛsidaa ode sāvāpedadada. Ādjia jarasidaa:

–Jesuba paḷ cōrācuaside daiba cawasidaa idjida māwā ḅΛda.–

Jesuba edadarāa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Juaḷ 20:19-23

³⁶ Wadibida maḷgΛdebema bedea duanΛne Jesuda ādji ēsi odjasia. [Maḷbe ādjirāa jarasia:

–¡Necai pananadua!–]‡

³⁷ Maḷ unusidade ādjirāra bio dauperasidaa, bēwārāda māwā ḅΛda crīchaside bērā. ³⁸ BaribΛΓΛ Jesuba ādjía jarasia:

† 24:26 Isaía 53:7-12. ‡ 24:36 Griego bedeeade ἄCARΛ cartade bedea corchetede ḅΛra neēa.

–¿Cārē cārēã bārāra daupera panΛ? ¿Cārē cārēã ïjānaē panΛ mārā lrēbasida? ³⁹ Mā jΛwara, mā jīrū sida acΛdadua. Māda jāwā bΛa. Mārā tānadua. Jaurera djara neē bΛa, mañne acΛdadua: mārā djara bara bΛa.–

⁴⁰ Māwā jarapeda idji jΛwara, jīrū sida acΛbisia.Š
⁴¹ Māwāmīna bΛsrīdaba ādjia wadi poya ïjānaē basía. Ādjia abeda cawa crīchadaē basía. Mañ carea Jesuba ādjía nāwā iwīdisia:

–¿Bārāba codira neē panΛca?–

⁴² Mañ carea ādjirāba Jesua beda badada diasīdaa. Urrajō sida diasīdaa.* ⁴³ Ara mañda ādji quīrāpita cosia.

⁴⁴ Māwānacarea ādjía jarasia:

–Mā wadi bārā ume bāsīde jara babadjia mñnebema naēna bΛpedadara jūma māwāida bΛda. Mañra Moiseba bΛsia, Ācōrēneba bedeabadarāba bΛsīdaa, idjaba Salmo cartade bīda bΛ bΛa.–

⁴⁵ Mañbe Jesuba ādji crīchara ewasia Ācōrē bedeā cawadamārēã. ⁴⁶ Nāwā jarasia:

–Ācōrē cartade nāwā bΛ bΛa: Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara bia mīgaida bΛa. Beudacarea ewarī ūbeade lrēbaya.

⁴⁷ Mañbe idji trāneba idji ïjā beaba ēberārāa jaradia cadjiru-ada igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēã. MāwābΛrΛ Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoaya. MañgΛra naārā Jerusaleñ purude jaradapeda jūma puru beaza jarade wānia. ⁴⁸ Ara bādji dauba mā māwānara jūma unusīdaa. ⁴⁹ Wārāda māla bārāmaa mā Zezaba diai jaradada diabueya. Mañra idji Jaurea. Mañ bērā bārāra nama Jerusaleñne pananadua aba idji bΛba bajāneba zeida bΛ edabΛdadua.–

Jesu bajānaa wāna

Marco 16:19-20

⁵⁰ Māwānacarea Jesuba ādjirāra Jerusaleñ puru dajadaa Beta-
 nia caita pe edesia. Mañbe idji jΛwara łtaa wapeda ādjirāra bia
 jarasia Ācōrēba careba bamārēã. ⁵¹ Māwā bedeā bΛde Ācōrēba
 idjira bajānaa edesia.† ⁵² Ādjirāba Jesua bia bedeā pananapeda
 bio bΛsrīdaa Jerusaleñnaa jēda wāsīdaa. ⁵³ MamaΛba łtaa
 ādjirāra ewariza Ācōrē de droma dajadaare wābadjīdaa Ācōrēa
 bia beedeadi carea.‡

Š 24:40 Griego bedeade λCΛrΛ cartade mañ versīculora neēa.

* 24:42 Urrajō

sīda diasīdaa. Griego bedeade zocārā cartade mañra neēa.

† 24:51 Hecho

1:9-11.

‡ 24:53 Griego bedeade λCΛrΛ cartade mañare bΛ bΛa: “Amén.”

JUAΛ BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA JUAΛBA BΛDA

Jesu ume nĩbada Juaλba naλ cartada bΛsia. Poa 80are Epeso purude baside bΛsia. BaribΛΓΛ cartade jaraē bΛa idjia bΛdada. ΛcΛΓΛmaarā naλ cartade Juaλba ara idjida “Jesuba bio quĩrĩā bΛ” trλ jarabadjia (21:20-24).

Juaλba naλ cartara djabarā itea bΛsia cawadamārēā ādjia Jesudebema ĩjāpedadara wārāda. Idjaba jūmarā itea bΛsia Jesura wārāda Ācōrē Warrada ĩjānamārēā. Maλ crĩcha dromara Juaλba bΛsia 20:31ne: “Jūma naλΓara bΛsia bārāba Jesura Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada, Ācōrē Warrada ĩjānamārēā. Māwā ĩjānibΛΓΛ idjideba zocai bai arada erobeadia.”

Naλ cartade Juaλba ebuda cawabisia Jesura wārāda Ācōrēneba zesida. MaλΓara naārā cawabisia ēberārāba jara panΛneba (1:1-51). Maλare cawabisia Jesuba ne ununaca siete o bΛdeba (2:1neba aba 11:44daa). Maλare Juaλba bΛsia Jesu beui carea bΛdebemada (11:45deba aba 17:26daa), idji igara beaba jidadapeda crude beapedadadebemada (18:1neba aba 19:42daa) idjaba idji ĩjā beaba idji λrēbada unupedadadebemada (20:1neba aba 21:25daa).

Naλ cartade Jesuba ebudaara jaradisia Ācōrē Jauredebemada (3:1-8; 6:63; 7:37-39; 14:15-29; 15:26deba aba 16:15daa, 20:19-23). Maλ awara ebuda bedeā bΛa Ācōrēba idji Warra quĩrĩā bΛdebemada (5:19-21; 10:17-18; 17:1-26) idjaba sāwā idji ĩjā beara quĩrĩā bΛda (3:16-17; 11:33-37; 13:1neba aba 17:26daa).

Jesucritora Bedea abadaa

¹ Naārāeda “Bedeā” abadada bΛsia.* Maλ Bedea abadara Ācōrē ume ābaa bΛsia. Wārāda Ācōrēda māwā bΛsia. ² Idjira naārāeda Ācōrē ume bΛsia. ³ Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia. Idji neē Ācōrēba ni cārē sida oē basía.† ⁴ Bedea abadaba zocai bai arada dia bΛa. Maλ zocai bai arara λnaa quĩrĩaca bΛa, maλneba Ācōrēba ēberārāa idjidebemada cawabi bΛ bērā.

* **1:1** Maλ versículode Juaλba Jesucritora Bedeada trλ jarasia. Ara maλ quĩrĩaca Jesucritora Bedeada trλ jarasia Apocalipsi 19:13de. † **1:3** Proverbio 8:22-31. ΛcΛΓΛ judiorāba jarabadjidaa Bedea abadara Ācōrē necawaada. AcΛdua 1 Corinto 1:30.

⁵ Ācōrēba cawabi ɓARA pāĩmane urua eradra ɓA quĩrāca ɓAA. Mañ uruara pāĩmaba poya quiaēa. †

⁶⁻⁷ Ēberāda ɓasia Borocuebari Juañ abadada. § Ācōrēba idjira diabuesia ãnaanebemada bedeamārēã, jūmarāba ĩjānamārēã.

⁸ Juañra mañ ãnaaē basía, āteɓARA mañ ãnaanebemada bedeabadjia. ⁹ Nañ ējūāne zeida ɓadadrA mañ ãnaa dji ara basía. Idjira jūmarā itea urua ɓAA.*

¹⁰ MañgA ãnaara nañ ējūāne ɓasia. Ācōrēba idjideba nañ ējūāra oɗamĩna nañ ējūānebemarāba idjira cawadaē basía.

¹¹ Bajāneba idji druadebemarāmaa zesia. Māwāmĩna idjira bia edadaē basía. ¹² BaribARA idji bia edapedadarāba idjira ĩjāsidaa. Mañ bērā idjia ādjirāra ɓASIA Ācōrē warrarāda ɓeadamārēã. ¹³ Ādjira Ācōrē warrarā badaē basía ādji papaba todadeba wa ādji djibarirāneba. ĀteɓARA ĀcōrēɓARA idji warrarāda ɓASIA.

¹⁴ Bedea abadara nañ djara edapeda dadjirā tāēna nĩɓabadjia. Idji biadeba dadjirāra bio carebasia. Idjia dadjirā ebuda cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā ɓADA. Mañne dairāba unusidaa idjira dji droma ɓADA, dadjirā Zeza Warrada māwā ɓA bērā. ¹⁵ Borocuebari Juañba idjidebemada nāwā jĩgua jarabadjia:

–Mā nañ ēberānebemada nāwā jara ɓabadjia: “Mā caidu zebARA mañ cāyābara dji dromaara ɓAA, idjira mñ naēna ɓada bērā.”–

¹⁶⁻¹⁷ Ācōrēba naēna idji leyda Moisedeba dadjirā diasia, baribARA Jesucritodeba dadjirā cawabisia idjira wārāda sāwā ɓADA idjaba idji biadeba dadjirāra bio careba ɓADA. Wārāda idji bia waɓAA ɓadeba jūma dadjirāra ɓarima zocārā careba ɓAA. ¹⁸ Ni abaɓba Ācōrēra ununacaa. † BaribARA dji Warra ababe ɓARA Ācōrē bērā idjaba dji Zeza ume ābaa ɓA bērā, dadjirā cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā ɓADA. †

Borocuebari Juañnebema

Mateo 3:11-12; Marco 1:7-8; Luca 3:15-17

¹⁹⁻²⁰ Judiorā dji dromarāba Jerusaleñneba sacerdoterāda, levitarā sida Juañmaa diabuesidaa. Mañgarāba Juañ iwidisidaa:

–¿ɓARA cai? ¿ɓARA Ācōrēba ēdra edabari diai jaraɗaca?–

Mañne idjia ebuda jareasia:

† **1:5** Mañ uruara pāĩmaba poya quiaēa. Griego bedeade maɓba idjaba jara ɓAA: “Mañ uruara pāĩmaba poya cawaēa.” § **1:6-7** Griego bedeade ababe “Juañ” ɓA ɓAA. * **1:9** Isaía 49:5-6. † **1:18** Exodo 33:18-20. † **1:18** Dji Warra ababe ɓARA. Griego bedeade ãCARA cartade ɓA ɓAA: “Ācōrē ababe ɓARA.” Ācōrē bērā idjaba. Griego bedeade ãCARA cartade mañra neña.

–M̄ra Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaēa.–§

²¹ Ādjirāba wayacusa iwīdisidaa:

–¿Māēteara bΛra cai? ¿BΛra Elíaca?–*

Idjia panusia:

–M̄ra Eliaēa.–

Ādjirāba waya iwīdisidaa:

–BΛra ¿Ācōrēneba bedēabari dji droma bΛ zeida badaca?–†

Idjia panusia:

–M̄ra maḷgΛēa.–

²² Maḷ carea ādjirāba iwīdisidaa:

–¿Māēteara bΛra cai? Dai diabuepedadarāa bΛdebemada jarade wānida panΛa. Ara bΛdjidebemada daia ¿cārēda jarai?–

²³ Maḷne Juaḷba panusia:

–Ācōrēneba bedēabari Isaíaaba nāwā jarasia: “Ējūā pōāsa ewaraga bΛde abaΛba naḷda jara bΛa: Dadji Boro ora jipa jaridadua.”‡ M̄ra maḷ ēberāa.–

²⁴ Juaḷmaa diabuepedadarāra ḷcΛrΛ pariseorā basía.§

²⁵ MaḷgΛrāba idjía iwīdisidaa:

–BΛda Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaēbΛrΛ, idjaba EliaēbΛrΛ, idjaba Ācōrēneba bedēabari dji dromaēbΛrΛ, ¿cai trḷneba bΛa ēberārāra jāwā borocuecua bΛ?–

²⁶⁻²⁷ Juaḷba nāwā panusia:

–M̄ara baidoba borocuebaria. BaribΛrΛ mḷ caidu zeida badara bārā tāēna bΛmīna bārāba idjira adua panΛa. Idjira mḷ cāyābara dji dromaara bΛ bērā, idjia jirūne jḷ bΛ ērāi carea m̄ra bia bΛēa.–

²⁸ Jūma maḷgΛra māwāsia ējūā Betania abadama, Jordaḷ do waa quīrārē ḷmādaud odjabariare Juaḷba borocue badama.*

Jesura Ācōrē Oveja Zaquea

²⁹ Maḷ nurēma Juaḷba Jesuda idjima zebΛrΛda unusia. Maḷne idjia jarasia:

–¡AcΛdadua! JāḷdrΛ Ācōrē oveja zaquea. Idjideba Ācōrēba naḷ ējūānebemarāba cadjirua obadara quīrādoaya.†

³⁰ Idjidebemada mḷa naēna jarasia: “Mḷ caidu zebΛrΛra mḷ cāyābara dji dromaara bΛa, idjira mḷ naēna bada bērā.”

³¹ Naēna mḷa adua basia Jesuda māwā bΛda. BaribΛrΛ mḷa

§ 1:19-20 Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada. Maḷra griego bedēade “Crito” bḷ bΛa. Critora trḷēa. Jara bΛa “Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bΛdadada.” Arameo bedēade jarabadaa “Mesías.” * 1:21 Malaquia 4:5-6. † 1:21 Deuteronomio 18:15-19. ‡ 1:23 Isaía 40:3. § 1:24 Griego bedēade maḷba idjaba nāwā bḷ bΛa: “Juaḷmaa diabuepedadarāra pariseorāba diabuesidaa.” * 1:28 Maḷ Betaniara dji Jerusaleḷ caita bΛ puruēa. AcΛrΛmaarā Juaḷba Betaniada bḷasia Batanea drua trḷda āi bΛbΛrΛdeba. Idjaba ḷcΛrΛ cartade “Betábara” bḷ bΛa. † 1:29 Levítico 16:20-22.

baidoba borocue b_Λaa israelerāba cawad_Λamārēã caida Ācōrēba diabuedada.–

³² Idjaba jarasia:

–M_Λaa unusia Ācōrē Jaurera bajāneba puchirā quīrāca zepeda Jesu ume beb_Λr_Λada. ³³ M_Λaa adua basia idjira dji dromaara b_Λada. Barib_Λr_Λ m_Λaa borocuemārēã Ācōrēba diabueside nāwā jarasia: “B_Λaa unuya m_Λ Jaurera ab_Λal ēberā ār_Λ zepeda idji ume beb_Λr_Λada. Unub_Λr_Λde b_Λaa cawaya ma_Λ ēberāb_Λr_Λ m_Λ Jaurera dia beida.”[†] ³⁴ M_Λaa ma_Λg_Λara unusia. Ma_Λ carea m_Λaa jara b_Λaa idjira wārāda Ācōrē Warrada.–

Jesu ume nībabadarā dji naārābemarā

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20; Luca 5:2-11

³⁵ Ma_Λ nurēma Borocuebari Jua_Λra wayacusa arima basia. Idjaba idji ume nībabadarāda umé panasidaa. ³⁶ Ma_Λne Jua_Λba Jesura caita wāb_Λr_Λada unupeda jarasia:

–j_{Ac}ad_Λdua! Jari b_Λdr_Λ Ācōrē Oveja zaquea.–

³⁷ Ma_Λ ūrīnapeda Jua_Λ ume nībabadarā umébemara Jesu caidu wāsidaa. ³⁸ Jesuba jēda ac_Λb_Λr_Λde idji caidu zeb_Λdada unusia. Ma_Λne iwidisia:

–Bārāba ζcārēda quīrīã pan_Λ?–

Ādjia jarasidaa:

–Rabi, b_Λra ζsāma b_Λbari?– (Ma_Λ be_Λea Rabiba jara b_Λaa “Jaradiabari.”)

³⁹ Jesuba panusia:

–Ac_Λde zed_Λdua.–

Ara ma_Λda wānapeda unusidaa sāma b_Λbarida. Ma_Λ ewaride idji ume panesidaa quewara bab_Λr_Λ bērā.

⁴⁰ Jua_Λba jarada ūrīnapeda Jesu caidu wāpedadara umé panasidaa. Aba Simo_Λ Pedro djaba Andre basia. ⁴¹ Andrera Jesuma bapeda naārā idji djaba Simo_Λda j_Λr_Λde wāsia. Unupeda jarasia:

–Daiba unusidaa Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradada.–[‡]

⁴² Ma_Λbe Andreba Simo_Λra Jesumaa edesia. Jūēpedadacarea Jesuba Simo_Λmaa ac_Λpeda jarasia:

–B_Λra Joná warra Simo_Λaa, barib_Λr_Λ idiba ātaa b_Λra Cepa adia.–* (Ma_Λ tr_Λ Cepara idjaba Pedro abadaa.)

Jesuba Pelipe, Natanael sida trāna

⁴³ Nurēma Jesuba Galilea druadaa wāida crīchasia. Ma_Λ bērā Pelipeda j_Λr_Λasia. Unupeda jarasia:

[†] **1:33** M_Λ Jaurera dia beida. Griego be_Λede “m_Λ Jauredēba borocue beida” b_Λ b_Λaa. Ezequiel 36:25-27; Isaia 11:1-2; Joel 2:28-29. **‡** **1:41** Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradada. Ma_Λra griego be_Λede “Crito” b_Λ b_Λaa. Critora trāēa. Jara b_Λaa “Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda b_Λdada.” Arameo be_Λede jarabadaa “Mesías.” * **1:42** Joná. Griego be_Λede ma_Λ trāra Jua_Λ abadaa. Cepa, Pedro. Ma_Λg_Λarā trāba jarabadaa “mōgara.”

–M̄a quĩrĩã b̄a b̄ara m̄ ume n̄baida.–

44 Mā Pelipera Betsaidá purudebema basía. Andrera idjaba Pedro sida mamabema basía. 45 Māne Pelipeba Natanaelda j̄r̄de w̄sia. Unupeda jarasia:

–Moiseba b̄da leyde jara b̄ ēberãda daiba unusidaa. Ācõrẽneba bedeabadarãba idjidebemada b̄sidaa. Idjira Jose warra Jesu Nazaredebemaa.–

46 Natanaelba Pelipea jarasia:

–¿M̄wãra dadjirã bia duananira Nazaredeba zeica?–

Pelipeba jarasia:

–Wãna ac̄de.–

47 Jesuba Natanael idjima zeb̄r̄ unuside jarasia:

–¡Ac̄dadua! Nādr̄ wãrãda israelerã dji araa. Djãrãra c̄r̄gaca.–

48 Natanaelba Jesura unuca bada b̄rã iwidisia:

–B̄a m̄nebemada ¿sãwã cawa b̄?–

Jesuba panusia:

–Pelipeba b̄ j̄r̄de wãi naẽna m̄a cawa b̄sia b̄ara higojõ bacuru edrecare b̄da.–

49 Mā carea Natanaelba jarasia:

–Jaradiabari, b̄ara wãrãda Ācõrẽ Warraa. B̄ara dadji israelerã Boroa.–

50 Māne Jesuba jarasia:

–M̄a b̄ara higojõ bacuru edrecare b̄da cawasiada a b̄ carea ¿b̄a m̄wã cr̄cha b̄ca? Mā cãyãbara ne ununaca waib̄ara beada zocãrã unuya.–

51 Mābe Jesuba jarasia:

–Wãrã arada m̄a jaraya: bãrãba bajãra ewa n̄m̄da ununia. Idjaba ununia bajãnebema nezocarãra m̄, Nā Djara Edada b̄amaa udaa zedapeda ãta wã duanda.–†

2

Jesuba baidoda uva ba babisia

1 Ewari ũbea badacarea ēberãda dji edasidaa Caná purude Galilea druade. Mā carea b̄srida ewarida o panasidaa. Jesu papada mama b̄sia. 2 Jesura, idji ume n̄babadarã sida mā quima edab̄r̄ b̄srida o pan̄maa jarasidaa wãnamãrẽã.

3 M̄wã pan̄ne uva b̄ara jõna b̄rã dji papaba Jesua jarasia:

–Uva b̄ara jõsia.–

4 Māne Jesuba jarasia:

† 1:51 Genesi 28:12.

–Papa, ¿cārē cārēã bla ml̄a maḷḡara jara ða? Mḷ ewarira wadi jūēē bla.–*

⁵ Baribara Jesu papaba dji jede panla jarasia:

–Idjia jarabara jūma odadua.–

⁶ Maḷne sei zoco waibla mōgara odada arima panasidaa. Judiorãba maḷ zocodeba baidoda juebadjidaa ne sagadapeda Ācōrē quĩrãpita bia beadi carea. Zocozã veinte wa treinta galoḷ poya beasia.† ⁷ Maḷne Jesuba uva ða jede panla jarasia:

–Zã beã zocoda baidoba biradadua.–

Ara maḷda bira ta nūmasidaa. ⁸ Maḷbe Jesuba jarasia:

–Jãlbe maĩrĩ jueadapeda uva ða jede panla boromaa ededadua.–

Ara maḷda mãwã osidaa. ⁹ Maḷbe uva ða jede panla boroba maḷ baido badada do zasia. Wãrãda uva bada dosia, baribara idjia adua basia sãma juesidada. Ababe dji jede panlabara cawa panasidaa. Uva ða jede panla boroba dji umaquĩrã quima edaya ðada trãpeda jarasia:

¹⁰ –Jūmarãba naãrã uva ða biara ðada jedebadaa. Jĩrũare quĩrã para duanenacarea uva ða mãcuaē ðada jedebadaa. Baribara bla uva ða dji biara ða mēã erobadada ãrãbara jedebibara.–

¹¹ Maḷ ne ununaca naãrã odara Jesuba Canã purude Galilea druade osia. Maḷḡadeba idjira dji Dromada unubisia. Mãwã idji ume nĩbabadarãba idjira wãrãda iḷãsidã.

¹² Mãwãnacarea Jesura Capernaũ purudaa wãsia. Idji pada, idji djabarãda, idji ume nĩbabadarã sida idji ume ãbaã wãsidã. Mama dãrã pananaē basia.

Jesuba ne nēdobuebadarã ãyã jarecuada

Mateo 21:12-13; Marco 11:15-18; Luca 19:45-46

¹³ Judiorã Egiptoẽba ēdrãpedada quĩrãnebabada ewarida caita basia.† Maḷ bēã Jesura Jerusaleãnaa wãsia. ¹⁴ Mama Ācōrē de droma dajada unusia Ācōrēã babue diadi careabemada nēdobue panada. Pacada, ovejada, puchirã sida nēdobue panasidaa. Idjaba ãcaraãba Ācōrē de dromane diada ða paratara dji drua ãiba zebadarãã nēbla nēdobuebadjidaa ãibema paratara diacara panana bēã. ¹⁵ Maḷ carea Jesuba jãcarada soa quĩrãca osia. Maḷba Ācōrē de dajada duana, ãdji ovejada, ãdji paca sida jūma ãyã jãretacuasia. Dji parata nēdobuebada mesa coretacuabaraẽ ãdji paratara egode cua

* **2:4** Mḷ ewari. Ḷcaraãmaarã Jesuba jara basia idji beadiẽbemada. Dewararãmaarã Jesuba jara basia idjira Ācōrēba diai jarada ebuda cawabi ewaridebemada. Idjaba Ḷcaraãmaarã jara bla Jesuba uva ða diaidebemada wa idjia ne ununaca oi ewaridebemada. † **2:6** Veinte wa treinta galoḷ. Ḷcara traduccioĩne basidaa ochenta wa cien litro. Griego bedeade ðã bla “metreta umé wa ũbea.” ‡ **2:13** Exodo 12:1-27.

dogosia. ¹⁶ Māwā obarade idjia puchirā nēdobuebadarāa jara-
sia:

–Jūma naḡara āyā ededdua. Mā Zeza dera ne nēdobuebada
deda orānada.–

¹⁷ Maāne idji ume nībabadarāba quīrānebasidaa Ācōrē
Bedeade nāwā bā bāda: “Bā de dromara māa bio quīrā
bā bērā māra beuya.”Š

¹⁸ Māwā bāde judiorā dji dromarāda arima panasidaa.
Maḡarāba Jesua jarasidaa:

–Dairāa unubidua Ācōrēba bāa jāwā obi bāda.–

¹⁹ Jesuba panusia:

–Naā de dromada ārīnibarā, māa ewari ūbeade wayacusa
oya.–

²⁰ Maāne judiorā dji dromarāba jarasidaa:

–Naā Ācōrē de dromara 46 poa edesia jūma pārāni carea.*
Maāda bāa ḡsāwā ewari ūbeade jūma oyada a bā?–

²¹ Jesuba naā de dromaana aside ara idjidebemada
bedea basia. ²² Idji ārēbadacarea idji ume nībabadarāba
quīrānebasidaa idjia māwā jaradada. Maābe ādjirāba Ācōrē
Bedeade bā bāra, Jesuba jarada sida wārāda ījāsidaa.

Jesuba ēberārā sāwā bea cawada

²³ Judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewaride
Jesura Jerusaleāne basia. Maāne zocārā ne ununacada osia.
Maā carea zocārāba idjira ījāsidaa. ²⁴ Baribarā Jesuba jūmarā
cīchada cawa bā bērā ījāē basia ādjia wārāda ījā panada.
²⁵ Jūmarā soda cawa bā bērā ni abaaba idjia ēberārā sāwā
beada jaradiē panasidaa.

3

Jesu Nicodemo ume bedeada

¹ Pariseoda basia Nicodemo abadada. Idjira judio dji
droma basia. ² Maā Nicodemora diamasi Jesumaa wāsia.
Maābe Jesua jarasia:

–Jaradiabari, dairāba cawa panāa bāra Ācōrēba
diabuehada. Bāa o bā ne ununacara ni abaā ēberāba poya
oēa Ācōrēda idji ume bāēbarā.–

³ Jesuba idjia jarasia:

–Wārā arada māa bāa jaraya: ēberāda wayacusa todaēbarā
Ācōrē purudebema baēa.–*

⁴ Maā carea Nicodemoba idjia iwidiisia:

Š 2:17 Salmo 69:9. Griego bedeade bā bāa: “Bā de dromara māa bio quīrā bā bērā
māra babueya.” * 2:20 Ācōrē de droma pārānada cuarenta y sei poa edesia
baribarā waibaara o panana bērā pārānaca basia. * 3:3 Wayacusa toēbarā.
Griego bedeade maāba idjaba jara bāa: “Bājāneba toēbarā.”

–¿Sāwā dadi drōā bΛda wayacusa todi? Māēteara ¿dadi papa biteda wāida bΛca wayacusa todamārēā?–

⁵ Jesuba panusia:

–Wārāda mĀa bĀa jaraya: baidodeba, Ācōrē Jauredeba bida todaēbΛrΛ, Ācōrē purudebema baēa.† ⁶ Dadi papaba todara naĀ djaradeba zedaa, baribΛrΛ wayacusa todara Ācōrē Jauredeba todaa. ⁷ MĀa wayacusa todida panΛana ada carea jūmawāyā crīcharādua. ⁸ Nāūrāra bariduaareba puábaria. Dji jīguara ūrībarimīna cawacaa sāmaareba zeida idjaba sāmaa wāida. Ara maĀ quīrāca bΛa Ācōrē Jauredeba todara. Ācōrē Jaurera ununacamīna cawa panΛa ēberā sode sāwā o bΛda.–

⁹ Nicodemoba jarasia:

–Ācōrē Jaureba ¿sāwā maĀra māwā oi?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–BΛra Israeldebemārāa Ācōrē bedea jaradiabari dji dromamīna ¿maĀda adua bΛca? ¹¹ Wārā arada mĀa bĀa jaraya: daiba cawa panΛnebemada, unu panΛnebema sida bedea panΛa baribΛrΛ daiba bedea panΛra bārāba ijānacao. ¹² MĀa naĀ ējūāne unubadadebema jara bΛda bārāba ijānacabΛrΛ, bajānebemada jaraibΛrΛ ¿sāwā ijāni?

¹³ Ni abaΛda bajānaa wānacao maĀ cawai carea. Ababe mĀ, NaĀ Djara Edadaba maĀra cawa bΛa, bajāneba zeda bēra.† ¹⁴⁻¹⁵ Moiseba ējūā pōāsa ewaraga bΛde dama ĀrΛ jira bΛda quīrāca,§ mĀ, NaĀ Djara Edadara ĀrΛ jira bΛdia mĀ ijābΛdara Ācōrē ume ewariza zocai beadamārēā.–*

¹⁶ Wārāda Ācōrēba ēberārā bio quīrīā bΛ bēra idji Warra aba bΛda naĀ ējūānaa diabuesia jūma idji ijābΛdara aduarānamārēā, ātebΛrΛ idji ume ewariza zocai beadamārēā. ¹⁷ Ācōrēba idji Warrara naĀ ējūānaa diabueē basía ēberārā bedeade bΛmārēā ātebΛrΛ diabuesia ēdrΛ edamārēā. ¹⁸ Ācōrēba idji Warra ijā bΛra bedeade bΛada aēa. BaribΛrΛ idji Warra ijāē bΛra Ācōrēba bedeade bΛada abaria, idji Warra aba bΛda igara bΛ bēra.

¹⁹ Ācōrēba naĀ ējūānebemarāra bedeade panΛana abaria naĀ carea: ānaara naĀ ējūāne zesia jūmarāba sāwā nībadida panΛda ununamārēā. BaribΛrΛ ēberārāba obadara cadjirua bēra pāimadrΛ biara quīrīāsīdaa. ²⁰ Jūma cadjirua obadaba ānaara quīrīānacao. Λnaanaa zedacao ādjia cadjirua o panΛra cawarānamārēā. ²¹ BaribΛrΛ jūma wārā ēpē beara ānaanaa

† 3:5 ΛCΛrΛmaarā maĀ bedeaba nāwā jara bΛa: “Ācōrē Jaureba ēberā sagΛpeda wayacusa tobiēbΛrΛ, maĀ ēberāra Ācōrē purudebema baēa.” † 3:13 Griego bedeade āCΛrΛ cartade idjaba bĀ bΛa: “Idjira bajāne bΛ bēra.” § 3:14-15 Numero 21:4-9. * 3:14-15 Griego bedeade āCΛrΛ cartade idjaba bĀ bΛa: “Beudapeda aduarānamārēā.”

ze pan_Λ a_Δ dia Ācōrēba quīrīā b_Λ quīrāca obadada jūmarāba cawadamārēā.

Borocuebari Jua_Λba Jesudebema bedeada

²² Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Judea druadaa wāsidaa. Mama panasidade idji ijāb_Δdara borocuebadjia. ²³ Ma_Λmisa Jua_Λba borocue b_Δbadjia Eno_Λne Salim puru caita. Mama baidoda egorodeba _Λtaa bogadr_Λ nūmabadjia. Ēberārāra idjima_Λ wābadjid_Δaa, ma_Λne idjia borocuebadjia. (²⁴ Ma_Λg_Λra māwāsia Jua_Λ preso jidadi naēna.) ²⁵ Ma_Λ ewaride _Λc_Λr_Λ Jua_Λ ume nībabadarāda dewara judio ume caicayasidaa Ācōrē quīrāpita bia beadi carea ne s_Λg_Λbadadebema carea.† ²⁶ Māwānacarea Jua_Λmaa wānapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, b_Λ ume Jorda_Λ quīrārē b_Δdaba ēberārāra borocue b_Λa. Idjidebemada b_Λa bedeasia. Jūmarāda idjima_Λ wā duan_Λa.–

²⁷ Ma_Λ carea Jua_Λba jarasia:

–Ācōrēba iduaribiēb_Λr_Λ, ni aba_Λba ēberārāra zocārā j_Λr_Λ peēa. ²⁸ Bārāba m_Λa jaradara ūrīsidaa. M_Λa jarasia m_Λra Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradaēda. Idjaba jarasia m_Λra Ācōrēba idji na diabuesida ēberārāba cawadamārēā m_Λ caidu zeidebemada. ²⁹ Quima edab_Δdade dji wērā edab_Λr_Λ umaquīrāda dji dromaa. Idji ume dji biada arima bebaria idjia jarab_Λr_Λra ijā oi carea. Barib_Λr_Λ b_Λsrida b_Λa idji bedeada ūrī b_Λ bērā. Ara ma_Λ quīrāca m_Λa ūrī b_Λa m_Λ dji biaba ēberārāra j_Λre b_Δda. Ma_Λ carea m_Λra bio b_Λsrida b_Λa. ³⁰ Idjida dji dromaara b_Δida b_Λa. M_Λra edaara b_Δida b_Λa.–

Ātaarebema ēberā

³¹ Ātaareba ze b_Λra jūmarā cāyābara dji dromaara b_Λa. Na_Λ ējūāne beara na_Λ ējūānebema bērā aba namabemadr_Λ bedebadaa. Ma_Λ bērā bajāneba ze b_Λra jūmarā cāyābara dji dromaara b_Λa. ³² Idjiab_Λr_Λ bedea b_Λa bajāne ununanebemada, ūrīnanebema sida. Māwāmīna idjia bedea b_Λra na_Λ ējūānebemarā ni aba_Λba ijān_Δcaa. ³³ Barib_Λr_Λ idji bedea ijā b_Λba cawa b_Λa Ācōrēba jara b_Λra wārāda. ³⁴ Ācōrēba diabuedaba Ācōrē bedeada jarabaria, Ācōrēba idji Jaureda idji ume bemārēā diada bērā. ³⁵ Dadji Zeza Ācōrēba idji Warara quīrīā b_Λa; ma_Λ bērā ne jūmada diasia idji j_Λwaeda erobamārēā. ³⁶ Idji Warra ijā b_Λra Ācōrē ume ewariza zocai baya, barib_Λr_Λ dji Warra igara b_Λra Ācōrē ume ewariza zocai baēa. Ara nawena Ācōrēba idjira cawa o b_Λcārīa.

† 3:25 Dewara judio. Griego bedeade _Λc_Λr_Λ cartade b_Λ b_Λa “judiorā.”

4

Jesu Samariadebema wērã ume bedeada

¹ Mañ ewaride pariseorãba ũrĩsidaa Jesuba Juañ cãyãbara ěberãrã zocãrãara erobãda idjaba borocue ðãda. (² Wãrãda Jesuba ěberãrãara borocueẽ basia. Idji ume nĩbabadarãbãrã borocuebadjidãa.) ³ Pariseorãba mañ ũrĩpedadãda Jesuba cawada bẽrã Judea druade ðadada Galilea druadaa wayacusa wãsia.

⁴ Baribãrã Galileadaa wãi carea Samaria druade wãida basia. ⁵ Wãbãrãde Samariade ðã puru Sicar abadama jũene wãsia. Mañ purura Jacoboba idji warra Josea diada ějũã caita ðãa.* ⁶ Mama baido juebada uriada basia Jacobo queraside ðadada. Umatipa babodode Jesura ode nĩba sẽ basia. Mañ bẽrã mañ baido juebada uria caita chũmesia. ⁷⁻⁸ Jesu ume nĩbabadarãra purudaa wãnoasidaa codi carea ne nẽdode. Mãwã ðãde wẽrã Samariadebemada baido juede zesia. Jesuba mañ wẽrãa jarasia:

–Mãa baidoda diadua.–

⁹ Mañne wẽrãba Jesua jarasia:

–Mãra Samariadebema wẽrãa. ¿Cãrẽ cãrẽã judioba mãa baidoda iwiði ðã?–

Idjia mãwã jarasia judiorãba Samariadebemarã quĩrãnaca bẽrã.†

¹⁰ Jesuba panusia:

–Ãcõrẽba dia ðãda ðãa cawabãrãbara idjaba za baido iwiði ðãda caida cawabãrãbara, ðãa mãa baidoda iwiðicasia. Mañbe mãa baido zocai ðai djiwiði diabarida diacasia.–

¹¹ Wẽrãba jarasia:

–Ðãa ¿cãrẽba baido juei? Nañ baidora edu ðãa. Mañ zocai ðai djiwiði diabari baidora ¿ðãa sãma juei? ¹² Dairã drõã naẽnabema Jacoboba nañ baidora dairã itea amesia. Nañgãdebemada idjia do babadjia. Idji warrarãba, idji animarã ðida dobadjidãa. ¿Mãwãra ðãra Jacobo cãyãbara dji dromaara ðãca?–

¹³ Jesuba panusia:

–Bariduaba za ðã baidoda doibãrã, wayacusa opichiaya.

¹⁴ Baribãrã mãa dia ðã baido doibãrã waa opichiaẽa. Idjira Ãcõrẽ ume ewariza zocai ðaya, mãa dia ðã baidora idjide ewariza bogadrã ðã quĩrãca ðai bẽrã.–

¹⁵ Mañne wẽrãba jarasia:

–Mãẽteara mañ baidora mãa diadua waa opichiarãmãrẽã, idjaba waa nama baido juede ze amaaba.–

* 4:5 Genesi 33:18-20; 48:21-22; Josue 24:32. † 4:9 Judiorãba Samariadebemarã quĩrãnaca bẽrã. Griego bedeade mããba idjaba nãwã jara ðãa: “Judiorãra Samariadebema epedecode ne codaca bẽrã.”

16 Mañ carea Jesuba jarasia:

–BΛ quimada trãne wãpeda namaa zedadua.–

17 Wërãba jarasia:

–Mãra quima neë ðΛΛ.–

Jesuba jarasia:

–BΛΛ jara ðΛΛ wãrãa. BΛΛ quima neë ðΛΛ. 18 Wãrãda bΛΛ quima juesuma edabΛΓΛΛ. Idjaba bΛΛ nañ ewaride eroðΛΛ bΛ quimaëa. BΛΛ jara ðΛΛ wãrãa.–

19 Mañ carea wërãba jarasia:

–Mãmãarã ðΛΛ Æcõrëneba bedeabarida jãwã ðΛΛ. 20 Dai drõã naë nabemarãba nañ eyade Æcõrëa bia bedeabadjidaa, † baribΛΓΛ bãrã judiorãba jarabadaa JerusaleñnebΛΓΛ idjía bia bedeadida panΛda. ¿SãmabΛΓΛ wãnida panΛ Æcõrëa bia bedeadida carea?–

21 Jesuba panusia:

–Mã jara ðΛΛ ïjãdua. Ewari aba nañ eyade idjaba Jerusaleñne bida dadji Zeza Æcõrëa bia bedeade wãnaëa. 22 Bãrã Samariadebemarãba Æcõrëa bia bedeabadamĩna idjira adua panΛa. BaribΛΓΛ dai judiorãba idjira cawa panΛa, judiorãneba Æcõrëba sãwã ëberãrã ëdrΛ edabarida cawabi ðΛ bërã. § 23 BaribΛΓΛ ewari jüëida badara jüësia. Idira dadji Zezaba quĩrĩã ðΛΛ ëberãrãba ãdji beamaΛba bia bedeadida idji Jauredeba idjaba wãrãda cawa panΛneba. Aba mãwãbΛΓΛ idjía aride bia bedeadida. 24 Æcõrëa jaurea. Mañ bërã ëberãrãba idjía bia bedea quĩrĩã panΛbΛΓΛ mãwã odida panΛa idji Jauredeba idjaba wãrãda cawa panΛneba.–

25 Wërãba jarasia:

–Mã cawa ðΛΛ Æcõrëba ëdrΛ edabari diai jaradara wãrãda zeida.* Idji zebΛΓΛde dadjirãa ne jümada cawabiya.–

26 Mañ bërã Jesuba jarasia:

–Mã, bΛ ume bedea ðΛda idjía.–

27 Mãwã ðΛde Jesu ume nĩbabadarã purudeba jëda zesidaa. Ædjirãba cawa crĩchadaë panesidaa Jesura wërã ume bedea ðΛda unune zepedada bërã. BaribΛΓΛ ni abaΛba Jesua iwididaë basía cãrëda quĩrĩã basida wa cãrëã wërã ume bedea basida. 28 Mãbe wërãba idji zocora amepeda purudaa wãsia. Jüëpeda ëberãrãa jarasia:

† 4:20 Samariadebemarãba Guerizim eyade Æcõrëa bia bedeabadjidaa. Josuera, idji ume panΛ sida mama Æcõrëa bia bedeasidaa (Josue 8:30-35). Ebal eyara Guerizim quĩrãpe ðΛΛ. § 4:22 Isaía 2:2-3. * 4:25 Æcõrëba ëdrΛ edabari diai jarada. Griego bedeade “Crito” ðΛ ðΛΛ. Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.” Critora idjaba Mesíara trãëa, ãtebΛΓΛ jara panΛa “Æcõrëba ëdrΛ edabari diai jarada” wa “Æcõrëba dadjirã Boroda ðΛda.”

29 –Māa ununa ēberāda acΛde wānadrΛ. Idjia mĀa jarasia jūma mĀa naēna odada. Māa crīcha bla idjira Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada.–

30 Ara maĀda ēberārāra purudeba wābΛrΛsidaa Jesu bΛmaa.

31 MaĀmisa Jesu ume nībabadarāba idjia beċea djuburia panasidaa ne comārēā. 32 BaribΛrΛ Jesuba jarasia:

–Ne coċa, mĀa coi carea eroβara bārāba adua panΛ.–

33 Idji ume nībabadarāba ādjiduba jara duanesia:

–AbaΛba idjira ne cobisiscada.–

34 MaĀ bērā Jesuba ādjirāa jarasia:

–MĀ Diabuedaba obi βara jūma o bΛde ne co bΛ quīrāca bΛa. 35 Bārāba jarabadaa: “Wadi jedeco quīmārē bΛa néu ewadi carea.” BaribΛrΛ mĀa jaraya: acΛdadua, ēberārā mĀmaa zebΛdara néu purea tabΛ quīrāca panΛa. Ācōrē beċeara ara nawena ījāni carea beaa. 36 Néu ewadi ewarira jūesia. Néu ewabΛda quīrāca bārāra trajadia ēberārāba mĀda ījānamārēā. Māwā ādjirāra Ācōrē ume ewariza zocai panania. Néu ewabariba edabΛrΛ carea bΛsrīdabaria. Ara maĀ quīrāca bārāra bΛsrīdadia ēberārāba mĀ ījābΛda carea. MaĀ bērā dji néu ewabarira dji ubari ume bΛsrīda panania.

37 Dadjia jarabadara wārāa: “AbaΛda ne uida bΛa idjaba abaΛba ewaida bΛa.” 38 Ara maĀ quīrāca mĀa bārāra diabuesia dewararāba upedadada ewadamārēā. Ādjia upedadada bārāba bia ewa panΛa.–

39 Zocārā Samariadebemarā maĀ purude panabadaba Jesura ījāsidaa, wērāba nāwā jarada bērā: “Idjia mĀa jarasia jūma mĀa naēna odara.” 40 Samariadebemarāra Jesumaa zedapeda beċea djuburiasidaa ādji ume bēmārēā. MaĀbe Jesura ādji purude ewari umé besia. 41 Idjia jaradia bΛde ādjirā awara zocārāba ījāsidaa. 42 Ādjirāba wērāa jarasidaa:

–Dairāba ababe bΛa jarada carea ījā panΛēa, ātebΛrΛ ījā panΛa idjia jaradia bΛda ūrīpedada bērā. Dairāba cawasidaa idjira wārāda jūmarā ēdrΛ edabarida.–†

Jesuba Galileade warra biabida

43 Samariade ewari umé bapeda Jesura Galilea druadaa wāsia. 44 MaĀ naēna idjia jaradoasia Ācōrēneba beċeabarira ara idji druadebemarāba wayadacada.† 45 Jesu Jerusaleāne bāsīde Galileadebemarā sīda duanasidaa Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebabada ewari baċi carea. Mama Jesuba ne ununaca o bΛda unusidaa. MaĀ carea idji Galileade jūesīde ādjirāba bia edasidaa.

† 4:42 Jūmarā ēdrΛ edabarida. Griego beċeade ḄcΛrΛ cartade idjaba bΛ bΛa “Crito.”

† 4:44 Mateo 13:57; Marco 6:4; Luca 4:24.

⁴⁶ Galilea druade bΛde Jesura wayacusa Caná puruḁaa wāsia idjia naēna baido uva ba babidamaa. ⁵ Maλmisa Capernauλ puruḁe basia dji boroare trajabari dji dromada. Maλ ēberā warrada bio cacua biē basia. ⁴⁷ Maλne idjia ūrīsia Jesura Judeadeba Galilea druadaa zesida. Ara maλda Caná puruḁaa wāsia Jesu bΛmaa. Jūēpeda bedea djuburiasia idji warra jūācāyā nūmΛda biabiḁe wāmārēā. ⁴⁸ Jesuba idjía jarasia:

–Bārāba ne ununacada ununaēbΛrΛ mλa jara bΛra ĩjānaēa.–

⁴⁹ BaribΛrΛ dji ēberāba jarasia:

–Mλ Boro, mλ warra jaidai naēna isabe wāna.–

⁵⁰ Jesuba jarasia:

–Diguidaa wādua. BΛ warrara biasia.–

Dji ēberāba ĩjāna bērā ara maλda wāsia. ⁵¹ Diguídaa jūēbΛrΛde idji nezocarāba audiabaridapeda jarasidaa:

–BΛ warrara biasia.–

⁵² Maλne idjia iwidiisia:

–¿Sāλbe māwā biasi?

Ādjia panusidaa:

–Nuena λmāḁau buyaḁacarea dji cΛwamiara dugusia.–

⁵³ Maλne dji zezaba cawasia ara maλ hora quĩrāca Jesuba bΛ warrara biasidaa asida. Maλba idjia, jūma idji ēberāba bida Jesura ĩjāsidaa. ⁵⁴ Jesura Judeadeba Galileadaa jēda zebΛrΛza ne ununacada o babadjia. MaλgΛ ne ununaca oḁara dji umébema ne ununaca oḁa basía.

5

Jesuba λnāūbada ewaride cacua biē bΛ biabida

¹ Māwānacarea judiorāba Jerusaleλ puruḁe ewari dromada osidaa. Maλ bērā Jesura mamaa wāsia. ² Jerusaleλ puruḁe cuibadada bΛa judiorāba coropeḁada. Maλ cuibadara dji puruḁe eḁa wābada Oveja abada caita bΛa. Hebreo bedeaḁe Betzatá abadaa.* Dji baido caita de zaqueda juesuma panΛa. ³ Mama egode cacua biē beada, dauberrea beada, jĩrū biē beada, bΛradrΛ bea sida zocārā baraasia. [Ādjirāba domimida jλā panabadjidaa. ⁴ Eḁauḁe bajānebema nezocada maλ baido domimia oḁe zebadjia. Māwā obΛrΛde dji naārā maλ baidode eḁa wābΛrΛda idji cacua biē baḁara biabadjia.]† ⁵ Maλne ēberāda basia 38 poa cacua biē bΛda. ⁶ Jesuba maλ ēberā egode tabΛ unuside cawasia idjira mama dārābΛrΛda. Maλ bērā idjía iwidiisia:

–¿BΛra bia quĩrĩā bΛca?–

⁷ Maλne dji cacua biē bΛba panusia:

§ 4:46 Juaλ 2:1-11. * 5:2 Betzatá. Griego bedeaḁe zocārā cartade “Betesda” wa “Betsaidá” bΛ bΛa. † 5:4 Griego bedeaḁe λcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neēa.

–Mãe m̃ Boro, baribara m̃a neẽ b̃a caiba m̃ra doeda b̃ida domimiabara. M̃ eda w̃ya b̃amisa dewarada m̃ na eda w̃baria.–

⁸ Jesuba jarasia:

–Piradr̃dua. B̃a c̃dara edapeda ñbade w̃dua.–

⁹ Ara mãda dji eber̃ara biasia. Idji c̃dara edapeda ñbade w̃sia. Baribara mã ewaridera ãnãũbada ewari basia. ¹⁰ Mã b̃er̃a judiorã dji dromarãba eber̃a cacua biadaa jarasidaa:

–Idira ãnãũbada ewari b̃er̃a b̃a c̃dara edecara b̃a.–

¹¹ Mãne idjia panusia:

–Baribara m̃ biabidaba jarasia: “B̃a c̃dara edapeda w̃dua.”

¹² ãdjirãba iwidisidaa:

–¿Caiba b̃a m̃awã b̃a c̃dara edapeda w̃duaada asi?–

¹³ Baribara idji cacua biabida tr̃ra adua basia. Jesura eber̃arã zocãrã ñma tãena badada ãyã w̃na b̃er̃a idjia poya jaraẽ basia.

¹⁴ M̃awãnacarea Jesuba idjira ãcõrẽ de droma dajada unusia. Mãbe jarasia:

–Bio ãr̃dua: b̃ara biada b̃er̃a waa cadjiruara orãdua b̃a biẽ bada cãyãbara biẽara ber̃amãrẽã.–

¹⁵ M̃awãnacarea dji eber̃ara judiorã dji dromarãmaa wãpeda jarasia idji biabidara Jesuda. ¹⁶ Mamaaba ãtaa judiorã dji dromarãba Jesura bio biẽ jara panesidaa mã eber̃ara ãnãũbada ewaride biabida b̃er̃a. ¹⁷ Baribara Jesuba ãdjirãa jarasia:

–M̃ Zeza ãcõrẽba wadibida ãnãũẽ eber̃arãra careba b̃a idjaba m̃a bida ãnãũẽ careba b̃a.–

¹⁸ Jesuba m̃awã ãcõrẽra idji Zezaada aside judiorã dji dromarãba wãrãda idjira bea quĩrã panesidaa. Idjia ãnãũbada ewaride ocara panada oda awara jarasia ara idjida ãcõrẽda.

ãcõrẽba b̃a idji Warraa dia b̃adebema

¹⁹ Mãbe Jesuba ãdjia jarasia:

–M̃a wãrã bedeeda bãrãa jaraya: m̃, ãcõrẽ Warraba ara m̃duba cãrẽ sida poya oẽa. Baribara m̃a unu b̃a m̃ Zezaba o b̃ada. Jũma m̃ Zezaba o b̃ara m̃a bida o b̃a. ²⁰ M̃ Zezaba m̃ra quĩrã b̃a. Mã b̃er̃a jũma idjia o b̃ara m̃a unubibaria. Mã awara idjia nã ne ununaca oda cãyãbara ne waib̃ara b̃ada unubiya. Mã carea bãrãba cawa cr̃chadaẽ duanenia.

²¹ M̃ Zezaba beudarã ãrẽbabipeda zocai b̃abari quĩrãca m̃a zocai baira m̃a dia quĩrãbarãa diabaria. ²² Mã awara m̃ Zezaba ni abaada cawa oẽa. ãteb̃ara m̃ra b̃asia jũmarãda cawa omãrẽã. ²³ M̃awã jũmarãba m̃ Zeza waya panã quĩrãca

† 5:16 Griego bedeede ãcãra cartade idjaba b̃a b̃a: “Bea quĩrã panesidaa.”

mã sida wayadia. Mã wayaẽ bΛba mã Zeza sida wayaẽ bΛa, mã Zezaba mãra naã ëjũnaa diabueda bẽã.

²⁴ Wãrã arada mã jaraya: bariduaba mã bedeada ùrĩpeda mã Diabuedada ïjãibΛrΛ, mã ãberãra idji ume ewariza zocai baya. Æcõrẽba idjira biẽ bΛãa. Wãrãda mã ãberãra beu badada zocai baya. ²⁵ Wãrã arada mã jaraya: ewari zeida badara jũesia. NamaΛba ãtaa beuda quĩrãca beaba mã, Æcõrẽ Warra bedeada ùrĩnia. Mã ïjãbΛdaba zocai bai arada edadia. ²⁶ Mã Zezara zocai bai djibaria. Mã mã zocai baira diabaria idjia mã diada bẽã. ²⁷ Mã awara mãra bΛsia jũmarãda cawa omãrẽã, mãra Naã Djara Edada bẽã. ²⁸ Mã jara bΛ carea cawa crĩchadaẽ bearãnadua. Wãrãda ewari aba jũmarã beudarãba mã, Naã Djara Edada bedeara ùrĩnia. ²⁹ Mãne jũmarãda ãrẽbadia. Ne bia o beadara ãrẽbadia Æcõrẽ ume ewariza zocai beadi carea, baribΛrΛ cadjirua o beadara ãrẽbadia mã biẽ bΛmãrẽã.

³⁰ Ara mãduba cãrẽ sida poya oãa. Mã ãberãra cawa obaria mã Zezaba jarabΛrΛ quĩrãca. Mã jipa cawa obaria. Mã quĩrã bΛ quĩrãca ocaa ãtebΛrΛ mã Zeza, mã Diabuedaba quĩrã bΛ quĩrãca obaria.

¿Cairãda Jesuare bedebada?

³¹ Mã jara bΛra wãrãmĩna ara mãdjidebemada bedea bΛ bẽã bãrãmaarã wãrããca bΛa.* ³² BaribΛrΛ mã Zezara mãre bedea bΛa. Mã cawa bΛa idjia jara bΛra wãrãda. ³³ Mã awara bãrãba ãberãrãda Borocuebari Juaãmaa diabuesidaa mãnebemada iwididamãrẽã. Mãne idjia jaradara wãrã basia.† ³⁴ Mã jarãã bΛa ãberãda mãre bedeamãrẽã. BaribΛrΛ Juaãba mãnebema jaradara mã bida bãrãa jara bΛa ëdrΛdamãrẽã. ³⁵ Juaãra ïbĩrã urua quĩrãca basia. Bãrãra idji ãnaane bΛsrida panasidaa idjira bãrã ume dãrã badaẽmĩna.

³⁶ BaribΛrΛ Juaãba jarada cãyãbara naãgΛda mãre biara bedea bΛa. Mã Zezaba obi bΛda mã jũma o bΛ bẽã cawabi bΛa mã Zezaba mãra wãrãda diabuesida. ³⁷ Wãrãda mã Zeza, mã Diabuedara mãre bedea bΛa. BaribΛrΛ bãrãba idji bedeara ùrĩnacaã‡ idjaba idjira ununacaã.§ ³⁸ Idjaba idji bedeara bãrã sode neẽ beaa,* mã, idjia Diabuedara ïjãnaca bẽã. ³⁹ Bãrãba Æcõrẽ Bedeara quĩrãcuita acΛbadaa crĩcha panΛ bẽã mãgΛdeba Æcõrẽ ume ewariza zocai beadida. Mã cartaba mãnebemadrΛ bedea bΛa. ⁴⁰ Mãwãmĩna bãrãra mãmaa ze quĩrãnacaa zocai bai edadi carea.

§ 5:27 Daniel 7:13-14. * 5:31 Deuteronomio 19:15. † 5:33 Juaã 1:19-34.

‡ 5:37 Exodo 33:11. § 5:37 Exodo 19:9. * 5:38 Josue 1:8-9.

41 Māa jΛΓΛē ɓΛa bārāba māra bia ununamārēã. 42 Maļ awara māa bārāra cawa ɓΛa. Cawa ɓΛa bārāba Ācōrēra quĩrĩānacada. 43 Māra mļ Zeza trāneba ze ɓΛa, baribΛΓΛ bārāba māra bia edadaē panΛa. Maļne dewarada ara idji trāneba zeibΛΓΛ, maļgΛra bārāba bia edabadaa. 44 Bārāba ababe quĩrĩā panΛa dewararāba bārāra bia ununida. Ācōrē aba ɓΛba bārāda bia unuida jΛΓΛdaēbΛΓΛ ζsāwā idjida ĩjāni?

45 Crīcharānadua mļ Zeza quĩrāpita māa bārāra biē jaraida. Bārāba Moisedeba bia pananida jļā panΛa. BaribΛΓΛ ara maļ Moiseba bārāra mļ Zeza quĩrāpita biē jaraya. 46 Bārāba Moiseba jaradada wārāda ĩjā pananabara māra ĩjācasidaa, Moiseba mānebemada Ācōrē Bedeade ɓΛda bērā.† 47 BaribΛΓΛ Moiseba ɓΛda sīda ĩjānaēbΛΓΛ ζsāwā mļ bedeada ĩjāni?–

6

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Luca 9:10-17

1 Māwānacarea Jesura Galilea amene droma wa quĩrārā wāsia. Maļ amene dromara idjaba Tiberia abadaa.* 2 Jesuba ne ununaca o ɓΛdeba cacua biē ɓeara biabicuasida. Zocārā ēberārāba maļra unu panana bērā idji caidū wāsidaa. 3 Maļbe Jesura idji ume nĩbabadarā ume eya zaquēdaa wānapēda egode chūpanesidaa. 4 Maļ ewaride judiorā Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebabada ewarida caita ɓasia. 5-6 Maļne Jesuba unusia ēberārā zocārā idjimaa zebΛdada. Jesuba bio cawa ɓasia cārēda oida baribΛΓΛ Pelipea iwīdisia:

–Paļra ζsāma nēdodi jūma naļgΛrā ēberārā ne cobīdi carea?–

Jesuba māwā iwīdisia Pelipeba casa panui cawaya. 7 Pelipeba panusia:

–Ēberā dosciento ewari trajada parataba paļ nēdobΛda sīda araēa ādjirāza maārī cobīdi carea.–

8 Maļne Simoļ Pedro djaba Andreda ɓasia. Idjira Jesu ume nĩbabari basía. Maļ Andreba jarasia:

9 –Warra nama ɓΛba cebada oda paļda juesuma eroɓΛa idjaba ɓedada umé eroɓΛa. BaribΛΓΛ jācua ēberārā zocārā duanΛ itea maļda ζsāwāi?–

10 Mama pōājārā ida ɓasia. Maļ bērā Jesuba jarasia:

–Jūmarāa jaradadua pōājārāne chūpanenamārēã.–

Ara maļda egode chūpanesidaa. Ādjirāra dji umaquĩrā awa mil juesuma panasīdaca ɓΛa. 11 Jesuba paļra jΛwade edapeda Ācōrēa bia ɓΛada asia. Maļbe idji ume nĩbabadarāa

† 5:46 Deuteronomio 18:15-19. Wārāda jūma Ācōrē drōāenabema cartade ɓΛ ɓΛra Jesudebema. * 6:1 Galilea. Maļ amene dromara Antiguo Testamento de “Quinérét” wa “Cineret” trā jarabadjīdaa. Luca 5:1de jara ɓΛa “Genesare.”

jarasia ēberārāa jedecadamārēā. Bēda sida ara maļ quīrāca osia jūmarāba aduba codamārēā. ¹² Jūmarāda jāwūā ne copedadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Dji adubadara jūma j_ΛΛ pedadua ni maārī biḁa ārīrāmārēā.–

¹³ Ara maļda j_ΛΛ pesidaa. Doce jamara birasidaa maļ paļ cebada oḁa juesumanebema adubadaba. ¹⁴ Jesuba māwā oḁadeba cawabisia idjira Ācōrēneba ze ḁada. Ēberārāba maļ ununapeda jarasidaa:

–Wārāda naļg_ΛΛ Ācōrēneba bedēabari dji droma, dji naļ ējūāne zeida badaa.–†

¹⁵ Barib_ΛΛ Jesuba cawasia ēberārāba idjira ōgo edeḁida ādjirā boroda ḁaḁi carea. Maļ carea wayacusa iduba eyaḁe ātaa wāsia.

Jesu do ārā nībada

Mateo 14:22-27; Marco 6:45-52

¹⁶ Queudacarea Jesu ume nībabadarāra doeda amene dromanaa wāsidaa. ¹⁷ Jābade ḁadosidaḁe Jesura ādjimaa waḁibida jūēē basia. Barib_ΛΛ waa quīrārā chā wāsidaa Capernauļne jūēni carea. Māwā ḁaḁe bio pāisosoā nūmesia. ¹⁸ Maļne nāūrāda dji cābāyā puá nūm_Λ bērā amene dromara bogozoa nūmesia. ¹⁹ Do quēsida wāḁadaḁe unusidaa Jesura do ārā nīda.‡ Ādjimaa zeb_ΛΛ bērā ne wayasidaa. ²⁰ Barib_ΛΛ Jesuba jarasia:

–Māda jāwā ḁa. Ne wayarānada.–

²¹ Maļne idjira jābade ḁasrida edasidaa. Ara maļda ādji wāḁadama jūēsidaa.§

Jesura zocai bai diabari paļa

²² Maļ nurēma ēberārā waa quīrārē duanenaba quīrānebasidaa jābada ababe basida. Cawa panasidaa maļ jābade Jesu ume nībabadarāra wāsidaḁa. Idjaba cawa panasidaa Jesura ādjirā ume wāē basida. ²³ Maļne dewara jābada Tiberia puruḁeba jūēcuasia Jesuba Ācōrēa bia ḁada apeda ēberārāa paļ cobigaḁama. ²⁴ Māwā ḁaḁe ēberārāba cawasidaa Jesura, idji ume nībabadarā sida mama panlēda. Maļ carea ādjirāra maļ jābade ḁadocuadapeda Capernauļnaa Jesu j_ΛΛde wāsidaa. ²⁵ Jesu amene droma quīrārē unusidaḁe iwīdisidaa:

–Jaradiabari, ḁ_Λra ḁsāļbe nama jūēsi?–

²⁶ Jesuba panusia:

† 6:14 Deuteronomio 18:15-18. ‡ 6:19 Maļ amene dji jedeara die kilómetro ḁa. Maļg_Λba jara ḁa cinco wa sei kilómetro wi wāḁada basida. § 6:21 Maļ versículora griego bedēde idjaba jara ḁa: “Maļne idjira jābade eda quīrā panane ādji wāḁadama jūēsidaa.”

–Wārā arada m̄la jaraya: bārāba cawadaē panla m̄la ne ununaca odaba cawabi b̄lda. M̄lra ababe jara panla jā paļ copeḁadaba jāwūḁpedada b̄rā. ²⁷ Trajarānadua paļ berawabarida edaḁi carea. Ātebala trajadadua paļ Ācōrē ume ewariza zocai bai diabarida edaḁi carea. Maḁgala m̄, Naļ Djara Edaḁaba diaya. Dadji Zeza Ācōrēba m̄lra maļ carea b̄lasia.–

²⁸ Maļ b̄rā ādjirāba iwidiḁidaa:

–Dairāba ḁcārēda odida panla Ācōrē traju odi carea?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Ācōrēba obi b̄ trajura naḁgala: m̄, idjia Diabuedada iḁānida panla.–

³⁰⁻³¹ Maļ carea ādjirāba Jesua iwidiḁidaa:

–ḁBala dairāa cārēda unubi b̄ beḁea iḁānamārēā? Dadjirā drōā naēnabemaba ējūā pōāsa ewaraga b̄de manāda cosidaa. Ācōrē Beḁeade jara b̄la: “Idjia bajānebema paļda diasia ādjirāba coḁamārēā.”* ḁBala cārēda oi?–

³² Maļne Jesuba panusia:

–Wārā arada m̄la jaraya, maļ bajānebema paļra Moiseba diaē basia. M̄l Zezabala diasia. Maļ awara bajānebema paļ dji arada ēberārāa dia b̄la. ³³ Maļ paļ bajāneba zedaba zocai bai arada dia b̄la.–

³⁴ Ādjirāba jarasiḁidaa:

–Dai Boro, maļ paļra dairāa ewariza dia badua.–

³⁵ Jesuba jarasia:

–M̄dra maļ paļa. M̄labala zocai bai arada diabarida. Maļ b̄rā m̄maa zebalala waa jarra baēa. M̄l iḁā b̄lra waa opichia baēa. ³⁶ Baribala m̄la jarada quīrāca, m̄la ne ununaca odada bārāba unusiḁamīna iḁānaē panla. ³⁷ M̄l Zezaba m̄la dia b̄l ēberārāa m̄l iḁāne zedia. M̄lmaa zebalada m̄la āyā jaretaēa. ³⁸ M̄lra bajāneba zeē b̄la m̄la quīrīā b̄lda oi carea. Ātebala zesia m̄l Diabuedaba quīrīā b̄lda oi carea. ³⁹ M̄l Diabuedaba quīrīā b̄la idjia m̄la diaḁarāra ni aba biḁa aduaēda. Quīrīā b̄la naļ ewari jōnacarea m̄la jūma ādjirāra l̄rēbabida. ⁴⁰ M̄l Zezaba wārāda quīrīā b̄la ēberārāba m̄lra idji Warada cawadapeḁa iḁānida idji ume ewariza zocai beḁamārēā. Māwābala m̄la ādjirāra naļ ewari jōnacarea l̄rēbabiya.–

⁴¹ Jesuba jaradoasia “bajāneba zeda paļra m̄la.” Maļ carea judiorā arima beaba idjiḁebemada biē beḁeasiḁidaa. ⁴² Nāwā jarasiḁidaa:

–ḁNaḁgala Jesu, Jose warraēca? Dji zeza, dji papa siḁa dadjirāba unubadaa. ḁCārē cārēā idjira bajāneba zesiḁa a b̄l?–

* 6:30-31 Exodo 16:4,15; Salmo 78:24; Nehemia 9:15.

43 Māwā panΛne Jesuba jarasia:

–Waa biē bedearānadua. 44 Ni abaΛba poya mĭra ĩjĕā mĭ Zeza, mĭ Diabuedaba idjida mĭmaa eneēbΛΓΛ. BaribΛΓΛ mĭ Zezaba eneibΛΓΛ naĭ ewari jōnacarea maĭ ēberāra mĭa ĩrēbabiya ewariza zocai ĩamārēā. 45 Ācōrēneba bedēabadarā cartade nāwā jara bΛa: “ĀcōrēbΛΓΛ jūmarāa jaradiaya.”† Māwā bariduaba mĭ Zeza bedea ũrĭpeda idjideba cawapeda mĭ ĩjāne zeya.

46 MaĭgΛba jaraē bΛa abaΛba dadji Zezara unusida. Ababe mĭabΛΓΛ Ācōrēra unubaria idjimaΛba zeda bērā. 47 Wārā arada mĭa jaraya: ēberāba mĭda ĩjāibΛΓΛ Ācōrē ume ewariza zocai ĩaida erobaya. 48 Mĭra paĭ zocai ĩai araa. 49 Bārā drōā naēnabemarāba ējūā pōāsa ewaraga bΛde maná co pananara ababe djico basía. Co pananamĭna beusidaa. 50 BaribΛΓΛ bariduaba naĭ paĭ bajāneba zedada coibΛΓΛ beuēa. 51 Paĭ zocai ĩai arara mĭa. Bariduaba maĭ paĭda coibΛΓΛ ewariza zocai ĩaya. Mĭa dia bΛ paĭra mĭ djaraa. MaĭgΛra mĭa diaya ēberārāba zocai ĩai arada erobeadamārēā.–

52 Māwā bΛde judiorā ādjiduba quĭrūquĭrū duanΛba jara duanesidaa:

–¿Sāwā idji djarada dadjirāa cobī?–

53 Maĭne Jesuba jarasia:

–Wārā arada mĭa jaraya: bārāba mĭ djarada coāēbΛΓΛ, mĭ oa sida doāēbΛΓΛ, zocai ĩai arada edadaēa. 54-55 Mĭ djarara cobada dji wārā araa. Mĭ oara dobada dji wārā araa. Maĭ bērā mĭ djara co bΛ, mĭ oa do bΛba Ācōrē ume ewariza zocai ĩaira erobΛa. Naĭ ewari jōnacarea mĭa maĭ ēberāra ĩrēbabiya.

56 Mĭ djara co bΛ, mĭ oa do bΛra mĭ ume bΛa idjaba mĭra idji ume bΛa. 57 Mĭ Zeza, mĭ Diabuedaba zocai ĩaida diai carea erobΛa. Mĭra idjideba zocai bΛa. Ara maĭ quĭrāca mĭ djara co bΛba mĭneba zocai ĩai arada erobΛa. 58 Mĭra paĭ bajāneba zeda dji araa. Bārā drōā naēnabemarāba manāra cobadjidamĭna jūma beusidaa. BaribΛΓΛ mĭra maná quĭrāca bΛēa. Naĭ paĭ co bΛra ewariza zocai ĩaya.–

59 Jesuba jūma maĭgΛra Capernaũne jaradisia judiorā dji jarebada dede.

Jesu bedeadeba Ācōrē ume ewariza zocai pananinebema

60 Maĭ jaradia bΛ ũrĭsidade zocārā Jesu ēpē beaba jarasidaa:

–Idjia jaradara zarea bΛa. ¿Caiba poya ĩjāi?–

61 Jesuba cawasia idjia jaradiada carea ādjirāra māwā biē bedea panΛda. Maĭ bērā jarasia:

–Mĭa jaradiadara ¿bārāmaa zarea bΛca? 62 Māwā baibΛΓΛ bārāba ¿sāwā crĭchađi mĭ, Naĭ Djara Edadara ĩtaa naēna

† 6:45 Isaía 54:13.

badamaa wābΛΓΛda unusidara? ⁶³ Ācōrē JaurebΛΓΛ zocai bai arara diabaria. Naļ djaraba diaca. Māa bārāa jaradia bΛra Ācōrē Jaureba zocai bai ara dia bΛdebemaa. ⁶⁴ BaribΛΓΛ ācΛΓΛ bārāba wadibida mā bedeara ījānaē panΛa.–

Jesuba māwā jarasia idjia naēnaēda cawa bada bērā cairāba idji bedeara ījānaēda idjaba caibΛΓΛ idjira jidabida.

⁶⁵ Maļne Jesuba jarasia:

–Maļ carea māa jarasia: mā Zezaba ēberāda māmaa eneēbΛΓΛ, maļ ēberāba poya māra ījāēa.–

⁶⁶ Maļ carea zocārā Jesu ēpē pananarāba idjira igarasidaa. Waa idji ume nībadaē basia. ⁶⁷ Maļ bērā Jesuba idjia doce edadarāa jarasia:

–ĶBārā sida wābΛΓΛdica?–

⁶⁸ Simoļ Pedroba panusia:

–Dai Boro, daida Ķcaimaa wāni? Aba bΛabΛΓΛ dairāa jaradiabaria Ācōrē ume ewariza zocai beadamārēā. ⁶⁹ Dairāba bΛ bedeara wārāda ījā panΛa, idjaba dairāba wārāda cawa panΛa bΛra Ācōrēba diabueda jipa bΛda.–

⁷⁰ Jesuba jarasia:

–Bārā doce panΛra māa edasia mā ume nībadamārēā. BaribΛΓΛ bārānebemađa aba diaurudea.–

⁷¹ Jesuba Juda, Simoļ Iscariote warradebemada bedea basia. Idjia jīrūare Jesura jidabisia idji ume nībabadarā doce panΛnebemamīna.

7

Jesu djabarāba idji ījānaē panana

¹ Māwānacarea Jesura Galilea druade pΛrrΛa nībasia. Judea druadaa wā quīrīāē basia judiorā bororāba idjira bea quīrīā panana bērā. ² Maļne judiorā de zaquede warrewarrea panabada ewarira caita basia.* ³ Maļ bērā Jesu djabarāba idjia jarasidaa:

–Biara bΛa bΛra Judeadaa wāida bΛ ēpē bea jāmabemarā bida bΛa obarira ununamārēā. ⁴ Trā bΛga ba quīrīā bΛba ne o bΛra mērā ocaa. BΛa ne ununacada o bΛ bērā ebuda odua jūmarāba cawadamārēā.–

⁵ Jesu djabarāba māwā jarasidaa ādjia bida idjira Ācōrēba diabuedada ījānaē panΛ bērā. ⁶ Maļne Jesuba ādjia jarasia:

–Mā wāi ewarira wadibida jūēē bΛa baribΛΓΛ bārāra baridua ewaride wānida panΛa. ⁷ Naļ ējūānebemarāba bārāra quīrāma panΛēa. MādrΛ quīrāma panΛa, ādjirāba cadjirua obadada māa ebuda jara bΛ bērā. ⁸ Wānadia maļ ewari droma o panΛmaa. Māra wadi wāēa mā wāi ewarira jūēē bΛ bērā.–

* 7:2 Levitico 23:33-43.

⁹ Māwā jarapeda Galilea druade besia.

De zaquede warrewarrea panabada ewari o panamaa Jesu wāna

¹⁰ Jesu djabarāra maλ ewari droma o panamaa wāsidaa. Māwānacarea Jesura wāsia. Baribara ebuda wāé basia ēberārāba cawarānamārēā. ¹¹ Judiorā bororāba idjira jara panasidaa. Ādjirāba iwidibadjidaa:

–¿Jāλ Jesura sāma ba?–

¹² Maλne zocārā arima duanaba Jesudebemada iwidra bedea duanasidaa. Acara jarabadjidaa: “Idjira ēberā bīaa,” baribara dewararāba jarabadjidaa: “Māwāēa; idjira sewaida ba.” ¹³ Baribara judiorā bororāda waya panā bēra ni ababa Jesudebemada jigua bedeadaca basia.

¹⁴ Maλ ewari droma esidra obadae Jesura Ācōrē de dromanaa wāpeda dajadaare jaradia besia.† ¹⁵ Māwā ba de judiorā bororāba cawa crīchadaē basia. Nāwā jigua jarasidaa:

–Ni ababa naλ ēberā jaradiadaē badamīna ¿sāwā jācua cawa ba?–

¹⁶ Maλne Jesuba ādjia jarasia:

–Mā jaradia bara māreēa, ātebara mā Diabuedadea. ¹⁷ Ācōrēba quīrā ba da bariduaba oi carea baba, maλ ēberāba ebuda cawaya ara mādjī crīchadeba bedeaē ba da. Ātebara idjia cawaya mā jaradia bara Ācōrēneda. ¹⁸ Bariduada ara idjī crīchadeba bedea baba māwā o ba ēberārāba idjidebemada bia bedeadamārēā. Baribara ababa quīrā baba dewararāba idjī diabuedadebemada bia bedeadida, wārā bedeadā jarabaria; sewa oca.

¹⁹ Moiseba Ācōrē leyra bārā diasia. Baribara bārāba maλ leyra ijānaca. Maλ carebara bārāba māra bea quīrā panā.–

²⁰ Maλne ēberārāba iwidisidaa:

–¿Caiba bara bea quīrā ba? ¿Jai ba cacuade ba māwā crīchabi ba?–

²¹ Jesuba panusia:

–Mā lñāūbada ewaride ne ununaca aba oda carea bārāba cawa crīchadaē basia.† ²² Baribara bārā sida lñāūbada ewaride ne obadaa. Umaquīrā cacuara wēāgobadaa Moiseba ba da quīrāca. (Wārāda māwā odira Moisedeba zeē basia, ātebara bārā drōā naēnabemaneba zesia.)§ ²³ Ācōrēba Moiseba diada ley ijā odi carea bārāba lñāūbada ewaride bida warra zaque cacuara wēāgobadaa. Maλda bārāba ¿cārē cārēā mā ume quīrū panā lñāūbada ewaride ēberā biabida carea? ²⁴ Bārāba unu panā carea biē bedearānada, ātebara wārā arada cawadapeda jipa bedeadada.–

† 7:14 Maλ ewari dromara ocho ewari obadjidaa. ‡ 7:21 Juaλ 5:1-9. § 7:22 Genesi 17:10-27.

¿Jesura Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca?

²⁵ Jesuba Jerusaleāne jaradia baside mañ purudebemarāba jara panasidaa:

–¿Idjiēca beadi carea jarara panara? ²⁶ Acadada, idjira nama ebuda bedea bla. Baribara ni ababa idjia ni cārē sida jaradaē panaa. Māēteara dadjirā bororāba crīcha panasicada idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada.* ²⁷ Baribara dadjirāba cawa panaa idjira sāmabemada. Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebara de ni ababa cawadaēa idjira sāmaba zebara da.–†

²⁸ Mañe Jesuba Ācōrē de droma dajada jaradia ba de jigua jarasia:

–Wārāda bārāba māra unubadaa idjaba cawa panaa sāmababarida. Baribara māra ara mādjidēba zeē bla, ātebara māra ze bla wārā jarabaridēba. Bārāba idjira cawadaē panaa. ²⁹ Mā idjira cawa bla idjidēba zeda bēra. Idjia māra diabuesia.–

³⁰ Mañ carea ādjirāba Jesura jida quirā panaidaa, baribara ni ababa jidadaē basia idji ewarira jūē bada bēra. ³¹ Mañe zocārāba idjira ijasidaa. Ādjirāba jarasidaa:

–Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebara de ¿nañ ēberāba o bla cāyābara ne ununaca waibara ba da oica?–

Pariseorāba Jesu jidadi carea panana

³² Pariseorāba cawasidaa ēberāra Jesudebemada iwidra bedea duanda. Mañ carea ādjirāba, sacerdote bororā bida Ācōrē de dromanebema zarrāda diabuesidaa Jesu jidade wānamārēa. ³³ Māwā panane Jesuba ēberāra jarasia:

–Māra bārā ume dārā baēa. Jāwā bapēda mñ Diabuedamaa wāya. ³⁴ Bārāba māra jaradia māwāmīna ununaēa. Mā wābarama bārāra poya wānaēa.–

³⁵ Mañ carea judiorā arima beaba ara āduba jara duanasidaa:

–¿Sāma wāi bēra dadjirāba idjira waa ununaē? ¿Griegorā druadaa wāica judiorā jāma bea jaradai carea? ³⁶ ¿Cārē cārē idjia māwā jara bla: “Bārāba māra jaradia māwāmīna ununaē”? Idjaba ¿cārē jara bla “mā wābarama bārāra poya wānaē”?–

Baido zocai bai ara diabaridēbema

³⁷ Mañ ewari droma o panane dji jirūarebema ewarira dji dromaara basia. Jesura jirūarebema ewaride āta nūmepēda jigua jarasia:

* **7:26** Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedēde ba bla “Crito.”

† **7:27** Acara judiorāba jarabadjidaa Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ni ababa cawadaēa aba idjia Israel ēdra edabara da.

–Bariduada opichia $\beta\lambda\beta\lambda\Gamma\Lambda$ m λ maa zedua, ma λ be baido zocai β ai aradebemada dodua. ³⁸ \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} Bedeade jara $\beta\lambda$ aa bariduaba m λ da \tilde{i} j \tilde{a} i β $\lambda\Gamma\Lambda$ zocai β ai arara idjideba do qu \tilde{i} r \tilde{a} ca dewarar \tilde{a} maa wea jira β eya \tilde{a} djia bida edadam \tilde{a} r \tilde{e} \tilde{a} .–†

³⁹ Jesuba ma λ g λ deba cawabisia idji \tilde{i} j \tilde{a} β λ daba \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} Jaurera edadida. Ma λ ewaride \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} Jaurera wadi ze \tilde{e} basia Jesura wadibida baj \tilde{a} naa wa \tilde{e} β ada b \tilde{e} r \tilde{a} .

\tilde{E} ber \tilde{a} r \tilde{a} β a Jesudebema wariwaria bedea duanana

⁴⁰ Ma λ bedea \tilde{u} r \tilde{i} sidade arima duan λ r \tilde{a} β a jarasidaa:

–W \tilde{a} r \tilde{a} da na λ \tilde{e} ber \tilde{a} ra \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} neba bedebari dji droma zeida badaa.–§

⁴¹ Idjaba $\tilde{\lambda}$ c λ r λ β a jarasidaa:

–Idjira \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} ba \tilde{e} d \tilde{r} λ edabari diai jaradaa.–

Barib λ r λ dewarar \tilde{a} β a jarasidaa:

–M \tilde{a} w \tilde{a} \tilde{e} \tilde{a} . \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} ba \tilde{e} d \tilde{r} λ edabari diai jaradara Galileadeba ze \tilde{e} a. ⁴² ζ \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} Bedeade jara β $\tilde{\lambda}$ \tilde{e} ca idjira Davideba zeida? ζ Davi puru Bele $\tilde{\lambda}$ neba ze \tilde{e} ca?–*

⁴³⁻⁴⁴ M \tilde{a} w \tilde{a} Jesudebemada wariwaria bedea duanane $\tilde{\lambda}$ c λ r λ β a idjira jida qu \tilde{i} r \tilde{a} panasidaa, barib λ r λ ni aba λ β a jidada \tilde{e} basia.

Judior \tilde{a} boror \tilde{a} β a Jesu \tilde{i} j \tilde{a} na \tilde{e} panana

⁴⁵ \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} de dromanebema zarrar \tilde{a} ra j \tilde{e} da w \tilde{a} sidaa pariseor \tilde{a} , sacerdote boror \tilde{a} ume \tilde{a} β aa duan λ maa. Barib λ r λ Jesura jidada \tilde{e} basia. Ma λ b \tilde{e} r \tilde{a} \tilde{a} djir \tilde{a} β a zarrar \tilde{a} a iwidididaa:

– ζ C \tilde{a} r \tilde{e} c \tilde{a} r \tilde{e} \tilde{a} idjira enena \tilde{e} basi?–

⁴⁶ Ma λ ne zarrar \tilde{a} β a panusidaa:

–Ni aba λ \tilde{e} ber \tilde{a} da j \tilde{a} λ \tilde{e} ber \tilde{a} bedebari qu \tilde{i} r \tilde{a} ca bedeacaa.–

⁴⁷ Ma λ carea pariseor \tilde{a} β a jarasidaa:

– ζ M \tilde{a} \tilde{e} teara idjia b \tilde{a} r \tilde{a} sida c \tilde{u} r \tilde{u} gastica? ⁴⁸ Dai pariseor \tilde{a} β a, dewara dji droma β ea bida ni aba λ β a idjira \tilde{i} j \tilde{a} na \tilde{e} pan λ a.

⁴⁹ Idji \tilde{i} j \tilde{a} beaba \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} leyra adua tabeaa. \tilde{A} c \ddot{o} r \tilde{e} ba \tilde{a} djira cawa oya.–

⁵⁰ Ma λ ne Nicodemoda \tilde{a} djir \tilde{a} ume basia. Idjira Jesumaa na \tilde{e} na diamasi bedeade w \tilde{a} β ada basia.† Ma λ g λ β a \tilde{a} djir \tilde{a} a jarasia:

⁵¹ –Barib λ r λ ζ dadjir \tilde{a} leyba jara β λ ca baridua \tilde{e} ber \tilde{a} da cawa odida pan λ da idji bedea \tilde{u} r \tilde{i} ni na \tilde{e} na? ζ Idjia odada na \tilde{a} r \tilde{a} cawadida pan λ \tilde{e} ca?–

⁵² \tilde{A} djir \tilde{a} β a panusidaa:

† 7:38 Isaia 44:3; 55:1-4; 58:1; Joel 3:18; Zacaria 13:1. § 7:40 Jua λ 1:21; 6:14; Deuteronomio 18:15-19. *

† 7:50 Jua λ 3:1-12.

–¿Māwāra bΛra Galileadebemaca? Ācōrē Bedeara bio acΛbari badua. Mañne bΛa cawaya ni abaΛ Ācōrēneba bedebarida Galileadeba zeēda.–†

[⁵³ Māwā duananapeda jūmarāda ādji deza wābΛrΛsidaa.Š

8

Wērā daunemana Jesumaa edepedada

¹ Mañbe Jesura Olivo eyadaa wāsia. ² Nurēma diapeda wayacusa Ācōrē de droma dajadaa wāsia. Mama bΛde ēberārā zocārā idjimaa zesesisidaa. Egode chūmepeda ādjirāa jaradia besia.

³⁻⁴ Māwā duanane judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bida wērā daunema bΛ jidapedadada enesidaa. Mañ wērāra arima duanΛ ēsi bΛdapeda Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, nañ wērāra daiba jidasidaa abaΛ ume daunema bΛda. ⁵ Dadjirā leyde Moiseba nāwā bea wērārāda mōgaraba tabari beabisia.* ¿BΛmaarā bia bΛca māwā odida?–

⁶ Ādjirāba māwā jarasidaa Jesuba sāwā panui cawaya. Idjida biē jaradida crīchasisidaa. Mañne Jesura edaa barru chūmepeda idji jΛwa jīwīnība egorode bΛ besia. ⁷ BaribΛrΛ ādjirāba mīā sē iwidi panΛ bērā piradrΛpeda jarasia:

–Dji cadjirua ocaba nañ wērāra mōgaraba tabarida bΛa.–†

⁸ Māwā jarapeda Jesura wayacusa edaa barru chūmepeda egorode bΛ besia. ⁹ Jesuba jarada ūrīsidade ara mañda aba aba wābΛrΛ nūmesia.† Naārā drōārāda āyā wāsidaa. Mañbe cūdrarā sida wābΛrΛsidaa. Jesura mañ wērā ume iduba besia. ¹⁰ Jesu āta nūmebΛrΛde wērāra iduba nūmΛda unusia.Š Mañbe iwidiisia:

–BΛ biē jara duananara ¿sāma panΛ?* ¿Caiba bΛra biē bΛi?–

¹¹ Wērāba panusia:

–Ni abaΛba, mΛ Boro.–

Jesuba jarasia:

–Māa bida bΛra biē bΛēa. Wādua, baribΛrΛ waa cadjiruara orādua.–]

Jesu nañ ējūānebemarā itea λnaa

¹² Māwānacarea Jesuba ēberārāa wayacusa jarasia:

† **7:52** Pariseorāba āi jarasidaa. ² Reye 14:25de jara bΛa Jonāra Gat-heferdebemada. Mañ purura Nazare caita basia Galilea druade. **Š 7:53** Griego bedede zocārā cartade versículo 7:53deba aba 8:11daa neēa. ΛcΛrΛ cartade Luca 21:38are odja bΛa. * **8:5** Idjaba jara bΛa dji umaquīrā sida beuida bΛda. Levitico 20:10; Deuteronomio 22:22. † **8:7** Deuteronomio 17:6-7. † **8:9** Griego bedede ācΛrΛ cartade nañ sida bΛ bΛa: “Ādji sode cawa panasidaa jipaē beada.”

Š **8:10** Wērā iduba nūmΛda unusia. Griego bedede ācΛrΛ cartade mañra neēa.

* **8:10** BΛ biē jara duananara. Griego bedede ācΛrΛ cartade mañra neēa.

–M̄lra naļ ējūānebemarā itea λnaa quīrāca ɓΛa. Bariduaba m̄lda ēpēibΛrΛ pāīmane nībaēa, ātebΛrΛ λnaane ɓΛ bērā zocai bai arada erobaya.–

¹³ Maļne pariseorāba Jesua jarasidaa:

–BΛa ara bΛdjidebemada bedea ɓΛ bērā maļba jaraē ɓΛa bΛa jara ɓΛra wārāda.–

¹⁴ Jesuba jarasia:

–Ara m̄ldjidebemada bedea ɓΛmīna m̄la jara ɓΛra wārā araa. M̄la cawa ɓΛa m̄lra sāmΛba zesida idjaba sāmΛ waya wāida. BaribΛrΛ bārāba maļra adua panΛa.† ¹⁵ Bārāba naļ ējūānebema crīchadeba m̄lra acΛ panΛa. M̄la ni abaΛda māwā acΛcaa. ¹⁶ M̄la djārā sāwā beada acΛpeda jaraibΛrΛ, m̄la jara ɓΛra wārā araa, m̄ldubaΛba māwā jaraē ɓΛ bērā. ĀtebΛrΛ m̄ Zeza, m̄ Diabuedaba m̄ ume māwā jara ɓΛa. ¹⁷ Bārā leyde jara ɓΛa ēberā umēba abari bedeada jaradibΛrΛ ādjia jara panΛra wārāda.‡ ¹⁸ Ara maļ quīrāca ara m̄ldjidebemada bedea ɓΛa, idjaba m̄ Zeza, m̄ Diabuedara m̄lare bedea ɓΛa.–

¹⁹ Maļne ādjirāba Jesua iwidisidaa:

–Māēteara ɓΛ Zezara ζsāma ɓΛ?–

Jesuba panusia:

–Bārāba m̄lra adua panΛa idjaba m̄ Zeza sida adua panΛa. Bārāba m̄lda wārāda cawabΛdabara, m̄ Zeza sida cawacasiidaa.–

²⁰ Jesuba Ācōrē de droma dajada, parata Ācōrēa diabadama jaradia ɓaside jūma maļgΛra jarasia. BaribΛrΛ ni abaΛba idjira jidadaē basia idji ewarira wadi jūēé baɗa bērā.

M̄l wābΛrΛmaa bārāra poya wānaēa

²¹ Maļbe Jesuba jarasia:

–M̄lra wāya. Wānacarea bārāba m̄lra jΛrΛdia baribΛrΛ ununaēa. Bārāba m̄lda ījānaē bērā cadjiruade beudia. Wārāda m̄l wābΛrΛmaa bārāra poya wānaēa.–

²² Maļ bērā judiorā bororāda ādjiduba bedea duanasidaa:

–Māēteara ζiduba beuica? ζIdjia maļ carea jara ɓΛca: “M̄l wābΛrΛmaa bārāra poya wānaēa”?–

²³ Maļne Jesuba jarasia:

–Bārāra naļ ējūānebemaa baribΛrΛ m̄lra bajānebemaa. M̄lra naļ ējūānebemaēa. ²⁴ Maļ carea m̄la jarasia bārāra cadjiruade beudida. Bārāba M̄lra M̄lda ījānaē bērā cadjiruade beudia.–§

²⁵ Maļ carea ādjirāba iwidisidaa:

–ζBΛra cai?–

Jesuba panusia:

† 8:14 Juaλ 7:27-29. ‡ 8:17 Deuteronomio 17:6; 19:15. § 8:24 M̄lra M̄lda. MaļgΛdeba Jesuba jara ɓasia idjira Ācōrēda. Exodo 3:13-14.

–Dārāb_{ΛΓΛ} m_Λā bārāa jara b_Λda.* ²⁶ M_Λā ne zocārāneba bārāa bedede beada aida b_Λā. Barib_{ΛΓΛ} m_Λ Diabuedab_{ΛΓΛ} cawa b_Λā. Idji bedeara wārā araa. M_Λā idjideba ūrī b_Λda na_Λ ējūānebemarāa jarabaria.–

²⁷ Barib_{ΛΓΛ} ādjirāba cawadaē basīa Jesuba idji Zezadebemada bedea b_Λda. ²⁸ Ma_Λ carea idjia jarasia:

–Bārāba m_Λ, Na_Λ Djara Edadara crude cachib_Λdade cawadia M_Λra M_Λda. Cawadia m_Λā ni maārī bida ara m_Λdjia quīrīā b_Λ quīrāca oca basida. Idjaba cawadia m_Λra bedea basida m_Λ Zezaba jaradiada quīrāca. ²⁹ M_Λ Diabuedara m_Λ ume b_Λā. M_Λ Zezaba m_Λduba amecaa m_Λā ewariza idjia quīrīā b_Λda o b_Λbari bērā.–

³⁰ Jesuba ma_Λg_Λdebema bedea baside zocārāba idjira ījāsidaa.

Abraha_Λ warrarā dji ara

³¹ Ma_Λbe Jesuba judiorā idji ījāb_Λdarāa jarasia:

–Bārāba m_Λ bedeada ījā pananib_{ΛΓΛ}, wārāda m_Λ ume nībabadarāda beadia. ³² M_Λneba bārāba Ācōrēra wārāda cawadia. Ma_Λba bārāra djārā nezoca beadada ēd_Λ b_Λya.–

³³ Ādjirāba jarasidaa:

–Barib_{ΛΓΛ} dairāra Abraha_Λneba yōpedada bērā djārā nezocarāēa. ¿Sāwā b_Λā dairāra ēd_Λ b_Λyaada a b_Λ?–

³⁴ Jesuba panusia:

–Wārā arada m_Λā jaraya: cadjirua o beara cadjirua nezocarāa. ³⁵ Nezocara idji boro ēberārāēa, barib_{ΛΓΛ} dji boro warrara idji zeza ume ewariza b_Λbaria.† ³⁶ Ma_Λ bērā Ācōrē Warraba bārāra nezoca beadada ēd_Λ b_Λlib_{ΛΓΛ}, wārāda ewariza Ācōrē ēberārāda beadia. ³⁷ M_Λā cawa b_Λā bārāra Abraha_Λneba yōpedadada, barib_{ΛΓΛ} bārāba m_Λra bea quīrīā pan_Λā m_Λ bedeara ījānaē pan_Λ bērā. ³⁸ M_Λā jara b_Λā jūma m_Λ Zezaba m_Λā jaradiadada. Ma_Λne bārāba ījā o pan_Λā bārā zezadeba ūrīpedadada.–

³⁹ Ādjirāba panusidaa:

–Dai drōāenabema zezara Abraha_Λ.–

Barib_{ΛΓΛ} Jesuba jarasia:

–Bārāra Abraha_Λ warrarā dji ara badabara idjia oda quīrāca ocasidaa. ⁴⁰ M_Λā bārāa wārā bedeada jara b_Λā Ācōrēba m_Λā cawabida quīrāca. Māwāmīna bārāba m_Λra bea quīrīā pan_Λā. ¿Abraha_Λba māwā osica? ⁴¹ Bārāba bādji zezaba obari quīrāca obadaa.–

Ma_Λne ādjirāba jarasidaa:

* **8:25** Dārāb_{ΛΓΛ} m_Λā bārāa jara b_Λda. Griego bedede ma_Λra ebuda b_Λēa. _Λca_Λmaarā jara b_Λā: “M_Λā bārāa ¿cārēda cawa jaraida b_Λ?” wa “M_Λra ¿cārē cārēā bārā ume bedeaida b_Λ?” † **8:35** Genesi 21:9-13.

–¡BaribARL dairāra wērā deu bABA todaēa! Dairāba Zezada ababe eropanAA. Idjira Ācōrēa.–

42 Jesuba jarasia:

–Ācōrēda bārā Zezabara, bārāba mĀra wārāda quīrīācasidaa, Ācōrēneba zepeda nama bA bērā. MĀra ara mĀdjideba zeē basía. IdjiabARL diabuesia. 43 MĀa jara bARA ĩsāwāērā bārāba cawadaē panA? Bārāba cawadaē panAA, mĀ bedeeda ūrī quīrīānaca bērā. 44 Bārā zezara diaurua. MaĀ bērā idjia quīrīā bADRĀ bārāba o quīrīā panAA. Idjira naārēdaABA mĀ beabaria. Wārāneba baca idjaba wārā bedeara jaracaa. Sewa obaria sewaida bA bērā idjaba sewa zeza bērā. 45 MĀa wārā bedeeda jara bAA. MaĀ bērā bārāba mĀ bedeara ĩjānaca. 46 MĀa cadjiruada o bABARL ĩcārē cadjiruada o bA? ĩCai bārānebemaba poya jarai? MĀa wārā bedeeda jara bABARL, ĩcārē cārēā mĀ bedeara ĩjānaē panA? 47 Ācōrē ĩjā bABA idji bedeara ĩjā obaria baribARL bārāra Ācōrē warrarāē bērā idji bedeara ĩjā odacaa.–

AbrahaĀ bai naēna MĀra MĀa

48 MaĀbe judiorāba Jesua jarasidaa:

–BARA Samariadebemada jāwā tabAA idjaba jai bara bAA. ĩDairāba aride jara panAēca?–

49 MaĀne Jesuba jarasia:

–MĀra jai neē bAA. MĀ Zezadebemada bia bedeabaria. BaribARL bārāba mĀnebemada bia bedeadacaa. 50 MĀa jARĀē bAA ēberārāba mĀnebemada bia bedeadamārēā. BaribARL abaABA quīrīā bAA ēberārāba mĀnebemada bia bedeadida. IdjiabARL cawa obaria. 51 Wārā arada mĀa jaraya, mĀ bedea ĩjā o bARA beuca baya.–

52 MaĀne judiorāba Jesua jarasidaa:

–IdibARL dairāba cawabADaa bARA jai bara bADA. AbrahaĀra beusia. Jūma Ācōrēneba bedeadadarā sida beusidaa, baribARL bAA jara bAA: “MĀ bedea ĩjā o bARA beuca baya.” 53 Māwāra ĩbARA dai drōā naēnabema AbrahaĀ cāyābara dji dromaara bACA? Idjira beusia, idjaba jūma Ācōrēneba bedeadadarā sida beusidaa. BARA ĩcaida crīcha bA?–

54 Jesuba panusia:

–Ara mĀdjidebemada bia bedeaibARL maĀba jaraē bAA mĀra dji biada. BaribARL mĀ Zezaba mĀnebemada bia bedea bAA. Bārāba idjira bārā Ācōrēana a panAA. 55 BaribARL idjira adua panAA. MaĀne mĀa idjira cawa bAA. Idjida adua bAada adabara mĀra bārā quīrāca sewaida bacasia. BaribARL mĀa idjira cawa bA bērā idji bedeeda ĩjā o bAA. 56 Bārā drōā naēnabema AbrahaĀra bASridasia mĀ naĀ ējūānaa zebARL

ewarira unuida cawa baða bēřã. Wārãda unupeda bio ðasrida besia.–

⁵⁷ Mañe judiorãba Jesua jarasidaa:

–Bãra wadibida cincuenta poa ðãã. ¿Sãwã ðãa Abrahaãra unusiada a ðã?–

⁵⁸ Jesuba panusia:

–Mã wãrã arada jaraya: Abrahaã ðai naẽnaãba Mãra Mãã.–
‡

⁵⁹ Jesuba mãwã jarada carea judiorãba mõgarada edasidaa idji tabari beadi carea. § Baribãrã Jesura mĩrũpeda Æcõrẽ de dajadabemada ãyã wãsia.*

9

Jesuba ãberã dauberrea topedada biabida

¹ Wãbãrãde Jesuba unusia ãberã dauberrea topedadada.

² Mañe Jesu ume nĩbabadarãba iwidisidaa:

–Jaradiabari, ¿caiba cadjirua oðadeba naã ãberãra jãwã dauberrea tosidea? ¿Idji djibarirãba cadjirua opedadadeba, wa idjia cadjirua oðadeba?–

³ Jesuba panusia:

–Cadjirua opedadadeba jãwã todaẽ basia. Idjira dauberrea tosidea idjideba Æcõrẽba ne obãrãda jũmarãba ununamãrẽã.

⁴ Mañ bēřã wadi ãsa ðãde eda mã Diabuedaba obi ðãra mãã oida ðãã. Queuðacarea ni abããda poya trajadacaa. ⁵ Baribãrã naã ãjũãne ðãde mãra ãberãrã itea ãnaa quĩrãca ðãã ãdjirãba sãwã nĩbadida cawaðamãrẽã.–

⁶ Mãwã jarapeda Jesura egorode idotasia. Mãba egorora susua osia. Mã egoro susuaba dji dauberrea ðã dauza pãrãsia. ⁷ Mãbe Jesuba idjia jarasia:

–Cuibada Siloe abadamaa sãgãde wãdua.– (Mã trãba jara ðãã “diabueda.”)*

Ara mããda dauberrea ðãra wãpeda idji daura sãgãpeda unu besia. Mãbe diguidaã wãsia. ⁸ Idji de caita beabariba idjaba idji dauberrea ðã unupedadaba jara duanasidaa:

–¿Naãgãẽca ode chũmepeda ne iwidĩ ðabadara?–

⁹ Æcãrãba idjiaãda asidaa. Dewararãba idji quĩrãca ðãmĩna idjiẽana asidaa. Baribãrã dji dauberrea ðadaba jarasia:

–Wãrãda mãã.–

¹⁰ Mañe idjia iwidisidaa:

–¿Sãwã ðãã unu besia?–

¹¹ Idjia panusia:

‡ **8:58** Exodo 3:13-14. § **8:59** Levitico 24:14. * **8:59** Griego bedeadẽ Æcãrã cartade ðã ðãã: “Jesura ara ãdji daide necai ãdrã wãsia.” * **9:7** Genesi 49:10; Isaia 8:5-8.

–Ēberã Jesu abadaba egoroda susua opeda m̃ dauza pΛΛasia. Mãbe idjia jarasia: “Cuibada Siloe abadamaa sΛgΛde wãdua.” Wãpeda m̃ dau sΛgΛbΛΓΛde unu besia.–

12 Mãne ãdjirãba iwidisidaa:

–MãgΛ ēberãra ¿sãma bΛ?–

Idjia panusia:

–M̃a adua bΛa.–

Pariseorãba dauberrea badaa bio iwidipedada

13-14 Jesuba egoro susua opeda dauberrea bΛ biabida ewarira ãnãubada ewari basia. Mã carea dauberrea badara ãcΛΓΛba pariseorãmaa edesidaa. 15 Mãbe pariseorã bida mã ēberã iwidisidaa sãwãbΛΓΛ unu besida. Mãne idjia jarasia:

–Idjia egoroda susua opeda m̃ dauza pΛΛasia. Mãbe m̃a baidode sΛgΛbΛΓΛde unu besia.–

16 ΛcΛΓΛ pariseorãba jarasidaa:

–Mã ēberãra Ācōrēneba zeē bΛa, ãnãubada ewarida wayaca bērã.–

BaribΛΓΛ dewararãba jarasidaa:

–¿Sãwã cadjirua obari ēberãba mã ne ununacada poya osi?–

Mãwã wariwaria bedea duanasidaa. 17 Mãwã duananapeda wayacusa dji dauberrea badaa iwidisidaa:

–Mã ēberã, bΛ dau biabidara bΛmaarã ¿caida mãwã bΛ?

Dauberrea badaba panusia:

–M̃maarã idjira Ācōrēneba bedebaria.–

18 Judiorã dji bororãba ĩjãnaē panasidaa mã ēberãra naēna dauberrea basida. Mã carea idji djibarirãda trãbisidaa.

19 Mãbe ãdjia iwidisidaa:

–¿NãgΛara bãrã warra dauberrea topedadaca? ¿Sãwã idira idjia unu bΛ?–

20 Ādjia panusidaa:

–Daiba cawa panΛa nãgΛara dai warra dauberrea topedadada. 21 BaribΛΓΛ adua panΛa sãwã idira unu besida, idjaba adua panΛa caiba idjira biabisida. Idjira drõã bērã idjia iwidiidada.–

22 Idji djibarirãba mãwã jarasidaa judiorã bororãra waya panΛ bērã. Wãrãda mã judiorãba jaradoasidaa ēberãrãba Jesura Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaada acara panΛda. AbaΛba mãwã jarasira dji bororãba idjira judiorã dji jΛrebada dedebemada ãyã jΛretadiada asidaa. 23 Mã carea djibarirãba jarasidaa: “Idjira drõã bērã idjia iwidiidada.”

24 Mã bērã judiorã bororãba dauberrea badara wayacusa trãnapeda jarasidaa:

–Ăcõrẽ quĩrãpita daia wãrã bedeadeba jãl ãberãnebemada jaradua.† Dairãba cawa panΛ idjira cadjirua obarida.–

25 Dauberrea badaba jarasia:

–Mãa adua bΛa idjia cadjirua obarida wa ocada. Ababe cawa bΛa mãra dauberrea basida baribΛΛ idira unu bΛda.–

26 Maãne adjirãba wayacusa idjia iwidiisidaa:

–Idjia ¿sãwã osi? ¿Cãrẽda osi bΛ dau biabi carea?–

27 Idjia panusia:

–Mãa bãrãa jarasia baribΛΛ ãjã quĩrãnaẽ basia. Maãda ¿cãrẽ cãrẽã wayacusa ùrĩ quĩrã panΛ? ¿Bãrã sida idji ume nãba quĩrã panΛca?–

28 Maã carea adjirãba idjira nãwã quẽãsidaa:

–BΛdrΛ jãl ãberã ume nã, baribΛΛ dairãra Moise leydeba nãbabadaa. 29 Dairãba cawa panΛ Ācõrẽba Moisea bedeasida,‡ baribΛΛ jãl ãberãra sãmabemada adua panΛ.–

30 Maãne dauberrea badaba jarasia:

–¿Sãwãrã bãrãba jara panΛ adua panΛda idjira sãmabemada? ¿Idjia mã daura biabiẽ basica? 31 Dadjirãba cawa panΛ cadjirua obadaba iwidiβΛdara Ācõrẽba bia ùrĩcada. Maã awara cawa panΛa bariduaba Ācõrẽda waya bΛbΛΛ idjaba idjia quĩrã bΛda o bΛbΛΛ, mãgΛba iwidiβΛΛara Ācõrẽba bia ùrĩbarida.§ 32 Naãrã edaΛba aba idibema ewaridaa ¿bãrãba ùrĩbadjidaca ãberã dauberrea todada biabibΛdada? 33 Naã ãberãda Ācõrẽneba zedaẽbara ni cãrẽ sida poya oẽ bacasia.–

34 Maãne pariseorãba idjira quẽãsidaa:

–BΛ topedadadeba ãtaa cadjirua obaria. ¿Sãwã dairãa ne jaradiai?–

Maã carea idjira judiorã dji jΛrebada dedebemada ãyã jΛretasidaa.

Dji wãrãda dauberrea bea

35 Jesuba ùrĩsia dauberrea badara ãyã jΛretasidada. Maã carea idjira jΛΛde wãsia. Unupeda iwidiisia:

–¿BΛa Naã Djara Edadara wãrãda ãjã bΛca?–*

36 Idjia jarasia:

–Mã boro, jaradua idjira caida mãa wãrãda ãjã carea.–

37 Jesuba panusia:

–BΛa idjira unu bΛa. Mã, bΛ ume bedea bΛda idjia.–

38 Ara mãda Jesu quĩrãpita chĩrãborode cobepeda jarasia:

–Mã Boro, mã ãjã bΛa.–

39 Maãne Jesuba jarasia:

† 9:24 Griego bedeade bΛ bΛa: “Ācõrẽba bia bedeadua.” ‡ 9:29 Exodo 33:11.

§ 9:31 Salmo 66:18; Proverbio 15:29. * 9:35 Naã Djara Edada. Griego bedeade ãcΛΛa cartade bΛ bΛa “Ācõrẽ Warra.”

–M̄ra naļ ējūānaa zesia ēberārā cawa oi carea. Māwā dji dauberrea bea quīrāca beaba ununia idjaba dji unu panana a panara dauberrea bea quīrāca panenia.–

⁴⁰ ΛCΛΓΛ pariseorā Jesu caita duanaba maļ bedea ūrīsidade iwīdisidaa:

–Bla ζcārē cārēā māwā jara bā? ζDairāra dauberrea beaca?–

⁴¹ Jesuba panusia:

–Bārāda wārāda dauberrea beadabara, cadjirua obada carea bedede pananaē bacasia. BaribΛΓΛ bārāba unu panana a panā bērā bedede panā.–

10

Oveja wagabari dji bia

¹ Maļ ewaride Jesuba jarasia:

–Mā wārā arada jaraya: bariduada oveja corrade eda wābadade eda wāébΛΓΛ, ātebΛΓΛ āyā areba eda wāibΛΓΛ, maļgΛba ovejara drΛabaria idjaba biē obaria. ² BaribΛΓΛ dji corrade eda wābadama eda wābaridrΛ oveja wagabari araa. ³ Maļ iteabΛΓΛ corra wagabariba dji eda wābadara ewabaria. Ovejaba ādji wagabari bedeara cawa panā. Ādjiza trācuapeda dajadaa edebaria.* ⁴ Jūma dajadaa edepeda ādji na wābaria. Ovejara idji caidu wābadaa idji bedeara cawa panā bērā. ⁵ BaribΛΓΛ ādjia ununacara ēpēnaca, ātebΛΓΛ mīrūbadaa idji bededa adua panā bērā.–

⁶ Jesura ne jara bādeba māwā bedeasia baribΛΓΛ judiorāba cawadaē basia cārēda jara bāda. ⁷ Maļ bērā Jesuba nāwā jarasia:

–Mā wārā arada jaraya, oveja eda wābadara māā. ⁸ Mā zei naēna zocārā ne drΛabadarā quīrāca zebadjidaa idjaba purura biē obadjidaa. BaribΛΓΛ ādjirā bedeara Ācōrē ēpē beaba i jānaē basia.†

⁹ Eda wābadara māā. Māneba eda wābΛΓΛra minijichiadebemada ēdraya. Bio necai baya idjia neē bΛra Ācōrēba jūma diai bērā.‡ ¹⁰ Ne drΛabarira zebaria oveja drΛai carea, beai carea idjaba aduabi carea. BaribΛΓΛ māra zesia ēberārāba zocai bai arada aduba erobeadamārēā.

¹¹ Māra oveja wagabari dji bīaa. Oveja wagabari biara idji oveja carea beuida bΛa. ¹² BaribΛΓΛ abaΛba parata carea ovejada waga baibΛΓΛ, usa cadrΛa zebΛΓΛde ovejara amecuapeda mīrū wāya. Ovejara idjideē bērā wārāda wagacaa. Maļne usa cadrΛaba oveja aba ca edabΛΓΛde dewararāda jārāzoabadaa.

* **10:3** Ezequiel 34:11-31. † **10:8** Ācōrē ēpē beaba. Griego bedede bΛ bΛa “ovejaba.” ‡ **10:9** Griego bedede nāwā bΛ bΛa: “Idjira eda wāya, dajadaa wāya idjaba pōājārāda unuya.”

¹³ Mañ ēberāra mīrū wābaria ababe parata careab_{ΛΓΛ} ovejara wagabari bērā. Idjia oveja bia pananamāreñ cīchacaa.

¹⁴ Māra oveja wagabari dji bīaa. Mādjiderāra cawa b_{ΛA} oveja wagabariba idji oveja cawa b_Λ quīrāca. Idjaba māreba māra cawa pan_{ΛA}. ¹⁵ Ara mañ quīrāca mā Zezaba māra cawa b_{ΛA} idjaba māa mā Zezara cawa b_{ΛA}. Māra mādji oveja carea beuida b_{ΛA}. ¹⁶ Māa ero_{bΛA} dewara oveja nañ corrađe beaēda. § Mañg_{ΛΓ}ā sīda māa eđa eneya. Ādjirāba mā beđeara ījānia. Māwā jūmarāda ābaa panania. Mañne ādjirā wagabarira aba baya.

¹⁷ Mā Zezaba māra quīrā b_{ΛA}, ara mādjida idu beabi bērā. Mañbe wayacusa zocai beya. ¹⁸ Māa iduaribiē_{bΛΓΛ} ni aba_{Λba} māra poya beadaēa, barib_{ΛΓΛ} māra beuya māwā quīrā b_Λ bērā. Māra beupeđa poya ārēbaya. Mā Zezaba māā māwā obisia.–

¹⁹ Mañ beđeā ūrīb_{Λd}ade judiorāra wayacusa wariwaria beđeā duanasīdaa. ²⁰ Zocārāba jarasīdaa:

–Jāñ ēberāra jai bara b_{ΛA}. Idjira quīrāē b_{ΛA}. ¿Cārē cārēñ idji beđeāda ūrīni?–

²¹ Barib_{ΛΓΛ} dewararāba jarasīdaa:

–Idjia jara b_{Λra} jai bara b_Λ beđeāēa. ¿Jaiba dauberrea beara biabibarica?–

Judiorāba Jesu igarapedada

²² Mañ ewarīde judiorāba Jerusaleñne ewari dromada o panasīdaa. Ādjirāba quīrāneba panasīdaa Ācōrē de dromara idji quīrāpita biē bađada waya bia b_Λpedadada. Mañ ewari dromara dji cūrāsaara b_Λ jeđecode obadjīdaa.* ²³ Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca b_Λ eđaare Jesura nībasia. Idji nībađama Salomōñ abadaa. ²⁴ Māwā b_Λde āc_{ΛΓΛ} judiorāba Jesura auđu jūrā edađapeda iwīdisīdaa:

–Aba ¿sāñbe b_{ΛA} dairā cīchāra cawaē pe ero_{bai}? B_{Λda} Ācōrēba ēd_{ra} edabari diai jarađab_{ΛΓΛ}, dairāa ebuđa jaradua.–

²⁵ Jesuba panusia:

–Māa bārāa jarasia barib_{ΛΓΛ} ījānaē duan_{ΛA}. Jūma mā Zeza trāneba o b_{Λba} mānebemada ebuđa cawabi b_{ΛA}. ²⁶ Barib_{ΛΓΛ} bārāba ījānāca, mā ovejarāē bērā. ²⁷ Mā ovejarāba mā beđeara cawa pan_{ΛA}. Māa ādjirāra cawa b_{ΛA}. Mañ bērā ādjirāba māra ēpēbađaa. ²⁸ Māa ādjirāa Ācōrē ume ewariza zocai baıda dia b_{ΛA}. Mañ carea ādjirāra aduādaēa idjaba ni aba_{Λba} ādjirāra

§ 10:16 Māa ero_{bΛA} dewara oveja nañ corrađe beaēda. Mañ beđeādeba Jesuba jara basia judiorāē biđa idjida ījānia. * 10:22 Judiorāba mañ ewari Janucá abadada poa zeb_{ΛΓAZA} obadaa diciembre jeđecode. Quīrānebabadaa Juda Macabeo abadaba Ācōrē de dromara waya bia b_Λđada. Mañg_{Λra} māwāsia poa 164de Jesu tođi naēna. Mañ naēna griego Antioco Epipane abadaba Ācōrē de dromara biē b_Λsia.

mã jɔwadebemada poya jãrĩnaëa. ²⁹ Mã Zezaba ãdjirãra mãla diasia. Idjira jũmarã cãyãbara dji dromaara ɓɓa.† Ni abaɓba ãdjirãra mã Zeza jɔwadebemada poya jãrĩnaëa. ³⁰ Mãra mã Zeza ume abarida mãwã ɓɓa.–

³¹ Maã carea arima ɓea judiorãba wayacusa mōgarada edasidaa idji tabari beadi carea. ³² Maãne Jesuba jarasia:

–Mã Zezadeba ne zocãrã biada bãrãa unubisia. ¿Sããgɔ ne bia oda carea mãra mōgaraba tabari beadi?–

³³ Judiorãba panusidaa:

–Dairãba ɓara mōgaraba tabaridaëa ne bia o ɓɓa carea, ãteɓɔgɔ tabaridia ɓɓa naã djarade ɓɓa ara ɓɔdjida ãcōrëana a ɓɓa carea. Maãba ɓɓa ãcōrëra bië jara ɓɓa.–‡

³⁴ Jesuba jarasia:

–Bãrã leyde nãwã ɓɓa ɓɓa: “Mãa jarasia bãrãra ãcōrërãda.”§
³⁵ Dadjirãba cawa panɔa ãcōrë Bedeara ewariza wãrãda. ãcōrëba maã ëberãrãa bedeaside jarasia: “Bãrãra ãcōrërãa.”

³⁶ Maãne mãa ababe idji Warraada a ɓɓa ãcōrëba mãra ara idji itea ɓɓa bërã idjaba naã ëjũãnaa diabueda bërã. ¿Bãrãba maã carea jara panɔca mãa idjidebemada bië bedeasida?

³⁷ Mã Zezaba o ɓɓa mã oë ɓɓaɓɔgɔ, mã bedeara ãjãrãnadua.

³⁸ Baribɔgɔ idjia o ɓɓa mã o ɓɓaɓɔgɔ, mã jara ɓɓa carea bãrãba ãjãnaë panɔmĩna mãa o ɓɓa carea ãjãnadua. Mãwã bãrãba wãrãda cawadia mã Zezara mã ume ɓɓa idjaba mãra mã Zeza ume ɓɓa.–

³⁹ Maãne ãdjirãba wayacusa Jesura jida quĩrĩã panasidaa, baribɔgɔ ëdrɔ wãsia.

⁴⁰ Mãwãnacarea Jesura wayacusa Jordaã do quĩrãrã wãsia Borocuebari Juaãba naãrã ëberãrã borocue ɓadamaa.* Jesura mama ɓesia. ⁴¹ Mãwã ɓɓa zocãrã ëberãrãda idjimaa wãbadjidaa. ãduba nãwã jarabadjidaa:

–Juaãba ne ununacada oë basia baribɔgɔ jũma idjia naã Jesudebema jaradara wãrã araa.–

⁴² Mama zocãrãba Jesura ãjãsidaa.

11

Lazaro jaidada

¹⁻² Maã ewaride ëberã Lazaro abadada jũãcãyã nũmasia. Maã Lazarora Betaniane bema basia. Abari purude idji djabawërãrã Mariada, Marta sida panasidaa. Maãgɔ Mariaba dadjirã Boro jĩrũne querada weapeda idji budaba pōãsa

† **10:29** Mãra griego bedeade ebuda ɓɓaëa. ɔcɔgɔmaarã nãwã jara ɓɓa: “Mã Zezaba mãa diadara ne jũma cãyãbara dji dromaara ɓɓa.” ‡ **10:33** Levitico

24:14-16. § **10:34** Salmo 82:6. * **10:40** Juaã 1:28.

jareda basía.* ³ Mañne Lazaro djabawērārāba Jesua bedeeda diabuesidaa:

–Dai Boro, bΛ dji biara jũācāyā nūmΛa.–

⁴ Mañ bedea ũrĩside Jesuba jarasia:

–Lazarora beuēa, baribΛrΛ jũācāyā nūmΛa ēberārāba cawadamārēā Ācōrēra idji Warra sida dji dromarāda.–

⁵ Jesuba Lazarora, dji djabawērārā sida bio quĩrĩā basia.

⁶ BaribΛrΛ Lazaro bio jũācāyā bΛda cawadacarea wadi ewari umé besia idji badama. ⁷ Māwānacarea idji ume nĩbabadarāa nāwā jarasia:

–WānadrΛ wayacusa Judeadaa.–

⁸ Mañ bērā idji ume nĩbabadarāba jarasidaa:

–Jaradiabari, dārēē bΛa Judeadebemarāba bΛra mōgaraba tabari bea quĩrĩā pananada. ¿BΛra wayacusa jāmaa wāica?–

⁹ Jesuba jarasia:

–¿Ewarira doce hora bΛēca? Āsa nĩra tenedrΛcaa, idjia λnaa nañ ējũāne bΛda unu bΛ bērā. ¹⁰ BaribΛrΛ diamasi nĩra tenedrΛbaria, λnaa neē bΛ bērā.–

¹¹ Māwā jaradacarea Jesuba jarasia:

–Dadjirā dji bia Lazarora cāi bΛa baribΛrΛ mΛa idjira λrλmane wāya.–

¹² Mañne Jesu ume nĩbabadarāba idjía jarasidaa:

–Dai Boro, idjira cāi bΛbΛrΛ biabΛrΛa.–

¹³ Jesuba mañ jaradadeba Lazaro beudadebemada bedea basia, baribΛrΛ idji ume nĩbabadarāba crĩchasisidaa Lazaro cāi bΛdebemada bedea bΛda. ¹⁴ Mañbe Jesuba ebuda jarasia:

–Lazarora jaidasia. ¹⁵ Arima badaē bērā mΛra bΛsrida bΛa mañneba bārāba mΛra biara ijāni bērā. Waya idjimaa wānadrΛ.–

¹⁶ Mañne Tomás, Mĩguiso abadada basia.† MañgΛba Jesu ume nĩbabadarā waabemarāa jarasia:

–Judeadaa wānadrΛ dadjirā sida beadamārēā.–

Beudarā Jesuba λrēbabidebema

¹⁷ Betania purude jũēside Jesuba cawasia Lazaro tbaripedadara ewari quĩmārē bΛda. ¹⁸ Betaniara

Jerusaleñneba mācua tΛmΛē basia.† ¹⁹ Mañ bērā zocārā judiorāda zesidaa Marta, Maria sobiabiide ādji djaba jaidada carea. ²⁰ Māwā panΛne Martaba cawasia Jesura jũēbΛrΛda. Ara mañda idji audiabaride wāsia. Mañne Mariara diguida besia. ²¹ Martaba Jesu unuside idjía jarasia:

* **11:1-2** Juaλ 12:3. † **11:16** Mĩguiso. Griego trλ Dídimoba jara bΛa mĩguisoda.

† **11:18** TΛmΛē basia. Griego bedeede bΛ bΛa “quince estadia.” Mañra kilómetro ũbeaca bΛa.

–Mā Boro, bāda nama baḍabara mā djabara jaiḍaē bacasia.
 22 Baribara mā cawa bāa jūma bāa Ācōrēa iwidiḍibara idjia oida.–

23 Jesuba idjia jarasia:

–Bā djabara ārēbaya.–

24 Maāne Martaba jarasia:

–Māē, mā cawa bāa idjira jīrūarebema ewaride ārēbaida beudarā ārēbabada.–§

25 Jesuba jarasia:

–Mādra beudarā ārēbababaria idjaba zocai bai diabaria. Bariduaba māda ijāibara, naā djarade beubara sida ewariza Ācōrē ume zocai baya. 26 Mā ijā bāra māneba zocai bā bēra ewariza zocai baya. ḥāa māgara ijā bāca?–

27 Maāne Martaba panusia:

–Māē mā Boro, mā ijā bāa bāra Ācōrē Warrada, Ācōrēba ēdra edabari diai jaraḍada, naā ējūāne zeida baḍada.–

Jesu Lazaro carea jīāna

28 Māwā jaraḍacarea Martara wāsia idji djabawērāmaa. Maābe iwidiḍara jarasia:

–Dji Jaraḍabarira nama bāa. Idjia bāa ne jara quīrīā bāa.–

29 Maā ūrīpeda Mariara piradrapeda Jesu bāmaa isabe wāsia. 30 Jesura purude eḍa wāē basia. Wadibida Martaba idji ununama basia. 31 Maāne judiorā Maria sobiabidi carea idji diguida panaba unusidaa idjira isabe piradrapeda dajadaa wābada. Maā carea idji caidu wābada jarasidaa:

–Idjira Lazaro tabaripedadamaa jīāne wābada.–

32 Mariara Jesu bāma jūēside ara idji unubada idji jīrū caita bārru cōesia. Maāne jarasia:

–Mā Boro, bāda nama baḍabara, mā djabara jaiḍaē bacasia.–

33 Jesuba Maria jīgua jīābada idjaba judiorā idji ume zepeda sida jīābada unuside ādjirā carea bio sopua nūmepeda jīgua āgasia.* 34 Maābe iwidiḍia:

–Idjira ḥāa tabarisida?–

–Ādjirāba panusidaa:

–Dai Boro, acade wāna.–

35 Jesura jīāsia. 36 Māwā bāde judiorā arima duanaba jarasidaa:

–Acadua idjia sācua Lazarora quīrīā basida.–

37 Baribara ācāra ādjirānebemaba jarasidaa:

§ 11:24 Isaia 26:19; Daniel 12:1-3. * 11:33 Ādjirā carea. Acāmaarā Jesura sopusia ādjirāba ijānaē basi bēra idjia Lazarora ārēbabida. Dewararāmaarā Jesura sopusia naā ējūāne ēberārā beubada, cacua biē beabada, idjaba cadjirua obada bēra.

–Dauberrea ḅΛ biabidaba ζsāwāērā poya carebaē basi Lazaro beurāmārēā?–

Jesuba Lazaro ārēbabida

³⁸ Jesura wayacusa jīgua āgasia. Maḅbe Lazaro tḅaripedadama jūēsia. MaḅgΛra eya uria basía. Dji eḅa wābadara mōgaraba jūātrΛ basia. ³⁹ Maḅne Jesuba jarasia:

–Jāḅ mōgarara āyā ḅΛdadua.–

Marta, dji jaidada djabawērāba Jesua jarasia:

–Mḅ Boro, idji jaidadara ewari quīmārē ḅΛ bērā cōbusia cadjirua ḅΛ.–

⁴⁰ BaribΛrΛ Jesuba jarasia:

–ζMḅa jaraē basica ḅΛa wārāda ījāibΛrΛ, Ācōrēra dji droma ḅΛda unuida?–

⁴¹ Māwā ḅΛde ēberārāba mōgarara āyā ḅΛsidaa. Maḅbe Jesuba ātaa acΛpeda jarasia:

–Zeza, mḅa bḅa bia jaraya mḅa iwididara ūrīna bērā.

⁴² Mḅa cawa ḅΛa ḅΛa mḅ beḅeara ūrī ḅabarida, baribΛrΛ mḅa maḅgΛra jarasia naḅgΛrā ēberārāba cawadamārēā ḅΛabΛrΛ mḅra diabuesida.–

⁴³ Māwā jaradacarea Jesuba jīgua trḅ jarasia:

–jLazaro, dajadaa zedua!–

⁴⁴ Ara maḅda Lazaro beu ḅadada dajadaa zesia. Idji jḅwara, idji jīrū sida wadi wuaba ḅΛrá beasia. Idjaba idji quīrāra wuaba ānēbari basia. Maḅne Jesuba jarasia:

–Ērānada bia tḅgamārēā.–

Judiorā bororāba Jesu beadi carea beḅea aupedada

Mateo 26:1-5; Marco 14:1-2; Luca 22:1-2

⁴⁵ Zocārā judiorā Maria acΛde wāpedadaba unusidaa Jesuba oḅara. Maḅ bērā ādjirāba ījāsidaa. ⁴⁶ ΛcΛrΛra pariseorāmaa wāsidaa Jesuba oḅa jaraḅe. ⁴⁷ Maḅ carea pariseorāra, sacerdote bororā sida jūma judiorā dji dromarā ume ābaa dji jaresidaa. Nāwā jarasidaa:

–Dadjirāba ζsāwā oḅi? Maḅ ēberāba ne ununacada zocārā o ḅΛa. ⁴⁸ Idjida idu ḅΛḅibΛrΛ jūmarāba crīchadía idjira dadjirā boroda. Idjida ēpēnibΛrΛ romanorāra zedapeḅa dadji Ācōrē de dromara babueḅia idjaba jūma dadji judiorā sida quenania.–

⁴⁹ Mama aba basia Caipá abadada. Idjira maḅ poḅe dji dromaara ḅΛ sacerdote basía. Maḅ Caipába jarasia:

–jBārāra crīcha neē panΛa! ⁵⁰ Romanorāba jūma dadjirā beadi cāyābara biara ḅΛa ēberā aba dadji judiorā carea beuida.–

⁵¹ Caipába ara idji crīchadeba māwā jaraē basía. ĀtebΛrΛ idjira maḅ poḅe dji dromaara ḅΛ sacerdote bērā ĀcōrēbΛrΛ idjía jarabisia Jesura jūma judiorā carea beuida ḅΛda. ⁵² BaribΛrΛ ababe judiorā carea beuē basía, ātebΛrΛ beusia jūma Ācōrē

warrarã naļ ējũãne þeara puru aba þai carea.† 53 Judiorã dji dromarãba beþea þasidaa mamaþba ãtaa crĩcha jarãþida Jesu beadi carea.

54 Maļ þẽrã Jesura judiorã tãẽna ebuþa nĩþaca basía, ãteþarã Judeadeþemada ãyã wãsia. Eþraĩļ puruþe idji ume nĩþabadarã ume þaþe wãsia. Maļ purura ējũã þõãsa ewaraga þa caita þla.‡

55 Judiorã Egiptodeba ēdrãþeþada quĩrãneþabada ewarira caita basía. Maļra ewari droma þẽrã puruzabemarãda Jerusaleþnaa wãsidea ãdjia obada quĩrãca o panþneba Æcõrẽ quĩrãþita bia beadi carea.§ 56 Maļ ewaride ēþerãrãba Jesura jarã nĩþasidaa. Æcõrẽ de droma dajada ãþaa duanþne iwidibadjidaa:

–Bãrãmarã çidjira naļ ewari droma obadaþe zebã?–

57 Baribarã sacerdote þororãba þariseorã biþa jarasidaa þariduaba Jesuda jũẽside cawasidara jaraida þla idji jidãþamãrẽã.

12

Mariaba quera Jesu jĩrũ ãrã weada

Mateo 26:6-13; Marco 14:3-9

1 Egiptodeba ēdrãþeþada quĩrãneþabada ewari jũei carea wadi sei ewari þaþe Jesura Betania puruþaa wãsia Lazaro þabarimaa. Maļ Lazarora Jesuba ãrẽþabiþa basía. 2 Jesura zeda þẽrã quewarabema coþira waibþa osidaa. Martaba coði careabemara jeþeca basía. Maļne Lazaro sida Jesu ume ne co basía. 3 Mãwã panþne Mariaba nardo quera idji awa quiruda, nẽþla þlaþa taza umé enepeda Jesu jĩrũne weasia.* Maļþe idji buþaba þõãsa jaresia. Maļ queraba dji dera jũma tũãþa nũmesia. 4 Maļne Jesu ume nĩþabarida aba basía Juda Iscariote abadada. Judaba Jesura jidabi basía. Maļ Judaba jarasia:

5 –çCãrẽ cãrẽã jãļ querara nẽþobueç basi? Nẽþobueþabara þoa aba þrajabarãþe edabari quĩrãca edacasia. Maļþa ne neç queþeara careþacasia.–

6 Baribarã idjia mãwã jaraç basía ne neç queþeþada crĩcha þa þẽrã, ãteþarã mãwã jarasia ne drãþari þẽrã. Ædji

† 11:52 Isaía 11:12; Jeremia 23:3; Miquea 2:12. ‡ 11:54 Eþraĩļ purura

Jerusaleþneba ewari aba basía. § 11:55 Ewari droma oði naẽna judiorãra Æcõrẽ quĩrãþita bia beaðida panasidaa. Aþaþba eþerã beuþada tãibarã wa waraibarã, siete ewari Æcõrẽ quĩrãþita biç þeþadþia. Maļ carea ne oida basía: acþua Numero 19:16-22; 2 Cronica 30:13-21. Mãwã oẽþarã ewari dromara oþara basía. Jesu ewaride judiorãba jaradiabadjidaa judiorã Israel drua ãi þeara Æcõrẽ quĩrãþita biç beada. Maļ carea Jerusaleþ puruþaa zedapeþa siete ewari dãrãþadjidaa Æcõrẽ quĩrãþita bia panani carea. * 12:3 Taza umé. Libra þba wa medio litro wa tresciento gramo.

parata wagabada buchacara idjia erobabadjia baribΛΓΛ maλnebemada drΛabadjia. ⁷ Maλne Jesuba jarasia:

–Naλ wērāa māwā jararādua. Idjia naλ querara waga erobasia mλ tΛbaridi ewari carea.† ⁸ Ne neē quedeara ewariza bārā tāēna panania, baribΛΓΛ mλra bārā ume ewariza baēa.–

Judiorā bororāba Lazaro beadi carea bedea aupedada

⁹ Zocārā judiorāba cawasidaa Jesura Betaniane bΛda. Maλ bērā idji acΛde wāsidaa. Maλ awara Lazaro, Jesuba λrēbabiḁa sida acΛde wāsidaa. ¹⁰⁻¹¹ Lazaro λrēbada carea judiorā zocārāba sacerdote bororāra igaradapeda Jesuda ijāsidaa. Maλ carea sacerdote bororāra bedea ausidaa Lazaro sida beadi carea.

Jerusaleλnebemarāba Jesu audiabariḁedada

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Luca 19:28-40

¹² Nurēma zocārā ēberārā ewari droma odi carea Jerusaleλnaa zepedadaba cawasidaa Jesura Jerusaleλne jūēbΛΓΛda. ¹³ Maλ carea ādjirāba uruta quedua quīrāca beada tΛdapeda idjira audiabariḁe wāsidaa. Nāwā jigua jarasidaa:

–jBio biya quirua!‡ jBio bia bΛa dadjirā Ācōrē trλneba zebΛΓΛra! jBia quirua Israeldebema Borora!–

¹⁴ Maλne Jesuba burro zaqueda unupeda λrλ chūmesia. Māwāsia Ācōrē Bedeade jara bΛ quīrāca:

¹⁵ Wayarānadua, Sioλ eyade bearā. AcΛdadua, bārā Borora burro zaque λrλ zebΛΓΛa.§

¹⁶ Jesu ume nībabadarāba maλra unu panλmīna cawadaē panasidaa. BaribΛΓΛ Jesu λrēbapeda bajānaa wānacareabΛΓΛ cawasidaa Ācōrē Bedeade idjidebema naēna bΛdada jūma wārāda māwāsida.

¹⁷ Jesuba Lazaro beu bΛdada trλpeda λrēbabiside zocārā ēberārāda arima duanasidaa. Māwānacarea ādjia unupedadada nēbΛΓΛbadjidaa. ¹⁸ Jesuba maλ ne ununaca odara zocārāba ūrīsidaa. Maλ bērā idji audiabariḁe wāsidaa. ¹⁹ Maλne pariseorāba ara ādjiduba jara duanasia:

–jAcΛdadua! Jūmarāda idji caidu wābΛdaa. Maλ bērā dadjirāba o quīrā panΛra poya odaēa.–

Jesuba idji beadi jarada

²⁰ Maλ ewari droma o panλne λcΛΓΛ griegorāda Ācōrēa bia bedeadī carea Jerusaleλne jūēsidaa. ²¹ MaλgΛrāra Pelipe, Jesu

† 12:7 Idjia naλ querara waga erobasia mλ tΛbaridi ewari carea. Griego bedeade maλra ebuda bΛēa. ‡ 12:13 jBio biya quirua! MaλgΛra arameo bedeade jarabadaa “Hosana.” § 12:15 Jerusaleλ purura Sioλ eyade bΛa. Zacaria 9:9; Isaía 40:9-10; Sofonías 3:14-17.

ume n̄ibabarimaa wāsidaa. Mañ Pelipera Galileade ɓa puru Betsaidadebema basía. Ādjia Pelipea jarasidaa:

–Dairāba Jesura unu quĩrĩã panaa.–

²² Mañ carea Pelipeba Andréa jarade wāsia. Mañbe ādjia Jesua jarasidaa. ²³ Mañne Jesuba jarasia:

–Ewarira jũesia. Ācõrēba m̄, Nañ Djara Edadara dji Dromada ɓaya. ²⁴ M̄la wārã arada jaraya: beuda quĩrãca trigo tada joudeɓararã, ara m̄wã abari tada ɓabaria. Baribararã joudeɓararã mañ tara tunupeɗa bio zaubaria. ²⁵ Ara mañ quĩrãca Ācõrē cãyãbara nañ djarade zocai ɓaida biara jararã ɓaba mañ zocai ɓaira aduaya. Baribararã nañ djarade zocai bai jararã cãyãbara m̄da ep̄eɓararã Ācõrē ume ewariza zocai ɓaya. ²⁶ Bariduada m̄ nezoca ba quĩrĩã ɓabararã, m̄ ume n̄ibaida ɓaa. M̄ wãɓararã m̄ nezoca sida wãya. Bariduada m̄ nezocabararã, m̄ Zezaba idjira dji dromada ɓaya.

²⁷ Wārãda m̄ra bio sopua ɓaa. ¿M̄la cãrēda jarai? ¿M̄la jaraica “Zeza, m̄ bia m̄gaiɗebemada ēdrã ɓadua”? M̄wã jaraēa m̄ra mañ carea zeɗa b̄erã. ²⁸ Āteɓararã jaraya: Zeza, mañgãɗeba jũmarãa cawabidua ɓara dji Dromaara ɓada.–

Ara m̄wãɓararãde ēberãrã arima duanaba beɗeada bajãnaa ũr̄sidaa. Mañ beɗeaba jarasia:

–M̄la naēna cawabisia m̄ra dji Dromaara ɓada idjaba wayacusa cawabiya.–

²⁹ Mañ beɗea ũr̄sidaade ãcararãba jarasidaa baada jururuasida. Dewararãba jarasidaa:

–Bajãnebema nezocaba Jesua beɗeasia.–

³⁰ Mañne Jesuba jarasia:

–Mañ beɗeara m̄ iteaē basía. Biara b̄arã itea basía. ³¹ Arãɓararã Ācõrēba cawabiya nañ ējũãneɓemarãra beɗeade duanada. Arãɓararã diauru, nañ ējũãnebema borora Ācõrēba poyaya. ³² M̄ ãta jira ɓabararãde m̄la jũmarãda eneya m̄ ãjãnamãrẽ.–

³³ M̄wã jarasia idjira crude cachi beɗida cawabi carea. ³⁴ Ēberãrã mama duanaba Jesua jarasidaa:

–Ācõrēba Moisea diada leyɗeba dairãba cawa panaa Ācõrēba ēdrã edabari diai jaradara beuca baida.* ɓaa ¿sãwã jara ɓa Nañ Djara Edadara crude cachidida? Nañ Djara Edadara ¿cai?–

³⁵ Jesuba jarasia:

–Nañ ãnaara b̄arã ume d̄arã ɓaēa. Mañ carea ãnaane n̄ibaɗadua idji b̄arã ume ɓamisa cawadaēne p̄ĩmane beɗa amaaba. P̄ĩmane n̄ba adua ɓaa sãmaa wãda. ³⁶ ãnaa b̄arã

* 12:34 Isaia 9:7; Ezequiel 37:25; Salmo 72:17; Salmo 89:35-37.

tãena eropanane mañ ãnaara ãjãnadua ãnaanebema ëberãrãda beadi carea.–

Mañ bedea jaradacarea Jesura ara mañda wãpeda mĩrũsia.

Judiorãba wadibida Jesu ãjãnaë duanana

³⁷ Jesuba ne ununacada zocãrã ëberãrã quĩrãpita odamĩna ãdjirãba wadibida ãjãnaë panasidaa. ³⁸ ãcõrëneba bedeabari Isaíaba jarada quĩrãca wãrãda mãwãsia. Nãwã jarasia:

Dai Boro, ¿daiba jarapedadara caiba ãjãsi?

ãcõrëba idji ãbãara ¿caia cawabisi?†

³⁹ Mañ bërã ãdjirãba poya ãjãnaë basía, Isaíaba jarada quĩrãca:

⁴⁰ Mãa ãdjirãra dauberrea bea quĩrãca bãsia idjaba so zarea bãsia

ãdji dauba unu panãmĩna cawarãnamãrëã idjaba ãrĩ panãmĩna sodeba cawarãnamãrëã.

Mãwã panã bërã mãmaa zedacaa mãa biabimãrëã.‡

⁴¹ Isaíaba idji cartade mãwã bãsia Jesura dji Dromada beida unupeda mãnebemada bedeada bërã.§

⁴² Isaíaba mãwã bãdamĩna zocãrã judiorãba, judiorã dji dromarã bida Jesura ãjãsidaa baribãrã ebuda jaradaë basía. Waya panasidaa pariseorãba ãdjirãra judiorã dji jãrebada dedebemada ãyã jãretadida. ⁴³ ãcõrëba ãdjida bia jarai cãyãbara mañ judiorãba biara quĩrã panasidaa ëberãrãba bia jaradida.

ãcõrëba Jesu bedeadeba ëberãrã cawa oya

⁴⁴ Mãbe Jesuba jĩgua jarasia:

–Mã ãjã bãba mã Diabueda sida ãjã bãa. ⁴⁵ Mã unu bãba mã Diabueda sida unu bãa. ⁴⁶ Mãra nañ ëjũãnaa ãnaa quĩrãca ze bãa mã ãjãbãdara pãĩmane bearãnamãrëã. ⁴⁷ Abãbã mã bedeada ãrĩpeda ãjãëbãrã, mãa idjira bië bãëa, mãra nañ ëjũãne bea bië bãi carea zeë bã bërã. Mãra nañ ëjũãne bea ëdrã edai careabãrã zesia. ⁴⁸ Baribãrã mã igara bãra, mã bedea bia edaë bãra ãcõrëbãrã cawa oya. Jĩrũarebema ewaride ãcõrëba cawabiya idjira bedeade bãda mãa jarada bedeara ãjãnaë bërã. ⁴⁹ Mãra ara mãdjideba bedea bãëa. Mã Zeza, mã namaa diabuedaba mãa jarasia cãrëda jaraida bãda idjaba sãwã mã bedeara jaraida bã sida. ⁵⁰ Mãa cawa bãa idjia mã bedeara jarabi bãda ëberãrã idji ume ewariza zocai duananamãrëã. Mañ carea mã Zezaba mãa jarada quĩrãca mã bedea bãa.–

13

Jesuba idji ume nĩbabadarã jĩrũ sãgãda

† 12:38 Isaía 53:1. ‡ 12:40 Isaía 6:10. § 12:41 Isaía 6:1-5.

¹ Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrãnebabada ewari bai naēna Jesuba cawa basia idji ewarira jũēbΛrΛda. Cawasia naļ ējũāra amepeda idji Zezamaa wāida. Jesuba jũma idjiderā naļ ējũāne beara bio quĩrĩā bada bērā idjia maļ quĩrĩāra unubisia aba idji beubΛrΛ ewaridaa.

² Qewara pāimabΛrΛde ne co panasidaa. BaribΛrΛ maļ naēna diauruba Simoļ warra Juda Iscariote sode crĩchada diadoasia Jesu jidabimārēā. ³ Jesuba cawa basia idji Zezaba ne jũmada idji jΛwade bΛsida, idjaba cawa basia idjira ĀcōrēmaΛba zepeda waya Ācōrēmaa wāida. ⁴ BaribΛrΛ Jesuba osia nezocaba obari quĩrĩca. Ādjirāra qewara ne co panΛne pirabaripeda idjia ĩrĭ jĭ bΛbarida ērāsia. Maļbe cacua jarebadada edapeda cΛrτΛ bΛrā jĭsia. ⁵ Epedeco jũguruade baidoda jue edapeda idji ume nĩbabadarā jĩrũra sΛgΛsia. Ādjiza sΛgΛpeda ādji jĩrũra cacua jarebadaba pōāsa jaresia.

⁶ Jesuba Simoļ Pedro jĩrũ sΛgΛbΛrΛde Pedroba jarasia:

–Mā Boro, ¿bΛa mā jĩrũda sΛgΛica?–

⁷ Jesuba panusia:

–Mĭa o bΛra bΛa nawena cawaē bΛa baribΛrΛ nocoare ebuda cawaya.–

⁸ BaribΛrΛ Pedroba jarasia:

–Mā jĩrũra bΛa sΛgΛcara bΛa.–

Jesuba jarasia:

–Mĭa bΛ jĩrũda sΛgΛēbΛrΛ, bΛra mĭreēa.–

⁹ Maļ bērā Simoļ Pedroba jarasia:

–Māwā baibΛrΛ, mā Boro, mā jĩrũ awa sΛgΛrādua, jātebΛrΛ mā jΛwara, mā boro sida sΛgΛdua!–

¹⁰ Maļ carea Jesuba jarasia:

–Ēberā cuidacarea ababe idji jĩrũ awa sΛgΛida bΛa idji cacuara jũma bia sΛgΛ bΛ bērā. Bārāra jũmaena sΛgΛ beaa, māwāmĩna aba nama bΛa sΛgΛē bΛda.–

¹¹ Jesuba cawa basia caiba idjira jidabida. Maļ carea jarasia: “Abā nama bΛa sΛgΛē bΛda.”

¹² Ādjirā jĩrũ sΛgΛcuadacarea Jesuba wayacusa idjia ĩrĭ jĭ bΛbarira jĭsia. Maļbe ne cobadama wayacusa chũmepeda jarasia:

–¿Cawasidaca cārēā mĭa bārā jĩrũra sΛgΛsida? ¹³ Bārāba mĭra Jaradiabariaeda abadaa idjaba bārā Boroada abadaa. Wārāda aride jara panΛa, māwā bΛ bērā. ¹⁴ Maļba mā, bārā Boroba idjaba Jaradiabariba nezoca quĩrĩca bārā jĩrũra sΛgΛeda bērā bārā bida nezoca quĩrĩca bādjiza jĩrũ sΛgΛēdida panΛa. ¹⁵ Mĭa jāwā unubisia bādjiza dji carebadamārēā. ¹⁶ Mĭa wārā arada jaraya: ni abā nezocada idji boro cāyābara auđuara bΛēa. Diabueđara idji diabueđa cāyābara auđuara bΛēa. Nezocaba

obari quĩrãca m̃la oda bẽrã, bãrã bida abari quĩrãca odida panãa. ¹⁷ ¿Cawasidaca? Mãwã ãjã odibãrã wãrãda bia panania.

¹⁸ M̃la jaraẽ ßã jũma bãrãra bia beadida, m̃la edadarã sãwã beada cawa ßã bẽrã. Æcõrẽ Bedeade ßã ßã quĩrãca wãrãda mãwãmãrẽã m̃la jarabãrãa: “Aba m̃l ume ne co badada m̃l ume dji quĩrũda ßesia.”* ¹⁹ M̃la ara nawena maãgara jarabãrãa wadi mãwãi naẽna, wãrãda mãwãbãrãde bãrãba M̃ra M̃da ãjãnamãrẽã.† ²⁰ Wãrã arada m̃la jaraya: m̃la diabuebãrãda abãlba bia edaibãrã m̃da bia edabãrãa. Idjaba m̃l bia edabãrãba m̃l Diabuedara bia edabãrãa.–

Jesuba Judadebema jarada

Mateo 26:20-25; Marco 14:17-21; Luca 22:21-23

²¹ Mãwã jarapeda Jesura bio sopua ßesia. Mãwã ßãde ebuda jarasia:

–Wãrã arada m̃la jaraya: aba bãrãnebemaba m̃ra jidabiya.–

²² Idji ume nĩbabadarãra abarica dji açã duanesidãa Jesuba jaradara cawadaẽ bada bẽrã. ²³ Maãne aba ßasia Jesuare chũmãda.‡ Maãgãba ara idjida “Jesuba bio quĩrã ßã” abadjia. ²⁴ Simoã Pedroba idjã boroba jarasia caidebemada bedea ßãda Jesua iwidimãrẽã. ²⁵ Maãbe Jesuare chũmãba iwidisia:

–Dai Boro, ¿caiba ßãra jidabi?–

²⁶ Jesuba panusia:

–M̃la paãda sõberapeda abãlã diaya. Maã õberãra idjã.–

Ara mãda paãra sõberapeda Jesuba Simoã Iscariote warra Judaa diasia. ²⁷ Judaba mã codacarea Satana jãwaeda ßesia. Maãne Jesuba Judaa jarasia:

–Bãa oya ßãra isabe odua.–

²⁸ Baribãrã ne co duanãba ni abãlba cawadaẽ basã Jesuba cãrẽ cãrẽã mãwã jarasida. ²⁹ Judaba ãdji parata wagabada buchacara erobabadjia. Maã bẽrã ãcãrãba crĩchasiãa Jesuba dji ewari droma careabemada nẽdomãrẽã jarasida wa parata neẽ quẽdeãa diabi ßãda. ³⁰ Judaba paãra copeã ara mãda dajadaã wãsia. Maãra pãimanacarea basã.

Jesuba obi ßã bedea djiwidi

³¹ Juda wãnacarea Jesuba jarasia:

–Arãbãrã Æcõrẽba unubiya m̃l, Naã Djara Edadara dji dromada. Maã awara mãneba Æcõrẽba unubiya ara idjida dji dromada. ³² M̃l, Naã Djara Edadaba Æcõrẽra dji dromada unubibãrã, Æcõrẽba m̃ra abarica dji dromada unubiya. Idjia dãrãene mãra unubiya. ³³ Bãrãra m̃l dji biarã bẽrã m̃la

* **13:18** Salmo 41:9. † **13:19** Isaia 43:10. ‡ **13:23** Jesuare chũmãda. Griego bedeade ßã ßã: “Jesumaa tũrĩ chũta ßãda.” Judiorã Egiptoẽba ãdrãpedãda quĩrãnebada ewariẽde mãwã ne cobadjidãa. “Jesuba bio quĩrã ßã” abadjia. Juaãba ara idjida mãwã jarabadjia.

jaraya: m̄ra b̄rā ume d̄rā baēa. § M̄a judiorā bororāa jarada quīrāca nawena b̄rāa jaraya: b̄rāba m̄ra jΛrΛdia, māwāmīna m̄ wābΛrΛmaa poya wānaēa.*

³⁴ M̄a obi bΛ bedea djiwidida b̄rāa jaraya: b̄rāra bio dji quīrīā beadada. † M̄a b̄rā bio quīrīā bΛ quīrāca b̄rā sida abarica dji quīrīānada. ³⁵ B̄rāda māwā dji quīrīā pananibΛrΛ, jūmarāba cawadia b̄rāra m̄ ume nībabadarāda.–

Pedroba Jesu igaraēana ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Luca 22:31-34

³⁶ Simoā Pedroba Jesua iwidisia:

–Dai Boro, ¿bΛra sāmaa wāi?–

Mañe Jesuba panusia:

–M̄ wābΛrΛmaa bΛra nawena poya wāēa, baribΛrΛ tēābe m̄ caidu wāya.–

³⁷ Pedroba iwidisia:

–Dai Boro, ¿sāwāērā m̄ra bΛ ume poya wāē? M̄ra bΛ carea beuida bΛa.–

³⁸ Mañe Jesuba jarasia:

–¿BΛra m̄ carea wārāda beuida bΛca? Wārā arada m̄a jaraya: eterre berui naēna bΛa barima ūbea jaraya m̄ra unucada.

14

Jesuba idjideba dadjirā Zezamaa wāni jarada

¹ Sopua bearānada. Ācōrēba aride o bΛda wārāda ījānada. Idjaba m̄a aride o bΛ sida wārāda ījānada. ² M̄ Zeza babarima dadjirā duananira baraa. M̄ra mamaa wāya b̄rā beadima bia oi carea. Māwāēbara m̄a jaraē bacasia. ³ M̄ra b̄rā beadima bia ode wāya. Mañbe wayacusa zeya b̄rā edei carea m̄ ume beadamārēā. ⁴ B̄rāba cawa panΛa m̄ra sāmaa wāida. Dji o sida cawa panΛa.–

⁵ BaribΛrΛ Tomába jarasia:

–Dai Boro, adua panΛa bΛra sāmaa wāida. ¿Sāwā mañ ora cawadi?–

⁶ Mañe Jesuba jarasia:

–Mañ ora m̄ā. M̄neba Ācōrēra wārāda cawa panΛa idjaba zocai bai arada eropanΛa. M̄neba wānaēbΛrΛ ni abaada m̄ Zezamaa poya jūēnaēa. ⁷ B̄rāba m̄da wārāda cawa panΛbΛrΛ, m̄ Zeza sida cawa panΛa.* IdibΛrΛ b̄rāba idjira cawa panΛa unu panΛ b̄rā.–

§ 13:33 M̄ dji biarā. Griego bedeadē bΛ bΛa “m̄ warra zaquerā.” * 13:33 JuaΛ 7:33; 8:21. † 13:34 M̄a obi bΛ bedea djiwidī. Ācōrēba obi bΛ bedea dji drōāda Levitico 19:18de, Deuteronomio 6:5de unubadaa. * 14:7 B̄rāba m̄ra wārāda cawa panΛbΛrΛ, m̄ Zeza sida cawa panΛa. Griego bedeadē ācΛrΛ cartade bΛ bΛa: “B̄rāba m̄ra wārāda cawa pananabara, m̄ Zeza sida cawacasidaa.”

⁸ Mañne Pelipeba idjía jarasia:

–Dai Boro, dadji Zezara daia unubidua. Ara mañba bia b_ΛA.–

⁹ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Pelipe, mñra dārāb_ΛΓ_ΛA bārā ume b_Λda. B_ΛA mñra ζ_wadibida cawaē b_Λca? Mñ unu b_Λba mñ Zeza sida unu b_ΛA. B_ΛA ζ_swāwā jara b_Λ “dadji Zezara daia unubidua”? ¹⁰ ζ_BΛA ĩjāē b_Λca mñra mñ Zeza ume ābaa b_Λda idjaba mñ Zezara mñ ume ābaa b_Λda? Mñā bedea b_Λra ara mñdjideba bedeaca. Āteb_ΛΓ_Λ mñ Zeza mñ ume ābaa b_Λra mñneba bedea b_ΛA. Wārāda mñneba ne jūmada idjia obaria. ¹¹ ĩjān_Λdua mñra mñ Zeza ume ābaa b_Λda idjaba mñ Zezara mñ ume ābaa b_Λda. Mñā māwā jara b_Λ carea bārāba ĩjānaē pan_Λb_ΛΓ_Λ, mñā o b_Λ carea ĩjān_Λdua.

¹² Wārā arada mñā jaraya: bariduaba mñda ĩjā b_Λb_ΛΓ_Λ, mñā o b_Λra idjia bida oya. Wārāda mñā o b_Λ cāyābara idjia auđuara oya, mñra mñ Zezamaa wāi bēřā. ¹³ Bārāba mñda ĩjā pan_Λ bēřā mñ trāneba iwidi_bΛ_dara mñā jūma oya. Māwā mñneba ebuda baya mñ Zezara dji dromada. ¹⁴ Wārāda bārāba mñda ĩjā pan_Λ bēřā jūma mñ trāneba iwidi_bΛ_dara mñā oya.

Jesuba Ācōrē Jaure diai jarada

¹⁵ Bārāba mñda wārāda quĩrĩā pan_Λb_ΛΓ_Λ, mñ bedeara ĩjā o panania.† ¹⁶ Mañ bēřā mñ Zezaa iwidiya bārā Careb_Λbarida diabuemārēā. Mañg_Λra bārā ume ewariza baya. ¹⁷ Idjira Ācōrē Jaurea. Idjia Ācōrēra wārāda cawabibaria. Nañ ējūānebemarāba idjira poya edadaēa, ununaca bēřā idjaba adua pan_Λ bēřā. Mañne bārāb_ΛΓ_Λ idjira cawa pan_ΛA, bārā ume b_Λ bēřā idjaba bārā sode bai bēřā.‡

¹⁸ Mñā bārāra jērāmārā quĩrāca ameēa. Mñra wayacusa bārāmaa zeya. ¹⁹ Dārāēne nañ ējūānebemarāba mñra waa ununaēa barib_ΛΓ_Λ bārāba mñra ununia. Mñā zocai bai arada erob_Λ bēřā, bārā bida zocai bai arada erobeadia. ²⁰ Mñ zedacarea bārāba cawadia mñra mñ Zeza ume ābaa b_Λda, bārāra mñ ume ābaa pan_Λda, idjaba mñra bārā ume ābaa b_Λda. ²¹ Mñ bedea ũrĩpeda ĩjā o b_Λba mñra quĩrĩā b_ΛA. Aba_Λba mñda quĩrĩā b_Λb_ΛΓ_Λ, mñ Zezaba idjira quĩrĩā baya. Mñā bida idjira quĩrĩā baya, idjaba ara mñda idjía unubiya.–

²² Mañbe dewara Juda, Iscarioteēba Jesua iwidisia:

–Dai Boro, ζ_swāwā b_Λra dairāa unubi barib_ΛΓ_Λ nañ ējūānebemarāa unubiē?–

²³ Jesuba panusia:

–Mñ quĩrĩā b_Λba mñ bedeara ĩjā o baya. Mñ Zezaba idjira quĩrĩā baya. Mañbe दौर idjimaa zedā idji ume ābaa panani

† 14:15 ĩjā o panania. Griego bedeaēde ā_CAΓ_Λ cartade b_Λ b_ΛA: “ĩjā o panan_Λdua.”

‡ 14:17 Bārā sode bai bēřā. Griego bedeaēde ā_CAΓ_Λ cartade b_Λ b_ΛA: “Bārā sode b_Λ bēřā.”

carea. ²⁴ M̄l̄ quĩrĩãé ɓΛba m̄l̄ bedeara ïjã ocaa. Bārãba ũrĩ panΛ bedeara m̄l̄rēã, ātebΛrΛ m̄l̄ Zeza, m̄l̄ Diabuedadea.

²⁵ MaλgΛra m̄l̄a bārãa jara ɓΛa wadibida bārã ume ɓΛ bēřã. ²⁶ BaribΛrΛ m̄l̄ Zezaba m̄l̄ tr̄l̄neba idji Jaureda diabueya bārã Carebabarida ɓamārēã. Ācōrē Jaureba ne jūmada bārãa jaradiaya. Idjia bārãa jūma m̄l̄a jaradara quĩr̄nebabiyã.

²⁷ M̄l̄a necai ɓaida bārã sode ameya. M̄l̄a dia ɓΛ necai ɓaira naλ ējũãnebemarãba poya diadacaa. Maλ bēřã jūmawãyã sopuarãnadua. Ne wayarãnadua. ²⁸ M̄l̄a bārãa jarasia m̄l̄ra wãbΛrΛda idjaba waya bārã ume ɓade zeida. § Bārãba m̄l̄da wārãda quĩrĩã panΛbara ɓΛsr̄idacasidãa m̄l̄ Zezamaa wãyana ada carea. M̄l̄ Zezara m̄l̄ cãyãbara dji dromaara ɓΛ bēřã m̄l̄ra wayacusa ɓΛya m̄l̄dji naãrã ɓadamaa. ²⁹ M̄l̄a maλgΛra jara ɓΛa wadi m̄wãi naēna, wārãda m̄wãbΛrΛde bārãba ïjãnamārēã.

³⁰ M̄l̄ra bārã ume dārã bedeaēa, naλ ējũãnebema borora zebΛrΛ bēřã. Idjia m̄l̄ra poyaēmĩna beabiyã. ³¹ M̄wã m̄l̄ Zezaba obi ɓΛda m̄l̄a ïjã oya. MaλgΛdeba naλ ējũãnebemarãba cawadia m̄l̄a m̄l̄ Zezara bio quĩrĩã ɓΛda.

PiradrΛdadua. WãnadrΛ.–

15

Jesura uva j̄lcara dji araa

¹ Jesuba jarasia:

–M̄l̄ra uva j̄lcara dji araa.* M̄l̄ Zezara djibaria. ² M̄l̄ jΛwate zaudacara idjia jūma tΛcuaya, baribΛrΛ dji zaubada jΛwatera quĩr̄ãcuĩta tΛcuabaria biara zaudamārēã. ³ M̄l̄ bedeada ïjã panΛ bēřã bārãra jΛwate quĩr̄ãcuĩta tΛcuada quĩr̄ãca biya ɓea. † ⁴ M̄l̄ ume ābaa ɓeadadua m̄l̄ bārã ume ābaa ɓΛ quĩr̄ãca. J̄l̄carade caraē ɓΛ jΛwatera ara iduba zaucaa. Ara maλ quĩr̄ãca bārãda m̄l̄ ume ɓeadaēbΛrΛ zaudaēa.

⁵ M̄l̄ra uva j̄lcara dji araa. Bārãra m̄l̄ jΛwaterãa. M̄l̄ ume ābaa ɓeara bio zaubadaa, m̄l̄ra bārã ume ābaa ɓΛ bēřã. Bārãba m̄l̄ neē ni cārē sida Ācōrē itea poya odaēa. ⁶ M̄l̄ ume ābaa ɓΛēra m̄l̄ Zezaba āyã ɓatabueya jΛwate zauca quĩr̄ãca. Maλ jΛwate purrubadacarea dadjia ābaa buedapeda babuebadaa.

⁷ Bārãda m̄l̄ ume ābaa ɓeadibΛrΛ, m̄l̄ bedeada ïjã o pananibΛrΛ, iwididada jūma bārãba quĩr̄ãbΛdada. Maλne m̄l̄a diaya. ⁸ Bārãda bia zaudibΛrΛ unubidia wārãda m̄l̄ ume

§ 14:28 Juaλ 14:3,18. * 15:1 Antiguo Testamento de jara ɓΛa Ācōrēba Israelera uva j̄lcara quĩr̄ãca usida, m̄wãmĩna idjia quĩr̄ã ɓada quĩr̄ãca ādjirãba odaē basia. AcΛdua Salmo 80:8-16; Isaía 5:1-7; Jeremia 2:21; Ezequiel 15:1-8; 19:10-14; Osea 10:1. BaribΛrΛ naλ Juaλ 15:1 de jara ɓΛa Jesuba o ɓΛda Ācōrēba quĩr̄ã ɓΛ quĩr̄ãca. Maλ carea jara ɓΛa “uva j̄lcara dji ara.” † 15:3 Juaλ 13:10.

nĩbabadarāda māwā beada. Māwā unubidia m̄ Zezara dji dromada.

⁹ M̄lā bārāra quĩrĩā b̄lā m̄ Zezaba m̄ quĩrĩā b̄l quĩrāca. Māl bērā m̄ quĩrĩāneba pananadua. ¹⁰ M̄lā obi b̄l bedeada ĩjā odib̄l̄l̄, wārāda m̄ quĩrĩāneba panania. Ara māl quĩrāca m̄ Zezaba obi b̄l bedea ĩjā o b̄l bērā idji quĩrĩāneba b̄baria. ¹¹ Jūma māl̄ḡl̄ara m̄lā jara b̄lā bārāra m̄l ume bio b̄srida beadamārēā.

¹² M̄lā obi b̄l bedeara nāl̄ḡl̄a: bārāra dji quĩrĩānadua m̄lā bārā quĩrĩā b̄l quĩrāca. ¹³ Ēberāda idji dji bia carebai carea beuib̄l̄l̄, ni abāl̄ba māl cāyābara poya biara quĩrĩāra erobača. ¹⁴ M̄lā obi b̄l bedeada bārāba ĩjā odib̄l̄l̄ bārāra m̄l dji biarāa. ¹⁵ M̄lā bārāra waa m̄l nezocaada ača. Nezocaba idji boroba oi crīcha b̄l̄ara adua b̄lā. M̄lā bārāra m̄l dji biarāana aya. M̄lā bārāra cawabisia ne jūma m̄l Zezadeba ũrĩnada. ¹⁶ Bārāba m̄l̄ra edadaē basia. M̄l̄ab̄l̄l̄ bārāra edasia. M̄lā bārāra b̄l̄sia wānapeda bia zaudamārēā, idjaba māl zaub̄l̄dara dārā droamārēā. M̄lā bārāra edada bērā m̄l Zezaba jūma bārāba m̄l tr̄l̄neba iwidib̄l̄dara diaya. ¹⁷ Waya m̄lā bārāra jaraya: abarica dji quĩrĩānadua.

Nāl ējūānebemarāba Jesu ĩjā beara quĩrāmabadaa

¹⁸ Nāl ējūānebemarāba bārāda quĩrāma pan̄b̄l̄l̄, cawadadua ādjirāba naārā m̄l̄da quĩrāmasidada. ¹⁹ Bārāda nāl ējūānebema badabara ādjirāba bārāra quĩrĩācasidaa ādjirānebema bērā. Barib̄l̄l̄ m̄lā bārāra nāl ējūānebemada edasia ādjirā awara beadamārēā. Māl bērā bārāra quĩrāmabadaa. ²⁰ Quĩrānebadadua m̄lā nāl jarađara: “Ni abāl̄ nezocada idji boro cāyābara auduara b̄l̄ča.” † Māl̄ḡl̄ba jara b̄lā ēberārāba m̄l bedeada ĩjā o pan̄b̄l̄l̄, bārā bedea sida ĩjā odia. Barib̄l̄l̄ ādjirāba m̄l̄da biē odi carea ēpē pan̄b̄l̄l̄, bārā sida biē odi carea ēpēnia. ²¹ Bārāra m̄l carea biē odia ādjia m̄l Diabuedara adua pan̄l bērā.

²² M̄lā ādjirāa jaradiade zedačbara ādjia cadjirua opedada carea bedede beadaē bacasia. Barib̄l̄l̄ m̄l bedeada ũrĩpedada bērā poya jarađāča adua panasidada ādjia o pan̄l̄ra cadjiruada. ²³ Abāl̄ba m̄l̄da quĩrāma b̄l̄b̄l̄l̄, m̄l Zeza sida quĩrāma b̄lā. ²⁴ M̄lā ādjirā quĩrāpita ne ununacada odačbara, ādjirāba cadjirua o pan̄l carea bedede beadaē bacasia. Barib̄l̄l̄ m̄lā odara ādjirāba unusidamīna m̄l̄ra, m̄l Zeza sida quĩrāma pan̄l̄. ²⁵ Māwā duan̄l̄a ara ādjirā leyde jara b̄l quĩrāca. Nāwā jara b̄lā: “M̄l̄ra bedea neč b̄l̄da quĩrāmasidaa.” §

²⁶ Ācōrē Jaure bārā Carebabarira zeya. Idjia wārā bedeada jarabaria. M̄lā idjira m̄l Zezamāl̄ba diabueb̄l̄l̄de idjia

† 15:20 Juāl 13:16. § 15:25 Salmo 35:19; 69:4.

mānebemada bārāa bedeaya. ²⁷ Bārā bida mānebemada bedeadia, bārāra naārēedaΛba mā ume panΛ bērā.

16

¹ Māa jūma maλgΛra bārāa jara bΛa mā ījā panΛra igararānamārēā. ² Judiorāba bārāra ādjirā dji jΛrebada dedebemada āyā jΛrecuadia. Maλ awara bārā beadi ewarira zeya. Bārā beabΛdade ādjirāba crīchadia Ācōrēba quīrīā bΛda o panΛda. ³ Māwā odia mā Zezada, mā sida adua panΛ bērā. ⁴ BaribΛrΛ māa jūma maλgΛra bārāa jarabΛrΛa, maλ ewari jūēbΛrΛde māa jarađara quīrānebadapeda sozarra beadamārēā.

Ācōrē Jaureba o bΛdebema

Māa bārā bia mīgadidebemada naēna jaraē basia bārā ume bađa bērā. ⁵ BaribΛrΛ māra mā Diabuedamaa wāya. Māwāmīna ni abaΛ bārānebemaba māa iwīdīdaē panΛa “bΛra ğsāma wāi?” ⁶ ĀtebΛrΛ bārāra sopua panΛa māra wāyana ada bērā. ⁷ Māa wārā arada jaraya: bārā itea biara bΛa māra wāida. Māda wāēbΛrΛ bārā Carebabarida zeēa. BaribΛrΛ māda wāibΛrΛ idjira diabueya.

⁸ Ācōrē Jaure zebΛrΛde naλ ējūānebemarāa cawabiya caida cadjirua obarida, caida jipa bΛda, idjaba caida bedede bΛda. Cawabiya ādjirāba jūma maλgΛdebemada āi crīcha panΛda. ⁹ Ācōrē Jaureba ādjirāa cawabiya mā bedea ījānaca bērā cadjirua obadada. ¹⁰ Cawabiya māra jipa bΛda mā Zezamaa wāna bērā. Maλne bārāba māra waa ununaēa. ¹¹ Idjaba Ācōrē Jaureba cawabiya naλ ējūānebema borora bedede panΛda, Ācōrēba naλ ējūānebema borora bedede bΛada ada bērā.*

¹² Māa wađibīda ne zocārā bārāa jara quīrīā bΛa. Maλra bārāba nawena jūma poya cawađaēa. ¹³ BaribΛrΛ Ācōrē Jaureba wārā bedeara cawabibari bērā idji zebΛrΛde bārāa jaradiaya wārā bedea Ācōrēneba ze bΛda jūma cawađamārēā. Idjira ara idji crīchadeba bedeaēa, ātebΛrΛ jūma māneba ūrībΛrΛda jaraya. Idjia bārāa cawabiya nocoarebema ewarīde cārēda sāwāida. ¹⁴ Cawabiya māra dji dromada, mā bedea ūrīpeda jūma bārāa jaradiāi bērā. ¹⁵ Jūma mā Zezadera mārea. Maλ carea māa jarasia Ācōrē Jaureba mā bedea ūrīpeda bārāa jaradiāida.

Bārāra sopua pananapeda bΛsrīdadia

* 16:11 Juaλ 7:21-24; 8:42-47; 12:31.

16 Dārāéne bārāba m̄ra ununaēa, baribara māwānacarea wayacusa dārāéne m̄ra ununia.—†

17 Māne ācara idji ume n̄babadarāba ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

–Idjia dadjirāa “dārāéne bārāba m̄ra ununaēa, baribara māwānacarea wayacusa dārāéne m̄ra ununiana” a baba ĩcārēda jara bā? Idji Zezamaa wāyana a baba ĩcārēda jara bā? 18 Mā bedea “dārāéne” a baba ĩcārēda jara bā? Dadjirāba cawadaē panāa cārēnebemada bedea bada.–

19 Jesuba cawasia ādjia māgadebemada iwidi quĩrā panāa. Mā carea jarasia:

–Mā bārāa jarasia dārāéne m̄ra ununaēda idjaba māwānacarea dārāéne m̄ra wayacusa ununida. ĩMāgadebemada ara bāduba iwidi duanaēca? 20 Wārā arada māa jaraya: bārāa sopuaba jīānia baribara nā ĩjūānebemarāa b̄sridadia. Bārāa sopuaba jīānimīna mā sopuara jōpeda b̄sridadia. 21 Wārāda wērā warra tobardaē pua bāa idji ewarira jūēna bērā. Baribara warra todacarea mā puara quĩrādoabaria idji warra carea b̄srida bā bērā. 22 Ara mā quĩrāca bārāa ara nawena sopua panāa, baribara m̄ra wayacusa bārāa acade zeya. Mābe bārāa b̄sridadia. Ni ababa mā b̄sridara poya jōbiēa.

23 Māga ewaride bārāba ni cārē sida māa waa iwididaēa. Wārā arada māa jaraya: bārāba mā Zezaa mā trāneba iwidi b̄dara idjia diaya. 24 Bārāba wadibida dadi Zezaa ni cārē sida mā trāneba iwididaē panāa. Baribara māwā iwidi b̄ edadia. Māwā bārāa bio b̄srida beadia.

25 Māa ne jara badeba māgara bārāa jarasia, baribara ewari aba m̄ra waa ne jara badeba bedeaēa. Ātebara mā Zezadebemada ebuda jaraya. 26-27 Mā ewaride bārāba mā trāneba Ācōrēa iwidi dia. Māa bārāb̄ri Ācōrēa bedeaēa, mā Zezaba bārāa quĩrā bā bērā. Idjia bārāa quĩrā bāa, māda quĩrā panā bērā idjaba m̄ra Ācōrēneba zedada ĩjā panā bērā.

28 Mā Zezamaaba nā ĩjūānaa zesia. Baribara māa nā ĩjūāra ameya mā Zezamaa wayacusa wāi carea.–

29 Mābe idji ume n̄babadarāba jarasidaa:

–Arābara bāa jara b̄ara daima ebuda bāa. Ne jara badeba bedea bāēa. 30 Arābara dairāba cawabada bāa ne jūmada cawa bada. Daiba iwidi naēna bāa sāvā panuida cawa bāa. Māneba dairāba cawa panāa b̄ara Ācōrēneba zesida.–

31 Jesuba jarasia:

–ĩArābara bārāba wārāda ĩjābdaca? 32 Ewari jūēida badada jūēbara. Bārāa jūma aba aba memenenapeda m̄duba

† 16:16 Griego bedeaēe ācara cartade bā bāa: “Mādjia Zezamaa wāi bērā.”

amenia.† BaribΛΓΛ mλduba baēa mλ Zezada mλ ume bΛ bēra. 33 Jūma maλgΛra mλa bārāa jarasia mλneba necai beadamārēā. Naλ ējūāne bia mīga beadia, baribΛΓΛ ne wayarānada: naλ ējūānebema cadjiruada mλa poyasia.–

17

Jesuba ara idji carea Ācōrēa iwidiida

¹ Jesuba māwā jaradacarea bajānaa aΛpeda jarasia:

–Zeza, mλ ewarira jūesia. BΛ Warrara dji dromada unubidua bΛ Warraba bΛra wārāda dji dromada unubimārēā.

² BΛa jūma ēberārāra mλ jΛwaeđa bΛsia. Maλgarānebemada bΛa mλā λcΛΓΛ diasia. Mλa ādjirāa ewariza zocai baida diasia.

³ Ewariza zocai beaba cawa panΛa bΛra wārā Ācōrē aba bΛda.

Idjaba za bΛa diabueda Jesucritoda cawa panΛa. ⁴ BΛa mλā

naλ ējūāne obidara mλa jūma osia. Māwā cawabisia bΛra dji dromada. ⁵ Maλ carea Zeza, mλra bΛ quīrāpita dji dromada

bΛdua bΛ ume naλ ējūā oi naēna dji dromada bađa quīrāca.

Jesuba idji ume nībabadarā carea Ācōrēa iwidiida

⁶ BΛa mλā ēberārā naλ ējūāne beada λcΛΓΛ diasia. Mλa jūma ādjirāa bΛra cawabisia. Ādjirāra bΛrea, baribΛΓΛ bΛa mλā

diasia bΛ bedeada jaradiamārēā. Ādjia iĵā o panΛa. ⁷ Maλba

cawa panΛa jūma mλa erobΛra bΛdeba ze bΛda. ⁸ BΛa mλā

jaradara mλa ādjirāa jaradiasia. Ādjirāba wārāda maλ bedeara

iĵāsidaa. Maλ bēra cawa panΛa wārāda mλra bΛmaΛba zesida.

Wārāda iĵā panΛa bΛa mλra diabuesida.

⁹ Mλa bΛa iwidiya ādjirā carebamārēā. Mλa bΛa iwidiē bΛa

naλ ējūānebemarā carea. ĀtebΛΓΛ bΛa mλā diadarā careabΛΓΛ

iwidi bΛa, ādjirāra bΛre bēra. ¹⁰ Jūma mλrera bΛrea idjaba jūma

bΛrera mλrea. Ādjirāba o panΛneba mλra dji dromada unubi

panΛa.

¹¹ Mλra naλ ējūāne baēa baribΛΓΛ ādjirāra wadibida naλ

ējūāne panania. Zeza, bΛra bio biya quirua. Mλra bΛmaa

wābΛΓΛ bēra bΛ λbΛadeba ādjirāra bio wagadua. BΛa mλā maλ

λbΛara diasia.* Māwā ādjirāra cacua aba bΛ quīrāca beadia,

dadji cacua aba panΛ quīrāca. ¹² BΛ λbΛadeba mλa jūma

bΛa diadarāra naλ ējūāne waga erobasia. Ādjirānebemarā ni

abaΛda aduadeē basia. Ababe dji aduaida baeadrΛ aduasida

bΛ bedeaba jara bΛ quīrāca wārāda māwāmārēā.†

¹³ ArābΛΓΛ mλra bΛmaa wāya. BaribΛΓΛ wadibida naλ ējūāne

bΛde jūma maλgΛra jarabΛΓΛ. Māwā mλ bΛ ume bΛsrida

† 16:32 Zacaria 13:7. * 17:11 Ādjirāra bio wagadua bΛ λbΛadeba. BΛa mλā maλ λbΛara diasia. Griego bedeade λcΛΓΛ cartade nāwā jara bΛa: “Jūma bΛa mλā diadarāra bio wagadua bΛ λbΛadeba.” † 17:12 Salmo 41:9; 55:12-15.

ḅΛ quĩrāca ādjirā sida bio ḅΛsrida panania. ¹⁴ ΒΛA jaradara māa ādjirāa jaradiasia. BaribΛΓΛ naļ ējũānebemarāba ādjirāra quĩrāma panΛA mļ quĩrāca naļ ējũānebemarāē bērā. ¹⁵ MΛa bΛa iwidiē ḅΛA ādjirāra naļ ējũānebemada āyā edemārēā, ātebΛΓΛ iwidi ḅΛA cadjiruadebemada waga ḅamārēā.† ¹⁶ Ādjirāra naļ ējũānebemaēa mļ naļ ējũānebemaē quĩrāca. ¹⁷ ΒΛ bedeaba ḅΛra wārāda cawabi ḅΛA. Maļba ādjirāra aba ḅΛ itea bia ḅΛdua. ¹⁸ ΒΛA mļ naļ ējũānebemarā tāēna diabueda quĩrāca māa ādjirāra naļ ējũānebemarā tāēna diabuebΛΓΛA. ¹⁹ Ādjirā carea ara mādjidida aba ḅΛ itea bia ḅΛbΛΓΛA, ādjirā sida aba ḅΛ itea bia ḅeadamārēā ḅΛ wārāda cawa panΛneba.

Jesuba jũma idji ĩjāḅΛda carea Ācōrēa iwidiida

²⁰ MΛa ababe ādjirā carea iwidiē ḅΛA. ĀtebΛΓΛ ādjirāba mļ bedea jarabΛdade mļ ĩjāḅΛda carea bida iwidi ḅΛA. ²¹ Zeza, ḅΛra mļ ume ḅΛ bērā idjaba mΛda ḅΛ ume ḅΛ bērā māa iwidi ḅΛA ādjirā sida dadji ume cacua aba ḅΛ quĩrāca ḅeadamārēā. Māwā naļ ējũāne ḅeaba ĩjānia ḅΛA mΛra diabuesida. ²² ΒΛA mΛra edasia dadjira ābaa pananamārēā. Māwā mΛra dji dromada ḅΛsia. Ara maļ quĩrāca māa ādjirāra dji dromada ḅΛsia dadji ume cacua aba ḅΛ quĩrāca pananamārēā. ²³ MΛra ādjirā ume ḅΛ bērā idjaba ḅΛra mļ ume ḅΛ bērā dadjirāra jũma ābaa cacua aba ḅΛ quĩrāca panania. Māwā naļ ējũāne ḅeaba cawadia ḅΛA mΛra diabuesida idjaba cawadia ḅΛA ādjirāra quĩrā ḅΛda mļ quĩrā ḅΛ quĩrāca.

²⁴ Zeza, ḅΛA naļ ējũā oi naēnaḅa mΛra quĩrā ḅΛA. Maļ bērā bajāne mΛra dji dromada ḅΛsia. MΛa quĩrā ḅΛA jũma ḅΛA mΛa diadarāra mama mļ ume ābaa ḅeaidida ḅΛA mļ dji dromada ḅΛdara ununamārēā. ²⁵ Zeza, ḅΛra jipa ḅΛA. Naļ ējũānebemarāba ḅΛra adua panΛA, baribΛΓΛ mΛa ḅΛra cawa ḅΛA. Idjaba za ḅea bida cawa panΛA ḅΛA mΛra nama diabuesida. ²⁶ MΛa ādjirāa ḅΛra cawabisia. Maļ awara wadibida auḅuara cawabi baya ḅΛA mļ quĩrā ḅΛ quĩrāca ādjirā sida dji quĩrā pananamārēā idjaba mΛra ādjirā sode eropanamārēā.–

18

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Luca 22:47-53

¹ Jũma maļΓΛ jaradacarea Jesura idji ume nĩbabadarā sida Cedroļ do zaque waa quĩrāē wāsidaa. Arima néuda ḅasia. Jesura idji ume nĩbabadarā sida maaaa wāsidaa. ² Juda, Jesu jidabiya ḅΛba maļ néura cawa ḅasia, Jesura idji ume nĩbabadarā ume mama ḅarima zocārā dji jΛrebadjida bērā.

† 17:15 Cadjiruadebemada. Zocārāmaarā maļΓḅba jara ḅΛA diauruda.

³ Mañ bēřã Judaba zocãrã romano sordaorãda, Ācõrē de dro-
manebema zarrarã sida mañ néuđaa pe edesia. Ādjirãra
sacerdoterã bororãba, pariseorã biđa Juda ume diabuesidaa.
Ādjirãba ĩbĩrãda idjaba mĩãsu sida eropanasidaa. ⁴ Mañne
Jesuba jũma sãwãida cawa bΛ bēřã ādjimaa wãpeđa iwĩđisia:

–Bãrãba ¿caida jΛrΛ panΛ?–

⁵ Ādjirãba panusidaa:

–Jesu Nazaređebemada.–

Jesuba jarasia:

–Mãda idjĩa.–

Mañne Juda, Jesu jidabiya bΛra ādjirã ume basia. ⁶ Jesuba
mãda idjĩađada abΛrΛđe ādjirãra jēda ΛradrΛbΛđade bæcuasidaa.

⁷ Mañbe Jesuba wayacusa iwĩđisia:

–¿Caida jΛrΛ panΛ?–

Ādjirãba wayacusa panusidaa:

–Jesu Nazaređebemada.–

⁸ Mañne Jesuba jarasia:

–Mãda idjĩađada asia. Mãda jΛrΛ panΛbΛrΛ, za duanΛ ēberãrãra
idu wãbiđadua.–

⁹ Mãwã jarasia idjia naēna jarada bēřã: “Zeza, bΛa młã
diđara ni aba biđa aduadãea.”* Idjia jarada quĩrãca wãrãda
mãwãsia. ¹⁰ Mañne Simoñ Pedroba djõbada necoda erobasia.
Mãda eũta edapeđa sacerdote dji droma nezoca cΛwΛrΛ
jΛwa araarebemada tΛtasia. Mañ nezoca trãra Malco abadaa.

¹¹ Mañ carea Jesuba Pedroa jarasia:

–BΛdji necora wagadua. BΛmaarã ¿mã Zezaba mł mĩgayada
adara młã droaida bΛēca?–

Jesu Anãmaa jida edepedada

Mateo 26:57-58; Marco 14:53-54; Luca 22:54

¹² Mañbe romano sordaorãba Jesura jidadapeđa jΛwa
jãsidaa. Ādji borora, Ācõrē de dromanebema zarrarã sida
arima panasidaa. ¹³ Jesura naãrã ēberã Anã demaa edesidaa.
Anãra Caipá zãwãrē basia. Mañ poade Caipára sacerdote dji
droma basia.† ¹⁴ Ara mañ Caipába judiorãa jaradoasia biara
bΛda ēberã aba jũmarã carea beuida.‡

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-70; Marco 14:66-68; Luca 22:55-57

¹⁵ Mañne Jesu ume nĩbabadarã Simoñ Pedroda idjaba de-
warada Jesu caiđu wãsidaa. Simoñ Pedro ume wãnara sac-
erdote dji dromaba unubadjia. Mañ bēřã idjira Jesu caiđu
eda wãsia sacerdote dji droma de duđaa. ¹⁶ BaribΛrΛ Pedrora

* **18:9** Juañ 6:39. † **18:13** Caipára 18 poa sacerdote dji boro basia, poa 18đeba
aba 36đaa. ‡ **18:14** Juañ 11:50.

eda wābada dajadaare besia. Maļ bērā idji ume wāna, sacerdote dji dromaba unubarira dajadaa wāsia. Dji eda wābada wagabari wērā ume bedepeda Pedrora eda edesia. ¹⁷ Maļ wērāba Pedroa iwidišia:

–¿BΛ sida Jesu ume nībabariēca?–

Pedroba panusia:

–Mļēa.–

¹⁸ Maļne sacerdote dji droma nezocarāba, Ācōrē de dromanebema zarrarā biða tΛbΛda cōa nūmasidaa cūrāsa nūmΛ bērā. Coadapeda tΛbΛ cā duanasidaa. Maļne Pedrora ādjirā ume tΛbΛ cā nūmasia.

Anába Jesua bio iwidišia

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Luca 22:66-71

¹⁹ Maļbe sacerdote dji dromaba Jesua bio iwidišia idji ume nībabadarānebemada, idjia jaradia baðaðebema sida. ²⁰ Maļne Jesuba panusia:

–Mļra naļ ējūānebemarā quīrāpita ebuda beða basia. Mļa jaradia basia dadjirā dji jΛrebada deza idjaba Ācōrē de droma dajada, jūma dadji judiorā ābaa dji jΛrebadama. Ni maārī biða chupea jaraē basía. ²¹ ¿Cārē cārēā mļa iwidišΛ? Māwā oiē bΛa. ĀtebΛrΛ mļ beða ūrīpeðadarāa iwidišia bΛa. ĀdjirābΛrΛ cawa panΛa mļa jaradiadara.–

²² Jesuba māwā jarabΛrΛde zarra idji caita nūmΛba jΛwajāba Jesu quīrāðarrade upeda jarasia:

–¿BΛa sacerdote dji dromada wayaē bΛca?–

²³ Jesuba panusia:

–Mļa biē jarasibΛrΛ, jaradua mļa cārēneba biē jarasida. BaribΛrΛ bia jarasibΛrΛ, bΛa ¿cārē cārēā mļra usí?–

²⁴ Maļbe Anába Jesura jΛwa jΛ bΛda Caipámaa diabuesia, idjira sacerdote dji dromaara bΛ bērā.

Pedroba waya Jesu unucaada ada

Mateo 26:71-75; Marco 14:69-72; Luca 22:58-62

²⁵ Pedrora waðibiða ŀta nūmasia tΛbΛ cā bΛda. Maļne ēberārāba idjia iwidišidaa:

–¿BΛ sida jāļgΛ ēberā ume nībabariēca?–

Pedroba mērā jarasia:

–Mļēa.–

²⁶ Maļne sacerdote droma nezoca aþaΛba Pedroa iwidišia:

–¿Mļa bΛra idji ume néude unuē basica?–

Maļ nezocara Pedroba cΛwΛrΛ tΛtaða ume dji ēberārā basía.

²⁷ Pedroba wayacusa mērāsia. Ara māwā jarabΛrΛde eterrera berusia. §

Jesu Pilato quīrāpita baða

28 Mañbe diapededa Jesura Caipá dedeba romanorã boro de dajadaa edesidaa. Jesu edepedada judiorã mañ de Pretorio abadae eda wãnae basia ãdjirãmaarã eda wãsidara Ācõrẽ quĩrãpita biẽ panani bẽrã. Idji quĩrãpita bia ba quĩrãã panasidaa Egiptoedeba ãdrãpedada quĩrãnebabada codi carea.*

29 Mañ bẽrã Pilatoda ãdjirãmaa dajadaa wãpeda iwidiisia:†

–Nañ ãberã, bãrãba biẽ jara panãba ¿cãrẽ cadjiruada osi?–

30 Ādjirãba panusidaa:

–Nañgãba cadjiruada odaẽbara dairãba idjira bãmaa ene-naẽ bacasia.–

31 Mañ carea Pilatoba ãdjirãa jarasia:

–Bãrãbãrã idjira ededapeda cawa odadua ara bãdji leyba jara bã quĩrãca.–

Mañne judiorãba jarasidaa:

–Daiba djãrãra beabidacara panãa. Bãrãbãrã beabidida panãa.–

32 Mañgãra wãrãda mãwãsia Jesuba jaraeda quĩrãca. Idjia jarasia sãwã beuida bãda.‡ 33 Mañbe Pilatora wayacusa dede eda wãsia. Jesura eda edebipeda iwidiisia:

–¿Bãda wãrãda judiorã boroca?–§

34 Jesuba panusia:

–¿Mañgãra bãa iwidi bãca bio cawai carea, wa iwidi bã dewararãba bãa mãnebemada mãwã jarasida bẽrã?–

35 Mañ carea Pilatoba jarasia:

–¿Mãwãra mãda judioca? Bã purubãrã, sacerdote bororãbãrã bãra mãmaa enesidaa. ¿Bãa cãrẽda osi ãdjirãba mãwã odamãrẽã?–

36 Jesuba panusia:

–Mãra ãberãrã boromãna mã purura nañ ãjũãnebemaẽa. Nañ ãjũãnebema badabara mã purura djõcasidaa judiorãba mã jidarãnamãrẽã. Baribãrã mã purura nañ ãjũãnebemaẽa.–

37 Mañ bẽrã Pilatoba jarasia:

–¿Mãẽteara wãrãda bãra ãberãrã boroca?–

Jesuba panusia:

–Mãẽ, bãa mãwã jara quĩrãã bãbãrã, mãra ãberãrã Boroa. Baribãrã mãra nañ ãjũãnaa zesia wãrã bededada jaradiai carea.* Jũma wãrãare beaba mã bedeara ãjãbadaa.–

38 Mañne Pilatoba iwidiisia:

* **18:28** Judiorãba jarabadjidaa abãda judiorãe dede edaa wãsira Ācõrẽ quĩrãpita biẽ beida. Aclãdua Numero 9:9-11. † **18:29** Romanorã boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda bãsia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36 babãrãdaa. Judiorã bororãba Jesura Pilatomaã edesidaa ãdjia preso bearã beacara panã bẽrã. Aba romanorãba mãwã cawa odida panasidaa. ‡ **18:32** Juañ 3:14; 8:28; 12:32. § **18:33** Luca 23:2de jara bãa judiorã bororãba Pilatoa mãnebemada jarasidada. * **18:37** Nañ ãjũãnaa zesia. Griego bededade nãwã bã bãa: “Mãra nañ ãjũãne todapeda zesia.”

–¿Cārēda wārā?–

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Marco 15:6-20; Luca 23:13-25

Māwā jaradacarea Pilatora wayacusa dajadaa judiorāmaa wāpeda jarasia:

–Māa unuēa naā ēberāba cārē cadjiruada osida. ³⁹ Barib_{ΛΓΛ} dai romanorāba poaza bārā itea obada quīrāca odia. Bārā Egiptodeba ēdr_Λpedada quīrānebabada ewari bērā māa preso _Λada aba ēdr_Λ _Λaya, bārāba jarab_Λdada. ¿Bārāba quīrāā pan_Λca māa za _Λ judiorā boroda ēdr_Λ _Λaida?–

⁴⁰ Maāne ādjirāba jīgua jarasidaa:

–Jā_Λg_Λēa. ¡Barrabádr_Λ ēdr_Λ _Λadua!–

Maā Barrabāra mīā beabada boro basia.†

19

¹ Maābe Pilatoba Jesura soaba ubisia. ² Māwā _Λde romano sordaorāba borobari _{ΛΓΛ} cadada Jesu borode jā _Λsidaa, idjaba cacua ārā jābada pursupursua _Λada jābisidaa. ³ Maābe Jesu caita zedapeda ipida jarasidaa:

–¡Bio bia _Λaa, judiorā boro!–

Māwā jaradapeda j_Λwajāba idji quīrādarrade ubadjidaa.

⁴ Maābe Pilatora wayacusa dajadaa judiorāmaa wāpeda jarasia:

–Ūrīnadua. Māa ēberāra dajadaa eneya bārā quīrāpita. Māmaarā idjia cadjiruada oē basia.–

⁵ Jesu dajadaa eneb_Λdade _{ΛΓΛ} cada borobarida idjaba cacuade jābada pursupursua _Λada jā basia. Maāne Pilatoba jarasia:

–Za _Λaa dji ēberāra.–*

⁶ Barib_{ΛΓΛ} Jesu unub_Λdade sacerdote bororāba, Ācōrē de dromanebema zarrarā bida jīgua jarasidaa:

–¡Idjira crude cachi beabidua! ¡Crude cachi beabidua!–

Maāne Pilatoba jarasia:

–¡Bārāb_{ΛΓΛ} ededapeda crude cachi beadadua! Māmaarā idjia cadjiruada oē basia.–

⁷ Maāne judiorāba panusidaa:

–Dairāba leyda eropan_Λaa. Maā leyde jara _Λ quīrāca idjira beuida _Λaa ara idjida Ācōrē Warraada a _Λ bērā.–†

⁸ Maā bedea ūrīside Pilatora bio ne wayasia. ⁹ Maābe idji de dromane eda wayacusa wāpeda Jesua iwidisia:

† **18:40** _Λca_{ΓΛ} versioāne jara _Λaa Barrabāra ne dr_Λabari basida. Barib_{ΛΓΛ} Marco 15:7-8de nāwā jara _Λaa: “Maā Barrabāra idjiarebema sida romanorā ume djōsidaa.

Maāne mīā quenapedada bērā idjira preso basia.” * **19:5** Pilatoba Jesura dajadaa eneside ac_Λbi quīrāā basica _Λaa Jesura ēberā minijīchiaēda. Barib_{ΛΓΛ} Jua_Λba “ēberā” _Λab_Λg_Λde jara _Λca _Λaa Jesura Naā Djara Edadada. Ac_Λdua Jua_Λ 1:1; 1:14. † **19:7** Levitico 24:15-16.

–¿BΛra sāmabema?–

BaribΛΓΛ Jesuba panuē basía. ¹⁰ Māwā BΛde Pilatoba jarasia:

–¿BΛa panuēca? ¿Adua BΛca mĭa BΛra poya crude cachi beabida idjaba poya ēdrΛ BΛida BΛda?–

¹¹ Maĭne Jesuba panusia:

–Ācōrēba BΛda BΛdaēbara BΛa mĭra ni cārē sida oē bacasia. Mĭ BΛ jΛwade diapedadaba māwā o quĩrĭa panana bērā BΛ cāyābara cadjiruada auđuara osidaa.–

¹² Maĭ ũrĭside Pilatoba crĭcha besia Jesura sāwā ēdrΛ BΛida. BaribΛΓΛ judiorāba wetara jĭgua jarasidaa:

–BΛa jĭĭ ēberāda ēdrΛ BΛibΛΓΛ BΛra romanorā boro ume dji biaēa. Bariduaba ara idjida dji boroada aibΛΓΛ, maĭ ēberāra romanorā boro ume dji quĩrĭa.–

¹³ Pilatoba maĭgΛda ũrĭna bērā Jesura dajadaa enebisia. Maĭbe idji ābuguede chŭmesia dejā “mōgara dowa oda” abadama. Hebreo bedede Gabata abadaa. ¹⁴ Judiorā Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrĭnebabada ewarira nurēma bērā ādjirāra ne o panasidaa. Umatipa babođode Pilatoba judiorāa jarasia:

–AcΛdadua. Bārā Borora nama BΛa.–

¹⁵ BaribΛΓΛ ādjirāba jĭgua jarasidaa:

–¡Beabidua! ¡Beabidua! ¡Crude cachi beabidua!–

Maĭ carea Pilatoba jarasia:

–¿Māwāra mĭa bārā Boroda crude cachi beabica?–

Maĭne sacerdote bororāba panusidaa:

–¡Dairāba dewara borora neē panΛa! ¡Aβabe romanorā borodrΛ dairā boroa!–†

¹⁶ Maĭbe Pilatoba Jesura romano sordaorāa diasia crude cachi beadamārēā. Ara maĭda idjira edesidaa.

Jesu crude cachipedada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Luca 23:26-43

¹⁷ Jesuba idji cruda ataupeda sordaorāba idjira edesidaa ĩjŭā Boro BΛWΛΓΛ abadamaa. Hebreo bedede Golgota abadaa. § ¹⁸ Mama ādjirāba Jesura crude cachisidaa. Idjaba idji caita ēberāda umé crude cachisidaa, aba Jesu jΛwa araare, aba jΛwa acΛare. ¹⁹ Maĭ awara Pilatoba bedea BΛdada Jesu boro nocoare jira BΛbisia. Nāwā BΛsia: “Jesu Nazaredebema, judiorā Boro.” ²⁰ Maĭ bedeara BΛsia hebreo bedede, latiĭ bedede, idjaba griegode bida.* Zocārā judiorāba maĭ bedeara unusidaa, Jesu crude cachipedadara puru caita BΛ

† **19:15** Ācōrē Bedede jara BΛa israelerā boro arara aba Ācōrēda māwā BΛda. AcΛdua Jucec 8:23; 1 Samuel 8:7. § **19:17** Hebreo. Idi ewaride maĭ bedeara arameo trĭ jarabadaa. * **19:20** Latiĭ bedeara romanorāba bedeadadjidaa. Hebreo bedeara judiorāba bedeadadjidaa. Griego bedeara berara jŭma druazabemaba maĩrĭ cawa BΛasia. Griegode bedeadadjidaa druaza ne nēdobuedĭ carea.

bērã. ²¹ Judiorã sacerdote bororãba mañ bedea unusidade Pilatoa jarasidaa:

–B̄arãdua “Judiorã Boro.” Āteb̄ara b̄adua: “Nañ ēberãba jarasia idjira judiorã boroda.”–

²² Barib̄ara Pilatoba jarasia:

–M̄a b̄adara ara m̄awã beya.–

²³ Romano sordaorãba Jesu crude cachipeđadacarea idjia cacuade j̄a b̄adada edadapeđa dji ĩr̄lbemara quĩmãrẽ cõanapeđa ãdjiza edasidaa.† Idjia dewara j̄a b̄ada sida edasidaa. Mañ̄ara quĩrã tẽũ cajuda neẽ basia, āteb̄ara ĩt̄aba eda cada basia. ²⁴ Mañne sordaorãba ãdjiduba jarasidaa:

–Nañ̄ara cõãnaẽa. Biara b̄a nañ carea ne jemenenida caiba edai cawaya.–

Mañ̄ara m̄awãsia Ācõrẽ Bedeade naẽnaena b̄ada quĩrãca: “M̄a cacuade j̄a b̄adara ãdjiza jedecasidaa; m̄a j̄a b̄ada edadi carea jemenesidaa.”‡ Wãrãda sordaorãba m̄awã osidaa.

²⁵ Jesu crude jira b̄a caita Jesu papada, dji papa djabawẽrãda, Cleopa quima Mariada, Maria Magdalena sida panasidaa. ²⁶ Jesuba idji papa unuside idjaba unusia idji ume nĩbabari “idjia bio quĩrĩã b̄a” abadada. Idjira arima nũmasia. Mañne Jesuba idji papaa jarasia:

–Papa, za b̄ada b̄a warraa.–

²⁷ Mañbe idji ume nĩbabarĩa jarasia:

–Za b̄ada b̄a papaa.–

Mañ ewarideba ĩtaa Jesu papara Jesu ume nĩbabari dede babadjia.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Luca 23:44-49

²⁸ M̄awã jaradacarea Jesuba cawasia jũma idjia oida b̄adara osida. Mañne jarasia:

–M̄ra opichia nũma.–

Mañ̄ara jarasia Ācõrẽ Bedeade jara b̄a quĩrãca.§

²⁹ Mañne arima zocoda uva ba oregueaba bira nũmasia. ĩc̄ar̄aba mañ uva ba oregueaba mõda quiruda beguea edasidaa. Mõda quirura hisopo bacuru jawatede j̄anapeđa Jesu itede tẽũ nũmasidaa. ³⁰ Jesuba mañ uva ba oregueara dopeđa jarasia:

–M̄a oida b̄adara jũma osia.–

Mañbe idji boro edaa jabaripeđa jaidasia.

† **19:23** Romano sordaorãba Jesu crude cachipeđadacarea idjia cacuade j̄a b̄adada edadapeđa dji ĩr̄lbemara quĩmãrẽ cõanapeđa ãdjiza edasidaa. Mañ bedeara idjaba nãwã traducida b̄a: “Jesu crude cachipeđadacarea romano sordaorã quĩmãrẽ pan̄aba idjia j̄a b̄adara ãdjiza abarica edasidaa.” ‡ **19:24**

Salmo 22:18. § **19:28** Salmo 22:15; 69:21.

Jesu orrode mĩasuba suda

³¹ Judiorã Egiptodeba êdrapedada quĩrãnebabada ewarira nurẽma bẽrã ne o panasidaa. Mañ ewari dromara ãnãũbada ewari bẽrã ãdjirãba quĩrĩãé panasidaa êberãra crude jira beadida. Mañ bẽrã Pilatoa jarasidaa crude cachi beara jĩrũ ßapetacuabimãrẽã isabe beudapeda ãdji cacuara mamabemada ãyã ßadamãrẽã. ³² Mañ carea sordaorãra wãnapeda Jesu ume crude cachi panãra aba naãrã jĩrũ ßapetasidaa. Ara mañ quĩrãca dewarabema êberã jĩrũ sida ßapetasidaa. ³³ Baribãra Jesuma jũesidade unusidaa idjira beudoasida. Mañ bẽrã idji jĩrũra ßapetadaẽ basía.

³⁴ Mãwã ßãde sordaoba Jesu orrode mĩasuba susia wãrãda beusi cawaya. Ara mañda oara, ßa sida erozoasia. ³⁵ Nañ carta ßãdaba wãrãda mañra unusia. Idjia jara ßara wãrãa.* Idjia cawa ßaa wãrã bedeada jara ßada bãrã bida sodeba ijãnamãrẽã. ³⁶ Jũma maãgãra wãrãda mãwãsia Æcõrẽ Bedeade ßá ßa quĩrãca. Nãwã ßá ßaa: “Idji ßawãrãra ni aba bida ßadaãa.”† ³⁷ Idjaba Æcõrẽ Bedeade nañ sida ßá ßaa: “Ãdjia supedãdara acãdia.”‡

Jesu tãbaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Luca 23:50-56

³⁸ Jũma mãwãnacarea judio Jose abadada Pilatomaã wãsia. Mañ Josera Arimateadebema basía. Idjira Jesu ume nĩbabari basía, baribãra ni abaa jaraca basía dewara judiorãda waya ßa bẽrã. Idjia Jesu cacuara Pilatoa iwidisia tãbaride edei carea. Mañ bẽrã Pilatoba idu edebisia. Ara mañda Joseba Jesu cacuara edade wãpeda tãbaride edesia. ³⁹ Mañ awara Nicodemo,§ naẽna Jesuma diamasi bedeade ze badaba pora mirra quera áloe ume pueradada enesia. Mañ zaãgãra 34 kilo basica ßaa.* ⁴⁰ Ædjia Jesu cacua edadapeda mañ pora mirra quera áloe ume pueradada wua torrode posidaa. Podapeda idji cacuara mañ wua torroba ßarã ßasidaa judiorãba tãbaridi naẽna obada quĩrãca. ⁴¹ Jesu crude cachipedada caita néuda basia. Mañ néude beuda tãbaribada uriada basia mõjë coroda djiwidida. Mama beudara wadibida ßãdaca basía. ⁴² Mañ uriara caita ßa bẽrã idjaba judiorã ãnãũbada ewarira jũebodo bẽrã Jesura mama tãbarisidaa.

* **19:35** Juaãba jara ßaa Jesura beuda bẽrã wãrãda êberã basida. Juaã drõã baside Æcãããba jarabadjidãa Jesura êberã quĩrãca basida baribãra nañ djarada edaẽ basida. † **19:36** Exodo 12:46; Numero 9:12; Salmo 34:20. ‡ **19:37** Zacaria 12:10. § **19:39** Juaã 3:1-15. * **19:39** 34 kilo. Griego bedeade ßá ßaa dji zaãgãra cien litrada. Mañba jara ßaa 75 libra. Mirrara, áloe sida bacuru tũãpa panãa. Dji querara pora basía.

20

*Jesu ƛrēbada**Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Luca 24:1-12*

¹ Nabema ewari domianebemane Maria Magdalenara diapededa wadi pāimaena Jesu tƭbaripedadamaa wāsia. Jūēbɑrɑde unusia mōgara waibɑa uria jūātrɑ badara orrocawa cobɑda. ² Maƭ carea pira wāsia Simoƭ Pedromaa. Jesu ume nībabari “Jesuba bio quīrīā bɑ” abadara mama basia. Jūēpeda jarasia:

–Dadjirā Borora idji tƭbaripedadamaabɑ āyā edesidaa. Daiba adua panɑ sāmaa edesidada.–

³ Maƭbe Jesu ume nībapedadarā Pedroda idjaba dewarada Jesu tƭbaripedadamaa wāsidaa. ⁴ Umena pira wāsidaa, baribɑrɑ dewarabemara Pedro cāyābara isabeara pira wāna bērā Jesu tƭbaripedadama naārā jūēsia. ⁵ Jūēpeda eda acɑi carea edaa bɑrrusia. Maƭne wua Jesu cacua bɑrā badara arima tabɑda unusia, baribɑrɑ edaa wāé basia. ⁶ Simoƭ Pedrora idji jīrūare jūēpeda uriade eda wāsia. Idjia biða unusia Jesu cacua bɑrā baða wuara arima tabɑda. ⁷ Maƭ awara unusia wua Jesu boro ānēbari badada. Baribɑrɑ maƭgɑra dewarabema wua ume ābaa baē basia, ātebɑrɑ jīga bedá cobasia. ⁸ Maƭbe naārā jūēna sida edaa wāsia. Wua māwā tabɑra unuside wārāda ijāsia Jesura ƛrēbasida. ⁹ Baribɑrɑ ādjia wadibida bio cawadaē panasidaa Ācōrē Bedeade Jesu ƛrēbaida bɑdebemada bɑ bɑda.* ¹⁰ Maƭbe Jesu ume nībapedadarāra ādji pananamaa jēda wāsidaa.

*Jesuba Maria Magdalena ara idjida unubida**Marco 16:9-11*

¹¹ Maƭmisa Mariara uria icawa jīā basia. Māwā jīā bɑba edaa bɑrrusia eda acɑi carea. ¹² Maƭne bajānebema nezocarā cacuade jābada torroa jā panɑda umé eda unusia. Aba Jesu baða boro nocoare chūmasia. Dewarabemada idji jīrū badaare chūmasia. ¹³ Ādjia iwidisidaa:

–Wērā, ¿cārē cārēā jīā bɑ?–

Maƭne idjia panusia:

–Mā Boro Jesuda edesidaa. Mā adua bɑa sāmaa edesidada.–

¹⁴ Ara māwā jarabɑrɑde Mariara āyā pɑrɑwasia. Maƭne Jesuda unusia baribɑrɑ cawaē basia Jesuda māwā bɑda. ¹⁵ Jesuba idjia iwidisia:

–Wērā, ¿cārē cārēā jīā bɑ? ¿Caida jɑrɑ bɑ?–

* **20:9** Ācōrē Bedeade bɑ bɑda. Ɔcɑrɑmaarā Juaāba jara bɑa Salmo 16:8-11; Isaia 53:11-12; Osea 6:1-2; Jonā 1:17; Levitico 23:11. Baribɑrɑ dewararāmaarā Juaāba jara bɑa jūma Antiguo Testamentoda.

Mariaba crīchasia néu wagabarida māwā bΛda. Mañ bēřā jarasia:

–BΛa Jesu cacuada āyā edesibΛrΛ, mġa jaradua sāma bΛsida mġa āyā tΛbaride edei carea.–

¹⁶ Mañne Jesuba trġ jarasia:

–¡Maria!–

Mariaba araa aCΛpeda –¡Raboni!– asia. (Mañra hebreo bedeađe jara bΛa “Jaradiabari.”)

¹⁷ Jesuba jarasia:

–Mġra bΛrΛrġdua mġ Zezamaa wađi wāé bΛ bēřā. Jāłbe mġ djabarāmaa wāpeda jaradua mġ Zezamaa wābΛrΛda. Idjira bārā Zezaa. Mġ Ācōrēa idjaba bārā Ācōrēa.–

¹⁸ Ara małda Maria Magdalenara Jesu ume nġbabadarāmaa wāpeda jarasia:

–Mġa dadjirā Boroda unusia.–

Mañ awara Jesuba jaradara jūma nēbΛrΛsia.

Jesuba edadarāa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Luca 24:36-49

¹⁹ MałgΛ ewarira nabema ewari domianebema basía. Queuđacarea Jesu ume nġbabadarāra dede eda ābaa dji jΛre panasidaa. Dewararā judiorāda waya panΛ bēřā dji eda wābadara bio jūātrΛ nūmΛsidaa. Mañne Jesura cawaéne eda odjasia. Ādjirā ēsi nūmepeda jarasia:

–¡Mēřā! ¡Necai duananadua!–†

²⁰ Mañ jarapeda idji jΛwada, idji orro sida ādjirāa aCΛbisia. Dadjirā Boro unubΛda carea bΛsridasidaa. ²¹ Małbe Jesuba wayacusa ādjirāa jarasia:

–Necai duananadua. Mġ Zezaba mġ nał ējūānaa diabueda quġrāca mġa bārāda puru beaza diabueya.–

²² Māwā jarapeda ādjirāmaa jārāpuasia.† Jārāpuapeda jarasia:

–Ācōrē Jaurera edadadua.Š ²³ Ēberāba cadjirua odada bārāba Ācōrē Jauređeba quġrādoadibΛrΛ, małba jara bΛa Ācōrēba mañ cadjiruara quġrādoasida. Idjaba ēberāba cadjirua odada bārāba Ācōrē Jauređeba quġrādoadaēbΛrΛ małba jara bΛa Ācōrēba mañ cadjiruara quġrādoae bΛda.–

Jesuba Tomāa ara idjida unubida

²⁴ Tomāra Jesuba edađa doce panΛnebema basía. Idji ġyāgađa trġra Mġguiso abadjidaa.* Jesu odjaside idjira waabemarā ume baé basía. ²⁵ Mañ bēřā idjía jarasidaa:

–Dairāba dadjirā Borora unusidaa.–

† 20:19 ¡Necai duananadua! Judiorāba māwā saludabadaa. † 20:22 Genesi 2:7; Ezequiel 37:1-14. Š 20:22 Ācōrē Jaure edapedadadēbemada aCΛdua Hecho 1:4-8; 2:1-4. * 20:24 Mġguiso. Griego bedeađe Dídimο bΛ bΛa.

BaribΛΓΛ Tomába jarasia:

–Mā̄dji dauba idji jΛwa clavoba cachipeḍadada unuēbΛΓΛ, idjaba mā̄ jΛwa jīwīñida dji clavo cachi ḅadade berajuēbΛΓΛ, idjaba mā̄ jΛwada idji orrode berajuēbΛΓΛ, idji ḅrēḅadara mā̄a ḱjāēá.–

²⁶ Ocho ewari ḅadacarea Jesu ume nīḅabadarāra wayacusa dede eḁa āḅaa dji jΛre duanasia. Maḅne Tomá sida ḅasia. Māwā panΛne dji eḁa wāḅadara bio jūātrΛ nūmΛmīna Jesura cawaēne odjasia. Ādjirā ēsi nūmepeda Jesuba jarasia:

–jMērā! jNecai duananadua!–

²⁷ Māwā jarapeḁa Tomáa jarasia:

–BΛ jΛwa jīwīñira nama berajudua, mā̄ jΛwaza acΛdua, idjaba bΛ jΛwara mā̄ orrode berajudua. Waa ḱjāē ḅarādua, ātebΛΓΛ ḱjādua mā̄ra wārāda ḅrēḅasida.–

²⁸ Maḅne Tomába jarasia:

–jMā̄ Boro! jMā̄ Ācōrē!–

²⁹ Māwā ḅΛde Jesuba idjía jarasia:

–BΛa mā̄ra unubΛΓΛ ḅērā ḱjābΛΓΛa. jBaribΛΓΛ ēberārāba mā̄ra ununaēmīna ḱjānibΛΓΛ, bio bia beḁia!–

Naḅ carta ꞑcārē cārēā ḅasi?

³⁰ Jesuba dewara ne ununacada idji ume nīḅabadarā quīrāpita zocārā osia, baribΛΓΛ jūma maḅgΛra naḅ cartade ḅΛēa. ³¹ BaribΛΓΛ jūma naḅgΛra ḅasia ḅārāba Jesura Ācōrēba ēḁra edabari diai jaradada, Ācōrē Warrada ḱjānamārēā. Māwā ḱjānibΛΓΛ idjideba zocai ḅai arada eroḅeḁia.

21

Jesuba idji ume nīḅabadarā siete panΛrāa idji unubida

¹ Māwānacarea Jesuba ara idjida wayacusa idji ume nīḅabadarāa unubisia Tiberia amene droma icawa.* Nāwā ḅasia: ² maḅ ewaride āḅaa panasidaa Simoḅ Pedroda, Tomá idji ḱyāgāda trΛra “Mīguiso” abadada, Natanael Galileade ḅΛ puru Canānebemada, Zebedeo warrarāda, idjaba dewararāda umé. ³ Māwā panΛne Simoḅ Pedroda jarasia:

–Mā̄ra ḅeda beḁe wāya.–

Maḅne ādjirāba jarasidaa:

–Dairā sida ḅΛ ume wānia.–

Ara maḁda jāḅade ḅadodapeḁa wāsidaa. Māwāmīna maḅ diamasi ḅedara jidadaē ḅasia. ⁴ Diapedeḁa Jesuda ḱbΛde nūmasia baribΛΓΛ ādjia unusidamīna adua panasidaa Jesuda māwā ḅΛda. ⁵ Māwā ḅΛde Jesuba ādjirāa jḱgua iwidisia:

–Warrarā, ꞑḅedara jidasidaca?–

Ādjia panusidaa:

* 21:1 Tiberia amenera idjaba Galilea abadaa.

–Jidadaē basía.–

⁶ Jesuba jarasia:

–Māēteara jλwa araare baribuedadua. Maλne jidada.–

Ara maλda idjia jaradaare baribuesidaa. Maλne ātarrayara poya errebaridaē basía bedara zocārā jidapedada bērā.

⁷ Mama basia Jesu ume nībabari “Jesuba bio quīrīā Ɂλ” abadada. Maλgaba Pedroa jarasia:

–jJāλgλra dadjirā Boroa!–

Simoλ Pedrora cacua egoda basia. Maλ ēberāra dadjirā Boroda ūrīside ara maλda idjia cacuaē jλbarira jλpeda daiɁu tēū dogosia. ⁸ Baribλrλ waabemarāra doya aride panλ bērā ātarrayara bedaba bira Ɂλda jābadeba ībλdaa errebari edesidaa. Doya jūēni carea dji tλmλara cien metro basica Ɂλa.

⁹ Drua badocuasidade tλbλda urua Ɂλda unusidaa. Beda bá Ɂλda idjaba paλ ābuda sida unusidaa. ¹⁰ Jesuba jarasia:

–Bārāba beda jidapedadada λcλrλ enenadua.–

¹¹ Ara maλda Simoλ Pedrora jābadaa wāpeda ātarrayara ībλdaa errebari enesia. Ātarrayara beda waiɁλa beaba bira basia. 153 juachasidaa. Baribλrλ zocārā jidasidamīna dji ātarrayara cōāē basía. ¹² Maλbe Jesuba jarasia:

–Ne code zedadua.–

Maλne ādjirāba wayasidaa idjira caida iwididi carea. Cawasidaa idjira dadjirā Boroda. ¹³ Māwā panλne Jesuba paλra edapeda ādjirā diaasia. Beda sida diaasia.

¹⁴ Maλba barima ūbea babλrλ basía Jesu λrēbadacarea ara idjida idji ume nībabadarāa unubibλrλda.

Jesuba Pedro waya edada

¹⁵ Ne copedadacarea Jesuba Simoλ Pedroa iwidisia:

–Simoλ, Joná warra, ζbλa mλra biara quīrīā Ɂλca za beaba mλ quīrīā panλ cāyābara?–†

Pedroba panusia:

–Māē mλ Boro, Ɂλa cawa Ɂλa mλa bλra quīrīā Ɂλda.–

Jesuba jarasia:

–Mλ ījā beara bio waga badua oveja zaquerā wagabari quīrāca.–

¹⁶ Jesuba wayacusa Pedroa iwidisia:

–Simoλ, Joná warra, ζmλra quīrīā Ɂλca?–

Pedroba panusia:

–Māē mλ Boro, Ɂλa cawa Ɂλa mλa bλra quīrīā Ɂλda.–

Jesuba jarasia:

–Mλ ījā beara bio waga badua oveja zaquerā wagabari quīrāca.–

¹⁷ Jesuba wayacusa iwidisia:

† 21:15 λcλrλmaarā Jesuba nāwā iwidi Ɂλa: “ζbλa mλra biara quīrīā Ɂλca ne jūma cāyābara?”

–Simoã, Joná warra, ¿mãra quĩrĩã bΛca?–

MaãgΛba ãarima ũbea iwidi**bΛrΛ** basía. Pedrora sopua nũmesia, Jesuba ãarima ũbea abarida iwidi**ida** bẽrã. Maãbe idjia jarasia:

–Mã Boro, bΛa ne jũmada cawa bΛa. BΛa cawa bΛa mã bΛra quĩrĩã bΛda.–

Jesuba jarasia:

–Mã ãjã ãeara bio waga badua oveja zaquerã wagabari quĩrãca. ¹⁸ Wãrã arada jaraya: cũdraeda bΛduba djiobad-jia bΛdji wã quĩrĩã**bΛrΛ**maa wãi carea. BaribΛrΛ bΛ drõã ãedacarea dewararãba bΛ jΛwara jiradapeda õgo djiodia. Maãbe ededia bΛ wã quĩrĩãé bΛmaa.–†

¹⁹ Mã jara bΛdeba Jesuba cawabisia Pedrora sãwã beuida, idji beubΛrΛdeba ëberãrãba cawadãmãrẽã Åcõrẽra dji dromada. Mãwã jarapeda Jesuba Pedroa jarasia:

–¡Mã ume nĩbadua!–

Jesu, idjia bio quĩrĩã bΛ ume

²⁰ Pedroba jẽda acΛpeda Jesu ume nĩbabari “Jesuba bio quĩrĩã bΛ” abadara caidu zebΛrΛda unusia. MaãgΛra Jesu caita chũmasia Egiptodeba ëdrΛpedada quĩrãnebabada cobada cosidade. Idjia iwidi**sia**: “Dai Boro, ¿caiba bΛra jidabi?”§

²¹ Pedroba maãgΛ ëberã unupeda Jesua iwidi**sia**:

–Mã Boro, za zebΛrΛra ¿sãwã ãai?–

²² Jesuba panusia:

–Mãa quĩrĩã bΛbΛrΛ idjira zocai ãaida aba mã waya zebΛrΛdaa ¿bΛa mãda sãwãi? Mãa quĩrĩã bΛa bΛra mã ume nĩbaida.–

²³ Mãwã jaraeda carea zocãrã djabarãba crĩchasi**da** Jesuba bio quĩrĩã bΛ abadara beuẽda. BaribΛrΛ Jesuba jaraé basía idjira beuẽda. ÅtebΛrΛ jarasia: “Mãa quĩrĩã bΛbΛrΛ idjira zocai ãaida aba mã waya zebΛrΛdaa, ¿bΛa mãda sãwãi?”

²⁴ Ara mã Jesu ume nĩ ãadaba mãñebemada jara bΛa idjaba naã cartade nãwã bΛbΛrΛa. Dadjirãba cawa panΛa idjia jara bΛra wãrãda.

Jesuba mã audu ne zocãrã oda

²⁵ Wadi baraa Jesuba ocuadara. BaribΛrΛ jũma maãgΛda cartade aba aba bΛbΛdabara, mãmaarã mãã carta bΛcuadara naã du**da** araé bacasia.

† 21:18 MaãgΛba jara bΛa Pedro jidadapeda beadidebemada. 13:25.

§ 21:20 Juaã

HECHO JESUBA DIABUEDARĀBA OPEĐADA

Naļ cartara Lucaba ʙAsia. Idjira griego basica ʙAa. Colosa 4:14de, Pilemoļ 24de bida jara ʙAa maļ Lucara Paulo ume nībasida. MaļgAra ebudaara ʙAa ara naļ Hecho 16:10-17de, 20:5deba aba 21:18daa, idjaba 27:1neba aba 28:16daa. AcaAamaarā 60 poa Jesucrito todacarea Lucaba naļ cartara ʙAsia.

Bedeā bia Jesucritodebema ēberā dji droma Teopilo itea ʙAdacarea Lucaba naļ carta sīda Teopilo itea ʙAsia Jesuba diabuedarāba opeđada debemada cawamārēā. Dji crīcha dromara 1:8de ʙAa. Dadjī Boro Jesuba nāwā jarasia: “Ācōrē Jaure bārā ume bađe zebAde bārāba idjī ʙAada edadia. Maļba bārāba Jerusaleāne, jūma Judea druade, Samaria druade, druā tAmaara beāde bida mānebemada bededia.”

Djī naārābema capítulode (1:1-26) edā ʙA ʙAa Jesuba Ācōrē Jaure diai jaradada, Jesu bajānaa wānada, idjaba Matīa Juda Iscariote cacuabari Jesuba diabuedada bedadebemada.

Maļare ʙA ʙAa Jesuba diabuedarāba Jerusaleāne bedea bia idjīdebema jarapedadada (2:1deba aba 8:3daa). Edā ʙA ʙAa Ācōrē Jaure ādjimaa zedada, Pedroba Ācōrē de droma caita jaradiadada, Jesuderā sāwā ābaa pananada, idjaba judiorāba Estebaļ beapedadadebemada.

Maļare ʙA ʙAa Jesuba diabuedarāba Judea druade, Samaria druade bida bedea bia idjīdebema jarapedadada (8:4deba aba 9:43daa). Edā ʙA ʙAa Ācōrē Jaure Samariadebema djabarāmaa zedada, Pelipeba nezoca droma Etiopiadebema jaradiadada idjaba Sauloba Jesucrito ījānanebemada.

Jīrūare ʙA ʙAa Jesuba diabuedarāba bedea bia idjīdebema judiorāēa jarapedadada. Edā ʙA ʙAa Ācōrē Jaure judiorāēmaa zedada (10:1deba aba 11:18daa), Pedro Herode jAwaeda ēdrAdada (11:19deba aba 12:25daa), Paulo Jesu bedea jarade wāna dji naārābemada (13:1deba aba 14:28daa), djabarā dji dromarā Jerusaleāne dji jArepedadada (15:1-35), Paulo Jesu bedea jarade wāna dji umēbemada (15:36deba aba 18:22daa), dji ūbeabemada (18:23deba aba 20:38daa), idjaba Paulo Romanaa preso edepedadada (21:1deba aba 28:31naa).

Jesuba Ācōrē Jaure diai jarada

¹⁻² Teopilo, naārā māa cartade ʙA itea jūma ʙA diabuesia Jesuba o badadebemada, idjīa jaradia bađa sīda aba Ācōrēba bajānaa edebAada. Wađi bajānaa wāi naēna idjīa

diabuei carea edadarāa Ācōrē Jauredeba jaradiasia cārēda odida panΛda.

³ Jesu beudacarea ādjirāa ara idjida barima zocārā unubisia cawadamārēā idjira wārāda ĩrēbasida. Cuarenta ewari māwā osia. Maĭne ādjirāa jaradiabadjia sāvā Ācōrēba idji ĩjā beara bia pe eroβΛda. ⁴ Ewari aba Jesu ādjirā ume baside nāvā jarasia:

–Jerusaleĭ purudeba āyā wārānadua. Nama jĭānadua aba dadjirā Zezaba idji Jaure diai jarada diabΛΓΛdaa.* Maĭnebemada māa bārāa naēna jarasia. ⁵ Wārāda Juaĭba ēberārāra baidoba borocuesia, baribΛΓΛ dārēēne Ācōrēba idji Jaureda bārāa diaya.–†

⁶ Maĭbe Jesu ume ābaa duanΛba idjĭa iwidiſidāa:

–Dai Boro, ĩidibΛΓΛ bΛa dadji Israel purura djārā jΛwaedabemada ēdrΛ bΛpeda dji boroda beica?–

⁷ Jesuba panusia:

–Māvāi ewarira bārāba cawadiē panΛa. Ababe mā ZezabΛΓΛ cawa bΛa maĭ ewarira bΛda bērā. ⁸ BaribΛΓΛ Ācōrē Jaure bārā ume baē zebΛΓΛde bārāba idji lβΛada edadia. Maĭba bārāba Jerusaleĭne, jūma Judea druaē, Samaria druaē, drua tΛmΛara beade bida mānebemada bedeadia.–

⁹ Jesuba māwā jaradacarea jūmarāba acΛ duanΛne ĩtaa jira wāsia. Maĭne jĭrārāba idjira ānā edada bērā waa ununaē basia. ¹⁰ Wađibida Jesu ĩtaa wānamaa acΛ duanΛne cawaēne ādjirā caita ēberāda umé odjasidāa. Ādjia cacuaē jĭ panΛra totroa basia. ¹¹ Maĭ ēberāba nāvā jarasidāa:

–Achirā Galileadebema, ĩcārē cārēā bajānaa acΛ panΛ? Jesu bārā ume baē bajānaa wānara wayacusa zeya idji bajānaa wāna quĩrāca.–‡

Matĭa edapedada

¹² Maĭbe Jesuba diabuedarāra Olivo eyadeba Jerusaleĭnaa jēda wāsidaa. Maĭ eyara Jerusaleĭ caita bΛa. Dji tΛmΛara judiorā ĩnāūbada ewaride wābada quĩrāca bΛa. ¹³ Jerusaleĭne jūēnapeda ĩtΛarebema dejāne ādji cāĭbadamaa wāsidaa. Ādjirāra naĭgΛrā basia: Pedro, Juaĭ, Santiago, Andre, Pelipe, Tomá, Bartolomé, Mateo, Alpeo warra Santiago, Simoĭ Celote, idjaba Santiago warra Juda.Š ¹⁴ Jūma ādjirāra Jesu djabarā ume, idji papa Maria ume, dewara wērārā ume bida ābaa dji jΛrebadjidaa Ācōrēa iwidiđi carea.

* **1:4** Luca 24:49; Juaĭ 14:26-27; Isaía 32:14-15; Joel 2:28-32. † **1:5** Idji Jaureda bārāa diaya. Griego bedeaē nāvā bĭ bΛa: “Ācōrēba bārāra idji Jaureba borocueya.” ‡ **1:11** Apocalipsi 1:7. Š **1:13** Santiago warra. Griego bedeaē ĩcΛΓΛ cartade bĭ bΛa “Santiago djaba.”

¹⁵ Māwā duanΛne ewari aba Pedrora djabarā ēsi λta nūmesia bedelai carea. Ādjirāra ciento veinte panasidaca bΛa. Maλne jarasia:

¹⁶ –Djabarā, naēnaeda Ācōrē Jaureba Judaba oidebemada Davia bΛbisia.* Ācōrē Bedeade bΛ bΛ quīrāca wārāda māwāida bada bērā Judaba ēberārāda pe edesia Jesu jidadamārēā. ¹⁷ Judara dadjirā quīrāca Jesuba edada basía. Dadjirāba obadara idjia bida o babadjia.–

(¹⁸ Judaba Jesu jidabida carea paratada edasia. Maλ parataba ējūāda nēdosia. BaribΛrΛ ara maλ ējūāne Judara quīrā edaa boroare baesia. Idji bira jēsapeda idji jāsira jūma ēdrΛsia. ¹⁹ Jūma Jerusaleλnebemarāba maλ cawasidade dji ējūāra trλ bΛsidaa Aceldama. Maλ trλra ādji bedeade jara bΛa Oa Ējūā.)† ²⁰ Maλne Pedroba jarasia:

–Judara māwāsia Salmo cartade bΛ bΛ quīrāca:

Idji dera deduma beya. Ni abaΛda mama beadaēa.‡
Idjaba jara bΛa:

Idjia o badara dewaraΛba o beya.§

²¹⁻²² Maλ bērā idji cacuabari bārānebemada aba dairā ume beida bΛa ēberārā jarai carea Jesura wārāda λrēbasida. Maλ ēberāra dadjirā ume baida bΛa Juaλba dadji Boro Jesu borocuedadeba aba Ācōrēba Jesu bajānaa ededa ewaridaa.–

²³ Maλne ēberāda umé bΛsidaa ādjidebemada aba edadi carea. Aba Jose basía. Idjira Barsabá wa Justo abadaa. Dewarabemara Matía basía. ²⁴⁻²⁵ Maλbe jūmarāba Ācōrēa nāwā iwīdisidaa:

–Dai Boro, Judara bΛa diabuedada baesia. Idjia oida bΛra igarasia idji baida bΛmaa wāi carea. Jūmarāba sode crīcha panΛra bΛa cawa bΛa. Maλ bērā dairāa cawabidua naλgΛ ēberā umébemarā sālgΛda edabΛrΛda bΛa diabuedaba obadara omārēā.–

²⁶ Maλbe ne jemenesidaa caida bei cawaya. Maλne MatíadrΛ besia. Ara maλda idjira Jesuba diabuedarā once panΛ ume ābaa besia.

2

Ācōrē Jaure zeda

¹ Māwānacarea Pentecoste ewarida jūēsia. Maλne Jesu ijā beara jūma ābaa dji jΛre duanasidaa.* ² Māwā panΛne cawaēne ūrīsidaa bajānaa jīgua nūmΛda nāūrā dji cābāyā puā nūmΛ quīrāca. Dji dede jūmarāba maλ jīgua ūrīsidaa. ³ Ara

* **1:16** Salmo 41:9. † **1:19** Mateo 27:3-10. ‡ **1:20** Salmo 69:25. § **1:20** Salmo 109:8. * **2:1** Pentecoste ewarira naēna “néu naārā ewapedada carea bΛsrida obada ewari” abadjidāa. Levitico 23:15-21.

māwāb_{AR}Λde t_Λb_Λ uruada unusidaa. Mañ t_Λb_Λ uruara ādji boroza maārī uruasida. ⁴ Mañne Ācōrē Jauredeba panesidaa.† Ara mañda ādjia ūrīnaca bedeade bedea duanesia Ācōrē Jau-reba bedeabida quĩrāca.

⁵ Pentecoste ewari bērā judiorā druazabema Ācōrē waya beada Jerusaleñne duanasidaa. ⁶ Ādjirāba mañ jĩgua ūrīsidade ac_Λde wāsidaa. Mañne ūrīsidaa Jesu ijā beaba ādji bedeaza bedea duan_Λda. Mañ bērā cawa crīchadaē basía. ⁷ Māwā pan_Λne jarasidaa:

–¿Za bedea duan_Λra jūma Galileadebemaēca? ⁸ ¿Sāwā dadjirāba ūrī pan_Λ ara dadji bedeaza bedea duan_Λda? ⁹ Dadjirā tāēna Partiadebemada, Mediadebemada, Elañnebemada, Mesopotamiadebemada, Judeadebemada, Capadociadebemada, Pontodebemada, Asiadebemada, ¹⁰ Prigiadebemada, Panpiliadebemada, Egiptodebemada, Romanebemada, λ_Cλ_ΓΛ Libia druade Cirene puru caita beabada sida nama duan_Λa. Dadji judiorā arada, judiorā crīcha ēpēbada sida nama pan_Λa. ¹¹ Idjaba ēberārā Cretadebemada, Arabiadebemada sida nama pan_Λa. jūmarāba ara dadji bedeaza ūrī pan_Λa Ācōrēba wai_βΛa odadebemada bedea duan_Λda!–

¹² Mañ carea jūmarāba cawa crīchadaē bērā nāwā jara du-anesidaa:

–Nañ ēberārāra ¿sāwā jāwā bedea duan_Λ?–

¹³ Mañne dewararāba ipida jara duanasidaa:

–Ādjirāra ituaba beu duan_Λa.–

Pedroba Jerusaleñne jaradiada

¹⁴ Mañne Pedrora dewara once ume ābaa b_Λda piradr_Λpe_Λda jĩgua jarasia:

–Achirā judiorā, jūma Jerusaleñne beabari bida nañda cawadadua; māa jarab_{AR}Λra quĩrācuca ūrīnadua. ¹⁵ Bārāba crīcha pan_Λa dairāra ituaba beu duan_Λda barib_{AR}Λ māwāéa. jWadibida diapēda nūm_ΛΛa! ¹⁶ Āteb_{AR}Λ dai māwā bedea duan_Λnebemada Ācōrēneba bedeabari Joelba nāwā b_Λsia:

¹⁷ Ācōrēba nāwā jara b_Λa:

Jirūarebema ewaride m_Λ Jaurera jūma ēberārā diaya.

Māwā bārā warrarāra, bārā caurā sida m_Λneba bedeadia.

Māa cūdrarā cāimocara quĩrāca ne unubiya. Drōārā bida cāimocarade ne unubiya.

¹⁸ Mañ ewaride m_Λ Jaurera m_Λ nezocarāa diaya, wērāa, umaquĩrāa bida. Mañne ādjirāra m_Λneba bedeadia.

¹⁹ Mañ ewaride ne ununacada bajāne unubicuaya. Nañ ējūāne bida unubicuaya.

† 2:4 Hecho 1:8.

Oada, uruada, nārī cowa sīda unubicuaya.

²⁰ Ācōrēba cawa oi ewari jūēi naēna l̄mādaura quiya. Jedeco sīda oa baya. Maḷ ewarira ewari droma baya.

²¹ Barib_{ΛΓΛ} dadjirā Boroa quīrā djuburia iwīdib_Λdara idjia jūma ēdr_Λ edaya.†

²² Achirā Israeldebema, naḷ bedeara ūrīnada: Ācōrēba Jesu Nazaredebemaa ne ununaca waib_{ΛΛ} beada bārā tāēna obicuasīa. Māwā o b_Λdēba Jesuba cawabisīa Ācōrēra idji ume b_Λda. Maḷg_Λra bārāba bio cawa pan_{ΛΛ}. ²³ Ācōrēba naēna crīcha bāda quīrāca ab_{ΛΛΛ} idu Jesura bārā j_Λwaeda b_Λbisīa. Maḷbe bārāba ēberārā cadjiruarāa crude cachi beabisīdaa. Ācōrēba cawa basīa maḷra jūma māwāida. ²⁴ Jesura bia mīga beusīa. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba idjira l̄rēbabīda bērā beuba poya erobeē basīa.

²⁵ Dadji boro Daviba idjidebemada nāwā jarasīa:

Māa unusia dadji Borora ewariza mḷ ume b_Λda.

Idjira mḷ j_Λwa araare b_Λ bērā ne wayaa neē b_Λa.

²⁶ Maḷ carea mḷ sora b_Λsrida b_Λa; mḷra bio b_Λsrida trlā b_Λa. Māa cawa b_Λa idjia mḷra l̄rēbabīda. Maḷ bērā beuimīna necai b_Λa.

²⁷ Māa cawa b_Λa b_Λa mḷra beudarā jaure panabadama ameēda.

Mḷ, b_Λ nezoca jīpa b_Λra idu berawabiēa.

²⁸ B_Λa cawabisīa mḷra wayacusa zocai baida, § idjaba b_Λra mḷ ume b_Λ bērā mḷra bio b_Λsridabiya.*

²⁹ Mḷ djabarā judiorā, māa ebuda jaraya: dadjirā drōāenabema Davi beudacarea idjira t_Λbarisīdaa. Idji t_Λbaripeḍadara dadjirāba waḍibīda unubadaa. ³⁰ Davira Ācōrēneba bedebari basīa. Maḷ bērā cawa basīa Ācōrēba wārāneba jarasīda idjideba yōb_Λr_Λda aba idji cacuabari

israelerā boroda b_Λida.† ³¹ Māwāida cawa bāda bērā idjia bedeasia Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jarada l̄rēbaidebemada.‡

Idjia jarasīa Ācōrēba ēdr_Λ edabarira beudarā jaure panabadama ameēda idjaba idji cacuara berawabiēda.

³² Daviba jarada quīrāca Ācōrēba Jesura beu bādada l̄rēbabisīa. Jūma dairāba maḷg_Λra unusīdaa. ³³ Dadji Zeza Ācōrēba idji j_Λwa araare Jesura dji dromada b_Λasia. Maḷbe idji jaure diai jaradada Jesua diasīa idjiderāa diamārēā. Jesuba maḷ Jaurera wārāda dairāa diasīa. Bārāba unu pan_Λra, ūrī pan_Λ sīda idji Jaureba māwā obi b_Λa.

† 2:21 Joel 2:28-32. § 2:28 Wayacusa zocai baida. Griego bedeade b_Λ b_Λa “o zocai baidebemada.” * 2:28 Salmo 16:8-11. † 2:30 2 Samuel 7:12-13; Salmo 89:3-4; Salmo 132:11-12. ‡ 2:31 Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jarada. Maḷba jara b_Λa “Crito.”

34-35 Dadjirāba cawa pan_Λ Davira ara idjidebemada bedeaē basida bajāne dji dromada beē bada bērā. Āteba_Λ idjia nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba m_Λ boroa jarasia: m_Λ j_Λwa araare chūmedua aba b_Λ ume dji quīrūrā m_Λ b_Λ j_Λwaeda b_Λb_Λadaa. §

36 Ma_Λ carea jūma israelerā, wārāda cawadadua: Jesu, bārāba crude cachibipedadara Ācōrēba jūmarā Boroda b_Λsia. Idjidra_Λ dadji ēdra_Λ edabari diai jaradaa.*

37 Ma_Λ ūrīsidade jūmarāda bio sopuasidaa. Ma_Λ carea ādjirāba Pedroa, Jesuba diabueda dewararāa bida iwidisidaa:

–Djabarā, ėēdra_Λdi carea cārēda odida pan_Λ?–

38 Ma_Λne Pedroba panusia:

–Cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Jesucrito tr_Λneba borocuedadua. Ma_Λne bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda idji Jaureda bārāa diaya. 39 Ācōrēba idji Jaure diai jaradara bārā itea b_Λa, bārā warrarā itea b_Λa, ēberārā t_Λm_Λ beabadarā itea bida b_Λa. † Jūma dadji Boro Ācōrēba tr_Λ b_Λ ēberārā itea b_Λa.–

40 Pedrora dārā bedeasia ādjirāba ijānamārēā. Nāwā jara basia:

–ĳĀcōrēba idibema ēberā cadjiruarā cawa oidebemada ēdra_Λdadua!– ‡

41 Zocārā ēberārāba idji bedeara ijānapeda borocuesidaa. Ma_Λ ewarīde Jesu ijāpedadada mil ūbea panasidaca b_Λa.

42 Jesuba diabuedarāba jaradia pan_Λra ādjirāba bio ēpēbadjidāa. Ābaa bia duanabadjidāa. Jesu quīrānebađi carea cobada sida cobadjidāa. § Idjaba Ācōrēa iwīdi panabadjidāa.

Jesu ijā beaba o panananebema

43 Jesuba diabuedarāba ne ununacada zocārā obadjidāa. Ma_Λ carea jūmarāba Ācōrēra bio wayasidaa. 44-45 Jūma Jesu ijā beara ābaa bia duanabadjidāa. _Λc_Λba āđji ējūāda, nebia sida nēdobuedapeda djaba aba ne neē beb_Λde paratara diabadjidāa. Māwā āđjia erobeaba dji carebadjidāa.

46 Ewariza Ācōrē de droma dajadaare ābaa dji j_Λrebadjidāa idjaba djabarā deza sobiadeba b_Λsrida ābaa ne cobadjidāa.

47 Ādjirāba Ācōrēa bia bedeadjidāa. Idjaba dewararāba ādjirāra bia unubadjidāa. Ma_Λne dadji Boroba ewariza ēberārāra ēdra_Λ edabadjia. Māwā Ācōrēneba ādjirāra yō wāsidaa.

§ 2:34-35 Salmo 110:1; Luca 20:41-44. * 2:36 Ēdra_Λ edabari diai jarada. Ma_Λba jara b_Λa “Crito.” † 2:39 Ezequiel 36:23-28. ‡ 2:40 Ezequiel 11:19-21; 18:30-32.

§ 2:42 Jesu quīrānebađi carea cobada sida cobadjidāa. Griego bedeade b_Λ b_Λa “pa_Λ cōrēcuadapeda cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 20:7; 1 Corinto 11:23-26.

3

Pedroba ēberā jīrū biē ɓa biabida

¹ Ewari aba ɓmādaɗu ɓtaɗeɗa judiorāba Ācōrēa iwidiɓada horaɗe Pedrora Juaɓ siɗa Ācōrē de dromanaa wāsidaa. ² Maɓne Ācōrē de dromane eɗa wāɓada Quīrāwārēã ɓa abadaɗe ēberā jīrū biē topeɗaɗada ɓasia. Ēberārāɓa idjira ewariza mamaa edebadjiɗaa dji eɗaa wāɓaɗarāa parata iwidiɓārēã. ³ Idjia Pedro, Juaɓ siɗa eɗa wāɓaɗada unusiɗe paratada iwidiɓia. ⁴ Pedroba, Juaɓ biɗa idjima acaɓidaa. Maɓne Pedroba jaraɓia:

–Daimaa acaɗua.–

⁵ Idjia ne diaɗiɗa crīchaɗa bērā ādjima acaɓia. ⁶ Baribaɓa Pedroba jaraɓia:

–Māa paratada, oro siɗa neē ɓaa, baribaɓa māa eroɓaɗa bāaɗaɗa diaya: ¡Jesucrito Nazaredebema trāneba piradɓaɗeɗa nīɓaɗe wāɗua!–

⁷ Maɓne Pedroba dji ēberā jawa araare jidapeɗa piradɓaɗeɗa eɗasia. Piradɓaɗeɗa dji ēberā jīrūra, idji cōrācōrā siɗa biasia. ⁸ Ara maɓda ɓtaɗa jidapeɗa taibaɗe wāsia. Jidra jidra nīne Ācōrēa bia beɗeɗa ɓaɗa ādji ume Ācōrē de dromane eɗa wāsia. ⁹ Jūmarāɓa idjira Ācōrēa bia beɗeɗa nīda unusidaa. ¹⁰ Maɓ unusiɗe cawa crīchaɗeɗa ɓasia. Ādjirāɓa cawasiɗaa idjira ewariza Ācōrē de dromane eɗa wāɓada Quīrāwārēã ɓa abadama parata iwidi chūmabadjida.

Pedroba Ācōrē de droma ɗajadaare jīgua jaradiɗa

¹¹ Ēberā jīrū biē ɓaɗaba Pedrora, Juaɓ siɗa quenabarica ɓasia. Ādjira Ācōrē de droma mōgaraba auɗu jūrā ca ɓa eɗaare panasiɗaa. Ādji pananamaa Salomoɓ abadaa. Jūmarāɓa cawa crīchaɗeɗa bērā ādjima pira wāsidaa. ¹² Pedroba maɓ unusiɗe jaraɓia:

–Achirā Israeldebema, ¿cārē cārēã cawa crīchaɗeɗa panɗa? ¿Cārē cārēã daida aca panɗa? ¿Crīcha panɗa dai ɓaɗeɗa waɗaɗa Ācōrē quīrāpita jipa panɗa bērā naɓ ēberāra biabisiɗada? ¡Māwāéa! ¹³ Ācōrē ɗadjirā drōāenabema Abrahaɓ ume, Isa ume, idjaba Jacobo ume ɓaɗaba idji nezoca Jesura dji Dromada ɓasia.* Bārāɓa idjira Pilotoa jida diasidaa beamārēã. Pilatoba idjira ēdra ɓa quīrā ɓaɗamīna bārāɓa igarasidaa. ¹⁴ Bārāɓa Ācōrē Nezoca Jipa ɓara igaraɗeɗa mīã sē iwidi panasiɗaa Pilatoba mīã beaɗaɗa ēdra ɓamārēã.† ¹⁵ Māwā bārāɓa ɗadji Zocai ɓai Diabarida beasiɗaa. Baribaɓa Ācōrēba idjira beu ɓaɗaɗa ɓrēɓabisiɗa. Maɓ ɓrēɓaɗara daiba unusidaa.

* 3:13 Nezoca. Maɓ beɗeɗa idjaba jara ɓaa “Warra.” † 3:14 Marco 15:6-15.

¹⁶ Ara mañ Jesu ḁḁaba nañ ēberā bārāba unubadara biasia. Daiba ijā panḁa Jesuba cacua biē beara biabibarida. Māwā ijā panḁneba nañ ēberāra wārāda biasia. Mañra bārāba ebuda unu panḁa.

¹⁷ Mā djabarā judiorā, māa cawa ḁḁa bārāba, bārā bororā bida Jesura beasidada idjira Ācōrēba diai jarada ēdra edabarida cawadaē basi bērā. ¹⁸ Baribḁḁa maḁḁeḁa Ācōrēba naēna jaradara jūma māwābisia. Idjideba bedeabadarāneba jarasia idjia ēdra edabari diai jaradara bia miḁapeda beuida.† ¹⁹ Jāḁbe bārāba cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Māwā osidara bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda sobiabiya. ²⁰ Idjia Jesura diabueya naēnaena bārā Boroda ḁḁa bērā. ²¹ Nawena Jesucitora bajāne ḁḁa aba Ācōrēba ne jūmada wayacusa bia obḁḁdaa. Ācōrēba drōāenabema ewaride idjideba bedeabadarāneba wārāda māwā oyada asia.

²² Moiseba dadji drōāenabemarā nāwā jarasia: “Dadji Boro Ācōrēba mā diabueda quīrāca idjideba bedeabarida aba bārāmaa diabueya. Mañ ēberāra ara bārā purudebema baya. Idjia jarabḁḁa jūma ijānadua. ²³ Idjia jara ḁḁa abaḁba ijāēbḁḁa, Ācōrēba mañ ēberāra idji purudebemada āyā ḁḁa.”§ ²⁴ Mañ awara Samuel ewarideba ḁtaa jūma Ācōrēneba bedeabadarāba nañ ewaridebemada bedeasidaa. ²⁵ Ācōrēba ādjirāneba bedeadara idi wārāda unu panḁa.

Mañ awara Ācōrēba bārā drōāenabemarā ume bedeada ḁḁasia. Idjia Abrahaḁa nāwā jarasia: “Māa ḁḁeḁa yōbḁḁeḁa nañ ējūāne bea purura jūma carebaya.”* Mañ bedeḁa ḁḁara bārāba idi wārāda unu panḁa. ²⁶ Ācōrēba idji nezoca Jesura edapeda naārā bārāmaa diabuesia carebamārēā.† Bādjiza careba ḁḁa bārāba cadjirua obadara igaradamārēā.–

4

Pedro, Juañ sida judiorā bororāmaa jida edepedada

¹ Pedro, Juañ sida ēberārā ume wadi bedeḁa panḁne sacerdoterāda, Ācōrē de dromanebema zarrarā boroda, saduceorā sida ādjimaa zesidaa. ² Mañne Pedroba Juañ bida ēberārā jaradia panasidaa Jesu ḁrēbada quīrāca ēberārā sida ḁrēbadida. Mañ carea dji bororāra quīrūsidaa. ³ Pedrora, Juañ sida jidadapeda queubodo bērā aba nurēma preso ḁḁsidaa. ⁴ Baribḁḁa Pedroba jaradia ḁḁa ūrī panana zocārāba Jesura

† 3:18 Salmo 22:7-8; 69:17-21; Zacaria 12:10; Isaía 52:13deba aba 53:12daa. Ēdra edabari diai jarada. Mañba jara ḁḁa “Crito.” § 3:23 Deuteronomio 18:15-19.

* 3:25 Genesi 22:18; 26:4. † 3:26 Nezoca. Mañ bedeḁa idjaba jara ḁḁa “Warra.”

ijãsidaa. Maãrã bara Jesu ijã beara dji umaquĩrãrã awa mil juesuma panasidaca b̄Λa.

⁵ Nurẽma judiorã dji bororãda, dji drõãrãda, ãdji ley jara-diabadarã sida Jerusaleãne ãbaa dji jΛresidaa. ⁶ Sacerdote dji droma Anãda arima basia. Idjaba idji ëberãrãda zocãrã panasidaa: Caipáda, Juaãda, Alejandroda, dewararã sida.* ⁷ Maãne ãdjirãba Pedrora Juaã sida enebisidaa. ãdjirã quĩrãpita nũmΛnapeda nãwã iwidisidaa:†

–Jãã ëberã jĩrũ biẽ badara bãrãba ¿Cai ΛbΛadeba biabisida? ¿Cai trãneba jãwã osida?–

⁸ Maãne Pedroba ãcõrẽ Jauredeba nãwã panusia:

–Dadji purudebema bororã, Israeldebema drõãrã dji dromarã: ⁹ idi bãrãba दौरا cawa obΛdaa ëberã jĩrũ biẽ bada carebapedada carea. Iwidi panΛa idjira sãwã biasida. ¹⁰ Mãẽteara daiba ebuda panunia bãrãba, jũma israelerã bida bio cawadamãrẽã. NaãgΛ ëberã bãrã quĩrãpita nũmΛra Jesucrito Nazaredebema ΛbΛadeba basia.‡ Maã Jesucritora bãrãba crude cachi beasidaa, baribΛrΛ ãcõrẽba idjira ãrëbabisia. ¹¹ ãcõrẽ cartade bΛ bΛa: “De obadaba mõgara igarapedadara dji biara bΛda besia.”§ Jesura maã mõgara quĩrãca bΛa. Bãrã dji de obada quĩrãca panΛba idjira igarasidaa. BaribΛrΛ ãcõrẽba idjira dji biara bΛda bΛasia. ¹² Aba idjiabΛrΛ dadjirãra poya ëdrΛ edaya. Idji awara ãcõrẽba ni abaΛda naã ëjũãne bΛẽ basia ëberãrã ëdrΛ edamãrẽã.–

¹³ Dji bororãba Pedro, Juaã sida ne wayaa neẽ bedea panΛda unusidade cawa crĩchadaẽ basia. ãdjirãba cawa panasidaa Pedrora Juaã sida mãcua carta cawa panΛeda. Maã awara cawasidaa ãdjira Jesu ume nĩbabadjidada. ¹⁴ BaribΛrΛ dji ëberã biadara ãdji ume nũmΛ bẽrã ãdjira poya biẽ jaradaẽ basia. ¹⁵ Maãne dji bororãba Pedroa, Juaã bida jarasidaa dajadaa jããne wãnamãrẽã. Maãbe ara ãdjiduba bedeeasidaa. ¹⁶ Nãwã jarasidaa:

–Jãã ëberãrãra ¿sãwã odi? ãdjia maã ne ununaca odapedadara jũma Jerusaleãnebemarãba cawa panΛa. Dadjia poya sewaada adaẽa. ¹⁷ BaribΛrΛ maãnebemada dewararãa idu cawabida amaaba jãã Jesuare panΛrãa waragadia idji trãneba waa bedearãnamãrẽã.–

* **4:6** Maã ewaride Caipára sacerdote dji droma basia baribΛrΛ idji zãwãrẽ Anára maã naẽna sacerdote dji droma bada bẽrã idjira wadibiida mãwã trã jarabadjidada.

† **4:7** Luca 12:11-12. ‡ **4:10** Jesucrito Nazaredebema ΛbΛadeba. Griego bedede “Jesucrito Nazaredebema trãneba” bΛ bΛa. § **4:11** Salmo 118:22; Luca 20:9-19.

18 Ara mañda Pedrora Juañ sida waya trãnapeda ebuda jarasidaa ni maãrĩ bida Jesudebemada bedearãnamãrẽã idjaba jaradiarãnamãrẽã. 19 BaribaΓA Pedroba, Juañ bida jarasidaa:

–Bio crĩchadadua. ¿Biara bACA ãCõrẽda ãjãnida wa bãrãba jara panada ãjãnida? Daimaarã biara bAA ãCõrẽdA ãjãnida. 20 Daiba unupedadada, ãrĩpedada sida jaradia panania. Poya chupeadaẽa.–

21 Mañbe dji bororãba wetara waragadapeda Pedrora Juañ sida ãdA bASidaa. Puruda waya panã bẽrã cawadaẽ basia sãwã cawa odida. Dji ãberã biada carea jũmarãda ãCõrẽa bia bedea duanasidaa. 22 Mañ ãberã ne ununacadeba biadara cuarenta poa auđu basia.

Jesu ãjã beaba sozarrada iwidipedada

23 Pedrora Juañ sida preso pananada ãdA dapeda waabema Jesu ãjã bea ãbaa duanãmaa wãsidea. Mañbe sacerdote bororãba, drõãrã dji dromarã bida ãdjia jarapedadada jũma nẽbAΓASidaa. 24 Mañ ãrĩside jũma ãbaa ãCõrẽa iwidideida:

–Dai Boro jũma poya bA, bAbAΓA bajãra, nañ ãjũãra, pusara, jũma ãdjide nũmã sida osia. 25 BA Jauredeba bA nezoca Davia nãwã jarabisia:*

¿Cãrẽ cãrẽã judiorãẽ puru beara quĩrũ duanã? ¿Cãrẽ cãrẽã puru beara ãdji quĩrãbe bedea au panã djõni carea?

26 Druazabema bororãda dji dromarã ume ãbaa dji jAresidaa dadji ãCõrẽ ume, idjia bA da Boro ume bida djõni carea.†

27-28 Ara mañ quĩrãca nañ purude Herodeda, Poncio Pilatoda, judiorãẽda, dadji Israel puru sida dji jAredapeda bedea ausidaa bA nezoca jipa bA Jesu beadi carea.‡ BA idjira dadjirã Boroda bAdamĩna ãdjia mãwã osidaa bAA naẽna crĩcha bada quĩrãca. Bãra bio lBA bA bẽrã naẽna bASia ãdjia mãwã odamãrẽã.

29 Dai Boro, acAdua sãwã ãdjirãba dairãra waraga panada. Sozarrada dairã bA nezocarãa diadua bA bedeara ne wayaa neẽ jaradi carea. 30 BA lBA sida diadua cacua biẽ beara biabidi carea idjaba bA nezoca jipa bA Jesu trãneba ne ununacada odi carea.–

31 ãCõrẽa iwidipedadacarea ãdji duanã dera uresia. Mañne jũmarãda ãCõrẽ Jauredeba duanesidaa. Mañba ãCõrẽ bedeara ne wayaa neẽ jara duanesidaa.

* 4:25 BA Jauredeba. Griego bedeadẽ AΓAΓA cartade maãra neẽa. BA nezoca Davi. Griego bedeadẽ AΓAΓA cartade idjaba “dai drõãenabema” bA bAA. † 4:26 Salmo 2:1-2. Idjia dadjirã Boroda bA da. MaãgAba jara bAA “idji Crito.” ‡ 4:27-28 Herode. Mañ Herodera Antipa trã jarabadjidaa. Nezoca. Mañ bedeaba idjaba jara bAA “Warra.”

Ananía Sapira sida beupedada

³² Mañ ewaride Jesu ijã beara abari crĩchadeba, abari sodeba ãbaa bia duanasidaa. Ni abalɓa jaradaca basía idjia ne erobɓara ababe idjideda, ãteɓɓɓɓ ãdjia erobeaba dji carebabadjidaa. ³³ Jesuba diabuedarãba Ācōrē ɓɓɓɓadeba dadji Boro Jesu ɓrēbadebemada ebuda jaradiabadjidaa. Idjaba Ācōrēba idji biadeba djabarãra bio carebabadjia. ³⁴⁻³⁵ Mañ bẽrã ãdjirã tãena ne neẽ beara neẽ basía. Ējũã erobeaba ãdji ějũãra nẽdobuebadjidaa idjaba de erobeaba ãdji dera nẽdobuebadjidaa. Nẽdobuepeda dji paratara Jesuba diabuedarãmaa edebadjidaa cawa jedecadamãrẽã. Djaba aba ne neẽ beɓɓɓɓɓe parata diabadjidaa.

³⁶ Mañne ěberã Jose abadada ãdjirã ume basia. Jesuba diabuedarãba idjira trɓ ɓɓɓɓidaa Bernabe. (Bernabe trɓba jara ɓɓɓɓ “Sobiabibari Warra.”) Idjira Levideba yõna basía. Chipre druade tosidaa. ³⁷ Mañ Bernabeba ějũãda nẽdobuepeda dji paratara Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã edesia.

5

¹ Idjaba ěberã Ananía abadada basia.* Idji quimara Sapira abadjidaa. Ādjia bida ějũãda nẽdobuesidaa. ² Baribɓɓɓ Ananíara dji quima ume bedea audapeda dji paratara jũma diaẽ basía. Mãwãmĩna Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã diabɓɓɓɓe jũma diabɓɓɓɓe asia. ³ Mañne Pedroba jarasia:

–Ananía, ɓɓɓɓ ɓcãrẽ cãrẽã diaurura ɓɓ sode idu eða wãbisi? ɓɓɓ Ācōrē Jaurea sewada o ɓɓɓ. ɓɓ ějũã nẽdobuebadebema paratara ɓcɓɓɓ mẽrã erobɓaa. ⁴ Jãã ějũãra ɓɓareẽ basica? Nẽdobuepeda dji parata sida ɓɓareẽ basica? Jũma dia quĩrĩãẽ basibɓɓɓ ɓcãrẽ cãrẽã jãwã ɓɓ sode sewa oida crĩchasi? ɓɓ ěberãa sewa oẽ basía, ãteɓɓɓ Ācōrēa sewa osia.–

⁵ Mañ ũrĩside Ananíara abeda beu baesia. Mañnebema ũrĩpedadara bio ne wayasidaa. ⁶ Mañbe ɓcɓɓɓ cũdrarãba dji bẽwãrãra wuaba ɓɓradapeda tɓbaride edesidaa.

⁷ Dãrãẽne Ananía quima Sapirada jũesia.† Idjia Ananía sãwãnada adua basia. ⁸ Pedroba idjía iwidiisia:

–Mãa jaradua ɓɓãrã ějũãra nẽdobuesidaca ɓɓ quimaba parata enena quĩrãca?–

Sapiraba panusia:

–Mãẽ, jããgɓ nẽɓɓɓe nẽdobuesidaa.–

⁹ Mañ bẽrã Pedroba jarasia:

§ 4:33 Ācōrēba idji biadeba djabarãra bio carebabadjia. Mañ bedeaba idjaba jara ɓɓɓ “jũma ěberãrãba Jesu ijã beara wayabadjidaa.” * 5:1 Mañ Ananíara ababe nañ capítulo 5de odja ɓɓɓ. Capítulo 9de, 22de bida dewara Ananíanebemada ɓɓ ɓɓɓ. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada ɓɓ ɓɓɓ. † 5:7 Dãrãẽne. Griego bedeade ɓɓ ɓɓɓ: “Hora ũbea babɓɓɓe.”

–Bārāra ¿cārē cārēã sewa odi carea bedea ausida dadji Boro Jaureba sãwã oi cawaya? ¡ACADUA! BΛ quima tΛbaride wã pananada awuá zebΛdaa. Ara nawena bΛ sida tΛbaride ededia.–

¹⁰ Ara mañ jarabΛrΛde idjira Pedro jĩrũ caita beu ðaesia. Cũdrarã eda jũebΛdade unusidaa idjira beu tabΛda. Mañne dajadaa ededapeda dji quima caita tΛbarisidaa. ¹¹ Mañ carea djabarãra, jũma mañnebema ũrĩpedada sida ne wayasidaa.

Jesu ïã beaba ēberãrã zocãrã biabipedada

¹² Mañ ewaride Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã ocuabadjidaa. Mãwã cawabisidaa Ācõrẽra ãdjirã ume bΛda. Abari crĩchadeba jũma djabarãda Ācõrẽ de droma mõgaraba auðu jũrã ca bΛ edaare ãbaa dji jΛrebadjidaa. Dji jΛre pananama Salomõ abadaa. ¹³ Djabarã awara ne wayaaba ni abaΛda ãdjirã ume pananaẽ basía, baribΛrΛ zocãrãba ãdjirãnebemada bia bedea duanasidaa. ¹⁴ Mañne zocãrã umaquĩrãrãba wẽrãrã bida dadji Borora ïjãsidea. Mãwã idji ïjã beara yõ wãsidea. ¹⁵ Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã o panΛ bẽrã ēberãrãba cacua biẽ beada o icawa cΛdade wa jueporode bΛbadjidaa Pedro wãyã wãbΛrΛde idji cacua jaureba waramãrẽã. ¹⁶ Zocãrã ēberãrã Jerusaleñ caita ðea purudebema bida cacua biẽ beada, jai bara ðea sida ãdjimaa edebadjidaa. Mañbe jũmarãda biacuabadjidaa.

Bajãnebema nezocaba Jesuba diabuedarã ēdra bΛda

¹⁷ Jesuba diabuedarãmaa zocãrã wã panΛ carea sacerdote dji dromada, jũma saduceorã idjiare ðea sida soðe biẽ duanasidaa. ¹⁸ Mañ carea Jesuba diabuedarãra jidadapeda preso bΛcuasidaa. ¹⁹ BaribΛrΛ ara mañ diamasi dadjirã Boro nezoca bajãnebemaba dji eda wãbadara ewapeda ãdjirãra ēdra bΛsia. Mañbe jarasia:

²⁰ –Ācõrẽ de dromanaa wãnapeda ēberãrãa dadji zocai bai djiwididebemada jaradada.–

²¹ Ādjia ũrĩpedadara ïjãsidea. Nurẽma diapeda Ācõrẽ de dromanaa wãnapeda jaradia panesidaa. Mañmisa sacerdote dji dromaba, idji ume duanΛ bida jũma Israeldebema drõãrã dji dromarãda trãsidea ãbaa dji jΛredi carea. Mañne Ācõrẽ de dromanebema zarrarãda preso bΛbada dedaa wãbisidaa Jesuba diabuedarã jΛrΛde wãnamãrẽã. ²² BaribΛrΛ zarrarãra preso bΛbada dede jũesidade ãdjirãra ununaẽ basía. Mañ bẽrã jẽda jarade wãsidea. ²³ Zarrarãba dji dromarãa nãwã jarasidaa:

–Dairãba preso bΛbada dera bio jũãtrΛ bΛda idjaba zarrarãda dji edaa wãbadaza panΛda unusidaa, baribΛrΛ ewa acΛbΛdade ni abaΛda ununaẽ basía.–

²⁴ Mañ ũrĩsidade Ācōrē de dromanebema zarrarã boroba, sacerdoterã bororã bida cawa crĩchadaē basía idjaba cawadaē basía mama_Λba λtaa cārēda sãwãida.† ²⁵ Mãwã duan_Λne ēberãda eda zepeda jarasia:

–¡Bãrãba preso _Λpedadarãba Ācōrē de droma dajada jardia pan_Λ!–

²⁶ Mañ ũrĩsidade Ācōrē de dromanebema zarrarãra, ãdji boro sida Jesuba diabuedarã j_Λr_Λde wãsidaa. Barib_Λr_Λ eneb_Λdade biē odaē basía. Wayasidaa puruba ãdjida mōgaraba tabari beadida. ²⁷ Enenapeda dji j_Λre duan_Λ quĩrãpita nũm_Λsidaa. Mañbe sacerdote dji dromaba ãdjirãa jarasia:

²⁸ –Naēna dairãba bio jarasidaa bãrãba jãl ēberã trãneba waa jaradiarãnamãrēã. Barib_Λr_Λ bãrãba jũma Jerusaleñebemarãa jaradia pan_Λ. Mañ awara jãl ēberã beapedada carea daidr_Λ bedeade b_Λ quĩrã pan_Λ.–

²⁹ Mañne Pedroba, Jesuba diabuedarã waabemarã bida panusidaa:

–Ēberãrãba jara pan_Λ cãyãbara Ācōrēba jara _Λdr_Λ ãjãnida pan_Λ. ³⁰ Bãrãba Jesura crude cachi beasidaa.Š Barib_Λr_Λ bãrãba beapedadara dadji drōã naēnabemarã Ācōrēba ãrēbabisia. ³¹ Ācōrēba Jesura dadjirã Boroda bamãrēã idji j_Λwa araare _Λsia. Idjaba dadji Ēdr_Λ Edabarida _Λsia. Idjideba israelerãba cadjiruara igaradapeda waya Ācōrēmaa poya zedia. Mãwãra ãdjirãba cadjirua opedadara Ācōrēba quĩrãdoaya. ³² Mañg_Λdebemada dairãba ebuda jarabadaa. Ācōrē Jaure bida abarida jarabaria. Ācōrēba idji Jaurera idji ãjãb_Λdarãa diabararia.–

³³ Mañ ũrĩsidade dji dromarãra bio quĩrũsidaa. Mañba Jesuba diabuedarãra bea quĩrã panesidaa. ³⁴ Mañne pariseo Gamaliel abadada basia. Mañ Gamalielera judiorã ley jardiabari dji droma basía. Jũmarãba idjira bio waya panasidaa. Gamalielera piradr_Λpeda Jesuba diabuedarãra dajadaa edebisia. ³⁵ Mañbe dji dromarãa jarasia:

–Achirã Israeldebema, bãrãba mañ ēberãrã sãwã odidebemada bio crĩchadadua. ³⁶ Ēberã Teudã sãwãnada quĩrãnebadadua. Mañra dãrãé _Λaa. Mañ ēberãba ara idjida dji dromaana abadjia. Mañ bẽrã cuatrociento ēberãrãba idjira ĕpẽsidaa. Barib_Λr_Λ romanorãba idji beasidade jũma idji ume nĩbapedadara memenesidaa. Mañbe jũma idjia oi crĩcha badara jōsia. ³⁷ Mãwãnacarea Romanebema boroba jũmarãda juachabisia. Mañ ewaride ēberã Juda Galileadebemada basia. Mañ Judaba ēberãrãra zocãrã idji ume eronĩbasia. Barib_Λr_Λ

† 5:24 Sacerdoterã bororã. Griego bedeade λca_Λ cartade nañ sida b_Λ _Λaa: “Sacerdote dji droma.” Š 5:30 Deuteronomio 21:22-23.

romanorāba idji beasidade jūma idji ume nībapedadara memenesidaa. ³⁸ Mañ carea m̄la jaraya: naḷgḷ ēberārāra idu bḷdadua. Ādjirāra biē orānadua. Ādjia o panḷra, ādjia oi crīcha panḷ sida ara ādji crīchadeba ze bḷbḷraḷ, dārāēne jūma jōya. ³⁹ Baribḷraḷ Ācōrēba obi bḷbḷraḷ, bārāba poyadaēa. Mañ bērā quīrācuita beadadua Ācōrē ume djōna amaaba.–

Gamalielba jaradara jūmarāba ījāsidaa. ⁴⁰ Mañbe Jesuba diabuedarāra wayacusa edaa trāsidaa. Soaba ubidapeda ādjirāa jarasidaa waa Jesu trāneba ēberārāa bedearānamārēā. Mañbe ēdraḷ bḷsidaa. ⁴¹ Ara mañda Jesuba diabuedarāra dji dromarā ābaa jare panḷmaḷba bḷsrīda wāsidaa. Cawasidaa Ācōrēba ādjirāra bia unusida, Jesu ījā panḷ carea idu bia mīgabida bērā. ⁴² Ācōrē de droma dajadaare, ēberārā deza bida ādjirāba ewariza chupeadaē Jesucritodebemada jaradiabadjidaa. Ebuda jarabadjidaa Jesura Ācōrēba ēdraḷ edabari diai jaradada.

6

Djabarā carebabadarā siete edapedada

¹ Mañ ewaride Jesu ījā beara auḷuara yō wāsidaa. Mañne griego bedeaḷe bedeadadaba hebreo bedeaḷe bedeadadara biējara panesidaa. Jarasidaa djabarāba pēdra wērārā ewariza carebabadaḷe ādji pēdra wērārāda carebadacada. ² Mañ carea Jesuba diabueda doce panḷba jūma Jesu ījā beara ābaa jaredapeda nāwā jarasidaa:

–Bia bḷēa dairāba Ācōrē beḷea jaradia panḷra idu bḷdida ababe pēdra wērārā carebadi carea.* ³ Mañ bērā djabarā, bārānebema siete ēberārā jipa beada edadadua. Ādjira Ācōrē Jaureḷeba beadida panḷa idjaba crīcha cawa beadida panḷa. Maḷgḷrāra dairāba bḷḷdia pēdra wērārā, dewararā sida carebadamārēā. ⁴ Māwā osidara dairāba poya biara Ācōrēa iwidi panania idjaba idji beḷeara jaradia panania.–

⁵ Ādjia jarapedadara jūmarāba bia ūrīsidaa. Mañ bērā Estebaḷda edasidaa. Mañ Estebaḷba Jesura bio ījā basia; Ācōrē Jaureḷeba basia. Idji awara Pelipeda, Procoroda, Nicanorda, Timoḷda, Parmenada, idjaba Nicolás Antioquía purudebemada edasidaa.† Mañ Nicolára griego basía baribḷraḷ judio quīrāca babadjia. ⁶ Djabarāba maḷgḷrāra Jesuba diabuedarāmaa edesidaa. Mañbe Jesuba diabuedarāba

* **6:2** Pēdra wērārā carebadi carea. Griego bedeaḷe bḷ bḷa: “Djārā ne cobigadi carea” wa “parata cawa jedecadi carea.” † **6:5** Mañ Pelipedebemada unubadaa Hecho 8:4-13, 26-40ḷe, 21:8-9ḷe bida. Idjira Jesuba diabuedaē basía. Idjira biara trā jarabadjidaa “Griego Pelipe” wa “Pelipe, beḷea bia jarabari.”

Ācōrēa iwidib_Λdade j_Λwada ādjirā λrλ b_Λsidaa Ācōrēba quīrīā b_Λda odamārēā.

⁷ Ma_Λne djabarāba bedea dadji Boro Jesudebemada auduara jarasidaa. † Māwā Jesu ījā beara Jerusale_Λne auduara yōsidaa. Ma_Λ awara zocārā sacerdoterā bida ījāsidaa.

Esteba_Λ dji bororāmaa edepedada

⁸ Ācōrēba idji biadeba Esteba_Λra bio careba b_Λsia. Idji _Λb_Λara Esteba_Λa diasia ne ununaca wai_Λb_Λada ēberārā tāēna o bamārēā. ⁹ Ma_Λne λc_Λr_Λλ judiorā Cirene druadebemada idjaba Alejandria purudebemada panasidaa. Ādjirā dji j_Λrebada dera “Nezoca Ēdr_Λpedadarā” abadjidaa. Dewara judiorā Cilicia druadebemada idjaba Asia druadebema sida panasidaa. Jūma ma_Λ judiorāra Esteba_Λ ume caicaya duanesidaa. ¹⁰ Barib_Λr_Λλ ādjirāba Esteba_Λra poyadaē basia, idjira Ācōrē Jaure necawaadeba bedeadadji bērā. ¹¹ Ma_Λ carea ādjirāba λc_Λr_Λλ ēberārāa paratada diasidaa nāwā sewa odamārēā:

–Daiba ūrīsidaa jā_Λ ēberāba Moisedebemada, Ācōrēnebema sida biē bedea b_Λda.–

¹² Māwā ādjirāba puruda, judio dji dromarāda, judiorā ley jaradiabada sida quīrūbigasidaa. Ma_Λ carea Esteba_Λra jidadapeda judiorā dji bororā ābaa j_Λre duan_Λmaa edesidaa. ¹³ Ma_Λne sewa jarad_Λamārēā λc_Λr_Λλ ēberāda mamaa edesidaa. Ma_Λg_Λrāba nāwā jarasidaa:

–Jā_Λ ēberāba Ācōrē de dromanebemada, dadjirā leydebema sida biē bedea babaria. ¹⁴ Idjia jarasia Jesu Nazaredebemaba Ācōrē de dromara ārīda idjaba Moiseba jaradia badara quīrā awara oida. Idjira māwā bedea b_Λda daiba ūrīsidaa.–

¹⁵ Jūma dji bororā mama chūmeaba Esteba_Λ ac_Λb_Λdade unusidaa idji quīrāra bajānebema nezoca quīrādarra quīrāca b_Λda.

7

Esteba_Λba Moise, Ācōrē sida biē jaracaada ada

¹ Ma_Λne sacerdote dji dromaba Esteba_Λa iwidisia:

–¿Ādjia jara pan_Λra wārāca?–

² Esteba_Λba nāwā panusia:

–M_Λ djabarā judiorā, m_Λ bororā, m_Λ djuburia m_Λ bedeadā ūrīnada. Dadji drōā naēnabema Abrahā_Λ wadī Mesopotamia druade b_Λsiede Hara_Λ purude bade wāi naēna Ācōrē dji Droma b_Λra idjima odjasia. ³ Ācōrēba idjia jarasia: “B_Λ druara, b_Λ ēberāra sida amepeda wādua. M_Λa druada b_Λa ac_Λb_Λbiya mamaa wāmārēā.”* ⁴ Ara ma_Λda Abrahā_Λra caldeorā

† 6:7 Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeadē b_Λ b_Λa “Ācōrē bedea.”

* 7:3 Genesi 12:1.

druadebemada ēdrΛpeda Haraāne bađe wāsia. Abrahaā zeza jaidacarea Ācōrēba Abrahaāra idi dadjirā duanΛ druadaa enesia.† ⁵ BaribΛΓΛ Ācōrēba Abrahaā naā druade ējūāra ni maārī biđa diaē basia. ĀtebΛΓΛ wārāneba jarasia idjia, idjideba yōbΛdarāa biđa naā druara diaida.‡ Ācōrēba māwā jarasia Abrahaāba wađi warra neē baside. ⁶ Idjaba Ācōrēba Abrahaā jarasia idjideba yōbΛΓΛ purura djārā druade baıda, mama djārā nezocarāda beađida, idjaba maā ēberārāba ādjirāra cuatrociento poa biē eropanida. ⁷ BaribΛΓΛ Ācōrēba Abrahaā nāwā jarasia: “Ādjirā zoca eropanΛ purura māa cawa oya. Māwānacarea bΛ purura ēdrΛpeda naā druade māa bia beadađia.”§

⁸ Maābe Ācōrēba Abrahaā jarasia jūma idjideba yōbΛdarāda cacua wēāgodida panΛda Ācōrēneda cawabiđi carea.* Maā bēra idji warra Isa tođacarea ocho ewari bΛde dji warrara cacua wēāgosia.† Isaba idji warra Jacobora abari quīrāca osia. Jacoboba idji doce warrarā sida abari quīrāca osia.

⁹ Māwānacarea Jacobo warrarāba ādji djaba Jose ume biē panΛneba idjira nēdobuesidaa Egipto druade nezocada bamārēa.‡ BaribΛΓΛ mama Ācōrēra idji ume basia. ¹⁰ Maā bēra jūma idji bia mīga bΛdebemada Ācōrēba ēdrΛ bΛsia. Idjia necawaada diasia Egiptodebema boroba bia unumārēa. Maā bēra dji boroba Jose ra idjiarebemada bΛsia. Māwā Egiptora idjaba dji boro ēberārā sida Jose jΛwaeda panesidaa.§

¹¹ Maā ewaride Egipto druade, Canaaā druade biđa jarrabada zesia. Maāba jūmarāda bia mīga duanasia. Maā bēra Jacobo warrarāba trigoda nēdo quīrā pananamīna ununaē basia. ¹² Maāne Jacoboba ūrīsia Egipto druade trigora barada. Maā carea idji warrarāra mamaa trigo nēdode diabuesia.* Maāra ādji naārā wāpedada basia. ¹³ Wayacusa wāsidade Joseba idji djabarāa cawabisia idjira ādji djabada.† Māwā Egiptodebema boroba Jose ēberārāra cawasia. ¹⁴ Maābe Joseba idji zeza Jacobora, jūma idji ēberārā sida idji bΛma enebisia. Ādjirāra 75 panasidaa.‡ ¹⁵ Māwā Jacobora Egipto

† 7:4 Genesi 11:31neba aba 12:9daa. ‡ 7:5 Genesi 12:7; 13:15; 15:17-18; 17:8.

§ 7:7 Genesi 15:13-16. * 7:8 Genesi 17:4-14. MaāgΛdeba Estebaāba jara basia israelerāba ādjirā de droma neē pananamīna ādjirāra Ācōrē puru basida. † 7:8

Genesi 21:3-4. ‡ 7:9 Genesi 37:26-28. MaāgΛdeba Estebaāba jara bΛa Ācōrēba Jose ra israelerā carebai carea diabuedamīna ādjirāba idjira igarasidada. Ara maā quīrāca Jesuda, Ācōrēneba beadeabadarā sida igarasidaa. § 7:10 Genesi 41:37-46.

* 7:12 Genesi 42:1-3. † 7:13 Genesi 45:1-16. ‡ 7:14 Genesi 45:9deba aba 47:12daa. Genesi 46:27de hebreo cartade jara bΛa Jacobo ēberārāra 70 duanΛda.

BaribΛΓΛ traducciōā drōā griego beadeade bΛde jara bΛa 75 duanΛda. Estebaāba griego cartadeba nēbΛΓΛ bΛa.

druade jũesia. Mama dārã bapeda jaidasia. § Idji warrarã sida mama jaidasidaa. ¹⁶ Maãbe ãdjira Siqueã puruðaa edesidaa. Mama beuda tãbaribada uriade ðasidaa. Maã uriara Abrahaãba Hamo warrarãa nẽdoða basía.*

Estebaãba Moise bia jarada

¹⁷ ãCõrẽba Abrahaã ume bedea ðadara dārãene oida basia. Maã ewaride israelerãra Egipto druade isabe yõðada bẽrã zocãrã panasidaa. ¹⁸ Baribãra dewarada Egiptodebema boroda besia. Maãgãba Josedebemada adua basia. ¹⁹ Maã carea dadji purura cūrũgapeda bio biẽ osia. ãdji warrarã djiwidi todara õgo igarabisia beudamãrẽã. †

²⁰ Maã ewaride Moisera tosidea. Idjira bio quĩrãwãrẽã querasia. † Djibarirãba ãdji dede jedeco ùbea waga eropanasidaa. ²¹ Baribãra dji warra zaque ãyã ðasidaa Egiptodebema boro cauba unupeda idji warra ara quĩrãca daupẽsia. § ²² Mãwã ðade Egiptodebema ne cawa beaba Moisea ãdji crĩcha cawaara jũma jaradasidaa. Mãwã idjira crĩcha cawaadeba bedeabadjia idjaba ne waiðada obadjia.

²³ Moise cuarenta poa baside idji eberãrã israelerã acãde wãida crĩchasia. ²⁴ Wãbãra de unusia Egiptodebemaba Israeldebemada aba biẽ o ðada. Maã carea Moiseba Israeldebemara careba de wãsia. Maãne idjia Egiptodebemara beasia Israeldebema biẽ o ða carea. ²⁵ Moiseba crĩchasia israelerãba cawaðida idjideba ãCõrẽba ãdjirãra eðra ðaida. Baribãra ãdjirãba cawaðaẽ basía. ²⁶ Nurẽma Moiseba unusia israelerãda umé djõ panãda. ãdji ibiadamãrẽã nãwã jarasia: “¡Bãrãra abari puruðebemaa! ¿Cãrẽ cãrẽã jãwã djõ panã?” ²⁷ Baribãra dji puo ðadaba Moisera tã chãtapeða jarasia: “¿Caiba ðara dai boroda ðasi? ¿Caiba ðara dai cawa obarida ðasi?” ²⁸ ¿Mã sida bea quĩrã ðaca Egiptodebema nuena beða quĩrãca?” ²⁹ Maã ùrĩside Moisera mĩrũ wãsia.* Maãbe Madiaã druade drua ãibema quĩrãca ðabadjia. Madiaãne ðade warada umé unusia.

³⁰ Cuarenta poa ðadacarea ewari aba Moisera ejuã põãsa ewaraga ðade Sinai eya caita basia. Maãne bajãnebema nezocada bacuru zaque uruga nũmãne idjima odjasia. † ³¹ Moiseba maã unuside cawa crĩchaẽ basía. Maã carea caitaara wãsia

§ 7:15 Genesi 49:33. * 7:16 Wãrãda Hamo warrarã ejuãra Jacoboãra nẽdosia. Maã ejuãra Siqueã puruðe basia (Genesi 33:19). Abrahaãba beuda tãbaribada uria Hebroã caita ðada nẽdosia. (Genesi 23:15-18). Jacobora maã uriade tãbarisidaa (Genesi 50:13). Josera Siqueãne tãbarisidaa (Josue 24:32). † 7:19 Exodo 1:8-22. † 7:20 Bio quĩrãwãrẽã querasia. Maãgãba idjaba jara ðaa “ãCõrẽba idjira bio bia unusia.” § 7:21 Exodo 2:1-9. * 7:29 Exodo 2:11-21. † 7:30 Bajãnebema nezoca. Antiguo Testamento de ãCõrẽ odjabãra de edaude ða ðaa “bajãnebema nezoca.” Versículo 31-34 de ebuda ðaa ãCõrẽra beða ðada.

biara acΛi carea. Mañne Ācōrē bedeabarΛda ūrīsia. ³² Ācōrēba idjía nāwā jarasia: “Māra bΛ drōā naēnabemarāba ĩjā panana Ācōrēa. Abrahaλba, Isaba, Jacobo bida māra ĩjā panasidaa.” † Mañ ūrīside Moiserā ne wayaaba ure nūmesia. Mañba araa acΛida waya basia. ³³ Mañne dadji Boroba Moisea jarasia: “Nañ eyade bΛra mΛ quĩrāpita bΛ bērā bΛ ĩrūne ĩl bΛra ērādua. ³⁴ Māa unu bΛa mΛ purura Egipto druade bio bia mīga bΛda. Idjaba māa ūrī bΛa āduba mīā sopua bedeā panΛda. Mañ bērā māra ze bΛa ādjirā ēdrΛ bΛi carea. Māa bΛra Egiptodaā diabueya.” §

Judiorāba Moise igarapedada Estebaλba jarada

³⁵ Israelerāba Moiserā igarasidaa. Idjía nāwā jarasidaa: “¿Caiba bΛra dai boroda bΛsi? ¿Caiba bΛra dai cawa obarida bΛsi?”* BaribarΛΛ ara mañ Moiserā Ācōrēba Egiptodaā diabuesia israelerā boroda bamārēā idjaba ādjirāra mamaλba ēdrΛ edamārēā. Moiseba bajānebema nezoca bacuru zaque uruga nūmΛne odjada ΛbΛadeba māwā osia. ³⁶ Moiseba zocārā ne ununaca o bΛdeba dadji drōā naēnabemarāra Egiptodebemada ēdrΛ enesia. Pusa Purruḍe ne ununacada osia bia chāni carea. Idjaba cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga bΛde bida ne ununacada obadjia. † ³⁷ Ara mañ Moiseba israelerā jarasia: “Dadji Boro Ācōrēba mΛ diabueda quĩrāca idjideba bedeabarida aba bārāmaa diabueya. Mañ ēberāra bārā puruḍebema baya. Idjia jarabarΛra ĩjānadia.” † ³⁸ Idjaba Moiserā ējūā pōāsa ewaraga bΛde jūma israelerā ume basia. Mama Sinai eyade idjira bajānebema nezoca ume bedeasia. Bedea dadji sāwā beadida panΛnebemada edapeda dadji drōā naēnabemarā jarasia.

³⁹ BaribarΛΛ Moiseba jaradara dadji drōā naēnabemarāba ĩjā quĩrīānaē basia, ātebarΛΛ idjira igarasidaa. Egipto druadaa jēda wā quĩrīā panasidaa. § ⁴⁰ Moise eyade baside ādjirāba Aaroλa jarasidaa: “Jāλ Moiseba dairāra Egiptodeba ēdrΛ enesia. BaribarΛΛ idji sāwānada cawadaēa. Mañ bērā dairā nocodaā edemārēā ācōrēda odua.”* ⁴¹ Ara mālda ādjirāba paca zaque zaca bΛda osidaa. MañgΛa animarāda babue diasidaa. Mañne ādji Λwaba opedada carea bΛsrida ewarida osidaa. † ⁴² Mañ carea Ācōrēba ādjirāra igarapeda dewara

† 7:32 Exodo 3:1-6. Sinai eyara idjaba Horeb abadaa. § 7:34 Exodo 3:7-10.

* 7:35 MañgΛdeba Estebaλba jara basia israelerāba Moise igarapedada quĩrāca Jesuda, Ācōrēneba bedeabadarā sida igarasidaa. † 7:36 Exodo 7:3; 14:21-22; Numero 14:32-33.

† 7:37 Deuteronomio 18:15,18. Idjia jarabarΛda ĩjānadia. Mañra griego bedeade ΛcΛra cartade neēa. § 7:39 Egipto druadaa jēda wā quĩrīā panasidaa. Griego bedeade mañba idjaba jara bΛa: “Egiptorā ācōrēda ēpē quĩrīā panesidaa.”* 7:40 Exodo 32:1. † 7:41 Exodo 32:2-6.

ãcõrêda idu êpêbisia. Mañne ãdjirãba bajãne unubadarãa bia bedea panesidaa. Mañnebemada ãcõrêneba bedeabadarã cartade nãwã ÐÁ ÐΛA:

Israelerã, bãrã cuarenta poa êjũã põãsa ewaraga ÐΛde duanasidade ζanimarãda m̃la babue diabadjidaca?

43 ¡Mãwãéa! ÁteβΛΓΛ ãcõrê Moloc abada wua deda jira edebad-jidaa idjaba bãrã ãcõrê Repañ abada chĩdau zaca oda sida edebadjidaa.

Mañra ara bãdji ¡Λwaba osidaa ãdjía bia bedeadí carea. Mañ carea m̃la bãrãra Babilonia drua wagaa ¡Λretaya.‡

Estebaλba ãcõrê de dromanebema jarada

44 Êjũã põãsa ewaraga ÐΛde dadji drõãenabemarãba ãcõrê wua deda eronĩbadjidaa. Mañ wua deba cawabisia ãcõrêra ãdjirã ume ÐΛda. ãcõrêba Moisea wua dera obisia idjía unubida quĩrãca. 45 Mãwãnacarea ãdjideba yõpedadarãba wua dera eropanasidaa. Josue ãdji boro baside wua dera nañ druadaa enesidaa. Mañ ewaride dewara puru nañ druade beada ãcõrêba dadji drõãenabemarã quĩrãpita ãyã ¡Λrecuasía. Mãwã nañ druara jũma jãrĩsidaa. § ãcõrê wua dera Davi ewaride wadibida nañ druade basia. 46 Jacobo ãcõrêba Davira bia unusia. Daviba ãcõrêa iwĩdisia idji itea de biada oi carea.* 47 Mañ dera idji warra Salomoλba osia.† 48 BaribΛΓΛ ãcõrê dji Dromaara ÐΛra ¡Λwaba oda dede bacaa. ãcõrêneba bedeabariba cartade nãwã ÐΛsia:

49 M̃ chũmebarira bajãa. Nañ êjũãra m̃ jĩrũ ÐΛbaría.

Bãrãba ζcãrê deda m̃ itea odi? ζSãma m̃ra ãnãũbidi?

50 ζM̃la ara m̃dji ¡Λwaba ne jũmada osiẽca?‡

Judiorãba ãcõrê ãjãnaca Estebaλba jarada

51 ¡Bãrãra cΛwΛΓΛ zarea tabeaa! ¡Sodeba ãjãnaca! § ãcõrê bedeara ãrĩ quĩrãnacaa. ãcõrê Jaureba jara ÐΛra bãrãba ewariza igarabadaa. Ara bãdji drõãenabemarã quĩrãca panΛa.

52 ãdjirãba ãcõrêneba bedeabadarãda biẽ odi carea jũma êpêsidaa. Êberã Jipa ÐΛ zeí jarapedadarã sida beabadjidaa.* Ara mañ quĩrãca bãrãba maλΓΛ Êberã Jipa ÐΛra jidadapeda beasidaa. 53 ãcõrêba idji leyra bajãnebema nezocarãneba bãrãa diadamĩna ¡bãrãba ãjã odacaa!—

‡ 7:43 Amos 5:25-27. § 7:45 Josue 21:43-45. * 7:46 2 Samuel 7:1-16.

† 7:47 2 Cronica 3:1-2. ‡ 7:50 Isaía 66:1-2. Estebaλba jara ÐΛa ãcõrê de dromanebemada biẽ jarada carea bedea neẽ Ðada. DavibΛΓΛ de dromada obi quĩrã basia ãcõrê itea. ÊberãrãbΛΓΛ ãcõrêra dede eda wagaya panΛa. § 7:51 Sodeba ãjãnaca. Griego bedeadé “so wẽãgoẽ tabea” ÐÁ ÐΛa. * 7:52 Isaía 53:11; Jeremia 23:5; 33:15.

⁵⁴ Mañ bedea ũrĩsidade judiorã bororãra Estebañ ume bio quĩrũbɔdaba ādji quidara cɔrrɔabisidaa. ⁵⁵ Māwã duanane Estebañra Ācõrẽ Jauredeba basia. Bajãnaa acɔbɔrɔde Ācõrẽ quĩrãwãrẽã dorrodorroda idjaba Jesura Ācõrẽ jɔwa araare nũmɔda unusia. ⁵⁶ Mañne Estebañba nãwã jarasia:

–¡Acɔɔɔdua! ¡Mãa bajãra ewa nũmɔda unu ɔɔa! ¡Nañ Djara Edadara Ācõrẽ jɔwa araare nũmɔda unu ɔɔa!–†

⁵⁷ Mañ ũrĩsidade ādjirãra dji cãbãyã bia duanenapeda ādji cɔwɔrɔra jɔwaba jũãtrɔsidaa. Mañne jũmarãba Estebañra orra edasidaa. ⁵⁸ Puru āyã ededapeda mōgaraba tabari jidasidaa. Idji naãrã biẽ jarapedadaba ādjia ãrã jɔbadara ěrãnapeda cũdra caita ɔɔcuasidaa wagamãrẽã. Mañ cũdrara Saulo abadjidaa.

⁵⁹ Mōgaraba tabari eropanane Estebañba Ācõrẽa nãwã iwidisia:

–Mã Boro Jesu, mñ jaurera edadua.–

⁶⁰ Mañbe chĩrãborode cobepeda jĩgua jarasia:

–Mã Boro, nañga ěberãrãra bedede ɔɔrãdua nañ cadjirua o panɔ carea.–

Mãwã bedepeda jaidasia.

8

¹⁻² Mañbe ãcɔrã Ācõrẽ waya ɔɔbeaba Estebañra tɔɔbarisidaa. Idji carea jĩabi ɔɔga duanesia. Mañne Estebañ beapedadara Sauloba bia unusia.

Jesu ãjã bea mĩrũ wãpedada

Mañ ewaride ěberãrãba Jerusaleñne Jesu ãjã beara bio biẽ o panesidaa. Mañ carea Jesu ãjã beara jũma Judea druadaa idjaba Samaria druadaa mĩrũ wãsidaa. Jesuba diabuedarãdrɔ Jerusaleñne panesidaa. ³ Mañne Sauloba Jesu ãjã beara biẽ obadjia waa ãjãrãnamãrẽã. Deza wãpeda umaquĩrãra, wẽrãrã sida jidacuapeda preso ɔɔbadamaa errebari edebadjia.

Pelipe Samaria druadaa wãna

⁴ Baribɔrɔ Jerusaleñneba mĩrũ wãpedadaba ādji wãbɔdaza bedea bia Jesucritodebemada jarabadjidaa. ⁵ Pelipera Samaria druade puru abaɔdaa wãsia.* Mama jaradiabadjia Jesura Ācõrẽba ědrɔ edabari diai jaradada. ⁶ Pelipeba jara ɔɔda ũrĩsidade idjaba ne ununaca o ɔɔda unusidade jũmarãba quĩrãcuita ũrĩ duanabadjidaa. ⁷ Zocãrã ěberãrã jai bara ɔɔada biacuasidaa. Mañ jairãra ādji cacuadebemada bia ědrɔcuabadjidaa. Idjaba zocãrã ɔɔrãdrɔ ɔɔada, jĩrũ biẽ ɔɔa sida biacuabadjidaa. ⁸ Mañ carea mañ purudebemarãra bio ɔɔsrida duanasidaa.

† 7:56 Estebañba mañ bededebea jarasia Jesura Ācõrẽda. Marco 14:62. Hecho 6:5.

* 8:5

⁹ Jãibana Simoã abadada mama basia. Ara idjida dji dromada crĩchabida bẽrã Samariadebemarãra cūrũga erobasia.†
¹⁰ Idjia jarabara eberãrã dji edaara beaba, dji dromaara bea bida quĩrãcuita ũrĩbadjidaa. Jũmarãba jarabadjidaa idjira Ācõrẽ ʌba Droma abadada. ¹¹ Ēberãrãba maã jãibanara bio epẽ panasidaa idjia o badeba dãrã cūrũga erobada bẽrã.

¹² Baribara Pelipeba bedea bia Jesucritodebemada idjaba Ācõrẽba idji eberãrã bia pe erobadebemada adjirãa jaradia babadjia. Maãne zocãrã umaquĩrãrãba, wẽrãrã bida ijãnapeda borocuesidaa. ¹³ Simoã bida ijãsia. Maãbe borocuepeda Pelipe ume nĩbade wãsia. Pelipeba ne ununaca waiɓa o bada Simoãba unubara cawa crĩchaẽ besia.

¹⁴ Maãne Jesuba diabuedarã Jerusaleãne beaba ũrĩsidaa Samariadebemarãba Ācõrẽ bedeara ijãsidada. Maã carea Pedroda Juaã sida adjirãmaa diabuesidaa. ¹⁵ Jũenapeda Ācõrẽa iwidisidaa adjirãba Ācõrẽ Jaureda edadamãrẽã.
¹⁶ Mãwã osidaa Ācõrẽ Jaurera wadibida maã djabarãmaa zeẽ bada bẽrã. Ababe dadji Boro Jesu trãneba borocuesidaa.
¹⁷ Pedroba Juaã bida Ācõrẽa iwidibadade adji jawara djabarã rã baidaa. Ara maãda Ācõrẽ Jaurera edasidaa.

¹⁸ Maãne Simoãba unusia Jesuba diabuedarãba adji jawara djabarã rã badade djabarãba Ācõrẽ Jaurera edasidada. Maã unuside adjia parata diayada asia abari quĩrãca poya oi carea. ¹⁹ Nãwã jarasia:

–Jã ʌbadada mãa diadadua, mãa bida mã jawara baridua rã badade Ācõrẽ Jaure edamãrẽã.–

²⁰ Baribara Pedroba jarasia:

–Mãwãra ba crĩcha ba Ācõrẽba bari dia bala nẽdobadada? jãdji parata ume tãba uruadãa wãdua! ²¹ Ba sora Ācõrẽ quĩrãpita jipaẽ ba bẽrã naã trajura dairã ume o cara ba.
²² Maã crĩcha cadjiruara igaradua. Ācõrẽa quĩrã djuburiada iwidiidua. Āibẽrã maã crĩcha cadjiruua ba sode bala idjia quĩrãdoaisicada. ²³ Mãa unu ba bala daiba o panã carea bio sobiẽ bada. Cadjiruaba bala preso eroba.–

²⁴ Maãne Simoãba jarasia:

–Mã carea dadjirã Boroa iwidiidadua bãrãba jarapedadara mãwãrãmãrẽã.–

²⁵ Pedroba Juaã bida bedea dadjirã Boro Jesudebemada jarapeda Jerusaleãnaa jẽda wãsidaa. Wãbadade Samaria druade zocãrã puru beade maã bedea biara jara wãsidaa.

Pelipe Etiopíadebema ume bedeada

† 8:9 Griego bedeade maã versículoba idjaba jara ba: “Maã Simoãba o ba carea Samariadebemarãba bio cawa crĩchade basia. Maãne ara idjida dji dromada jarabadjia.”

26 Māwānacarea dadji Boro nezoca bajānebemada aba Pelipemaa zepeda nāwā jarasia:

–iPiradrada! Jerusaleña Gaza purudaa wābada odaa wādua.– (Mañ ora ējūā pōāsa ewaraga bade wā ba.)†

27 Ara mañda Pelipera wāsia. Ode nīne ēberā Etiopía druadebemada unusia. Mañ ēberāra Etiopíadebema boro nezoca droma basía.‡ Dji borora wērā basía.* Mañ nezocaba dji boro paratara jūma wagabadjia. Idjira Jerusaleña wā basia Ācōrēa bia bedeai carea. 28 Idji druadaa jēda wābrade idji carrete Ācōrēneba bedeabari Isaía cartada ac chūmasia.

29 Māwā bade Ācōrē Jaureba Pelipea jarasia: “Jari ba carreta caita nībade wādua.” 30 Ara mañda araa pira wāpeda ūrīsia dji nezocaba Isaía cartada jīgua le chūmada. Mañne Pelipeba iwidisia:

–¿Ba le ba cawa ba?–

31 Idjia panusia:

–Ni ababa jaradiaēbra māa ¿sāwā cawai?–

Mañne idjia Pelipea jarasia badopeba idji caita chūmemārēā. 32 Idjia Ācōrē Bedeade le badara naḡa basía: Oveja beabadamaa edebada quīrāca idjira beade edesidaa. Dji cara tbarima bade oveja chupea babari quīrāca chupea besia.

33 Idji carea ipidadapeba jipa cawa odaē basía. Beapedada bēā ¿caiba idji warrarānebemada poya nēbrai?†

34 Mañbe Etiopíadebema nezoca dromaba Pelipea iwidisia:

–Ācōrēneba bedeabariba nama ¿caidebemada ba? ¿Ara idjidebemada basica wa dewaradebemada ba? Mā djuburia jarada.–

35 Ara mañda Pelipeba mañ bedeadeba bedeā bia Jesudebemada jaradia besia. 36 Māwā panane baido ba ma jūēne wāsidaa. Mañne nezoca dromaba jarasia:

–Acada. Nama baidoda ba. Māra ¿borocueiē ba?–

[37 Pelipeba jarasia:

–Ba Jesura Ācōrē Warrada wārāda sodeba ijā ba bra, borocueida ba.–

Mañne nezoca dromaba panusia:

–Mā wārāda ijā ba Jesucitora Ācōrē Warrada.–]†

† 8:26 Mañ ora ējūā pōāsa ewaraga bade wā ba. Griego bedeade māra ebuda baēa. Āibērā jara basica “Mañ ode na ewaride wānaca” wa “Gaza puru drōāne ēberārā beadaca.” § 8:27 Nezoca droma. Cāpūrā bedeade ba ba “eunuco.” Mañba jara ba idjira cārāta ja basida wērā nezoca bēā. * 8:27 Dji borora wērā basía. Idjira “ādji Candace” abadjidaa. † 8:33 Isaía 53:7-8. † 8:37 Griego bedeade zocārā cartade mañ versículora neā.

³⁸ Ara maḷda idji carretara nūmebisía. Ādji umena doedaa wānapeda Pelipeba idjira borocuesía. ³⁹ Drua zebadaḍe dadjirā Boro Jaureba Pelipera āyā edesía. Nezoca dromaba idjira waa unuē basía, baribara ode ḅasrida wāsía. ⁴⁰ Maḷne Pelipera Azoto purude odjasía. Maḷbe puruza bedeā bia Jesudebemada jara wāsía aba Cesarea purude jūēbarada. §

9

Sauloba Jesu ĩjāna

¹⁻² Maḷ ewaride Sauloba waḍibida dadjirā Boro ĩjā beara quenai carea waraga ḅabadjia. Sacerdote dji droma ḅamaa wāpeda iwīdisía cartada ḅacua diamārēā. Maḷ cartara Damasco purude judiorā dji jarebada deza edeida crīcha basía. Cartade ḅá basía ādjirā tēēna Jesu Ode nīna umaquīrārāda, wērārā sida jidapeda Jerusaleḷnaa jūma edeida ḅada. ³ Maḷ cartara edapeda wāsía. Ode nīne Damasco caita jūēbarade cawaēne bajāneba uruada jārā tēūsia. ⁴ Maḷba Saulora egode baebisía. Maḷne bedeada ūrīsía. Maḷ bedeaba jarasía:

–Saulo, Saulo, ¿cārē cārēā mārā biē oi carea ēpē ḅa?–

⁵ Maḷne Sauloba iwīdisía:

–Mā boro, ¿bara cai?–

Dji bedeaba panusia:

–Mārā Jesua. Baa biē oi carea ēpē bara māā. Ara ḅaduba puabarāa cūmia ārā tagabara quīrāca.* ⁶ Jāḷbe piradrpeda Damasco purudaa wādua.† Jāma abaaba jaraya baa cārēda oida ḅada.–

⁷ Saulo ume wāḅadara bio dauperasidaa. Ādjirāba bedeara ūrīsidamīna ni abaada ununaē basía. ⁸ Saulora egode tabapeda piradrasia, baribara dau ogabarade poya unuē basía. Maḷbe idji ume wāḅadaba idji jawade jidapeda Damascoḍaa edesidaa. ⁹ Mama idjia ewari ūbea unuē basía, ne coē basía, idjaba baido doē basía.

¹⁰ Damascode ēberā Ananía abadada basía. Maḷ Ananíaba Jesucritora ĩjā basía.‡ Cāimocara quīrāca idjia unusia dadjirā Boroba nāwā jarabara:

–jAnanía!–

§ 8:40 Maḷ Azoto purura Antiguo Testamentode “Asdo” ḅá ḅaa. Pilisteorā puru basía. 1 Samuel 5:1-6. Pelipera Azotodeba Cesarea purudaa wāi carea noventa kilómetro jīrūba wāida basía Mediterraneo pusa icawa. * 9:5 Ara ḅaduba puabarāa cūmia ārā tagabara quīrāca. Griego bedeade zocārā cartade māra neēa.

† 9:6 ACATA versioāne versículo 6 nocoare naḷgada ḅá ḅaa: “Maḷbe ne wayaaba cacua ure nūmada Sauloba jarasía: Mā Boro, baa ¿cārēda quīrā ḅa māa oida? Maḷne Dadjia Boroba jarasía.” Baribara maḷgara griego bedeade neēa. ‡ 9:10 Maḷga Ananíara naḷ capítulo 9de, capítulo 22de bida odja ḅaa. Capítulo 5de dewara Ananíanebemada ḅá ḅaa. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada ḅá ḅaa.

Idjia panusia:

–Māra nama ḅaa, mā Boro.–

¹¹ Dadjirā Boroba jarasia:

–Piradrḅpeda Juda dedaa wādua. Maā dera O Jipa ḅa abadaḅe ḅaa. Jūēsira jaradua ḅaa ēberā Saulo Tarsodebemada acḅde ze ḅada. Ara nawena idjia Ācōrēa iwidi ḅaa. ¹² Idjia cāimocara quīrāca unusia umaquīrā Ananía abadada idjima zepeda idji ārā jḅwa ḅabḅḅada idji dauba wayacusa unumārēā.–

¹³ Maāne Ananíaba jarasia:

–Mā Boro, māa jāā ēberānebemada ūrī ḅaa. Zocārāba jarabadaa Jerusaleāne idjia ḅa ēberārāra bio biē o ḅada. ¹⁴ Maā awara sacerdote bororā trāneba naā purudaa ze ḅaa ḅa ījā beara jūma jida edei carea.–

¹⁵ Baribḅḅa dadji Boroba jarasia:

–Wādua. Māa idjira edasia mānebemada judiorāēā, ādjirā bororāa, idjaba israelerāa bida bedeamārēā. ¹⁶ Māa idjia cawabiya sāwā bia mīga ḅaida ḅada mānebemada bedeai carea.–

¹⁷ Ara maāda Ananíara Saulo ḅamaa wāsia. Dji dede eda wāpeda idji jḅwara Saulo ārā ḅḅpeda jarasia:

–Djaba Saulo, dadji Boro Jesu ḅama ode odjadaba māra zebisia wayacusa ḅa dauba unumārēā idjaba Ācōrē Jaureḅeba bemārēā.–

¹⁸ Ara maāda Saulo daudeba bea e quīrāca beada jurrusia. Maāne wayacusa unu ḅesia. Maābe piradrḅpeda borocuesia.

¹⁹ Maābeḅḅa ne copeḅa cacua ḅḅasia.

Saulo Damasco purude bada

Saulora Damascode Jesu ījā bea ume dārāsia. ²⁰ Maāne judiorā dji jḅrebada deza idjia jaradia ḅesia Jesura wārāda Ācōrē Warrada. ²¹ Jūma maā ūrīḅḅdaba cawa crīchadaē basía. Ādjirāba nāwā iwidi duanasidaa:

–¿Naāglēca Jerusaleāne Jesu ījā beara jōbi quīrā beada? ¿Nama ze ḅāēca ādjirāra sacerdote bororāmaa preso edei carea?–

²² Baribḅḅa Sauloba ewariza ebudaara cawabibadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdrḅ edabari diai jaradada. Maāba Damascodebema judiorāba cawa crīchadaē panesidaa.

Saulo mīrū wāna

²³ Ewari zocārā baḅacarea judiorā Damascodebemara Saulo beadi carea beḅea ausidaa. ²⁴ Maā carea āsa, diamasi bida dji purude eda wābadama jāā panasidaa. Baribḅḅa ādjia crīcha panāra Sauloba cawasia. ²⁵ Maā bērā diamasi Jesu ījā beaba Saulora ē waibḅade ḅḅdapeḅa dji puru mōgaraba auḅu jūrā ca ḅḅdeba uḅaa puru dajada ḅḅbari ḅḅsidaa.

Saulo Jerusaleḗnaa wāna

²⁶ Saulo jēda Jerusaleḗnaa wāsīde Jesu ḡjā bea ume be quĩrĩā basia. § Barib_{AR}_A idjira waya panasidaa. Ādjirāba ḡjānaē panasidaa idjia wārāda Jesura ḡjā ḡḗda. ²⁷ Barib_{AR}_A Bernabeba Saulora edesia Jesuba diabuedarāmaa. Maḗbe idjia nēb_{AR}_{AS}ia sāvā Sauloba dadji Borora ode unusida, dadji Borora idji ume bedeadada, idjaba sāvā Sauloba Damascoḗde Jesudebemada ne wayaa neē bedeadadjida. ²⁸ Māwā Saulora ādjirā ume besia. Maḗne Jerusaleḗne Jesudebemada ne wayaa neē bedea nībabadjia. ²⁹ Judiorā dji griego bedeaḗde bedeadadarā ume Jesudebemada bedeadadjia barib_{AR}_A idjira bea quĩrĩā panasidaa. ³⁰ Djabarāba maḗ cawasidaḗde Saulora Cesarea purudaa edesidaa. Mamaḗba idji puru Tarsodaḗde diabuesidaa.

³¹ Māwānacarea Judea druade, Galilea druade, Samaria druade biḗda djabarāra necai duanasidaa. Ācōrē Jauredeba biara ḡjāsidaa, dadjirā Boro waya pan_Aneba nībasidaa idjaba Ācōrē Jaure _Aḡḗdeba yō wāsidaa.

Ēberā Enea abada biada

³² Maḗ ewarīde Pedrorā Ācōrē ēberārā ac_A nībabadjia. Ewari aba Lida purude beada ac_Aḗde wāsia. ³³ Mama ēberā Enea abadada unusia. Maḗ ēberāra ḡ_{AR}adr_A ḡ_A bērā ocho poa c_Aḗdeḗde basia. ³⁴ Maḗne Pedroba jarasia:

–Enea, Jesucritoba ḡ_{AR}a biabisia. ¡Piradr_Adua! ḡ_A c_Aḗara beḗdua.–

Ara maḗda Eneara piradr_{AS}ia. ³⁵ Lida purude, Saroḗ ējūāne biḗda jūmarāba dji biadara unusidaa. Maḗ carea dadjirā Borora ḡjāsidaa.

Dorca ḡrēbada

³⁶ Maḗ ewarīde Jesu ḡjā ḡ_A wērā Tabita abadada Jope purude basia. Griego bedeaḗde idji trḗra Dorca abadjidaa.* Maḗ djabawērāba ne biada o ḡ_Abadjia. Ne neē quedeara bio carebabadjia. ³⁷ Ewari aba Dorcara cacua biē bepeḗda jaidasia. Maḗbe idjira s_{AG}ḗdapeḗda ḗtaarebema dejāne urraju ḡ_{AS}idaa. ³⁸ Jope purura Lida caita basia. Jesu ḡjā beaba ūrīsidaa Pedrorā Lidade ḡḗda. Maḗ carea ēberāda umé idjimaa diabuesidaa nāvā beḗda djuburiadaḗmārē: “Daimaa isabe zedua.”

³⁹ Ara maḗda Pedrorā ādji ume wāsia. Jūesidaḗde idjira dji bēwārā ḡ_Amaa edesidaa. Mama jūma pēdra wērārāda jīā duanasidaa. Ādjia Pedroa Dorcaba wua cajudeḗda ac_Abisidaa. ⁴⁰ Maḗne Pedroba jūmarāda dajadaa wābisia. Chīrāborode

§ 9:26 Saulora Jerusaleḗnaa jēda wāi naēna poa ūbea dārāsia. Galata 1:17-19.

* 9:36 Tabita, Dorca. Maḗgarā trḗba jara pan_Aa “ḡegui.”

cobepeda Ācōrēa iwidiſia Dorca ĩrēbabimārēã. Iwidipeda dji bēwārāmaa acΛbΛrΛde jarasia:

–Tabita, ĩpiradrΛdua!–

Ara maĭda idjira dau ogasia. Pedro unubΛrΛde ĩta chūmesia. ⁴¹ Pedroba idjira jΛwade jidapeda ĩta nūmebisia. Maĭbe djabarāra, pēdra wērārā sida trĭcuapeda Dorca ĩrēbadada acΛbisia. ⁴² Jūma Jope purude maĭnebemada cawasidaa. Māwā zocārāba dadjirā Borora ĩjāsidaa. ⁴³ Maĭbe Pedrora Jopedē dārāsia ēberā Simoĭ abadama. Maĭ Simoĭba animarā eda biya obadjia.

10

Bajānebema nezocaba Cornelioa bedeada

¹ Cesarea purude Cornelioda basia. Idjira Italia druadebema sordaorā boro basia. ² Maĭ Corneliora idji ēberārā sida jūma jipa beasia. Ācōrēra waya panasidaa. Cornelioa judiorā carebai carea paratada waibΛa diabadjia idjaba Ācōrēa iwidi babadjia. ³ Ewari aba quewara ĩmādau ĩtaeda Cornelioa cāimocara quĩrāca bajānebema nezocada idjima zebΛrΛda ebuĭda unusia. Maĭba jarasia:

–ĩCornelio!–

⁴ Cornelioa bajānebema nezocara bio acΛpeda ne wayaaba iwidiſia:

–ĭCārē, mĭ boro?–

Maĭne bajānebema nezocaba jarasia:

–BΛa Ācōrēa iwidi bΛra, ne neĕ queĕea careba bΛ sida idjia bia unu bΛa idjia ne babue diabΛrΛ quĩrāca. ⁵ Maĭ bērā Jope puruĭdaa ēberārāda diabuedua Simoĭ Pedro abada jΛrΛde wānamārēã. ⁶ Idjira pusa icawa dewarabema Simoĭ dji animarā e biya obari dede bΛa.–*

⁷ Bajānebema nezocara idji ume bedeã bapeda wāsia. Wānacarea Cornelioa idji nezocada umé idjaba sordaoda aba trĭsia. Maĭ sordaoba Corneliora carebabadjia idjaba Ācōrēra waya basia. ⁸ Cornelioa ununara ādjia jūma nēbΛrΛpeda Jopedaa diabuesia.

Pedroba cāimocara quĩrāca ununa

⁹ Nurēma ādji ode nĩnane umatipa baboĭode Jope puru caita jūēbΛda basia. Maĭmisa Pedrora ĩtaarebema deĭjāne Ācōrēa iwidiĕde wāsia. ¹⁰⁻¹¹ Jarra nūmΛ bērā ne co quĩrā basia. Ne dju panΛmisa Pedroba cāimocara quĩrāca unusia bajāra ewabΛrΛda. Bajāneba boroba waibΛa quĩrāca bΛda edaa zebΛrΛda unusia. Maĭ borobara iquidaza jĭcaraba jĭ basia.

* **10:6** Griego bedeade ĩcΛrΛ cartade naĭ sida bΛ bΛa: “Maĭ Simoĭ Pedroba bΛa jaraya sāwā oida bΛda.”

¹² Borobade eda quĩrātanoa animarã jĩrũ quĩmãrẽ beada, ãdji jãne wãbadada, ĩbana sida beasia. (ΛCΛΓΛ animarãra judiorãba codacara panasidaa.) ¹³ Mãwã bΛde Pedroba bedeada ũrĩsia. Maĩ bedeaba jarasia:

–Pedro, piradrΛdua. Beapeda codua.–

¹⁴ BaribΛΓΛ Pedroba jarasia:

–Mãa coẽa, mã Boro. Daiba codacara panΛda wa bΛ quĩrãpita mititia bΛda mãa cocaa.–†

¹⁵ Dji bedeaba wayacusa jarasia:

–Bãrãba codamãrẽã Ācõrẽba bia bΛdara mititia bΛada arãdua.–‡

¹⁶ Mãwã bedeabΛΓΛda Pedroba barima ũbea ũrĩsia. Maĩbe borobara wayacusa bajãnaa wãsia. ¹⁷ Maĩ ununa carea Pedroba abeda cawa crĩchaẽ besia. Wadibiða maĩgΛba cãrẽ jara bΛda crĩcha bΛmisa Cornelioba diabuedarãba Simoã dera iwidi wãnapeda dji eda wãbadama jũesidaa. ¹⁸ Ādjirãba jĩgua iwidisidaa Simoã Pedro abadara maĩ dede bΛ cawaya.

¹⁹ Pedroba ununara wadi crĩcha bΛde Ācõrẽ Jaureba idjĩa jarasia: “Ēberãrã ũbea panΛba bΛra jΛΓΛ panΛa. ²⁰ PiradrΛpeda duðaa wãdua. Ādji ume wãida biẽ crĩcharãdua. Mãa ãdjira zebisia.”

²¹ Ara maĩda Pedrora edaa wãsia Cornelioba diabuedarãmaa. Idjĩa jarasia:

–Bãrãba mãdrΛ jΛΓΛ panΛa. ¿Cãrẽma ze panΛ?–

²² Ādjirãba panusidaa:

–Daira sordaorã boro Cornelioba diabuesia. Idjira ěberã jipa bΛa idjaba Ācõrẽra waya bΛa. Jũma judiorãba idjidebemada bia crĩcha panΛa. Ācõrẽ nezoca bajãnebemaba idjĩa bΛra idji dedaa trãbisia bΛ bedea ũrĩ carea.–

²³ Maĩbe Pedroba dede eda wãbisia. Maĩ diamasi Pedro ume panesidaa. Nurẽma Pedrora pirabaripeda ãdjirã ume wãsia. Idjaba ĀCΛΓΛ djabarã Jopedebemada ãdjirã ume wãsidea.

Pedro Cornelio ume bedeada

²⁴ Maĩ nurẽma Cesareade jũesidaa. Cornelioba idji ěberãrãda, idji dji biarã sida ābaa trãna bẽrã idji dede jãã panasidaa. ²⁵ Pedro dji de caita jũeside Cornelioba araa audiabaride wãsia. Pedro quĩrãpita egode barru cobepeda bia bedeasia. ²⁶ BaribΛΓΛ piradrΛmãrẽã Pedroba nãwã jarasia:

–jPiradrΛdua! Mãra ěberãda jãwã bΛa.–

²⁷ Pedrora Cornelio ume bedea bΛda eda wãsia. Mama ěberãrã zocãrã duanΛda unusia. ²⁸ Maĩbe Pedroba jarasia:

–Bãrãba cawa panΛa dai judiorãra judiorãẽ ume nĩbacara panΛda idjaba judiorãẽ dede eda wãcara panΛda. BaribΛΓΛ

† 10:14 Levítico 11:1-32. ‡ 10:15 Marco 7:13-19.

Ācōrēba m̄la cawabisia ni abada jaraiē b̄ada Ācōrē quīrāpita biē b̄ada wa idji quīrāpita mititia b̄ada. ²⁹ Mañ bērā m̄l nama zemārēā jarade wāsidade ara mañda ne jaraē zesia. Jāñbe m̄la cawa quīrā b̄la cārē cārēā m̄ra trāsidade.–

³⁰ Mañne Cornelioba jarasia:

–Ewari quīmārē b̄la ara nañ horaca m̄la ne codaca ewarida o basia. Quewara ãmādau ãtaeda Ācōrēa iwidi b̄ade ēberāda m̄l quīrāpita nūmada unusia. Idjia cacuaē j̄ b̄ara dorrodorrea basia. ³¹ Mañ ēberāba m̄la jarasia: “Cornelio, b̄la iwidi badara Ācōrēba bia ūrīsia. Idjia quīrādoāē b̄la b̄la ne neē quēdeara carebabarida. ³² Mañbe ēberārāda Jopedaa diabuedua Simoñ Pedro abadada jarade wānamārēā. Idjira pusa icawa dewarabema Simoñ dji animarā e biya obari dede b̄la. Mañ Simoñ Pedrora jūēsira idjia b̄la bedeaya.”[§]

³³ Ara mañda m̄la b̄ara jarabisia. Bio bia b̄la b̄ara namaa zeda bērā. Nawena jūma dairāra nama Ācōrē quīrāpita duanla dadjirā Boroba b̄la jarabi b̄ada ūrīni carea.–*

³⁴ Mañne Pedroba jarasia:

–Arābala m̄la cawabala wārāda Ācōrēba ni abada quīrā awara ocada.† ³⁵ Ātebala puruzabema idji wayaaba jipa o beada bia unubaria. ³⁶ Ācōrēba bedeā bia Jesucritodeba idji ume ibiadidebemada israelerā diabuesia. Mañ Jesucritora jūmarā Boroa. ³⁷ Bārāba cawa panla jūma judiorā druade Jesudebemada nēbala badada. Nañrā Galileade Juañba jaradia basia ēberārā borocuedamārēā. ³⁸ Mañ ewaride Ācōrēba idji Jaureda, idji abala sida Jesu Nazaredebemaa diasia.‡ Ācōrēba idji ume b̄l bērā Jesuba ne biada o n̄basia idjaba ēberārā diauruba biē erobara jūma biabibadjia. ³⁹ Judiorā druade, Jerusaleñ purude bida Jesuba odara daiba jūma unusidaa. Idjia ne biada odamīna judiorāba crude cachi beasidaa.

⁴⁰ Ara mañ Jesuda Ācōrēba ewari ūbeade ãrēbabipeda ãcala unubisia. ⁴¹ Ācōrēba jūmarāa unubiē basia baribala dairāa unubisia mañ carea edada bērā. Idji ãrēbadacarea dairāra idji ume ne cosidaa idjaba baido dosidaa. ⁴² Jesuba dairāra diabuesia jūma ēberārāa nāwā jaradamārēā: Ācōrēba idjira b̄asia zocai beara, beupedada sida jipa cawa omārēā. ⁴³ Jūma Ācōrēneba bedeabadarāba mañnemada bedeasidaa. Ādjirāba cawabisidaa bariduaba Jesuda ãjāibala, mañ ēberāba cadjirua o badara Ācōrēba idjideba quīrādoaida.–

§ 10:32 Mañ Simoñ Pedro jūēsira idjia b̄la bedeaya. Mañra griego bedeade ãcala cartade neēa. * 10:33 Dadjirā Boro. Griego bedeade ãcala cartade “Ācōrē” b̄la b̄la.

† 10:34 Deuteronomio 10:16-17. ‡ 10:38 Luca 3:2-22.

Ācōrē Jaure judiorāémaa zeda

⁴⁴ Pedro wadibiða bedea ɓɓde jūma idji ūrī duanamaa Ācōrē Jaureda zesia. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mañne dewara bedeade bedea duanesidaa idjaba Ācōrēa bia bedea duanesidaa. Judiorā Jesu ijā bea Pedro ume zepedadaba mañ ūrīsidade cawa crīchadaē basía Ācōrēba idji Jaureda judiorāéa bida diada bērā. ⁴⁷ Mañne Pedroba jarasia:

–Naļgɓa ēberārāba Ācōrē Jaurera edasidaa dadjirāba edapedada quīrāca. ¿Ādjirāra borocuediē panɓca?–

⁴⁸ Mañbe Pedroba ādjirāra Jesucrito trāneba borocuebisia. Māwānacarea ādjirāba bedea djuburiasidaa idjira ādjirā ume dārā bamārēā.

11

Pedroba djabarā Jerusaleñnebemarāa bedeada

¹ Māwānacarea Jesuba diabuedarāba, dewara djabarā Judea druade bea bida ūrīsidaa judiorāéba Ācōrē bedeara ijāsidadada.

² Mañ carea Pedro Jerusaleñnaa wāsīde ɓCARɓ djabarā judiorāba idjira biē jarasidaa. ³ Nāwā jarasidaa:

–¿Cārē cārēā ɓara judiorāé dede eda wāpeda ādji ume ne co basi?–

⁴ Mañne Pedroba idji māwānada ādjirāa jūma nēɓARɓsia.

⁵ –Jope purude ɓasīde māa Ācōrēa iwīdi ɓasia. Mañne cāimocara quīrāca boroba waiɓɓa quīrāca ɓɓda unusia. Mañra iquidaza jɓcaraba jɓ ɓɓda bajāneba edaa zepeda māma jūēsia.

⁶ Māa bio aɓɓsia cārēda eda ɓɓ cawaya. Mañne daupēbada animarāda, mēābema animarāda, ādji jāne wābadada, ībana bea sīda unusia. ⁷ Māwā ɓɓde bedeada ūrīsia. Mañ bedeaba māa jarasia: “Pedro, piradrɓdua. Beapeda codua.” ⁸ BaribARɓ māa jarasia: “Māa coēa, mā Boro. Dairāba cocara panɓda wa ɓɓ quīrāpita mititia ɓɓda māa cocaa.” ⁹ Mañne bajāneba bedeaba māa jarasia: “Bārāba codamārēā Ācōrēba bia ɓɓdara mititia ɓɓada arādua.” ¹⁰ Māwā bedeabARɓda māa ɓarima ūbea ūrīsia. Mañbe borobara wayacusa bajānaa wāsia.

¹¹ Māwā ɓɓde ēberāda ūbea mā ɓɓ dede jūēsidaa. Ādji boroba Cesarea purudeba māmaa diabuesia. ¹² Ācōrē Jaureba māra ādji ume biē crīchaē wābisia. Cesareade jūēnapeda dairāra ādji boro dede edaa wāsidaa. Naļ sei djabarāda mā ume panasidaa. ¹³ Mañ ēberāba daia nēɓARɓsia bajānebema nezocada idji dede nūmɓda unusida. Maļgɓa idjīa jarasia: “Jope purudaa ēberārāda diabuedua Simoļ Pedro abadada jARɓde wānamārēā. ¹⁴ Idjia jaraya sāwāɓARɓ Ācōrēba ɓara, ɓɓ dedebemarā sīda ēdɓa edaida.”

15 M̄la mañnebema bedeā n̄m̄ane Ācōrē Jaureā ādjirāmaa zesia dadjirāmaa naārā zeda quīrāca.* 16 Mañne dadjirā Boroba jaradara m̄la quīrānebasia: “Wārāda Juañba ēberārā baidoba borocuesia, bariba Ācōrēba bārā idji Jaureā diaya.”† 17 Dadji Boro Jesucritoda iñā panā bērā Ācōrēba dadjirā idji Jaureā diasia. Idji Jaureā ādjirā bida diada bērā ĸm̄la sāvā idjia odadebemada biē jarai?–

18 Jerusaleñnebema djabarāba mañ ūrīsidade waa biē jaradaē basia, āteba Ācōrēba nāvā bia bedeasidaa:

–iWārāda Ācōrēba judiorāē sida carebasia ādji cadjiruara igaradapeda idjimaā zedamārēā! iMāvā ewariza idji ume zocai panania!–

Djabarā Antioquía purudebema

19 Estebañ beapedadacarea ēberārāba Jesu iñā bea biē odi carea ēpēsidaa. Mañ bērā zocārā djabarāra Jerusaleñneba mīrū wāb̄asidaa. Ācōrēba Penicia druaāda, Chipre morrodaa idjaba Antioquía purudaā bida wāsidaa. Ādji wābdaza bedeā Jesudebemada ababe judiorā jarabadjidaa. 20 Māvā panane ĸcōrēba Jesu iñā bea Chipredebemada, Cirene purudebema sida Antioquíade baē wāsidaa. Mañgrāba griegorā bida bedeā bia dadji Boro Jesudebemada jara panesidaa. 21 Dadji Boroba idji b̄adaba ādjirāra carebasia. Mañba ādjia jara panāra zocārāba iñāsidaa. Ādjia naēna ēpē pananada igaradapeda dadjirā Borora iñāsidaa.

22 Djabarā Jerusaleñnebemaba mañ cawasidade Bernabeda Antioquíadaa diabuesidaa. 23-24 Mañ Bernabera ēberā jipa basia. Jesura bio iñā basia; Ācōrē Jauredeba basia. Bernabe Antioquíade jūēside unusia Ācōrēba idji biadeba djabarāra careba b̄ada. Mañ carea idjira bio b̄asridasia. Mañne idjia jūmarā jarabadjia dadji Borora sodeba wārāda ēpēnamārēā. Māvā b̄ade zocārāba dadjirā Borora iñāsidaa.

25 Māvānacarea Bernabera Tarso purudaā Saulo j̄arade wāsia. Unupeda Antioquíadaa edesia. 26 Mama djabarā ume poa aba dji j̄arebadjidaa. Ādjia zocārā ēberārā Jesucritodebemada jaradiabadjidaa. Mañ Antioquíade ēberārāba Jesu iñā beara “cristiano” abadjidaa. Mamab̄a mañ tr̄ra naārā odjasia.

27 Mañ ewaride Ācōrēneba bedeabadarāda Jerusaleñneba Antioquíadaa wāsidaa. 28 Aba Agabo abadada ĸta nūmepeda Ācōrē Jauredeba jarasia jūma nañ ējūāne jarrabada zeida. Mañ

* 11:15 Hecho 2:1-4. † 11:16 Ācōrēba bārā idji Jaureā diaya. Griego bedeade nāvā b̄ā b̄a: “Ācōrēba bārā idji Jaureba borocueya.” Luca 3:16.

jarrabara wārāda zesia Claudio Romanebema boro baside.†
 29 Mañ carea Jesu ĩjā bea Antioquíade duanara bedea ausidaa
 paratada djabarā Judea druade bea itea diabuedi carea.
 Ādjiza poya diabada quĩrāca diadiada asidaa. 30 Mañ parata
 jara pepedacarea Bernabeda Saulo sida edasidaa djabarā
 bororāmaa ededamārēã.

12

Pedro preso badada cawaēne ēdrada

1 Mañ ewaride dewara Herodeda jūma judiorā druadebema
 boroda besia.* Mañ Herodeba djabarāda λCARA jidabipeda biē
 obisia. 2 Juañ djaba Santiagoda necoba beabisia.† 3 Herodeba
 unusia judiorāra mañ carea λASRIDASIDADA. Mañ bēã Pedro
 sida jidabisia. Māwã osia pañ ēsābari neē λ cobada ewaride.†
 4 Pedrora jidabipeda preso λabisia. Mañbe sordaorāda
 diecisei edapeda quĩmārē quĩmārē Pedrora bio wagabisia.
 Herodeba crīcha basia Pedrora jūmarã quĩrāpita cawa oida ju-
 diorā Egiptodeba ēdrapedada quĩrānebabada ewari jōnacarea.
 5 Pedrora preso λabada dede jida eropanλmisa djabarāba
 Ācōrēã bio iwidi panasidaa idji carebamārēã.

6 Herodeba cawa oi ewari jūēbodo diamasi Pedrora
 sordaorā umé panλ ēsi cāi basia. Carena uméba jλ basia.
 Preso λabada dede eda wābadama dewara sordaorāda
 nūpanasidaa. 7 Māwã λade cawaēne dadjirā Boro nezoca
 bajānebemada Pedromaa zesia. Mañba preso λabada dera
 eda λna nūmesia. Bajānebema nezocaba Pedro orrode tāpeda
 λrλmatasia. Mañne jarasia:

–Isabe piradrλdua.–

Cawaēne Pedro jλwade carena jλ λara ērã baesidaa.

8 Mañbe bajānebema nezocaba jarasia:

–Bla cacuade jλ λara bio trājλdua. Jĩrũne jλbari sida jλdua.–

Pedroba māwã odacarea bajānebema nezocaba jarasia:

–Bla λrλ jλbari sida jλpeda mλ caidu zedua.–

9 Ara mañda Pedrora bajānebema nezoca caidu wāsia,
 baribλrλ idjia adua basia bajānebema nezocaba o λara wārāda
 māwã λada. Cāimocarada crīcha basia. 10 Māwã λade sor-
 daorā dji edaare panλ caita wāyã wāsidaa. Mañare dewararã
 caita wāyã wānapeda dji dajada wābada jiorro odama jūēsidaa.
 Jūēλdade mañ jiorro odara iduba ewa dogosia. Ara mañda

† 11:28 Mañ Claudiora Romanebema boro basia poa 41neba aba 54daa. Poa 46de
 Judea druade jarrabada dji cābāyã zesia. * 12:1 Mañ Herodera “Agripa dji
 naārābema” abadaa. Ababe naλ Hecho capítulo 12de odja λaa. Herode dji Droma
 wiuzaque basia. Judiorā druadebema boro basia poa 41neba aba 44daa. Idji
 warra sida Agripa trλ jarabadjidaa. Mañλ Agripa odja λaa Hecho 25:13deba
 aba 26:32daa. † 12:2 Marco 10:35-40. Santiagora idjaba Jacobo abadaa.

† 12:3 Exodo 12:1-27.

ēdrasidaa. Mīgaē wābadaē bajānebema nezocara Pedro ume badada nēbasia.

¹¹ Maļbeβara Pedroba cawasia wārāda ēdrasida. Idjiduba jarasia: “Arāβara mā cawasia dadji Boroba wārāda bajānebema nezocada diabuepeda māra Herode jawaedabemada ēdra βasida. Judiorāba biē o quīrīa panananebemada wārāda ēdra βasia.”

¹² Pedroba wārāda ēdrasida cawaside Juaļ Marco papa Maria dedaa wāsia. Maria dede zocārā djabarāba Ācōrēa iwidi panada ābaa dji jare panasidaa. ¹³ Maļne Pedroba dajadaareba trā βade nezocawērā Rode abadaba acade wāsia caiba trā βa cawaya. ¹⁴ Rodeba Pedro bedeara cawasia. Maļ bērā βasridasia baribara eda wābadara ewaē basia. Āteβara eda pira wāpeda djabarāa jarasia Pedrora dajada βada. ¹⁵ Maļne jūmarāba Rodea jarasidaa:

–βara quīrēē nūmāa.–

Baribara idjia wārāana asia. Maļne ādjirāba jarasidaa:

–Māēteara idji bajānebema nezocada māwā βaa.–[§]

¹⁶ Māwā panane Pedroba dajadaareba mīā sē trā βasia. Ewasidaē ādjirāba unusidaa wārāda Pedroda māwā βada. Abeβa cawa crīchadaē basia. ¹⁷ Baribara Pedroba jawaβa jarasia chupeadamārēā. Maļbe jūma nēβarasia sāwāβara dadji Boroba idjira preso badada ēdra edasida. Jūma nēβarapeβa jarasia:

–Jūma maļgara Santiagoa, waabema djabarāa biβa jaradada.–^{*}

Maļbe Pedrora mamaβa āyā wāsia.

¹⁸ Anadraside sordaorāba cawadaē basia Pedrora sāmaa wāsida. Abeβa cawa crīchadaē basia idjaba ne wayasidaa. ¹⁹ Herodeba idjira jaraβisia, baribara sordaorāba ununaē basia. Herodeba ādjirāa maļgabemada bio iwidiβeβa jūma quenabisia. Māwānacarea Herodera judiorā druadeba Cesarea puruβaa wāpeda mama dārāsia.

Herode beuda

²⁰ Maļ ewaride Herodera Tirodebemarā ume, Sidoñebemarā ume biβa quīrū basia. Baribara maļgarāba cobadara Herode druade edabadjidaa. Maļ carea ādjirāra beβa audapeβa ābaa wāsidaa idji ume ibiadi carea. Naārā Blasto abadamaa wāsidaa. Maļ Blastora Herodeare dji droma basia. Maļne ādjia jara panara Blastoa ijābiβeβa idjideba Herodea beβa djuburiasidaa ibiadi carea.

§ 12:15 βara judiorāba crīchasisidaa jūmarāba ara ādji bajānebema nezocada erobeada. Maļ nezocara ara dji ēberā za quīrāca βada crīchasisidaa. *** 12:17** Maļ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā beβeade Santiago trāra zesia “San Jacobo” isabe jarabadeβa. Carta Santiago abadara maļ Santiagoba basia.

²¹ Herodeba bΛda ewaride djio bia quiruda jΛpeda idji buguede chūmesia. Maλbe ādjirā quīrāpita bedeiasia. ²² Māwā bΛde ādjirāba jīgua jarabadjidāa:

–jZa bedea bΛra ēberāēa, ātebΛrΛ Ācōrēa!–

²³ BaribΛrΛ Herodeba Ācōrēa bia bedeadaduaada aē basía. Ara maλne dadjirā Boro nezoca bajānebemaba idjira cacua biē bΛsia. Maλbe idjira quiba co beasia.

²⁴ Maλmisa djabarāba bedea dadji Boro Jesudebemada tΛmΛara jaradia wāsidaa.† Maλne zocārāba ījābΛda bērā yō wāsidaa.

²⁵ Bernabeba, Saulo bida Jerusaleλne parata djabarā itea diapedadacarea jēda wāsidaa. Juaλ Marco abadada edesidaa.

13

Ācōrē Jaureba Saulo, Bernabe sida trāna

¹ Djabarā Antioquía purudebema tāēna Ācōrēneba bedeadadada, Critodebema jaradiabada sida beasia. Bernabeda, Sauloda, Lucio Cirenenebemada idjaba Simoλda basia. Simoλ trΛ īyāgadara “Dji Pāīma” abadjidāa. Manaeλ sida basia. Idjira Galilea druadebema boro Herode ume ābaa warisia.*

² Ewari aba djabarāba ne codaca ewari o panΛne dadjirā Boroa bia bedea panasidaa. Māwā panΛne Ācōrē Jaureba ādjirāa jarasia:

–Bernabeda, Saulo sida mλa trλsia. Maλ bērā ādjida bΛdadua mλa obi bΛra odamārēā.–

³ Ādjia ne codaca ewari odapeda Ācōrēa iwidibΛdade ādji jΛwara Bernabe λrλ, Saulo λrλ bida bΛsidaa. Maλbe ādjira diabuesidaa dadjirā Boroa obi bΛra ode wānamārēā.

Saulo, Bernabe sida Chipre druadaa wāpedada

⁴ Ādjira Ācōrē Jaureba diabueda bērā Seleucia purudaa wāsidaa. MamaΛba barcode Chipre morrodaa wāsidaa.

⁵ Salamina purude jūēnapeda judiorā dji jΛrebada deza Ācōrē bedeara jaradiasidaa. Ādji carebai carea Juaλ Marcoda ādji ume nībasia.†

⁶ Jūma maλ morro dromane pΛrrΛbΛdade Papo purude jūēne wāsidaa. Mama judio Barjesu abadada unusidaa. Maλ Barjesura jāībana basía. Sewadeba jarabadjia Ācōrēneba bedebarida. ⁷ Idjira Chipredebema boro Sergio Paulo abadama babadjia. Maλ Sergio Paulora crīcha cawa basia.

† **12:24** Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeadē bΛ bΛa “Ācōrē bedea.”

* **13:1** Galilea druadebema boro Herode. MaλgΛ Herodera Antipa trΛ jarabadjidāa. † **13:5** Griego bedeadē “Juaλ” bΛ bΛa. Idjira Bernabe ēberārānebema basia. Colosa 4:10.

Ewari aba idjia Bernabera, Saulo sida trābisia Ācōrē bedeada ūrī quīrīā bađa bērā. ⁸ BaribΛΓΛ ādjia jaradia panΛne jāibana Barjesuba sewaada abadjia dji boroba Ācōrē bedeara ĩjārāmārēā. (Barjesu trāra griego bedeade Elimá abadaa.)

⁹ Mañne Saulora Ācōrē Jauredeba basia. (Saulora idjaba Paulo abadaa.) Pauloba Elimámaa bio acΛ nūmepeda nāwā jarasia:

¹⁰–ĭBΛra sewaida bΛa! ĭBΛ sora cadjiruaba bira bΛa! Diauru warra, ĭbΛa ne jūma jipa bΛda quīrīāca! ¿Cārē cārēā ara pichia Ācōrē wārā bedeara sewaada a bΛ? ¹¹ Jāλbe dai Boroba idji ΛbΛadeba bΛra cawa oya. Nawena bΛra dauberrea beya. Dārā āmādaura unuē baya.–

Ara mañda jāibanaba towa pāisosa bΛda unupeda dauberrea besia. Mañbe bedea djuburiasia bariduaba idji jΛwade jidadapeda careba ededamārēā. ¹² Sergio Pauloba mañ unuside ādjia dadjirā Borodebema jaradia panΛra bio bia ūrīna bērā ĩjāsia.

Pisidia druadaa wāpedada

¹³ Paulora idji ume nīna sida Papo purudeba Panpilia druadaa barcode wāsidaa. Mama Pergue purude jūēsidaa. BaribΛΓΛ Juañ Marcoba ādjira amepeda Jerusaleñnaa jēda wāsia.†

¹⁴ Perguedebe dewara Antioquía puruđaa wāsidaa. Mañ Antioquíara Pisidia druade bΛa. Mama ānāūbada ewaride judiorā dji jΛrebada dede eda wānapeda chūpanesidaa.

¹⁵ Mañbe dji bororāba Ācōrē leydebemada idjaba Ācōrēneba bedeadababa bΛpedadadebema sida jīgua lesidaa. Mañbe abaΛda Paulo, Bernabe chūpanΛmaa nāwā jarade wābisidaa:

–Djabarā, bārāba dai carebadi carea bedeada eropanΛbΛrΛ, jaradadua.–

¹⁶ Mañne Paulora piradrΛpeda jΛwaba jarasia jūmarāda chupeadamarēā. Mañbe jarasia:

–Achirā Israeldebema idjaba judiorāē Ācōrē waya bearā, ūrīnada: ¹⁷ Israel Ācōrēba dadji drōā naēnabemarāda edasia. Ādjirā Egipto druade āĭbemarā quīrāca panasidade Ācōrēba puru dromada yōbisia. Mañbe idji ΛbΛaba ādjirāra Egipto druadebemada ēdrΛ enesia.‡ ¹⁸ Māwānacarea ādjirāba ējūā pōāsa ewaraga bΛde biē obΛdara Ācōrēba cuarenta poa droa basia.* ¹⁹ Mañbe Canaañ druade Ācōrēba siete puru poyabipeda ādji ējūāda dadji drōā naēnabemarāa diasia.†

† **13:13** Mañ Juañ Marco jēda wānara Pauloba biē unusia. Hecho 15:38. § **13:17**

Exodo 1:7; 12:51. * **13:18** Droa basia. Griego bedeade ἄχαλα cartade bΛ bΛa

“waga basia.” Numero 14:34. † **13:19** Josue 11:15-23.

²⁰ Egiptodaa wãpedadadeba aba ãdji ëjũã edabadadaa 450 poa basia.†

Mãwãnacarea Æcõrëba idji purua ãdji ëdra babadarãda diabadjia aba Æcõrëneba bedeabari Samuel ewaridaa. § ²¹ Mã ewaride ãdjirãba Æcõrëa bedea djuburiasidaa ëberã aba ãdjirã boroda bamãrëã. Mã carea Æcõrëba Quis warra Saulda basia.* Mã Saulora Benjamiãneba yõna basia. Cuarenta poa israelerã boroda basia. ²² Baribara Æcõrëba Saulora ayã bapeda Davida basia ãdjirã boroda bamãrëã. Davidebemada Æcõrëba nãwã jarasia: “Mã Jesé warra Davida bia unu ba. Mã obi quirã bala idjia jũma oya.”†

²³ Mãbe Æcõrëba naëna jarada quirãca osia. Idjia Davideba yõpedadademada aba basia israelerã Èdra Edabarida bamãrëã.† Mã ëberãra Jesua. ²⁴ Mã Jesu ze naëna Juaãba jũma israelerãa jaradia basia ãdji cadjirua igaradapeda Æcõrëmaa zedamãrëã. Mãwã obadara idjia doeda borocuebadjia. ²⁵ Idji beui ewari caita baside Juaãba jarasia: “Bãrãba mãra ¿caida cricha panã? Mãra Æcõrëba ëdra edabari diai jaradaã. § Baribara mã caidu zebarda mã cãyãbara dji dromaara ba. Idjia jirũne jã ba ërãi carea mãra bia baã.”*

²⁶ Achirã Abrahaãneba yõpedadarã, judiorã Æcõrë waya bea, Æcõrëba dadjirãa mãl bedea dadji ëdra edadademada diabuesia.† ²⁷ Jerusaleãnebamaba, ãdji bororã bida Jesura dadji Èdra Edabarida cawadaã basia. Æcõrëneba bedeadaba bapedadara ãnãubada ewariza jigua lebadamãna idjidebema bapedadada cawadaã basia. Atebara Jesu beabisidade mãl bedeaba jara bala wãrãda osidaa. ²⁸ Ni cãrë cadjirua odara ununaãmãna ãdjirãba Pilatoa jarasidaa beamãrëã. ²⁹ Æcõrë cartade idji beadidibema bapedada jũma mãwãnacarea idjira crudebemada udaa badapeda tabarisidaa. ³⁰ Baribara Æcõrëba idjira ãrëbabisia. ³¹ Mãwãnacarea Jesuba idji ume Galileadeba Jerusaleãnaa wãpedadarãa ara idjida barima zocãrã unubisia. Idi mãl ëberãrãba idjidebemada jũma israelerãa bedea panã.

³²⁻³³ Ara mãl quirãca daiba naã bedea biada jara panã: Æcõrëra dadji drõã naënabemarã ume bedea basia idjaba dad-

† 13:20 Griego bedeade mãlba idjaba jara ba: “Mãbe 450 poa Æcõrëba idji purua ãdji ëdra babadarãda diabadjia.” § 13:20 Juece 2:16-19. * 13:21 1 Samuel 8:1-9; 10:23-25. † 13:22 1 Samuel 13:14; Salmo 89:20; Isaia 44:28.

† 13:23 2 Samuel 7:12-16; Salmo 132:11-13,17. § 13:25 Juaã 1:20. * 13:25 Luca 3:16. † 13:26 Dadjirãa. Griego bedeade ãcara cartade bã ba: “Bãrãa.”

jirã, ädjirãneba yõpedadarã ewaride mañ bedea bλdara jũma osia. Jesura ãrëbabisia salmo umëbemane bλ bλ quĩrãca.† Nãwã jara bλa: “Bλra mñ Warraa. Idi bλra mñ Warraada abλrλa.”§
³⁴ Æcõrëba Jesura beu badada ãrëbabisia waa beurãmãrëã. Mañnebemada idji cartade nãwã jarasia: “Mñ Davia carebai jaradara bãrã ume wãrãda oya.”* ³⁵ Mañ carea dewara salmone nañda jara bλa: “Mñ, bλ nezoca jipa bλra bλa idu berawabiëa.”†³⁶ Davi zocai baside Æcõrëba idjideba osia idjia quĩrã badã quĩrãca. Mañbe Davira jaidapedã tλbarisidãa idji drõãenabemarã tλbaripedãdama. Mañne idjira berawasia.

³⁷ Baribλrλ Æcõrëba ãrëbabidara berawaë basia.

³⁸⁻³⁹ Mañ bërã djabarã, nañgλda cawadadua: bãrãba cad-jirua obadara Æcõrëba Jesudeba quĩrãdoaya. Moise ley ïjã o panλ carea Æcõrëba bãrãra jipa panλana acaa. Baribλrλ jũma Jesu ïjãbdara Æcõrëba jipa panλana abaria. Mañdrλ bãrãa jara panλa. ⁴⁰ Quĩrãcuita beadadua Æcõrëneba bedeadadaba bλpedadada bãrã ume mãwãmãrëã. Nãwã bλsidãa:

⁴¹ Æcõrëba jara bλ igara bearã, jacλdadua! jDauperadua!
 jBeudadua!

Mñ bãrã ewaride ne minijichiada oya.

Mañra abλλba bãrãa jarabλrλ sida ïjãnaëa.†

⁴² Paulo, Bernabe sida judiorã dji jλrebada dedeba ëdrλbdade ëberãrãba bedea djuburiasidãa dewarabema ãnãübada ewaride bida mañnebemada bedeadamãrëã. § ⁴³ Dji jλre panana wãsidade zocãrã judiorãba, judiorã crïcha ëpëbada bida Paulora, Bernabe sida ëpësidãa. Ädjia mañ ëberãrãa bio jarasidãa Æcõrëba idji biadeba ädjirã careba bλda ïjã pananamãrëã.

⁴⁴ Dewarabema ãnãübada ewaride purura berara jũma äbaa dji jλresidãa Æcõrë bedea ùrïni carea. ⁴⁵ Baribλrλ judiorã bororãba ëberãrã cãbana unusidade sode bië duanesidãa. Pauloba jaradia bλde ädjirãba sewaada abadjidãa idjaba Paulodebemada bië bedeadadjidãa. ⁴⁶ Mañne Pauloba, Bernabe bida ne wayaa neë ädjirãa jarasidãa:

–Wãrãda daiba bãrãa Æcõrë bedeara naãrã jaradida panasidãa. Baribλrλ bãrãba igara panλ bërã idjaba bãrãmaarã ewariza Æcõrë ume zocai baida bië bλ bërã, daiba judiorãëa

† **13:32-33** Ærëbabisia. Mañ bedeaba idjaba jara bλa Æcõrëba idji Warrara nañ djara edamãrëã jaradãdebemada. § **13:32-33** Griego bedeade bλ bλa “idi mãra bλ zeza basia.” Salmo 2:7. Mañ salmoba bedea bλa Æcõrëba idji Warrara israelerã Boroda bλdadãdebemada. * **13:34** Isaías 55:3. † **13:35** Salmo 16:10. † **13:41** Habacuc 1:5. § **13:42** Æberãrãba. Griego bedeade ãcλrλ cartade bλ bλa “judiorãë beaba.”

jarade wānia. ⁴⁷ Daiba māwā odamārēã dadjirã Boroba nāwã jarasia:

Mãa b̄ara ãnaa quĩrãca b̄asia judiorãéba m̄nebemada cawadamārēã.

B̄aa jũma naã ejũãne bearãa cawabiya m̄ãa êdra edaidebemada.*

⁴⁸ Judiorãéba maã ũrĩsidade b̄asridasidaa. Ara maãda dadjirã Boro bedeadebemada bia bedeasidaa. Maãne ãcõrēba ewariza idji ume zocai beadi carea b̄adarãba ãjãsidaa.

⁴⁹ Maãbe dadjirã Boro bedeara jũma maã druade jarasidaa.

⁵⁰ Barib̄ara judiorãba ãcõrē waya bea wērãrã dji dromarãa, umaquĩrã dji dromarãa bida jarasidaa Paulo, Bernabe sida biẽ odamārēã. Māwã ãdji purudebemada ayã j̄aretasidaa. ⁵¹ Maãne Pauloba Bernabe bida purudebema pora ãdji j̄rũnebemada jãrãpetasidaa unubidi carea ãcõrēba cawa oida. Maãbe Iconio purudaa wãsidaa. ⁵² Barib̄ara Jesu ãjã bea maã Antioquíade pan̄ara bio b̄asrida panasidaa idjaba ãcõrē Jauredeba panasidaa.

14

Iconio purude panana

¹ Iconio purude ãdjia obada quĩrãca Paulora Bernabe sida judiorã dji j̄arebada dede edaa wãsidaa. ãdjia jaradia pan̄a carea zocãrã judiorãba griegorã bida Jesura ãjãsidaa.

² Barib̄ara judiorã Jesu ãjãé beaba judiorãéa djabarãnebemada biẽ crĩchabisidaa. ³ Māwãmĩna Paulora Bernabe sida mama dãrã panasidaa. Dadjirã Boroba careba b̄ada sodeba ãjã pan̄a bẽrã idjidebemada ne wayaa neẽ jaradiabadjidaa. Maãne dadjirã Boroba ãdjia b̄ada diasia ne ununacada odamārēã. Māwã cawabisia idji biadebema ãdjia jaradia pan̄ara wãrãda.

⁴ Barib̄ara maã purudebemarãba awara awara crĩcha beasia. Ac̄ara Pauloare, Bernabeare bida panasidaa, maãne ac̄ara judiorãare panasidaa. ⁵ Maãne judiorãda, judiorãé sida dji purudebema bororã ume bedea ausidaa Paulo, Bernabe sida mõgaraba tabari beadi carea. ⁶ Barib̄ara Pauloba, Bernabe bida maã cawasidade Licaonia druadaa mĩrũ wãsidaa. Lистра purudaa, Derbe purudaa bida wãsidaa. Jũma maã Licaonia druade p̄arraa wãsidaa. ⁷ Mama ãdjia bedea bia Jesudebemada jarabadjidaa.

Listra purude panana

⁸ Lистра purude êberã j̄rũ biẽ b̄ada b̄asia. Māwã topedada bẽrã poya nĩbaca basia. ⁹ Maã êberãba ũrĩ chũmasia Pauloba Jesudebema bedea b̄ada. Pauloba idjimaa ac̄ab̄ara cawasia

* 13:47 Isaia 49:6.

idjia wārāda ĩjā bΛda Jesuba idjira poya biabida. ¹⁰ Mañ bēřā Pauloba idjía ĩĵgua jarasia:

–ĵPiradrΛdua! ĵĿta nūmedua!–

Ara mañda idjira Ŀta ĵĿdrΛpeda nĭbade wāsia. ¹¹ Pauloba oda unusidade mañ purudebemarāba licaonia bedede ĩĵgua jara duanesidaa:

–ĵĀcōrēda umé dadjirāmaa ēberā quĩrāca edaa zesidaa!–

¹² Ādjirāba jarasidaa Bernabera ādji ācōrē droma Zeuda idjaba Paulora ādji ācōrē Hermeda, idjira dji bedea jarabari bēřā.*

¹³ Lистра puru quĩrāpe ādji ācōrē Zeu de dromada basia. MamaΛba Zeu sacerdoteba pacada, nepōnō sida dji purude eda wābadamaa enesia. Idjia, puru ume Pauloa, Bernabea bida mañ pacara babue dia quĩrā panasidaa. ¹⁴ BaribΛra Jesuba diabueda Bernabea, Paulo bida mañ cawasidade ādjia cacuade ĵĿ panΛra cōācuadapeda ēberārā tāēna pira wānapeda nāwā ĩĵgua jarasidaa:

¹⁵ –Achirā, ĵcārē cārēā ĵāwā o panΛ? Daira ācōrēēa. Daira ēberāa, bārā quĩrāca. Bārāa jarade ze panΛa nañ ācōrē siriē beada igaradapeda Ācōrē zocai bΛdrΛ ĩĵānamārēā. Mañĵĵ Ācōrēba bajāda, ēĵūāda, pusada, ne ĵūma ādjide nūmΛ sida osia.

¹⁶ Naēna Ācōrēba idji adua bea purua ara ādjia o quĩrā panΛda idu obibadjia. ¹⁷ Māwāmĭna ewariza bia o bΛdeba idjia cawabi bΛa idjira wārāda bΛda. Idjia bajāneba cueda zebibaria idjaba néuda zaubibaria. Māwā idjia dadjirāra ĵāwūā ne cobibaria idjaba sode bΛsrĭdabibaria.–

¹⁸ Pauloba Bernabe bida māwā jara panasidamĭna mañ ēberārāba berara ādjía pacara babue diasidaa.

¹⁹ Listrade panΛne ĿcΛra judiorā Antioquía purudebemada, Iconio purudebema sida ĵūēsidaa.† Ādjirāba Listradebemarāa Paulodebemada biē crĭchabisidaa. Mañ carea ĵūmarāba Paulora mōgaraba tabari jidasidaa. Idjira beusida crĭchasida bēřā errebari ededapeda puru dajada batabuesidaa.‡
²⁰ Mañbe Jesu ĩjā beaba Paulora ĵūrānapeda acΛ panasidaa. Māwā panΛne idjira piradrΛsia. PiradrΛpeda jēda puruđaa wāsia. Nurēma Bernabe ume Derbe puruđaa wāsidaa.

Siria druade bΛ Antioquíaada jēda wāna

²¹ Derbe purude Pauloba, Bernabe bida bedea bia Jesudebema jarasidade zocārāba ĩĵāsidaa. Māwānacarea Listra puruđaa, Iconio puruđaa, Pisidia druade bΛ Antioquíaadaa

* **14:12** Zeu, Herme. Latĭl bedede ādji ācōrē Zeura Júpiter abadaa. Ādji ācōrē Hermera Mercurio abadaa. Griegorā crĭchade mañ Hermera ādji ācōrē bea carea dji bedea jarabari basia. † **14:19** Mañ Antioquíaara Pisidia druade bΛa. Hecho 13:44-51de. Iconio. Hecho 14:1-6de. ‡ **14:19** 2 Corinto 11:25.

bida jēda wāsidaa. ²² Puruza djabarāra carebabadjidaa Jesuda biara ijānamārēā. Ādjia Jesu ijā panΛra igararānamārēā nāwā jarabadjidaa: “Ācōrēda dadjirā Boroda βαδibΛra naļ ējūāne bio bia mīgadia.” ²³ Puruza djabarā tāēna λcΛra βαsidaa dji bororāda beadamārēā. Maļbe Ācōrēa iwidadapeda, ne codaca ewarida odapeda dadjirā Boro ijā panΛra idji jΛwade βαsidaa.

²⁴ Māwānacarea Pisidia druadeba Panpilia druade jūēne wāsidaa. ²⁵ Ācōrē bedea Pergue purude jaradiadapeda Atalia purudaa wāsidaa. ²⁶ MamaΛba barcode Siria druade βα Antioquíadaa jēda wāsidaa ādjia ode wāpedadara jūma opedada bērā. MaļgΛ purudeba djabarāba ādjira naārā diabuesidaa Ācōrēba quīrā βαra odamārēā idjaba Ācōrē jΛwade βαsidaa idji biadeba carebamārēā. ²⁷ Jūēnapeda djabarā ume ābaa dji jΛresidaa. Maļne nēbΛra sidaa jūma Ācōrēba ādjideba odada. Jarasidaa sāwā Ācōrēba osida judiorāé bida Jesura ijānamārēā. ²⁸ Mama Jesu ijā bea ume dārā panesidaa.

15

Jesu ijā bea Jerusaleāne dji jΛrepedada

¹ Maļ ewaride λcΛra Judea druadebemarāda Antioquia purudaa wāsidaa. Mama ādjia djabarā judiorāéa jaradia panesidaa Moiseba βαda quīrāca umaquīrā cacuada wēāgodāēbΛra, Ācōrēba ēdra edaēda.* ² Maļ carea Paulora, Bernabe sida ādjirā ume bio caicayasidaa. Maļbe djabarāba Pauloda, Bernabeda, dewararā sida Jerusaleānaa diabuesidaa maļnebemada Jesuba diabuedarā ume, djabarā bororā ume bida ābaa bedeadamārēā.

³ Djabarā Antioquíadebemaba diabuesidade ādjirāra Penicia druade, Samaria druade bida pΛrrΛa nībasidaa. Puruza nēbΛra sidaa sāwā judiorāéba ādji crīcha drōāra igaradapeda Jesuda ijāsidaa. Maļ bedea ūrīsidade jūma djabarāra βαsridasidaa.

⁴ Jerusaleāne jūēsidade Jesuba diabuedarāba, djabarāba, dji bororā bida ādjirāra bia edasidaa. Maļne Pauloba, Bernabe bida jūma Ācōrēba ādjideba judiorāé tāēna odada nēbΛra sidaa. ⁵ BaribΛra λcΛra pariseorā Jesu ijā beaba λta nūpanapeda jarasidaa:

–Jūma djabarā judiorāéra cacua wēāgodida panΛa. Ādjirāa jaradiadida panΛa Ācōrēba Moisea diada leyra ijā odamārēā.–

⁶ Maļnebemada bedeadī carea Jesuba diabuedarāra djabarā bororā ume ābaa dji jΛresidaa. ⁷ Dārā bedeadΛdade Pedrora piradrΛpeda jarasia:

* 15:1 Genesi 17:12.

–Djabarã, bārãba cawa panΛa bārã tãēna Ācōrēba m̄lda naārã edasida judiorãēa jaradiamārēã.† Mañne dārãbΛrΛa judiorãēba bedeã bia Jesudebemada ūrīnapeda ĩjãsidada. 8 Ācōrēba jūmarã sora cawa bΛa. Mañ judiorãēba ĩjãsidade Ācōrēba cawabisia ādjirãra bia edasida. Idji Jaurera ādjirãa diasia dadjirãa naēna diada quĩrãca.‡ 9 Ācōrēba dadjirãra ādjirã ume quĩrã awara oē basia. Ādjia ĩjãsidade ādji sora sΛgΛsia. 10 Bārãba ĩcārē cārēã Ācōrēba cawabidara igara panΛ? ĩDjia sãwã oi cawaya mãwã panΛca? ĩCārē cārēã dadjirãba, dadji drõēnabemarã bida poya odaē baēda ādjirãa obi quĩrã panΛ? 11 Dadjirãba ĩjã panΛa dadji Boro Jesuba idji biadeba dadjirãra, ādjirã sida ēdrΛ edasida.–

12 Mañne Bernabeba Paulo bida nēbΛrΛsidaa Ācōrēba ne ununacada ādjideba judiorãē tãēna osida. Mañba cawabisia idjira ādji ume bΛda. Mañne jūmarãba chupea ūrī duanasidaa.

13 Mañ nēbΛrΛpedadacarea Santiagoba jarasia:§

–Djabarã, m̄ bedeara ūrīnadua. 14 Simoλba dadjirãa nēbΛrΛsia Ācōrēba judiorãē crīcha bΛdeba ādjirãra edasida idji purudebemada beadamārēã. 15 Simoλba jaradara Ācōrēneba bedeabadaba bΛpedada quĩrãca bΛa. Nãwã bΛ bΛa:

16 Mãwãnacarea m̄ra wayacusa zeya Davi jΛwaeđa bađa ārī bΛda bia oi carea.

Daviba pe erožadara wayacusa m̄la bia bΛya.

17 Mãwã waabema ēberãrãba, judiorãē m̄la edadarãba m̄ra jΛrΛdia.

18 Dadjirã Boroba mãwã jara bΛa. Idjia drõã naēnaλba jūma maλgara ebuda cawabi bΛa.*

19 Mañ carea m̄maarã dadjirãba judiorãē Ācōrē ĩjãbΛdara m̄ã sēniē panΛa jūma dadji judiorã ley ĩjã odamārēã. 20 BaribΛrΛ cartade bΛēda panΛa jΛwaba oda ācōrēa nedjara diadara codiē panΛda, auđuã nĩbadiē panΛda, animarã otrãjΛ beadara codiē panΛda, idjaba oa sida codiē panΛda. 21 Mãwã odiē panΛa dadji drõã naēnabema ewarideba Ācōrēba Moisea diada leyra puruza jaradiabada bērã. Anãũbada ewariza mañ leyra dadji judiorã dji jΛrebada deza jĩgua lebadaa.–

22 Mañ crīchara Jesuba diabuedarãba, djabarã bororãba, jūma djabarã bida bia ūrīsidea. Mañ bērã λcΛrΛ edasidaa Paulo ume idjaba Bernabe ume Antioquĩadaa wãnamārēã. Silada,

† 15:7 Hecho 10:1-43. ‡ 15:8 Hecho 10:44-47. § 15:13 Mañ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrĩã bedeade Santiago trãra zesia “San Jacobo” isabe jarabΛrΛdeba. Carta Santiago abadara mañ Santiagoba bΛsia.

* 15:18 Amos 9:11-12.

Juda Barsabá abada sida edasidaa. Ādjira djabarā tāēna dji dromarā basía. ²³ Ādjirā ume cartada nāwā bál diabuesidaa:

Jesuba diabuedarāba, djabarā bororāba, jūma djabarā bida naļ cartara b̄abadaa djabarā judiorāé Antioquía purudebema itea, Siria druadebema itea, Cilicia druadebema itea bida. Dairāba quĩrĩā panla bārāra bia pananida. ²⁴ Dairāba ūĩsidaa ḗc̄aḗa ēberārāda namaaba bārāmaa wānapeda ādjia jaradia panla carea bārāra bio sopuadapeda abeda cawa crīchadaē panesidada.† Baribala maļ ēberārāra dairāba diabuedaē basía.

²⁵ Maļ carea ābaa dji jaradapeda jūmarāba crīchasiāda ḗc̄aḗa djabarāda edadapeda bārāmaa diabuedida. Ādjira dadjia quĩrĩā panla djaba Bernabe ume, Paulo ume bida wānia. ²⁶ Miniĩchiade panane bida Bernabeba, Paulo ume dadjirā Boro Jesucritoba quĩrĩā b̄ada o panabaria. ²⁷ Dairāba Judada, Sila sida diabuebadaa. Maļ djabarāba daiba naļ cartade b̄abada quĩrāca jaradia.

²⁸ Ācōrē Jauremaarā, dairāmaa bida bia b̄aa jūma dai judiorā leyra bārāa ōgo ĩjā obidaēda. Ababe naļḡada ĩjā obidia: ²⁹ jawaba oda ācōrēa nedjara diadara codiē panla, oa sida codiē panla, animarā otrāj̄l beadara codiē panla, idjaba audua nĩbadiē panla. Jūma maļḡada ĩjā osidara bia panania. Waaēa. Bia beadadua.

³⁰ Maļbe ādjia diabuepedadarāra Antioquía puruda wāsidaa. Jūnapeda jūma djabarāda ābaa trānapeda maļ cartara diasidaa. ³¹ Djabarāba maļ cartara jĩgua ledapeda bio b̄asridasidaa ādjirā crīchara biabida bērā. ³² Judara, Sila sida Ācōrēneba bedeabadarā basía. Maļ bērā ne zocārā jarasiāda djabarāba biara ĩjānamārēā idjaba zarea pananamārēā. ³³ Judara, Sila sida mama dārā pananapeda djabarāba ādji diabuepedadamaa jēda bia wābisidaa. [³⁴ Baribala Silaba crīchasia biara b̄ada Antioquíade beida.]‡

³⁵ Maļne Paulora Bernabe sida Antioquíade panesidaa. Ādjia, zocārā djabarā bida dadji Boro bedeara jaradia panasidaa idjaba bedea bia Jesudebemada ebuda jarabadjidaa.

Paulo Bernabe umebemada awara wāna

³⁶ Dārābala Pauloba Bernabea jarasia:

–Puruza dadji Boro bedea jaradia pananamaa wayacusa wānaa djabarā sāwā duanla cawadi carea.–

† 15:24 Griego bedeade ḗc̄aḗa cartade naļ sida b̄al b̄aa: “Ādjia jaradia panla bārāra cacua wēāgodida panada idjaba judiorā ley jūma oēda panada Ācōrēba ēdra edamārēā.” Hecho 15:1,5. ‡ 15:34 Griego bedeade ḗc̄aḗa cartade maļ versícolora neēa.

³⁷ Mañne Bernabeba Juañ Marcoda ãdji ume ede quĩrĩa basia. ³⁸ Naãrã wãsidade mañ Juañ Marcoba Panpilia druade ãdjira amepeda jẽda wãsia. § ãdji ume nocodaa jaradiade wãẽ basia. Mañ carea Paulomaarã biẽ basia Juañ Marcora wayacusa edeida. ³⁹ Paulora Bernabe ume mañ carea caicayadapeda awara wãsidaa. Bernabeba Marcora edapeda barcode Chipre druadaa wãsidaa. ⁴⁰ Mañne Pauloba Silada edasia idji ume wãmãrẽã. Djabarãba ãdjira dadji Boro jawade basidaa idji biadeba carebamãrẽã. ⁴¹ Mañbebrã wãsidaa. Siria druade, Cilicia druade bida parãabada pu-ruza djabarãba carebadjidã dadji Borora biara ãjanãmãrẽã.

16

Timoteo Paulo ume nĩbada

¹ Mañne ãdjira Derbe purudaa wãsidaa. Mamaaba Lистра purudaa wãsidaa.* Mama Jesu ããba Timoteo abadada basia. Timoteo papara judio basia; Jesuda ããba. Idji zezara griego basia. ² Djabarã Listradebemaba, Iconio purudebema bida mañ Timoteobemada bia jarabadjidã. ³ Mañne Pauloba Timoteora ede quĩrĩa basia. Baribrã jũmarãba cawa panasidã Timoteo zezara griegoda. Mañ carea Pauloba Timoteora cacua wẽãgosia judiorã mañ druade beaba idjidebemada biẽ crĩcharãnamãrẽã. Mañbebrã wãsidaa. ⁴ ãdji wãbada puruza jarasidã Jesuba diabuedarãba, djabarã bororã Jerusaleãne beaba cartade bapedadara djabarãba ããba o pananamãrẽã.† ⁵ Mãwã djabarãba dadji Borora biara ããsidã idjaba ewariza cãbanaara yõ wãsidã.

Pauloba Macedoniane bema eberã ununa

⁶ Pauloda idji ume nĩna sida Prigia druade, Galacia druade bida parã wãsidã ãcõrẽ Jaureba bedeã Jesudebemara Asia druade idu jarabidaẽ bẽrã. ⁷ Misia druade jũene wãsidade crĩchasiãda Bitinia druadaa wãnida, baribrã Jesu Jaureba mama bida idu wãbiẽ basia.‡ ⁸ Mañ bẽrã Misia druade wãyã wãnapeda Troa purudaa jũene wãsidã. ⁹ Diamasi Pauloba cãimocara quĩrĩca unusia eberã Macedonia druadebemada ãta nũmãda. Mañ eberãba Pauloa nãwã bedeã djuburiasia: “Macedonianã dairã carebaẽ zedua.” ¹⁰ Pauloba mãda ununa bẽrã daiba cawasiãda ãcõrẽba dairã trã basida bedeã bia Jesudebemada Macedoniaebemaraã jarãdamãrẽã. Ara mãda wãni carea panesidã.

§ 15:38 Hecho 13:13. * 16:1 Paulora Bernabe ume naẽna mañ umẽbema purudaa wãsia. Hecho 14:6-23. † 16:4 Hecho 15:23-29. ‡ 16:7 Jesu Jaure. Griego bedeade ãcãrã cartade bã bã “ãcõrẽ Jaure” wa ababe “Jaure.”

11 Troadeba jipa wānapeda Samotracia morrode wibarisidaa. Nurēma Neápoli purude jūēsidaa. 12 Mamaλba Pilipo purudaa jīrūba wānapeda mama dārāsidaa. Maλ purura Macedonia druade puru droma basía. Romanorāda mama panabadjidaa. 13 Anāübada ewaride दौरa puru dajadaa wānapeda doedaa wāsidaa. Crīchāsidaa mama judiorāba Ācōrēa iwidibadada. Wābλdade wērārāda ābaa dji jare duanλda unusidaa. Egode chūpanenapeda daiba ādjirāa bedeāsidaa. 14 Maλ wērārānebemada aba Lidia abadjidaa. Idjira Tiatira purudebema basía. Wua pursupursuada nēdobuebadjia. Maλ judioē wērāba Ācōrēa waya basia. Dadji Boroba idji sode tāna bēra Pauloba beđa bλra Lidiaba quīrācuīta ūrpeda ījāsia. 15 Lidia, jūma idji dedebemará sīda borocuesīdade dairāa beđa djuburiasia idji dede panenamārēā. Nāwā jarasia:

–Bārāmaa māa wārāda dadjirā Boroda ījāsibλra, mā dede panane zedadua.–

Māwā दौरa idji dede panebisia.

16 Ewari aba Ācōrēa iwidibadamaa wābλdade daiba nezocawērā jai bara bλda unusidaa. Maλ wērāba dji jaidēba jarabadjia cārēda sāwāida. Maλneba idji bororāba bio parata edabadjidaa. 17 Maλ wērāra Paulo caidu, dai caidu bīda zebλrλde ara pichia jīgua jarabadjia:

–iNaλ ēberārāra Ācōrē dji Dromaara bλ nezocarāa! Ādjia bārāa jara panλa sāwā māλ Ācōrēba ēdra edabarīda.–

18 Idjia ewari zocārā māwā jīgua jara nīmi bēra Paulora sēsia. Idjīmaa acλpeda dji jaija jarasia:

–Māa Jesucrito trāneba bλa jaraya: naλ wērānebemada āyā wādua.–

Ara māλda dji jaira ēdraisia.

19 Maλne nezocawērā bororāba cawasīdaa idjideba waa parata edadaēda. Maλ carea Paulora, Sila sīda jīdadapeda puru bororāmaa edesīdaa. 20 Dji cawa obadarā quīrāpita nūmanapeda jarasīdaa:

–Za panλ judiorāba dadjirā purura quīrūbīga panλa. 21 Dadji romanorāba ocara panλda ādjia jaradia panλa.–

22 Maλne jūma dji arima duanλba Paulora, Sila sīda orra edasīdaa. Māwā duanλne dji cawa obadarāba ādjia cacuade jλ panλra wēābidapeda bacuruba ubisīdaa. 23 Bio udapeda preso bλsīdaa. Dji preso bea wagabarīa jarasīdaa bio wagamārēā. 24 Ara māλda preso bea wagabarība Paulora Sila sīda preso bλbada dede eduara bλde bλpeda ādji jīrūra chicharode catλ nūmλsia.

²⁵ Ariquêtra babarude Pauloba Sila bida ãcõrêa iwidi panasidaa idjaba idjía trãã panasidaa. Maãda waabema preso beaba ùrĩ panasidaa. ²⁶ Cawaêne de uremiada wãsia. Maãgaba preso ðabada dera dji câbâyã uresia. Jũma eda wãbadara ewacuasía. Preso bea jã ða carena sida jũma êrã bæcuasia. ²⁷ Maãne preso bea wagabarira arãmasía. Eda wãbada ewa nũmea unuside crĩchasia preso beara jũma mĩrũ wãbarasidada. Maã carea idji necoda eũta edasia iduba beui carea. ²⁸ Baribarã Pauloba jĩgua jarasia:

–Bãduba beurãdua. Dairãra jũma nama duana.–

²⁹ Maãbe preso bea wagabariba ìbĩrãda enebipeda Paulo, Sila panamaa isabe edaa wãsia. Ne wayaaba cacua ure nũmaba ãdji jĩrũ caita barru cobesia. ³⁰ Maãbe ãdjira dajadaare edepeda iwidiisia:

–Achirã, mãa çcãrêda oida ða ãcõrêba mãra êdra edamãrêã?–

³¹ ãdjia panusidaa:

–Baa, ða ëberãrã bida dadji Boro Jesucritoda ìjãnibarã, idjia bãrãra êdra edaya.–

³² Maãbe dadji Boro bedeara idjía, jũma idji dedebemarãa bida jarasidaa. ³³ Ara mã diamasi preso bea wagabariba ãdji djara cõãpedadara sagasia. Mãwãnacarea idjira, jũma idji dedebemarã sida borocuesidaa. ³⁴ Paulora, Sila sida idji dedaa edepeda ne cobisia. ãcõrê ìjãpedada bẽrã idjira, idji dedebemarã sida bio ðasridasidaa.

³⁵ Nurẽma dji cawa obadaba zarrarãda preso wagabarimaa nãwã jarade diabuesidaa:

–Paulora, Sila sida êdra ðadua.–

³⁶ Maãbe preso bea wagabariba Pauloa jarasia:

–Dji cawa obadaba bãrãra êdra ðabisidaa. Mãba necai wãnadua.–

³⁷ Baribarã Pauloba dji zarrarãa jarasia:

–Daira romanorã bẽrã baridua carea preso ðacara panasidaa. Baribarã ãdjia daia bio iwidiidãe jũmarã quĩrãpita ubidapeda preso ðasidaa. Maãda çdaira chupea êdra ðabidica? jMãwãéa! jãdjidra zedida panã dai êdra ðadi carea!–

³⁸ Pauloba jaradara zarrarãba dji cawa obadarãa jarade wãsidã. Idjaba jarasidaa Paulora, Sila sida romanorãda. Mã ùrĩsidade dji cawa obadarãra ne wayasidaa. ³⁹ Ara mããda ãdjimã wãnapeda quĩrã djuburia iwidiisidaa ãdjia opedadara quĩrãdoãdamãrêã. Mãbe êdra ðadapeda bedea djuburiasidaa purudebemada ãyã wãnamãrêã. ⁴⁰ Paulo, Sila sida preso panana êdrãpedadacarea Lidia dedaa wãsidã. Djabarã ume dji jãredapeda ãdjirã ume bedeiasia dadji Borora biara ìjãnamãrêã. Mãbebarã wãsidã.

17

Tesalonica purude quĩrũbucapedada

¹ Paulora, Silara, ãdji ume nĩna sida Anpipoli purude, Apolonia purude bida wãya wãnapeda Tesalonica purude jũene wãsidaa. Mama judiorã dji jarebada deda basia.

² Pauloba obari quĩrãca judiorã ume dji jarede wãsia. Domia ũbea ãnãubada ewariza ãdjirã ume bedea babadjia. ³ ãCõrẽ Bedeadeba idjia ebuda jaradiabadjia ãCõrẽba ãdra edabari diai jaradara bia mĩga baida basida, idjaba beupeda ãrẽbaida basida. Maã awara nãwã jarabadjia:

–Mã bãrãa jara ba Jesura wãrãda ãCõrẽba ãdra edabari diai jaradaa.–

⁴ ãCãra judiorãba maãgara ãjanapeda Paulo ume, Sila ume bida ãbaa panesidaa. Idjaba zocãrã griegorã ãCõrẽ waya beaba, ãCãra wẽrãrã dji dromarã bida ãjãsidaa. ⁵ Baribãra judiorã Jesu ãjãe beara sode biẽ duanesidaa. Maã carea ãberã cadjiruarãda zocãrã jaredapeda purura quĩrũbigade wãsidaa. Pirapodapeda Jasoã dede eda wãsidaa Pauloda, Sila sida jidapeda jũmarã quĩrãpita nũmani carea. ⁶ Baribãra ãdjira maã dede ununaẽ basia. Maã carea Jasoãda, ãCãra djabarã sida jidapeda dji purudebema bororãmaa errebari edesidaa. Jũmarãba bia jarasidaa:

–Ëberãrã jũma naã ãjũãne nẽbara o panaba abari quĩrãca nama ode zesidaa. ⁷ Maã awara za ba Jasoãba ãdjirãra idji dede bia edasia. Jũma ãdjirãba dadji romanorã boroba obi bara igara pana. * Jesumanada dadjirã boroada abadaa.–

⁸ Maã ãrĩsidade purura, ãdjirã bororã sida quĩrũbucasidaa. ⁹ Mãwã duane dji bororãba Jasoãa, waabemarãa bida jarasidaa ãdraedi carea paratada diadida pana. Diapedadacarea idu wãbisidaa.

Paulo, Sila ume Bereade panana

¹⁰ Ara maã diamasi djabarãba Paulora, Sila sida Berea purudaa diabuesidaa. Jũenapeda judiorã dji jarebada dedaa wãsidaa. ¹¹ Bereadebema judiorãra Tesalonicebemarã quĩrãca pananaẽ basia. ãtebãra Jesudebemara ãrĩ quĩrãã panasidaa. Ewariza ãCõrẽ Bedeara bio quĩrãcuita acãbadjidaa ãdjia jara panara wãrã cawaya.† ¹² Maãba zocãrã judiorãba Jesura ãjãsidaa. Idjaba zocãrã griego wẽrãrã dji dromarãba, umaquĩrãrã dji dromarã bida ãjãsidaa.

* **17:7** Romanorãba ãdjirã borora Cesar abadjidaa. Maã ewaride Claudio abadada ãdjirã boro basia. Maã Claudiora dji boroda basia poa 41deba aba 54daa. † **17:11** ãdjia ãCõrẽ carta drõãra acãbadjidaa. Maã ewaride ãCõrẽ carta djiwidira wadibida neẽ basia.

13 Małmisa judiorã Tesalonicadebemaba cawasiđaa Pauloba Ācōrē bedeara Berea purude jaradia ʘada. Mał carea wānapeda mamabemarã sida quĩrũbigasiđaa Paulo biē odamārēã. 14 Ara małda djabarãba Paulora pusadaa diabuesiđaa. Baribara Silara, Timoteo sida Bereade panesiđaa. 15 Paulo edepedađaba idjira Atena puruđaa diade wãsiđaa. Małbe Pauloba ādjirã ume bedeada diabuesia Silara, Timoteo sida idjimaa isabe zedamārēã. Ara małda djabarãra jēda wãsiđaa.

Paulo Atena purude bada

16 Pauloba Sila, Timoteo sida Atena purude jãã ʘade un-usia mał purura jawaba oda ācōrēba bira ʘada. Mał bērã idji sode biē besia. 17 Māwã ʘade Paulora judiorã dji jarebada dede ādjirã ume, judiorãē Ācōrē waya bea ume bida Jesudebemada bedea ʘabadjia. Mał awara purude ewariza ēberārã duanama bedea ʘabadjia. 18 Acara ēberārã epicúreo crīcha ēpē beada, estoico crīcha ēpē bea sida mama panasiđaa.† Mał ēberārã Paulo ume bedea panane acara ara ādjiduba iwidi duanasiđaa:

–Jãl ēberã nēbarali awua ʘaba ¿cārēnebemada bedea ʘa?–

Dewararãba panusiđaa:

–Āibemarãba ēpē bea ācōrēnebemada jaradia ʘaca ʘa.–

Māwã jarasiđaa Pauloba bedea bia Jesudebemada idjaba dadji arēbadidebemada jaradia bada bērã. § 19-20 Māwã panane Paulora Areópago eyadaa edesiđaa ādji dji jarebada demaa. Małbe jarasiđaa:

–Ba jaradia bara dairāmaarã crīcha djiwidia. Małra dairãba wadi ũrĩnaca. Mał bērã cawa quĩrã panla cārēda jara ʘada. ¿Ba dairã jaradiaēca?–

21 Jūma Atenanebemarãba, drua āibemarã mama bea bida ababe crīcha djiwidi ũrĩpedađada nēbarabada bērã māwã iwidiđiđaa. 22 Małne Paulora ādjirã ēsi Areópago eyade āta nūmepeda jarasia:

–Achirã Atenanebema, mla unu ʘa bārãba zocārã ācōrēda bio ēpēbadada. 23 Purude para nĩne mla unusia bārãba ādjirã bia bedeadi carea opeđada. Mōgara oda abade nał bedeada ʘa ʘasia: “Ācōrē dadjia adua panla itea oda.” Bārãba

† 17:18 Griego Epicuro abadara ʘasia 300 poa Jesu tođi naēna. Mał Epicuroba jaradiabadjia ēberārãba ababe ʘasrida baidra wa necai baidra jaradiada panada. Idji ēpē beada epicúreorã abadjiđaa. Ādjirãba crīchasiđaa ādji ācōrē beaba ēberārãda crīchadacada. Małne estoicorãba griego Zeno abadara ēpēbadjiđaa. Ādjirãba jardiabadjiđaa nał djaraba o quĩrã ʘada igaradiada panada, crīcha cawaara wānida panada, idjaba ne jūmada odida panada dewararãba carebadaēne. § 17:18 Mał griegorãba crīchasiđaca ʘa ācōrē dji umaquĩrãda ʘasida Jesu abadada małne ācōrē dji wērãda ʘasida Arēba abadada.

adua pan Λ Ācōrēa bia bedeabadaa. Ara ma $\tilde{\Lambda}$ Ācōrēnebemada māa bārāa jaraya. ²⁴ Ma $\tilde{\Lambda}$ Ācōrēba na $\tilde{\Lambda}$ ējūāra, na $\tilde{\Lambda}$ ējūāne nūma Λ sida jūma osia. Idjira bajānebema Boroa idjaba na $\tilde{\Lambda}$ ējūānebema Boroa. Idjira ēberāba oda dede bacaa.* ²⁵ Bia bai carea iwidicaa ēberāba idji itea ne omārēā.† Idjiab Λ Γ Λ jūma dadjirāa dia b Λ a zocai beadamārēā, l̄yābadamārēā, idjaba ne jūma dadjia erobaida b Λ ra erobeadamārēā.

²⁶ Idjia ēberā ab Λ deba puruda zocārā yōbisia jūma na $\tilde{\Lambda}$ ējūāne beadamārēā. Idjia b Λ sia ma $\tilde{\Lambda}$ g Λ rā purura aba sālbe beadida idjaba sāma beadida. ²⁷ Māwā osia ēberārāba idjira j Λ Γ Λ damārēā. Māwāra tānaca j Λ Γ Λ b Λ da quīrāca āibērā ununiscada. Wārāda Ācōrēra t Λ m Λ b Λ ēa, āteb Λ Γ Λ dadjirāza caita b Λ a. ²⁸ Idjideba dadjirāra zocai beaa, nūbabadaa, idjaba panabadaa. Ma $\tilde{\Lambda}$ bērā Λ C Λ Γ Λ bārānebemaba jarasidaa: “Dadjirāra idji wararāa.”‡

²⁹ Dadjirāda Ācōrē warrarāb Λ Γ Λ , crīchadiē pan Λ a Ācōrēra oro odada, parata odada, wa mōgara odada, ma $\tilde{\Lambda}$ g Λ ra ēberāba ara idji crīchadeba oda bērā. ³⁰ Ēberārāba Ācōrē adua beadeba māwā opedadara idjia naēna iduaribisia. Barib Λ Γ Λ idira jara b Λ a jūma druazabemaba cadjirua igaradapeda idjida i $\tilde{\Lambda}$ janamārēā. ³¹ Māwā quīrā b Λ a idjia b Λ da ewaride jūma na $\tilde{\Lambda}$ ējūānebemarā jipa cawa oi bērā. Ma $\tilde{\Lambda}$ awara aba edasia māwā omārēā. Idjaba ma $\tilde{\Lambda}$ ēberāra cawabisia beu badada ārēbabida bērā.–

³² Ma $\tilde{\Lambda}$ beu bada ārēbabidadebema ūrīsidade Λ C Λ Γ Λ ra ipidasidaa. Barib Λ Γ Λ dewararāba jarasidaa:

–Dewara ewaride b Λ a ma $\tilde{\Lambda}$ nebema bedea b Λ da waya ūrīnia.–

³³ Ma $\tilde{\Lambda}$ be Paulora ādjirā ume badada wāsia. ³⁴ Λ C Λ Γ Λ dji j Λ re pananaba Paulo bedeara i $\tilde{\Lambda}$ āsidaa. Aba Dionisio basía. Idjira ma $\tilde{\Lambda}$ Areópagoma dji j Λ rebadadebema basía. Idjaba wērā Damari abadaba, dewararā bida i $\tilde{\Lambda}$ āsidaa.

18

Paulo Corinto purude bada

¹ Māwānacarea Paulora Atena purudeba Corinto purudaa wāsia. ²⁻³ Mama judio Aquila abadada unusia. Ma $\tilde{\Lambda}$ Aquilara Ponto druadebema basía.* Dji quima Priscila ume Italia druadeba jūēpedadada dārāé basia. Italiadeba ēdr Λ sidaa Romanebema boro Claudioba jūma judiorā Romane beara āyā wābida bērā.† Corintode Paulora ādjimaa wāsia ādji quīrāca

* **17:24** 1 Reye 8:27; Hecho 7:48-50. † **17:25** Salmo 50:9-12. ‡ **17:28** Griego Arato abadaba ādji ācōrē Zeudebemada māwā b Λ sia. * **18:2-3** Ponto druara idjaba Bitinia abadajidaa. Hecho 16:7. † **18:2-3** Claudioba māwā osia poa 49de.

wua deda o cawa ʙΛ bēřā. Maλbe ādji ume ʙesia ābaa trajai carea. ⁴ Λnāūbada ewariza Paulora judiorā dji jΛrebada dede bedea ʙabadjia judiorāba, griegorā bida Jesura ĩjānamārēā.

⁵ Māwā ʙΛde Silara, Timoteo sida Macedonia druadeba jūēsidaa. MamaΛba λtaa Pauloba ewariza Ācōrē bedeada jaradia ʙabadjia. Idjia judiorāa jarabadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaraēda. ⁶ BaribΛrΛ idjia jara ʙΛra ādjirāba igarasidaa. Idjaba idjidebemada biē bedeabadjidaa. Maλ carea Pauloba cacuade jΛ ʙΛra jārāpetapeda jarasia:

–Bārāba maλ bedea igara panΛ carea Ācōrēba cawa obΛrΛde mΛra bedeade ʙaēa. MaλgΛra ara bādjiē ʙΛa. NamaΛba λtaa mΛra judiorāēmaa wāya.–

⁷ Ara maλda judiorā dji jΛrebada dede jaradia ʙadada Ticio Justo dede jaradiade wāsia. Maλ ēberāba Ācōrēra waya ʙasia. Idji dera judiorā dji jΛrebada de orrocawa ʙasia.†

⁸ Judiorā dji jΛrebada dedebema borora Crispo abadjidaa. § Maλ Crispoba, jūma idji ēberārā bida dadji Borora ĩjāsidaa. Maλ awara zocārā Corintodebemarāba ūrīsidea Pauloba Jesudebema jaradia ʙΛda. ĩjānapeda borocuesidaa.

⁹ Ewari aba diamasi Pauloba cāīmocara quīrāca unusia dadji Boroba idjia nāwā jarabΛrΛda: “Ne wayarādua. Jaradia ʙadua. Chupearādua. ¹⁰ MΛra ʙΛ ume ʙΛa. Ni abaΛba ʙΛra poya biē odaēa, mΛa ēberārā zocārā naλ purude eroʙΛ bēřā.” ¹¹ Maλ bēřā Pauloba poa aba ēsidra Ācōrē bedeara mama jaradia ʙesia.

¹² Galioλ abada Acaya druadebema boroda ʙeside judiorāra bedea ausidaa Paulo biē oēi carea.* Idjira maλ Galioλmaa jida edesidaa. ¹³ Ādjirāba jarasidaa:

–Za ʙΛba ēberārāa jara ʙΛa Ācōrēra wayadida panΛda baribΛrΛ dadji romanorā leyba jara ʙΛ quīrāca jaradiacaa.–

¹⁴ Paulo bedeabΛrΛ baside Galioλba judiorāa jarasia:

–Naλ ēberāba biē oēabara wa cadjirua dromada oēabara mΛa bārā bedeara sēē ūrīcasia. ¹⁵ BaribΛrΛ bārāba ababe bedea carea, bārā ācōrē trΛ carea, bārā ley carea bida ijara panΛa. Maλ bēřā ara bāduba cawa oēadua. MΛa maλgΛdebemada cawa oi carea ʙΛēa.–

¹⁶ Māwā jarapeda āyā jΛrecuasias. ¹⁷ Maλne jūmarāba judiorā dji jΛrebada dedebema boro Sosteneda jidadapeda ara mama puosidaa.† BaribΛrΛ Galioλba maλ carea crīchaē basia.

† **18:7** Ticio Justo. Griego bedeade zocārā cartade ababe “Justo” ʙΛ ʙΛa. ΛcΛrΛba crīchapanΛa maλ Justora Pauloba “Gayo” trΛ jarabadjida. Romano 16:23; 1 Corinto 1:14. § **18:8** Maλ Crispodebemada Pauloba ʙasia 1 Corinto 1:14de. * **18:12**

Maλ Galioλra Acayadebema boroda ʙesia poa 51de. † **18:17** Jūmarāba. Griego bedeade zocārā cartade ʙΛ ʙΛa: “Griegorāba.”

Paulo jēda Antioquíadaa wāna

¹⁸ Paulora Corinto purude dārā basia. Mañne djabarā ābaa jarepeda wāyana asia. Barcode badoi naēna Paulora Cencrea purude borobichia tabisia Ācōrē itea ne oi jarađara jūma oda bēra.† MañbebαΓΛ Siria druadaa wāsia. Aquilara dji quima Priscila sida idji ume wāsidaa. ¹⁹ Wābadađe Epeso purude jūesidaa. Mama Paulora Aquila, Priscila ume badada awara wāsia. Mañne judiorā dji jarebada dedaa wāpeda judiorā ume Jesudebemada bedeasia. ²⁰ Ādjirāba idjia bedeada djuburiasidaa mama dārā bemārēā, baribαΓΛ be quīrīāē basia. ²¹ ĀtebαΓΛ wābαΓΛđe nāwā jarasia:

–Ācōrēba quīrīāsira māra waya bārā acΛđe zeya.–§

Mañbe barcode badopeda Epesodeba wāsia. ²² Cesarea purude jūepeda Paulora Jerusaleānaa djabarā acΛđe wāsia. Mamaαba Antioquía puruđaa wāsia.

Apolo Epesodaa zeda

²³ Paulo mama dārā badacarea Galacia druade, Prigia druade bida pαΓΓΛα wāsia. Puruza Jesu ijā beaa jaradisia biara ijānamārēā. ²⁴ Mañmisa judio Apolo abadada Epeso purude jūesia. Mañ Apolora Alejandría purudebema basia. Idjira bia bedeabadjia idjaba Ācōrē carta sida bio cawa basia. ²⁵ Apoloba dadji Boro Jesu Ora dewaradeba cawasia. Jesudebemada bio βαsrida bedeabadjia idjaba aride jaradia babadjia. BaribαΓΛ borocueidebemada ababe Juaāba jaradia badadrα cawa basia.* ²⁶ Mañne Apoloba judiorā dji jarebada dede ne wayaa neē jaradia basia. Idjia jaradia βara Aquilaba, Priscila bida ūrīsidea. Mañ carea idjira āyā ededapeda Ācōrē Odebemada biara jaradisiaa.

²⁷ Māwānacarea Apolora Acaya druadaa wā quīrīā basia. Mañ carea djabarā Epesodebemaba idjira wāida bio bia βΛada asidaa. Cartada βasidaa Jesu ijā beaba idjira mama bia edadamārēā. Acayađe jūeside Apoloba djabarā Ācōrē biadeba Jesu ijāpedadada bio carebasia. ²⁸ Idjia jaradia βΛđe judiorāba sewaada abΛdaza jūmarā quīrāpita ebuda cawabibadjia ādjia Jesudebemada āi crīcha panΛda. Ācōrē Bedeadeba cawabibadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdρα edabari diai jarađada.

19*Paulo Epesode bada*

† 18:18 Numero 6:1-21. § 18:21 Griego bedeade αCΑΓΑ cartade naā sida βΛ βΛα: “Māra Jerusaleāne ewari droma zebαΓARA bāđe wāida βΛα.” * 18:25 Marco 1:1-8.

¹ Apolo Corintode bΛmisa Paulora ējũã eyaida bΛde wãyã wãpeda Epeso purude jũesia. Mama Jesu ijã beada λCΛΓΛ unusia. ² Idjia mañ djabarãa iwidisia:

–Bãrãba Jesu ijãsidade ¿Ãcõrẽ Jaurera edasidaca?

Ãdjirãba panusidaa:

–Dairãba wadibida Ãcõrẽ Jauredebemada ùrĩnaca.–

³ Mañne Pauloba iwidisia:

–Mãẽteara ¿sãwã borocuesida?–

Ãdjirãba panusidaa:

–Juaλba jarada quĩrãca borocuesidaa.–

⁴ Mañne Pauloba jarasia:

–Juaλba jarabadjia ēberãrãba cadjirua obadara igaradapeda Ãcõrẽmaa zedamãrẽã. Mãwã osidara idjia borocuebadjia. Mañ awara jarabadjia aba idji caidu zebΛrΛda ijãnamãrẽã. MañgΛra Jesu basía.*

⁵ Mañ ùrĩsidade dadji Boro Jesu trãneba borocuesidaa.

⁶ Mañbe Pauloba idji jΛwa ãdji λrλ bΛside Ãcõrẽ Jaurera ãdjirãmaa zesia. Mañne dewara bedeade bedeasidaa idjaba Ãcõrẽneba bedeasidaa. ⁷ Jũma ābaa ãdjira doce panasidaca bΛa.

⁸ Jedeco ùbea Paulora judiorã dji jΛrebada dedaa wã babadjia. Mama ne wayaa neẽ judiorã ume bedeã babadjia Ãcõrẽra ãdji Boroda bΛdamãrẽã. ⁹ BaribΛrΛ λCΛΓΛra CΛWΛrΛ zareacuadapeda ijãnaẽ basía. Èberãrã quĩrãpita Jesu Odebemada biẽ bedeabadjidaa. Mañ carea Paulora ãdji ume badada ãyã wãsia. Idjia Jesu ijã beara jaradiabada dedaa edesia. Mañ dera Tiranone basía. Mama ewariza Pauloba jaradia besia. ¹⁰ Poa umé mãwã osia. Mãwã jũma Asia druadebema judiorãba, judiorãẽ bida dadji Boro Jesudebemada ùrĩsidaa.

Esceva warrarã sãwãpedada

¹¹ Ãcõrẽba zocãrã ne ununaca waibΛada Paulodeba obadjia.

¹² Pauloba baridua wua tãnada ēberãrãba cacua biẽ beamaa edebadjidaa. Mañba dji cacua biẽ beara biabibadjidaa idjaba jairã sida ēberãrã cacuadebemada ãyã jΛretabadjidaa.

¹³ Mañ ewaride λCΛΓΛ judiorãba jai ãyã jΛrecua panΛda pΛrrΛa nĩbabadjidaa. Mañne dadji Boro Jesu trãneba jaira ēberãrã cacuadebemada ãyã jΛreta quĩrĩãsidaa. Nãwã jarasidaa: “Pauloba jaradia bΛ Jesu trãneba mã jaraya: ãyã wãdua.”

* 19:4 Jesu. Griego bedeade λCΛΓΛ cartade “Crito” bΛ bΛa.

14 Māwā o panara judio Esceva warrarā basía. Ādjira siete panasídaa. Escevara sacerdote bororānebema basía.† 15 Ewari aba jai āyā jareta panane jaiba maāgarā siete ēberārāa jarasia: –Jesura māa cawa bāa. Paulo sída māa cawa bāa. Baribara bārāra ¿cai?–

16 Maābe ēberā jai bara bāba ādjira orra edapeda jūma poyacuasia. Bio puocuada bērā ādjirā cacuara jūma cōācuasia. Maābe dji jai bara bā dedeba ācada pira wāsídaa. 17 Jūma Epesode bea judiorāba, griegorā bida maā cawasídade ne wayasídaa. Maāne dadji Boro Jesu trānebemada bia bedeasídaa.

18 Maā ewaríde zocārāba Jesura ījāsídaa. Maābe zedapeda ebuda jarasídaa ādjia jaideba o pananada. 19 Acara bā ādji carta jaidebemada enenapeda jūmarā quīrāpita babuesídaa. Jūma maāgarā carta nēbāa cawasídade cincuenta mil parata torro nēbāade basía.‡ 20 Māwā Ācōrēba idji abādeba oda carea dadji Boro Jesudebema bedeara tamara trā bāgasia. Maāne Jesu ījā beara yō wāsídaa.

21 Māwānacarea Pauloba idji sodeba crīchasia Macedonia druade, Acaya druade bida parrapeda Jerusaleā purúdaa wāida. Idjaba jarasia: “Jerusaleāne bapeda māra Roma purúdaa wāida bāa.” 22 Maā bērā idji carebabadarā Timoteoda, Erasto sída Macedonia druadaa na diabuesia baribara idjira Asia druade besia.

Epesode quīrūbucapedada

23 Ara maā ewaríde Jesu O carea ēberārāda cābana quīrūbucasídaa. 24 Maāgara nāwā basía: ēberā Demetrio abadada basía. Maā ēberāra paratadebema ne obari basía. Deda ādji ācōrēwērā Artemisa de droma quīrāca djuburi ocuabadjia.§ Maā o bādeba Demetrioba, idji ume ne obadarā bida parata waibāa edabadjidaa. 25 Demetrioba maā ēberārāra, dewarabema ne obadarā sída ābaa dji jaresia. Maābe nāwā jarasia:

–Achirā, bārāba cawa panāa dadjirāba naā de zaque o panāneba parata waibāa edabadada. 26 Baribara bārāba unu panāa idjaba ūrī panāa jāā Pauloba jawaba oda ācōrēra dji wārāéana abarida. Idjia naā Epesode idjaba berara jūma Asia druade bida māwā jara nā. Maā bērā zocārā ēberārāba Artemisara igarabādaa. 27 Maāba dadjirāba nēdobue panāra ēberārāba biē ununiscada. Artemisa de droma sída waa trā

† 19:14 Zocārāmaara maā Escevaba jai āyā jaretabara de ara idjira sacerdote dji dromaana abadjia paratada edai carea. ‡ 19:19 Cincuenta mil parata torro edai careara ēberāba cincuenta mil ewari trajaida bāa.

§ 19:24 Latīā bedeadē Artemisara Diana trā jarabadjidaa. Griegorāba jarabadjidaa Artemisara biogoa beidebema idjaba warra toidebema ācōrēda.

ɓɒga ɓæ̃sicada. Māwāra Asia druade, jūma naļ ējūāne bida Artemisa ēpē panɒba waa dji dromada crīchadaēa.–

28 Maļ bedea ūrīsidade bio quīrūnapeda bia jara duanesidaa:
–jBio bia ɓɒa Artemisa Epesodebemara!–

29 Māwā duanane jūma purudebemarāra cawa crīchadaē piraposidaa. Maļne ɒCARɒba Paulo ume nībabadada umé jidadapeda puru dji jAREBADADA edesidaa: aba Gayo basía, ababemara Aristarco basía. Ādjira Macedonia druadebema basía. 30 Paulora mama ēberārā ume bedeade wā quīrīā basia, baribARɒ Jesu ījā beaba iduaribidaē basía. 31 Maļ awara ɒCARɒ Asiadebema bororāba Pauloa bedeada diabuesidaa. Idji ume dji biarā bērā bedea djuburiasidaa dji jAREBADADA wārāmārēā. 32 Maļmisa ābaa dji jARE panɒma jūmarāba cawa crīchadaē bērā ɓɒga nūmesia. Jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. Zocārāba adua panasidaa cārē cārēā ābaa dji jARE duanada.

33 Māwā duanane ɒCARɒba judio Alejandroda edasidaa puru quīrāpita bedeamārēā. Māwā osidaa dewara judiorāba idjira nocodaa chābari edepedada bērā. Maļne Alejandroba jūmarāda jAWABA chupeabisia. Idjia jara quīrīā basia judiorāra bedeade panɒēda.* 34 BaribARɒ idjira judioda cawasidade jūmarāba nāwā dārā bia jarasidaa:†

–jBio bia ɓɒa Artemisa Epesodebemara!–

35 Maļbe Epesodebema carta ɓɒbariba ēberārā powua nūMARa chupeabipeda jarasia:

–Achirā Epesodebema, jūmarāba cawa panɒa ācōrēwērā Artemisa de dromara, idji zaca ɓɒ bajāneba ɓaēda sida dadji purude wagabadada. 36 Ni abaɒba maġARA poya sewaada adaēa. Maļ bērā biara ɓɒa chupeadida. Bio crīchadaēne ni cārē sida orānadua. 37 Naļ ēberārāba dadjirā ācōrēwērā de dromane ne drɒadaē panɒmīna wa idjidebemada biē bedeadaē panɒmīna bārāba namaa enesidaa. 38 Demetrioba idji ume ne obadarā bida djārāda jara quīrīā panɒARɒ, nēBARa cawa obadarā quīrāpita wānida panɒa. 39 Bārāba dewara nēBARada jara quīrīā panɒARɒ, dji bororāba puru ābaa jARE panane jaradadua. ĀdjibARɒ cawa jaradia. 40 Idi quīrūbucapedada carea romanorāba jaradisicada dadjirāba ādji leyra igara panɒda. Ādjia cārē cārēā māwā osidaada adibARɒ, ni cārē sida poya panunaēa.–

41 Māwā jarapeda dji carta ɓɒbariba jūmarāda wābigasia.‡

* 19:33 Griego bedeade maļ versíclora ebuda ɓɒēa. † 19:34 Dārā. Griego bedeade ɓɒ ɓɒa “hora umé.” ‡ 19:41 ɒCARɒ cartade versículo 41ne ɓɒ ɓARA versículo 40de ɓɒa. Maļne versículo 41ra neēa.

20

Paulo Macedonianaa, Greciadaa bida wāna

1 Māwā quīrū duananacarea Pauloba Jesu ĩjā beara tr̄cuapeda ādjirā ume bedeasia dadjirā Borora biara ĩjānamārēā. Maļbe wāyaana apeda ojūēcuapeda Macedonia druadaa wāsia.* 2 Jūma maļ druade p̄r̄r̄r̄ nībaside djabarāda carebabadjia dadjirā Borora biara ĩjānamārēā.† Maļbeβ̄r̄r̄r̄ Grecia druade jūēsia. 3 Mama jedeco ūbea basia. Paulo Siria druadaa barcode wāi baside cawasia judiorāba idji biē odi carea bedea ausidada. Maļ carea Macedonia druareba wāsia. 4 Pirro warra Sopater Berea purudebemada, Segundo idjaba Aristarco Tesalonica purudebemada, Gayo Derbe purudebemada, Tiquico idjaba Tropimo Asia druadebemada, Timoteo sida idji ume Asia druadaa wāsidaa.‡ 5 Maļ djabarāra dai na wānapeda Troa purude jļā panasidaa. 6 Paļ ēsābari neē β̄ cobada ewari badacarea दौरा Pilipo purudeba barcode wāsidaa. Ewari juesumane ādji ume Troade dji unusidaa. Mama siete ewari panesidaa.

Troa purude duanana

7 Maļbe nabema ewari domiane Jesu ĩjā bea ume ābaa dji j̄residaa Jesu quīrānebađi carea cobadara codi carea.§ Maļne Pauloba jaradia basia. Nurēma wāida β̄ bērā wadi ariquētra bedea basia. 8 Dairāra ātaarebema dejāne ābaa dji j̄re panasidaa. ĩbīrāda zocārā coa nūmeasia. 9 Maļne cūdra Eutico abadada dajadaa ac̄badade chūmasia. Paulora dārā bedea β̄ bērā maļ cūdrara daupeaba cāi dogosia. Māwā β̄de dejā ūbeadeba uđu wāsia. Idjira jaidadada ēberārāba bara edasidaa. 10 Paulora uđaa zepeda dji cūdra λ̄r̄ barru cobepeda β̄r̄asia. Maļne jarasia:

–Dauperarānada. Idjira zocai β̄a.–

11 Paulora wayacusa dede eđa wāpeda Jesu quīrānebađi carea cobadada ādjirā ume cosia. Maļbe wadibida bedea β̄de λ̄nadr̄peda wāsia. 12 Dji cūdrara diguidaa zocai edesidaa. Maļ carea jūmarāda β̄sr̄ida duanesidaa.

Troadeba Mileto purudaa wāpedada

13 Paulora Asoļ purudaa óare wā quīrĩāsia. Barib̄r̄r̄ दौरा daira barcode na wābisia. Mama idjira badoyada asia. Daira ara maļda wāsidaa. 14 Asoļne Paulo ume dji ununapeda barcode

* 20:1 Ojūēcuapeda. Griego bedeeđe zocārā cartade maļra neēa. † 20:2 Paulora poa aba ēsadra Macedonia druade basia. Maļne carta 2 Corinto abadada basia. ‡ 20:4 Asia druadaa. Griego bedeeđe λ̄c̄r̄r̄ cartade maļra neēa. § 20:7 Jesu quīrānebađi carea cobadada codi carea. Griego bedeeđe β̄ β̄a “paļ cōr̄cuadapeda cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 2:42; 1 Corinto 11:23-26.

badosia. Mañbe Mitilené purudea wāsidaa. ¹⁵ MamaΛba wānapeda nurēma Quío morro quĩrāpe jũene wāsidaa. Nurēma Samo purude wibarisidaa. Mañbe Trogilode wibaridapeda nurēma Mileto purude jũesidaa.* ¹⁶ Paulora Asia druađe dārā ba amaaba Epeso purude wibariē wāyā wāsia. Idjira isabe Jerusaleñne jũe quĩrĩā basia. Idjia crĩchasia poya jũeibΛrΛ Pentecoste ewaride mama baida.

Pauloba djabarā Epesodebemarāa bedeada

¹⁷ Mileto purude bΛde Pauloba Epesodebema djabarā wagabadada trΛbisia. ¹⁸ Idjima jũesidade Pauloba jarasia:

–Bārāba cawa panΛa mΛ naΛ Asia druađe jũenaneba aba wābΛrΛdaa sāwā bārā tāēna nĩbabadjida. ¹⁹ MΛra dji dromada crĩchaē dadjirā Boroba quĩrĩā bΛra o basia. Edađe jĩā babadjia idjaba judiorāba mΛra biē o quĩrĩā panana bērā bia mĩga babadjia. ²⁰ Māwāmĩna mΛa jūmarā quĩrāpita, bārā deza biđa bārā carebai carea jaradia babadjia. Ni maĩrĩ biđa jaradia ama baca basia. ²¹ Judiorāa, judiorāéa biđa mΛa jarasia cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā idjaba dadjirā Boro Jesucritora ĩjānamārēā.

²² Jāñbe Ācōrē Jaureba mΛra wābi bΛ bērā Jerusaleñnaa wāya.† BaribΛrΛ mΛa adua bΛa jāma cārēda sāwāida. ²³ Ababe cawa bΛa Ācōrē Jaureba mΛa puruza ebuda jarabarida mΛra bia mĩga baida idjaba preso baida. ²⁴ BaribΛrΛ mañnebemada mΛa jūmawāyā crĩchacaa, mΛ bia baira jΛrΛē bΛ bērā. Ababe dadjirā Boro Jesuba mΛa obi bΛra pārā quĩrĩā bΛa. Mañ bērā bedea bia Ācōrēba idji biadeba careba bΛdebemada mΛa jara baya.

²⁵ Ācōrēba idji ēberārā bia pe erobΛdebemada mΛa bārāa jara babadjia. BaribΛrΛ idi cawa bΛa bārāba mΛra waa ununaēda. ²⁶⁻²⁷ MΛa ne wayaa neē Ācōrēba bārā itea o quĩrĩā bΛda jūma ebuda jara babadjia. Mañ carea idi mΛa jaraya: abaΛda aduaibΛrΛ, mΛra bedeađe bΛēa.

²⁸ Ācōrēba idji Warra oadeba ēberārāra idji itea edasia.‡ Ācōrē Jaureba bārāra bΛcārĩa djabarāra waga pananamārēā. Mañ bērā ara bāduba bio quĩrācuita beadadua idjaba Ācōrē warrarā sida jūma waga pananadua. ²⁹ MΛa cawa bΛa mΛ wānacarea ēberā cadjiruarāda usa cadrΛa quĩrāca bārā tāēna zedida djabarā jūma ārĩni carea. ³⁰ Ara bādjidebemarā biđa sewada jaradiadia Jesu ĩjā bearāba ēpēnamārēā. ³¹ Mañ carea

* **20:15** Trogilode wibaridapeda. Griego bedeađe zocārā cartade mañra neēa.

† **20:22** Ācōrē Jaureba mΛra wābi bΛ bērā. Griego bedeađe mañba idjaba jara bΛa: “MΛ jaurede wāida bΛda cawa bΛ bērā.” ‡ **20:28** Ācōrēba idji Warra oadeba. Griego bedeađe ΛcrΛa cartade bΛ bΛa: “Dadjì Boroba ara idji oadeba.”

quĩrãcuíta beadadua. Quĩrãnebadadua m̃la poa ũbea ãsa, diamasi bida jĩã b̃lba b̃adjiza sãwã nĩbadida pañda jaradia basida.

³² Jãlbe djabarã, m̃la bãrãra Ācõrẽ j̃lwade b̃l̃ya. Idji biadeba dadjirã careba b̃l̃debema bedeara quĩrãnebadadua. Idji biadeba b̃l̃ada diabaria bãrãba biara ijãnamãrẽã. Idjia diai jaradara idji biadeba bãrãba edadia. Jũma idji itea bia b̃l̃darãba maãra edadia.

³³ M̃la djãrã paratada, oroda, cacuade j̃l̃bari sida ara m̃ldji itea awuaẽ basía. ³⁴ Bãrãba bio cawa pañla ara m̃ldji j̃lwaba trajasida m̃la erobaida b̃l̃ara edai carea idjaba m̃l ume nĩnaa diai carea. ³⁵ Jũma m̃la odadeba bãrãa cawabisia b̃l̃ba traja pañneba dji poya trajadaẽ quẽdeada carebadida pañda. Quĩrãnebadida pañla dadjirã Boro Jesuba nãwã jarasida: “Djãrãa ne dia b̃l̃ara Ācõrẽ quĩrãpita biara b̃l̃a djãrãneba ne eda b̃l̃ cãyãbara.”—

³⁶ Mãwã jaradacarea Paulora chĩrãborode cobepeda jũma ãdjirã ume Ācõrẽa iwĩdisia. ³⁷ Maãbe bia wãbidi carea jũmarã bio jĩã pañlba Paulora ojũẽnapeda isõsidaa. ³⁸ Bio sopuasidaa waa ununaẽana ada bẽrã. Maãbe idjira barcodea diade wãsidaa.

21

Jerusaleãnaa wãpedada

¹ Maã djabarã amenapeda dairãra barcode Cos morrodaa jipa wãsidaa. Nurẽma Roda morrodaa wãnapeda Patará purude jũẽne wãsidaa. ² Maã Patarãde barco Penicia druadaa jipa wãi carea b̃l̃ada unusidaa. Maãg̃l̃de badodapeda wãsidaa. ³ Wãb̃l̃dade Chipre morro dromada j̃l̃wa ac̃lare unusidaa barib̃l̃l̃ Siria druadaa wãyã wãsidaa. Barcodebemarãba ne ameni carea Tiro purude wibarisidaa.

⁴ Mama dairãba Jesu ijã beada unupedada bẽrã ãdjirã ume siete ewari panesidaa. Maãne ãdjirãba Ācõrẽ Jauredeba Paulo jarasidaa Jerusaleãnaa wãrãmãrẽã. ⁵ Maã siete ewari badacarea dairãra wãsidaa. Jũma djabarãra, ãdji quimarã, ãdji warrarã sida dairã ume puru dajadaa wãsidaa. Mama pusa ib̃l̃de chĩrãborode duanenapeda Ācõrẽa iwĩdisidaa. ⁶ Maãbe wãniana adapeda barcode badosidaa. Maãne ãdjirãra diguida wãsidaa.

⁷ Maãbe Tirodeba barcode wãnapeda Tolemada purude jũesidaa. Mama djabarã ac̃l̃de wãnapeda ãdjirã ume ewari aba panesidaa. ⁸ Nurẽma wãnapeda Cesarea puru dromane jũesidaa. Mama Pelipe dede panesidaa. Maã Pelipera bedea

bia Jesudebema jarabari basía. Djabarã carebadamãrẽã si-ete edapedadadebema basía.* ⁹ Idjia caurãda wadi quima edadacada quĩmãrẽ erobasia. Maã wẽrãrãra Æcõrẽneba bedeabadarã basía.

¹⁰ Mama dãrã pan_Λne Æcõrẽneba bedeabari Agaboda Judea druadeba zesia. ¹¹ Dairã ac_Λde zeside Paulo bi trãjãbarida edasia. Maãba ara idji jĩrũra, j_Λwa sida jãpeda nãwã jarasia:

–Æcõrẽ Jaureba nãwã jara b_Λa: naã bi trãjãbari djibarida judiorãba Jerusaleãne nãwã jãnia. Maãbe judiorãéa jida diadia.–

¹² Maã ùrĩsidade dairãba, djabarã Cesareadebema bida Pauloa bedea djuburiasidaa Jerusaleãnaa wãrãmãrẽã. ¹³ Barib_Λr_Λ Pauloba jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã jĩã pan_Λ? ¿Cãrẽã mãra jãwã sopuabi pan_Λ? Ababe mã jãnamãrẽã b_Λã, ãteb_Λr_Λ Mã Boro Jesu bedea carea Jerusaleãne beui carea b_Λa.–

¹⁴ Maãne dairãba idjia jara panesidaa wãrãmãrẽã barib_Λr_Λ idji crĩchara poyadaẽ basía. Maã bẽrã waa maãnebemada bedeadaẽ basía. Æteb_Λr_Λ jarasidaa:

–Mãwã baib_Λr_Λ, dadjirã Boroba quĩrĩã b_Λ quĩrĩca oya.–

¹⁵ Maãbe wãni carea jũma odapeda Jerusaleãnaa wãsidaa. ¹⁶ Ac_Λr_Λ Jesu ïjã bea Cesareadebemada dairã ume wãsidaa. Ædjia ëberã Mnasoã abadamaa ededapeda dairãra idji dede panesidaa. Idjira Chipreddebema basía. Jesu ïjãnada dãrãb_Λr_Λ basía.

Paulo Jerusaleãne Santiago ume bedeada

¹⁷ Jerusaleãne jũesidade djabarãba dairãra bio b_Λsrida edasidaa. ¹⁸ Nurẽma Paulora dairã ume Santiago ac_Λde wãsidaa.† Djabarã bororã sida jũma mama duanasidaa. ¹⁹ Maãbe Pauloba “mẽrã djabarã” apeda Æcõrẽba idjideba judiorãéma odada jũma daucha nẽb_Λr_Λasia. ²⁰ Maã ùrĩsidade djabarãba Æcõrẽa bia bedeasidaa. Maãbe ãdjia Pauloa jarasidaa:

–Djaba, b_Λa cawa b_Λa judiorã bio zocãrãba Jesura ïjã pan_Λda. Æcõrẽba Moisea diada ley sida ãdjirãba bio ëpẽbadaa. ²¹ Barib_Λr_Λ ãdjirãba b_Λdebemada sewada ùrĩsidaa. Ac_Λr_Λba ãdjirãa jarasidaa b_Λa jũma judiorã griego tãena bearãa Moiserã igarabi b_Λda, ãdji warrarãra cacua wẽãgobicada, idjaba waabema dadji judiorãba obada sida obicada. ²² ¿Sãwã odi

* **21:8** Hecho 6:1-6; 8:1-13, 26-40. † **21:18** Maã Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrĩã bedeade Santiago trãra zesia “San Jacobo” isabe jarab_Λr_Λdeba. Carta Santiago abadara maã Santiagoba b_Λasia.

mañra sewada cawadamãrẽã? BΛ jũenara dãrãéne cawadía. Mañbe wãrãda bΛ biẽ odi carea powuadía.†

23 Mañ carea daimaarã bΛa nãwã oida bΛa: dairã tãena djabarãda quimãrẽ panΛa. Ádjia Ácõrẽ quirãpita ne oi jara-pedaðara jũma obΛdaa. 24 Mañ djabarãra Ácõrẽ de dromanaa ededua. Mama Ácõrẽ quirãpita bia beadi carea odadua. Ádjia Ácõrẽa diadida panΛra bΛabΛrΛ diadua. Mãwãra ádjira poya borobichia tΛdia cawabidi carea ádjia ne oi jarapedaðara jũma osidada.§ Mañba jũmarãba cawadía bΛdebema jara panΛra sewada, idjaba cawadía bΛra wãrãda jipa nĩbabarida Moise leyba jara bΛ quirãca. 25 BaribΛrΛ judiorãé Jesu ñjã beaba odida panΛra daiba cawa jaradapeda cartade bΛsidaa: ádjirãba ned-jara jΛwaba oða ácõrẽa diadada codiẽ panΛa, oa sida codiẽ panΛa, animarã otrãjã beada sida codiẽ panΛa, idjaba auðu nĩbadiẽ panΛa.-*

26 Nurẽma Pauloba, mañ ëberãrã bida jΛwa osidaa Ácõrẽ quirãpita bia beadi carea. Mañne Ácõrẽ de dromanaa wãnapeda jarasidaa cãrẽ ewaride Ácõrẽ quirãpita bia pananida. Mañ ewaride ádjiza Ácõrẽa animarãda babue diadida panasidaa.

Judiorãba Paulo jidapedada

27 BaribΛrΛ siete ewari jũebΛrΛ baside ãcΛrΛ judiorã Asia druadebemada Ácõrẽ de droma dajada panasidaa. Mañ judiorãba Paulo unusidade jũma ëberãrã arima duanΛra quirũbigadapeda Paulora jidasidaa. 28 Mañne jĩgua jara panasidaa:

–¡Israelerã, dairãra carebadadua! NañgΛ ëberãba druaza jaradia bΛa dadji israelerãra, dadjirã leyra idjaba Ácõrẽ de droma sida biẽ tabeada. ¡Mañ awara griegorãda Ácõrẽ de droma caita edesia!† ¡Nañ de ababe Ácõrẽ itea bΛda biẽ bΛsia!–

29 Ádjirãba mãwã jarasidaa Tropimo Epesodebemada Paulo ume purude nĩda unupedada bẽrã. Crĩchasiada Pauloba Tropimora Ácõrẽ de droma caita ede basida.

30 Mañne jũma Jerusaleñnebemarã quirũnapeda piraposidaa. ΛcΛrΛba Paulora jidadapeda Ácõrẽ de droma dajadaa errebari edesidaa. Mañbe eda wãbadara jũma jũãtrΛcuasidaa. 31 Paulo bea quirãã panΛmisa abaΛba romano sordaorã boro dji dromaa jarade wãsia jũma Jerusaleñne duanΛra quirũbucasidada. 32 Ara mañda idji sordaorãda,

† 21:22 Mañbe wãrãda bΛ biẽ odi carea powuadía. Griego bedeadẽ ãcΛrΛ cartade mañra neña. § 21:24 Numero 6:13-20. * 21:25 Hecho 15:28-29.

† 21:28 Judiorãra Ácõrẽ de droma caita wãnida panasidaa baribΛrΛ griegorãra jĩgabe panenida panasidaa.

ãdji bororã sida trãpeda ëberãrã quĩrũbuca duanãmaa pira wãsidea. Judiorãba ãdjirã zebãda unusidade Paulo puo pananada idu bãsidea. ³³ Sordaorã boro dji droma araa jũeside Paulora jidapeda carena uméba jã bãbisía. Maãbe ëberãrã powua nũmãla iwidisia Paulora caida idjaba cãrêda osi cawaya. ³⁴ Maãne jũmarãda quĩrã awara bia duanasidaa. Baribãrã sordaorã boro dji dromaba cawa ùrĩca basía ëberãrã bio bãga duanã bẽrã. Maã carea Paulora sordaorã duanabadamaa edebisia. ³⁵ Dji dumema jũesidade mamaãba sordaorãba Paulora jira edesidaa, judiorãra bio quĩrũ duanã bẽrã. ³⁶ ãdjirãba sordaorã caidu jĩgua jarabadjidaa:

–¡Idjira beatadadua!–

Pauloba judiorã powua duanãa jarada

³⁷ Sordaorãba Paulo ãdjirã duanabada dede eda edebãdade Pauloba ãdjirã boro dji dromaa griego bedeadeba iwidisia:

–¿Bia bãca mãra bã ume bedeaida?–

Dji dromaba panusia:

–¿Bãa griego bedeara cawa bãca? ³⁸ ¿Bãẽca Egiptodebema, ëberãrã sããbeda quĩrũbigadada? ¿Mĩã beabadarãda ëjũã põãsa ewaraga bãdaa mil quĩmãrẽ pe edesiẽca?–

³⁹ Maãne Pauloba jarasia:

–Mãwãéa, mãra judioa. Cilicia druadebema. Tarso puru dromane tosidea. Mã quĩrã djuburia puru quĩrãpita idu bedeabidua.–

⁴⁰ Dji dromaba idu bedeabisia. Maãbe Paulo dumene ãta nũmãba idji jãwaba ëberãrãra chupeabisia. Chupeasidade hebreo bedeade bedeasia.

22

¹ Pauloba jarasia:

–Mã djabarã, mã bororã, ùrĩnada. Ara mãdjidebemada jaraya.–

² Idjira hebreode bedeã bãda ùrĩsida bẽrã ãdjirãra chupea duanesidaa. Maãne Pauloba jarasia:

³ –Mãra judioa. Cilicia druade Tarso purude tosidea. Baribãrã mãra nama Jerusaleãne warisia. Jaradiabari Gamalielba mãla jũma dadji drõã naẽnabemarã leyba jara bãra bio jaradisia.* Mãla ãcõrera bio ëpẽ bãbadjia bãrãba ëpẽbada quĩrãca. ⁴ Maãba O Djiwidi ãjã beada biẽ oi carea mãla ëpẽbadjia. Umaquĩrãrãda, wẽrãrã sida preso bãcuabisia. Idjaba ãcãra beabisia. ⁵ Maãgara sacerdote dji dromaba, jũma judio drõãrã dji dromarã bida cawa panãa. ãdjia mãla cartada diasidaa judiorã Damascodebemaba cawadamãrẽã

* 22:3 Hecho 5:34-39.

O Djiwidi ēpē beara m̄la jidaida b̄ada. Māba m̄ra Damascodea w̄sia ādjirā nāl Jerusalēnaa jida enepeđa dji bororāba cawa odamārēã.

⁶ Barib̄aγa Damascode jūēbodode umatipa basica b̄aa. Māne cawaēne bajāneba uruada m̄ma j̄rā tēūsia. ⁷ M̄ egode baeside bedeada ūr̄sia. Māl bedeaba m̄́a jarasia: “Saulo, Saulo, ¿cārē cārēã m̄ra biē oi carea ēpē b̄a?” ⁸ M̄la iwidiisia: “M̄ boro, ¿b̄ara cai?” Idjia panusia: “M̄ra Jesu Nazaredebemaa. B̄a biē oi carea ēpē b̄ara m̄́a.” ⁹ M̄ ume n̄naba māl urua unusidade dauperasidaa, barib̄aγa m̄l ume bedeab̄aγara ūr̄inaē basia.† ¹⁰ Māne m̄la iwidiisia: “M̄ Boro, ¿b̄aa cārēda qūir̄iã b̄a m̄la oida?” Dadji Boroba panusia: “Piradr̄apeđa Damascodea w̄dua. M̄la j̄ama jaraya cārēda oida b̄ada.” ¹¹ Māl urua j̄rā tēūb̄aγaba m̄ra dauberreasia. Māl b̄ērā m̄l ume n̄naba m̄l j̄awade jidapeđa Damascodea edesidaa.

¹² Mama ēberā Ananía abadada basia. Māl Ananíaba Ācōrēda waya b̄a b̄ērā dadjirā leyra bio ĩjā o basia. Jūma judiorā Damascodebemaba idjidebemada bia bedeabadjidaa. ¹³ Māl Ananíaba m̄ra ac̄ade w̄sia. Caita w̄peđa jarasia: “Djaba Saulo, wayacusa b̄a dauba unu bedua.” Ara mālda m̄l daura biapeđa idjira unusia. ¹⁴ Mālbe Ananíaba jarasia: “Ācōrē dadji drōã naēnabema ume badaba b̄ara edasia idjia qūir̄iã b̄ada cawamārēã, dji Jipa b̄ada unumārēã, idjaba idji bedeab̄aγada ūr̄imārēã. ¹⁵ Jūma b̄aa ununada, ūr̄ina sida jūmarāa jaraya. ¹⁶ ¡Waa j̄l̄ār̄ãdua! Piradr̄apeđa borocuedua. Idjia iwidiidua. B̄aa cadjirua odara idjia jūma qūir̄ãdoaya.”

¹⁷⁻¹⁸ Māwānacarea m̄ra jēda Jerusalēnaa zesia. Ewari aba Ācōrē de dromanaa w̄peđa idjia iwidi basia. Māne m̄la cāimocara qūir̄ãca dadji Boroda unusia. Idjia m̄́a jarasia: “Jerusalēneba isabe āyã w̄dua. B̄aa m̄lnebema jara b̄ara namabemarāba ĩjānaēã.” ¹⁹ ĩjānida cr̄icha bađa b̄ērā m̄la n̄wã jarasia: “M̄ Boro, ādjirāba bio cawa pan̄a naēna m̄ra judiorā dji j̄arebada deza w̄peđa b̄a ĩjā beara jidapeđa puobadjida idjaba preso b̄abadjida. ²⁰ B̄adebema bedea b̄a carea Estebāl beasidade m̄l sida arima basia. Idji beab̄adada m̄la bia unusia. Māl awara ādjia ĩr̄l j̄l̄badara m̄la waga basia.” ²¹ Barib̄aγa dadji Boroba m̄́a jarasia: “W̄dua. M̄la b̄ara t̄ama judiorāēmaa diabueya.”–

Romanorāba Paulo soaba udia panana

† 22:9 Dauperasidaa. Zocārā carta griego bedeade beade māl bedeara neēa.

22 Pauloba jara b̄ara judiorāba chupea ūrī duanasidaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba idjira judiorāēmaa diabueyada aside j̄igua jara duanesidaa:

–j̄jā̄l ēberāra zocai bacara b̄aa! j̄Beadadua!–

23 Māwā bia duanane ādjia λrλ j̄lbadara quīrūbideba jārāpe duanesia idjaba egoro porara λtaa jāmāposidaa. 24 Maλ bērā sordaorā boro dji dromaba jarasia Paulora sordaorā duanabada dede eda ededapeda soaba udamārēā. Māwā obisia Pauloba jaramārēā cārē cārēā judiorāra idji ume quīrū duanada. 25 BaribΛΓΛ idji udi carea j̄lbadade Pauloba sordaorā boro arima b̄āa jarasia:

–¿Bārāba romanoda uvida panΛca idji cawa odi naēna?–

26 Maλ ūrīside sordaorā borora dji dromamaa wāpeda jarasia:

–¿B̄aa cawa b̄aca cārēda obΛrΛda? Jā̄l ēberāra romanoa.–

27 Maλbe sordaorā boro dji dromara Paulomaa wāpeda iwidisia:

–¿Wārāda b̄ara romanoca?–

Pauloba panusia:

–Māē, m̄ra romanoa.–

28 Sordaorā boro dji dromaba jarasia:

–Romano bai carea m̄a paratada waib̄aa diasia.–

Pauloba jarasia:

–M̄ra todadeba romanoa.–

29 Ara maλda Paulo udi carea pananaba idu b̄asidaa. Sordaorā boro dji dromaba Paulora romanoda cawaside bio ne wayasia romanoda ubi carea j̄lbida bērā.

Paulo judio dji droma bearā quīrāpita bada

30 Nurēma sordaorā boro dji dromaba waḍibida cawa quīrā b̄asia cārē cārēā judiorāba Paulora biē jara panasidada. Maλ carea idjira carenaba j̄l badada ērā b̄asia.† Maλbe sacerdote bororāda, jūma judiorā dji dromarā sida ābaa j̄aresia. Maλne Paulora enepeda ādjirā quīrāpita b̄asia.

23

1 Pauloba judiorā dji dromarāmaa aΛpeda jarasia:

–M̄ djabarā, m̄ra necai b̄aa cawa b̄a bērā idi bida Ācōrē quīrāpita bia nīda.–

2 Maλne sacerdote dji droma Ananīaba Paulo caita panāa jarasia idji itede udamārēā.* 3 Maλ carea Pauloba Ananīaa jarasia:

† 22:30 Carenaba j̄l badada. Griego beḍeade λcΛΓΛ cartade maλra neēa. * 23:2 Maλ Ananīara sacerdoterā boro basia poa 47ḍeba aba 59ḍaa. Idjira bio cadjirua b̄asia. Judioda māwā b̄amīna judiorāba idjira beasidaa poa 66ḍe. Capítulo 5ḍe dewara Ananīanebemada b̄ā b̄aa. Idjaba capítulo 9ḍe, 22ḍe bida dewara Ananīanebemada b̄ā b̄aa.

–¡Bada Ācōrēba uya! ¡Baa jaradiabari quīrāca ocaa!† Baa jama chūmāa Ācōrē leydeba māra cawa oi carea baribara jma ubi baḏeba ara maḏ leyda igara ba!–

⁴ Maḏne caita duanaba Pauloa jarasidaa:

–Sacerdote dji droma Ācōrēba baḏada ḡba jāwā quēāica?–

⁵ Pauloba jarasia:

–Djabarā, māa adua basia idjira sacerdote dji dromada. Cawadabara māa māwā jaraē bacasia, Ācōrē Bedeade nāwā ba ba bēra: “Bāra borora biē jararānada.”‡

⁶ Māwā baḏe Pauloba cawasia dji dromarāra ḡcāra saduceorāda, ḡcāra pariseorāda. Maḏ carea ādjirāa jḡgua jarasia:

–Djabarā, māra pariseoa. Mā drōā naēnabemarā sida pariseorā basia. Maḏ bēra jḡba ba beudarāra ḡrēbaḏida. Maḏ carea ḡcāra māra cawa oḏa quīrā panā.–

⁷ Pauloba māwā jarada carea pariseorāra saduceorā ume caicayadapeḏa awara awara crīcha duanesidaa. (⁸ Saduceorāba jarabadaa beudarāra ḡrēbaḏacada, bajānebema nezocarā neḏa, jaure sida neḏa. Baribara pariseorāba jūma maḡara jḡba panā.) ⁹ Caicaya duanā bēra baḡa duanesidaa. Judiorā ley jaradiabada dji pariseorāba piradradapeḏa jḡgua jarasidaa:

–Dairāba unu panā naḏ ēberāra bedeade baḏeḏa. Āibēra jaureda wa bajānebema nezocada idji ume bedeasisicada. Māwā baibara ḡsāwā Ācōrē ume djōni?–§

¹⁰ Ādjirāra wetara caicaya duanā bēra sordaorā boro dji dromaba waya basia Paulora ta eubari beḏida. Maḏ bēra sordaorāda wābisia Paulora ādji tāēnabemada jārinapeḏa sordaorā duanabada deḏe eḏa eḏeḏamārēā.

¹¹ Maḏ diamasi dadji Borora Paulomaa zepedā nāwā jarasia: “Paulo, sobiada. Mānebema nama Jerusaleāne beḏeḏa quīrāca Roma puruḏe biḏa beḏeaida ba.”

Judiorāba Paulo beḏia panā

¹² Nurēma judiorāda ḡcāra beḏe auidāa Paulo beḏi carea. Maḏ ēberārāba wārāneba beḏe baḏida ne cōḏeḏa idjaba baido doḏeḏa aba Paulo beabadaḏa. ¹³ Dji beḏe baḏeḏara cuarenta auḏu panasidaa. ¹⁴ Ādjirāra sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa biḏa wānapedā jarasidaa:

–Dairāba wārāneba beḏe baḏida ne cōḏeḏa idjaba baido doḏeḏa aba jā Paulo beabadaḏa. ¹⁵ Maḏ bēra nāwā oḏada. Bāra, jūma dji bororā biḏa sordaorā boro dji dromaa iwididada nu Paulora wayacusa bārāmaa enebimārēā.

† 23:3 ¡Baa jaradiabari quīrāca ocaa! Griego bedeade nāwā ba ba: “Baa de totroa soḏa quīrāca ba.” Mateo 23:27-28; Ezequiel 13:10-16. ‡ 23:5 Exodo

22:28. § 23:9 Māwā baibara ḡsāwā Ācōrē ume djōni? Griego bedeade ḡcāra cartade māra neā.

Jaradadua bārāba idjidebemada quĩrācuitaara iwidi quĩrĩã panλda. Enebλdade nama jũei naēna dairāba idjira beadĩa.–

¹⁶ Baribλrλ Paulo djabawērã warrada arima basia. Mañ cūdraba ādjia jara panλra ũrĩpeda sordaorã duanabadamaa Paulo a jarade wāsia. ¹⁷ Mañ carea Pauloba sordao boroda aba trλpeda jarasia:

–Nañ cūdrada dji dromaara bλmaa ededua. Idjia ne jara quĩrĩã bλa.–

¹⁸ Ara mañda cūdrara sordaorã boro dji dromamaa edepeda jarasia:

–Paulo, dji preso bλba mλra trλpeda jarasia nañ cūdrada bλmaa enemārēã. Idjia bλa ne jara quĩrĩã bλa.–

¹⁹ Mañbe sordaorã boro dji dromaba cūdra jλwade jidapeda āyã edesia. Mañbe iwidiisia:

–¿Cārēda mλa jara quĩrĩã bλ?–

²⁰ Mañne cūdraba jarasia:

–Judiorāra bedea ausidaa nāwã odi carea: ādjia bλa bedea djuburiadĩa Pauloda nu dji dromarã ābaa dji jλre panλmaa edebimārēã. Jaradia idjidebemada quĩrācuitaara iwidi quĩrĩã panλda. ²¹ Baribλrλ ādji bedeara ĩjārādua. Paulo beadi carea o caita cuarenta audu mĩrũ panλa. Ādjirāba wārāneba bedea bλsidaa ne codaēda idjaba baido dodaēda aba Paulo beabλdadāa. Ara nawena idji beadi carea panλa. Ababe jλã panλa bλa Paulo edebimārēã.–

²² Mañbe sordaorã boro dji dromaba cūdraa jarasia:

–Bλa mλa jaradara ni abala jararādua.–

Māwã jarapeda wābisia.

Romanorāba Paulo Cesareadaa edepedada

²³ Mañbe sordaorã boro dji dromaba idjiare beada umé trλpeda jarasia:

–Dosciento sordaorāda, setenta sordaorã cawayode wābadada idjaba dosciento sordaorã mĩāsu catλ beada edadapeda Cesarea purudaa diamasi wānadua.* ²⁴ Mañ awara cawayoda Paulo itea edadadua nañ Judea druadebema boro Pelimaa bia ededi carea.–†

²⁵ Sordaorã boro dji dromaba cartada nāwã bλ diabuesia:

²⁶ Mλ, Claudio Lisiaba nañ cartara bλbλrλa mλ boro dji droma Peli itea. Mλa quĩrĩã bλa bλra bia baida.

²⁷ Judiorāba nañ ēberāra jidadapeda beadi basĩa. Baribλrλ mλa cawasia idjira romanoda. Mañ bērã sordaorã ume wāpeda judiorã jλwaeabemada ēdrλ edasia. ²⁸ Mλa cawa quĩrĩã basia cārē cārēã idjira biē jara panλda. Mañ bērã

* **23:23** Diamasi. Griego bedede bλ bλa “diamasi a la nueve.” † **23:24** Mañ Pelira Judeadebema boro basĩa poa 52ēba aba 60daa. Cesarea purude babadjia.

idjira edesia judio dji dromarã äbaa dji jare panamaa.
²⁹ Mañne mña cawasia ababe ädji ley carea idjira biẽ jara panada. Baribara idjia cadjiruada oẽ ba bẽrã beadiẽ panana ni preso badiẽ panana. ³⁰ Mawãnacarea mña cawasia judiorãrã bedea ausidada idji beadi carea. Ara mañda idjira bamaa diabuesia. Idjaba mña ädjirãa jarasia idjida biẽ jara quĩrã panabara ba quĩrãpita jarade wãnida panada.

Bia badua.†

³¹ Ara mañda sordaorãba ädji boroba jaradara osidaa. Diamasi Paulora Antipatri purudaa edesidaa. ³² Nurẽma sordaorã jĩrũba wãbadara ädji duanabada dedaa jẽda wãsidaa. Mañne cawayode wãbadaba Paulora Cesareadaa edesidaa. ³³ Cesareade jũesidade sordaorãba cartara dji boroa diasidaa. Idjaba Paulo sida idjima edesidaa. ³⁴⁻³⁵ Mañ carta acpeða dji boroba Pauloa iwidisia sãmabema cawaya. Paulora Ciliadebemada cawaside nãwã jarasia:

–Ba biẽ jara panada zesidara mña ädjira, ba sida urĩa.–

Mañbe idjia sordaorãa jarasia Paulora Herodeba obida de dromane wagadamãrẽã.§

24

Paulo Peli quĩrãpita bedeada

¹ Ewari juesuma badacarea sacerdote dji droma Ananiara acara judiorã dji dromarã ume Cesareade jũesidaa. Ädjiane bedeabari Tertuloda edesidaa. Mañne Peli quĩrãpita Paulodebemada biẽ jarasidaa. ² Peliba Paulo enebiside mañ Tertuloba Paulodebemada biẽ jara nũmesia. Nãwã jarasia:

–Dji droma Peli, ba dai boro beda ewarideba nañ druade dãrã necai panana. Idjaba ba crĩcha cawaadeba ne zocãrãda o ba dairãrã biara duananamãrẽã. ³ Ba o ba carea dai beaza ne jũmane bia bada abadaa. ⁴ Baribara dãrã mĩã sã amaaba mña ba bedea djuburiaya ba biadeba dai bedeara urĩmãrẽã.

⁵ Dairãba cawa panana nañ eberãba nẽbarada o babarida. Idjia jũma nañ ejuãne judiorãa quĩrũbiga babaria. Idjira dji nazareno jã bearã boroa. ⁶ Mañ awara idjia Acõrẽ de dromara biẽ ba quĩrãsia. Mañ carea daiba idjira jidasidaa. [Dai leydeba cawa odi basia. ⁷ Mawãmĩna sordaorã boro Lisiaba idjira dai jawaedabemada jãrĩa. ⁸ Mañ awara jarasia nañ eberã biẽ jara panara bamaa zedida panada.]* Ba idjia bio iwidibara cawaya jũma daiba jara panara wãrãda.–

† 23:30 Bia badua. Griego bedeade acara cartade mañra neña. § 23:34-35 Mañ Herodera “Herode dji Droma” abadjidaa. Idjiabara warra zaquerãra Beleã purude quenabisia. Mateo 2:13-18. * 24:8 Griego bedeade acara cartade bedea corchetede bara neña.

⁹ Judiorã mama duanΛ bida jũma mañ bedeara wãrãana asidaa.

¹⁰ Mañbe dji boroba jΛwaba Pauloa jarasia bedeamãrẽã. Ara mañda Pauloba jarasia:

–Mñã cawa ðΛa ðΛa poa zocãrã nañ druadebemada cawa obarida. Mañ bẽrã mñra ara mñdjidebemada ðΛsrida bedeaya. ¹¹ Doce ewari ðΛa mñra Æcõrẽa bia bedei carea Jerusaleñne jũenada. ðΛa bariduaa iwidibΛΓΛ cawaya mñra wãrãda. ¹² Za mñ biẽ jara panΛba mñra ununaẽ basia djãrã ume caicaya nũmΛda wa ãberãrã quĩrũbiga ðΛda. Æcõrẽ de dromane, judiorã dji jΛrebada dede, ni purude bida mñã mãwã o ðΛda ununaẽ basia. ¹³ Nañ ãberãrãba poya cawabidaẽa ãdjia jara panΛra wãrãda. ¹⁴ BaribΛΓΛ ebuða jaraya mñã dai drõã naẽnabemarã Æcõrẽda ïjã ðΛda. Mñra O Djiwidi abadaebemaa. Ædjirãba jarabadaa mañ O Djiwidira abeda ãñ ðΛda baribΛΓΛ mñã Æcõrẽ leyra, Æcõrẽneba bedeabadaba ðΛpedada sida jũma ïjã ðΛa. ¹⁵ Mñã cawa ðΛa beudarãra Æcõrẽba jũma ãrẽbabida: dji jipa beada, dji cadjiruara sida.† Za mñ biẽ jara panΛ bida mñra cawa panΛa. ¹⁶ Mañ carea mñã ne jũmada obaria Æcõrẽ quĩrãpita, ãberãrã quĩrãpita bida jipa nĩbai carea.

¹⁷ Mñ Jerusaleñneba ãyã wãnara poa zocãrã ðΛa. Mama nĩbapeda mñ purudebemarã dji ne neẽ quedeã itea paratada diade zesia. Idjaba Æcõrẽa animarãda babue diade zesia. ¹⁸⁻¹⁹ Mañda Æcõrẽ de dromane o basia. Mamaa wãside idji quĩrãpita bia basia. Mañne ãcΛΓΛ judiorã Asiadebemaba mñra unusidaa, baribΛΓΛ ãberã powua nĩbaẽ basia idjaba ãberãrãra quĩrũbigaẽ basia. Mñ unupedadaba mñda biẽ jara quĩrã panΛbΛΓΛ, ãdjidrΛ ðΛ quĩrãpita zedida panΛa. ²⁰ MãwãẽbΛΓΛ za duanΛba jaradida panΛa cãrẽ cadjiruada unusidada dji dromarã quĩrãpita mñ edesidade. ²¹ Ababe poya jaradia mñã nãwã jĩgua jarasida: idi bãrãba mñra biẽ jara panΛa beudarãra ãrẽbadida ïjã ðΛ carea.–‡

²² Peliba O Djiwididebemada bio cawa basia. BaribΛΓΛ ara mañda Paulora cawa oẽ basia. ÆtebΛΓΛ jarasia:

–Sordaorã boro Lisia zebΛΓΛde mñã bãrã nẽbΛrara cawa oya.–

²³ Mañbe idjia sordaorã boroa Paulora wagabisia, baribΛΓΛ jarasia Pauloba o quĩrã ðΛara idu obimãrẽã. Idjaba iduaribisia Paulo ume dji biarãba idjira carebade zedamãrẽã.

²⁴ Mãwãnacarea Pelira dji quima Drusila ume wayacusa zesia. Mañ wẽrãra judio basia.§ Mañne Peliba Paulora

† 24:15 Daniel 12:2. ‡ 24:21 Hecho 23:6. § 24:24 Mañ Drusilara Herode Agripa Nabema cau basia. Dji djabara Agripa Umẽbema basia. Hecho 25:13.

trāsia idjia Jesucrito ĩjāninebema bedeā bāda ũrĩ carea. ²⁵ Māwā bāde Pauloba dadji jipa nĩbaidēbemada, cacua jipa erobaidebemada, Ācōrēba cawa oi ewari zeidebema sida bedeasia. Peliba maāgādebema ũrĩside ne wayapeda nāwā jarasia:

–Jālbe wādua. Mā bari bāde wayacusa bāra trāya.–

²⁶ Peliba crīcha basia Pauloba idjia paratada diaida ēdra bāmārēā. Maā carea ara cadra Paulora trābadjia idji ume bedeai carea. ²⁷ Poa umé badacarea Pelira dji boro badada ēdrasia. Maābe Porcio Pestoda dji boroda besia. Baribāra Peli ēdraside judiorā ume bia be quĩrĩā basia. Maā carea Paulora preso beesia.

25

Paulo Pesto quĩrāpita bada

¹ Dji boro badacarea Pestora Cesarea purude jūesia. Ewari ũbea bapeda Jerusaleānaa wāsia.* ²⁻³ Mama sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida Pestoa Pauloda biē jarasidaa. Ādjirāba Pestoa bedeā djuburiasidaa Paulora Jerusaleānaa enebimārēā. Māwā jarasidaa Paulora ota cawaēne beadida crīcha panā bērā. ⁴ Baribāra Pestoba panusia:

–Paulora Cesareade preso bāa. Māra dārāēne maaa wāya.

⁵ Maā bērā bārā dji dromaara beara mā ume Cesareadaa wānida panāa. Maā ēberāba baridua cadjiruada osibāra, mamabāra bārāba jaradida panāa.–

⁶ Pestora Jerusaleāne ocho wa die ewari basica bāa. Maābebāra Cesareadaa wāsia. Nurēma cawa obada dede chūmepeda Paulora enebisia. ⁷ Paulo enesidaē judiorā Jerusaleāneba zepedadaba idjira jūrā edasidaa. Maāne jarasidaa idjia cadjirua dromada zocārā osida, baribāra poya cawabidaē basia ādjia jara panāra wārāda. ⁸ Maāne Paulora ara idjiare bedeasia:

–Mā ni aba cadjiruada oē bāa. Judiorā leyra igaraē bāa, Ācōrē de dromara biē bāē basia idjaba Romanebema boro sida igaraē bāa.–

⁹ Baribāra Pestora judiorā ume bia be quĩrĩā bā bērā Paulo a iwidisia:

–¿Bāra Jerusaleānaa wā quĩrĩā bāca māa jāma cawa omārēā?–

¹⁰ Maāne Pauloba panusia:

–Māra nama Romanebema boroba bāda cawa obari quĩrāpita bāa. Namabāra bāa māra cawa oida bāa. Bāa bio cawa bāa māa judiorāra biē oē bāda. ¹¹ Māa cadjiruada

* 25:1 Maā Pestora Judeadebema boro basia poa 60deba aba 62daa.

osibaΓA, βα m̄ra beaida βα. M̄ra beacara βαada aēa. BaribaΓA naļ ēberārāba m̄ biē jara panΛra wārāé bērā ni abaΛba m̄ra ādji jΛwade βαcara βα. Maļ bērā m̄la quīrīā βα Romanebema borobaΓA m̄ra cawa oida.–

¹² Maļne Pestora idjía crīcha diabadarā ume bedeapeda Paulo jarasia:

–Βα quīrīā βα Romanebema boroba βαra cawa oida. Māwā baibaΓA, idjīmaa diabueya.–

Pesto Agripa ume bedeada

¹³ Māwānacarea judiorā boro Agripada idji djabawērā Berenice ume Cesareadaa Pesto acΛde wāsīdaa.† ¹⁴ Ādjira mama dārā panΛ bērā Pestoba Agripaa Paulodebemada nāwā jarasia:

–Peliba aba preso amenada nama βα. ¹⁵ M̄ Jerusaleānaa wā basīde sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida maļ ēberānebemada biē bedeapeda jarasīdaa idjira beamārēā. ¹⁶ M̄la ādjirāa jarasia abaΛda idji biē jara bea quīrāpita ara idjiare poya bedeaeβAΓA, romanorāba beadacada. ¹⁷ Maļ carea judiorāra namaa zesīdaa. Ādji jūēpedada nurēma m̄ra cawa obada dede chūmepeda maļ ēberāra enebisia. ¹⁸ BaribaΓA idji biē jara panΛba jaradaē basīa idjia cadjiruara osida m̄la crīcha bada quīrāca. ¹⁹ ĀteβAΓA idjira biē jara panasīdaa ādjia ījā panΛ awara jaradia βα carea idjaba ēberā Jesu abada carea. MaļΓAra beudamīna Pauloba jara βα zocai βαda. ²⁰ M̄la cawaē besia sāwā oida. Maļ carea m̄la Paulo a iwīdīsia Jerusaleānaa wā quīrīā βα cawaya mama cawa oi carea. ²¹ BaribaΓA idjia quīrīā basia Romanebema borobaΓA idjira cawa oida. Maļ bērā m̄la idjira nama preso βαbisia aba dji boromaa diabueβAΓAada.–

²² Maļne Agripaba Pesto jarasia:

–M̄la maļ ēberā bedeada ūrī quīrīā βα.–

Pestoba jarasia:

–NubaΓA βα ūrīya.–

Paulo Agripa quīrāpita bedeada

²³ Nurēma Agripa Berenice ume eda wāsīdade ebuda basia ādjira dji dromarāda. Maļne sordaorā bororāda, purdebema dji dromarā sīda eda errubusibasīdaa. Maļbe Pestoba Paulora enebisia. ²⁴ Pestoba jarasia:

–Judiorā boro Agripa idjaba jūma ēberārā nama dai ume ābaa dji jΛre duanΛ, za βα ēberā bārā quīrāpita βαra jūma judiorāba Jerusaleāne, naļ Cesareade bida biē jara panΛa. Ādjirāba m̄la bia jara panasīdaa idjira beamārēā. ²⁵ BaribaΓA

† 25:13 Agripa. Maļ ēberāra Herode Agripa dji Nabema abada warra basīa. Hecho 12:1-23. Berenice. Maļ wērāra Pesto quīma Drusila djabawērā basīa. Hecho 24:24.

māmaarā ni cārē cadjiruara oē ḅaa idji beadi carea. Mañne idjia iwidisia Romanebema boroba cawa omārēã. Mañ bērã māa idjira Romanaa diabuei carea ḅaa. ²⁶⁻²⁷ Idjia cadjirua odara dadjirã boroba cawamārēã māa cartade ebuda ḅaída ḅaa. BaribΛΓΛ cārēda ḅaída neē ḅaa. Māmaarā ni cārē sida ḅΛēbΛΓΛ crīcha neē ḅΛ quĩrāca diabueya. Mañ carea idjira bārã quĩrāpita enebisia. Judiorã boro Agripa, māa quĩrĩã ḅaa ḅΛabΛΓΛ biara ũrĩda. Māwã bārãba idjia bio iwidipedadacarea māa dadjirã boro itea idjia cadjirua odada poya cawa ḅΛisicada.–

26

¹ Mañbe Agripaba Pauloa jarasia:

–Ara ḅΛdjiare idu bedeabiya.–

Ara mañda Paulora jΛwa wapeda bedeasia:

² –Mā boro Agripa, māra ḅΛsrida ḅaa idi ḅΛ quĩrāpita ara mādjiare bedeai bērã. Māa cawabiya judiorãba biē jara panΛmĩna māra bedeade ḅΛēda. ³ ḅΛa bio cawa ḅaa dadji judiorãra sãwã beabarida idjaba cārē cārēã caicayabadada. Mañ bērã bedeada djuburiaya mā bedeara sēē ũrĩmārēã.

⁴ Jūma judiorãba cawa panΛa māra cūdraeda sãwã ḅasida mā druade idjaba Jerusaleñne bida. ⁵ Ādjirãba cawa panΛa māra pariseoda. Bariduaba mañda ḅΛ quĩrāpita jara quĩrĩã ḅΛbΛΓΛ jaraída ḅaa. ḅΛa cawa ḅaa judiorã ley ĩjã ođi carea pariseorãba quĩrācuítara obadada.

⁶ BaribΛΓΛ Ācōrēba dadji drōã naēnabemarãa diai jarađada jã ḅΛ carea idira ādjirãba māra biē jara panΛa. ⁷⁻⁸ Wārãda jūma Israel doce warrarãneba yōpedadarãba ĩjã panΛa Ācōrēba dadjirãra ãrēbabida. Mañ carea dadjirãba ãsa, diamasi bida Ācōrēa bia bedeabadaa. Mā boro Agripa, mañ ĩjã ḅΛ carea dewara judiorãba māra biē jara panΛa.–

Mañne Pauloba judiorã mama bearãa jarasia:

–Ācōrēba dadjirãra ãrēbabida ĩjã panΛbΛΓΛ ĩcārē cārēã ĩjãnaē panΛ idjia beu bađada aba ãrēbabisida?–

Māwã jarapeda Agripaa nēbΛΓAsia:

⁹ –Mā naēna crīcha ḅasia ne jūmada oida ḅΛada ēberãrãba Jesu Nazaredebemara ĩjãrãnamārēã. ¹⁰ Māa Jerusaleñne wārãda māwã osia. Sacerdote bororãba ādji trãneba mĀa idu Jesu ĩjã beara zocãrã preso ḅΛbisidaa. Idjaba mañ ēberãrã beabisidade māa bida bia ḅΛada asia.* ¹¹ Judiorã dji jΛrebada deza māa ādjirãra cawa obibadjia. ḅarima zocãrã ādjirãa Jesudebemada ogo biē bedeabisia. Māra ādjirã ume bio quĩrũ bađa bērã drua āĩbema purude bida biē oi carea ēpēbadjia.

* 26:10 Hecho 8:1-3.

¹² Ewari aba sacerdote bororāba m̄ra Damasco puruḏaa diabuesidaa ādji tr̄neba Jesu ijā beara preso jidacuamārēā. ¹³ Baribara, m̄ boro, umatipa ode n̄ne uruada āmāḏau cāyābara dorrodorroara b̄ada unusia. Mañ uruaba m̄ra, m̄ ume n̄na sida bajāneba j̄rā tēusia. ¹⁴ Jūma dairāra egode baesidaa. Mañne m̄a bedeada ūr̄isia. Mañ bedeaba m̄a hebreode nāwā jarasia: “Saulo, Saulo, ¿cārē cārēā m̄ra biē oi carea ēpē b̄a? Ara b̄aduba puabara cūmia l̄r̄l̄ t̄gabara quīrāca.” ¹⁵ Mañne m̄a iwidisia: “M̄ boro, ¿b̄ara cai?” M̄ Boroba panusia: “M̄ra Jesua. B̄a biē oi carea ēpē b̄ara m̄a. ¹⁶ Baribara piradr̄dua. Ara m̄da b̄a unubisia m̄ nezocada b̄a carea. B̄a ununada idjaba m̄a unubi sida bedeaida b̄a.† ¹⁷⁻¹⁸ M̄a b̄a b̄a ēberārā j̄awadebemada idjaba judiorāē j̄awadebemada ēdr̄ edaya. M̄a b̄a judiorāēmaa diabueya m̄ wārā bedeara cawadāmārēā.‡ Mañ b̄rā pāimane duananada ānaane n̄bada. Diauru j̄awadebemada ēdr̄apeda Ācōrēmaa zedia. M̄ ijābada carea ādjia cadjirua opedara Ācōrēba quīrādoaya. Idjaba Ācōrēba ādjirāra b̄aya idjia edada purudebemarāda beadāmārēā.”

¹⁹ M̄ boro Agripa, Jesuba mañ ewaride m̄a jaradara jūma ijā osia.§ ²⁰ M̄a naārā Damasco purudebemarāa jarasia ādjia cadjirua obadara igarapeda Ācōrēmaa zedāmārēā. Māwānacarea Jerusaleā purude, jūma Judea druade, idjaba judiorāēma bida abarida jarasia. Jūmarāa jarasia bia o pananeba unubidida panada ādjia cadjirua opedara wārāda igarasidada. ²¹ Mañ careabara judiorāba m̄ra Ācōrē de dromane jidapeda bea quīrāsidaa. ²² Baribara Ācōrēba mañ ewarideba āta careba b̄a b̄rā m̄a dji dromarāa, dji dromarāēa bida wadibida Jesudebemada bedeaba. Ācōrēneba bedeabadaba, Moise bida cārēda sāwāida jarasidaa. Mañdr̄ m̄a jara b̄a. ²³ Ādjirāba jarabadjidaa Ācōrēba ēdr̄ edabari diai jaradara bia m̄gaida basida idjaba beudarānebemada naārā l̄r̄ebaida basida ānaa dadjirā ēdr̄idebemada judiorāa, judiorāēa bida jarai carea.*

²⁴ Pauloba māwā idjiare bedeaba b̄ade Pestoba j̄gua jarasia:

–Paulo, b̄ara quīrāē b̄a. B̄a jūmawāyā carta cawa b̄adeba quīrāē besia.–

²⁵ Baribara Pauloba jarasia:

† **26:16** B̄a ununada. Griego bedeade ācara cartade b̄a b̄a: “B̄a m̄neba ununada.” ‡ **26:17-18** M̄ wārā bedeara cawadāmārēā. Griego bedeade b̄a b̄a: “Ādjirā daura ogadāmārēā.” § **26:19** Jesuba mañ ewaride m̄a jaradara. Griego

bedeade b̄a b̄a: “Cāimocara quīrāca ununara.” * **26:23** Isaía 42:6-7; 49:6.

–Dji droma Pesto, m̄lra dji quĩrã bīaa. M̄la jara b̄lra w̄rã b̄rã arīde b̄la. ²⁶ M̄l boro Agripaba mālnebemada cawa b̄la. Māl b̄rã m̄lra idji quĩrãpita ne wayaa neē bedea b̄la. M̄lmaarã idjia Jesu m̄wānara j̄ma cawa b̄la j̄umarāba ebuḁa n̄b̄lraḁbada b̄rã. ²⁷ M̄l boro Agripa, Ācōrēneba bedeadaba mālnebema b̄lpedadara ḁb̄la ĩjã b̄lca? M̄la cawa b̄la b̄la ĩjã b̄lḁa.–

²⁸ Agripaba Pauloja jarasia:

–ḁb̄la ara nāḁa m̄la Critora ĩjãbica?–†

²⁹ Pauloja jarasia:

–M̄la Ācōrēna iwīḁi b̄la d̄rãéne wa d̄rãb̄lraḁde bīḁa b̄lra idjaba j̄ma za m̄l bedea ũrĩ duan̄l sīḁa m̄l quĩrãca beḁdam̄rēã, barīb̄lraḁ nāl carena neē.–

³⁰ M̄wã jaradacarea Agripara, Pestora, Berenicera, j̄ma mama ch̄mea sīḁa pirad̄lḁsīḁa. ³¹ Dajadaa w̄napeda āḁjirãza jara duanasīḁa:

–Jãã ēberãba cadjirua oē b̄la idji beḁḁi carena wa preso b̄lḁi carea.–

³² Mālne Agripaba Pestoja jarasia:

–Romanebema boroba cawa om̄rēã nāl ēberãba iwīḁiḁaēbara, b̄la idjira poya ēḁḁl b̄lcaasia.–

27

Paulo Roma puruḁaa w̄na

¹ Māl ewarīde dji boroba jarasia dairãra Italia druad̄aa w̄nīḁa pan̄ḁa. Māl b̄rã Paulora, dewara preso bea sīḁa Julio j̄lwaeda b̄lca. Māl Juliora sordarã Augusto abadadebema dji boro basīa. ² Mālbe dairãra barco Adramitio purudebemane badodapeda w̄sīḁa. Māl barcora Asia druade puruza w̄b̄lraḁ basīa. Djaba Aristarco Macedonia druadebemada dairã ume w̄sīa. Idjira Tesalonica purudebema basīa.

³ Nurēma Sidoḁ purude wībarisīḁa. Mālne Julioba biadeba Paulora idji biarãmaa idu w̄bīsia idjia neē b̄lra diad̄am̄rēã. ⁴ Mālbe Sidoḁneba w̄nane n̄ūrãra minijīchia puá n̄m̄l b̄rã Chipre morro idjaba Asia ēsi w̄sīḁa. ⁵ Cilicia drua quĩrãpe idjaba Panpilia quĩrãpe auḁu t̄ḁapeda Li-ciadebema puru Mirade wībarisīḁa.

⁶ Mama sordarã boroba dewara barco Alejandría purudebemada unusia. Māl barcora Italia druad̄aa w̄b̄lraḁ basīa. Daira idji ume māl barcode badodapeda w̄sīḁa. ⁷ Ewari zocãrã n̄ūrã carea p̄ĩca w̄sīḁa. Gnido quĩrãpe j̄ūne w̄ni carea bia m̄ḁsīḁa. Wad̄i n̄ūrãra minijīchia puá n̄m̄l b̄rã Creta morro icawa p̄lrr̄lga w̄sīḁa Salmoḁ amia

† 26:28 Griego bedeadē mālba idjaba jara b̄la: “B̄la m̄la berara cr̄ichabisia Crito ēberã baida.”

quĩrãpe. ⁸ Pusa icawa bia mĩga wãbΛdada Lasea puru caita Necai Wibaribada abadama jũēne wãsidaa.

⁹ Bio dārãbΛda bẽrã judiorã ne codaca ewari dromada wãsia. Mañ ewarideba ãtaa pusade wãida minijĩchia babaria.* Mañ carea Pauloba dji bororãa jarasia nocodaa wārãnamãrẽã. ¹⁰ Nãwã jarasia:

–Achirã, mãa cawa bΛa nawena wãnibΛΓΛ minijĩchiade wãnida. Barcora ãrĩya. Bãrãba edebΛda sida jũma aduadia.† Mañ awara dadjirã sida zocãrã quininia.–

¹¹ BaribΛΓΛ sordaorã boroba Paulo bedea cãyãbara barco djibari bedeadã, barco peratΛbari bedea sida ãjãsia. ¹² Doidaade panani carea mañ Necai Wibaribadara biẽ basia. Mañ bẽrã zocãrãba crĩchasiãa biara bΛda Penice puruãa wãnida aba doidaa jõbΛΓΛãa. Mañ puru sida Creta morrode bΛa. Mama nãũrãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma babaria.‡

Nãũrã cadjiruaba barco ãyã ededa

¹³ Mañne nãũrãda jΛwa acΛareba aride puã nũmesia. Mañ carea ãmãdau bæbariare bia wãnida crĩchasiãa. Ancla jira edadapeda Creta icawa wãsidaa. ¹⁴ BaribΛΓΛ dãrãēne nãũrã cadjirua Euroclidoã abadada jΛwa araareba dji cãbãyã tΛ nũmesia. ¹⁵ Mañba barcora ãyã edesia. Barco quẽbΛra poya araa bΛdaẽ bẽrã nãũrãa idu edebisiãa. ¹⁶ Morro zaque Clauda abada ãbudecare wãsidade nãũrãra maãrĩ tumasia.§ Mañne jãba zaque ãdauare ãmΛda barcode eda poya bΛdaẽ pananapeda eda bΛsiãa. ¹⁷ Jãba zaque eda bΛpedadacarea barcora sogaba bio bΛrasidiãa ãrĩrããmãrẽã. Mañne waya panasidiãa Sirte ãbΛde poade wãnida. Mañ carea barcode wua ãtΛ jira bΛbadada edaa bΛdapeda idu nãũrãa edebisiãa.* ¹⁸ Nurẽma nãũrãra wadibida dji cãbãyã puã nũmasia. Mañ carea barcode traja panΛba netata edebΛdada daiðu bΛtacusiãa barcora wẽsaara ãmemãrẽã. ¹⁹ Nãũrãra wadibida dji cãbãyã puã nũmΛ bẽrã, ewari ãbeade ara ãdji jΛwaba netata barcodebema dji zΛgΛa beada daiðu bΛtacusiãa. ²⁰ Mãwã panΛne ewari zocãrã ãmãdau, chĩdau sida ununaẽ panasidiãa. Mañ ewari cadjiruade wadi panΛ bẽrã dairãba crĩchasiãa ãdrΛdaẽda.

* **27:9** Mañ ewari dromara ãcõrẽba cadjirua quĩrãdoai ewaria. Levitico 16:1-34; 23:26-32. Poa zebΛrΛza septiembre jedecode bæbaria. Septiembrede, octubrede bida pusade wãida minijĩchiaara bΛa. Idjaba noviembredeba aba febrerodaa wãnaca basia, jũmawãyã minijĩchia bΛ bẽrã. † **27:10** Mañ barco Alejandrobemanẽ trigoda waibΛa edebadjidaa Romanaa. ‡ **27:12** Mama nãũrãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma babaria. Griego bedeadẽ bΛ bΛa “mama bΛ ãmãdau bæbariare unubadaa.” ΛcΛΓΛ traduccioãne ãmãdau bæbariare cãyãbara “ãmãdau odjabariare” bΛ bΛa.

§ **27:16** Mañ Claudara idjaba Cauda trã jarabadaa. * **27:17** Barcode wua ãtaa jira bΛbadada. Griego bedeadẽ mañra ebuda bΛãa.

²¹ Zocārā ewari ne codaē duanasidaa. Mañ bērā Paulora dji bororā ēsi nūmepeda jarasia:

–Achirā, mġa bārā jarasia Cretadeba wārānamārēā. Mġa bedeada ĩjāpedadabara nañ minijġchiaē duananaē bacasia idjaba ne aduadaē bacasia. ²² Barib_{ARL} sopuarānada. Nañ barcora jūma ārīmīna ni aba_Λda beudaēa. ²³ Mġra Ācōrēna. Idjida ĩjā _ΛΛa. Idi diamasi ara mañ Ācōrēba idji nezoca bajānebemada mġmaa diabuesia. ²⁴ Maġ_Λba mġa jarasia: “Ne wayarādua, Paulo. _ΛΛra Romanebema boro quīrāpita bedeaida _ΛΛa. _ΛΛ carea Ācōrēba jūmarā nañ barcode wāb_Λdara idu quinibiēa.” ²⁵ Mañ carea, achirā, sopuarānada. Mġa ĩjā _ΛΛa Ācōrēba oida idji nezoca bajānebemaba mġa jarada quīrāca. ²⁶ Barib_{ARL} baridua morrode poade wānida pan_ΛΛa.–

Barco ārīna

²⁷ Domia umé bab_{ARL}de diamasi wadi nāūrāra dji cābāyā puá nūmasia. Maġba Adria pusade awacārġ basidaa. Ariquētra bab_{ARL}de barcode trajabadaba crġchasi_Λdaa ējūā caita jūē_Λdada. ²⁸ Pusa nābuada zasi_Λde veinte braza basia. Wagabe wāb_Λdade wayacusa zasi_Λdaa. Mañne quince braza basia. ²⁹ Mōgarādaa tēūne wāni wayaaba anclada quīmārē barco āda_Λre batabuesidaa. Mañbe bio daupera duan_Λba isabe ġnadr_Λida quīrġā panasi_Λdaa.† ³⁰ Māwā pan_Λne barcode trajabadara barcodeba chupea ēdr_Λē_Λida crġchasi_Λdaa. Mañ bērā jāba zaquera doēda _Λasi_Λdaa ancla nocoarebemada doēda _ΛΛ_Λda quīrāca. ³¹ Barib_{ARL} Pauloba sordaorā boroa, idji sordaorāa bida jarasia:

–Jāġ_{AR}rāda barcode panenaēb_{ARL} bārāra poya ēdr_Λēa.–

³² Mañ carea sordaorāba jāba zaque jġ _ΛΛ jġcarara t_Λtasi_Λdaa. Ara maġda jāba zaquera pusaba edesia.

³³ Āsobodode Pauloba jūmarāda ne codamārēā jarasia:

–Dadji sāwānida adua pan_Λ bērā domia umé bārāra ne codaē pan_ΛΛa. ³⁴ Mġa bedea djuburiaya ne codamārēā. Māwā cacua _ΛΛ_Λ beadia poya ēdr_Λē_Λ carea. Ni aba_Λda cārē sida sāwānaēa.–
‡

³⁵ Māwā jarapeda Pauloba paġda j_Λwade edapeda jūmarā quīrāpita Ācōrēa bia _ΛΛada asia. Mañbe cōrācuapeda cosia. ³⁶ Mañ unub_Λdade jūmarāda sobiadapeda ne cosidaa. ³⁷ Dairāra barcode 276 panasi_Λdaa.§ ³⁸ Ādjirā jāwūānapeda trigoda pusade batabuasi_Λdaa barcora wēsaara ūmemārēā.

† 27:29 Isabe ġnadr_Λida quīrġā panasi_Λdaa. Griego bedeade mañ bedeaba idjaba jara _ΛΛa ādji ācōrērāa iwidi_Λsidaa isabe ġnadr_Λmārēā. ‡ 27:34 Ni aba_Λda cārē sida sāwānaēa. Griego bedeade bġ _ΛΛa: “Bārā bu_Λdara ni aba bida aduaēa.”

§ 27:37 276. Griego bedeade ġCAR_Λ cartade 76 bġ _ΛΛa.

³⁹ Anadraside ãdjirãba êjũãda unusidaa baribara cawadaẽ basia sãma panada. Maã êjũãne jogaada basia ìba bara bada. Crichasidaa poyadibara, barcora mama poabidida. ⁴⁰ Maã bẽrã ancla jãcarara tãcuadapeda pusade jũma amesidaa. Idjaba barco bia ededi carea dji peratbari jã badada êrsidaa. Maãbe nocoarebema wua ara jira badara eubarisidaa nãurãba ìbadaa edemãrẽã. ⁴¹ Baribara barco quẽbara ìchitade poa nũmepeda poya nocodaa wãẽ basia. Mãwã bade pusaba jãwẽ nũmba barco ãdaura ãrĩ wãsia.

⁴² Maãne sordaorãba preso beara beadida crichasidaa doyya ù wãnapeda mĩrũ wããnamãrẽã. ⁴³ Baribara sordaorã boroba Paulora edra ba quĩrã basia. Maã bẽrã idu quenabiẽ basia, ãtebãra jũma dji ùbi cawa beada naãrã daidu tẽũbicuasida doyya wãnamãrẽã. ⁴⁴ Waabemara bacurude wa barcode ne beada ara wãbisia. Mãwã jũmarãda drua bia jũesidaa.

28

Malta morrode duanana

¹ Drua jũepedacarea dairãba cawasidaa maã morrora Malta abadada. ² Mamabemarãba dairãra bio bia edasidaa. Cue ze nũmba bẽrã idjaba cãrsa nũmba bẽrã ãdjirãba tãbada cajẽãnapeda coa nũmsidaa. Maãbe dairãa jarasidaa tãba cãne zedãnamãrẽã. ³ Pauloba bacuru pãsada jara pepeda tãba uruadãa batãcua basia. Maãne jãwãrãã carea dama arada edrasia. Maãba Paulo jãwade ca jira besia. ⁴ Maã damaba Paulo jãwade ca jira ba unusidade morrodebeamarãba ara ãdjiduba jara duanesia: “jãã ãberãra mãã beadaa! Pusadeba edradãmãna dadji ãcõrẽwẽrã Jipa Cawa Obari abadaba idjira idu zocai babiãa.”

⁵ Maãne Pauloba damara tãbadaa jãpetatasia. Idjira cãrẽ sida sãwãẽ basia. ⁶ Jũmarãba ara duanasia Paulora ogoroi cawaya wa cawãne beui cawaya, baribara mãwã dãrã ara panane Paulora ni mãrĩ bida biẽ beẽ basia. Maã bẽrã ãdjirãba dewara crichada edadapeda jarasidaa Paulora ãcõrẽda.

⁷ Maã morrode dji borora Publio abadjidaa. Maã Publioba dairã duana caita êjũãda erobasia. Idjia dairãra idji dede ewari ùbea bio bia edasia. ⁸ Mãwã panane Publio zezara amine ba bẽrã idjaba cawa nũmba bẽrã cadade basia. Maãne Pauloba idjira arade wãsia. ãcõrẽa iwidipeda idji jãwara ara bãpeda biabisia. ⁹ Maã carea dewarã cacua biẽ beada zedapeda Pauloba biabisia. ¹⁰ Maã ãberãrãba dairãra dji dromarã quĩrãca bia osidaa. Wayacusa barcode badosidade daiba neẽ pananara ãdjirãba jũma diasidaa.

Romane jũepedada

11 Malta morrode dewara barco Alejandriadebemada basia. Doidaa bēṛā maḷ barcora āyā wāé basia. Jedeco ūbea baḍacarea dairāra maḷ barcode wāsidaa. Dji barco quēbade ādji ācōrē zaca beada umé o erobasia: aba Cástor abadaa, dewarabemara Polu abadaa.* 12 Wābade Siracusa purude wibarisidaa. Ewari ūbea mama panasidaa. 13 Mamaaba pusa icawa wānane Regio purude wibarisidaa. Nurēma wānane nāūrāra ādauareba tḷ nūmḷ bēṛā ewari uméne Puteoli purude jūesidaa. 14 Mama dairāba djabarāda ḷcḷḷḷ unusidaa. Ādjirāba dairāa jarasidaa ādji ume domia aba pananamārēā.

Mamaaba Roma purudaa jīrūba wāsidaa. 15 Djabarā Romanebemaba dai wābada ūrīsidade audiabaride zesidaa. ḷcḷḷḷda Apio purudaa zesidaa idjaba ḷcḷḷḷda Tres Taberna purudaa zesidaa. Pauloba ādjirā unuside Ācōrēa bia bedeasia. Ādjirā carea ḷsṛidasia. 16 Romane jūēpedadacarea sordaorā boroba preso beara idji boroa diasia.† Idjia Paulora iduba bebisia. Sordaoda ababe ḷasia idji waga ḷamārēā.

Pauloba Romane bea judiorāa jarada

17 Ewari ūbea baḍacarea Pauloba judiorā dji droma bea Romanebemada trḷbisia. Jūma ābaa dji jḷresidade Pauloba jarasia:

–Djabarā, mḷra Jerusaleḷneba preso enesidaa. Judiorāa biē oē basia. Idjaba dadji drōā naēnabemaba obada sida biē bedeae basia. Māwāmīna judiorāba mḷra jidadapeda romanorā jḷwaeda ḷsidaa. 18 Romanorāba mḷa bio iwidisidade cawasidaa mḷra beacara panada cadjirua oē ḷḷ bēṛā. Maḷne mḷra ēdrḷ ḷḷ quīrīā panasidaa. 19 Baribḷḷḷ judiorāba maḷḷara bia ūrīnaē basia. Maḷ carea mḷa iwidisia Romanebema boroba mḷra cawa omārēā. Mḷa māwā osia ēdrḷi carea. Mḷ purura dji boro quīrāpita biē jara quīrīāēa. 20 Maḷ bēṛā mḷa bārāra unu quīrīā basia bārā ume bedeai carea. Ācōrēba ēdrḷ edabari diai jaradara jūma israelerāba jḷḷ panḷḷ.‡ Idji carea mḷra nāwā carenaba jḷ ḷḷḷ.–

21 Maḷne ādjirāba jarasidaa:

–Judeadebemarāba dairāa ḷḷdebema cartada diabuedaē panḷḷ. Dadji djabarā judiorā ni abaḷda jāmaḷba zeē ḷḷḷ ḷḷdebema biē jarai carea. 22 Baribḷḷḷ dairāba cawa panḷḷ jūma druaza maḷ crīcha djiwididebemada biē bedeapanḷḷ. Maḷ carea ūrī quīrīā panḷḷ ḷḷḷ sāwā crīcha ḷḷḷ.–

* **28:11** ḷcḷḷḷ traduccióḷne “Dioscuros” ḷḷ ḷḷḷ. Maḷba jara ḷḷḷ maḷ umébema ācōrēda mīguiso basida. Maḷ ewaride ēberārāba ādji ācōrēda barco quēbade obad-jidaa. † **28:16** Preso beara idji boroa diasia. Griego bedeade ḷcḷḷḷ cartade maḷra neēa. ‡ **28:20** Griego bedeade maḷba idjaba jara ḷḷḷ: “Mḷa jḷḷ ḷḷḷ beudarāra ḷrēbadida jūma israelerāba jḷḷ panḷḷ quīrāca.” Hecho 23:6; 24:15; 26:6-8.

²³ Mañne ãdjirãba ewarida ðasidaa. Mañ ewari jũeside ãberãrãda zocãrã Paulo ðamaa zesidaa. Diapedaaba aba quewara Pauloba bedea basia Æcõrẽba ãberãrã pe erobãdebemada. Æcõrẽba Moisea diada leydeba, Æcõrẽneba bedeadaba ðapedadadeba bida jaradia basia Jesuda ãjãnamãrẽã. ²⁴ Pauloba jaradara ãcarãba ãjãsidaa, baribarã ãcarãba ãjãnaẽ basia. ²⁵ Mañ bẽrã caicayadapeda wãbarãbãda basia. Mañne Pauloba nãwã jarasia:

–Æcõrẽ Jaureba bãrã drõãenabemarãa wãrã bedeada Æcõrẽneba bedebari Isaiaadeba nãwã jarasia:

²⁶ Nañ purua nãwã jarade wãdua:

Bãrãba ãrã panãmĩna cawadaẽa. Bio unu panãmĩna cawadaẽa.

²⁷ Ædjirãba sodeba poya cawadaẽa, ãrã quĩrãnaẽa idjaba unu quĩrãnaẽa.

Mãwã beadaẽbara ãdjirãba unucasidaa, ãrcasidaa idjaba sodeba cawacasidaa.

Mañbe mñ ãjãnapeda mña ãdjirãra biabicasia. §

²⁸ Jãñbe cawadadua: Æcõrẽba dadji ãdrã edaidebema jara beara judiorãẽmaa diabueya. Ædjirãbarã bia ãrãnia.–

²⁹ Pauloba mãwã jaraside judiorãra ãduba caicaya duanãda ãyã wãbarãsidaa.*

³⁰ Mãwãnacarea Paulora poa umé Romane basia. Idji ða debari paratada djibarãa diabadjia. Idji acãde wãbdara jũma bia edabadjia. ³¹ Idjia bedeadadjia Æcõrẽba ãberãrã pe erobãdebemada idjaba dadji Boro Jesucritodebemada ebuda jaradiabadjia. Mañne ni abãba mĩã sãnaca basia.

§ 28:27 Isaia 6:9-10. * 28:29 Griego bedeadẽ ãcarã cartade mañ versicolora neãa.

ROMANO CARTA PAULOBA ʙΛƆA DJABARĀ ROMANEHEMA ITEA

Poa 56are Pauloba nañ cartada djabarā Roma purudebema itea ʙΛsia. Roma puruɔaa wǎé ʙaɔa bēṙā cartara ʙΛsia idjidebemada cawadāmārēā. Jerusaleñnaa wāi naēna Corinto purudeba diabuesica ʙΛa (Hecho 20:1-3).

Roma purude djabarā judiorāda, judiorāé siɔa baraasia. Judiorāba Ācōrēba Moisea diada leyra ēpē panabadjidāa baribΛΓΛ judiorāéba ēpēnaca basía. Mañ bēṙā Pauloba nañ crīcha dromada Romano 1:16-17de ʙΛsia: “Māra peracaa beɔea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, mañ beɔea ijābΛɔara Ācōrēba idji ΛʙΛaɔeba jūma ēɔra edabari bēṙā; judiorāda, judiorāé siɔa. Mañ beɔea biadeba Ācōrēba cawabi ʙΛa sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda ijāsira māwā unubaría.”

Pauloba nañrā ʙΛsia judiorāba, judiorāé biɔa cadjirua obada carea Ācōrēba cawa oida (1:18ɔeba aba 3:20ɔaa). Mañare ʙΛsia Ācōrēba idji biadeba Jesucrito ijābΛɔarā jipa unu ʙΛɔebemada (3:21neba aba 5:21naa). Mañare ʙΛsia Ācōrēba Jesucrito ijā ʙeara idji Jaureɔeba ara idji itea bia ʙΛbarida (6:1neba aba 8:39ɔaa). Mañare ʙΛsia zocārā judiorāba Jesucritora ijānaē panΛmīna ewari aba ijānida (9:1neba aba 11:36ɔaa). Mañare ʙΛsia sāwā dadjirāra jipa nībaɔida panΛda (12:1neba aba 15:13ɔaa). Jirūare ʙΛsia España druɔaa wāi naēna djabarā Romanebemada aɔaɔe wā quīrīā ʙΛa (15:14-28). Pauloba jirūare ʙΛɔara 16:1-27de ʙΛa.

Nañ cartade Pauloba nañrā ʙΛda

¹ Māra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba māra eɔasia Jesucritoba diabueɔada ʙamārēā idjaba ʙΛsia beɔea bia Ācōrēnebemada jaradiaɔe wāmārēā.

² Mañ beɔea biara Ācōrēba naēnaeɔa diai jarasia. Idjideba beɔeabadarāba māra Idji Beɔeade ʙΛsiaɔaa. ³⁻⁴ Mañ beɔea biara idji Warradebema. Idji Warra dadjirā Boro Jesucritora nañ djarade Israeldeɔema boro Davideba zeɔaa. BaribΛΓΛ idji beu ʙaɔada Ārēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē Warra ΛʙΛa ʙΛda.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba māra ʙΛsia idjia diabueɔada ʙamārēā. Idji biadeba māwā ʙΛsia jūma druazabemaba Jesucritoda ijānamārēā, idji beɔeada ijā oɔamārēā, idjaba

idjida bia jaradamārēã. ⁶ Bārã sida Ācōrēba trāsia Jesucrito itea beadamārēã.

⁷ Māa naā cartara ḅΛḅΛΓΛΛ jūma Romanebema djabarã itea. Ācōrēba bārãra quĩrĩã ḅΛΛ idjaba trāsia idji ēberārãda beadamārēã. Māa quĩrĩã ḅΛΛ dadjirã Zeza Ācōrēba dadjirã Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārãra careba pananida idjaba necai bai sida dia pananida.

Paulo Romanaa wã quĩrĩã bada

⁸ Naārã māa jaraya: Jesucritodeba māa jūma bārã carea Ācōrēã bia ḅΛada abaria bārãba Jesucrito ĩjã panΛnebemada druazabemaba bedea panΛ bēã. ⁹ Ācōrēba quĩrĩã ḅΛara jūma mā soḁeba o ḅΛΛ bedea bia idji Warradebemada jaradia ḅΛ bēã. Idjia cawa ḅΛΛ māa iwidibΛΓΛZA bārã carea iwidibarida. ¹⁰ Māa iwidibaria idjia quĩrĩã ḅΛḅΛΓΛ māra idu bārã acΛde wābimārēã. ¹¹ Wārãda māa bārãra unu quĩrĩã ḅΛΛ Ācōrē Jau-reḁeba carebai carea. Māwã bārãra zarea beadia. ¹² Māa quĩrĩã ḅΛΛ dadjirãba abarica Crito ĩjã panΛneba dji careba pananida zarea panani carea.

¹³ Djabarã, māa quĩrĩã ḅΛΛ bārãba cawadida wārãda ḅarima zocārã bārãmaa wāida crĩcha ḅabarida. BaribΛΓΛ wadibida poya wãé ḅΛΛ. Bārãmaa wã quĩrĩã ḅΛΛ māa jaradia ḅΛḁeba jāmabemarãba Jesucritoda ĩjãnamārēã dewara druadebemarãba ĩjãpedada quĩrãca. ¹⁴⁻¹⁵ Māa bedea bia Jesucritodebemada jūmarãa jaradiaida ḅΛΛ. Ne cawa beaa, ne adua queḁeaa, carta cawa beaa, carta adua beaa biḁa jaradiaida ḅΛΛ.* Maā carea bārã Romanebemarãa biḁa jaradiade wã quĩrĩã ḅΛΛ.

¹⁶ Māra peracaa bedea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maā bedea ĩjãḅΛdara Ācōrēba idji ΛḅΛḁeba jūma ēdra edabari bēã; judiorãda, judiorãé sida.† ¹⁷ Maā bedea biadeba Ācōrēba cawabi ḅΛΛ sãwã ēberārãra jipa unubarida. Jesucritoda ĩjãsira māwã unubaria. Ācōrē Bedeade nãwã ḅΛ ḅΛΛ: Ācōrē quĩrãpita jipa ḅΛra idji ĩjã ḅΛḁeba zocai ḅaya.‡

Ēberãrã Ācōrē quĩrãpita bedeade panΛnebema

¹⁸ Ācōrēba bajãneba cawabi ḅΛΛ cadjirua o ḅeara, jipaé bea sida idji quĩrũbiḁeba jūma cawa oida. Ādjia cadjirua o panΛneba wārã bedeara idu cawabidacaa. ¹⁹ Ācōrēnebema poya cawaida ḅΛra ādjirãba bio cawa panΛ, idjia cawabi ḅΛ bēã. ²⁰ Naā ējũã oḁḁeba ĩtaa Ācōrē ununacadebemada ēberãrãba ebuḁa unubadaa. Idjia oḁa acΛ panΛneba cawa

* **1:14-15** Ne cawa bea, ne adua queḁea. Griego bedeade ḅΛ ḅΛΛ “griegorãa idjaba āibemarãa.” † **1:16** Judiorãda, judiorãé sida. Griego bedeade nãwã ḅΛ ḅΛΛ: “Naārã judiorãda, maāre judiorãé sida.” ‡ **1:17** Habacuc 2:4.

panΛa idjira Ācōrēda idjaba ewariza ne jūma poya o bΛda. Mañ carea cadjirua o beaba poya jaradaēa Ācōrē adua panΛ bēřā bedeade panΛēda. ²¹ Ādjirāba Ācōrēra cawa panasidamīna idjīa bia bedeadaē basía idjaba bia bΛada adaē basía. ĀtebΛrΛ crīcha neř bea quīrāca crīcha panesidaa. Māwā ādji crīchara biē bepeda pāīmane panesidaa. ²² Ādjirāba crīcha cawa beada asidamīna crīcha neř beasia. ²³ Ācōrē beuca bia quiruda igarasidaa. Mañbe dadji beuida bΛ zaca bΛda odapeda mañgġa bia bedea panesidaa. Ībana za quīrāca, animarā jīrū quīmārē bea za quīrāca, idjaba jāne wābada animarā za quīrāca odapeda mañgġa bia bedea panesidaa.

²⁴ Mañ carea Ācōrēba iduaribisia ādji soba cadjirua o quīrīā bΛda odamārēā. Mañ bēřā ādjirāba mīā perada o panesidaa. ²⁵ Wārā Ācōrēda igaradapeda sewadrΛ ēpē panesidaa. Ācōrēba ne jūmada odamīna idji cāyābara idjia odadrΛ ēpē panesidaa idjaba bia bedea panesidaa. BaribΛrΛ dadjirāba ababe ĀcōrēabΛrΛ ewariza bia bedeadida panΛa. Bia bΛa māwā baida. §

²⁶ Ādjirāba sewada ēpēpedada bēřā Ācōrēba iduaribisia mīā perada odamārēā. Wērāra umaquīrā ume baida bΛda idu bΛdapeda abarica wērā ume panesidaa. ²⁷ Ara mañ quīrāca umaquīrāra wērā ume baida bΛda idu bΛdapeda abarica umaquīrāda dji awuadapeda mīā perada o panesidaa. Mañ cadjirua o panΛ carea Ācōrēba ādjirāra cawa oya idjia cawa oida bΛ quīrāca.

²⁸ Ādjirāba Ācōrēra igarapedada bēřā idjia iduaribisia crīcha cadjiruada ēpēnapeda mīā oiē beada o pananamārēā. ²⁹ Ne jūma cadjiruada obadaa. Mīā peraida bΛda obadaa, ne jūma awuabadaa, djārāra biē obadaa, djārāba erobΛ carea biē crīchabadaa, mīā beabadaa, caicayabadaa, djārā cūrūgabadaa, djārā biē jarabadaa, idjaba nēbΛra obadaa. ³⁰ Djārā ēcarraare biē bedeabadaa, Ācōrēra quīrāmabadaa, idjaba djārā quīrāpita biē bedeabadaa. Ādjirāra dji biara beada abadaa idjaba dji dromaana abadaa. Djārā biē odi carea jΛrΛbadaa. Ādji djibari bedeara ĩjanacaa. ³¹ CΛwΛrΛ zarea beaa. Ādjia bedea bΛpedadara odacaa. Quīrīā neř beaa, ādji biē odara quīrādoadacaa idjaba djārāra quīrā djuburiadacaa.*

³² Ādjirāba bio cawa panΛa Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida. † BaribΛrΛ ara māwā o nīnaa idjaba dewararāba abari quīrāca cadjirua obΛdade bia crīchabadaa.

§ 1:25 Bia bΛa māwā baida. Griego bedeade bΛ bΛa: “Amén.” * 1:31 Ādji biē odara quīrādoadacaa. Griego bedeade ebuda bΛēa. † 1:32 Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Ācōrēba jara bΛcārīa māwā o beara beudida panΛada.”

2

Ācōrēba cawa oidebema

¹ Maḷba ni abaḷba crīchaiē ḷḷa Ācōrē quīrāpita bedeade ḷḷēda. Dji jipaara o ḷḷada a ḷḷa bida māwā crīchaiē ḷḷa. Djārāba cadjirua o ḷḷada jarabḷḷade ara idjida jara ḷḷa, idjia bida abari quīrāca obari bērā. ² Dadjirāba cawa panḷa jūma cadjirua o beara Ācōrēba jipa cawa obarida. ³ Maḷ bērā djārāba cadjirua o ḷḷada abaḷba jaraibḷḷa, baribḷḷa abarica o ḷḷabḷḷa, idjia crīchaiē ḷḷa Ācōrēba cawa oēda. ⁴ Māwā crīcha ḷḷa igara ḷḷa Ācōrēba quīrā djuburia ḷḷdebemada, jūma droa ḷḷdebemada, idjaba cadjirua oēda isabe cawa ocadebemada. Idjia adua ḷḷa Ācōrēba māwā bio quīrā djuburia ḷḷada cadjiruada igarapeda idjima zemārēa.

⁵ Baribḷḷa cawḷḷa zarea ḷḷa bērā idjia cadjiruada igaraca Ācōrēma ze amaaba. Maḷ carea Ācōrēba cawa oi ewaride idji quīrūbideba wetara cawa oya. Maḷ ewaride Ācōrēba unubiya sāwā jūmarāda jipa cawa oida. ⁶ Idjia jūmarā diaya ādjia opedada quīrāca. ⁷ ḷḷḷḷa biada o panḷa Ācōrēba ādjida bia unumārēa, bia jaramārēa, idjaba ewariza idji ume zocai ḷḷmārēa. Maḷ ēberārāra Ācōrēba wārāda ḷḷya ewariza idji ume zocai pananamārēa. ⁸ Baribḷḷa ḷḷḷḷa crīcha biē ḷḷdeba djārā cāyābara biara beadi carea jḷḷḷḷada. Maḷ bērā wārā bedeara iḷḷa quīrānacaa idjaba cadjiruada obada. Maḷ ēberārāra Ācōrēba idji quīrūbideba bio cawa oya. ⁹ Idjia cawa obḷḷḷḷe jūma cadjirua o beara bia mīga beadia idjaba sopua beadia. Judiorāda, judiorāé sida māwā beadia.* ¹⁰ Baribḷḷa jūma bia o beara Ācōrēba bia unuya, bia jaraya, idjaba necai ḷḷya. Judiorāda, judiorāé sida māwā oya. ¹¹ Ācōrēba ēberārāra jūmaena abari quīrāca jipa cawa oya.

¹² Ācōrēba Moisea diada ley adua beaba cadjiruara obada bērā maḷ leyra adua panḷmīna Ācōrēba cawa oya. Idjaba maḷ ley cawa beaba cadjiruara obada bērā Ācōrēba ara maḷ leydeba cawa oya. ¹³ Ley ūrī panḷneba ēberārāra Ācōrē quīrāpita jipa beaēa, ātebḷḷa iḷḷa o panḷneba Ācōrē quīrāpita jipa bea. ¹⁴ Judiorāéba maḷ leyra adua panḷmīna ādji crīchadeba maḷ leyba jara ḷḷa quīrāca edaude obada. Māwā unubibadaa biada, cadjirua sida cawa panḷda. ¹⁵ Ara ādjia o panḷneba unubi panḷa maḷ leyba jara ḷḷa soḷeba cawa panḷda. Ādji crīchade cawa panḷa biada wa cadjiruada o panḷda, bedeade panḷda wa bedeade panḷēda. ¹⁶ Jūmarāba

* 2:9 Judiorāda, judiorāé sida. Griego bedeade nāwā ḷḷ ḷḷa: “Naārā judiorāda, maḷare judiorāé sida.”

ãdji sode mērã eropanΛra Ācōrēba cawa oi ewaride Jesu-
critodeba cawa oya. Māwãya bedea bia mĀa jaradia ħΛba jara
ħΛ quĩrãca.

Ācōrēba Moisea diada leydeba judiorãra jipa beadaãa

17 Bārã judiorãba dji biarãana abadaa. Ācōrēra biara cawa
panΛana abadaa. Crĩcha panΛa ēdrΛdida Ācōrēba Moisea diada
leyra cawa panΛ bērã. 18 Mañ leyra eropanΛ bērã cawa panΛa
Ācōrēba cārēda quĩrã ħΛda idjaba cārēda jipa ħΛda. 19 Bārãba
crĩcha panΛa Ācōrē adua bearãa poya bia jaradia pananida
dauberrea bea jipa edebΛda quĩrãca, pãimane bea ģnaanaa
edebΛda quĩrãca. 20 Ācōrēba Moisea diada leyra eropanΛ
bērã crĩcha panΛa jũma necawaada eropanΛda idjaba wārã
bedea sida cawa panΛda. Mañ bērã crĩcha panΛa crĩcha neē
bearãa, wađi bio adua bearãa biđa poya jaradia pananida.
21 Bārãba dewararãa jaradia panΛbΛrΛ, ¿cārē cārēã ara bāduba
jaradiadaē? Bārãba jaradiabadaa ne drΛacara ħΛda. BaribΛrΛ
bārãra ne drΛabadaa. 22 Bārãba jaradiabadaa daunemacara
ħΛda. BaribΛrΛ bārãra daunemabadaa. Bārãba quĩrãnacaa
jΛwaba ođã ãcōrēã bia bedeadida. BaribΛrΛ jΛwaba ođã ãcōrē
dedebema nebiada drΛabadaa. 23 Ācōrēba Moisea diada leyra
bārãba bio cawa panΛana abadaa. BaribΛrΛ mañ leyba jara
ħΛ ģjãnaē panΛ bērã, bārã carea dewararãba Ācōrēnebemada
biē bedebadaa. 24 Mañ carea Ācōrē Bedeade nãwã ħΛ ħΛa:
“Judiorãēba Ācōrēra biē jarabadaa bārãba biē obada carea.”†

25 Ācōrēba Moisea diada leyda bārãba ģjã osidara, bārã
cacua wēãgođada bia ħΛa Ācōrē ēberãrã bērã. BaribΛrΛ mañ
leyra ģjã ođãēbΛrΛ, bārãra Ācōrē quĩrãpita cacua wēãgoē bea
quĩrãca panΛa.† 26 Mañne judioēba mañ leyra ģjã o ħΛbΛrΛ,
cacua wēãgoē ħΛmĩna Ācōrē quĩrãpita cacua wēãgo ħΛ quĩrãca
ħΛa. 27 Bārã judiorãra cacua wēãgobadaa unubidi carea Ācōrē
ēberãrãda. Idjaba Ācōrēba Moisea diada leyda cawa panΛa.
BaribΛrΛ mañ leyra ģjã ođãē panΛa. Mañ bērã cacua wēãgoē
ħΛba mañ leyda ģjã oibΛrΛ, cawabiya bārãra judiorãmĩna
bedeade panΛda. 28 Judio arara ababe nañ djaradeba mãwã
ħΛēã. Idjaba cacua wēãgođã arara nañ djaradebemaēã.Š
29 ĀtebΛrΛ sode jipa ħΛra Ācōrēmaarã judio araa. Sode jipa
ħΛđara Ācōrēmaarã cacua wēãgođã araa. Ācōrē Jaureba mãwã
jipa ħΛbaria.* Ācōrēba Moisea diada ley epē ħΛdeba jipa

† 2:24 Isaías 52:5; Ezequiel 36:20-23. † 2:25 Cacua wēãgoē bea. Mañba jara ħΛa:

“Ācōrē ēberãrãēã.” Š 2:28 Judio araa idjaba cacua wēãgođã araa. Mañba jara

ħΛa: “Ācōrē ēberãrãã.” * 2:29 Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27.

baëa. Sode jipa b̄ara ēberārāba bia jaradacamīna Ācōrēba bia jarabaria.

3

¹ M̄la m̄awā jara b̄a b̄ērā b̄ārāba crīcha panASICADA judiora Ācōrē quīrāpita m̄acuaē b̄ada. Crīcha panASICADA cacua wēāgo b̄a sida m̄acuaē b̄ada. ² M̄awāēa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naārā m̄la jaraya m̄awā panADA Ācōrēba idji bedeara ādjirāa diada b̄ērā. ³ M̄awāmīna ḶCḶḶ Ḷdjirānebemaba idji bedeara ījānaē basía. ḶMaḶḶḶ carea Ācōrēba oi jaradara oēca? ⁴ M̄awāēa. Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. Ēberārāra jūmaena sewaida beamīna Ācōrēra bedea aba b̄a. Idji Bedeade nāwā b̄á b̄a:

B̄a bedebARADE jūmarāba cawadīa b̄a jara b̄ara jipa b̄ada; abab̄a b̄a biē jarabARADE b̄a cawabiya b̄ara jipa b̄ada.*

⁵ M̄lra bedeya ēberārā bedebada quīrāca. ḶCḶḶḶba jarabadaa cadjirua o panANE Ācōrēra jipa b̄ada ebuda unubidadada. MaḶne Ācōrēba cawa oibARḶ, idjira jipa b̄lēana abadaa. ḶDji m̄awā jara panÁa cārēda jaradī? ḶJaradīca Ācōrēra jipa b̄lēda cadjirua o b̄eara cawa oi b̄ērā? ⁶ ḶWārāda m̄awāēa! Ācōrēda jipa b̄lēbara, Ḷsāwā naḶ ējūānebemarāra jipa cawa ocasi? ⁷ ḶCḶḶḶba jarabadaa sewa o panNEba Ācōrēra sewa ocada ebuda unubidadada. Crīchabadaa ādjia sewa o panḶ carea ēberārāba Ācōrēa auḶuara bia bedeadīda. MaḶ b̄ērā ādjimaarā Ācōrēba cawa oiē b̄a. ⁸ M̄awāra Ḷdadjirāba auḶuara cadjiruada oēda panACA ēberārāba Ācōrēa auḶuara bia bedeadamārēā? ḶCḶḶḶba ādji crīcha cadjiruadeba jarabadaa daiba m̄awā jaradia panADA. M̄awā jara b̄eara Ācōrēba wārāda biē b̄aida b̄a.

Ēberā jipa b̄ara neēa

⁹ MaḶ b̄ērā Ḷcārēda jaradī? ḶJaradīca dai judiorāda dewararā cāyābara biara beada? ḶM̄awāēa! M̄la naḶ cartade cawabisia judiorāba, judiorāē bīda cadjiruara obadada.

¹⁰ MaḶḶḶdebemada Ācōrē Bedeade nāwā b̄á b̄a:

Ēberā jipa b̄ara ni aba bīda neēa.

¹¹ Ni abab̄a adua b̄a cārēda jipa b̄ada. Ni abab̄a Ācōrēra jARACA.

¹² Jūmarāba Ācōrēra igarasīdaa. Jūmarāda Ācōrē quīrāpita biē panesīdaa.

Ni abab̄a biada ocaa. Bia o b̄ara ni aba bīda neēa.†

* 3:4 Salmo 51:4. † 3:12 Salmo 14:1-3.

13 Ādjia cadjirua bedeabadara beuda uria ewa nūma quĩrāca
 ɓla. Ādji iteba sewada obadaa. †

Ādjia jara pananeba djārāra biē obadaa damaba cabara
 quĩrāca. §

14 Djārā quĩrāma pananeba ādji iteba biē jarabadaa.*

15 Baridua carea miā beabadaa.

16 Ādji wābadaza djārā bia pananada ārīnapeda bia
 mīgabibadaa.

17 Djārā ume necai beadira adua panla. †

18 Ni maārī bida Ācōrēra wayadacaa. †

19 Mañ bedea Ācōrē leyde ɓara dji ley ēpē bearāa jara ɓla.
 Māwā ni abaɓba poya jaradaēa cadjirua neē ɓada. Mañ
 leydeba cawa panla jūma nañ ējūānebemarāra Ācōrē quĩrāpita
 bedede panada. ²⁰ Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley ijā o
 ɓadeba ni abaɓda Ācōrē quĩrāpita jipa baēa. Mañ leyba cawabi
 ɓla dadjia cadjiruada obadada.

Ācōrēba Jesucritodeba ēberārā jipa unubaria

²¹ Baribara idira Ācōrēba cawabisia mañ ley odaēne sāwā
 ēberārāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada leyde
 idjaba Ācōrēneba bedeabadarāba ɓapedada cartade bida
 mañnebemada ɓl ɓla. ²² Aɓaɓba Jesucritoda ijāsira Ācōrēba
 idjira jipa unubaria. Jesu ijāɓadara idjia jūma māwā jipa
 unubaria. Ni abaɓda quĩrā awara unucaa. ²³ Wārāda jūmarāba
 cadjiruada obadaa. Mañ bērā Ācōrē biya quirudebemada āi
 beaa. ²⁴ Baribara Ācōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba
 ēberāra jipa unubaria. Māwā unubaria Jesucritoba idji
 beudadeba cadjiruadebemada ēdra ɓada bērā. ²⁵ Ācōrēba
 Jesucritora ɓasia cadjirua carea beumārēā. Dadjirā carea
 idji oara erozoasia. Mañ ijāɓadade Ācōrēba dadji cadjiru-
 ara quĩrādoabaria. Jesucrito dadjirā cadjirua carea beudaba
 cawabi ɓla Ācōrēba jipa cawa obarida. Crito zeī naēna cad-
 jirua opedadara Ācōrēba jūma droa ɓadeba cawa oē ɓasia.
²⁶ Baribara idira Jesucritodeba Ācōrēba cadjiruara jūma jipa
 cawa obaria. Mañ bērā Ācōrēba Jesu ijāɓadara jūma jipa
 unubaria. Māwā ebuda ɓla Ācōrēra ne jūmane jipa ɓada.

²⁷ Mañ bērā ¿cārēā ara dadjidebemada bia bededeadi? Poya
 bia bededaēa. ¿Sāwāērā? Poya bia bededaēa, Ācōrēba
 Moisea diada ley ijā o pananeba idji quĩrāpita jipa panlē
 bērā, āteɓara Jesu ijā pananeba dadjirāra idji quĩrāpita jipa
 panla. ²⁸ Dadjirāba jaradia panla Jesuda ijā panla bērā

† 3:13 Salmo 5:9. § 3:13 Salmo 140:3. * 3:14 Salmo 10:7. † 3:17 Isaías
 59:7-8. † 3:18 Salmo 36:1.

Ãcõrẽba dadjirãra jipa unubarida. Ãcõrẽba Moisea diada ley ãjã o pananeba dadjirãra idji quĩrãpita jipa beadaaca.

²⁹⁻³⁰ ¿Ãcõrẽra ababe judiorã Ãcõrẽca? ¿Idjira judiorãé Ãcõrẽca? Wãrãda Ãcõrẽra ababara bã bẽrã idjaba judiorãé Ãcõrẽa. Idjia jũma Jesu ãjãbdara jipa unubaria. Cacia wẽãgo beaba, cacua wẽãgoẽ bea bida Jesuda ãjãsidara jipa unubaria. ³¹ Jesuda ãjã panã bẽrã ¿Ãcõrẽba Moisea diada leyra igara panaca? Mãwãéa, ãtebãra mã leyba jara bãra obadaa.

4

Abrahaãba Ãcõrẽ ãjãna

¹ ¿Cãrẽda jaradi drõã naẽnabema Abrahaãnebemada? ¿Sãwã Ãcõrẽba jipa unusi? ² Abrahaãba ne bia o bãdeba Ãcõrẽ quĩrãpita jipa badabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Baribãra wãrã arada ni cãrẽ sida oẽ basía Ãcõrẽ quĩrãpita bia bedeai carea. ³ Ãcõrẽ Bedeade nãwã jara bãa: “Abrahaãba Ãcõrẽra ãjãsia. Mã carea Ãcõrẽba idjira jipa unusia.”* ⁴ Abãba trajuda oibãra, idjia edabãra bari edaãa, ãtebãra idji trajubari dji boroba diaya. ⁵ Baribãra Ãcõrẽ quĩrãpita jipa bãi carea ne oẽ bãba Ãcõrẽda ãjãibãra, Ãcõrẽba mã eberãra jipa unuya. Cadjirua o beaba Ãcõrẽda ãjãsidara Ãcõrẽba jipa unubaria. ⁶ Ara mã quĩrãca Daviba jarasia: Ãcõrẽ quĩrãpita jipa bãi carea ne oẽ bãra Ãcõrẽba jipa unusira bio bia baya. ⁷ Nãwã jarasia: Ëberãrãba Ãcõrẽ ley ãjã odaẽ pananada idjaba cadjirua opedãdada Ãcõrẽba quĩrãdoasira bio bia panania. ⁸ Ëberãba cadjirua oda carea Ãcõrẽba bedeade bããana aibãra, mã eberãra bio bia baya.†

⁹ Mãba ¿ababe cacua wẽãgo beadrã bio bia pananica? ¿Cacia wẽãgoẽ bea sida bio bia pananaãca? Daiba jarasidaa Abrahaãba Ãcõrẽra ãjãna bẽrã Ãcõrẽba idjira jipa unusida. ¹⁰ Baribãra ¿Ãcõrẽba idjira sããbe jipa unusi? ¿Jipa unusica idji cacua wẽãgodacarea wa wẽãgoi naẽna? Wãrãda idji cacua wẽãgoi naẽna Ãcõrẽba idjira jipa unusia. ¹¹ Abrahaãba Ãcõrẽra ãjãna bẽrã, cacua wẽãgoẽ badamãna Ãcõrẽba idjira jipa unusia. Mã cawabi carea Abrahaãba jĩrũare idji cacuara wẽãgosia.‡ Cacua wẽãgoẽ beaba Ãcõrẽda ãjãnibãra, Abrahaãra ãdjirã zezaa, abari quĩrãca ãjã pananeba Ãcõrẽba jipa unu bã bẽrã. ¹² Idjaba Abrahaãba idji cacua wẽãgoi naẽna ãjã bada quĩrãca cacua wẽãgo beaba ãjãnibãra Abrahaãra ãdjirã zezaa.

* 4:3 Genesi 15:6. † 4:8 Salmo 32:1-2. ‡ 4:11 Genesi capítulo 17.

¹³ Ācōrēba Abrahaļa, idjideba zedi ēberārāa biða naļ ējūāra diayada asia. Baribara māwā jaraē basia Abrahaļaba idji leyda ijā oda bēra. Ātebara māwā jarasia Abrahaļara jipa ununa bēra. Māwā jipa unusia Abrahaļaba idjida ijāna bēra. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diada ley ijā o beaba Ācōrēba diai jaraðara edabðabara, dadji quĩrĩabe Critora ijā panacasiðaa idjaba Ācōrēba diai jaraðara edadaē bacasia. ¹⁵ Maļ leyðeba Ācōrēba cawa oya. Wārāda leyda neē baðabara, dadjirāra maļ ley igarabðada carea beðeade pananaē bacasia.

¹⁶ Ācōrēba diai jaraðara dadjirāba edaðia idjida ijā panā bēra. Ācōrēba idji biadeba maļra bari dia ðāa. Maļ bēra jūma Abrahaļ ēberārāba maļra wārāda edaðia. Ācōrēba Moisea diada leyðeba panāba Ācōrēda ijā panābara maļra edaðia. Baribara ababe ādjabara edaðaēa, ātebara judiorāē biða Abrahaļ quĩrāca Ācōrēda ijānibara edaðia. Māwā Abrahaļara jūma dadjirā, dji Ācōrē ijā bea zezaa. ¹⁷ Ācōrē Beðeade nāwā ðā ðāa: “Mā ðāra ðasia zocārā puru bea zezada ðamārēa.” Š Wārāda Ācōrē quĩrāpita Abrahaļara jūma dadjirā, dji Ācōrē ijā bea zezaa. Ācōrēba beupeðaðara ārēbabibaria idjaba ne neñebemada obaria. Ara maļ Ācōrēda Abrahaļaba ijā basia.

¹⁸ Ācōrēba nāwā jarasia: “Bāðeba yōðadarāda zocārā du-anania.”* Abrahaļaba poya warra unuēda cawa ðamīna ijāsia Ācōrēba warra unubida idjia jaraða quĩrāca. Māwā ijā ðāðeba zocārā puru bea zezada ðesia Ācōrēba jaraða quĩrāca. ¹⁹ Warra unui carea jūmawāyā drōāda ðamīna Abrahaļaba maļgara wadibiða bio ijā basia. Idjira berara cien poa basia. Idji quima Sara siða warra tocada cawa ðamīna Abrahaļaba wadibiða bio ijā basia. ²⁰ Idjia ni maĩrĩ biða crĩchaē basia Ācōrēba diai jaraðara diaēda. Ātebara soðeba wārāda bio ijā basia idjaba Ācōrēa bia beðeabadjia. ²¹ Idjia cawa basia Ācōrēba oi jaraðara wārāda jūma poya oida. ²² Abrahaļaba māwā ijāna bēra Ācōrēba jipa unusia.† ²³ Ācōrē Beðeade māwā ðā ðāa. Baribara maļ beðeara ababe idjidebemada beðea ðāēa. ²⁴ Ātebara dadjirānebema siða beðea ðāa, dadjirāba ijā panāneba Ācōrēba jipa unu ðā bēra. Ācōrēba dadji Boro Jesura beu baðada ārēbabisia. Ara maļ Ācōrēda dadjirāba ijā panāa. ²⁵ Idjia Jesura ðasia dadjirā cadjirua carea beumārēa. Maļbe beu baðada ārēbabisia dadjirāra idji quĩrāpita jipa ðāi carea.

5

Jesudeba dadjirāra Ācōrē ume necai ðuanāa

1 Jesucritoda ïjã panΛ bẽrã Ãcõrẽba dadjirãra jipa unu bΛa. Mañ bẽrã dadjirã Boro Jesucritodeba Ãcõrẽ ume necai duanΛa. 2 Mañ awara Jesucrito ïjã panΛ bẽrã Ãcõrẽba idji biadeba dadjirãra ewariza carebaria. Idjaba bΛsrida panΛa cawa panΛ bẽrã Ãcõrẽ biya quirudebemada edadida. 3 Mañ awara dadjirã bia mĩga panΛne bΛsrida panabadaa cawa panΛ bẽrã mañgΛdeba biara droa cawađida. 4 Mañ droa panΛneba cawa panΛa Ãcõrẽba dadjirãra bia unu bΛda. MañgΛdeba cawa panΛa Ãcõrẽ bia quirudebemada edadida. 5 Mañra sewaẽa, ãtebΛrΛ wãrãda edađia. Mãwã cawa panΛa Ãcõrẽba idji Jaureda dadjirãa diada bẽrã. Idji Jauredeba dadjirã sođe cawabi bΛa dadjirãra wãrãda bio quĩrã bΛda.

6 Dadjirã cadjiruadebemada poya ãdrΛdaẽ panasidade Ãcõrẽba bΛda ewaride Critora dadjirã dji cadjiruarã carea beusia. 7 Zarea bΛa ãberã jipa bΛ carea abaΛba ara idjida idu beabida. ãĩberã ãberã bia carea abaΛba ara idjida idu beabiscada. 8 BaribΛrΛ Ãcõrẽba dadjirãra bio quĩrã bΛda unubisia wadi cadjiruade panΛne Critora dadjirã carea beuda bẽrã. 9 Crito oa erozoadeba Ãcõrẽba dadjirãra jipa unu bΛa. Mañ bẽrã Critodeba dadjirãra Ãcõrẽba cawa oidebemada wãrãda ãdrΛdia. 10 Dadjirã wadibida Ãcõrẽ ume dji quĩrũda beaside idji Warra beuđadeba dadjirãra idji ume bia bΛsia. Mãwã dadjirãra wãrãda ãdrΛdia Critora zocai bΛ bẽrã. 11 Mañ awara dadjirã Boro Jesucritodeba Ãcõrẽ ume bia panΛ bẽrã idjiđeba Ãcõrẽ ume bΛsrida panΛa.

Adañ idjaba Crito

12 Ëberã abaΛdeba cadjiruara nañ ãjũãne zesia. Idjaba mañ cadjiruadeba dadji beudira zesia. Jũmarãba cadjiruada obada bẽrã beubadaa. 13 Ãcõrẽba Moisea idji ley diai naẽna ãberãrãba nañ ãjũãne cadjiruara obadjidaa. BaribΛrΛ mañ ley neẽ bađa bẽrã jaraca basía ãberãba cadjirua o panΛ carea bedede panΛda. 14 Mãwãmĩna Adañ ewarideba aba Moise ewaridaa ãberãrãda beusidaa cadjiruara obadjida bẽrã. BaribΛrΛ Adañba cadjirua ođa quĩrãca ođaẽ basía. Adañba igarasia Ãcõrẽba idjía ebuda jaradara baribΛrΛ ãdjirãba mãwã ođaẽ basía.

Adañneba jũmarãda biẽ panena quĩrãca dji zeida bađadeba jũmarãda poya bia panesidaa.* 15-16 Wãrãda ãberã abaΛba cadjirua ođa carea jũmarãda beusidaa. BaribΛrΛ ãberã abaΛdeba Ãcõrẽba idji biadeba zocai baida bari diasia jũmarãda zocai

* 5:14 Griego bedede nãwã bΛ bΛa: "Adañra dji zeida bađa quĩrãca basía."

beadamārēã.† Jesucritoba idji biadeba dadjirã itea odara Adaãba cadjirua odadeba zeda cãÿãbara ʌʌara ʌʌa. Maã bẽrã Ãcõrẽba bari dia ʌʌara Adaãba cadjirua odadeba zeda quĩrãca ʌʌẽa. Maã awara Adaãba cadjirua ababe oda carea Ãcõrẽba cawa opeða jũmarãda bedeade panʌana asia. Baribʌʌã ẽberãrãba cadjiruada zocãrã opeðadamĩna Ãcõrẽba ni cãrẽ sida obiẽne idji biadeba ãdjirãra jipa unubaria. ¹⁷ Wãrãda ẽberã abaʌba cadjirua odadeba jũmarãda beubadaa. Baribʌʌã dewara ẽberãda ʌʌa, Jesucritoda. Idjideba Ãcõrẽba ni cãrẽ sida obiẽne ẽberãrãra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ãcõrẽba mãwã eroʌara Jesucritodeba ewariza idji ume zocai panania.

¹⁸ Wãrãda ẽberã abaʌba cadjirua oda carea Ãcõrẽba cawa opeða jũmarãda bedeade panʌana asia. Idjaba ẽberã abaʌba jipa oda carea Ãcõrẽba jũmarãda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamãrẽã. ¹⁹ Wãrãda ẽberã abaʌba Ãcõrẽba jaradara ããã odaẽ bẽrã zocãrã ẽberãra dji cadjiruara panesidaa. Idjaba ẽberã abaʌba jũma ããã oda bẽrã zocãrã ẽberãra Ãcõrẽba jipa unuya.

²⁰ Ãcõrẽba Moisea idji leyra diasia ẽberãrãba cawadamãrẽã cadjiruara zocãrã obadada. Baribʌʌã ẽberãrãba cadjiruara biara osidade Ãcõrẽba idji biadeba biara quĩrã djuburia-sia. ²¹ Wãrãda ẽberãrãba cadjiruada obada bẽrã beubadaa. Baribʌʌã Ãcõrẽba idji biadeba ẽberãrãra jipa unubaria dadjirã Boro Jesucritodeba ewariza idji ume zocai pananamãrẽã.

6

Cadjiruadebema ẽdrãpedada

¹ ¿Maãnebemada sãwã crĩcha panʌ? ¿Dadjirãra wadibida cadjiruade nĩbadica Ãcõrẽba idji biadeba biara quĩrã djuburi-amãrẽã? ² ¿Wãrãda mãwã odiẽ panʌa! Dadjirãra cadjiruadebemada beusidaa. Maã bẽrã ¿sãwã cadjiruade nĩbadĩ? ³⁻⁴ Bãrãba cawa panʌa borocuesidade unubisidada Crito ume ãbaa panʌda. Mãwã unubisidaa idji ume beusidada idjaba jousidada. Maãbe dadjirã Zeza Ãcõrẽba idji ʌʌa waibʌa ʌʌdeba Crito ãrẽbabida quĩrãca dadjirã sida ãrẽbabisia zocai bai djiwidide nĩbadamãrẽã.

⁵ Dadjirãra Crito ume beusida bẽrã idji ãrẽbada quĩrãca zocai bai djiwidide nĩbadia. ⁶ Dadjirãba cawa panʌa dadji crĩcha drõãra beusida Crito ume crude cachida quĩrãca. Mãwãbʌʌã dadjirã crĩcha drõãba naã cacuaba cadjirua o

† 5:15-16 Jũmarã. Griego bedeade ʌʌ ʌʌa “zocãrã.”

quĩrĩã ðada waa poya obiẽa. Dadjirãra waa cadjirua nezocarẽa. ⁷ Wãrãda abada Crito ume ãbaa beusibara, cadjiruadebemada ãdrasia.*

⁸ Dadjirãra Crito ume ãbaa beupedada bẽrã ãjã panãa idji ume zocai pananida. ⁹ Dadjirãba cawa panãa Critora beu badada ãrẽbada bẽrã waa beuẽda. Beuba idjira waa poyaẽa. ¹⁰ Crito barima aba beudaba jũma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuẽa ãtebãra ãcõrẽ itea zocai ðãa. ¹¹ Ara maã quĩrãca cawadida panãa bãrãra cadjiruadebemada beusidada idjaba dadjirã Boro Jesudeba ãcõrẽ itea zocai panãda.

¹² Maã bẽrã cadjiruara idu bãrã boro babirãnadua. Mãwã bãrã cacua beuida ðãba cadjirua o quĩrĩã ðada odaẽa. ¹³ Bãrã cacuaa idu cadjiruara obirãnadua. ãtebãra ara bãdjida ãcõrẽa diadadua. Bãrãra cadjiruade beu pananada ãcõrẽ itea zocai panesidaa. Maã bẽrã bãrã cacuada ãcõrẽa diadadua jipa odi carea. ¹⁴ ãcõrẽba idji biadeba bãrãra ãdra ðada bẽrã idjaba ãcõrẽba Moisea diada leydeba panãẽ bẽrã, cadjiruara bãrã boroda baiẽ ðãa.

Jipa odidebema

¹⁵ ¿Maãnebemada sãwã crĩcha panã? ãcõrẽba idji biadeba dadjirãra ãdra edada bẽrã idjaba dadjirãra Moisea diada leydeba panãẽ bẽrã ¿cadjiruada odida panãca? ¡Mãwãẽa! ¹⁶ Bãrãba cawa panãa ara bãdjida djãrã nezocada beadi carea diadibãra, dji boroba jarabãrãra jũma ãjã odida panãa. Ara maã quĩrãca bãrãba cadjiruara bãrã boroda ðadibãra, cadjiruara odapeda beudia. Baribãra ãcõrẽda bãrã boroda ðadibãra, idji bedea ãjã obadade jipa nĩbadia. ¹⁷ Naẽna bãrãra cadjirua nezocarã basía. Baribãra jũma ãcõrẽnebema jaradiapedadara soðeba ãjã o panã bẽrã mãã ãcõrẽa bia ðada abaria. ¹⁸ Bãrãra cadjiruadebemada ãdrãdapeda ãcõrẽ nezocarãda panesidaa jipa odi carea.

¹⁹ Mãã mãwã nezocadebemada bedea ðãa naã crĩchada jaradiai carea. Ara bãdjideba cawadida zarea ðã bẽrã mãwã jaradia ðãa. Wãrãda naẽna bãrãba ara bãdjida basidaa cadjirua nezocada beadi carea. Mãwã bãrãba mãã peraidibemada, jũma cadjirua sida ewariza wetara o panabadjidaa. Baribãra idira ãcõrẽ nezocarã bẽrã ara bãdjida ðadadua jipa odi carea. Mãwãbãra ãcõrẽ itea bia beadia. ²⁰ Bãrãra cadjirua nezocarã baside jipa odida crĩchadaca basía. ²¹ Baribãra cadjirua o panãneba ¿cãrẽ biada edasida? ¿Mãwã o panana carea idira quĩrã pera panãẽca? Cadjirua o panã carea ãberãrãra beudia.

* 6:7 Cadjiruadebemada ãdrasia. Griego bedeeade mããba idjaba jara ðãa: "Cadjirua o ðadebemada ãcõrẽba jipa basia."

²² Idira bārāra cadjiruadebemada ēdrΛpedada bērā Ācōrē nezocada panesidaa. Māwā bārāra Ācōrē itea bia panesidaa. Maļ bērā idji ume ewariza zocai panania. ²³ Wārāda cadjirua o panΛ carea ēberārāra beudīa. BaribΛrΛ dadjirā Boro Jesu-critodeba Ācōrēba ewariza zocai baida bari dia bΛa.

7

Mīā amacara panΛ leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarā, Ācōrēba Moisea diada leyra cawa panΛ bērā maļ leydeba mĀa bārāa bedeyaya. Bārāba cawa panΛa ababe zocai panΛnebΛrΛ dadjirāra maļ leydeba panΛda. ²⁻³ Naļ quīrāca bΛa. Maļ leyba jara bΛa wērā quima bara bΛra idji quima zocai bΛde idji ume baida bΛda. Idji quima waēi zocai bΛde maļ wērāba dewara umaquīrāda edaibΛrΛ, leyba jara bΛa wērāra daunemasida. BaribΛrΛ idji quimada beusira wērāra idji quima ume baida bΛ leydebemada ēdrΛsia. Maļne idjia dewara umaquīrāda edaibΛrΛ, daunemaē bΛa.

⁴ Djabarā, ara maļ quīrāca Crito beudadeba bārāra Ācōrēba Moisea diada leydebemada beusidaa. Māwā dewaradeba poya panania. Idira bārāra Crito dji Ārēbadadea. Idjideba panΛ bērā Ācōrē itea poya bia odia. ⁵ Dadjirāra naļ djaraba o quīrīā bΛdeba nībasidade Ācōrēba Moisea diada leyba jara bΛ carea wetara cadjiruada o quīrīāsidaa. Maļne cadjirua o panΛ carea beudida panasidaa.* ⁶ BaribΛrΛ Ācōrēba Moisea diada leydeba pananada dadjirāra ēdrΛsidaa. Maļ leydebemada beusida bērā idira Ācōrēra idji Jauredeba ēpēnia. Waa crīchadaēa Moiseba bΛda leydeba ēpēnida.

Cadjirua o quīrīā bΛdebema

⁷ ¿Maļnebemada sāwā crīcha panΛ? ¿Ācōrēba Moisea diada leyra cadjiruaca? ¡Māwāēa! Maļ ley neē badabara mĀa adua baciasa cārēda cadjiruada. Maļ leyba djārānera awuarāduada adaēbara, mĀa djārāne awuaira cadjiruada adua baciasa.† ⁸ BaribΛrΛ awuarāduada ada bērā cadjirua o quīrīā bΛdeba mĀa ne jūmada wetara awuasia. Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quīrīāé baciasa.‡ ⁹ Naēna maļ ley adua baside mĀra necai babadjia. BaribΛrΛ cawaside mĀa cadjiruada o quīrīāsia. Maļbe cadjirua carea beuida basia. ¹⁰ Maļ ley ĩjā o bΛdeba mĀra Ācōrē ume ewariza zocai baida basia. BaribΛrΛ oca bērā maļ leyba cawabisia

* 7:5 Beudida panasidaa. Griego bedede nāwā bΛ bΛa: “Beudira zau panasidaa.”

† 7:7 Exodo 20:17. ‡ 7:8 Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quīrīāé baciasa. Griego bedede nāwā bΛ bΛa: “Ley neēne cadjiruara beusia.”

māra beuida bΛda. ¹¹ Maļ leyba jara bΛ carea māa cadjiru-ada wetara o quĩrĩasia. Maļbe cadjiruaba māra cūrũgasia crĩchamārẽã maļ leydeba jipa baida. BaribΛΓΛ ĩjã oca bẽrã beuida basia.

¹² Wārãda maļ leyra Ācõrẽnea. Maļ leyba jara bΛra jũma bio bia bΛa, jipa bΛa, idjaba aride bΛa. ¹³ Māwãra ¿ley bia bΛba māra beubisica? ¡Māwãéa! ĀtebΛΓΛ cadjirua o bΛ carea māra māwã beuida basia. Māa cadjirua o bΛ carea maļ ley bia bΛba jara bΛa māra beuida bΛda. Māwã ebuda bΛa cadjiruara sãwãbΛΓΛ bΛda. Māa cadjirua o bΛra wārãda bio cadjirua bΛa.

¹⁴ Dadjirãba cawa panΛa Ācõrẽba Moisea diada leyra Ācõrẽ Jauredeba zesida. BaribΛΓΛ māra naļ djarade bΛa. Māra cadjiruaba nẽdoða quĩrãca bΛa idji nezocada bamārẽã. ¹⁵ Māa adua bΛa cãrẽ cãrẽã jãwã obarida. Māa ne bia o quĩrĩã bΛra ocaa, ātebΛΓΛ māa cadjirua o quĩrĩãé bΛda obaria. ¹⁶ BaribΛΓΛ māa cadjirua o bΛra o quĩrĩãé bΛ bẽrã ebuda bΛa Ācõrẽba Moisea diada leyra māa bia unu bΛda. ¹⁷ Maļ bẽrã ara mǎdjia quĩrĩã bΛdeba cadjiruara o bΛãa, ātebΛΓΛ cadjirua mǎ sode bΛba māwã obibaria. ¹⁸ Māa cawa bΛa mǎ sodera biada neẽda. Biara jaraibΛΓΛ, māra naļ djarade bΛ bẽrã ara mǎdjia quĩrĩã bΛdeba biada poya ocaa. Māa biada o quĩrĩã bΛmĩna poya ocaa. ¹⁹ Wārãda māa bia o quĩrĩã bΛra ocaa, ātebΛΓΛ cadjirua o quĩrĩãé bΛda obaria. ²⁰ Māa cadjirua o quĩrĩãé bΛda o bΛmĩna, ara mǎdjia quĩrĩã bΛdeba māwã o bΛãa. ĀtebΛΓΛ cadjirua mǎ sode bΛba māwã obi bΛa.

²¹ Maļ bẽrã naļda cawa bΛa: māa biada o quĩrĩã bΛmĩna cadjirua mǎ sode bΛba cadjiruada obibaria. ²² Wārãda māa sodeba Ācõrẽ leyra bio bia unu bΛa. ²³ Māwãmĩna dewara crĩcha sida mǎ sode bΛa. MaļgΛba mǎ preso erobΛ quĩrãca mǎa cadjiruada obibaria. Māa bia o quĩrĩã bΛra maļ crĩchaba idu obi quĩrĩãcaa ne bia oi crĩcha ume djõ bΛ quĩrãca.

²⁴ ¡Māra mĩã djuburi bΛa! ¿Caiba māra ēdrΛ bΛi naļ cacua beuida bΛba cadjirua o quĩrĩã bΛdebemada? ²⁵ Ababe ĀcõrẽbΛΓΛ dadjirã Boro Jesucritodeba māra ēdrΛ bΛaya. Maļ carea māa idjĩa bia bΛada aya. Wārãda mǎ crĩchade Ācõrẽ leyra ĩjã o quĩrĩã bΛa, baribΛΓΛ naļ djarade bΛ bẽrã cadjirua mǎ sode bΛba cadjiruada obibaria.

8

Ācõrẽ Jauredeba nĩbadidebema

¹⁻² Idira dadjirãra Jesucrito ume panΛ bẽrã ni maãrĩ bida bedeade panΛãa.* Ācõrẽ Jaureba dadjirãa zocai bai djiwidida

* **8:1-2** Griego bedeade ΛCΛΓΛ cartade naļ sida bΛ bΛa: “Ādjirãra naļ cacuaba cadjirua o quĩrĩã bΛdeba nĩnaẽ bẽrã, ātebΛΓΛ Ācõrẽ Jauredeba nĩna bẽrã.”

bērã. ¹⁹ Ne jūma Ācōrēba ocuadaba quĩrĩã ðlaa idji warrarã bia panebadada isabe unubida. ²⁰⁻²¹ Naēna ne jūma Ācōrēba bia ocuadara biē ðesia. Baribara iduba mawã biē beē basía, ātebala Ācōrēba biē ðasia. Mawãmĩna ne jūma biē bedaba jãã ðlaa Ācōrēba idji warrarã bia ðai quĩrãca bia ðamãrēã. Maãbe waa berawaēa.

²² Dadjirãba cawa panla wērãba warra tobare pua carea isabe to quĩrĩabarida. Ara maã quĩrãca ne jūma Ācōrēba ocuadara puadeba beaca ðlaa. Maã carea isabe bia be quĩrĩã ðlaa. Ācōrēba ocuada biē beda ewarideba aba ididaa mawã ðlaa. ²³ Maã awara Ācōrēba dadjirã cacuara bia ðamãrēã jãã panamisa dadjirã sida puadeba panla. Idji warrarã edabare mawã oya. Idji Jaureda dadjirã naãrã diasia wãrãda idji warrarãda cawadamãrēã. ²⁴ Ācōrēba dadjirãra edra edada bēã maãgara jãã panla. Dadjia jãã panara wadibida neē panla. Eropanbara ¿cãrē cãrēã jãã panacaida? ¿Caiba idjia eroðla edai carea jãã bai? ²⁵ Baribara dadjirãba jãã panara wadibida neē panla bēã jūma droa panneba cawa panla wãrãda edadida.

²⁶ Maã awara ara dadjiduba ðlaaē panla bēã Ācōrē Jaureba dadjirãra careba ðlaa. Wãrãda adua panla sãwã Ācōrēa aride iwidiida. Baribara Ācōrē Jaureba dadjia poya jaradaca bedadeba dadjirã carea Ācōrēa iwidiibia. ²⁷ Maãne Ācōrē dadji so acbariba idji Jaureba iwidi ðara cawa ðlaa, idjia quĩrĩã ða quĩrãca idjiderã carea iwidiibari bēã.

Ācōrēba ne jūmaneba carebaria

²⁸ Ācōrēba crĩcha ðada quĩrãca idji quĩrĩã beada trãsia. Dadjirãba cawa panla maãgarã itea Ācōrēba ne jūmaneba biada obarida. ²⁹ Idjia naēnaeda cawa ðasia cairãda idjiderã baida. Ādjirãra ðasia idji Warra Jesu quĩrãca beadamãrēã. Mawã idji Warra Jesura djabarã zocãrã pannebemada dji nabe-maa. ³⁰ Ācōrēba idji Warra Jesu quĩrãca beadamãrēã naēnaeda ðadara idjima trãcuasia. Idjia trãcuadara jipa unusia. Idjia jipa ununarãa idji biya quirudebemada diaya.

³¹ ¿Maãgabebemada sãwã crĩcha panla? Ācōrēra dadjirãare ða bēã ¿caiba dadjirãra poyai? ³² Wãrãda Ācōrēba idji Warra arada wãgaē basía ātebala jūma dadjirã carea idu beabisia. Maã bēã ¿idjia dadjirãa ne jūma biada Crito ume ābaa diaēca? ³³ ¿Caiba Ācōrēa idjia edadarãda poya biē jarai? Ācōrēba dadjirãra jipa unubaria. ³⁴ ¿Caiba dadjirãra bedede panana adi? Ni abalaba mawã jaradaēa Jesucritora dadjirã carea beuda bēã. Idjira beu ðadada ãrēbasia. Idira Ācōrē jawa araare ðlaa. Mama dadjirã carea Ācōrēa beudea djuburia ðlaa.

³⁵ ¿Caiba dadjirāra Crito quĩrĩānebemada poya āyā ʙʌɪ? Ewari zarea zebʌɾʌde, bia mĩga panʌne, ēberārāba dadjirā biē odi carea ēpē panʌne, jarraba zebʌɾʌde, cacuade jʌni carea neē panʌne, minijichiade panʌne, ēberārāba bea quĩrĩā panʌne ni abaʌba dadjirāra Crito quĩrĩānebemada poya āyā ʙʌēa. ³⁶ Ācōrē Bedeade nāwā ʙʌ ʙʌa:

Ewariza ʙʌ carea दौरa bea quĩrĩā panʌa. Oveja beabʌda quĩrāca beadida crĩcha panʌa.†

³⁷ Baribʌɾʌ Critoba dadjirāra quĩrĩā ʙʌa. Idjideba jūma maʕɾʌra dadjirāba poyabadaa. ³⁸⁻³⁹ Maʌ carea mʌa cawa ʙʌa dadjirāda beudibʌɾʌ wa zocai pananibʌɾʌ, Ācōrē quĩrĩānebemada jĩga pananaēda. Naʌ ewaride, nubema ewaride bida jĩga pananaēa. Idjaba bajānebema nezocarāba, jairāba, dji droma beaba, naʌ dedaade ʌʌara beaba, naʌ dedaade jewedaara beaba, ni cārē Ācōrēba odadebema bida dadjirāra idji quĩrĩānebemada poya āyā ʙʌdaēa.‡ Ara maʌ quĩrĩāra dadjirā Boro Jesucritodeba unubisia.

9

Ācōrēba israelerā edada

¹ Mʌra Critode bērā wārā bedeada jaraya. Sewa oēa. Ācōrē Jaureba mʌ sođe naʌ bedeara wārā arada cawabi ʙʌa. ²⁻³ Naʌda jaraya: mʌ ēberārā judiorā carea ewariza bio sopua ʙabaria. Ādjirāra Ācōrē ume biē panʌnebemada poya bia ʙʌɪbara, mʌda ādjirā cacuabari Critodebemada jĩga ʙecasia. ⁴ Ādjirāra Israeldebemaa. Ācōrēba ādjirāra naārā edasia idji warrarāda beadamārēa.* Idji quĩrāwārēa dorrodorroda ādjirāa unubisia.† Ādji drōā naēnabemarā ume bedea ʙʌsia.‡ Idji ley sida Moisedeba ādjirāa diasia. Ādjirāa cawabisia idji dede cārēda odida panʌda idjaba jūma idjia diai jaradara ādjirā itea ʙasia. ⁵ Ādji drōā naēnabemarāra dji dromarāda ʙeasia. Ādjirāneba Critora naʌ djarade zesia. Idjidɾʌ jūmarā Ācōrēa. Idjibʌɾʌ dadjirāba ewariza bia bedeadida panʌa. Bia ʙʌa māwā baida.

⁶ Mʌa jaraē ʙʌa Ācōrēba israelerā itea oyada adara oē ʙʌda. Ātebʌɾʌ mʌa jara ʙʌa jūma Israeldeba yōpedadara Ācōrē quĩrāpita israelerāēda. ⁷ Idjaba jūma Abrahaʌneba yōpedadara Ācōrē quĩrāpita Abrahaʌ warrarā araēa. Ācōrēba Abrahaʌa nāwā jarasia: “Mʌa warrarā diai jaradara ʙʌ warra Isadeba zedia.”§ ⁸ Maʌ bedeaba dadjirāa cawabi

† 8:36 Salmo 44:22. ‡ 8:38-39 Jairā. Griego bedeade nāwā ʙʌ ʙʌa: “Dji dromarāba, jūma poya beaba.” * 9:4 Exodo 4:22. † 9:4 Exodo 40:34-35. ‡ 9:4 Genesi 12:1-3. § 9:7 Genesi 21:12.

ḅḅa jūma Abrahaḷneba naḷ djarade topedadara Ācōrē war-
rarāēda. Ācōrēba diai jarada warrarādrḷ Abrahaḷ warrarā
araa. ⁹ Ācōrēba Abrahaḷa diai jarada bedeara naḷgḷa: “Za
zei poade ara naḷ ewari quīrāca mḷra wayacusa zeya. Maḷne
Saraba warrada to erobaya.”*

¹⁰⁻¹² Maḷ awara Ācōrēba cawabisia idjia eda quīrīā ḅḅda ed-
abarida. Idjaba cawabisia ni abaḷda edacada ādjia o panḷra
bia unu ḅḅ bērā ātebḷḷḷ edabaria idjia trḷna bērā. Nāwā
cawabisia: Rebecaba mīguisoda tosia. Dji zezara dadji drōā
naēnabema Isa basía. Baribḷḷḷ maḷ warrarā todi naēna idjaba
biada ni cadjiruada odi naēna Ācōrēba Rebecaa jarasia: “Dji
nabemada dji tēābema jḷwaeda ḅaya.”† ¹³ Maḷ carea Ācōrē
Bedeade nāwā ḅḷ ḅḅa: “Mḷa Jacoboda quīrīāsia, maḷne Esaúra
unu amasia.”‡

¹⁴ ¿Maḷnebemada sāwā crīcha panḷ? ¿Ācōrēba jipa ocada
crīcha panḷca? ¡Māwāéa! ¹⁵ Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:
Mḷa quīrā djuburia quīrīā ḅḅ ēberāda quīrā djuburiaya id-
jaba mḷa quīrīāneba careba quīrīā ḅḅ ēberāda quīrīāneba
carebaya.§

¹⁶ Wārāda Ācōrēba edabḷḷḷ ēberāra edacaa maḷ ēberāba o
ḅḅda bia unu ḅḅ bērā ni dji ēberāba māwā quīrīā ḅḅ bērā.
Ātebḷḷḷ idjia quīrā djuburia quīrīā ḅḅdrḷ edabaria. ¹⁷ Ācōrē
Bedeade idjia Egiptodebema boroa jaradada nāwā ḅḷ ḅḅa:
Mḷa ḅḷra dji boroda ḅḷasia ḅḷ mīgabi ḅḷdeba mḷ ḷḅḷada unubi
carea. Māwā mḷra jūma naḷ ējūāne trḷ ḅḷga ḅaya.*

¹⁸ Maḷba cawabi ḅḅa Ācōrēba abaḷda quīrā djuburia quīrīā
ḅḅḅḷḷ māwā obarida idjaba abaḷda cḷwḷḷḷ zarea ḅḅ quīrīā
ḅḅḅḷḷ māwā ḅḅbarida.

¹⁹ Maḷ bedea carea abaḷba nāwā jaraisicada: “Ācōrēba
māwā obari bērā ¿cārē cārēā dadjirāra bedeade panḷana a ḅḅ?
¿Idjia dadjirā ḅḅda quīrāca panḷēca?” ²⁰ Baribḷḷḷ dji māwā
bedea ḅḷra ¿cai māwā Ācōrēba bedelai carea? Zocoba dji caḷaa
jaraida ḅḷca: “ḅḅa ¿cārē cārēā mḷra jāwā osi?” ²¹ ¿Dji egoro
cabariba o quīrīā ḅḅ quīrāca oiē ḅḷca? ¿Aḅari egoroba zoco
ewari droma careabemada, baridua ewari careabema siḷa
oida ḅḷēca?

²² Ara maḷ quīrāca Ācōrēba o quīrīānada osia. Ēberārāba
cadjirua o panḷ carea Ācōrēba idji quīrūbiḷdeba idjaba
idji ḷḅḷadeba cawa opeḷa tḅḅḷ uruade ḅatabueida ḅasia.
Baribḷḷḷ ādjia cadjirua o panḷra jūma droasia. ²³ Māwā
droasia idji biya quiru waibḅḅa ḅḷdebeḅemada idjia quīrā

* 9:9 Genesi 18:10,14. † 9:10-12 Genesi 25:23. ‡ 9:13 Malaquia 1:2-3.

§ 9:15 Exodo 33:19. * 9:17 Exodo 9:16.

djuburia 𐌸𐌹 ẽberãrãa cawabi carea. 𐌆djirãra idjia naẽna edasia idji bia quirudebemada erobeadamãrẽã. ²⁴ Dadjirãra maã ẽberãrãnebema. 𐌆𐌸𐌹𐌹 judiorãa idjaba 𐌆𐌸𐌹𐌹𐌹 judiorãẽa. Barib𐌸𐌹𐌹 𐌆cõrẽba jũma dadjirãra trãsia. ²⁵ 𐌆cõrẽba jaradada Osea cartade nãwã 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹:

Mã puruẽ badada mã puruada aya. Mãa quĩrãẽ 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹
mãa quĩrã 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹 aya.†

²⁶ Idjaba nãwã 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹:

Mãa jarasia bãrãra mã ẽberãrãẽda.

Mãwã jaradama mãa bãrãra mã warrarãana aya.‡

²⁷⁻²⁸ Idjaba Isaíaba israelerãnebemada nãwã jarasia:

Israelerãra zocãrã pan𐌹𐌹 pusa 𐌹𐌸𐌹 quĩrãca. Mãwãmĩna 𐌆djirãra zocãrãẽbe ẽdr𐌹𐌹da dadjirã Boro 𐌆cõrẽba naã ẽjũãne beara isabe jũma cawa oi bẽrã.§

²⁹ Idjaba maã naẽna Isaíaba nãwã jarasia:

Dadjirã Boro jũma poya 𐌸𐌹𐌹𐌹 dadji israelerãra 𐌆𐌸𐌹𐌹𐌹 ZO-
cai 𐌸𐌹daẽbara, Sodomanebemarã, Gomorradebemarã
quĩrãca ni aba bida neẽ bacasia.*

Judiorãba Crito ỹãnaẽ pan𐌹nebema

³⁰ 𐌆Maãba cãrẽda jara 𐌸𐌹? Judiorãẽba j𐌹𐌹𐌹daaca basía 𐌆cõrẽ quĩrãpita jipa beadi carea. Barib𐌸𐌹𐌹 Critora ỹãpedada bẽrã 𐌆cõrẽba 𐌆djirãra jipa unusia. ³¹ Maãne israelerãba 𐌆cõrẽ quĩrãpita jipa beadi carea leydeba j𐌹𐌹𐌹 pananamĩna 𐌆cõrẽba jipa unuẽ basía. ³² 𐌆Cãrẽ cãrẽã 𐌆djirãra jipa unuẽ basi? Jipa unuẽ basía Crito ỹãni cãyãbara 𐌆djia o pan𐌹neba idji quĩrãpita jipa beadi carea j𐌹𐌹𐌹 panana bẽrã.† Wãrãda 𐌆djirãba Critora ỹãnaẽ basía mõgarade tẽnedr𐌹𐌹𐌹da quĩrãca. ³³ 𐌆cõrẽ Bedeade maãnebemada nãwã 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹:

Ūrĩnadia. Mãa Sioã purude de oi careabema mõgarada
𐌸𐌹𐌸𐌹𐌹𐌹.‡

Maã mõgarade ẽberãrãra tẽnedr𐌹𐌹dapeda baedia. Barib𐌸𐌹𐌹 idji
ỹã 𐌸𐌹𐌹𐌹 idji quĩrãbe ỹã baẽa.§

10

¹ Djabarã, mãa soðeba quĩrã 𐌸𐌹𐌹 𐌆cõrẽba israelerãra ẽdr𐌹 edaida. Mã carea mãa 𐌆cõrẽa iwidi babaria. ² Mãa jaraya 𐌆djirãba 𐌆cõrẽra wãrãda ẽpẽ quĩrã pan𐌹da. Mãwãmĩna 𐌆cõrẽba quĩrã 𐌸𐌹debemada ãĩ crĩcha pan𐌹. ³ 𐌆cõrẽba sãwã ẽberãrã

† 9:25 Osea 2:23. ‡ 9:26 Osea 1:10. § 9:27-28 Isaía 10:22,23. * 9:29

Isaía 1:9. † 9:32 𐌆djia o pan𐌹neba. Griego bedeade 𐌆𐌸𐌹𐌹𐌹 cartade nãwã 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹:

“𐌆cõrẽba Moisea diada ley ỹã o pan𐌹neba.” ‡ 9:33 Sioã purura idjaba Jerusaleã

abadaa. § 9:33 Idji quĩrãbe ỹã baẽa. Griego bedeade 𐌸𐌹 𐌸𐌹𐌹: “Peraẽa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6.

jipa unubarida ādjirāba cawadacaa. Maāda igaradapeda ara ādjia o pananeba jara panā Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea. ⁴ Baribara Crito ijābdara Ācōrēba jipa unubaria. Maā bēra ley ijā o pananeba jipa beadi carea waa jara diē panā.

⁵ Moiseba basia sāwā ēberārāra Ācōrēba diada leydeba poya jipa beadida. Nāwā basia: “Ēberāba naā leyba jara bara ijā o baibara, zocai baya.”* ⁶ Baribara Crito ijābdara Ācōrēba jipa unubaria. Maā ēberāba jarabaria: “Ba sođe crīcharādua abaada bajānaa wāida bada Crito naā dudaa zebi carea. ⁷ Crīcharādua abaada beudarā panabadamaa wāida bada Crito ārēbabi carea.” ⁸ Baribara Ācōrē Bedeade nāwā bā ba: “Baā Ācōrē bedeara cawaicha ba.† Ba iteba idji bedeara jaraida ba idjaba ba sođeba ijāida ba.”‡ Idji bedeara daiba nāwā jaradia panā jūmarāba ijānamārē: ⁹ ba iteba Jesura jūmarā Boroada aibara, idjaba Ācōrēba idjira ārēbabisida ba sođeba ijāibara, Ācōrēba ēdra edaya. ¹⁰ Wārāda abaaba sođeba ijāibara, Ācōrēba jipa unuya. Iteba Jesura jūmarā Boroada aibara Ācōrēba ēdra edaya.

¹¹ Ācōrē Bedeade nāwā bā ba: “Idji ijā baba idji quīrābe ijā baēa.”§ ¹² Ācōrēba jūmarā Boro bēra judiorāra, judiorāē sida abarica obaria. Idjia quīrā djuburia iwībdara bio carebaria. ¹³ Ācōrē Bedeade nāwā bā ba: “Dadjirā Boro Ācōrēba quīrā djuburia iwībdara jūma ēdra edaya.”*

¹⁴ Baribara ēberārāba wadi dadjirā Boro Jesucrito ijānaē panane ḡsāwā idjia quīrā djuburiada iwīdidi? Idjidebemada wadi ūrīnaē panane ḡsāwā ijāni? Idjaba ni abaaba ādjia jaradiade wāēbara ḡsāwā idjidebemada ūrīni? ¹⁵ Ācōrēba ni abaada diabueēbara, ḡsāwā jaradiade wāni? Ācōrē Bedeade nāwā bā ba: “Bedeā bia jarade zebdara bio bia bea.”†

¹⁶ Baribara jūma judiorāba bedeā bia Critodebemada ijānaē basia. Isaia cartade nāwā bā ba: “Mā Boro, daiba jara pedadara ḡcaiba ijāsi?”‡ ¹⁷ Wārāda ēberārāba Critodebemada naārā ūrīnida panā poya ijāni carea.§ ¹⁸ Baribara mā iwīdiya: ḡJudiorāba maā bedeara ūrīnaē basica? Wārāda ūrīsidaa. Ācōrē Bedeade nāwā bā ba:

* **10:5** Levitico 18:5. † **10:8** Baā Ācōrē bedeara cawaicha ba. Griego bedeade nāwā bā ba: “Idji bedeara ba caita ba.” ‡ **10:8** Deuteronomio 30:14. § **10:11** Idji quīrābe ijā baēa. Griego bedeade bā ba: “Peraēa.” Isaia 28:16; 1 Pedro 2:6.

* **10:13** Joel 2:32. † **10:15** Griego bedeade nāwā bā ba: “Bedeā bia jarade zebada jūrā bio bia quedea.” Isaia 52:7. Griego bedeade ācāra cartade bā ba: “Necai bai bedeā jarade zebdara.” ‡ **10:16** Isaia 53:1. § **10:17** Critodebema. Griego bedeade ācāra cartade bā ba “Ācōrē Bedea.”

Idjidebemada jūma naļ ējūāne jarasidaa. Maļ bedeara
 τλμλeda jara wāsidaa.*

19 Māa wayacusa iwidiya: ¿judiorāba maļ bedeara cawadaca
 basica? Māē, cawasidaa judiorāēba cawapedada quīrāca.
 Maļ carea Moiseba Ācōrēneba judiorāa naārā jarasia:
 Māa edadaē puru careba βλdeba māa bārāra jiwaida βλya
 mλda quīrīānamārēā.

Mā adua bađa puru careba βλdeba māa bārāra quīrūbigaya
 mλda quīrīānamārēā.†

20 Idjaba Isaíaba Ācōrēneba ne wayaa neē nāwā jarasia:
 Mā jλrλdaē pananaba mλra unusidaa. Mλnebema iwididaē
 pananarāa ara mλdjidebemada cawabisia.‡

21 Baribλrλ israelerānebemada Isaíaba Ācōrēneba nāwā jara-
 sia:

Ewariza māa jλwa wabadjia ēberārā cλwλrλ zarea bea, mλ ījāē
 beara mλmaa zedamārēā.§

11

Αcλrλ judiorāba Crito ījāpedada

1 Maļ carea māa naλda iwidiya: ¿Ācōrēba israelerā idji
 ēberārāda igarasica? ¡Māwāéa! Mλda israelerānebema,
 Abrahaļ ēberārānebema, Benjamiλneba yōnaa. 2 Ācōrēba
 naēna israelerāra edasia idji puruda bamārēā. Maļ bērā
 ādjirāra igaraē βλa. Bārāba Ācōrē Bedeade Eliādebema βλdada
 cawa panλa. Eliāba Ācōrēa israelerāra nāwā biē jarasia. 3 “Mā
 Boro, βλdeba bedeabadarāda jūma quenasidaa idjaba bλa
 animarā babue diabadada jūma ārīsidaa. Ababe mλdrλ βλa,
 baribλrλ mλ sida beadi carea jλrλ panλa.”* 4 Maļne Ācōrēba
 nāwā panusia: “Māa siete mil ēberārāda mλ itea waga eroβλa.
 Ādjirāra Baal quīrāpita chīrāborode barru cobeadaca.”† 5 Ara
 maļ quīrāca naļ ewaride biđa Ācōrēba idji biadeba dai ju-
 diorāda zocārāēbe edasia idjiderāda beadamārēā. 6 Māwā
 Ācōrēba idji biadeba edasibλrλ, daiba o panλ carea edaē basía.
 Daiba o panλ carea edadabara, māwāra idji biadeba edaē
 bacasia.

7 ¿Maļnebemada sāwā crīcha panλ? Israelerāba Ācōrē
 quīrāpita jīpa beadi carea jλrλ pananamīna jīpa beadaē
 basía. Baribλrλ israelerā zocārāē panλba ījāsidaa, Ācōrēba
 edada bērā. Ādjirāda Ācōrēba jīpa unusia. Waabemarāba ījā
 quīrīānaē basía. 8 Ācōrē Bedeade nāwā bλ βλa:

* 10:18 Salmo 19:4. † 10:19 Deuteronomio 32:21. ‡ 10:20 Isaía 65:1.

§ 10:21 Isaía 65:2. * 11:3 1 Reye 19:10,14. † 11:4 1 Reye 19:18.

Ācōrēba ādjirā crīchara ḅasia poya cawarānamārēā, ādji dauba
ununara poya cawarānamārēā,
idjaba ādji cawarāba ūrīnara poya cawarānamārēā. Ādjirāra
wadibida ara māwā panā.†

9 Idjaba judiorā boro Daviba maḷgādebemada Ācōrēa jarasia:
Ādjirā bia ne cobada carea idu crīchabidua ḅala cawa oēda.
Māwā āduba cūrūgadia animarā jidabadade edaa baebada
quīrāca. Maḷne ādjirāra cawa odua.

10 Ādjirāra dauberrea bea quīrāca ḅaldua ādjia unu panāra
cawarānamārēā. Idjaba ewariza bia mīgabidua.‡

Ācōrēba judiorā ē ēdra edada

11 Naāda māla iwidiya: ¿judiorāba Critora igarasida bērā
abeda waa Ācōrē ume poya bia beadaēca? * jMāwāēa!
Ātebāra Crito igarapedada bērā Ācōrēba judiorāēda ēdra ed-
abaria. Māwā judiorāra jiwaida beadapeda idjida quīrānia.

12 Judiorāba Crito igarapedada bērā ādjirā cāyābara Ācōrēba
jūma naḷ ējūānebema judiorāēra bio careba ḅala. Maḷ bērā
judiorā wayacusa Ācōrē ume bia panebada ewaride ¿Ācōrēba
jūmarāda biara carebaēca?

13 Māla judiorāēa ne jaraya. Ācōrēba māra bārāmaa dia-
buesia jaradia ḅamārēā. Maāda māla jūma jipa o quīrā ḅala.

14 Māla judiorāēa jaradia ḅaldeba quīrā ḅala mā ēberārā judiorā
bida maḷ beḅeara ūrī quīrānida jiwaida panā quīrāca. Māwā
Ācōrēba ādjirāra ḷcāra ēdra edaya. 15 Ācōrēba judiorāra igarada
bērā ḷcāra naḷ ējūānebemarāra idji ume bia ḅasia. Maḷ bērā
Ācōrēba judiorā wayacusa bia edabāraēde ¿cārēda sāwāi? Ādjirā
sida beudarā quīrāca pananada Ācōrē ume zocai beadia.

16 Trigo naārā ewabadade paāda ocuadapeda maḷ
paḷnebemada Ācōrēa aba diadibāra, waabema paḷ sida
Ācōrēnea. Ara maḷ quīrāca jūma judiorāra Ācōrēnea, ādji drōā
naēnabemarāda idjide bada bērā. Idjaba bacuru carrada
bia ḅabāra, dji jḷwate sida bia beaa. Ara maḷ quīrāca jūma
judiorāra Ācōrēnea, ādji drōā naēnabemarāda idjide bada bērā.

17 ḷcāra judiorāra Ācōrēnebemada jīga panesidaa olivo
bacuru jḷwate tētacuada quīrāca. Bārā judiorāēra Ācōrē neē
panasidaa olivo bacuru iduba mēā warida quīrāca. Baribāra
ḷcāra bārā judiorāēra ḷcāra judiorā cacuabari Ācōrē ēberārāda
panesidaa iduba mēā warida olivo bacuru jḷwatera dji
tētacuadade cara ḅacuada quīrāca. Māwā idira Ācōrēba bārā

† 11:8 Isaía 29:10. § 11:10 Bia mīgabidua. Griego beedeade nāwā ḅā ḅala: “Ādji
ēcarrara jūrēā ḅaldua.” Salmo 69:22-23. * 11:11 Griego beedeade nāwā ḅā ḅala:
“¿Judiorāra tēnedradapeda abeda baesidaca?”

sida careba ɓaa judiorã careba ɓada quĩrãca.† 18 Baribɓɓa crĩcharãnadua bãrã judiorãera judiorã cãyãbara Ācõrẽ quĩrãpita biara ɓeada. Quĩrãnebadadua bãrãra dji carradeba zocai panɓda. Dji carrara bãrãneba zocai ɓãã.

19 Āĩbẽrã bãrã judiorãẽba crĩchadisicada Ācõrẽba judiorãra igarasida bãrãda ãdjirã cacuabari edai carea. 20 Wãrãda mãwã ɓaa. Baribɓɓa Ācõrẽba ãdjirãra igarasia Critoda ĩjãpedadaẽ bẽrã. Maãbe bãrãda edasia Critoda ĩjãpedada bẽrã. Maã carea bãrãra judiorã cãyãbara biara ɓeada crĩcharãnadua, ãtebɓɓa Ācõrẽra waya pananadua. 21 Judiorãba ĩjãnaẽ panɓ carea Ācõrẽba ãdjirãra igarasia bacuru jɓwate tẽtacuabɓɓa quĩrãca. Ara maã quĩrãca bãrã judiorãẽba ĩjãnaẽbɓɓa, Ācõrẽba bãrã sida igaraya.

22 Bio crĩchadadua sãwã Ācõrẽba idji biadeba carebabarida idjaba sãwã cawa obarida. Judiorãba ĩjãpedadaẽ bẽrã Ācõrẽba cawa opeɗa ãdjirãra igarasia. Maãne bãrã judiorãera idji biadeba careba ɓaa idjaba careba ɓaya. Baribɓɓa maãneba pananida panɓa. Bãrãba ĩjã pananaẽbɓɓa, Ācõrẽba bãrã sida cawa opeɗa igaraya bacuru jɓwate tẽtacuabɓɓa quĩrãca. 23 Idjaba judiorã Crito ĩjãnaẽ pananaba ĩjãnibɓɓa, Ācõrẽba ãdjirãra wayacusa bia edaya dji jɓwate tẽtadade wayacusa cara ɓabɓɓa quĩrãca. Idji ɓɓadeba mãwã poya oya. 24 Wãrãda bãrã judiorãera olivo bacuru iduɓa mẽã wariɗa quĩrãca panasidaa. Ācõrẽba maã bacurudebemada tẽtacuapeɗa olivo bacuru uɗade cara ɓacuasia. Mãwã ɓaiẽ ɓamĩna Ācõrẽba osia. Maã bẽrã ɗjudiorãra wayacusa poya edaẽca dji uɗa bacuru jɓwate wayacusa cara ɓacuabɓɓa quĩrãca?

Ācõrẽba jũma israelerã ẽdra edaidebema

25 Djabarã, mãã quĩrãã ɓaa Ācõrẽba naẽna cawabiẽ ɓadada bãrãba cawadida. Mãwã judiorã cãyãbara biara ɓeada crĩchadaẽ. Ācõrẽba naẽna cawabiẽ ɓadara naãgaa: zocãrã judiorãda cɓwɓɓa zarea panesidaa idjaba cɓwɓɓa zarea panenia aɓa jũma dji Crito ĩjãnida panɓ judiorãẽba ĩjãɓdadadaa. 26 Mãwãnacarea Israel purura Ācõrẽba jũma ẽdra edaya. Ācõrẽ Bedeade nãwã ɓã ɓaa:

Dadjirã Ẽdra Edabarira Sioã purudeba zeya.‡

Idjia Jacobodeba yõpedadarãba cadjirua opeɗadara jũma quĩrãdoaya.

† 11:17 Ācõrẽba bãrã sida careba ɓaa judiorã careba ɓada quĩrãca. Griego bedeade nãwã ɓã ɓaa: “Bãrã sida bacuru ɓa dji carradeba ze ɓadeba bia panɓa.”

‡ 11:26 Sioã purura idjaba Jerusaleã abadaa.

27 M̄la ādjirā ume bedea b̄adara oya. Ādjia cadjirua opeḁadara quĩrādoaya.Š

28 Judiorāba bedea bia Jesudebemada igara pan̄ b̄ērā Ācōrē ume dji quĩrūa. Maļ b̄ērā bārā judiorāéra Ācōrē ēberārāda poya beadia. Baribara Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada b̄ērā waḁibida quĩrā b̄la. 29 Wārāda Ācōrēba diadara jārīcaa. Idjia tr̄nara igaracaa. 30 Bārā judiorāéba naēna Ācōrēra ĩjānaca basía. Baribara judiorāba ĩjānaē pan̄ b̄ērā idira Ācōrēba bārāra quĩrā djuburia b̄la. 31 Ādjirāba idira ĩjānaca nocoarebema ewaride Ācōrēba quĩrā djuburiamārēā bārā judiorāé quĩrā djuburia b̄ quĩrāca. 32 Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda cawara zarea beaḁamārēā. Māwā jūmarāda quĩrā djuburiaya.

33 Ācōrēra bio ne cawa b̄la idjaba crīcha cawa b̄la. Idjia oi crīcha b̄ara ni abaaba poya cawadaēa. Idjia o b̄la sida poya cawadaēa.

34 ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa b̄la? ¿Caiba idjía crīchada jaradiabari?

35 ¿Caiba Ācōrēba ne diasia jēda diamārēā?

36 Ācōrēbara ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba b̄la idjaba idji itea b̄la. Dadjirāba ewariza idjía bia beḁadida pan̄la. Bia b̄la māwā baida.

12

Ācōrē itea beadaḁua

1 Maļba djabarā, Ācōrēba bārāra quĩrā djuburiada b̄ērā, m̄la bārāba bedea djuburiaya ara bādjida Ācōrēba diadamārēā. Idji itea bia beadaḁua bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji itea bia odia. 2 Naļ ējūānebemarāba quĩrā pan̄ quĩrāca nībarānada, ātebara crīcha djiwidi Ācōrēba dia b̄deba jipa nībaḁada. Māwā Ācōrēba quĩrā b̄ara bārāba cawadia. Jūma idjia quĩrā b̄ara bia b̄la, jipa b̄la, idjaba idjia bia unu b̄la.

3 Ācōrēba idji biadeba m̄ra b̄asia idji itea ne o b̄amārēā. Maļ b̄ērā m̄la bārā naļda jaraya: ni abaaba crīchaiē b̄la ara idjida dji dromaara b̄ada. Bārāba Critora ĩjāpeḁada b̄ērā Ācōrēba bādjiza awara awara diasia ne oḁamārēā. Maļ b̄ērā idjia diaḁa quĩrāca bādjia o pan̄nebemada jipa crīchaḁada.

4 Dadji cacuara aba b̄amīna dadji cacuaḁe zocārā eropan̄la, jawada, jīrūda, boroda, ne jūmaa. Baribara dadji cacuaḁe beaba abarida odacaa. 5 Ara maļ quĩrāca dadjirāra zocārā pan̄amīna, Crito ume pan̄ b̄ērā cacua aba b̄la quĩrāca pan̄la. Māwā dadjirā jūmarāda cacua abaḁe ābaa pan̄la.

⁶ Ācōrēba idji biadeba dadjirāza ne ođamārēã awara awara diasia. Idjia ḶCΛΓΛA diasia idjideba bedeadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, ādjia wārāda ĩjã panΛneba māwã bedeadaida panΛA. ⁷ Idjia ḶCΛΓΛA diasia djārã carebadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, djārãra carebadida panΛA. Idjia ḶCΛΓΛA diasia idji bedeada jaradiadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, idji bedeara jaradiadida panΛA. ⁸ Idjia ḶCΛΓΛA diasia djabarã careba panΛneba biara ĩjānamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, djabarãra carebadida panΛA biara ĩjānamārēã. ΛCΛΓΛA diasia ne dia panΛneba djārã carebadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, sobiadeba diadida panΛA. ΛCΛΓΛA diasia djabarã boroda beadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, quĩrãcuíta jipa o beadida panΛA. Idjaba ḶCΛΓΛA diasia djārã quĩrã djuburiadamārēã. Māwã diasibΛΓΛ, ḆASridadeba quĩrã djuburiadida panΛA.

⁹ Sodeba dji quĩrĩã beadadua. Jūma cadjiruara igaradadua. BiadrΛ ēpēnadua. ¹⁰ Wārã quĩrĩãneba dji quĩrĩã beadadua. Crĩcha biadeba dji waya beadadua idjaba djārāda biara crĩchadadua. ¹¹ Coa bearānadua, ātebΛΓΛ zoquea beadadua. Dadjirã Boro Jesuba quĩrĩã ḆΛra sodeba jūma ođadua. ¹² Ācōrēneba ne edadida cawa panΛ bēã ḆASrida beadadua. Bia mĩga panΛne droadadua. Ewariza Ācōrēã iwidiadua. ¹³ Ācōrē ēberārã dji ne neẽ quedeara carebadadua. Bārã dede zebΛdara bia edadadua.

¹⁴ Bārã biẽ ođi carea ēpē bearãa bia jaradadua. Wārāda biyabΛΓΛ jaradadua. Biẽ beadida jararānadua. ¹⁵ ḆASrida bea ume ḆASrida beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua. ¹⁶ Jūmarã ume bia beadadua. Djārã cāyābara biara beada crĩcharānadua, ātebΛΓΛ mĩã djuburi quedeã ume bia beadadua. Crĩcharānadua bārãba djārã cāyābara biara cawa panΛda.

¹⁷ AbaΛba bārāda biẽ oibΛΓΛ, abari quĩrãca orānadua. Jūmarã quĩrãpita biada ođadua. ¹⁸ Bārãareba jarΛdada jūmarã ume necai panani carea. ¹⁹ Djabarã, abaΛba bārāda biẽ osira abarica biẽ orānadua. ĀtebΛΓΛ iduaribiadua Ācōrēba cawa omārēã. Ācōrē Bedeade nāwã ḆÁ ḆΛA: “MāabΛΓΛ cadjirua o beara cawa oya. MāabΛΓΛ cawa oya ādjia cadjirua opeđada quĩrãca.”* ²⁰ Idjaba Ācōrē Bedeade nāwã ḆÁ ḆΛA: “ḆΛ dji quĩrũda jarra ḆΛde ne cobidua. Opichia ḆΛde baido diadua. Māwã oibΛΓΛ, idjira bio peraya.”† ²¹ AbaΛba bārāda biẽ o baibΛΓΛ abarica orānadua. ĀtebΛΓΛ bia ođadua idjira perapeđa idjia biẽ o ḆΛra idu ḆΛmārēã.‡

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nāwã ḆÁ ḆΛA: “ḐΛbΛdauda idji boro ḶrḶ ḆΛya.” Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nāwã ḆÁ ḆΛA: “Cadjirúa idu poyabirãdua, ātebΛΓΛ ḆΛA bia o ḆΛdeba cadjiruara poyadua.”

13

Dji bororã jawaeda beadadua

¹ Jūmarāda naļ ējūānebema bororã jawaeda beadida panla Ācōrēba blda bēra. Neēa Ācōrēba bldaēra. ² Maļ bēra naļ ējūānebema bororã igara baba Ācōrēba bldada igara bla. Dji māwā igara beara ādji boroba cawa oya. ³ Wārāda jipa o beaba ādji boroba cawa oida wayadaca, ātebala cadjirua o beabala wayabadaa. Maļ bēra bārā bororā ume ne wayaa neē ba quīrā panabala, biada odadua ādjia bia ununamārēā. ⁴ Wārāda bārā bororāra Ācōrēba idji nezocarā quīrāca bslia bārāda carebadamārēā. Baribala bārāba cadjiruada odibala, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panla bēra.* Ādjira Ācōrē nezocarā quīrāca panla cadjirua o beara cawa odi carea. ⁵ Maļ bēra bārāra naļ ējūānebema bororã jawaeda beadida panla cawa orānamārēā. Maļ awara ādjirã jawaeda beadida panla, cawa panla bēra māwā baira jipa blda. ⁶ Maļ carea bārāba parata diadida panlra bārā bororāa diabadaa. Jūma dadjirã druara ādjide bā bēra idjaba ādjirāra Ācōrē nezocarā quīrāca panla bēra, bārāba maļ paratara diadida panla.

⁷ Jūmarāa diadadua bārāba ādjiza diadida panla quīrāca. Bārā bororāa parata diadida panlra diadadua. Bārāba wayadida panlra wayadadua. Bārāba bia jaraedida panlra bia jaraadua.

⁸ Bārāba diai bara panabala, jēda diadaē bearānadua. Ababe dji quīrā beadadua. Djārā quīrā baba jūma Ācōrēba Moisea diada leyra ijā o bla. ⁹ Maļ leyba jara bla: “Daunemarādua, mīā bearādua, ne drarādua, djārāba erobara awuarādua.”† Maļra idjaba jūma maļ leyba jara bā sida naļ crīcha abalaba jūma jara bla: “Djārāra quīrādua ara bldji quīrā bā quīrāca.”‡ ¹⁰ Quīrā erobala djārāra biē oca. Djārā quīrā bāde jūma Ācōrēba Moisea diada leyra ijā o bla.

¹¹ Jūma maļgara o pananadua cawa panla bēra naļ ewarira sāwā blda. Arlmanadua. Waa cāi bearānadua. Dadjirā naļ ējūā cadjiruaebema ēdrādi ewarira caitaara bla dadjia naārā ijāpedada cāyābara. ¹² Naļ ewari cadjiruara jōbodoa diamasi nūmanada lnadrabodo quīrāca. Maļ bēra dadjirāba cadjiruada idu bldapeda biada odida panla. Māwā dadjirāra cadjiruaebemada jūma jūātrā beadia sordaoba jūātrābariba idji cacua jūātrā erobā quīrāca. ¹³ Dadjirāra quīrāipa nībadida panla āsa nībabada quīrāca. Bslrida obadaē beu nībadiē panla, auđuada o nībadiē panla, caicaya beadiē panla, idjaba

* **13:4** Wārāda bio cawa odida panla. Griego beedeade nāwā bā bla: “Necora idji quīrābe erobaca.” † **13:9** Exodo 20:13-15,17. ‡ **13:9** Levitico 19:18.

djārāba erobΛ carea biē crīchadiē panΛa. ¹⁴ ĀtebΛrΛ dadjirā Boro Jesucrito nībaēa quīrāca nībaēadua. Naļ djaraba cad-jirua o quīrīā bΛra iduaribirānadua.

14

Djabarā biē jaradiē panΛ

¹ Djaba abaΛba dadjia Jesucrito iĵā panΛnebemada waēi bio adua bΛbΛrΛ, idjira bia eēaēadua. BaribΛrΛ idjia adua bΛēdebema carea idji ume caicayarānadua. ² Mĵa naĵda jara bΛa: ĀcΛrΛ djabarāba cawa panΛa ne jūmada codida panΛda. BaribΛrΛ ĀcΛrΛ djabarāba dadjia Jesucrito iĵā panΛnebemada waēi bio adua panΛ bērā crīcha panΛa ababe néuēdebemada codida panΛda. ³ BaribΛrΛ ne jūma cobariba ne jūma cocada igaraiē bΛa. Idjaba ne jūma cocaba ne jūma cobarida biē jaraiē bΛa, umena Ācōrēba eēaēa bērā. ⁴ ĶBΛra cai māwā djārā nezocada biē jarai carea? Idji borobΛrΛ jaraya bia o bΛda wa biē o bΛda. BaribΛrΛ dadjirā Boro Ācōrēba jaraya jūma idji nezocarāba bia o panΛda, idji ΛbΛaēeba careba bΛ bērā bia o pananamārēā.

⁵ Idjaba ĀcΛrΛ djabarāba crīcha panΛa ĀcΛrΛ ewarira ewari dromada. ΛcΛrΛ djabarāba crīcha panΛa ewarira jūmaena abarida. BaribΛrΛ ādjiza soēeba crīcha panΛ quīrāca odida panΛa. ⁶ Ewari droma waga bΛba dadjirā Boro Ācōrē itea māwā o bΛa.* Ne jūma cobariba māwā cobaria dadjirā Boro Ācōrēra waya bΛ bērā. Maļ carea ne cobΛrΛde idjia Ācōrēa bia bΛaēa abaria. Idjaba ne jūma cocaba māwā cocaa dadjirā Boro Ācōrēra waya bΛ bērā. Maļ carea ne cobΛrΛde idjia biēa Ācōrēa bia bΛaēa abaria.

⁷ Ni abaΛda ara idji itea zocai bΛēa. Idjaba ni abaΛda ara idji itea beuēa. ⁸ Zocai panΛne dadjirā Boro Ācōrē itea zocai panΛa. Idjaba beusidara dadjirā Boro Ācōrē itea beudīa. Māwā zocai panΛne wa beubΛdāde biēa dadjirā Boro Ācōrēnea.

⁹ Critora beusia beudarā Boro bai carea. Idjaba ĵrēbasia zocai bea Boro bai carea. ¹⁰ Maļ bērā Ķcārē cārēā bΛ djabada biē jara bΛ? ĶCārē cārēā idjira igara bΛ? Jūma dadjirāra Ācōrē quīrāpita panania dadjiza opeēaēara cawa omārēā.† ¹¹ Ācōrē Bēdeade nāwā bΛ bΛa:

Dadjirā Boroba nāwā jara bΛa: mĵra wārāda zocai bΛ bērā wārāneba jaraya jūmarāda

mĵ quīrāpita chīrāborode cobēadida mĵa bia bēdeadi carea.

* **14:6** Griego bēdeade ĀcΛrΛ cartade naļ siēa bΛ bΛa: “Ewari droma wagaē bΛba māwā o bΛa dadjirā Boro Ācōrē itea.” † **14:10** Ācōrē. Griego bēdeade ĀcΛrΛ cartade “Crito” bΛ bΛa.

Idjaba jūmarāba jaradia m̄ra Ācōrēda.†

12 Wārāda dadjiza opedadara Ācōrēa jūma jaradia. 13 Maļ bēra djārāba o b̄a carea waa biē bedeadie pan̄a. Āteb̄a sodeba nāwā crīchadida pan̄a: dadjia o pan̄neba djaba abāda cadjiruade baebidib̄a, biara b̄a odaēda. 14 M̄ra dadjirā Boro Jesucrito ume b̄a bēra wārāda cawa b̄a ni abā djicoda cadjirua b̄ēda. Barib̄a abāba baridua djico coida cadjiruada crīchaib̄a, maļ̄ara cocara b̄a. 15 B̄a co b̄deba b̄ djabada idji sode biē beib̄a, b̄ara quīrīneba nīēa. B̄a co b̄deba b̄ djaba crīchara ārīrādua Critora idji carea beuda bēra. 16 Bārāba o pan̄ra biada cawa pan̄a. Barib̄a djārāba māda biē jaradib̄a, orānada biē bedearānamārēa. 17 Ācōrēba pe erob̄debemara jaraca cārēda codida pan̄da idjaba cārēda dodida pan̄da. Āteb̄a quīrīa b̄a ādjirāba idji Jauredeba jipa o pananida, necai pananida, idjaba b̄srida pananida. 18 Crito māwā ēpē beara Ācōrēba bia unu b̄a. Ēberāra bida bia unubadaa.

19 Maļ carea j̄adida pan̄a djabarā ume necai beadi carea. Māwā dji careba panania biara iĵāni carea. 20 Bārāba co pan̄neba Ācōrēba djārā sode odara ārīrānada. Wārāda Ācōrē quīrāpita jūma djicora bia b̄a. Barib̄a biē b̄a dadjia co pan̄neba dewarada cadjiruade baebidida. 21 Biara b̄a nedjara coēda, uva ba doēda, wa ni cārē sida oēda b̄ djabara cadjiruade baebi amaaba.

22 B̄a ne jūmada coida b̄da crīcha b̄ab̄a, wa ne jūmada cocara b̄da crīcha b̄ab̄a, ababe b̄ab̄a Ācōrē ume b̄ crīchara cawaida b̄a. B̄a crīcha b̄ quīrāca djārā ogo crīchabirādua. Wārāda dadjia o pan̄ carea dadji sode biē crīchadaēb̄a, bio b̄srida panania. 23 Barib̄a abāba nāwā crīchaiscada: “Āibērā naļ̄ara cocara b̄a.” Dji māwā crīcha b̄ba māda coib̄a, idji sode biē beya, biē o b̄da crīcha b̄ bēra. Wārāda abāba o b̄ara āibērā jipa b̄ēda crīchaib̄a, cadjiruada o b̄a.

15

Djārāra carebadada bia pananamārēa

1 Dadjia iĵā b̄debema bio cawa beaba mācua adua quedeara carebadida pan̄a. Ababe dadjia quīrīa pan̄da odiē pan̄a. 2 Āteb̄a djārāba quīrīa pan̄dr̄a odida pan̄a ādjida bia beadamārēa idjaba biara iĵānamārēa. 3 Wārāda Crito bida ara idjia quīrīa b̄ara oē basia, āteb̄a Ācōrē Bedeade b̄ b̄ quīrāca māwāsia. Nāwā b̄ b̄a: “Ācōrē, ādjirāba b̄ biē jarasidade mā sida biē jarasidaa.”* 4 Ne jūma Ācōrē Bedeade

† 14:11 Isaia 45:23. * 15:3 Salmo 69:9.

ḅΛdara dadjirāa jaradiai carea ḅΛa. Dadjirāa sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēã. Māwã dadjirāba wārāda cawa panΛa Ācōrē ume ewariza bia pananida.
 5 Ācōrēba dadjirāa sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēã. Māa quĩrĩã ḅΛa ara maļ Ācōrēba bārāra careba baida abarica crĩchadamārēã Jesucritoba quĩrĩã ḅΛ quĩrāca.
 6 Māwã bārāba dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ābaa bia bedea panania.

Bedea bia Critodebema judiorãé itea bida ḅΛa

7 Critoba bārã bia edada quĩrāca dji bia edadadua. Maļ unubΛdade ēberārāba Ācōrēa bia bedeadia. 8 Māa jaraya: Critora zesia dai judiorã carebai carea. Māwã Ācōrēba judiorã drōã naēnabemarã ume bedea ḅΛdara Jesucritoba osia. Maļba unubisia Ācōrēa wārāda bedea aba ḅΛda. 9 Idjaba Critora zesia judiorãéba Ācōrēa bia bedeadamārēã ādjirāra quĩrã djuburiada bēřã. Maļnebemada Ācōrē Bedeade nāwã ḅΛ ḅΛa:

Māa ḅΛda judiorãé tãēna bia jaraya. Māa ḅΛa bia jara trļāya.†

10 Idjaba nāwã ḅΛ ḅΛa:

Bārã judiorãé, Ācōrē puru ume ḅΛsridadadua.‡

11 Idjaba nāwã ḅΛ ḅΛa:

Jūma bārã judiorãé, dadjirā Boro Ācōrēa bia bedeadadua.

Jūma puru bea, idjĩa bia bedeadadua.§

12 Idjaba Isaĩaba idji cartade nāwã ḅΛsia:

Jesédeba aba zeya.* MaļgΛra jūma puru bea Boroda beya.

Israelerãéba idjira ļjānia ne jūma bia ādjia jļã panΛra di-
 amārēã.†

13 Ne jūma bia dadjia jļã panΛra Ācōrēba diaya. Bārāba idjida ļjã panΛ bēřã māa quĩrĩã ḅΛa idjia bārāra bio ḅΛsrĩdabida idjaba necai baida. Māwã Ācōrē Jaure ΛḅΛadeba bārāba biara cawadia ne jūma bia dadjia jļã panΛra wārāda edadida.

Pauloba judiorãéa jaradiabaria

14 Djabarã, māa cawa ḅΛa bārāba biada wārāda o panΛda idjaba bio cawa panΛ bēřã poya dji jaradiadida.
 15-16 Māwãmĩna naļ cartade māa ļcΛrΛ crĩchada ebuda ḅΛsia bārāba quĩrãdoarānamārēã. Māwã ḅΛsia Ācōrēba idji biadeba māra ḅΛda bēřã judiorãé tãēna Jesucrito nezocada ḅamārēã. Maļ bēřã bedea bia Ācōrēnebemada ādjirāa jaradia ḅΛa. ļjāsĩdara sacerdoteba animarã babue diabΛrΛ quĩrāca māa

† 15:9 Daviba māwã ḅΛsia Salmo 18:49de. ‡ 15:10 Deuteronomio 32:43.

§ 15:11 Salmo 117:1. * 15:12 Jesé. Jeséra judiorã boro Davi zeza basĩa. ΛcΛrΛ cartade Jeséra Isaĩ abadaa. † 15:12 Isaĩa 11:10.

ãdjirãra Æcõrëa dia ðla bia unumãrëã. Mañne Æcõrë Jaureba
ãdjirãra Æcõrë itea bia ðlaya.

¹⁷ Jesucrito ume ðla bërã mña Æcõrë itea o ðla carea bio
ðlasrida ðla. ¹⁸⁻¹⁹ Baribara ara mãdjidebemada ni maãrĩ
bida bia bedeãea. Ababe Critoba mñneba odãdebemada
bia bedeaya. Wãrãda mñneba Critoba carebasia judiorãéba
Æcõrëra ijãnamãrëã. Mña jaradia ðldeba, o ðldeba, ne un-
unaca o ðldeba bida mãwã carebasia. Mña Æcõrë Jaure
ðldeba jũma maãgara osia. Jerusaleñneba aba Ilirico
druadaa bedeã bia Critodebemada mña jũma jaradiaida
ðadama jaradisia. ²⁰ Wãrãda bedeã bia Critodebemada mña
jaradia quĩrĩa ðla waði ùrĩnacama. Dewaralaba jaradia ðlama
mña jaradia quĩrĩaéa. ²¹ Mãwã mña Æcõrë Bedeade ðl ðla
quĩrĩca o ðla. Nãwã ðl ðla:

Idjidebema jaradaca ðadama ëberãrãba ùrĩnia. Idjidebema
ùrĩnaca ðadaba cawadia.†

Paulo Romanaa wãida crĩchada

²² Mañ carea ðarima zocãrã mñra bãrãmaa wã quĩrĩa ðlamĩna
poya wãé ðla. ²³⁻²⁴ Baribara namara jũma jaradiaida bërã ara
nama caitara neëa sãma Critodebema jaradiaida. Mañba
mñra España druadaa wãida crĩcha ðla. Wãbarãde bãrãma
wibariya. Mãwã crĩcha ðla dãrãbarã bërã bãrã acãde wã
quĩrĩa ðla. Bãrã ume dãrã ðlasridadacarea ãibërã bãrãba
poya carebadisicada mñ bia wãmãrëã. ²⁵ Baribara ara
nawena mñra Jerusaleñnaa wãya paratada Æcõrë ëberãrã diai
carea. ²⁶ Mañ paratara djabarã Macedonia druadebemarãba,
Acaya druadebemarã bida ðlasrida jara pesidaa Æcõrë ëberãrã
Jerusaleñnebema dji ne neë quedeara carebaði carea.
²⁷ Mañ djabarã judiorãéba ðlasrida mañ paratara djabarã
judiorã itea jara pesidaa. Wãrãda mãwã odida panasidaa
judiorã diai bara panã quĩrĩca. Judiorãéba ne jũma bia
Æcõrënebemada judiorãneba edasida bërã, djabarã judiorã ne
bia nañ ëjũãnebemada diadida panã. ²⁸ Mañ parata djabarã
Jerusaleñnebemarãa diadacarea mñra España druadaa
wãya. Wãbarãde bãrãma wibariya. ²⁹ Mña cawa ðla bãrãma
jũbarãde Critoba dadjirãra bio carebaida.§

³⁰ Djabarã, Æcõrë Jauredeba dadjirãra dji quĩrĩa panã. Mañ
bërã dadjirã Boro Jesucritodeba mña bãrãa bedeã djuburi-
aya mñ careba Æcõrëa iwididamãrëã. ³¹ Idjia iwididada
Judea druadebema Jesu ijãé beaba mñra bië orãnamãrëã. Id-
jaba iwididada mña parata Æcõrë ëberãrã Jerusaleñnebema

† 15:21 Isaia 52:15. § 15:29 Critoba. Griego bedeade ãcala cartade ðl ðla:
“Bedeã bia Critodebemaba.”

itea edebΛARA bia edadamãrêã. ³² Mãwãnacarea Æcõrêba quĩrĩãibΛA, m̃ra bãrãmaa Æsrida wãya idjaba bãrã tãena bia ãnãũ ðaya. ³³ M̃a quĩrĩã ÆA Æcõrê dadji necai bai diabarira jũma bãrã ume ðaida. Bia ÆA mãwã ðaida.

16

Pauloba naã cartade jĩrũare ÆAða

¹ M̃a bãrãa dadjirã djabawêrã Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea purude djabarã carebabaríã.* ² Dadjirã Boro trãneba bia edadadua Æcõrê ëberãrãba odida panΛ quĩrãca. Idjia ëberãrãda zocãrã carebasia. M̃a sida bio carebasia. Maã bêrã ne jũmaneba idjira carebaðadua.

³ Djabawêrã Priscilaa, djaba Aquilaa bida jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða ãdjira bia pananida. Ædjia m̃a quĩrãca abarica Jesucrito trajura o panΛa. ⁴ Ædjira m̃a carebaði carea minijĩchiade panasidaa. M̃a, jũma djabarã judiorãé bida ãdjia bia ÆAða abadaa. ⁵ Idjaba djabarã ãdji dede dji jΛrebadarãa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða ãdjirãra bia duananida. M̃a djaba bio quĩrĩã ÆA Epenetoo abari quĩrãca jaradadua. Acaya druade idjiabΛA naãrã Jesucritora ãjãsia. ⁶ Djabawêrã Mariaa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða idjira bia ðaida. Idjia bãrãra bio careba ÆA. ⁷ M̃a djabarã judiorã Andronicoa, Juniaa bida abari quĩrãca jaradadua. Ædjira m̃a ume ãbaa preso panasidaa. Ædjidëbemada Jesuba diabueðarãba bia crĩcha panΛa. M̃a Crito ãjã naëna ãdjia ãjãsidea.

⁸ M̃a djaba Ampliatoa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða idjira bia ðaida. Dadjirã Boro Jesucritodeba idjira bio quĩrĩã ÆA. ⁹ Djaba Urbanoa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða idjira bia ðaida. Idjia dai ume ãbaa Jesucritodebemada jaradia ÆA. Djaba Estaquíã bida abarica jaradadua. Idji sida m̃a quĩrĩã ÆA. ¹⁰ Djaba Apelea jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða idjira bia ðaida. Idjia unubisia Critora wãrãda ãjã ÆAða. Jũma Aristobulo ëberãrã bida abari quĩrãca jaradadua. ¹¹ M̃a djaba judio Herodioãa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða idjira bia ðaida. Narciso ëberãrã dadjirã Boro ãjã beaa jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða ãdjirãra bia duananida. ¹² Djabawêrã Tripenaa, Triposaa bida jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða ãdjira bia pananida. Ædjia dadjirã Boro itea bia o panΛa. Idjaba djabawêrã Persidãa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirã Boro itea bia o ÆA. ¹³ Djaba Rupo dadjirã Boroba edaðaa, idji papaa bida jaradadua m̃a quĩrĩã ÆAða ãdjira bia pananida. Idji papara m̃a papaca ÆA. ¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegontea, Hermaa, Patrobãa, Hermea,

* **16:1** Djabarã carebabaríã. Griego bedeeðe ÆA ÆA “diacono.” Pebera wêrã basíã. Maã carea cãpũrĩã bedeeðe “diaconisa” jarabadaa.

idjaba djabarã ädjirã ume duanãa bida jaradadua mãã quĩrĩã ßãda ädjirãra bia duananida. ¹⁵ Idjaba djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawẽrãa, idjaba jũma Äcõrẽ ëberãrã ädjirã ume duanãa bida jaradadua mãã quĩrĩã ßãda ädjirãra bia duananida. ¹⁶ Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua.† Jũma Crito ëberãrãba quĩrĩã panãa bãrãra bia duananida.

¹⁷ Djabarã, mãã bãrãa bedea djuburiaya quĩrãcuita beadamãrẽã. ΛCΛΓΛba djabarãa awara awara crĩchabibadaa. Bãrãba wãrã bedea cawapedadara ädjirãba quĩrã awara jaradiabadaa. Mãã ëberãrã ume äbaa ßearãnadua. ¹⁸ Ädjirãba dadjirã Boro Jesucritoba quĩrĩã ßãra o panãea, ätebΛΓΛ ädjia quĩrĩã panΛdrΛ o panãa. Ädji bedea biya quirudeba dji cũrũgaicha ßeara cũrũgabadaa.

¹⁹ Jũmarãba cawa panãa bãrãba Äcõrẽ bedeara wãrãda iãã o panãda. Mãã carea mãra ßasrida ßãa. Wãrãda mãã quĩrĩã ßãa bãrãba biada o cawadida idjaba cadjiruada odaẽda. ²⁰ Äcõrẽ dadji necai ßai diabariba dãrãẽne diaurura poyapeda bãrã jΛwaeda ßãya.‡ Mãã quĩrĩã ßãa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba ßaida.

²¹ Djaba Timoteo mã ume äbaa jaradia ßãba quĩrĩã ßãa bãrãra bia duananida. Idjaba mã djabarã judiorã Lucioba, Jasoãba, Sosipatero bida quĩrĩã panãa bãrãra bia duananida.

²² Mãra Tercioa. Pauloba mãã naã cartara ßãbi ßãa. Dadjirã Boro Jesucritodeba mãã quĩrĩã ßãa bãrãra bia duananida.

²³ Djaba Gayo bida quĩrĩã ßãa bãrãra bia duananida. Mãra idji dede ßãa. Djabarã jũmarãda idji dede äbaa dji jΛrebadaa. Naã purudebema parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quĩrĩã panãa bãrãra bia duananida.

²⁴ Mãã quĩrĩã ßãa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba ßaida.

Pauloba Äcõrẽa bia jarada

²⁵⁻²⁶ Mãã bedea bia Jesucritodebemada jaradia ßabaria. Ara mãã bedeadeba Äcõrẽba bãrãra poya carebaya zarea beadamãrẽã. Mãã bedeara Äcõrẽba naẽna cawabiẽ ßasia baribΛΓΛ idira cawabisia. Idjideba bedeadadarãba mããra cartade ßasidaa. Äcõrẽ beucaba mãwã ßãbisia druazabemarãba ùrĩnapeda Jesucritoda iããnamãrẽã. Äcõrẽa bia bedeadida panãa. ²⁷ Idjira ababΛΓΛ ßãa. Ne jũmada cawa ßãa. Jesucritodeba dadjirãba ewariza idjia bia bedeadida panãa. Bia ßãa mãwã ßaida.

† **16:16** Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua. Griego bedeadẽ nãwã ßã ßãa: “Isõ bia quirudeba dji bia edadadua.” ‡ **16:20** Diaurura poyapeda bãrã jΛwaeda ßãya. Griego bedeadẽ nãwã ßã ßãa: “Diaurura bãrã jĩrũ edre berradãgaya.”

1 CORINTO

NABEMA CARTA PAULOBA ΒΛΑΔΑ

DJABARĀ CORINTO PURUDEBEMA ITEA

Pauloba naļ cartada djabarā Corinto purudebema itea ΒΛΑσια. Poa 55are Epeso purudeba diabuesia.

Pauloba Corinto purude bedeā bia Jesucritodebemada naārā jaradisia (Hecho 18:1-17). Judiorā dji jΛrebada dede jaradia ΒΛ bērā ἄκατα judiorāba ījāsidaa. Dewara judiorāba Paulo āyā jΛretapedadacarea dewara dede jaradia besia. Māwā ΒΛδε ἄκατα griegorā bida ījāsidaa. Paulora Corintode poa aba ēsidra basia.

Corintora puru droma basia. Ēberārāda seisciento mil auđu duanasidaca ΒΛΑ. Maļ awara ādjirā ācōrē bea deda zocārā eropanasidaa. BaribΛτα maļ ācōrē bea ēpēni carea auđuada obadjidaa. Λκατα Jesucrito ījāpedadamīna wadibida auđuā nībabadjidaa. Djabarā tāēna dewara nēbΛra sida baraasia.

Naārā Pauloba ādjirāra quēāsia ijara duanΛ carea (1:1neba aba 4:21naa). Maļare ΒΛσια auđuā nībarānamārēā (5:1neba aba 6:20daa). Maļare djabarāba cartadeba iwidi pedadada panusia. Capítulo 7de quima edadidebema iwidi pedadada panusia. Capítulo 8deba aba 11daa panusia ādjia jΛwaba oda ācōrē carea sāwā odida panΛda. Capítulo 12deba aba 14daa Ācōrē Jaureba obi ΒΛdebemada panusia.

Corintode ἄκατα dadji λrēbadidebemada āi crīcha panana bērā Pauloba capítulo 15de maļnebemada ΒΛσια. Capítulo 16de ΒΛσια sāwā parata jΛre pedida panΛda idjaba ādjirā acΛde wāida.

Naļ cartade Pauloba naārā ΒΛδα

¹ Māra Pauloa. Ācōrēba quīrīāna bērā māra trāsia Jesucritoba diabuedada bamārēā. Dadjirā djaba Sosteneda mā ume ΒΛΑ. ² Mā naļ cartara ΒΛΒΛτα ἄcōrē ēberārā Corinto purudebema itea. Jesucritodeba Ācōrēba bārāra edasia idji itea bia beadamārēā. Ara maļ quīrāca idjia druaza jūma dadjirā Boro Jesucritoā iwidi badara edasia. Idjira ādjirā Boroā idjaba dadjirā Boroā. ³ Daiba quīrīā panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai baira dia pananida.

Pauloba djabarā carea Ācōrēa bia ΒΛδα ada

⁴ Bārāra Jesucrito ume panΛ bērā Ācōrēba idji biadeba careba ΒΛΑ. Maļ bērā mā ἄcōrēa iwidi bΛταza bārā carea bia ΒΛδα abaria. ⁵ Jesucrito ume panΛ bērā Ācōrēba bārā

jūma diasia bia odamārēã. Idji bedeara poya cawa jaradia panania idjaba idjidebemada poya bio cawa panania. ⁶ Jūma Ācōrēba bārāa diadaba unubi b̄aa Crito bedea daiba jara-diapedadara wārā arada. ⁷ Bārāba dadjirā Boro Jesucrito ununi carea j̄ã panamisa Ācōrēba idji Jauredēba dia b̄ara jūma eropanaa. ⁸ Mālba Ācōrēba bārāra zarea erobaya aba nāl ewari jōb̄aradaa. Māwāra dadjirā Boro Jesucritoba cawa ode zeb̄arade bārāra biē jaradi neē beadia. ⁹ Ācōrēra bedea aba b̄aa. Idjia bārāra tr̄asia idji Warra dadjirā Boro Jesucrito ume ābaa beadamārēã.

Djabarā crīcha awara awara pananebema

¹⁰ Djabarā, dadjirā Boro Jesucritodeba m̄la bārāa bedea djuburiaya ābaa bia duananamārēã. Crīcha awara awara duananiē panaa, āteb̄arā crīcha abaadeba ābaa bia duananida panaa. ¹¹ Djabarā, m̄la ūrīna carea māwā jara b̄aa. Djabawērā Cloe ēberārāba m̄la jarasidaa bārāra ijara duanabarida. ¹² Ebuda jaraib̄arā, āc̄arā bārānebemaba jarabadaa: “M̄ra Paulodea.” Dewararāba jarabadaa: “M̄ra Apolodea.” Dewararāba jarabadaa: “M̄ra Pedrodea.”* Idjaba dewararāba jarabadaa: “M̄ra Critodea.” ¹³ Māwāra ¿Critora zocārā b̄aca? ¿M̄da bārā carea crude cachisidaca? ¿Bārāra m̄l tr̄neba borocuesidaca?

¹⁴ M̄la ni abaa bārānebemada borocuedaē bērā b̄asrida b̄aa. M̄la ababe djaba Crispoda, Gayo sida borocuesia. ¹⁵ Māwā ni abaa poya jaradaēa m̄l tr̄neba borocuesidada. ¹⁶ Idjaba m̄la djaba Estepana ēberārā sida borocuesia. Ādjirā awara dewarada borocuesib̄arā m̄la quīrānebaēa. ¹⁷ Critoba m̄ra diabueē basia ēberārā borocue bamārēã, āteb̄arā diabuesia bedea bia idjidebemada jaradiamārēã. Barib̄arā nāl dudabema necawaadeba m̄la jaradiaē b̄aa Crito crude beudada ara idji quīrābe beuda quīrāca berāmārēã.

Critora Ācōrē necawaa idjaba Ācōrē abaa

¹⁸ T̄ab̄a uruadaa wāni ēberārāmaarā Crito crude beudadebema bedeara siriē b̄aa. Barib̄arā dadjirā, dji Ācōrēba ēdrā edadarāba cawa panaa māl bedēaba Ācōrē ab̄ara cawabi b̄ada. ¹⁹ Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄aa: Ne cawa bea necawaada m̄la siriē b̄ada unubiya. Crīcha cawa

bea crīchara biē tab̄ada cawabiya.†

²⁰ Wārāda Ācōrēba nāl ējūānebema necawaara siriē b̄ada cawabisia. Jā̄lbe ¿ne cawa beara sāvāsida? ¿Judiorā ley jaradiabadara sāvāsida? ¿Nāl ewaride necawaadeba bedēabadara sāvāsida? ²¹ Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi

* **1:12** Pedro. Griego bedeade “Cepa” b̄l b̄aa. † **1:19** Isaía 29:14.

ḅΛΑ. BaribΛΓΛ naļ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadacaa.† Ādjirāmaarā daiba jaradia panΛra siriē ḅΛMīna Ācōrēmaarā bia ḅasia maļneba jūma idji ījāḅΛdara ēdrΛ edaida.

22 Crito ījāni carea judiorāba ne ununacada unu quīrīābadaa. Judiorāēba naļ ējūānebema necawaada jΛrΛbadaa. 23 BaribΛΓΛ daiba Crito crude beudada jaradia panΛa. Maļ bedeara judiorāba bia ūrīnacaa. Idjaba judiorāēba maļ bedeara siriē ḅΛda crīchabadaa. 24 BaribΛΓΛ Ācōrēba ḅcΛrΛ judiorāda, ḅcΛrΛ judiorāē sīda trāsia Critodeba ēdrΛ edai carea. Maļgarāba cawa panΛa Ācōrēba Critodeba idji ḅḅΛada, necawaa sīda unubisida. 25 Ēberārāmaarā Critora crude beuda bērā Ācōrēra ne cawa ḅΛēa, ḅḅΛaē ḅΛa. BaribΛΓΛ ne adua ḅΛ quīrāca ḅΛMīna Ācōrēra jūma naļ ējūānebemarā cāyābara ne cawaara ḅΛa. Idjaba Ācōrēra ḅḅΛaē ḅΛca ḅΛMīna jūma naļ ējūānebemarā cāyābara ḅḅΛara ḅΛa.

26 Djabarā, crīchadadua Ācōrēba bārā edaside sāwā ḅeasida. Ēberāmaarā zocārā bārānebemada ne cawa beadaē basīa, dji dromada beadaē basīa, dji droma beadeba todaē basīa. 27 Maļ bērā naļ ējūānebema ne cawa beamaarā bārāra ne adua quedeaa. BaribΛΓΛ ādjirāba ne adua quedea abadara Ācōrēba edasia. Māwā naļ ējūānebema ne cawa beara perabibaria. Ara maļ quīrāca naļ ējūānebema ḅḅΛa beamaarā bārāra ḅḅΛaē beaa. BaribΛΓΛ ādjirāba ḅḅΛaē bea abadara Ācōrēba edasia. Māwā naļ ējūānebema ḅḅΛa beara perabibaria. 28 Naļ ējūānebemarāba dji edaara quedea abadara, ādjia igarabada sīda Ācōrēba edasia. Māwā dji dromaē beara edasia dji droma bea edaara ḅΛi carea. 29 Maļ bērā ni abaḅba ara idjidebemada Ācōrē quīrāpita poya bia bedeadaēa. 30 BaribΛΓΛ Ācōrēba bārāra Jesucrito ume ābaa ḅΛasia. Māwā Critodeba Ācōrēba idji necawaada dadjirāa cawabisia. Idjia dadjirāra jīpa ḅΛasia, ara idji itea bia ḅΛasia, idjaba cadjiruadebemada ēdrΛ edasia. 31 Maļ bērā Ācōrē Bedeade ḅΛ ḅΛ quīrāca dadjia odida panΛa. Nāwā ḅΛ ḅΛa: “AḅḅΛda bia bedeaīḅΛrΛ, dadji Borodebemada bia bedeaida ḅΛa.”§

2

Crito crude beudadebema Pauloba jaradiada

1 Djabarā, māa Ācōrēnebemada bārāmaa jaradiade wāsīde bedea bia quīruḅeba ni mā necawaadeba jaradiaē basīa.

† 1:21 Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi ḅΛa. BaribΛΓΛ naļ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadacaa. Griego bedeade maļba idjaba nāwā jara ḅΛa: “Ācōrēba idji necawaadeba ḅΛasia ēberārāba naļ ējūānebema necawaadeba idjira poya cawarānamārēā.” § 1:31 Jeremia 9:24.

² Bārā tāēna ḥaside mā ababe Jesucritodebemada, idji crude beapedadada cawabi quĩrĩā ḥasia. ³ Maāne māra ḌḆaē ḆḌa crīchasia. Idjaba poya bia jaradiaēda crīcha Ḇada bērā ne wayaaba cacua ure nūmabadjia. ⁴ Mā Jesudebema nēḆḌḌ ḥaside idjaba jaradia ḥaside mā necawaadeba māwā oē ḥasia bārāba ĩjānamārēā. ĀteḆḌḌ jaradia ḆḌe Ācōrē Jaureba idji ḆḆadeba cawabisia maā bedeara wārā arada. ⁵ Māwā bārāba naā ējūānebema necawaadeba Jesucritora ĩjānaē ḥasia, āteḆḌḌ Ācōrē ḆḆadeba ĩjāsidaa.

Ācōrēba naēna cawabiē Ḇadara idji Jauredeba cawabida

⁶ Māwāmīna daiba necawaada Ācōrē bio ĩjā beaa jaradia panḌa. Maā necawaara naā ējūānebemaēa, naā ējūānebema bororā necawaēa. Ādjirāra dārā pananaēa. ⁷ Daiba Ācōrē necawaa naēna cawabiē Ḇadada jaradia panḌa. Naā ējūā oi naēna Ācōrēba maā necawaadeba ne oida Ḇasia dadjirāra idji ume ābaa bia beadamārēā. ⁸ Naā ējūānebema bororā ni abaḌba maā necawaara cawadaē ḥasia. Cawa pananabara dadjirā Boro biya quirura crude beadaē bacasia. ⁹ BaribḌḌ cawadaē ḥasia Ācōrē Bedeade ḆḌ ḆḌ quĩrāca. Nāwā ḆḌ ḆḌa:

Ācōrēba idji quĩrĩā Ḇea itea bia o erobḌara ni abaḌba waēi ununacaa, cḌwḌḌḆa ũrīnacaa, ni cawa crīchadacaa.*

¹⁰ Jūma maāḆḌḌ Ācōrēba idji Jauredeba dadjirāa cawabisia. Idji Jaureba ne jūmada cawa ḆḌa. Ācōrē crīcha siḌa jūma cawa ḆḌa. ¹¹ ĩĒberā crīchara caiba cawa ḆḌ? Ara idjidubabḌḌ cawa ḆḌa. Ara maā quĩrāca ni abaḌba Ācōrē crīchara poya cawadaēa. Ababe Ācōrē JaureḆḌḌ cawa ḆḌa. ¹² Dadjirāba naā ējūānebema crīchada edadaē ḥasia, āteḆḌḌ Ācōrē JauredḌ edasidaa jūma Ācōrēba idji biadeba diadada cawadamārēā. ¹³ Ara maāḆḌḌebemada daiba bedea panḌa. BaribḌḌ daiba naā ējūānebema necawaadeba bedea panḌēa, āteḆḌḌ Ācōrē Jaureba daia jaradia ḆḌ quĩrāca bedea panḌa. Māwā Ācōrē Jaureba cawabi ḆḌara daiba jaradia panḌa idjia bedeabi ḆḌ quĩrāca.†

¹⁴ BaribḌḌ Ācōrē Jaureba cawabi ḆḌara Ācōrē Jaure neē ḆḌba cawa quĩrĩācaa, idjimaarā siriē ḆḌ bērā. Idjaba poya cawacaa, ababe Ācōrē Jauredeba cawaida ḆḌ bērā. ¹⁵ Ācōrē Jaure neē ḆḌba Ācōrē Jaure erobḌ crīchara poya cawaēa. BaribḌḌ Ācōrē Jaure erobḌba Ācōrēnebemada poya bio cawaya. ¹⁶ Ācōrē Bedeade nāwā ḆḌ ḆḌa: “ĩCaiba dadjirā Boro crīchara cawa

* 2:9 Isaía 64:4; 52:15. † 2:13 Idjia bedeabi ḆḌ quĩrāca. Griego bedeade idjaba jara ḆḌa: “Ācōrē Jaure erobearā.”

ħΛ? ¿Caiba idjía jaradiai?”† BaribΛΓΛ dadjirāba Crito crīchada eropanΛΛ.

3

Pauloba, Apolo bida Ācōrē traju opedada

¹ Djabarā, mĀa bārāa jaradiaside Ācōrē Jauredeba nībabadarāa jaradia ħΛ quīrāca poya jaradiaē basía. ĀtebΛΓΛ naĀ ējūānebemarāa, Crito ĩjana djiwidi bearāa jaradiaida ħΛ quīrāca jaradiasia. ² MĀa Critodebema zareaē ħΛda jaradiasia warra zaquerāa juba dobi ħΛ quīrāca. Djico cobī ħΛ quīrāca zareara ħΛda jaradiaē basía, bārāba poya cawadaē basi bērā. Idjaba wadībida poya cawadaēa. ³ Bārāa wadībida naĀ djaraba o quīrīā ħΛdeba nīnaa: djārāba erobΛ carea biē crīchabadaa idjaba caicayabadaa. Māwā bea bērā ebuđa ħΛa wadībida naĀ djaraba o quīrīā ħΛdeba nīnada naĀ ējūānebemarā quīrāca. ⁴ AbaΛba jarabaria: “MĀra Paulodea.” Dewaraba jarabaria: “MĀra Apolodea.” Bārāba māwā jarabada bērā naĀ ējūānebemarā quīrāca beaa.

⁵ BaribΛΓΛ ¿Paulora cai? ¿Apolora cai? Ababe दौरा Ācōrē nezocaa. Daideba bārāba dadjirā Borora ĩjāsidaa. Ācōrēba daiza obiđa quīrāca osidaa. ⁶ Ne ubΛΓΛ quīrāca mĀa bārāa Jesudebemada naārā jaradiasia. MaĀbe mĀa uđa cuebΛΓΛ quīrāca Apoloba Ācōrē bedeara biara jaradiasia. BaribΛΓΛ ĀcōrēbΛΓΛ carebasia bārāba ĩjanamārēā mĀa uđa waribibΛΓΛ quīrāca. ⁷ MaĀ bērā ne ubarira dji dromaēa. Cuebari sida dji dromaēa. ĀcōrēdΛΓΛ dji dromaa. IdjiabΛΓΛ néura waribibaria. ⁸ Ne ubarira, cuebari sida Ācōrē quīrāpita abaria. Idjia dadjiza ne biada diaya dadjia o bađa quīrāca. ⁹ MĀa Apolo ume abarica Ācōrē trajura o panΛΛ. Bārāa Ācōrē néua.

MaĀ awara bārāa Ācōrēba de quīrāca o ħΛa. ¹⁰ MĀra de obari bia quīrāca ħΛa. Ācōrēba idji biadeba mĀa diadaba de jīrūda bio eđu jousia. Dewararāba carawabadaa. BaribΛΓΛ dadjiza quīrācuīta baıda ħΛa sāwā idji trajura o ħΛda. ¹¹ De jīrūra eđu jouda bērā ni abaΛba dewara de jīrūda poya ħΛdaēa. Jesucritoda dji de jīrūa. ¹² MaĀne Ācōrēba Ācōrē bedeara aride jaradiabadaa de bia o panΛ quīrāca. Ādjia o panΛra oro, parata, mōgara bia queđea ārīca quīrāca baya. BaribΛΓΛ Ācōrēba Ācōrē bedeara aride jaradiadacaa de biē o panΛ quīrāca. Ādjia o panΛra bacuru, quedua, chaba ođa de quīrāca baya. ¹³ Critoba cawa oi ewaride dadjiza ođara tΛbΛ uruaba acΛ zaya droai cawaya. MaĀba ebuđa cawabiya dadjia ođara sāwā basida. ¹⁴ Dadjia ođaba maĀ tΛbΛ uruada droasira Critoba dji o bađaa

† 2:16 Isaías 40:13.

ne biada diaya. ¹⁵ Barib $\Delta\Gamma\Lambda$ dadjia odara bá wāsira dji o badaba ni cārē bia sida edaēa. Idjira ēdr Δ imīna de bab Δ r Δ e ēdr Δ b Δ r Δ quīrāca ēdr Δ ya.

¹⁶ ¿Adua pan Δ ca Ācōrē Jaurera bārā sođe b Δ ada? ¿Adua pan Δ ca bārāra Ācōrē deda? ¹⁷ Bariduaba Ācōrē dera ārīb Δ r Δ , maḷg Δ ēberāra Ācōrēba bio cawa oya idji dera ababe idji itea b Δ bērā. Idji dera bārāa.

¹⁸ Ara bādjiduba cūrūgarānadia. Naḷ ējūānebema necawaada wārāda b Δ a. Aba Δ ba maḷ quīrāca ne cawa b Δ ada crīcha b Δ b Δ r Δ , waa māwā crīchaiē b Δ a. Āteb Δ r Δ wārā necawaara erobai carea naḷ ējūānebemarā quīrāpita ne adua b Δ quīrāca baida b Δ a. ¹⁹ Naḷ ējūānebema necawaara Ācōrēmaarā siriē b Δ a. Ācōrē Bedeade nāwā b Δ b Δ a: “Ācōrēba naḷ ējūāne ne cawa beara ara ādji necawaadeba cawabibaria ne cawa pan Δ ēda.”* ²⁰ Idjaba nāwā b Δ b Δ a: “Ācōrēba cawa b Δ a naḷ ējūāne ne cawa bea crīchara siriē b Δ ada.”† ²¹ Maḷ carea crīcharānadia ab Δ al ēberā ēpē pan Δ neba dewararā cāyābara biara beada. Ācōrēneba bārāba ne jūmada eropan Δ a bia beadi carea. ²² Bārāba m Δ da, Apoloda, Pedro sida eropan Δ a. Jūma naḷ ējūāne b Δ sida eropan Δ a. Ara nawenabema, nubema sida eropan Δ a. Dadjirāra zocai pananib Δ r Δ wa beudib Δ r Δ Ācōrēneba ne jūmada eropanania bia beadi carea. ²³ Jūma bārāra Critoderāa. Idjaba Critora Ācōrēnea.

4

Jesucrito nezocarā

¹ Bārāba crīchaēda pan Δ a दौरा Crito nezocarāda. Ācōrēba दौरा b Δ sia idjidebema cawabiē badada ebuda jaradiadamārēa. ² Wārāda nezocaba idji boroba obi b Δ ara jūma jipa o baida b Δ a dji boroba bia unumārēa. ³ Maḷ bērā bārāba wa baridua ēberāba m Δ nebema biē jarab Δ dade mācua crīchacaa. Idjaba ara m Δ djiduba jaraēa m Δ a o b Δ ara sāwā b Δ ada. ⁴ M Δ a ni maārī bida āi oē b Δ ada cawa b Δ mīna maḷba jaraē b Δ a m Δ a jūma jipa osida. Dadjirā Borob Δ r Δ cawa jaraya. ⁵ Maḷ carea idjia cawa oi ewari naēna dadjia jaradiē pan Δ a idji traju o b Δ ba jipa o b Δ ada wa jipa oē b Δ ada. Dadjirā Boro zeb Δ r Δ e dadjia sođe crīcha badada, ne jūma dadji sođe mērā beadada ebuda cawabiya. Maḷ ewaride Ācōrēb Δ r Δ dadjirāza bia jaraya dadjia bia opeḍada quīrāca.

⁶ Djabarā, m Δ nebemada Apolodebema sida b Δ sia bārā carebai carea. Daideba cawadida pan Δ a Ācōrē Bedeade b Δ b Δ

* 3:19 Job 5:13. † 3:20 Salmo 94:11.

auđu crīchadiē panΛda.* Māwāra bārāba ni abaΛda dewara cāyābara biara bΛda crīchadaēa. ⁷ ¿Caiba bΛra dewara cāyābara biara bΛsi? Ācōrēba diada awara ¿bΛa cārēda erobΛ? BΛa Ācōrēneba ne jūmada edasibΛrΛ, ¿cārē cārēā ara bΛduba edada quīrāca bedeā bΛ?

⁸ Ācōrēneba eda quīrīā pananara bārāba jūma eropanΛana abadaa. Ācōrēba dia bΛra aduba eropanΛana abadaa. Dai neē bāduba Ācōrē quīrāpita dji dromarāda panesidada crīcha panΛa. BaribΛrΛ māwāēa. Bārāra wārāda dji dromarāda panenabara bia bΛcasia. Māwāra dai sida bārā ume ābaa dji dromarāda panecasiaa. ⁹ BaribΛrΛ mΛa crīcha bΛa dairā dji Jesucritoba diabuedarāda Ācōrēba jūmarā cāyābara edaara bΛsida. Dairāra dji cawa obariba jūmarā quīrāpita beade edebΛrΛ quīrāca panΛa. Ēberārāba, bajānebema nezocarāba, jūmarāba aΛ duanΛa beudi cawaya. ¹⁰ Ēberārāmaara daira Crito carea ne adua beaa idjaba bΛbaē beaa. BaribΛrΛ bārāra Crito ume panΛ bērā dji ne cawaara beada abadaa idjaba dji bΛba beada abadaa. Ēberārāba bārānebemada bia bedeā panΛa, baribΛrΛ daira igara panΛa. ¹¹ Wadi ara naļ ewaride daiba jarrabada droa panΛa, opichiada droa panΛa, idjaba sore-sorea quedeadrΛjāni carea eropanΛa. Dai de arada neē panΛa idjaba ēberārāba daira biē obadaa. ¹² Daira ānāūnaē traja panΛa ne eropanani carea. Ēberārāba daia biē bedeabΛdade daiba ādjīa bia bedeabadaa. Dai biē obΛdade droabadaa. ¹³ Sewadeba dai biē jarabΛdade bedeā biadeba panubadaa. Wadi ara naļ ewaride ēberārāba daira ne batabueda quīrāca unubadaa, ne mititia quīrāca unubadaa.

¹⁴ MΛa maļgΛra bΛē bΛa bārā perabi carea. ĀtebΛrΛ mΛ warrarā quīrāca bārāra quīrīā bΛ bērā māwā bΛ bΛa jipa crīchabi carea. ¹⁵ Bārāba Critodebema jaradiabadarāda zocārā eropanΛbara wadi zezada aba eropanacasiaa.† MΛneba bārāba bedeā bia Jesucritodebema ĩjāpedada bērā idjideba mΛra bārā zezaa. ¹⁶ Maļ carea mΛa bārāa bedeā djuburiaya mΛ nībabari quīrāca nībaēamārēā. ¹⁷ Maļ bērā Timoteoda bārāmaa diabuebΛrΛa. Idjira dadjirā Boro ume jipa nībabaria. Dadjirā Boroēba mΛ warraca bΛa. MΛa idjira bio quīrīā bΛa. Idjia bārāa quīrānebabiya mΛra Jesucrito ume sāwā jipa nīda. MΛa māwā nībaira Jesucrito ēberārā beaza jaradia bΛa.

¹⁸ ΛcΛrΛ bārānebemada dji dromarā quīrāca nīnaa, crīcha panΛ bērā mΛra bārāmaa wāēda. ¹⁹ BaribΛrΛ dadjirā Boro ba quīrīaibΛrΛ, mΛra bārāmaa isabe wāya. Maļne dji dromaana

* **4:6** Ācōrē Bedeade bΛ bΛ auđu crīchadiē panΛda. Griego bedeade maļra ebuēa bΛēa. † **4:15** Zocārā. Griego bedeade bΛ bΛa “10 mil.”

abadaba jara panΛ awa ũrīne wāéa, ātebΛΓΛ acΛde wāya ādjia wārāda Ācōrē ΛbΛada eropanΛ cawaya. ²⁰ Ācōrēba pe erobΛdebe marāba ara jāwā idjidebemada bedeadaca, ātebΛΓΛ idji ΛbΛadeba jipa obadaa. ²¹ MaΛda ¿bārāba sāwā quīrīā panΛ? ¿Quīrīā panΛca mā quēāne wāida wa quīrīāneba, ibiadeba wāida?†

5

Djababa cadjirua o bΛ iduaribipedada

¹ Ēberārāba jara panΛa bārā tāēna abΛada daunemaya bΛda. Jara panΛa maΛba dji papacauda erobΛda. Wārāda Jesucrito ĩjāé bea bida maΛ cadjiruara odaca. ² Māwāmīna bārāba wadibida jara panΛa dewararā cāyābara biara beada. BaribΛΓΛ ¿maΛ cadjirua carea bio sopua beadida panΛéca? ¿MaΛ cadjirua o bΛra bārā umebemada āyā bΛdida panasidaéca? ³ Māra bārā ume bΛēmīna crīchadeba bārā ume ābaa bΛa. MaΛ carea bārā ume bΛ quīrāca maΛ cadjirua o bΛ ēberāra dadjirā Boro Jesu trāneba cawa osia. ⁴ Bārā ābaa dji jΛrebΛdade māra crīchadeba bārā ume baya. Idjaba dadjirā Boro Jesuba ΛbΛada bārāa diaya maΛ ēberāra jipa cawa odamārēā. ⁵ Idjira āyā bΛdida panΛa diauruba bia mīgabimārēā. Māwāra naΛ djaraba cadjirua o quīrīā bΛda igraya. Idjaba Ācōrēba cawa oi ewaride idjira ēdrΛ edaya.

⁶ Ara bādjida dewararā cāyābara biara beada abadaa. BaribΛΓΛ māwā jaraira biē bΛa. ¿Bārāba adua panΛca harina ēsābibari maārī bΛba harinara jūma ēsābibarida? Ara maΛ quīrāca cadjirua maārī bΛba jūmarāda ārībaria. ⁷ MaΛ bēra harina ēsābibari drōā āyā batabuebΛda quīrāca maΛ cadjirua o bΛra bārā tāēnabemada āyā bΛdadua.* Māwā bārāra cadjirua neē beadia harina djiwidi bΛratΛda ēsābari neē bΛ quīrāca. Bārāra maΛ quīrāca beaa, Critora dadjirā cadjirua carea beuda bēra. Idjira dadjirā ēdrΛ edai carea beapedada oveja basía.† ⁸ Dadjirāba cadjiruadebema ēdrΛpedadara quīrānebabada bēra crīcha biadeba, wārāneba nībadida panΛa.‡ Māwā nībaira paΛ ēsābari neē bΛ quīrāca bΛa. Djārā quīrāma bΛdeba idjaba biē o bΛdeba waa nībadiē panΛa. Māwā nībaira harina ēsābibari drōā quīrāca bΛa.

⁹ Naēna mā cartade bΛsia bārāra dji audua bea ume ābaa beadiē panΛda. ¹⁰ BaribΛΓΛ maΛba jaraē bΛa naΛ ējūānebema audua bea ume, parata awua bea ume, ne drΛabada ume, idjaba jΛwaba oda ācōrē ēpēbada ume beadiē panΛda. Ādjirā

† 4:21 Quēāne wāida. Griego bedeadē bΛ bΛa “soa bara wāida.” * 5:7 Exodo 12:15. † 5:7 Exodo 12:3-13; JuaΛ 1:29. ‡ 5:8 Dadjirāba cadjiruadebema ēdrΛpedadara quīrānebabada. Griego bedeadē bΛ bΛa: “Ewari droma obada.”

ume pana quĩrĩãnaēbΛΓΛ, naĩ ējũãnebemada ēdrΛdida panΛa. ¹¹ ĀtebΛΓΛ mĀa bārã itea bΛsia bariduaba ara idjida djabaada aibΛΓΛ, baribΛΓΛ auđuada o nĩbaibΛΓΛ, parata awua baibΛΓΛ, jΛwaba oda ācōrē ēpē baibΛΓΛ, sewadeba djārãda biē jara baibΛΓΛ, beu nĩbaibΛΓΛ, wa ne drΛa baibΛΓΛ, maĀgΛ ēberã ume ābaa beadiē panΛda idjaba ābaa ne codiē panΛda. ¹²⁻¹³ Ācōrē ĩjãé beara cawa oi carea mĀra bΛēa. ĀcōrēbΛΓΛ idji ĩjãé beara cawa oya. BaribΛΓΛ bārã tãēna beara bārãba cawa odida panΛa. Ācōrē Bedeade bĀ bΛa: “Cadjirua o bΛra bārã tãēnabemada āyã bΛdada.”[§]

6

Djabarãba ara ādji nēbΛra cawa odidebema

¹ Bārã ijarabΛdade ¿cārē cārēã Ācōrē adua bea cawa obadamaa jarade wābada? ¿Biara bΛēca Ācōrē ēberārãba cawa odida? ² ¿Bārãba adua panΛca Jesu zebΛrΛde Ācōrē ēberārãba naĩ ējũãne beara cawa odida? Bārãba naĩ ējũãne beara cawa odi bērã ¿sāwãērã nēbΛra maārĩ quedeada poya cawa odaē? ³ ¿Adua panΛca dadjirãba bajãnebema nezocarã sida cawa odida? Māwã bΛ bērã ¿naĩ ewaride nēbΛra bārã tãēna beara poya cawa odaēca? ⁴ Bārãda ijaradibΛΓΛ, ¿cārē cārēã Ācōrē adua beamaa wābadaa cawa odamārēã? ⁵ MĀa maĀgΛra jara bΛa bārã peradamārēã. ¿Bārã tãēna crĩcha cawa bΛra ni aba bida neēca djabarã ijara panΛra ibiabi carea? ⁶ BaribΛΓΛ djabada djaba ume ijaradapeda naĩ ējũãnebema cawa obadarãmaa wābadaa. Māwã odira wārãda bio biē bΛa Ācōrē ĩjãé bea quĩrãpita ijarabada bērã.

⁷ Wārãda ĀcΛΓΛ bārãnebemada ijarabada bērã unubi panΛa jipa nĩbadacada. ¿Biara bΛēca bΛ biē odara droaida cawa obadamaa edei cāyãbara? ¿Biara bΛēca bΛa erobΛra bΛ djabaa idu drΛabida cawa obadamaa edei cāyãbara? ⁸ BaribΛΓΛ bārãba ēberārãra biē obadaa idjaba ne drΛabadaa. Wārãda bio biē o panΛa ara bārã djabarãda māwã obada bērã.

⁹⁻¹⁰ ¿Bārãba adua panΛca cadjirua obadara Ācōrē purude beadaēda? Ara bādjiduba cūrũgarãnadua. Auđu nĩbabadara, jΛwaba oda ācōrē ēpē beara, daunemabadara, umaquĩrã wērã quĩrãca beabadara, umaquĩrãda abari umaquĩrã ume beabadara, ne drΛabadara, parata awua beara, beu nĩbabadara, sewadeba djārã biē jarabadara, djārã cūrũgabada sida Ācōrē purude beadaēa. ¹¹ ΛcΛΓΛ bārãra naēna māwã beasia. BaribΛΓΛ bārãba cadjirua opedadara Ācōrēba

§ 5:12-13 Deuteronomio 17:7.
bΛēa.

* 6:4 Griego bedeade maĩ versículora ebuda

saglasia, idji itea bia bhasia, idjaba jipa unusia dadjirã Boro Jesucritodeba idjaba idji Jauredeba.

Djabarãba auðuada odiẽ panla

¹² Lacraba jarabadaa: “Crito ijã bha bẽrã mla quĩrã bha quĩrãca jũma oida bha.” Baribarla mla jaraya mla quĩrã bha jũma oida bamina, jũma mla o quĩrã bhaba mlra carebacaa. Mal bẽrã jũma mla o quĩrã bha iduaribiẽa. ¹³ Idjaba lacraba jarabadaa: “Djicora dadji bi itea bha, idjaba dadji bira djico itea bha.” Baribarla mla jaraya mawã bamina Acõrẽba umena jõbiya. Dadji cacuara bheã auðu o bamarẽã, atebãrla dadjirã Boro Acõrẽ itea bha. Idjaba dadjirã Boro Acõrẽra dadji cacua wagai carea bha. ¹⁴ Acõrẽba idji abladeba dadjirã Boro Jesura beu badada lrẽbabisia. Ara mal quĩrãca idji abladeba dadjirã sida lrẽbabiya.

¹⁵ Bãrãba adua panca bãrã cacuara Critodeda? Mawãra jmla Critodeda wẽrã auðu ume blica? Wãrãda mawã oira biẽ bha. ¹⁶ Bãrãba adua panca wẽrã auðu ume bbra mal wẽrã ume cacua aba bha quĩrãca bha? Acõrẽ Bedeade nãwã jara bha: “Adjira cacua aba bha quĩrãca panania.”† ¹⁷ Baribarla dadjirã Boro Crito ume abaa bbra idji ume jaure aba bha quĩrãca panla.

¹⁸ Ni maãrĩ bida auðu nĩbarãnadua. Dewara cadjiruada oibãrla, maãglaba dadji cacuara arẽã. Baribarla auðuada oibãrla, dadji cacuada biẽ beya. ¹⁹ Bãrãba adua panca bãrã cacuara Acõrẽ Jaure deda? Acõrẽba idji Jaurera bãrãa diasia. Idjira bãrã sođe bha. Bãrãra ara bãrãneã atebãrla Acõrẽnea. ²⁰ Acõrẽba bãrãra nẽbla nẽdosia. Acõrẽne bẽrã bãrã cacuade, jaurede bida quĩrãipa beadadua.‡

7

Quima edabadadebema

¹ Jãlbeblã bãrãba cartadeba iwidipeadada mla panuya. Wãrãda biara bha umaquĩrãba wẽrã edaẽda.* ² Baribarla bãrã tãẽna auðu obadara bara bẽrã umaquĩrãba idji quimada erobaida bha, idjaba wẽrãba idji quimada erobaida bha. ³ Umaquĩrãda idji quima ume cãida bha. Wẽrã sida idji quima ume cãida bha. ⁴ Wẽrãra ara idji cacua djibariẽa, atebãrla dji quimadrã djibaria. Ara mal quĩrãca umaquĩrãra ara idji cacua djibariẽa, atebãrla idji quimadrã djibaria. ⁵ Bãrã cacuara bãrã quimaa wãgarãnadua. Baribarla bãrãba abaa cãinaẽda bedea audibãrla, mawã pananira bia bha. Baribarla

† 6:16 Genesi 2:24. ‡ 6:20 Jaure. Griego bedeade lacrã cartade malra neã.

* 7:1 Biara bha umaquĩrãba wẽrã edaẽda. Griego bedeade nãwã bha bha: “Bia bha umaquĩrãba wẽrã tãẽda.”

dārã mãwã pananiẽ panla idjaba ababe Ācõrẽa iwididi carea mãwã pananida panla. Mãwãnacarea wayacusa ãbaa cãinida panla bãrã cacuaba quĩrã ðara droadaẽne diauruba auđua obirãmãrẽã. ⁶ Mãa jaraya: bãrãba mãwã o quĩrã panlãrã, bia ðla. Baribãrã mãa õgo obiẽa. ⁷ Mãmãarã jũmarãda mã quĩrãca poya deu beadibara bia ðacasia. Baribãrã Ācõrẽba dadjiza diasia sãwã baida. Ācõrẽba ãcãrã dia ðla poya deu beadãmãrẽã. Idjaba ãcãrã dia ðla quima edadãmãrẽã.

⁸ Mãa deu ðearãa, pẽdrarãa bida jaraya: biara ðla mã quĩrãca quima neẽ beadida. ⁹ Baribãrã bãrã cacuaba quĩrã ðada poya droadaẽbãrã, quima edadida panla. Bãrã cacuaba quĩrã ðadẽbemada jũmawãyã crĩcha ðai cãyãbara biara ðla quima edadida.

¹⁰ Quima bara ðearãa mãa naãda jaraya. Naã bedeara mãrẽã, ãtebãrã dadjirã Borodea.† Wẽrãba idji quimara amaiẽ ðla. ¹¹ Baribãrã idji quimara amaibãrã, dewara umaquĩrãda edaiẽ ðla. Ātebãrã deu baida ðla wa dji quima ume waya bedeaida ðla. Abari quĩrãca umaquĩrãba idji quimara amaiẽ ðla.

¹² Waabema djabarãa mãa naãda jaraya. Naãgãra dadjirã Boro Jesuba jaradiadaẽa: djababa wẽrã Jesu ãjãẽ ðada erobãrã, idjaba mã wẽrãra idji ume ða quĩrã ðabãrã, mã djababa idjira amaiẽ ðla. ¹³ Djabawẽrãba quima Jesu ãjãẽ ðada erobãrã, idjaba mã umaquĩrãba idjida ama quĩrãẽbãrã, mã djabawẽrãba idjira amaiẽ ðla. ¹⁴ Mã umaquĩrã Jesu ãjãẽ ðara Ācõrẽ itea ðesia idji quimaba ãjã ða bẽrã. Abari quĩrãca wẽrã Jesu ãjãẽ ðara Ācõrẽ itea ðesia idji quimaba ãjã ða bẽrã. Mãwãẽbara bãrã warrarãra Ācõrẽ itea beadaẽ bacasia. Baribãrã djibarirãra Ācõrẽ itea panã bẽrã ãdjirã sida Ācõrẽ itea panla. ¹⁵ Jesu ãjãẽ ðaba idji quimada ama quĩrã ðabãrã, amaida ðla. Mãwã djabada wa djabawẽrãda mã amaiẽ ða leydẽbemada edrãya. Ācõrẽba dadjirãra necai beadãmãrẽã trãsia. ¹⁶ Djabawẽrã, ðla adua ðla. Āĩbẽrã ða quimaba ðadẽba Jesura ãjãisicada Ācõrẽba edrã edamãrẽã. Djaba, ðla bida adua ðla. Āĩbẽrã ða quimaba ðadẽba Jesura ãjãisicada Ācõrẽba edrã edamãrẽã.

¹⁷⁻¹⁸ Ācõrẽba dadjirã trãside ara dadji panana quĩrãca beadida panla. Cacua wẽãgo ðasibãrã ara mãwã baida ðla. Cacua wẽãgoẽ ðasibãrã ara mãwã baida ðla. Dadjirãza beadida panla dadjirã Boro Ācõrẽba ðada quĩrãca. Mã Ācõrẽ eberãrã ðeaza mãwã jaradia ðla. ¹⁹ Cacua wẽãgo baida biara ðlã. Cacua wẽãgoẽ ðai sida biara ðlã. Ācõrẽba obi ðara

† 7:10 Luca 16:18.

ĩjã o ðaيدا biara ðaa. ²⁰ Ācõrēba dadjirã trãside ara dadji panana quĩrãca ðeaðida panaa. ²¹ Ācõrēba ða trãside nezocada ðasibãrã, jũmawãyã sopua ðarãdua. Baribãrã ða nezoca ðaðebemada poya ðdrãibãrã, mãwã odua. ²² Nezoca Ācõrēba trãnara dadjirã Boro Critoba cadjiruadebemada ðdrã ðasia idji itea ne o ðamãrēã. Mãne nezocaē Ācõrēba trãnara Crito nezocaa. ²³ Ācõrēba bãrãra nēðaa nēdosia. Mã carea djãrã nezocada ðearãnadua. ²⁴ Djabarã, Ācõrēba dadjirã trãside ara dadji panana quĩrãca ðeaðida panaa. Mãne ara dadji panã quĩrãca Ācõrē quĩrãpita jipa nĩbaðida panaa.

²⁵ Mã awara quima wadi edaðacadebemada mã jaraya. Dadjirã Boro Jesucritoba mãgãðebemada jaradiadaē ðērã mã crĩcha ðada jaraya. Bãrãba cawa panaa dadjirã Boroba mãra quĩrã djuburiaða ðērã mã wãrãda jarabarida. ²⁶ Nãwã jaraya: mãmaarã nañ ewaride bia mãga panã ðērã dadji umaquĩrã ðeu ðeara ara dadji ða quĩrãca ðeaðida panaa. ²⁷ Baribãrã quima erobãbãrã, ða quima amaida crĩcharãdua. Quima neē ðãbãrã, quima edaida crĩcharãdua. ²⁸ Baribãrã quima edaibãrã cadjiruãea. Wērãda quima edaibãrã cadjiruãea. Baribãrã quima edabãrãra nañ ējũãne bia mãga ðaya. Bãrã mãwã bia mãga pananida mã quĩrãē ðaa.

²⁹ Djabarã, mã nañgãda jara quĩrã ðaa: nañ ewarira jõboða. Mã carea djabarã quima erobeaba ãdjia Ācõrē ðpē panãra igarãðē panaa ãdji quima ume ðeaði carea. Ātebãrã quima neē ðãba ðpēida ða quĩrãca ðpēnida panaa. ³⁰ Ara mã quĩrãca djabarã sopua ðeara sopuaē ða quĩrãca ðeaðida panaa Ācõrēda bio ðpēni carea. ðãsrãda ðeara ðãsrãðē ða quĩrãca ðeaðida panaa. Ne nēdoðaba idjia nēdoðara ewariza erobãida crĩcha ðaie ðaa. ³¹ Nañ ējũã dadjia unu panãra jũma jõboða ðērã ne bara ðeaba ne neē ða quĩrãca crĩcha ðeaðida panaa.

³² Mã quĩrã ðaa bãrãba nañ ējũãnebemada jũmawãyã crĩchadaēda. Umaquĩrã quima neē ðãba biara crĩcha ðabaria dadjirã Boroba quĩrã ðada oi carea. Dadjirã Borora ðãsrãðabi quĩrã ðaa. ³³ Baribãrã umaquĩrã quima erobãba nañ ējũãne idji quima bia erobãida biara crĩcha ðabaria. Idji quimada ðãsrãðabi quĩrã ðaa. ³⁴ Mãwã quima bara ðãba crĩchada umē erobãbaria.† Abãri quĩrãca wērã quima erobãba nañ ējũãne idji quima bia erobãida biara crĩcha ðabaria. Idji quimada ðãsrãðabi quĩrã ðaa. Baribãrã wērã quima neē ðãba dadjirã Borodebemada biara crĩcha ðabaria. Nañ cacuaðe, jaureðe ðida idji itea bia ða quĩrã ðaa.

† 7:34 Crĩchada umē erobãbaria. Griego ðeðeade ãcãrã cartade mãra neã.

⁷ Barib_{ΔΓΛ} ἄ_{ΔΓΛ}ba maḷ_Γara cawadaē pan_Λ. Ἀ_{ΔΓΛ} djabarāba wadibida crīcha pan_Λ j_Λwaba oda ācōrē ādjia naēna ēpē pananara zocai beada. Maḷ bē_ṛā j_Λwaba oda ācōrēa djico diadada cosidara crīchabadaa j_Λwaba oda ācōrēa wayacusa ēpē_Δdada. Wā_ṛā bedeada bio adua pan_Λ bē_ṛā maḷ djico co pan_Λneba crīchabadaa Ācōrē quīrāpita biē pane_Δdada. ⁸ Barib_{ΔΓΛ} djicoba dadjirāra Ācōrē quīrāpita bia _Δca. Maḷ bē_ṛā dadjia co pan_Λneba, co_Δē pan_Λneba bida Ācōrē quīrāpita biara beadaēa.

⁹ Wā_ṛāda dadjia co quīrā pan_Λra co_Δida pan_Λ. Barib_{ΔΓΛ} quīrācui_Δta be_Δadua bārāba co pan_Λneba djaba bio adua _Δra cadjiru_Δē _Δerāmārēa. ¹⁰ Ne jūma co_Δida _Δ cawa _Δ djabada j_Λwaba oda ācōrē dede e_Δda ne co chūmeib_{ΔΓΛ}, maḷne ne jūma co_Δida _Δ adua _Δba idjira mama chūm_Δada unuib_{ΔΓΛ}, idjia bida j_Λwaba oda ācōrēa djico diadara co_Δida crīchaya. Barib_{ΔΓΛ} j_Λwaba oda ācōrēa ēpē_Δba_Δda crīcha _Δ bē_ṛā idjima_Δ cadjiru_Δada o _Δ. ¹¹ Māwā ne jūma co_Δida _Δ cawa _Δba dji bio adua _Δ djabara cadjiru_Δē _Δebiya. Barib_{ΔΓΛ} quīrāneba_Δadua Critora beusida maḷ adua _Δ djaba carea. ¹² Bārāba maḷ adua _Δ bea djabarā cadjiru_Δē _Δebib_Δade Crito quīrāpita cadjiru_Δada o pan_Λ. ¹³ Maḷ carea mā co _Δdeba mā djabada cadjiru_Δē _Δebib_{ΔΓΛ}, waa coēa.

9

Jaradia _Δbari Pauloba edaca bada

¹ ¿Mā_Δdjia o quīrā _Δ quīrāca ocara _Δca? ¿Mā_ṛa Jesu_Δcritoba diabue_Δēca? ¿Mā_Δ bida dadjirā Boro Jesura un_Δsiēca?* ¿Bārāba māneba dadjirā Borora ījāsidaēca? ² Ἀ_{ΔΓΛ} djabarāba mā_ṛa Jesu_Δcritoba diabue_Δada crīchadaē pan_Δmīna bārāba cawadida pan_Λ mā_ṛa wā_ṛāda idjia diabue_Δada māwā _Δda. Mā_Δ jaradia_Δdeba bārāba dadjirā Boroda ījāsida bē_ṛā maḷ_Γara ebu_Δda _Δ. ³ Mā biē jarabadarāa mā naḷ_Γada iwidiya: ⁴ ¿mā jaradia _Δbari ne coi carea edaiē _Δca? ¿Doi carea bida edaiē _Δca? ⁵ Waabema Jesuba diabue_Δarāda, dadjirā Boro Jesu djabarāda, Pedro sida ādji quima ume ābaa nībabadaa.† Ara ādjirā quīrāca ¿mā_ṛa Jesu ījā _Δ wē_ṛā ume dji edape_Δda mā ume ābaa eronībaiē _Δca? ⁶ Bernabe_Δba, mā bida Ācōrē be_Δda jaradia nīnane dewara traju sida obadaa ne eropanani carea. Barib_{ΔΓΛ} ¿waabemarā quīrāca daiba jaradia pan_Λneba ne eda_Δida pan_Δēca?

⁷ ¿Sordaora ara idji parataba djōne wābarica? ¿Uva u_Δda erob_Δba idji uvara jōcaca? ¿Oveja wagabariba oveja jubara docaca? ⁸ ¿Jūma maḷ_Γara ababe mā_Δdji crīchadeba jara _Δca?

* 9:1 Hecho 9:3-7. † 9:5 Pedro. Griego bedeade _Δ _Δ “Cepa.”

¿Ãcõrēba Moisea diada leyba abari quĩrāca jaracaca? ⁹ Mañ leyde nāwā b́a b́aa: “Baa pacaa ne cɾadɾgabi b́ade idji itera j́rādua.” † Ãcõrēba mañ bedea jaraside ¿ababe pacadebemada crīcha b́asica? ¹⁰ ¿Dadjirānebema sida crīcha b́asiēca? Wārāda dadjirā careabɾɾɾ Ãcõrēba mañ leyra diasia. Ējũā o b́ara, dji ewa b́a sida trajabadaa mañneba ne erobeadida cawa panɾ b́erā. ¹¹ Ara mañ quĩrāca daiba b́arāa Ãcõrē bedeara jaradiasida b́erā ¿bia b́alēca daiba b́arāneba ne edadida? ¹² Dewararāba b́arāneba ne edadida panɾbɾɾɾ, daiba ādjirā cāyābara biara ne edadida panɾa.

Māwāmīna ne iwididacaa. Ātebɾɾɾ jũma droa panɾa ēberārāba bedea bia Critodebemada biē crīcharānamārēā. ¹³ Bārāba cawa panɾa Ãcõrē de dromane trajabadarāba ādjia o panɾneba codira edabadada. Animarā babue diabadarāba mañ djaradebemada edabadaa codi carea. ¹⁴ Abari quĩrāca dadjirā Boro Jesuba jarasia bedea bia idjidebema jaradia nīnaba mañneba codira edadida panɾada. § ¹⁵ Māwāmīna ḿa edacaa. Idjaba mañgɾdebemada nañ cartade b́alē b́aa b́arāba ne diadamārēā. Ḿa jaradia b́abari ne edaca b́erā b́asrida b́aa. Ḿa quĩrācā ni abaɾba ne dia b́alēba mañ b́asridara jōbida. Ḿa maarā b́arāneba ne edai cāyābara beuida biara b́aa.

¹⁶ Ḿa bedea bia Critodebemada jaradia b́amīna ḿra dji dromaana acaa, Ãcõrēbɾɾɾ jaradiabi b́a b́erā. Wārāda bedea bia Critodebemada jaradiaēbɾɾɾ, ḿra ḿā djuburi beya. ¹⁷ Ḿdjiareba jaradia baibɾɾɾ, ne edaida b́aa. Baribɾɾɾ ḿdjiareba jaradiaē b́aa. Ãcõrēbɾɾɾ ḿra b́asia jaradia b́amārēā. Mañ b́erā ḿa jaradia b́aida b́aa. ¹⁸ Māwāra ¿ḿa jaradia b́abari cārēda edai? Ne edaēa. Ababe b́asrida b́aya ne iwidīēne bedea bia Critodebemada jaradia b́a b́erā. Ḿa jaradia b́abari ne edaida b́amīna iwidicaa.

¹⁹ Ḿra djārā nezocaēmīna ara ḿdjida jũmarā nezocada b́esia zocārāba ḿneba Jesucritoda ĩjānamārēā. ²⁰ Ḿra judiorā tāēna b́ade judiorā quĩrāca b́abaria ḿneba Jesucritoda ĩjānamārēā. Ãcõrēba Moisea diada leydeba b́ea tāēna b́ade ḿra mañ leydeba b́alēmīna mañneba b́a quĩrāca b́abaria. Māwā b́abaria ādjirāba ḿneba Jesucritoda ĩjānamārēā. ²¹ Idjaba Ãcõrēba Moisea diada ley adua b́ea tāēna b́ade ḿra ādjirā quĩrāca b́abaria ḿneba Jesucritoda ĩjānamārēā. Baribɾɾɾ ḿa Ãcõrē leyra igaracaa. Jũma Critoba obi b́ara ēpēbaria. ²² Ḿra djabarā wārā bedea ḿcua adua b́ea tāēna b́ade ādjirā quĩrāca b́abaria ḿneba Jesucritodebemada biara cawadamārēā. Ḿ wābɾɾɾza ēberārā tāēna b́ade ādjirā quĩrāca b́abaria ḿneba ĩcɾɾɾba Critoda ĩjānapeda

† 9:9 Deuteronomio 25:4. § 9:14 Mateo 10:10.

cadjiruadebemada ēdrΛdamārēã. ²³ M̄la jūma maļ quĩrāca obaria bedeã bia Critodebemada cawabi carea. Māwã m̄la bida Ācōrēneba ne biada edaya.

²⁴ Bārāba cawa panΛa ēberāra pirabadada caida jĩrũ mēs̄rāra bΛ cawaya. Maļne zocārã pirabadamĩna ababe dji naārã jūēnabΛΓΛ ne edabaria. Bārã sida isabe pirabΛda quĩrāca jūma bia oŁadua Ācōrēba diai jaradada edadi carea. ²⁵ Jemenebadarāba ādji cacuara quĩrācuita wagabadaa zarea beadi carea. Māwã obadaa dewararã cāyābara biara jemenenapeda borobarida edadi carea. Maļ borobarira isabe ārĩbaria. BaribΛΓΛ dadjirāba ne jūmada bia obadaa Ācōrēba diai jarada ārĩcada edadi carea. ²⁶ Maļ bērã ēberã baridua pira wābΛΓΛ quĩrāca m̄la ocaa. Idjaba ēberã djō bΛde baridua djōbari quĩrāca ocaa. ²⁷ ĀtebΛΓΛ m̄l cacua zarea o bΛ quĩrāca idjaba m̄l cacuaba o ama bΛda obi bΛ quĩrāca jūma o bΛa Ācōrēba diai jaradara edai carea. Māwã oēbΛΓΛ, m̄la ēberārāa jaradia badamĩna m̄labΛΓΛ Ācōrēba diai jaradara poya edaēã.

10

JΛwaba oda ācōrēra igaradida panΛa

¹ Djabarã, m̄la quĩrĩã bΛa bārāba Moise ewaride māwānada quĩrādoadaēda. Maļ ewaride jūma dadji drōāenabemarã Moise ume nĩbapedadara Ācōrēba diabueda jārārã edre nĩbasidaa idjaba Pusa Purrude chāsidaa.* ² Maļ pusade, jārārã edre bida jūma ādjirāra Moise ume ābaa panasida bērã Moise trāneba borocuepedada quĩrāca panasidaa. ³ Idjaba jūmarāba abari djico Ācōrēba bajāneba diabuedada cobadjidaa.† ⁴ Jūmarāba abari baido Ācōrēba mōgaradeba weabidada dobadjidaa.‡ Maļ mōgarara Critoda māwã basia, ādjirã wābΛdaza Critora jauredeba ādjirã ume bada bērã. ⁵ BaribΛΓΛ Ācōrēba zocārāda biē unusia ādjia o panana carea. Maļ bērã ējūã pōāsa ewaraga bΛde quinisidaa.

⁶ Maļ ewaride māwānaba dadjirāa cawabi bΛa ne cadjiruara awuadiē panΛda ādjirāba awuapedada quĩrāca. ⁷ JΛwaba oda ācōrēra ēpērānadua λcΛΓΛ ādjirāba ēpēpedada quĩrāca.§ Ācōrē Bedeade ādjirānebemada nāwã bΛ bΛa: “Ēberārāra chūpanenapeda bΛsrida ābaa ne co duanasidaa idjaba itua do duanasidaa. Māwānacarea pirabaridapeda ādji cacuaba o quĩrĩã bΛra o duanesidaa.”* ⁸ Dadjirāba auduada odiē panΛa λcΛΓΛ ādjirāba opedada quĩrāca. Ādjia māwã o panΛ carea

* 10:1 Numero 10:34; Exodo 14:1-31. † 10:3 Exodo 16:4,35. ‡ 10:4 Exodo 17:6; Numero 20:11. § 10:7 Exodo 32:1-35. * 10:7 Exodo 32:6.

ewari abaa de veintitres mil quinisidaa.† ⁹ Idjaba Ācōrēba sãwã oi cawaya dadjirãba biē odiē panaa λCARA ādjirãba opedada quĩrãca. Maã carea ādjirãra damaba zocãrã cácuapeda quinisidaa.‡ ¹⁰ Idjaba sobiē pananeba Ācōrēnebemada biē bedearãnadua λCARA ādjirãba opedada quĩrãca. Maã carea bajãnebema nezoca dadji quinibibariba ādjirãra zocãrã quinibisia.§

¹¹ Jũma ādjirã mãwãnaba unubi ßAA sãwã Ācōrēba cadjiru-ara cawa obarida. MaãλARA Ācōrē Bedeade ßA ßAA dadjirã naã jĩrũarebema ewaride ßearãba abari quĩrãca orãnamãrēã. ¹² Maã bẽrã abaaaba bio ĩjã ßADA crĩcha ßABARA, ara iduba quĩrãcuiteda baida ßAA cadjiruade ßae amaaba. ¹³ Dadji cadjiruade ßaebida ßA crĩchada bãrãmaa zebaria jũmarãmaa zebari quĩrãca. BaribARA Ācōrēra bedea aba ßAA. Maã crĩchara poya droadaẽBARA, idjia idu jũmawãyã zebiẽa. Idjaba maã crĩcha zebARADE Ācōrēba carebaya droadapeda ēdrãdamãrēã.

¹⁴ Maã carea mã djabarã, jawaba oda ãcōrēra igaradadua. ¹⁵ Mãa bãrãa bedebARA crĩcha cawa ßearãa bedebARA quĩrãca. Bio crĩchadadua mãa jara ßARA wãrã cawaya. ¹⁶ Crito quĩrãnebađi carea cobadara co panane dadjirãba uva ßa tazade ßA carea Ācōrēa bia ßADA adapeda dobadaa. Maã dobadade unubibadaa dadjirãra Crito oadeba idji ume ãbaa panada. Idjaba paã cõrãcuada cobadade unubibadaa Crito naã djarade bia mĩgadadeba dadjirãra idji ume ãbaa panada. ¹⁷ Dadjirãba paã aba ßADA zocãrã cõrãcuapeda cobadaa. Ara maã quĩrãca dadjirãra zocãrã panamĩna cacua aba ßA quĩrãca panã.

¹⁸ Israelerãba obadadebemada crĩchadadua. Ādjirãba animarã Ācōrēa babue diabdade maã djaradebemada cobadaa. Maã cobadade unubibadaa Ācōrēra ěpẽ panada. (Ara maã quĩrãca abaaaba jawaba oda ãcōrēa nedjara diadadebemada coibARA, unubiya maã jawaba oda ãcōrēra ěpẽ ßADA.) ¹⁹ BaribARA mãa jaraẽ ßAA jawaba oda ãcōrēra wãrã arada. Jawaba oda ãcōrēa nedjara diadara ara jãwãbema djara quĩrãca ßAA. ²⁰ Mãwãmĩna Ācōrē adua ßeaba nedjarada ādji jawaba oda ãcōrēa diabdade wãrãda jairãa dia panaa. Ācōrēa dia panãea. Bãrãba maã djarara codibARA, unubiđia jaida ěpẽ panada. MaãλARA mãa quĩrãẽea. ²¹ Jaia diada tazade ßADA bãrãba dodibARA, Jesucrito oa quĩrãnebađi careabema tazade ßADA dodiẽ panaa. Jaia djico diadada bãrãba codibARA, dadjirã Boro quĩrãnebađi careabema cobadara codiẽ panaa. ²² Mãwã

† 10:8 Numero 25:1-9. ‡ 10:9 Numero 21:4-9. § 10:10 Numero 16:41-50.

odibΛra ¿dadjirã Borora quĩrũbidaẽca? ¿Dadjirãra idji cãÿãbara
 ΛbΛara panΛca?

Jũma odadua djabarãba bia crĩchadamãrẽã

²³ ΛcΛraΛba jara panΛa dadjia o quĩrĩã bΛra jũma oida bΛda. BaribΛra mΛa jaraya: ne jũma oida bΛmĩna jũma dadjia o quĩrĩã bΛba dadjira carebaca. Wãrãda jũma dadjia o quĩrĩã bΛra oida bΛmĩna jũma maλgΛba djabarãra carebaca. ²⁴ Ni abaΛba ara idji bia baira jΛra baiẽ bΛa, ãtebΛra dewararãda bia beadamãrẽã jΛra baida bΛa.

²⁵ Nedjara nẽdobuebadama nẽdodada codida panΛa. BaribΛra bãrã crĩcha ãrĩna amaaba iwidirãnadua maλ nedjarara jΛwaba oda ãcõrẽa diada basi cawaya. ²⁶ Naλ ãjũãra, ne jũma naλ ãjũãne nũma sida dadjirã Boro ãcõrẽba osia. Maλ bẽrã ne jũmada codida panΛa.

²⁷ Jesu ãjãẽ bΛba bΛda ne comãrẽã edoibΛra, maλne wã quĩrĩaibΛra, wãdua. Idjia diabΛraΛra codua. BΛ crĩcha ãrĩ amaaba iwidirãdua maλ djicora jΛwaba oda ãcõrẽa diada basi cawaya. ²⁸ BaribΛra abaΛba nedjarara jΛwaba oda ãcõrẽa diadaada aibΛra, corãdua idji crĩcha ãrĩ amaaba.* ²⁹ MΛa jaraẽ bΛa bãrãmaarã maλ djicora cocara panΛda. BaribΛra dewaraba mãwã crĩcha bΛbΛra, idji crĩchara ãrĩya.

AbaΛba nãwã crĩchaisicada: “MΛa o quĩrĩã bΛda obΛraΛde abaΛba biẽ crĩchaibΛra, ¿maλgΛra ocara bΛca? ¿MΛa o quĩrĩã bΛ quĩrãca oida bΛẽca? ³⁰ MΛa cobΛra carea ãcõrẽa bia bΛada aibΛra, ¿cãrẽ cãrẽã dewaraba mΛda biẽ jaraida bΛ? Biẽ jaraiẽ bΛa.”

³¹ BaribΛra mΛa jaraya: bãrã ne co panΛne, ne o panΛne bida jũma odadua ãberãrãba ãcõrẽda bia jaradamãrẽã. ³² Bãrãba ne o panΛneba judiorãra, judiorãẽra, ãcõrẽ ãberãrã sida cadjiruade bæbirãnadua. ³³ Ara maλ quĩrãca mΛa o bΛdeba jũmarãa bia crĩchabi quĩrĩã bΛa. Ababe mãdjidrΛ bia bai carea jΛraΛca, ãtebΛra ãberãrã zocãrã bia beadamãrẽã jΛraΛbaria. Mãwã mΛa o bΛdeba ãdjirãba Critora ãjãnia ãcõrẽba ãdra edamãrẽã.

11

¹ MΛra Crito nĩbaða quĩrãca nĩbabari bẽrã mλ quĩrãca nĩbaðadua.

Djabawẽrãrã boro ãnẽbaribadadebema

² Djabarã, ewariza mΛra quĩrãneba panΛ bẽrã idjaba mΛa jaradiaðara ãpẽ panΛ bẽrã bãrãra bia jaraya. ³ MΛa quĩrĩã bΛa

* **10:28** Griego bedeadẽ λcΛraΛ cartade idjaba naλ sida bΛ bΛa: “Naλ ãjũãra, ne jũma naλ ãjũãne nũma sida dadjirã Boro ãcõrẽba osia.”

bārāba cawaēda Critora umaquĩrā Boroda, umaquĩrāra dji wērā boroda, idjaba Ācōrēra Crito Boroda.

⁴ Djabarā ābaa dji jare panane umaquĩrāda boro ānēbaripeda Ācōrēa iwidiβara wa Ācōrēneba bedeaiβara, idji Boro Critora wayaē βada unubi βaa. ⁵ Baribara wērāba Ācōrēa iwidi βade wa Ācōrēneba bedeā βade boro ānēbariēβara, idji quimara wayaē βada unubi βaa. Māwā o βara borobichia ta βa quĩrāca βaa. ⁶ Wērāda boro ānēbari quĩrāēβara, borobichia taida βaa. Baribara borobichia tasira peraida βa bēra boro ānēbarida βaa.

⁷ Djabarā ābaa dji jare panane umaquĩrārāda boro ānēbaridiē panāa Ācōrēba ara idji quĩrāca oda bēra idjaba umaquĩrārāba Ācōrēra ādji boroda unubi panā bēra. Baribara wērārāba unubi panāa umaquĩrāra ādji boroda. ⁸ Ācōrēba umaquĩrāra wērāneba oē basía, āteβara wērāra umaquĩrāneba osia. ⁹ Idjaba umaquĩrāra oē basía wērā carebamārēā, āteβara wērāda osia umaquĩrā carebamārēā. ¹⁰ Maā carea djabarā ābaa dji jare panane wērāba idji borora ānēbarida βaa unubi carea dji quimara idji boroda. Māwā oida βaa bajānebema nezocarāba bia ununamārēā.

¹¹ Baribara Jesucrito ĩjā bea bēra wērāba idji quimada carebaida βaa idjaba umaquĩrāba idji quimada carebaida βaa. ¹² Naārābema wērāda umaquĩrāneba zesia. Mamaβba ātaa umaquĩrāra wērāba tobaria. Baribara wārāda jūmaena Ācōrēneba ze panāa.

¹³ Bārāmaarā, ¿bia βaca wērāba boro ānēbariēne Ācōrēa iwidiβada? Bio crīchaadua bia βa cawaya. ¹⁴ Ara dadji beadeba cawa panāa umaquĩrāba buāda ureabisira peraida βada. ¹⁵ Baribara wērā buāda urea βara bia unubadaa. Ācōrēba wērāda buāda diasia boro ānēbarimārēā. ¹⁶ Bariduada maāβa carea caicaya βeibara, māa naāda idjía jaraya: daiba, Ācōrē ēberārā bida awara oēcaaa.

Crito quĩrānebaēi carea cobada djabarāba āi opedada

¹⁷ Naā βabaraēde māa bārāra poya bia jaraēa. Bārā ābaa dji jareβadade quĩrāipa oēcaaa. Bia panani cāyābara biē panebadaa. ¹⁸ Naārā jaraya māa ũrī βada bārāra ābaa dji jare duanane crīcha awara awara duanabarida. Maā beēara jūma wārāē sida māa ĩjābaria. ¹⁹ Wārāda bārāra crīcha awara awara duananeba ebuda βaya cairādra Ācōrēba bia unu βada. ²⁰ Bārā ābaa dji jare duanane Crito quĩrānebaēi carea cobadara quĩrāipa oēcaaa. Ācōrēmaa maā co panāra wārā araēa. ²¹ Jūmarā jūēni naēna bādjiza enepedadara cobadaa. Maāne ācāra jarra duanebaria idjaba ācāra beu duanebaria. ²² ¿Bārāra de neē beaca mama ne codi carea? ¿Bārāba Ācōrē

ēberārāra igara panΛēca? ¿Maλba dji ne neē quedeara perabi panΛēca? ¿Mλa cārēda jarai? ¿MaλgΛ carea mλa bārāra bia jaraica? Maλ carea bia jaraēa.

Crito quīrānebađi carea cobada

²³ Mλa bārāa jaradiadara dadjirā Boro Jesudeba cawasia. MaλgΛara nāwā bΛa: diamasi dadjirā Boro Jesu jidabi naēna idji jΛwade paλda edasia. ²⁴ Ācōrēa bia bΛada apeda cōrācuabΛgΛde jarasia: “Edadadua. Codadua.* Naλra mλ cacuaa, bārā carea diabΛgΛa. Mλ quīrānebađi carea ara naλ quīrāca o pananadua.” ²⁵ Ara maλ quīrāca ne copedadacarea tazara idji jΛwade edapeda jarasia: “Naλ tazade bΛara mλ oaa. Mλ oadeba Ācōrēba bārā ume bedea djiwidida bΛbΛgΛa. Naλ dobadaza mλ quīrānebađi carea doadadua.”

²⁶ Dadjirā Boro Jesu zebΛgΛmisa maλ paλ cobΛdaza idjaba maλ tazade bΛ dobadaza bārāba idji beudadebemada jara panΛa. ²⁷ Maλ carea bariduaba dadjirā Boro wayaē maλ paλda coibΛgΛ, maλ tazade bΛada doibΛgΛ, cadjiruada o bΛa. Dadjirā Boro cacuara, oa sida siriē bΛada crīcha bΛa. ²⁸ Maλ paλ coi naēna, maλ tazade bΛ doi naēna dadjiza bio acΛida bΛa wārāda dadjirā Boro waya bΛ cawaya. ²⁹ Dadjirā Boro Jesu cacua wayaē bΛba maλ paλda coibΛgΛ, maλ tazade bΛada doibΛgΛ, Ācōrēba cawa oya.† ³⁰ Maλ carea zocārā bārāra cacua biē beaa, cacua norrabari beaa, idjaba λcΛgΛ beusidaa. ³¹ BaribΛgΛ ara dadjiza bio quīrācuīta acΛēdida panΛa jipa o panΛ cawaya. Māwāra Ācōrēba cawa oēa. ³² Dadjirā Boroba ubaria jipa nībadamārēā. Māwā dadjirāra naλ ējūāne bea ume biē bΛēa.

³³ Maλ bērā mλ djabarā, dadjirā Boro quīrānebađi carea cobadara obΛdade jūmarāda jλānadua ābaa cođi carea. ³⁴ AbΛada jarra bΛbΛgΛ idji diguida ne coida bΛa. Māwā ābaa dji jΛrebΛdade Ācōrēba bārāra cawa oēa biē o panΛ carea. Mλa wadi jaradiada bΛara jāmaa wābΛgΛde jūma jaradiaya.

12

Ācōrē Jaureba obi bΛdebema

¹ Djabarā, mλa quīrā bΛa Ācōrē Jaureba obi bΛdebemada bārāba bio cawadida. ² Bārāba cawa panΛa Ācōrē adua beaside baridua carea āi crīchabadjidada. Maλ bērā jΛwaba oda ācōrē beada ēpēbadjidaa. Maλra zocai beaē bērā bedeadacaa. ³ Maλ

* **11:24** Edadadua. Codadua. Griego bedeeade λcΛgΛ cartade maλra neēa.

† **11:29** λcΛgΛba crīchabadaa Pauloba “Jesu cacua wayaē bΛ” aside jara basida “Jesu ēberārā wayaē bΛ.”

carea m̄la quĩrĩã ðla b̄ar̄ba nāda cawadida: Ācõrē Jauredeba bedea ðla Jesura biē ðlaada acaa. Idjaba Ācõrē Jauredeba bedeaē ðla Jesura jūmarā Boroada acaa.

⁴ Ācõrē Jaure aba ðla dadjirāa dia ðla ne quĩrātanoa odamārēã. ⁵ Dadjirā Boro aba ðla itea ne quĩrātanoa obadaa. ⁶ Ācõrē aba ðla dadjirāa ne quĩrātanoa obi ðla. Idjiabara dadjirāneba māra jūma obaria.

⁷ Ācõrē Jaureba dadjirāza ne obibaria djabarā jūmarāda carebadamārēã. ⁸ Ācõrē Jaureba ðla dia ðla idji necawaadeba poya bedeadamārēã. Abari Ācõrē Jaureba ðla dia ðla idjideba cawapedadada poya jaradiadamārēã. ⁹ Abari Ācõrē Jaureba ðla dia ðla poya bio ijā pananamārēã. Idjaba abari Ācõrē Jaureba ðla dia ðla cacua biē beara poya biabidamārēã. ¹⁰ Idjaba Ācõrē Jaureba ðla dia ðla ne ununacada poya odamārēã. ðla dia ðla poya Ācõrēneba bedeadamārēã. ðla dia ðla poya cawadamārēã abalaba Ācõrē Jauredeba bedea ðla wa jaideba bedea ðla. Idjaba ðla dia ðla quĩrātanoa dadjia ũrĩnaca bedeade bedeadamārēã. Idjaba ðla dia ðla dadjia ũrĩnaca bedeade jaradara cawa jaradamārēã. ¹¹ Abari Ācõrē Jaureba jūma māra obi ðla. Idjia dadjirāza obi ðla idjia quĩrĩã ðla quĩrāca.

¹² Dadji cacuara aba ðla. Baribara dadji cacuade ne jūmada eropana. Critora idji ijā bea ume ara mā quĩrāca pana. ¹³ ðla dadjirāra judiorāa, ðla judiorāã, ðla nezocarāa, ðla nezocarāã. Baribara abari Ācõrē Jaureba dadjirā jūmarāda cacua abalde ðsia.* Jūma dadjirāba abari Ācõrē Jaureda edasidaa.

¹⁴ Dadji cacuade ne jūmada eropana. Baribara dadji cacuade beara abarica beaã. ¹⁵ Dadji jĩrūba jaraibara: “Māra jawaē b̄rã nā cacuadebemaã,” māba çwārāda dadji cacuadebemaãca? ¹⁶ Idjaba çlawaraba jaraibara: “Māra dauē b̄rã nā cacuadebemaã,” māba çwārāda dadji cacuadebemaãca? ¹⁷ Dadji cacuade ababe dauda ðbara çcārēba ũrĩcasi? Dadji cacuade ababe çlawarada ðbara çcārēba ðcasi? ¹⁸ Ācõrēba dadji cacuade ne jūmada ðsia idjia quĩrĩã baada quĩrāca. ¹⁹ Dadji cacuade beara jūma abarica badabara cacuara neē bacasia. ²⁰ Dadji cacuade ne jūmada eropana idjia dadji cacuara aba ðla.

* **12:13** ðsia. Griego bedeade ðla ðla “borocuesia.” Nā versículode mā bedeaba jaraē ðla baidode borocuedebemada, ãtebara jara ðla Ācõrē Jaureba Crito ijā ðla idji ume ãba ðladebemada.

²¹ Mañ bēřã dauba jΛwaa poya jaraēa: “BΛ neē mΛra bia baya.” Idjaba boroba jīrūa poya jaraēa: “Bārã neē mΛra bia baya.” ²² Wārãda nañ cacuade beara λCΛΓΛ dadjirãmaarã mñcua siriē beaa. BaribΛΓΛ maλΓΛ neē dadji cacuara bia baca. ²³ Idjaba nañ cacuade bea dadjirãmaarã mñcuaē beara biara djibadaa bia ununamārēã. Idjaba nañ cacuade bea dadjia unubidiē panΛra quīrãcuīta mērãbadaa. ²⁴ BaribΛΓΛ dadji cacuade quīrãwārēã beara mērãnaca. Ācōrēba dadji cacuade beara jūma aride osia. Dadjia unubidaca sida osia bia wagadamārēã. ²⁵ Māwã osia dadji cacuara biē berãmārēã, ātebΛΓΛ dadji cacuade beara dji careba pananamārēã. ²⁶ Dadji cacuadebemada aba puaiBΛΓΛ, jūmaena puabaria. Ara mañ quīrãca dadji cacuadebemada aba bia jaradibΛΓΛ, jūmaena capipia babaria.

²⁷ Ara mañ quīrãca bārãra jūma ābaa Crito cacua quīrãca panΛa. Bārãra idji cacuadebemarãa. ²⁸ Ācōrēba djabarã tãēna Jesucritoba diabuedarãda naārã BΛsia. Mañare idjideba bedeabadarãda BΛsia. Mañare idji bedeã jaradiabadarãda BΛsia. Mañare λCΛΓΛda BΛsia ne ununacada poya ođamārēã, λCΛΓΛda BΛsia cacua biē beara poya biabidamārēã, λCΛΓΛda BΛsia djabarã carebadamārēã, λCΛΓΛda BΛsia djabarã cawa jipa ededamārēã, idjaba λCΛΓΛda BΛsia quīrãtanoa dadjia ūrĩnaca bedeade bedeadamārēã. ²⁹ ¿Jūmarãda Jesucritoba diabuedarãca? ¿Jūmarãda Ācōrēneba bedeabadarãca? ¿Jūmarãda Ācōrē bedeã jaradiabadarãca? ¿Jūmarãba ne ununacada poya obadaca? ³⁰ ¿Ācōrēba jūmarãa diasica cacua biē beara poya biabidamārēã? ¿Ācōrēba jūmarãa diasica dadjia ūrĩnaca bedeade poya bedeadamārēã? ¿Jūmarãba dadjia ūrĩnaca bedeade jaradara poya cawa jaradica? ³¹ Ācōrē Jaureba obi BΛdebema dji biara carebaida beadrΛ jΛΓΛdadua.

Jãlbe mΛa bārãa cawabiya sãwã ne jūmada poya biara o pananida.

13

Quīrãda ne jūma cãyãbara biara bΛa

¹ MΛda nañ ējūãne bea bedeade bedeaiBΛΓΛ idjaba bajãnebema nezoca bedeade bedeaiBΛΓΛ, mañne quīrĩãda neē BΛBΛΓΛ, mΛra jiorro ođa jiguabari quīrãca wa pīrãchiru jiguabari quīrãca BΛa. ² MΛda Ācōrēneba bedeaiBΛΓΛ, Ācōrēba crĩcha cawabiē badada jūma cawa BΛBΛΓΛ, Ācōrē necawaada jūma cawa BΛBΛΓΛ, idjaba sođeba wārãda ĩjã BΛdeba eyada poya āyã BΛiBΛΓΛ, mañne quīrĩãda neē BΛBΛΓΛ, mΛra ara jãwãbema quīrãca BΛa. ³ Ne jūma mΛa erobΛda ne neē queđeaa diaiBΛΓΛ

idjaba Ācōrē carea ara mādjidida idu bá beabibαγλ, baribαγλ quĩrĩāda neē βαβαγλ, māra ara jāwābema quĩrāca βλα.

⁴ Quĩrĩā erobαba jūma droa βλα, djārāra quĩrā djuburiabaria, djārāba erobαra awuacaa, djārā cāyābara biara βada jaracaa ni dji dromada crīchacaa. ⁵ Quĩrĩā erobαba djārāra wayabaria, ababe idji iteabαγλ crīchacaa, maārĩā carea quĩrūcaa, djārāba idji biē odara quĩrādoabaria. ⁶ Quĩrĩā erobαra ne cadjirua carea βasridacaa, ātebαγλ jūma wārā careabαγλ βasridabaria. ⁷ Quĩrĩā erobαba djārāba biē odara jūma droabaria, ne jūma biada ĩjābaria, jūma bia odjamārēā jāābaria, idjaba ne jūmane droa babaria.

⁸ Quĩrĩāra jōcaa. Baribαγλ ewari aba Ācōrēneba bedeabadara waa bedeadaēa, dadjia ũrĩnaca bedeade bedeabadara waa bedeadaēa, Ācōrē Jauredeba cawapedada jaradiabadaba waa jaradiadaēa. ⁹ Dadjirāba ababe maārĩ cawa panαa idjaba Ācōrēneba maārĩ bedeabadaa. ¹⁰ Baribαγλ dji biara βα zebαγλde maā maārĩ βara jōya. Maāne ne jūmada cawadīa. ¹¹ Mā wadī caibe queraside warra zaque quĩrāca bedeabadjia idjaba warra zaque quĩrāca crīchabadjia. Baribαγλ drōā bedacarea warra zaque quĩrāca βadara idu βasia. ¹² Ara nawena dadjirāba Ācōrēnebemada jarijaria unu panαa quĩrā acαbadade unu panα quĩrāca. Baribαγλ ewari aba dadjirāba jūma ebuda ununia sāwābαγλ βada. Ara nawena māa maārĩ cawa βα, baribαγλ ewari aba jūma cawaya Ācōrēba mā cawa βα quĩrāca. ¹³ Naā ũbea panαara jōcaa: ne jūma biada ĩjā βaida, jūma bia odjamārēā jāā βaida idjaba quĩrĩāda. Baribαγλ maā ũbeadebemada quĩrĩāda biara βα.

14

Dadjia ũrĩnaca bedeade bedeabadadebema

¹ Quĩrĩāda biara ēpēnadua. Idjaba Ācōrē Jaureba obi βara jūma o quĩrĩānadua. Baribαγλ biara Ācōrēneba bedeadida quĩrĩānadua. ² Dadjia ũrĩnaca bedeade bedeα βαba ēberārāa bedeα βāēa, idjia jarabαγλara ni abααba cawa ũrĩnaca bērā. Ababe Ācōrēa bedeα βα. Dadjia cawadacada Ācōrē Jauredeba bedeα βα. ³ Baribαγλ Ācōrēneba bedeα βαba ēberārāa bedeα βαa biara ĩjānamārēā, zareaara beadamārēā, idjaba sobiadamārēā. ⁴ Dadjia ũrĩnaca bedeade bedeα βαba ara idjida careba βαa biara ĩjāi carea. Baribαγλ Ācōrēneba bedeα βαba djabarāda careba βαa biara ĩjānamārēā.

⁵ Māmaarā jūma bārāra dadjia ũrĩnaca bedeade poya bedeabαdabara bia βacasia. Baribαγλ jūmarāda Ācōrēneba poya bedeabαdabara biara βacasia. Wārāda dadjia ũrĩnaca bedeade bedeai cāyābara Ācōrēneba bedeaida biara βα.

BaribΛΓΛ abaΛba dadjia ũrĩnaca bedeade bedeapeda cawa jaraibΛΓΛ, mañ sida bia bΛa. Djabarãba cawa ũrĩnapeda Ācõrẽra biara ĩjãnia. ⁶ Mañ carea djabarã, m̃da bãrãmaa wãpeda dadjia ũrĩnaca bedeade bedeaibΛΓΛ, çbãrãda sãwã carebai? Carebaãa. BaribΛΓΛ dadjia ũrĩbada bedeade Ācõrẽba m̃la cawabidada jaraibΛΓΛ, wa Ācõrẽ necawaadeba bedeaibΛΓΛ, wa Ācõrẽneba bedeaibΛΓΛ, wa Ācõrẽ bedeada jaradiaibΛΓΛ poya carebaya.

⁷ Ara mañ quĩrãca abaΛba chiruda wa arpada zaibΛΓΛ baribΛΓΛ jipa zaẽbΛΓΛ, jĩgua bΛmĩna dadjia cawadaẽa cãrẽ trããbida za bΛda. ⁸ Cachiru sida jipa zaẽbΛΓΛ, çsordaoãda sãwã isabe cobeadi djõni carea? ⁹ Ara mañ quĩrãca bãrãba ũrĩbada bedeade bedeadaẽbΛΓΛ, õberãrãba çsãwã cawadi bãrãba jara panΛda? Mãwã bedeadibΛΓΛ, bãrãra ara jãwã bedea panΛa. ¹⁰ Nañ õjũãne bedea quĩrãtanoa baraa. Mañ bedeaza dji cawa bΛba cawa ũrĩbaria. ¹¹ BaribΛΓΛ m̃la mañ bedeada adua bΛbΛΓΛ, dji bedeabΛΓΛmaarã m̃ra drua ãibema quĩrãca bΛa, idjaba m̃lmaarã idjida drua ãibema quĩrãca bΛa. ¹² Bãrãra ara mañ quĩrãca beaa. Ācõrẽ Jaureba obi bΛra bãrãba bio o quĩrãã panΛ bẽrã djabarã carebai careabemada biara o quĩrããnadua ãdjirãba biara Ācõrẽra ĩjãnamãrẽã.

¹³ Mañ carea dadjia ũrĩnaca bedeade bedea bΛba Ācõrẽra iwidida bΛa ara idjia jaradara poya cawa jarai carea. ¹⁴ Dadjia ũrĩnaca bedeade m̃la Ācõrẽra iwidibΛΓΛ, m̃ jaureba iwidi bΛa. BaribΛΓΛ m̃la adua bΛa cãrẽda iwidi bΛda. ¹⁵ Mãwãra çsãwã jipaara oi? M̃ jaureba Ācõrẽra iwidiya baribΛΓΛ m̃la cawa bΛ bedeade bida iwidiya. M̃ jaureba Ācõrẽra bia jara trããya, baribΛΓΛ m̃la cawa bΛ bedeade bida trããya. ¹⁶ BΛ jaureba Ācõrẽra bia bedeaibΛΓΛ, bΛa jarada cawa ũrĩcaba çsãwã wãrãana ai? ¹⁷ Wãrãda bΛa mãwã bedeabΛΓΛde Ācõrẽra bia bedea bΛa, baribΛΓΛ dewararãda carebaẽ bΛa biara ĩjãnamãrẽã. ¹⁸ M̃la Ācõrẽra bia bΛada abaria m̃ra bãrã cãyãbara dadjia ũrĩnaca bedeade auɖuara bedebari bẽrã. ¹⁹ BaribΛΓΛ djabarã dji jare duanΛne m̃lmaarã dadjia ũrĩnaca bedeade dãrã bedelai cãyãbara biara bΛa dadjia ũrĩbada bedeade dãrãẽ jaradiaida.†

²⁰ Djabarã, warra zaquerã quĩrãca beadadua. Ādjirãba cadjiruada bio adua panΛa. BaribΛΓΛ Ācõrẽ Jaureba obi bΛdebemada drõãrã quĩrãca crĩcha beadadua. Waa warra zaquerã quĩrãca crĩcharãnadua. ²¹ Ācõrẽ Bedeade nãwã

* **14:16** Wãrãana ai. Griego bedeade bΛ bΛa: “Amén.” Mañ bedeara hebreo bedea. Crĩchada umé jara bΛa. Eɖaude jara bΛa “bia bΛa mãwã baida” idjaba eɖaude jara bΛa “wãrã.” † **14:19** Dãrã bedelai. Griego bedeade bΛ bΛa “bedea die mil.” Dãrãẽ. Griego bedeade bΛ bΛa “bedea juesumabe.”

³⁴ Ācōrē ēberārā ābaa dji jarebΛdaza wērārāra bedeadīē panΛΛ, ātebΛrΛ chupea ūrīnida panΛΛ. Ādji quima bedeara ĩjā beadida panΛΛ judiorā leyba jara bΛ quīrāca. ³⁵ Wērārāba iwīdi quīrīānibΛrΛ, diguida panΛne ādji quimaa iwīdidida panΛΛ. Djabarā ābaa dji jare duanΛne wērā bedeaira biē bΛΛ.

³⁶ ¿Ācōrē bedeara bārāneba zesica? ¿Ababe bārāmaa zesica? ³⁷ Bariduaba Ācōrēneba bedebarida crīcha bΛbΛrΛ, wa Ācōrē Jauredeba ne o bΛda crīcha bΛbΛrΛ, maĭ ēberāba jaraya mĭa naĭ cartade bΛbΛrΛra dadjirā Boroba obi bΛda. ³⁸ Bariduaba maĭgΛda igaraibΛrΛ, idji sīda igaradadua.

³⁹ Maĭba djabarā, biara jarΛdadua Ācōrēneba bedeadīda. Idjaba dadjia ūrīnaca bedeade bedeadadara idu bedeadīdadua.

⁴⁰ BaribΛrΛ jūmaena quīrācuita quīrāipa oΛadua.

15

Crito ĩrēbadadebema

¹ Maĭ awara djabarā, mĭa bārāa quīrānebabiya bedea bia Jesucritodebema mĭa bārāa jaradiadada. Maĭ bedeara bārāba mĭneba cawasīdaa idjaba bio ĩjā panΛΛ. ² Mĭa jaradiadara wārāda ĩjā pananibΛrΛ, Ācōrēba ēdrΛ edaya. ĩjā pananaēbΛrΛ, bādji quīrīābe ĩjāsīdaa.

³ Mĭa cawaĊa crīcha dromaara bΛda naārā bārāa jaradīasia. NaĭgΛ basīa: Citora dadjirā cadjirua carea beusia Ācōrē Bedeade bΛ bΛ quīrāca.* ⁴ Idjira tΛbarisīdaa, maĭbe ewari ūbeade beu badada ĩrēbasīa Ācōrē Bedeade bΛ bΛ quīrāca.†

⁵ ĩrēbadacarea ara idjida Pedroa unubisīa.‡ Maĭare idjia doce edadarāa ara idjida unubisīa. ⁶ Māwānacarea ara idjida djabarā quiniento auĊu ābaa panĭa unubisīa. Ādjirānebemada ĭcΛrΛ jaidasīdaa baribΛrΛ zocārā waĊibīda zocai panΛΛ. ⁷ Maĭ quiniento djabarāba Jesu unupeĊadacarea ara idjida Santiagoa unubisīa.§ Māwānacarea ara idjida jūma idjia diabuedarāa unubisīa.

⁸ ĩrūare mĭa unubisīa. Mĭra warra ΛradΛgaĊa quīrāca dji biē badamīna māwā unubisīa.* ⁹ Wārāda mĭra Jesucritoba diabuedadebema dji edaara bΛΛ. Ācōrē ēberārā biē oi carea ēpē bada bērā bia bΛēa ēberārāba mĭra idjia diabuedada jaradāmārēā. ¹⁰ BaribΛrΛ Ācōrēba idji biadeba mĭra bΛsīa Jesucritoba diabuedada bamārēā. Idji quīrīābe mĭra māwā bΛē basīa. ĀtebΛrΛ jūma Jesucritoba diabuedarā cāyābara mĭa idji itea auĊuara o bΛΛ. BaribΛrΛ ara mĭdjīdeba māwā

* 15:3 Isaía 53:5-12. † 15:4 Salmo 16:8-11; Isaía 26:19. ‡ 15:5 Pedro. Griego bedeade bΛ bΛΛ “Cepa.” § 15:7 Santiago. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Idjira Jesu djaba basīa. * 15:8 Hecho 9:1-6.

oē ɓaa. Ācōrēɓaɾa idji biadeba m̄ara careba ɓaa m̄awā omārēā. ¹¹ Waabema Jesuba diabuedarāba idjidebemada jaradia panɓaɾa wa m̄aa jaradia ɓaɓaɾa, abarida jaradia panaa. Idjaba bārāba ara mañ bedeara ijāsidaa.

Djabarā beupedada ɓrēbadaidebema

¹² Dairāba Crito ɓrēbadaidebemada jaradia panaa. Mañda ɓsāwā ɓcaɾa bārānebemaba beupedadara ɓrēbadaēana a panā? ¹³ Beupedadada ɓrēbadaēɓaɾa, mañba jara ɓaa Crito sida ɓrēbaē basida. ¹⁴ Critoda ɓrēbaē basibaɾa, m̄awāra dadji quĩrīabe jaradia panaa idjaba bārāba bādji quĩrīabe idjira ijā panaa. ¹⁵⁻¹⁶ Critoda ɓrēbaē basibaɾa, Ācōrēba idji ɓrēbabisiada abadaide daiba Ācōrēnebemada sewada jara panaa. Wārāda beupedadada ɓrēbadaēɓaɾa, mañba jara ɓaa Crito sida ɓrēbaē basida. ¹⁷ Critoda ɓrēbaē basibaɾa, bādji quĩrīabe idjira ijā panaa idjaba waɗibida cadjiruade panaa. ¹⁸ M̄awāra jūma Crito ijā bea beupedadara aduasidaa. ¹⁹ Dadjirāba Critodeba ababe nañ ējūāne bia beadida crīcha panɓaɾa, jūmarā cāyābara mīa djuburiara panaa.

²⁰ Baribaɾa Ācōrēba wārāda Critora beu badada ɓrēbabisia. Beupedadaidebemada idjidera dji naārā ɓrēbadaa. M̄awā Ācōrēba unubisia jūma idjiderā sida wārāda ɓrēbadida. ²¹ Ēberā abaɓa cadjirua oda carea dadjirāra beudia. Ara mañ quĩrāca ēberā abaɓa bia oda carea dadjirāra ɓrēbadia. ²² Jūmarāda Adañneba zepedada bēra beubadaa. Ara mañ quĩrāca Critodeba jūma idjiderāda wayacusa zocai panania. ²³ Critoda naārā ɓrēbasia. Idji waya zebaɾaɗe idjiderāda ɓrēbadia. ²⁴ M̄awānacarea nañ ējūāra jōya. Mañ ewaride Critoba jai bororāda, jai dromarāda, jai mēsra bea sida jūma poyaya. Mañbe idji puruda dadji Zeza Ācōrēa diaya.

²⁵ Wārāda Critora jūmarā boroda baida ɓaa aba jūma idji dji quĩrūra poyabaɾaɗaa.† ²⁶ Jirūare idjia dadji beuira jōbiya, mañga sida idji ume dji quĩrū bēra. ²⁷ Ācōrē Bedeade jara ɓaa: “ɓaa ne jūmada idji jawaeda ɓasia.”‡ Ne jūma Crito jawaeda ɓasida jara ɓam̄na ebuda ɓaa Ācōrēba ara idjida Crito jawaeda ɓaē basida. Ācōrēɓaɾa ne jūmada Crito jawaeda ɓasia. ²⁸ Ācōrē Warra Critoba ne jūma poyadacarea ara idjida Ācōrē jawaeda beya Ācōrēba ne jūmada idji jawaeda ɓada quĩrāca. M̄awāɓaɾa Ācōrēba ne jūmada idji jawaeda erobaya.

²⁹ Beupedadada ɓrēbadaēɓaɾa, ɓcārē cārēā ɓcaɾara beupedada cacuabari borocue panā? Ācōrēba beupedadara

† 15:25 Aba jūma idji dji quĩrūra poyabaɾaɗaa. Griego bedeade nāwā ɓa ɓaa: “Aba idji jirū edre ɓabaɾaɗaa.” ‡ 15:27 Salmo 8:6.

ĀrēbabiēbΛΓΛ, ¿cārē cārēã ādjirā cacuabari borocuedi? ³⁰ Idjaba beupeđadada ĀrēbadaēbΛΓΛ, ¿daira cārē cārēã Jesucrito bedea carea ewariza minijichiade bia mīga panΛ? ³¹ Djabarā, bārāba dadjirā Boro Jesucrito ĩjã panΛ carea mĀra wārāda bΛsrida bΛa. Wārāda jaraya: ewariza crīcha bΛa ēberārāba mĀra Jesu bedea carea beadida. ³² Epeso purude Ācōrē bedea jaradial carea mĀra bia mīgasia animarā cadjirua bea ume djō bΛ quĩrāca.* Beupeđadada ĀrēbadaēbΛΓΛ, ¿mĀ bia mīgada carea cārē biada edasi? Wārāda dadjirāra ĀrēbadaēbΛΓΛ, biara bΛa odida ĀCARΛba jarabada quĩrāca: “Bia ne codia, itua dodia nu beudi bērã.”†

³³ Idu cūrūgabirānadua. Bārāda cadjirua obadarā ume ābaa nībadibΛΓΛ, ādjirāba bārā bia nībabadara ārīnia. ³⁴ Jipa crīchadadua. Cadjiruada waa orānadua. ΛCARΛ bārānebemaba Ācōrēra adua beaa. MaĀ carea bārāra peradida panΛa.

Djabarā ĀrēbabΛdade ādji cacua sãwã baidebema

³⁵ ΛCARΛba iwididiscada: “¿Beupeđadada sãwãbΛΓΛ Ārēbadi? ¿Ādjirā cacuara sãwã beadi?” ³⁶ ĩDji mãwã iwidid bΛra crīcha neē tabΛa! Ne uđa tunubΛΓΛde dji tara berawabaria. ³⁷ Trigoda uibΛΓΛ wa baridua tada uibΛΓΛ, dji bΛwΛΓΛada ucaa ātebΛΓΛ dji tadrΛ ubaria. ³⁸ BaribΛΓΛ maĀ tadeba Ācōrēba dji bΛwΛΓΛada tunubibaria idji baida bΛ quĩrāca.

³⁹ NaĀ ējũãne zocai beara abari cacua quĩrāca beaēa. Ēberā cacuara awara bΛa, animarā cacuara awara bΛa, ĩbana cacuara awara bΛa, beda cacuara awara bΛa. ⁴⁰ Idjaba bajãne ne quĩrātanoa baraa. NaĀ ējũãne bida ne quĩrātanoa baraa. BaribΛΓΛ bajãne ne biya queđeara awara beaa. NaĀ ējũãne ne biya queđeara awara beaa. ⁴¹ Amãdau Ānaara awara bΛa, jedeco Ānaara awara bΛa, chĩdau Ānaara awara bΛa. Chĩdauza Ānaara awara beaa.

⁴² Beupeđada Ārēbadira ne uđa quĩrāca bΛa. Cacua berawabarida joubadaa baribΛΓΛ cacua berawacada Ārēbaya. ⁴³ Cacua biaēda joubadaa baribΛΓΛ cacua biya quiruda Ārēbaya. Cacua bΛaē bΛda joubadaa baribΛΓΛ cacua bΛa bΛda Ārēbaya. ⁴⁴ NaĀ ējũãnebema cacuada joubadaa baribΛΓΛ bajãnebema cacuada Ārēbaya. NaĀ ējũãnebema cacuada bΛbΛΓΛ bajãnebema cacua sida bΛa.

⁴⁵ Ācōrē Bedeade bΛ bΛa: “Nabema ēberā AdaĀ abadara Ācōrēba zocai babisia.” BaribΛΓΛ Crito dji ĩrũarebema AdaĀ abadada bΛsia idji jauređeba zocai baida diamārēã. ⁴⁶ Bajãnebema cacuada naārābema cacuaēa, ātebΛΓΛ naĀ

§ 15:29 Corintodebema djabarāba dji beupeđada cacuabari borocue pananamīna Ācōrē Bedeade jaracaa dadjia mãwã odida panΛda. * 15:32

Hecho 19:23-41. † 15:32 Isaia 22:13.

ējũãnebema cacuadrΛ dji naãrãbema. Dji naãrãbema cacua jõnacarea bajãnebema cacuada edaya. ⁴⁷ Nabema ëberã Adaã abadara egoro oda basía. Jĩrũarebema ëberã Jesucrito abadara bajãnebema. ⁴⁸ Adaã cacuara egoro oda basía. Ara maã quĩrãca naã ëjũãnebemarãba eropanΛΛ. BaribΛΓΛ Critoba bajãnebema cacuada eroβΛ quĩrãca bajãnaa wãβΛda ëberãrãba eropanania. ⁴⁹ Dadjirãra nabema ëberã egoro oda quĩrãca panΛΛ idjaba bajãneba zeda ëberã Crito quĩrãca panania.

⁵⁰ Djabarã, mãa naãda jaraya: naã ëjũãnebema cacuara Æcõrẽ bajãnebema purude poya baëa. Cacua ßerawabarira cacua ßerawacama poya baëa. ⁵¹ Ûrĩnadia. Æcõrẽba naëna cawabië ßadara mãa cawabiya: jũma dadjirãra beudaëa, ãteβΛΓΛ cacua quĩrã awara panenia. ⁵² Cawaëne, daupica edabΛΓΛde, jĩrũarebema cachiru jĩguabΛΓΛde mãwã quĩrã awara panenia. Wãrãda Æcõrẽ cachirura jĩguaya. Maãne be-
upedaðada cacua ãrĩnacade ãrẽbaðia. Idjaba dadjirã wadi zocai ßeara cacua quĩrã awara panenia. ⁵³ Dadjirã cacua ãrĩbarira cacua ãrĩcada ßeya. Dadjì beuida βΛ cacuara beuca cacuada ßeya. ⁵⁴ Naã cacua beuida βΛra cacua beuca bebΛΓΛde Æcõrẽ Bedeade βΛ βΛ quĩrãca wãrãda ßaya. Nãwã βΛ βΛ: “Æcõrẽba dadjì beuira jõbisìa.”† ⁵⁵ Idjaba βΛ βΛ:

Beuba waa poya beubiëa. Beuba waa poya puabiëa. §

⁵⁶ Æcõrẽba Moisea diada leyba cawabi βΛΛ dadjirãba cad-jirua obadada. Cadjiruada obada ßerã beudia. ⁵⁷ BaribΛΓΛ Æcõrẽa bia βΛada adida panΛΛ dadjirã Boro Jesucritodeba beudidebemada ëdrΛ edada ßerã. ⁵⁸ Maã carea mã djabarã, bio ïjã pananadia. Dadjirã Boroba quĩrã βΛra bio ëpẽ odadia. Bãrãba cawa panΛΛ dadjirã Boro itea o panΛra bãdji quĩrãbe o panãda.

16

Djabarã Jerusaleãnebema itea parata jΛΓΛ pepeda

¹ Maã awara bãrãba djabarã Jerusaleãnebema itea parata jΛΓΛ peβΛdadebemada mãa jaraya. Mãa djabarã Galacia druadebemarãa jarada quĩrãca oadua. ² Nabema ewari domiaza bãdjiza edabΛdadebemada waga βΛadua. Mãwãra mã jũëβΛΓΛde bãrãba ewabe jΛΓΛ pedaëa. ³ Mã jũëβΛΓΛde djabarã bãrãba edabΛdada mãa Jerusaleãnaa parata diade diabueya. Djabarã Jerusaleãnebemarãba ãdjira bia edadamãrẽã mãa ãdji

† 15:54 Isaía 25:8. Æcõrẽba dadjì beuira jõbisìa. Griego bedeade nãwã βΛ βΛ: “Dji poya βΛba beuira mĩbuesìa.” § 15:55 Osea 13:14. Griego bedeade maã versícúloda nãwã βΛ βΛ: “Beu, ¿βΛ cũmiara sãma βΛ? Joubada uria, ¿βΛa poya ßadara sãma βΛ?”

ume cartada bál diabueya. ⁴ Baribarā bārāmaarā mā sida wāida bia bābarā, ādji ume wāya.

Paulo Corintodaa wāida crīchada

⁵ Māra naārā Macedonia druadaa wāida bāa. Maābe bārāmaa wāya. ⁶ Māra bārā ume dārāisicada. Āibērā jūma naā doidaara baicada. Maābe bārāba māra poya carebaēia mādji wābarāmaa bia wāmārēā. ⁷ Ara nawena poya dārā baē bērā māa bārāra acāde wā quīrīāēa. Baribarā dadjirā Boroba quīrīāibarā, bārāmaa wābarāde dārāica bāa. ⁸ Nama Epeso purude baya aba Pentecoste ewari droma jōbarādaa.* ⁹ Nama mā ume dji quīrūda baramīna nawena poya Ācōrē beēara bia jaradia baya idjaba zocārāba ijābadaa.

¹⁰ Djaba Timoteoda bārāma jūēibarā, idjira bārā tāēna bia edadadua wayarāmārēā. Dadjirā Boroba quīrīā bāra idjia bia o bāa māa o bā quīrāca. ¹¹ Maā carea idjira igararānadua, ātebarā carebaēadua mā acāde zēbarāde necai zemārēā. Māa, dewara djabarā biēa idji zeida jāā panāa.

¹² Dadjirā djaba Apoloa māa beēa djuburiasia dewara djabarā ume bārā acāde wānamārēā. Baribarā ara nawena idjira wā quīrīāē bāa. Poya wābarāde wāya.

Pauloba naā cartade jīrūare bāda

¹³ Quīrācuīta beadadua. Jesucritora bio ijā pananadua. Idjideba sozarra beadadua idjaba zarea beadadua. ¹⁴ Ne jūma bārāba obāda quīrīāneba odadua.

¹⁵ Djabarā, bārāba cawa panāa Acaya druade Estepanaba, idji ēberārā biēa naārā Jesura ijāsīdada idjaba ādji crīchara bācādada jūma djabarā carebaēi carea. ¹⁶ Māa bārāa beēa djuburiaya ādjira, jūma ādji quīrāca bea sida ēpēnamārēā. Jūma Ācōrē traju o panāra, djabarā careba panā sida ēpēnadua.

¹⁷ Djaba Estepanada, Portunatoda, Acaico sida māma jūēpedada bērā bāsrida bāa. Ādjirāba bārā cacuabari māra careba panāa. ¹⁸ Ādjirāba mā sora bāsridabisīdaa bārā so bāsridabipeēada quīrāca. Ādjirānebemada, djabarā ādjirā quīrāca panā sida bia crīchadadua.

¹⁹ Djabarā Asia druadebemaba quīrīā panāa bārāra bia pananida. Djaba Aquilaba, djabawērā Priscilaba, djabarā ādji dede ābaa dji jarebada biēa dadjirā Borodeba quīrīā panāa bārāra bia pananida. ²⁰ Djabarā jūmarāba quīrīā panāa bārāra bia pananida. Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.†

* **16:8** Judiorāba ādji Egiptodeba ēdrāpedada quīrānebada ewari odacarea cincuenta ewari bāde ādji néu naārā ewapedada carea bāsrida obada ewarida obadjīdaa. Maā ewari dromara Pentecoste abadjīdaa. Levitico 23:15-16. † **16:20** Wārā quīrīāneba. Griego beēade bā bāa: “Isō bia quīrūdeba.”

²¹ M̃ra Paulo. Nãg̃a bedeara ara m̃dji j̃waba b̃ab̃ãa.

²² Bariduaba dadjirã Boro Jesucritoda quĩrĩãé̃b̃ãa, ãcõrẽba mãẽberãra biẽ b̃aya. ¡Zedua, dadjirã Boro!

²³ M̃a quĩrĩã b̃a dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba b̃arãra careba b̃aida. ²⁴ Jesucritodeba m̃a b̃arãra wãrãda quĩrĩã b̃a.†

† **16:24** Griego bedeeade $\bar{\alpha}\bar{\kappa}\bar{\alpha}\bar{\lambda}$ cartade j̃rũare b̃a b̃a: “Bia b̃a m̃awã b̃aida.”

2 CORINTO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA BΛÐA

DJABARÃ CORINTO PURUÐEBEMA ITEA

Nabema carta djabarã Corintodebema itea bΛÐacarea Pauloeba nañ cartada bΛsia. Dewara carta bea cãÿãbara nañ cartade ara idjidebemada ebudaara bΛsia.

Djabarã Corintodebemaba carta Pauloeba naãrã bΛÐada acΛÐapeða ïjãsidaca bΛa. Mañ carea abaΛba cadjirua o badada Pauloeba quĩrãdoasia (2:5-11). Idjaba Paulora sobiasia ãdjia cadjirua o pananada igarapedada bẽrã (7:2-16). BaribΛrΛ ãcΛrΛ eda zedapeða jara panesidaa Paulora wãrãda Jesucritoba diabuedaẽda. ãdjia jarabadjidãa Pauloeba maa wãÿaana apeða wãé bΛ bẽrã sewaida bΛda (1:15deba aba 2:4daa). Idjaba jarabadjidãa ãdjia parata djabarã Jerusaleñnebema itea jΛrΛ pebΛdara Pauloeba ara idji itea edabarida. Mañ awara jarabadjidãa ãdjida Jesucritoba diabuedarã dji dromarãda (11:4). Djabarãba mañ ëberãrã bedeada ïjãpedada bẽrã Pauloeba cawa crĩchaẽ besia (11:1-15).

Capítulo 1neba aba 7daa Pauloeba bΛsia Jesucritoba idjira wãrãda diabuedadebemada. Capítulo 10deba aba 13daa abarida bΛ bΛa. Mañ awara jara bΛa ãdjirã acΛde wãbΛrΛde wadi cadjirua o beara quĩrã djuburiaẽda. Capítulo 8deba aba 9daa bΛ bΛa sãwã parata djabarã Jerusaleñnebema itea jΛrΛ peðida panΛda.

Nañ cartade dji crĩcha dromada 5:20de bΛ bΛa: “Daira Critoba diabuedarãa. Daideba ãcõrẽba bãrãa bedea djuburia bΛa idji ume ibiadamãrẽã. Daiba Crito trãneba bãrãa bedea djuburiabΛdaa: ãcõrẽ ume ibiadada.”

Nañ cartade Pauloeba naãrã bΛda

¹ Mãra Pauloeba ãcõrẽba quĩrãna bẽrã mãra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirã djaba Timoteora mã ume bΛa. Nañ cartara bΛbΛrΛa ãcõrẽ ëberãrã Corinto puruðebema itea, jũma idji ëberãrã Acaya druade bea itea biða. ² Mãa quĩrã bΛa dadjirã Zeza ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito biða ãdji biðeaba bãrãra careba pananida idjaba necai baira bãrãa dia pananida.

Paulo mĩgada

³ Dadjirã Boro Jesucrito Zeza ãcõrẽa bia bedeadida panΛa. Idjira dadjirã quĩrã djuburiabari Zezaa, dadjirã sobiabibari ãcõrẽa. ⁴ Ne jũmane bia mĩga panΛne idjia daira sobiabibaria dewara bia mĩga beada sobiabidamãrẽã idjia dai sobiabida

quĩrãca.* ⁵ Wãrãda Crito carea दौरा bio bia mĩgabadamĩna idjideba ne jũmane sobiabadaa. ⁶ BaribARΛ दौरा mãwã bia mĩga panΛa bãrã sobiadamãrẽã idjaba cadjiruadebemada ēdrΛdamãrẽã. Ācõrẽba dai sobiabibARΛde bãrã sida daideba sobiabadaa. Mãwã bãrãra dai quĩrãca bia mĩgabΛdade poya droadia. ⁷ Daiba cawa panΛa bãrãba Ācõrẽra wãrãda bio ĩjã panΛda. Cawa panΛa bãrãra dai quĩrãca bia mĩgabadamĩna Ācõrẽba bãrãra dai quĩrãca sobiabibarida.

⁸ Djabarã, daiba quĩrĩã panΛa bãrãba cawadida दौरा Asia druade wãrãda bia mĩga panasidada. Jãcua mĩga panana bẽrã waa poya droadaẽda crĩchasiadaa. Abeda poya zocai ēdrΛdaẽda crĩchasiadaa. ⁹ Wãrãda दौरा beadida crĩchasiadaa. BaribARΛ jũma mãwãsia ara daduba poya ēdrΛdida crĩcharãnamãrẽã ātebARΛ beupedada ĩrẽbabibari Ācõrẽba ēdrΛ bΛida ĩjãnamãrẽã. ¹⁰ Idjia dai beadidebemada ēdrΛ bΛsia idjaba wayacusa beadida crĩchasiadara ēdrΛ bΛya. Daiba wãrãda ĩjã panΛa idjia dai beadidebemada ēdrΛ bΛ baida. ¹¹ Bãrã bida dai carea Ācõrẽ iwidi panΛneba careba panΛa. Zocãrãba mãwã iwidi panΛ bẽrã zocãrãba Ācõrẽa bia bΛada adia idji biadeba dai careba bΛ carea.

Paulo Corintodaa wãi bada

¹² Naã carea bΛsrĩda panΛa: daiba cawa panΛa so jipa panΛneba, crĩcha biadeba naã ĩjũãnebemarã tãẽna, bãrã tãẽna bida bia nĩnada. Maã so jipa baira, crĩcha bia sida ĀcõrẽbARΛ diabarìa. दौरा naã ĩjũãnebema necawaadeba mãwã nĩnaẽa, ātebARΛ Ācõrẽba idji biadeba careba bΛ bẽrã mãwã nĩnaa. ¹³⁻¹⁴ Daiba cartade bΛdacaã bãrãba poya cawadaẽda. Mãã crĩcha bΛa bãrãba maãrĩ cawapedadara biara cawa wãnida. Mãwã bãrãra dai carea bΛsrĩdadìa idjaba dadjirã Boro Jesu zebARΛde दौरा bãrã carea bΛsrĩdadìa.

¹⁵ Bãrãra mã carea wãrãda bΛsrĩdadida crĩcha bΛ bẽrã, naãrã mãa crĩcha bΛsia barima umẽ bãrã acΛde wãida biara carebai carea.† ¹⁶ Mãa crĩcha bΛsia Macedonia druadaa wãbARΛde naãrã bãrãda acΛde wãida. Maãbe Macedoniaana wãpeda jẽda bãrã acΛde wãida crĩcha bΛsia. Mãwã Judea druadaa wãbARΛde bãrãba mãra poya carebadida crĩcha bΛsia. ¹⁷ BaribARΛ mãa crĩcha bada quĩrãca odaẽ bẽrã ¿bãrãmaarã mãa wariwarìa jarasica? ¿Bãrãmaarã mãa oyada adara waya oẽana abarica mãdjia o quĩrĩã bΛ quĩrãca oi carea? ¹⁸ Ācõrẽra bedeã aba bΛa. Idjia cawa bΛa daiba jarapedadara wãrã basida. Daiba bãrãmaa wãniana adapeda ara maãne wãnaẽana adaẽ basìa. ¹⁹ Silvanoba, Timoteoba, mãa bida bãrãa Ācõrẽ Warra Jesu-critodebemada jaradia panasidada. Jesucritoba oyada adara

* 1:4 Isaía 40:1. † 1:15 Carebai carea. Griego bedeade ĩCΛΛ cartade bΛ bΛa: "BΛsrĩdabi carea."

waya oĕana acaa. Idjia oyada adara jũma obaria. (Ara maļ quĩrĕca दौरा panAA.) ²⁰ Wārāda Ācōrēba oi jaradara jũma Critodeba obaria. Maļ carea dadjia Ācōrēa iwidibADade Critodeba wārāana abadaa.† Māwā idjida bia jara panAA. ²¹ ĀcōrēbAΓA दौरा, bārā sida Crito ume bio waga eroBAA. Idjia dadjirāra edasia. ²² Idji Jaureda dadjirāza diasia sēyāda ħamārēā. Māwā cawabi BAA dadjirāra idjideda. Idjaba dadjirā soĕe BAsia cawadāmārēā jũma idjia diai jaradara wārāda edadida.

²³ MĀa Ācōrē quĩrāpita jaraya: Corintodaa wadi wāé BAA bārā quēā BĀdeba sopuabi amaaba. ²⁴ Bārāba Critora bio ĩjā panA bēā daiba jara panAra oĕo obidaēa. Ababe bārāra careba quĩrā panAA BAsrida pananamārēā.

2

¹ Maļ carea mĀa crīchasia bārāra aCĀde wāēda. Wayacusa bārā quēā BĀdeba sopuabi quĩrāé basía. ² MĀa bārāda sopuabibAΓA ¿caiba mĀra BAsridabi? ¿Bārā sopua beaba mĀra BAsridabidica? ³ Maļ carea bārā aCĀde wāi cāyābara cartada diabuesia. Māwā mĀ wābAΓAde bārāba mĀra sopuabidaēa. Bārāba mĀra BAsridabidida panAA. MĀa cawa BAA bārāba māwā odi bēā mĀ ume ābaa BAsrida pananida. ⁴ Wārāda maļ cartara BAsia bārā quēāi carea. BaribAΓA māwā BĀé basía bārā sopuadāmārēā, ātebAΓA cawadāmārēā mĀa bārāra wārāda quĩrā BĀda. Maļ carea mĀa sopuadeba, jũmawāyā crīcha BĀdeba, idjaba ĩjā BĀdeba maļ cartara BĀ BAsia.

AbaĀba cadjirua odada Pauloba quĩrādoada

⁵ Wārāda abaĀba cadjirua o BĀdeba mĀra sopuabisia. BaribAΓA ababe mĀdΓA sopuabié basía, ātebAΓA berara jũma bārā sida sopuabisia. (Berara jũma bārāda jara BAA, idjia odara jũmawāyā cadjirua BĀada a quĩrāé bēā.) ⁶ Berara jũmarāba maļ ēberā cadjirua odara quēānapeda āi BĀsidaa. Ara maĀba bia BAA. ⁷ Maļ bēā idjia odara quĩrādoadida panAA idjaba sobiabidida panAA jũmawāyā sopua BĀba bié berāmārēā. ⁸ Maļ carea mĀa bārāa bedea djuburiaya wayacusa cawabidāmārēā bārāba idjira quĩrā panA. ⁹ MĀa naēna maĀnebemada BAsia bārāba wārāda jũma mĀa jaradada ĩjā odi cawaya. ¹⁰ AbaĀba cadjirua odada bārāba quĩrādoasidara mĀa biĕa quĩrādoaya. Cadjirua mĀa quĩrādoaida BĀda wārāda ħasibAΓA, maļ cadjiruara Crito quĩrāpita jũma quĩrādoasia bārā bia duananamārēā. ¹¹ Māwā quĩrādoasia diauruba dadjirāra cūrugarāmārēā. Idjia sāwā obarida dadjirāba bio cawa panAA.

† 1:20 Wārāana abadaa. Griego bedeaĕe BĀ BAA: “Amén.” Amén bedeaĕa edaude jara BAA “wārā” idjaba edaude jara BAA “bia BAA māwā baida.”

Critodeba dadjirãba ne jũma poya panã

¹² Mãra Troa puruđaa wãsia bedea bia Critodebemada jaradiai carea. Mama dadjirã Boroba eda wãbadara ewabããã quĩrãca osia ëberãrãba ũrĩ quĩrĩãnamãrẽã. ¹³ Baribããã mã djaba Titoda unuẽ bẽrã sođe necai baẽ basía. Maã carea djabarã ume dji jarapeda mãra wãyaana asia. Ara maãda Macedonia druadaa Titõ jarãde wãsia.

¹⁴⁻¹⁵ Baribããã ãcõrẽã bia bãada adida panãã. Jesucritoba jũma poyapeda दौरã jũmarã quĩrãpita nocõdaa edebããã idjaba daideba druaza idjidebemada cawabi bãã. Critodebema jaradia panãne ãcõrẽ quĩrãpita दौरã quera quĩrãca tũãpa panãã. Idjaba idjidebema cawaira quera quĩrãca bãã. Maã querara dji ëdrãdi ëberãrãba, dji aduadi ëberãrã bida ãbadaa. ¹⁶ Dji aduadimaarã mã querara ëberã beuda mĩguiaca bãã, Jesu ãjãnaẽ panãneba beudi bẽrã. Baribããã dji ëdrãdimaarã mã querara bio tũãpa bãã, Jesu ãjã panãneba zocai panani bẽrã. ¿Caiba ara idji ãbãdeba ãcõrẽ bedeara poya jaradiai? ¹⁷ Daiba parata edadi carea ãcõrẽ bedeara jaradia nĩnaẽa zocãrãba obada quĩrãca. ãtebããã Crito ume panã bẽrã ãcõrẽba दौरã diabuesia. Maãne idji quĩrãpita crĩcha biãdeba jaradiabadaa.

3

ãcõrẽba ëberã ume bedea bãda djiwidi

¹ ¿Maã jara panãneba wayacusa ara daidebemada bia bedea panãca? ¿Dai bia nĩnanebema cartada bãrãã acãbidida panãca jaradiadi carea? ¿Daiba bãrãã cartada iwididida panãca jaradiade wãni carea ãcãããã obada quĩrãca? ² Bãrãdrã carta dai sođe bã bã quĩrãca panãã. Jũmarãba mã carta acãdapeda cawa panãã daiba jipa jaradiabadada. ³ Daideba bãrãba Crito ãjãpedada bẽrã bãrããã carta Critoba bã diada quĩrãca panãã. Idjia mã cartara tintaba baẽ basía, ãtebããã zocai bã ãcõrẽ Jauredeba bãsia. Mõgara pewedeade baẽ basía, ãtebããã dadjirã sođe bãsia.*

⁴ ãcõrẽ quĩrãpita daiba Critodeba cawa panãã mãããããã wãrãda. ⁵ Daiba poya jaradaẽã ara daduba ãcõrẽ trajura poya odida. ãtebããã cawa panãã ãcõrẽneba jũma poya odida. ⁶ ãcõrẽba दौरã bãsia idjia ëberãrã ume bedea bãda djiwidida poya jaradiadamãrẽã. Maã bedea bãda djiwidira ãcõrẽba Moisea diada ley quĩrãca jawaba bãdaẽã, ãtebããã ãcõrẽ Jau-reba cawabidaa. ãcõrẽba Moisea diada leyba cawabi bãã

* 3:3 Jeremia 31:31-34.

cadjirua o panΛ carea ēberārāra beudida panΛda, baribΛrΛ Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai baida diabaria.

7-8 Ācōrēba Moisea diada leyra mōgara pewedeade bΛda basía.† Mañ leyba cawabisia cadjirua o panΛ carea ēberārāra beudida panΛda. Ācōrēba mañ ley diaside idji dorrodorroaba Moise quīrāra dorrodorroabisia. Mañ carea israelerāba Moise quīrāra poya acΛdaē basía. Mañ dorrodorroa bΛra pīāca jōbΛrΛ badamīna wadibida poya acΛdaē panasidaa.‡ Wārāda Ācōrēba idji dorrodorroaba unubisia mañ leyra bio bia bΛda. BaribΛrΛ idjia bedea bΛda djiwidira idji Jaureba cawabi bΛ bērā ĸMoisea diada ley cāyābara biara bΛēca? 9 Wārāda mañ leyba ēberārāra beudida panΛda jara bΛmīna bio bia bΛa. BaribΛrΛ Ācōrēba bedea bΛda djiwidira biara bΛa. Mañba cawabi bΛa sāvā Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. 10 Ācōrēba Moisea diada leyra bio bia badamīna idira mācuaē bΛa idjia bedea bΛda djiwidira biara bΛ bērā. 11 Ācōrēba Moisea diada leyra naēna bio bia badamīna ewariza bai careabemaē basía. BaribΛrΛ idjia bedea bΛda djiwidira jōca bērā biara bΛa.

12 Mañ bedea bΛda djiwidira wārāda jōcada cawa panΛ bērā daiba mañgΛra ebuda jaradiabadaa. 13 Daiba ni cārē sida mērānacaa Moiseba idji quīrā mērāna quīrāca. Moiseba idji quīrāra bΛrabadjia israelerāba idji quīrā dorrodorroa jōbΛrΛda unurānamārēā. 14-15 BaribΛrΛ ādjirāba mañgΛdebemada cawadaē basía. Ādji crīchara wuaba bΛrā eropanΛ quīrāca basia. Idi bida Ācōrēba Moisea diada ley acΛbΛdade judiorāba cawadacaa. Ādji crīchara wadibida wuaba bΛrā eropanΛ quīrāca bΛa. Ababe Critodeba poya cawadia. IdjiabΛrΛ ādji crīcha wuaba bΛrā eropanΛra ērā bΛya. 16 Wārāda abaΛba ĩjābΛrΛde idji crīcha wuaba bΛrā erobΛ quīrāca bΛra dadjirā Boroaba ērā bΛya. 17 Dadjirā Boro abΛrΛde Ācōrē Jaureda jara bΛa. Dadjirā Boro Jau-redeba nībabarira cadjiruadebemada, Ācōrēba Moisea diada leydebema sida ēdrasia. 18 Dadjirāba Critoda ĩjā panΛ bērā dadji quīrāra wuaba bΛrā eropanΛ quīrāca panΛēa. Mañ bērā dadjirāneba dewararāba dadjirā Boro quīrāwārēāra unu panΛa quīrā acΛbadade acΛ panΛ quīrāca. Mañne dadjirā Boro Jaureba dadjirāra ewariza biara o wāa dadjirā Boro quīrāca pananamārēā.

4

1 Ācōrēba quīrā djuburiadeba idji bedeara idu jaradiabi bΛ bērā daiba poyadaēda crīchadacaa. 2 Ne jūma cadjirua ēberārāba mērā obadada, mīā pera obada sida daiba

† 3:7-8 Exodo 31:18. ‡ 3:7-8 Exodo 34:27-35.

igarasidaa. Djārāra cūrūgadacaa. Ācōrē bedeara āi jara-
 diadacaa, ātebΛΓΛ wārā bedeara ebuda jaradiabadaa. Māwā
 Ācōrē quīrāpita daiba jūmarāa cawabibadaa jipa o panΛda.
³ BaribΛΓΛ bedea bia Critodebema daiba jaradia panΛda
 wadibida ebuda bΛēbΛΓΛ, ababe dji aduadimaarā māwā bΛa.
⁴ Jipa jaraibΛΓΛ, Ācōrē ĩjāē beamaarā ebuda bΛēa. Naļ ējūāne
 diauruda ādjirā boroa. Diauruba ādjirāa wārā bedea bia
 Critodebemada idu cawabiē bΛa dauberrea o bΛ quīrāca.*
 Māwā ādjirāba Crito bia quirudebemada poya cawadaēa.
 Critora Ācōrē bērā māwā bia quirua. ⁵ Ara daidebemada jara-
 dia panΛēa, ātebΛΓΛ jaradia panΛa Jesucitora jūmarā Boroda.
 Idjaba daiba jara panΛa Jesura quīrīā panΛ bērā दौरā bārā
 nezocada. ⁶ Naļ ējūāra jūma pāima bādada Ācōrēba ānabisia.†
 Ara maļ quīrāca idji ānaada dadjirā sode ānabisia. Maļba jara
 bΛa idji biya quirudebemada Critodeba dadjirāa cawabisida.

Crito ĩjā bΛdeba nībadi

⁷ Critodebema bedea biya quirura daiba eropanΛa.
 Māwāmīna naļ cacuara ΛbΛaē bΛa idjaba ārīcha bΛa zoco
 quīrāca. Maļ bērā jūmarāba cawa panΛa dai ΛbΛadeba
 maļ bedeara jaradia panΛēda, ātebΛΓΛ Ācōrē ΛbΛa wai bΛa
 bΛdeba jaradia panΛda. ⁸ Daira ne jūmane bia mīga panΛmīna
 poya ēdrΛdaēda crīchadacaa. Sāwā odida cawadaē panΛne
 poya odaēda crīchadacaa. ⁹ Ēberārāba दौरā biē o panΛmīna
 Ācōrēba igaraē bΛa. Ādjirāba दौरā bia mīgabi panΛmīna poya
 beadaēa. ¹⁰ Dai wābΛdaza ēberārāba दौरā bea quīrīā panΛa
 Jesu beapedada quīrāca. BaribΛΓΛ Jesuba दौरā careba bΛ
 bērā ādjia daideba Jesu zocai bΛda unubadaa. ¹¹ Wārāda dai
 wadi zocai panΛne Jesu carea ēberārāba दौरā bea quīrīā
 panania. Māwā dai cacua beuida bΛdeba jūmarāba Jesu zocai
 bΛda ununia. ¹² Wārāda ēberārāba दौरā bea quīrīā panΛmīna
 daiba jaradia panΛra bārāba ĩjāsidaa. Maļ bērā ewariza Ācōrē
 ume zocai panania.

¹³ Ācōrē Bedeade bΛ bΛa: “Māa Ācōrēra ĩjāna bērā
 bedeasia.”‡ Abari quīrāca daiba Ācōrēra wārāda ĩjā panΛ
 bērā idjidebemada bedea panΛa. ¹⁴ Ācōrēba dadjirā Boro
 Jesura ārēbabisia. Daiba cawa panΛa ara maļ Ācōrēba dai
 sida Jesu quīrāca ārēbabida. Maļbe दौरā bārā ume ābaa idji
 quīrāpita bΛya. ¹⁵ Daira bia mīga panΛa bārā bia beadamārēā.
 Maļne Ācōrēba idji biadeba ēberārāda zocārā ēdrΛ edabΛΓΛa.
 Māwā zocārāba idjia bia bΛada adia idjaba idjida bia jaradia.

* 4:4 Wārā. Griego bedeade bΛ bΛa “ānaa.” † 4:6 Genesis 1:3. ‡ 4:13 Salmo 116:10.

16 Mañ bēřā daiba waa jaradiadaēda crīchadacaa. Daira ewariza cacua λβλαēara wānamīna Ācōrēba careba βλα dai sođe λβλαra beadamārēā. 17 Dai ara nawena bia mīgabadara dārāēne jōya. Baribλγλ daiba bajānebema crīcha panλne jūma maλγλ droa panλra mācua zarea βλēa. Wārāda dai bia mīga panλ carea bajāne bio bia panania. Mañ bia pananira ewariza βaya. 18 Mañ carea dauba unubadara daiba crīcha panλēa, ātebλγλ dauba ununacada crīcha panλa. Dadji dauba unubadara isabe jōbaria, baribλγλ dauba ununacara jōcaa.

5

1 Nañ ējūāne nañ cacuara dārā droaca bēřā wua de quīrāca βλα.* Dadjirāba cawa panλa nañ cacua beudacarea Ācōrēba dadjirāba cacua beucada bajāne diaida. Mañ cacuara ēberāba odaēa. 2 Mañ carea nañ cacuade panλne dadjirāba cacua bajānebemada bio eda quīrā panλa. 3 Mañ cacuara dadjirāba bajāne eropanania. Bajāne cacua neē beadaēa. 4 Wārāda dadjirā nañ cacuade panλne bia mīgabadaa idjaba mīā sopua bedeabadaa. Baribλγλ mīā jaraē βλα dadjirāra beu quīrā panλda nañ cacua erobeada amaaba. Ātebλγλ bajānebema cacuada eda quīrā panλa. Māwā dadji cacua beuida βλara jōpeda dadji cacua beucadrλ beya. 5 Wārāda Ācōrēba dadjirāra mañ carea osia. Idji Jaurera dadjirāa diasia cawadamārēā jūma idjia diai jaraēara wārāda edadida.

6 Mañ bēřā dadjirā crīchara Ācōrēmaa wārāda βλcārīnaa. Dadjirāba cawa panλa nañ cacuade panλne dadjirā Boro βlama panλēda. 7 Dadji dauba unu panλneba nīnaēa, ātebλγλ Ācōrē ijā panλneba nīnaa. 8 Mañ carea dadjirā crīchara Ācōrēmaa wārāda βλcārīnaa. Dadjirāra biara nañ cacuadebemada ēdrλ quīrā panλa dadjirā Boro ume ābaa beadi carea. 9 Mañ carea nañ cacuade panλne wa beusidara, dadjirāba jūma o quīrā panλa Ācōrēba bia unumārēā. 10 Wārāda Critoba jūma dadjirāra cawa oya. Idjia dadjiza diaya dadjia nañ cacuade o βada quīrāca. Bia o βasibλγλ, ara mañ quīrāca diaya. Biē o βasibλγλ, ara mañ quīrāca diaya.

Ācōrē ume ibiadidebema

§ 4:16 Ācōrēba careba βλα dai sođe λβλαra beadamārēā. Griego bedeade nāwā βλ βλα: “Ācōrēba dai sora djiwidiara o βλα.” * 5:1 Griego bedeade versículo 1-4 nāwā βλ βλα: “1 Nañ ējūāne dadjirāra wua dede panabadaa. Dadjirāba cawa panλa mañ dera ārībλγλ, Ācōrēba dadjirāa bajāne deda diaya. Mañ dera ārīcaa. Ēberāba oda deēa. 2 Baribλγλ nañ ējūāne panλne dadjirāra λyāba drasoa λyāba panλa, bajānebema deda cacuade jλ quīrā panλ bēřā. 3 Mañ dera cacuade jλsidara ācadaa pananaēa. 4 Dadjirāra nañ wua dede panλne bia mīgabadaa idjaba mīā sopua bedeabadaa. Dadjirāba jλ panλra ērā quīrānaēa ātebλγλ bajānebema deda cacuade jλ quīrā panλa. Māwā dadji beuida βλara zocai βaiba mībueya.”

¹¹ Dadjirā Borora waya panΛ bēřā daiba ēberārāa jara panΛa idjida iĵānamārēā. Ācōrēba cawa ʙΛa daiba crīcha biadeba jaradia nīnada. MĀa crīcha ʙΛa bārā bida cawa panΛa. ¹² Wayacusa daidebemada bārāa bia bedea panΛēa, ātebΛrΛ quīrīā panΛa bārāba daidebemada poya bia crīchadida. Māwā ĀcΛrΛba dai biē jarabΛdade bārāba daidebemada poya bia jaradia. MaġrΛrāba ādji dauba bia unu ʙΛda biara crīchabadaa. Sodebemada crīchadaca. ¹³ ĀcΛrΛba jara panΛa दौरa quīrīē panΛda. Daida māwā panΛbΛrΛ, Ācōrēba jara ʙΛ odi carea māwā panΛa. Daida quīrā biabΛrΛ, bārā carebađi carea māwā panΛa. ¹⁴ Critoba दौरa quīrīā ʙΛ bēřā idjia quīrīā ʙΛdrΛ daiba o panΛa. Daiba cawa panΛa Ēberā Aba beusida jūmarā carea. Maġ bēřā Ācōrē quīrāpita jūmarāda beusida. ¹⁵ Wārāda Critora jūmarā carea beupeđa ġrēbasia dadji zocai beaba ara dadjia o quīrīā panΛ quīrāca waa orānamārēā, ātebΛrΛ idjia quīrīā ʙΛ quīrāca o pananamārēā.

¹⁶ Maġ carea naġ ējūānebemarāba djārā acΛbada quīrāca idira daiba ni abaΛda acΛđaca. Naēna daiba Critodebemada māwā crīcha pananamīna idira māwā ođaca. ¹⁷ Wārāda abaΛda Crito ume ʙΛbΛrΛ, idjira ēberā djiwidida māwā ʙΛa. Idji naēna ʙada quīrāca ʙΛēa ātebΛrΛ ēberā djiwidia. ¹⁸ Jūma maġrΛrΛ Ācōrēba osia. Critodeba dadjirāra idji ume bia ʙΛsia idjaba दौरa ʙΛsia maġrΛdebemada ēberārāa jaradiadamārēā. ¹⁹ Wārāda Critodeba Ācōrēba naġ ējūānebemarāra idji ume bia ʙΛsia. Dadjia cadjirua opedadara jūma quīrādoasia. Idjaba maġ bedea idji ume bia ʙaidebemada daia diasia jaradiadamārēā. ²⁰ Maġ bēřā दौरa Critoba diabuedarāa. Daideba Ācōrēba bārāa bedea djuburia ʙΛa idji ume ibiadamārēā. Daiba Crito trġneba bārāa bedea djuburiabΛdaa: Ācōrē ume ibiadadua. ²¹ Critoba cadjiruada oca basia. BaribΛrΛ dadjirā carea Ācōrēba idjira dji cadjirua quīrāca unusia. Māwā Critodeba Ācōrēba dadjirāra jipa unu ʙΛa.

6

¹ Daiba Ācōrē ume ābaa idji trajuda o panΛa. Maġ bēřā daiba bārāa bedea djuburiadia Ācōrēba idji biadeba careba ʙΛda igararānamārēā. ² Ācōrē Bedeade nāwā jara ʙΛa: MĀa carebai carea ʙΛda ewaride ʙΛa iwidiđara mĀa ūrīsia. ʙΛ ēdrΛ edada ewaride mĀa ʙΛra carebasia.* Wārā arada mĀa jaraya: idi Ācōrēba idji biadeba careba ʙΛa. Idi Ācōrēba ēdrΛ edabaria.

³ Ni cārēneba daidebemada biē unubidaē panΛa daiba jaradia panΛnebemada, ni abaΛba biē bedearānamārēā. ⁴ ĀtebΛrΛ

* 6:2 Isaia 49:8.

ne jũmane unubi panΛa दौरा Ācõrẽ nezocarãda. Bia mĩga panΛne, ne neẽ panΛne, minijĩchiade panΛne bida jũma droa panΛneba mãwã unubi panΛa. ⁵ Ēberãrãba u eropanΛne, jida eropanΛne, dai ume quĩrũbΛca duanΛne bida mãwã unubi panΛa. Jũmawãyã traja panΛne, cãĩnaẽ panΛne, ne codaẽ panΛne bida mãwã unubi panΛa. ⁶⁻⁷ Dai jipa nĩnaneba, wãrã crĩcha cawaaɛɛba, jũma droa panΛneba, sobiadeba, Ācõrẽ Jaure dai sode bΛdeba, wãrã quĩrĩãneba, wãrã bedea jaradia panΛneba, idjaba Ācõrẽ ΛbΛadeba bida mãwã unubi panΛa. Dai jipa panΛneba cadjiruara poyabadaa idjaba ara maλba daida cadjiruadebemada jũãtrΛbadaa. ⁸ Eɛaude ĀcΛrΛba daida bia jarabadaa. Eɛaude biẽ jarabadaa. Eɛaude दौरा biẽ trλ bΛgabibadaa. Eɛaude bia trλ bΛgabibadaa. Daiba wãrã bedeada jara panΛmĩna ĀcΛrΛba jara panΛa दौरा sewaida panΛda. ⁹ दौरा bio cawa panΛmĩna ãdjia ununaca ěberãrã quĩrãca obadaa. दौरा beubododada crĩcha panΛmĩna waɛi zocai panΛa. दौरा puobadamĩna beadacaa. ¹⁰ दौरा sopuabadamĩna ewariza bΛsriɛa panΛa. दौरा ne neẽ panΛa. Mãwãmĩna daiba zocãrã ěberãrã Ācõrẽnebemada cawabibadaa ãdjirãra ne bara bea quĩrãca beadamãrẽã. दौरा ne neẽ panΛmĩna Ācõrẽneba ne jũmada eropanΛa.

¹¹ Djabarã Corintodebema, daiba sodeba bãrãra bio quĩrĩã panΛ bẽrã ebuda mãwã jara panΛa. ¹² Wãrãda daiba bãrãra sodeba quĩrĩã panΛa, baribΛrΛ bãrãba दौरा sodeba quĩrĩãẽ panΛa. ¹³ Maλ bẽrã mãa bãrãa bedea djuburiaya zezaba idji warrarãa bedea djuburiabari quĩrãca: daiba sodeba bãrã quĩrĩã panΛ quĩrãca bãrã bida दौरा sodeba quĩrĩã pananadua.

Crito ĩjãẽ bea ume bedea bΛrãnadua

¹⁴ Crito ĩjãẽ bea ume bedea bΛrãnadua. ¿Ēberã jipa bΛda sãwã ěberã cadjirua ume bia bai? ¿Ānaada sãwã pãĩma ume bia bai? ¹⁵ ¿Critoɛa sãwã diauru ume bia bai?† ¿Crito ĩjã bΛra sãwã Crito ĩjãẽ bΛ ume bia nĩbai? ¹⁶ ¿JΛwaba oɛa ãcõrẽda Ācõrẽ dede baida bΛca? Wãrãda dadjirãra Ācõrẽ zocai bΛ de dromaa. Maλ carea Ācõrẽba idji bedeade nãwã jarasia:

Mãra ãdjirã ume baya. Ādjirã tãẽna nĩbaya.

Mãra ãdji Ācõrẽ baya idjaba ãdjirãra mλ ěberãrãda beadia.‡

¹⁷ Idjaba dadjirã Boroba nãwã jarasia:

Ādjirãmabemada ãyã wãnadua. Ādjirã ume ãbaa bearãnadua.

Mãa bia unucara igaradadua. Maλbe mãa bãrãra bia edaya.§

† 6:15 Diauru. Griego bedeade bΛ bΛa “Belial.” ‡ 6:16 Levitico 26:12; Ezequiel

37:27. § 6:17 Isaía 52:11; Ezequiel 20:41.

18 Māra bārā Zeza baya. Bārāra māl warrarāda beadia idjaba māl caurāda beadia.

Dadjirā Boro jūma poya baba māvā jara baa.*

7

¹ Djabarā, Ācōrēba dadjirāa maḡara jūma oyada ada bēra naḷ cacuaba cadjirua obarira, dadji crīchadeba obari sida jūma igaradida panaa. Ācōrē bio waya pananeba idji itea bia beadida panaa.

Paulo djabarā Corintodebema carea basridada

² Sodeba दौरa quīrīānadua. Daiba ni abaada biē odaē panaa, cadjiruada crīchabidaē panaa, cūrūgadaē panaa. ³ Māa maḡara jaraē baa bārā biē jarai carea. Māa naēna jarasia daiba bārāra sodeba quīrīā panada. Idjaba māvā quīrīā panania bārā ume ābaa panane wa beubadaē bida. ⁴ Māa bārāa ebuda bedea baa cawa ba bēra jipa odida. Bārā carea māra basrida baa. Dai bia mīga panane māra bārā carea sobia babaria idjaba bio basrida babaria.

⁵ Macedonia druade jūesidade दौरa poya ānāunaē panasidaa, ātebala ne jūmane bia mīga panasidaa. दौरa ne waya nībabadjidaa idjaba ēberārāra dai ume caicayabadjidaa.

⁶ Baribala Tito jūeside दौरa sobiasidaa Ācōrēba sopua beara sobiabibari bēra. ⁷ दौरa ababe idji jūēna carea basridadaē basia, ātebala bārā carea basridasidaa. Idjia jarasia bārā ume baside bārāba idjira sobiabisidada. Maḷ awara nēbasiasia bārāba दौरa unu quīrīā panada, cadjirua opedada carea sopuaba jīā panada, idjaba quīrīāneba māra crīcha panada. Maḷ carea māra biara basridasia.

⁸ Māa carta naēna badaba bārāra sopuabidamīna māra sopuaē baa. Naārā sopua basia. Cawasia bārāra dārā sopuaē pananamīna maḷ cartadeba bārāra sopuabisida. ⁹ Baribala idira māra basrida baa. Basrida baēa bārāra sopuabida bēra, ātebala basrida baa bārāba cadjirua o pananara sopuadeba igarapeda wayacusa Ācōrēmaa zesida bēra. Wārāda Ācōrēba quīrīā ba quīrāca bārāra sopuasidaa. Māvā daiba quēapedada carea bārāra biē beadaē basia. ¹⁰ Ababa cadjirua oda carea Ācōrēba quīrīā ba quīrāca sopuaibala, idjia cadjirua odara igarapeda Ācōrēmaa zeya. Maḷbe Ācōrēba idjira ēdra edaya. Ācōrē ume bia beda bēra maḷ sopuadebemada biē crīchacaa. Baribala abaada naḷ ējūānebemarā sopuabada quīrāca sopuaibala, cadjiruara igaraē bēra beuya.

¹¹ Ācōrēba quīrīā ba quīrāca bārāra sopuasida bēra maḷ sopuaba bārāa jipa crīchabisia idjaba jipaara obisia. Maḷ bēra

* 6:18 2 Samuel 7:14; 1 Cronica 17:13; Isaía 43:6.

bārāba jipa o panΛda jūmarāa cawabi quĩrĩā panΛa. Djababa cadjirua oda carea bārāra quĩrūsidaa idjaba Ācōrēba cawa oidebemada wayasidaa. Mañ carea ara mañda dji cadjirua oda ēberāda quēānapēda āi ḅasidaa. Ne jūmaneba bārāba unubisidaa mañ cadjirua oda carea bedede panΛēda. Mañ awara mñra unu quĩrĩā panΛa. ¹² Mñā mañ cartara ababe dji cadjirua oda ēberāa quēāi carea ḅāē basía. Idjaba dji biē beda ēberā carebai carea ḅāē basía. ĀtebΛΓΛ ḅasia bārāba ĩjā o panΛneba Ācōrē quĩrāpita cawadamārēā wārāda daiare panΛda. ¹³ Jūma mañgΛba दौरا sobiabisia.

Mañ awara bārāba Titora ḅasridabisidaa. Idjira bārāmaΛba ḅasrida zeda bērā दौरا biara ḅasridasidaa. ¹⁴ Tito bārāmaa wāi naēna mñā bārānebemada idjia bia jarasia. Mñā jarada quĩrāca Titoba unune wāna bērā mñra bārā carea quĩrā peraē ḅΛa. Jūma daiba bārāa jaradiapedadara wārā basía. Ara mañ quĩrāca jūma daiba Titoa bārānebema bia jarapedadara wārā basía. ¹⁵ Titoba quĩrāneba ḅabaria bārāba idji bedeara ĩjā osidada idjaba waya panΛneba idjira bia edasidada. Mañ bērā bārāra biara quĩrĩā ḅΛa. ¹⁶ Idira mñ sida ḅasrida ḅΛa. Mñā cawa ḅΛa bārāba wārāda jipa o pananida.

8

Djabarāba sobiadeba parata diapedada

¹ Mañ awara djabarā, daiba cawabi quĩrĩā panΛa Ācōrēba idji biadeba djabarā Macedonia druadebemada careba ḅada. ² Ādjirāra bio bia mīga panΛmīna ḅasrida panΛa. Ne neē panΛmīna ḅasridaba Ācōrēa paratada waiḅΛa diasidaa. ³ Mñā jaraya: ādjia poya diabΛda quĩrāca sobiadeba diasidaa. Idjaba ādjia poya diadida panana auēu diasidaa. ⁴ Ādjirāba daia bio bedea djuburiasidaa ādjia biḅa djabarā Jerusaleḅnebemada carebaḅi carea. ⁵ Mañne ādjia ababe daiba crīcha panana quĩrāca odaē basía. ĀtebΛΓΛ naārā ara ādjida diasidaa dadjirā Boro Jesucritoba quĩrĩā ḅΛ quĩrāca odi carea. Mañare daiba jarapedadara osidaa. Māwā Ācōrēba quĩrĩā ḅΛ quĩrāca aride osidaa.

⁶ Djaba Titoba naārā bārāa crīchada diasia bārā biḅa paratada djabarā Jerusaleḅnebema itea jΛΓΛ pedamārēā. Mañ carea daiba Titoa bedea djuburiasidaa bārāa jarade wāmārēā jūma bārāba sobiadeba diadiada apedadara wārāda jΛΓΛ pedamārēā. ⁷ Bārāba ne jūmane bio bia o panΛa; Jesura bio ĩjā panΛa, bio bedea cawa panΛa, Ācōrēneba bio ne cawa panΛa, Ācōrēba quĩrĩā ḅΛ quĩrāca bio o quĩrĩā panΛa, idjaba दौरa bio quĩrĩā panΛa. Mañ bērā bārāba sobiadeba parata jΛΓΛ pe panΛara waiḅΛa diadada.

⁸ M̄la maḷgara ḡgo obiē ḡla, ātebaga m̄la quĩrĩa ḡla bārāba acḡbidida djabarā wārāda quĩrĩa panada. Maḷ carea m̄la bārāba cawabi ḡla s̄awā dewararāba paratara djabarā Jerusaleḡnebema itea jara pe panada. Bārā bida ara maḷ quĩrāca odibaga, acḡbidia wārāda djabarāra quĩrĩa panada. ⁹ Bārāba bio cawa panā dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārā carea odada. Idjira bajāne ne jūma bara ḡamīna, bārā carea naḷ djarade ne neē ḡa quĩrāca basia bārāba ne jūma Ācōrēba dia ḡadebemada erobeadamārēā.

¹⁰ Bārāba parata jara pe pananebemada m̄la jaraya. M̄maarā bārāba nāwā odibaga bia panania: za wāsi poade bārābaga naārā jawa osidaa parata jara pedi carea idjaba maḷgara o quĩrĩasidaa. ¹¹ Bārāba naārā parata jara pe panasidade sobiadeba m̄wā o panasidaa. Ara maḷ quĩrāca bārāba sobiadeba diadiada apedadara jūma daucha diadada. Bādjiza poya diabada quĩrāca diadada. ¹² Wārāda abaḡba poya diabaga quĩrāca sobiadeba diaibaga, maḷ diadara Ācōrēba bia unuya. Dadjia neē ḡabaga, Ācōrēba diabicaa.

¹³ M̄la m̄wā jaraē ḡla dewararā careba pananeba bārāra bia m̄gadamārēā. Ātebaga m̄la quĩrĩa ḡla abarica dji carebadida.* ¹⁴ M̄la jara ḡla idira bārāba aduba eropanā bērā djabarāra carebadida panada. Ara maḷ quĩrāca bārā ne neē panane ādjirāba aduba eropanāba bārāra carebadida panā. M̄wā jūmarāda abarica dji careba beadia. ¹⁵ Ācōrē Bedeade nāwā jara ḡla: “Dji waitabeara jara pedaba aduba erobaē basia idjaba dji maārīara jara pedaba carebaeē basia.”†

Pauloba Tito Corintodaa diabueda

¹⁶ M̄la Ācōrēba bia ḡlada abaria. Idjia djaba Tito sode basia bārāra quĩrĩa bamārēā m̄la bārā quĩrĩa ḡa quĩrāca. ¹⁷ Daiba idjia jarasidaa bārā acḡde wāmārēā. Maḷne idjia bia ḡlada asia. Idjira wārāda bārā acḡde wā quĩrĩa ḡla. ¹⁸ Idji ume daiba djabada aba diabuebadaa. Maḷ djababa bedeā bia Critodebemada careba jaradia nībabari bērā djabarā puruzabemaba idjira bia jarabadaa. ¹⁹ Maḷ awara djabarā puruzabemaba idjira edasidaa dai ume parata djabarā itea jara pepedada Jerusaleḡnaa diade wāmārēā. Maḷgara daiba o panā djabarāba dadjirā Boroa bia bedeadamārēā idjaba daiba wārāda careba quĩrĩa panada acḡbidi carea.‡ ²⁰ Daiba quĩrācuia o panā maḷ parata waibaga jara pepedada edebadae ni abaḡba biē jararānamārēā. ²¹ Wārāda daiba Ācōrē quĩrāpita, ēberārā quĩrāpita bida jipa o quĩrĩa panā.

* **8:13** Ātebaga m̄la quĩrĩa ḡla abarica dji carebadida. Griego bedeade ḡcaga cartade maḷra neēa. † **8:15** Exodo 16:18. ‡ **8:19** Daiba wārāda careba quĩrĩa panada. Griego bedeade ḡcaga cartade nāwā bḡ ḡla: “Bārāba wārāda careba quĩrĩa panada.”

²² Umébema djabarã bārãmaa wãbɔdade dewara djabada ãdji ume diabuedia. Mañ djababa barima zocãrã daia unubisia djabarãra bio careba quĩrã ðada. Idira bārãra biara careba quĩrã ðaa bārãba jipa odida cawa ða bẽrã. ²³ Bariduaba Titodebemada iwidiðidara jaradadua idjira mñ ume nĩbabarida idjaba mñ ume bārã tãena Ācõrẽ trajura o ðada. Bariduaba dewara djabarãnebemada iwidiðidara jaradadua ãdjira djabarãba diabuepedadarãda idjaba ãdji carea ëberãrãba Critodebemada bia bedea panada. ²⁴ Mañ djabarãa unubidadua bārãba ãdjira wãrãda quĩrã panada. Mãwã ãdjia cawadia daiba bārãnebema bia jarapedadara wãrã basida. Mañne djabarã beaza bida ara mañ quĩrãca cawadia.

9

Djabarã Jerusaleñnebema itea parata jɔɔɔ pepedada

¹ Bārãba djabarã Jerusaleñnebema itea parata jɔɔɔ pe pananebemada mña nañ cartade waa ðaliẽ ðaa. ² Mña cawa ðaa bārãba careba quĩrã panada. Mañ carea nama Macedonia druade mña djabarãa bārãnebemada bia bedebaria. Mña ãdjirãa jarabaria poa aba ðabɔɔɔda bārã Acaya druade panaba carebadi carea panada. Mãwã ùrĩpedada bẽrã zocãrã djabarã Macedonianebebama abari quĩrãca careba quĩrã panaa. ³ Mañ carea mña nañ djabarãda bārãmaa diabueɔɔɔ bārãba diadiada apedadara wãrãda jũma jɔɔɔ pedamãrẽã. Mãwã mña bārãnebema bia jaradara sewa baẽa, ãteɔɔɔ bārãba wãrãda diadi carea panania. ⁴ Mãwã odaẽɔɔɔ, ãcɔɔɔ Macedonianebema djabarã mñ ume bārãmaa wãbɔdade ãibẽrã ununiscada bārãba paratara jɔɔɔ pedae panada. Mãwãra दौरa quĩrã peradia, crĩcha panana bẽrã bārãba wãrãda jɔɔɔ pedida. Idjaba bārã sida biara quĩrã peradia. ⁵ Mañ carea mña nañ djabarãa bedea djuburiasia mñ na bārãa jarade wãnamãrẽã bārãba sobiadeba diadiada apedadara jũma jɔɔɔ pedamãrẽã. Mãwã mñ jũeɔɔɔde bārãba sobiadeba diadiada apedadara jũma eropanania. Mañba cawabidida daiba õgo diabidaẽ panada ãteɔɔɔ bārãba sobiadeba diasidada.

⁶ Nañda quĩrãnebadadua: “Maãrĩ ubɔɔɔba maãrĩ ewaya. Waibaa ubɔɔɔba waibaa ewaya.” ⁷ Ëberãza diada ðaa idji sode crĩcha ða quĩrãca. Dia amaaneba diaiẽ ðaa, idjaba õgo diabi panɔ carea diaiẽ ðaa. ðsrida dia ðara Ācõrẽba quĩrã ðaa. ⁸ Wãrãda Ācõrẽba ne jũmada bārãa aduba poya diaya. Mãwã ewariza ne jũmane bārãba erobeadida panada wãrãda eropanania mañneba ne jũma biada odi carea. ⁹ Ācõrẽ Bedeade nãwã ðá ðaa:

Idjia jedecaside ne neë quedeaa waibaa diasia. Ewariza idjia jipa obaria.*

¹⁰ Ācōrēba netada diabaria udamārēā. Coedi careabema sida diabaria. Neta udamārēā aduba diabara quīrāca idjia ne jūmada aduba bārāa diaya djārāra bio carebadamārēā. Mañne jipa o panneba ne biada zocārā ununia ne uda bio zau ba quīrāca. ¹¹ Wārāda Ācōrēba bārāa ne jūmada aduba diaya djārāra sobiadeba poya carebadamārēā. Mañbe bārāba dai ume parata diabuebada carea djabarāba Ācōrēa bia baada adia. ¹² Bārāba parata diabada ababe carebaēa djabarā ne neë panaba erobeadamārēā, ātebala mañga carea djabarāba Ācōrēa bio bia baada a panania. ¹³ Bārāba careba panneba unubi panaba bedea bia Critodebemada wārāda ijā panada. Mañ bērā ādjirāba Ācōrēa bia bedeadia. Mañ awara Ācōrēa bia bedeadia bārāba sobiadeba ādjirā itea diapedada carea idjaba dewararā sida sobiadeba carebabada bērā. ¹⁴ Ācōrēba idji biadeba bārāra bio carebasia ādjirā carebadamārēā. Mañ bērā ādjirāba bārā bio quīrā panneba Ācōrēa bārā carea iwidi panania. ¹⁵ Wārāda Ācōrēba diada carea dadjirāba Ācōrēa bia baada adida panaba. Mañ diadara jācua bio biya quiru bērā dadjirāba poya cawa jaradaēa sāvā baada.

10

Pauloba ara idjidebema djabarāa cawabida

¹ Māra Pauloā. Crito quīrāneba, idji biadeba bida māa bārāa bedea djuburiaya jipa odamārēā. Alaaba jara panaba bārā ume baēe bārā quēāi carea māa waya babarida, baribala bārā ume baēne cartadeba quēāi carea wayacada. ² Māwā jara panamīna bārāma jūebalaē dai biē jara panara māa wārāda quēāya. Ādjia jara panaba दौरā nañ djaraba quīrā ba quīrāca nīnada. Mañ bērā bārā sida quēā amaaba māa bedea djuburiaya jipa odamārēā. ³ दौरā nañ djarade panaba baribala cadjirua poyadi carea nañ djaradeba djō panāēa. ⁴ Daiba djōni carea eropanara nañ ējūānebemaēa, ātebala Ācōrē baadeba jūma idjidebema idu cawabidacara daiba poyabadaa. ⁵ Jūma crīcha āi beara, jūma Ācōrēnebema idu cawabidaca crīcha droma bea sida daiba sewada cawabibadaa. Preso jidabada quīrāca daiba māwā crīcha beara jipa crīchabibadaa Crito ijānamārēā. ⁶ Daiba djabarā alwala zarea beara quēāni carea panaba. Baribala naārā jāā panaba bārāba ne jūmane ijā odamārēā.

⁷ Bārāba arābemada ala panaba. Bariduada wārāda Critodeba crīcha balala, cawa baida baā dai sida Critoderāda.

* 9:9 Salmo 112:9.

jaradiab_{ΛΓΛ}de bārāba iduaribibadaa. Idjaba Ācōrē Jaure bārāba edapedadadebemada awara jaradiab_{ΛΓΛ}de bārāba iduaribibadaa. Idjaba bedea bia bārāba ijāpedada awara jaradiab_{ΛΓΛ}de bārāba iduaribibadaa. ⁵ Māwā jaradia beara ĵbārāmaarā Jesucritoba diabueda dji dromarāca? Māmaarā ādjirā cāyābara māra ni maārī bida edaara b_Λēa. ⁶ Māra bedea biya quirudeba bedecamīna wārā bedeara bio cawa b_Λa. Maā wārā bedeara daiba ne jūmaneba bārāa ebu_Δda cawabisid_Δaa.

⁷ Māa bedea bia Ācōrēnebemada bārāa bari jaradiada bē_Δrā māra bārā quīrāpita edaara besia Ācōrē ume bia be_Δdamārēā. ĵMāwāra cadjirua osica? ⁸ Dewara djabarāba paratada mā_Δ dia sid_Δaa bārāa poya bio jaradia b_Δmārēā. ⁹ Mā bārāma b_Δsidae ne jūma erobadaēmīna bārāa ne iwidiē b_Δsia. Āteb_{ΔΓΛ} māa neē badara djabarā Macedoniane bema zepedadaba jūma diasid_Δaa. Māa ni maārī bida bārāa iwidiē b_Δsia idjaba iwidiē baya. ¹⁰ Wārā bedea Critodebemada mā sode b_Λ bē_Δrā wārāneba jaraya: bārā drua Acayade māa ni ab_Δba paratada iwidiēa. Māwā bārāneba parata edaē b_Δa_Δda ab_{ΔΓΛ}de ni ab_Δba poya jaradaēa māra jaracara b_Δada. ¹¹ ĵMāra cārē cārēā māwā bedea b_Λ? ĵBārāda quīrāē b_Λ bē_Δrā māwā bedea b_Δca? Ācōrēba cawa b_Δa māa bārāra quīrā b_Δada.

¹² Ara mād_Δjia obari quīrāca o baya. Māwā dai quīrāca o pan_Δana abadaba ni maārī bida poya jaradaēa dai quīrāca o pan_Δada. ¹³ Ādjira Critoba diabuedarāēa, āteb_{ΔΓΛ} djārā cūrūgabadarāa. Sewadeba ādjia crīchabibadaa ādjira Critoba diabuedarāda. ¹⁴ Barib_{ΔΓΛ} bārāba crīchadiē pan_Δaa ādjira māwā zedaēda. Diauru sida bajānebema nezoca ānaanebema quīrāca zebaria. ¹⁵ Maā bē_Δrā idji nezocarā bida jipa o pan_Δ quīrāca zedib_{ΔΓΛ} bārāba crīchadiē pan_Δaa sāvā jāwā zeb_Δdada. Barib_{ΔΓΛ} ādjirā beub_Δada ewaride ādjia cadjirua opedada quīrāca edad_Δia.

Paulo bia mīga b_Λ carea b_Δsridada

¹⁶ Māa wayacusa jaraya: ni ab_Δba crīchaiē b_Δa māra crīcha neē b_Δada. Barib_{ΔΓΛ} māwā crīchadib_{ΔΓΛ}, māra crīcha neē b_Λ quīrāca idu bedeabidadua māa bida ara mād_Δjidebemada maārī bia bedeai carea. ¹⁷ Ara mād_Δjidebemada bia bedea b_Δde dadjirā Boroba māwā bedeabiē b_Δa, āteb_{ΔΓΛ} māra crīcha neē b_Λ quīrāca bedea b_Δa. ¹⁸ Zocārāba ara ādjidebemada bia bedeabadaa naā ējūānebemarāba obada quīrāca. Maā bē_Δrā māa bida ara mād_Δjidebemada bia bedeaya. ¹⁹ Bārāmaarā bārāra crīcha bara beaa. Barib_{ΔΓΛ} crīcha neē beaba jardia pan_Δara bārāba bia ūrībadaa. ²⁰ Ara ādji bedeada ogo ijā obib_Δdade, bārā orrodeba ne cob_Δdade, bārā cūrūgab_Δdade,

bārã igarabada, bārã uridarrade ubada bida bārãba iduaribibadaa. ²¹ M̄ã jaraya: jãl̄ ēberārãba jãcua bia o panã bẽrã ãdjidrã dji dromaca beaa. Mãwãra m̄ra pera ðãa दौरã ðãããã quẽdea bẽrã. Mañ carea ãdjia obada quĩrãca poya odaẽca ðãa.

Abaaba ara idjidebemada poya bia bedeaiβãã, m̄ã bida ara m̄djidebemada poya bia bedeaya. Baribããã mãwã bedeaira crĩcha neẽ ðã quĩrãca bedeaida ðãa. ²² ãdjira hebreorãana a panã. ¿M̄ã sida abariẽca? ãdjira israelerãana a panã. ¿M̄ã sida abariẽca? ãdjira Abrahañ warrarãana a panã. ¿M̄ã sida abariẽca? ²³ ãdjira Crito nezocaada a panã. Baribããã ãdjirã cãyãbara m̄ã biara Critoba quĩrã ðãda obaria. Mãwã bedeã ðãde crĩcha neẽ ðã quĩrãca bedeã ðãa. Wãrãda ãdjirã cãyãbara m̄ã ãcõrẽ trajura auðurã obaria. ãdjirã cãyãbara ēberārãba m̄ra ðarima zocãrã usidaa. ãdjirã cãyãbara m̄ra ðarima zocãrã preso ðãsidaa. ðarima zocãrã m̄ra beuidia ðãsia. ²⁴ ðarima juesuma judiorãba m̄ra jidasidaa. Jidabadaza soaba ðarima 39 usidaa. ²⁵ ðarima ũbea m̄ra jidadapedã bacuruba usidaa. ðarima aba m̄ra mõgaraba tabari jidasidaa beadi carea. ðarima ũbea m̄ra pusade ðarrusia. Mañne ðarima aba ãsa, diamasi bida m̄ra pusade ũmasia.

²⁶ M̄ra pi ðaca basía, ãteβãã baridua pãããã nĩbabadjia. Do minijĩchiade nĩbabadjia idjaba ne drãabada barama minijĩchiade nĩbabadjia. Ara m̄l̄ ēberãrã judiorã tãẽna, judiorãẽ tãẽna bida m̄ra minijĩchiade ðãsia. Purude, puru jĩga bida m̄ra minijĩchiade ðãsia. Pusade bida minijĩchiade ðãsia. Wãrãẽ djabarãma bida m̄ra minijĩchiade ðãsia. ²⁷ Traja ðãde m̄ra bia mĩgabadjia. ðarima zocãrã cãtẽ ðabadjia, jarra ðabadjia, opichia ðabadjia, ne coẽ ðabadjia. Cũrãsaba m̄ra jĩsua ðabadjia, idjaba jãl̄ carea neẽ ðabadjia.

²⁸ Mañ awara ewariza jũma djabarã druazabema carea m̄ã bio crĩcha ðabaria. ²⁹ Aba cacua biẽ ðãβããã, m̄ã sida cacua biẽ ðãca ðabaria. Abaaba dewara djabada cadjiruade ðaebibããã, m̄ra mañ ēberã ume quĩrũbaria. ³⁰ Ara m̄djidebemada bia bedeaiβãã, m̄ã ðãããẽ ðãdebemada bia bedeaya. ³¹ Dadjirã Boro Jesucrito Zeza ãcõrẽa ewariza bia bedeaidã panã. Idjia cawa ðãããã m̄ra sewa oẽ ðãda. ³² Damasco purude ðãside dji nocoba idji zarrarãã m̄ra jããããã preso ðãl̄ carea. Dji nocora dji druadebema boro Aretaba ðãda basía. ³³ Purura mõgaraba auðu jũrã ca ðãsia. Mañne dajadaa acãbadada ããã ðãsia. Djabarãba m̄ra ē waibãade ðãdapedã maãããdeba uðãã ãrabari ðãsidaa puru dajada. Mãwã m̄ra dji noco jãwadebemada ēdrasia.†

† 11:33 Hecho 9:23-25.

12

Pauloba bajāne ununa

¹ Waya ara mādjidēbemada bia bedeaya, maḷba djārāra carebacamīna. Dadjirā Boroba mḷa cāimocara quīrāca unubidada idjaba cawabida sida mḷa jaraya. ² Mḷa ēberāda unubaria Crito ījā ḷada.* Catorce poa babarḷa Ācōrēba maḷ djabara bajānaa idji ḷamaa ede ḷadada.† Mḷa adua ḷa Ācōrēba idji cacuada ede ḷasida wa ababe idji jaureda ede ḷasida. Ācōrēbarḷa cawa ḷa. ³⁻⁴ Baribarḷa mḷa cawa ḷa Ācōrēba maḷ djabara idji bajā biya quirumaa ede ḷasida. Mama maḷ djababa ūrīsia bedea biya quiru dadjia poya cawa jaradaēda idjaba naḷ ējūāne jaracara panada. Wārāda mḷa adua ḷa Ācōrēba idji cacuada ede ḷasida wa ababe idji jaureda ede ḷasida. Ācōrēbarḷa cawa ḷa. ⁵ Maḷ djabadebemada mḷa bia bedeaya, baribarḷa ara mādjidēbemada bia bedeaēa. Ababe mḷ ḷḷaē ḷadebemada bia bedeaya. ⁶ Wārāda ara mādjidēbemada bia bedea quīrā ḷabara mḷra crīcha neē ḷa quīrāca bedeaē bacasia, wārā bedeada bedea ḷa bērā. Baribarḷa mḷra māwā bedeaēa ni ababa crīcharānamārēa mḷra biara ḷada. Ātebarḷa mḷa quīrā ḷa bārāba mḷnebemada aride crīchadida mḷa o ḷada unu panḷ bērā idjaba mḷa jaradia ḷada ūrī panḷ bērā.

⁷ Ācōrēba mḷa bajāne unubidara bio biya querasia. Māwāmīna ara mādjidēbemada jūmawāyā bia crīcharāmārēa Ācōrēba mḷa puada idu unubi ḷa. Maḷ puara arḷba su nūma quīrāca ḷa. Diauru nezocaba māwā o ḷa. ⁸ Mḷa ḷarima ūbea dadjirā Boro Jesucrito bedea djuburiasia maḷ puara jōbimārēa. ⁹ Baribarḷa idjia jarasia: “Mḷ biadeba barḷa carebaya jūma droa ḷamārēa. Bḷ ḷḷaē ḷade mḷ ḷḷara ḷadeba biara unubi ḷa.” Mḷ ḷḷaē ḷade Crito ḷḷara erobabari bērā mḷ ḷḷaē ḷadebemada ḷasridaba bia bedeaya. ¹⁰ Crito carea bia mīga ḷade, ḷḷaē ḷade, ne neē ḷade, ēberārāba biē jara panane idjaba biē odi carea ēpē panane mḷra ḷasrida ḷa. Wārāda mḷ ḷḷaē ḷade Critodeba ḷḷa ḷa.

Corintodebema djabarā Pauloba crīcha bada

¹¹ Mḷra crīcha neē ḷa quīrāca ara mādjidēbemada bia bedea ḷa, baribarḷa bārābarḷa mḷra māwā bedeabisidaa. Bārāba mḷnebemada bia bedeadida panamīna bia bedeaē panḷ. Crīcha panḷa bārāba ēpē panḷ ēberārāra Jesucritoba diabueḷarā dji dromarāda. Mḷra dji dromaēmīna ādjirā

* **12:2** Pauloba ara idjida māwā jara ḷa. Baribarḷa mērāmērā jara ḷa ēberārāba crīcharānamārēa idjira dji dromada jara ḷa. † **12:2** Bajānaa idji ḷamaa. Griego bedeaē ḷḷ ḷa: “Ūbeabema bajānaa.” Ūbeabema bajāda jarabadaē judiorāba jara panḷa “Ācōrē ḷamaa.”

cāyābara edaara ḅāēa. ¹² Mā bārā tāēna ḅaside jūma droa ḅasia. Idjaba ne ununaca waibāa ḅeada obadjia Jesucritoba diabuedarāba obada quīrāca. Māwā cawabisia māra wārāda Jesucritoba diabuedada. ¹³ ¿Māa cārēneba bārāra dewara purudebema djabarā cāyābara biēara osi? Ababe bārāba māra carebadamārēā iwidiāē bēra biē osisicadame. Māēteara jmaā biē odara mā quīrā djuburia quīrādoadada!

¹⁴ Māra bārāmaa wāi carea ḅāa. Naāba ḅarima ūbea wāya. Baribāra māa iwidiēa bārāba carebadamārēā. Bārāba erobeara jara ḅāēa, ātebāra quīrā ḅāa bārāba māra ēpēnida. Warra zaquerāba ne jaraḅadaca ādji djibarirāa ne diadi carea, ātebāra djibarirāba ne jaraḅadaa ādji warrarāa diadi carea. ¹⁵ Ara mādjida, jūma māa erobā sida ḅasrida diaya bārā carebai carea. Māa bārāra bio quīrā ḅā bēra ¿bārāba māra quīrāē paneḅadaca? Māmaarā māwāēa.

¹⁶ Bārāba cawa panā māa bārā paratara ni maārī biēda edaē basida. Māwāmīna ācāra bārānebemaba jara panā mā crīcha cawaēdeba bārāra cūrūgasida parata edai carea. ¹⁷ Māa djabarā diabueside ¿ādjiēba bārāra cūrūgasica parata edai carea? ¹⁸ Māa Titoa beēda djuburiasia bārā acāde wāmārēā. Dewara djaba sida idji ume diabuesia. Ādji wāsidade ¿Titoba bārāra cūrūgasica parata edai carea? ¿Daiba abari crīchada eropananaē basica? ¿Abari quīrāca nībadaē basica?

¹⁹ ¿Bārāmaarā daiba māwā jara panāca daidebemada biē crīcharānamārēā? Māwāēa. Djabarā, दौर Critode bēra Ācōrē quīrāpita jūma māgāra jara panā bārāba biara ījānamārēā. ²⁰ Māa waya ḅāa bārāma jūēbāraēde bārāba jipa o panāda unune wāēda māa unu quīrā ḅā quīrāca. Maāne bārāba quīrānaēmīna māa quēāya. Wārāda māa waya ḅāa unune wāida bārāra caicaya duanāda, djārāba ne erobea carea biē duanāda, quīrū duanāda, ara bādji bia panani carea jara duanāda, nēbāra o duanāda, djārā biē jara duanāda, dji dro-maca crīcha duanāda, idjaba quīrāipa oēdaē duanāda. ²¹ Māa waya ḅāa bārāma jūēbāraēde Ācōrēba māra bārā carea wayacusa quīrā perabida. Maāne zocārā bārāba naēna cadjirua o pananada wadibiēda o panā bēra māra jīāya. Bārāba cadjirua obadara, auēda nībabadara, naā cacuaba cadjirua o quīrā ḅā obada sida wadibiēda igarādaē panā bēra jīāya.

13

Pauloba naā cartade jīrūare ḅāda

¹ Ācōrē Bedeaba nāwā jara ḅāa: “Abāba biē oēda cawa obādaē ēberāda umé wa ūbea arima pananida panā. Maāne idjia biē oēdaēbemada abarida jaradibāra, cawaēda wārāda

biē osida.”* Naŕba þarima ũbea mŕra bŕrŕmaa wŕbŕrŕ bŕrŕ cawa oya Ācŕrē Bedeaba jara þŕ quŕrŕca. ² þarima umē bŕrŕmaa wŕside mŕa cadjirua o þearŕa jarasia waa orŕnamŕrŕ. Mŕwŕ odaēbŕrŕ, wayacusa zebŕrŕde mŕa ŕdjirŕra quŕrŕ djuburiaēana asia. Idjaba ara nawena mŕra bŕrŕ ume þŕŕmŕna abarida jaraya: cadjirua o þearŕba igaradaēbŕrŕ, mŕ wayacusa wŕbŕrŕde ŕdjirŕra quŕrŕ djuburiaēa. ³ Mŕwŕ mŕa unubiya Critora wŕrŕda mŕneba bedeaba þŕda. Bŕrŕba maŕda cawa quŕrŕ panŕa. Critoba ara idjida ŕþŕaē þŕda bŕrŕa unubicaa, ŕtebŕrŕ ŕþŕa þŕda unubi þŕa. ⁴ Idjira ŕþŕaē þŕ quŕrŕca crude cachipedadamŕna Ācŕrē ŕþŕadeba zocai þŕa. Dai sida ŕþŕaē panŕa idji ŕþŕaē þada quŕrŕca, baribŕrŕ idji ume दौरa Ācŕrē ŕþŕadeba panania bŕrŕ carebadi carea.

⁵ Ara bŕdjiza bio crŕchadadua wŕrŕda Jesura ŕjŕ panŕ cawaya. Ara bŕdjiza bio acŕdadua jipa nŕna cawaya. ¿Bŕrŕba adua panŕca Jesucritora bŕrŕ sode þŕda? Bŕrŕ sode þŕēbŕrŕ idjiderŕa. ⁶ Baribŕrŕ bŕrŕ sode þŕda cawasidara mŕa crŕcha þŕa bŕrŕba cawadida दौरa wŕrŕda Jesucritoba diabuedarŕda. ⁷ Daiba Ācŕrŕa iwidi panŕa bŕrŕba cadjirua orŕnamŕrŕ. Baribŕrŕ mŕwŕ iwidi panŕaē acŕbidi carea दौरa Jesucritoba diabuedarŕda. ŕtebŕrŕ iwidi panŕa bŕrŕba jŕma biada odamŕrŕ, दौरa Jesucritoba diabuedarŕda crŕchadaē panŕ sida. ⁸ Daiba wŕrŕ bedeara poya quŕrŕ awara odaēa, ŕtebŕrŕ wŕrŕ bedeara jŕma ŕjŕ odida panŕa. ⁹ Bŕrŕba bio ŕjŕ pananibŕrŕ दौरa ŕþŕaē panŕmŕna þŕsrida panŕa. Maŕ awara daiba Ācŕrŕa iwidi panŕa bŕrŕba jipaara o pananamŕrŕ. ¹⁰ Maŕ carea bŕrŕmaa wŕi naēna mŕa naŕ cartara þŕ diabuebŕrŕa. Bŕrŕba ŕjŕsidara bŕrŕma jŕēbŕrŕde mŕa quēŕa. Wŕrŕda dadjirŕ Boro Jesuba mŕra þŕē basŕa bŕrŕa biē beadamŕrŕ, ŕtebŕrŕ mŕra þŕsia bŕrŕba biara ŕjŕnamŕrŕ.

¹¹ Djabarŕ, jŕrŕare mŕa nŕwŕ þŕya: þŕsrida beadadua, wayacusa jipa o pananadua, mŕa jara þŕra ŕjŕ o pananadua, abari crŕchada erobeadadua, idjaba ŕbaa necai beadadua. Mŕwŕra Ācŕrŕra bŕrŕ ume þŕya. Idjideba quŕrŕŕda, necai þai sida ze þŕa. ¹² Wŕrŕ quŕrŕŕneba dji bia edadadua.† ¹³ Jŕma namabema djabarŕba quŕrŕŕ panŕa bŕrŕra bia duananida.

¹⁴ Mŕa quŕrŕŕ þŕa dadjirŕ Boro Jesucritoba idji biadeba bŕrŕra careba baida, Ācŕrŕba bio quŕrŕŕ baida, idjaba ewariza Ācŕrē Jaureba ŕbaa bia erobaida.

* 13:1 Deuteronomio 19:15. † 13:12 Wŕrŕ quŕrŕŕneba. Griego bedeade þŕ þŕa: “Isŕ bia quŕrŕdeba.”

GALATA CARTA PAULOBA ƁAƁA DJABARĀ GALACIA DRUAƁEBEMA ITEA

Pauloba naārā Jesucritodebema jarade wāsīde naλγαῤῥᾱ puru Galacia druade beadaa wāsīa: Antioquía Pisidiadebema, Iconio, Listra, idjaba Derbe (Hecho 13:1neba aba 14:23ɗaa). Ēberārā maλ purude beara biara judiorāé basía. Pauloba mama jaradiadacarea λκαγα judiorāda jūēnapeda jaradia panesidaa Crito ijāni awara cacua wēāgoɗida panλda. Maλ awara jara panasidaa Pauloba ādji leyra jūma ijābica bēṛā Critoba diabuedaɗda. Maλne djabarā Galaciade beaba ādjira ēpēbλda basía.

Maλ carea Pauloba naλ Galata cartada Ɓasia. Poa 50ɗe Ɓasica Ɓaa. Naārā Pauloba djabarāra quēāsia beɗea bia Critodebema ijānapeda dewara cīcha ēpēbλda carea. Maλare Ɓasia sāwā Jesucritoba idjira trāsida judiorāéa jaradia nībamārēā idjaba māwā o Ɓara djabarā dji dromarā Jerusaleñne beaba bia unu panλda (Hecho 15). Maλ awara Ɓasia Crito ijā panλ carea Ācōrēba idji biadeba dadjirāra jipa unu Ɓada. Jūma maλγara 1:10ɗeba aba 2:21naa Ɓá Ɓaa.

Maλare Pauloba Ɓasia Moise ley ijābi panλneba maλ judiorāba judiorāéa beɗea bia Critodebemara igarabi panλda idjaba maλ ley ēpēbλdaba jūma ijā oɗida panλmīna poya oɗaɗda. Maλ carea Ɓasia Abrahaλba maλ ley neē ijāna bēṛā Ācōrēba carebasida. Ɓasia ādjirāba māwā ijānibλγα Ācōrēba carebaida Abrahaλ carebaɗa quīrāca. Jūma maλγara Ɓá Ɓaa 3:1neba aba 4:31naa.

Pauloba jīrūare Ɓasia beɗea bia Critodebemada ijānibλγα Ācōrēba dadjirāra leyɗebemada ēδγα Ɓaida idji Jaureba pe eronībamārēā. Maλ carea Ɓasia sāwā idji Jaureɗeba nībaɗida panλda. Maλnebemada Ɓá Ɓaa 5:1neba aba 6:18ɗaa.

Naλ cartade Pauloba naārā Ɓada

¹ Māra Pauloa, Jesucritoba diabuedaa.* Ēberārāba māra Ɓadaɗe basía idjaba edadaɗe basía Jesucritoba diabuedada Ɓamārēā. Ātebλγα Jesucritoba idjaba idji Zeza Ācōrē, idji beu Ɓada λrēbabidaba māra māwā Ɓasidaa. ²⁻³ Māa naλ cartara Ɓλbλγα djabarā Galacia druadebema itea. Māa, jūma djabarā mā ume panλ biɗa quīrīā panλa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito biɗa ādji biadeba bārāra careba pananida

* **1:1** Jesucritoba diabueda. Cāpūrīā beɗeade jara Ɓaa “apóstol.” Maλ griego beɗeaba jara Ɓaa “diabueda.”

idjaba necai bai sida bārāa dia pananida. ⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba ara idjida dadjirā cadjirua carea idu beabisia nañ ewari cadjiruadebemada ēdra edai carea. Māwā osia dadjirā Zeza Ācōrēba quīrīāna bērā. ⁵ Ewariza idjia bia bedeadida panāa. Bia āa māwā baida.†

Bedeā bia Critodebemara ababara āa

⁶ Māa cawa crīchaēa sāwā bārāra dārāēne Ācōrēnebemada āi wābdada. Ācōrēba bārāra trāsia Crito biadeba ēdra edai carea, baribara bārāba biara ēpē panāa dewararāba bedea bia quīrāca jara panāa. ⁷ Wārāda ādjia jaradia panāra bedea biaēa. Baribara ācāra bārāa āi crīchabibadaa bedea bia Critodebemada āi jaradia panā bērā. ⁸ Bariduaba bedea bia Critodebemada daiba bārāa jaradiapedāa awara jaradi-aibara, Ācōrēba idjira ewariza biē āya; daiba wa bajānebema nezoca bida awara jaradiadibara, dai sida Ācōrēba ewariza biē āya. ⁹ Daiba naārā jarapedāara māa wayacusa jaraya: bārāba bedea bia Critodebema ijpēdādada bariduaba awara jaradi-aibara, Ācōrēba idjira ewariza biē āya.

¹⁰ Māwā jara bādeba māa jaraē āa ēberārāba māra bia ununida, ātebara quīrīā āa Ācōrēba māra bia unuida. Crito ijai naēna māa jara bābdjia ēberārāba māra bia ununamārēā. Wadibida māwā o ābara, māra Crito nezocāē bacasia.

Jesucritoba Paulo trāna

¹¹ Djabarā, cawādada bedea bia Critodebema māa bārāa jaradiadara ēberā crīchaēda. ¹² Mañ bedeara māa ni āba ēberāneba cawāē basia. Ni āba ēberāba māa jaradiaē basia. Ātebara Jesucritobara māa cawabisia. ¹³ Bārāba ūrīsidāa māra sāwā nībasida judiorāba jaradiabada jūma ija o baside. Bārāba cawa panāa māa Ācōrē ēberārāra bio biē obadjida. Abēda jūma jōbi quīrīā basia. ¹⁴ Judiorāba jaradiabadara māa biara cawabara basia mā daucharā cāyābara. Dai drōā naēnabemaba obadara māa bio ija obadjia. ¹⁵⁻¹⁶ Baribara mā todi naēna Ācōrēba māra edasia. Idji biadeba māra trāsia idji nezocada bāmārēā. Idjia crīchada quīrāca idji Warrara māa cawabisia judiorāēā idjidebemada jaramārēā. Mañne māa ni ābaa iwidie basia sāwā oida ā cawaya. ¹⁷ Idjaba Jesucritoba mā naēna diabuedarāa Jerusaleānaa iwidide wāē basia. Ātebara māra Arabia druadaa wāsia. Māwānacarea Damasco purūdaa jēda wāsia.

¹⁸ Poa ūbea badacarea māra Jerusaleānaa Pedro cawai carea wāsia. Mama quince ewari idji ume basia. ¹⁹ Pedro awara dadji Boro Jesucritoba diabuedarānebemada ababe idji

† 1:5 Bia āa māwā baida. Cāpūrīā bedeadē ā āa: “Amén.”

djaba Santiagoda unusia.[†] Dewararāra m̄la unuē basía.
²⁰ Ācōrē quīrāpita m̄la bārāa jaraya: m̄lnebema ḅΛḅΛΓΛḅ
 sewaēa. ²¹ Jerusaleḅnaa wānacarea m̄lra Siria druaḅaa idjaba
 Cilicia druaḅaa wāsia. ²² Crito ījā bea Judea druaḅebemarāba
 m̄lra ununaca basía. ²³ Ādjirāba ababe ūrīḅadjiḅaa djabarāba
 nāwā jara panΛda: “Dadjirā biē oi carea ēpē ḅadaba idira
 jaradia nā jūmarāba Jesu ījānamārēā. Naēna maḅgΛḅ idjia
 abeḅa jōḅi quīrīā basia.” ²⁴ Maḅ bērā m̄l carea ādjirāba Ācōrēa
 bia beḅeasidaa.

2

Jesucritoba diabuedarāba Paulo bia edapedada

¹ Catorce poa ḅadacarea m̄lra Bernabe ume wayacusa
 Jerusaleḅnaa wāsia. Tito sida wāsia. ² M̄lra wāsia Ācōrēba
 cawabida bērā mama wāida ḅΛda. Jūēpeda naārā m̄la ababe
 djabarā dji dromarāa jarasia beḅea bia Critoḅebema m̄la
 judiorāēa sāwā jaradia ḅΛda. Māwā osia m̄la o ḅΛra ādjirāba
 bia unu panΛ cawaya.* ³ Maḅne Tito m̄l ume ḅΛra ju-
 dioēmīna ādjia jaradaē basía idji cacuara wēāgoīda ḅΛda.
⁴ Maḅnebemada beḅeasidaa ḅCΛΓΛ wārā djabarāēba jarabad-
 jida bērā jūmarāda cacua wēāgoīda panΛda Ācōrē ēberārā
 beadi carea. Ādjirāra djabarā quīrāca djabarāmaa zedapeda
 Jesucritoba ēḅḅΛ ḅΛḅada igarabi quīrīā panasidaa. Ādjirāba
 dadjirāa wayacusa judiorā leyda ījā obi quīrīā panasidaa
 nezoca quīrāca. ⁵ BaribΛΓΛ ādjia jarapedadara daiba ni maārī
 bida ījānaē basía bārāba beḅea bia Critoḅebema dji wārā
 arada ewariza erobeadamārēā.

⁶⁻⁷ Djabarā dji dromarāba dewara crīchada jaradaē basía
 m̄la jaradiamārēā. ĀḅḅΛΓΛ cawasidaa Ācōrēba m̄lra dia-
 buesida beḅea bia Critoḅebemada judiorāēa jaradiamārēā
 Pedro judiorāmaa diabueda quīrāca. (Ādjirāra dji dromarāda
 dārāḅΛdamīna m̄la quīrācuītaē ḅΛa, Ācōrēba dadjira quīrā
 awara unuca bērā.) ⁸ Wārāda Ācōrēba Pedrora edapeda ju-
 diorāmaa jaradiamārēā diabuesia. Ara maḅ Ācōrēba m̄lra
 edapeda judiorāēmaa diabuesia. ⁹ Djabarā dji dromarā San-
 tiagoba, Pedroba, Juaḅ bida cawasidaa Ācōrēba idji biadeba
 wārāda m̄lra judiorāēmaa diabuesida. Maḅne ādjira m̄l
 ume, Bernabe ume bida jΛwa jidasidaa cawabidi carea abari
 crīchada eropanΛda. Ādjia jarasidaa daiba judiorāēma jaradia
 pananida, maḅne ādjia judiorāma jaradia pananida. ¹⁰ Ababe

[†] 1:19 Santiagora idjaba Jacobo abadaa. * 2:2 Māwā osia m̄la o ḅΛra ādjirāba
 bia unu panΛ cawaya. Griego beḅeade nāwā ḅΛ ḅΛa: “Māwā osia m̄l pira wānara,
 pira wāḅΛΓΛ sida ara jāwā ḅerāmārēā.”

daia jarasidaa djabarã ne neẽ quedearea carebadamãrẽã. MaãgARA maãmaarã bio bia basia mãwã o quĩrãã bada bẽrã.

Pauloba Pedro quẽãna

¹¹ Ewari aba Pedrora Antioquia purudaa djabarã acude wãsia. Mama mã idjira jũmarã djabarã quĩrãpita quẽãsia, idjia wãrãda biẽ oda bẽrã. ¹² Nãwã biẽ osia: ãCARA djabarã judiorãra Santiago bAMAABA Antioquia purudaa wãsidea. ãdjirãba jarabadjidaa judiorãera cacua wẽãgodida panada ãCõrẽ eberãrã beadi carea. ãdji jũeni naẽna Pedrora djabarã judiorãe ume ne cobadjia, baribARA maã djabarã judiorã jũepedadacarea idjira waa djabarã judiorãe ume ne coẽ basia. ãtebARA jĩga nĩbade wãsia. Idjia wayasia djabarã judiorãba idjira biẽ jaradida judiorãe ume ne co bA carea.† ¹³ Idjaba dewararã djabarã judiorã bida djabarã judiorãera igarasidaa Pedrora sewadeba o bA quĩrãca. Mãwã o panA bẽrã Bernabe bida abari quĩrãca biẽ osia. ¹⁴ BaribARA mã unusia ãdjirãra wãrã bedeã bia Critodebemaba jara bA quĩrãca nĩnaẽda. Maã bẽrã mã Pedrora jũmarã djabarã quĩrãpita nãwã quẽãsia: “Bãra judiomĩna judio quĩrãca baca. ãtebARA judioẽ quĩrãca babaria. Maãda çcãrẽ cãrẽã judiorãba obadara bAA djabarã judiorãea obi bA?

¹⁵ ãCõrẽba Moisea diada leyra judiorãeba neẽ panA bẽrã dadji judiorãba ãdjirãra cadjirua obadarãana abadaa. Dadjirãra todebeba judiorã bẽrã maã leyra eropanAA. ¹⁶ BaribARA dadjirãba cawa panAA maã ley jã o bAdeba ni abAada ãCõrẽ quĩrãpita jipa baẽda, ãtebARA Jesucrito jã bA carea ãCõrẽba jipa unuya. Dadjirã bida Jesucritora jãsidea ãCõrẽba bia unumãrẽã. Wãrãda ãCõrẽba Moisea diada ley jã o panAneba dadjirãra ãCõrẽ quĩrãpita jipa beadaẽa, ni abAada maã ley jã o bAdeba idji quĩrãpita jipa baẽ bẽrã.‡

¹⁷ ãCõrẽba Moisea ley diada cãyãbara dadjirãba jARASidaa Critodeba ãCõrẽba jipa unumãrẽã. Maã bẽrã ãCARAmaãrã dadjirãra cadjirua obadarãa. Mãwãra çCritoba dadjirãra cadjiruada obi bACA? ¡Mãwãeã! ¹⁸ Mã ley naẽna epẽ badada wayacusa epẽibARA, mãdrA bedeade beya. ¹⁹ Naẽna mãra ãCõrẽba Moisea diada leydeba basia. BaribARA maã leydebemada eDRASIA. § Mãwã mãra ãCõrẽ itea zocai besia. ²⁰ Mãra Crito ume ãbaa crude cachisidaa. Maã bẽrã ara mãdjideba bAẽa, ãtebARA CritodRA mã sode bAA. Naã djarade zocai bAMisa mãra ãCõrẽ

† 2:12 Pedrora naẽna biẽ jarada bẽrã wayacusa biẽ jaradida crĩchasia. Hecho 11:1-18. ‡ 2:16 Salmo 143:2. § 2:19 Maã leydebemada eDRASIA. Griego bedeade nãwã bA bAA: “Maã leydebemada beusia.”

Warra Jesu ijã b̄ldeba baya. Ara mañ Jesuba m̄ra quĩrĩasia idjaba m̄ carea ara idjida idu beabisia. ²¹ Ācõrẽba idji biadeba dadji jipa b̄ldada m̄la igaraẽa. Ācõrẽba Moisea diada ley ijã o pananeba idji quĩrãpita poya jipa beadibara, Critora idji quĩrĩabe beucasia.”

3

Ababe Jesucritodr̄a ijãnida panla

¹ Djabarã Galacia druaдебема, j̄bãrãra crĩcha neẽ beaa! ¿Caiba bãrãra cūrũgasi wãrã beđeara idu b̄ldamãrẽã? Daiba bãrã quĩrãpita ebuđa jaradiabadjidaa Jesucritora bãrã carea crude cachi beasidada. ² M̄la nañda bãrãa iwidiya: ¿Ācõrẽba Moisea diada ley ijã o pananeba bãrãba Ācõrẽ Jaurera edasidaca? ¿Beđea bia Jesucritodebemada ũrĩnapeda ijãsidade edasidaẽca? ³ j̄bãrãra wãrãda crĩcha neẽ beaa! Crito ijãsidade naãrã Ācõrẽ Jauređeba bia nĩbasidaa. ¿Idira ara bãdjia o pananeba jũma jipa beadica? ⁴ Crito ijã panla carea bãrãra bio bia mĩgasidaa. Mañda Critoda igaradib̄l̄l̄, ¿bãdji quĩrĩabe bia mĩgasidaẽca? M̄maarã bãdji quĩrĩabe bia mĩgadaẽ basía. ⁵ Ācõrẽba idji Jaurera bãrãa diasia idjaba bãrã tãẽna ne unacada o b̄la. ¿Ācõrẽba cãrẽ cãrẽã mãwã o b̄l? Mãwã o b̄la bãrãba beđea bia Critodebemada ũrĩnapeda ijãsida bẽrã. Ācõrẽba mãwã oẽ b̄la idjia Moisea diada leyra bãrãba ijã o panla bẽrã.

⁶ Abrahañnebemada crĩchadadua. “Abrahañba Ācõrẽra wãrãda ijãsia. Mañ carea Ācõrẽba idjira jipa unusia.”† ⁷ Mañba cawadadua wãrãda Ācõrẽ ijã beadr̄a Abrahañ warrarãda. ⁸ Naẽnaedaaba Ācõrẽ Beđeade b̄l b̄la judiorãẽba Ācõrẽda ijãsidara idjia ađjirã sida jipa unuida. Mañ carea naẽnaeda Ācõrẽba Abrahañba beđea bia dadji eđr̄adidebemada beđeasia. Idjia nãwã jarasia: “B̄ldeba m̄la nañ eñũãne bea purura jũma carebaya.”‡ ⁹ Mañ bẽrã Abrahañba ijãna quĩrãca ijã beara Ācõrẽba jũma carebaya Abrahañ carebađa quĩrãca.

¹⁰ Ācõrẽba Moisea diada ley ijã o pananeba jipa beadida crĩcha beara Ācõrẽba biẽ b̄lya. Mañ leyde nãwã b̄l b̄la: “Nañ ley jũma ijã oẽ beara Ācõrẽba biẽ b̄lya.”§ ¹¹ Wãrãda ebuđa b̄la Ācõrẽba Moisea diada ley ijã o b̄ldeba ni abałda Ācõrẽ quĩrãpita jipa baẽda. Ācõrẽ Beđeade nãwã b̄l b̄la: “Ācõrẽ quĩrãpita jipa b̄l eberãra Ācõrẽ ijã b̄ldeba baya.”*

* 3:3 Ara bãdjia o pananeba. Griego beđeade b̄l b̄la “nañ djaradeba.” † 3:6
 Genesi 15:6. ‡ 3:8 Genesi 12:3. § 3:10 Deuteronomio 27:26. * 3:11
 Habacuc 2:4.

¹² BaribΛΓΛ Ācōrēba Moisea diada ley ĩjã o bΛdeba jipa baida crīcha bΛba crīchacaa Ācōrē ĩjã bΛdeba jipa baida. ĀtebΛΓΛ idjidebemada nãwã bΛ bΛa: “Naļ ley ĩjã o bΛra maļgΛdeba baya.”†

¹³ Ācōrēba Moisea diada leyba biē bΛidebemada Jesucritoba dadjirãra ēdrΛ bΛsia. IdjidrΛ Ācōrēba dadjirã cacuabari biē bΛsia. Ācōrē leyde nãwã bΛ bΛa: “AbΛda bacurude jira bΛdibΛΓΛ, Ācōrēba idjira biē bΛya.”‡ ¹⁴ MaļgΛra mãwãsia Ācōrēba Jesucritodeba judiorãé sida carebamãrēã idjia naēna Abrahaļa carebayada ada quĩrãca.§ Dadjirãba Jesucritoda ĩjã panΛ bērã Ācōrēba idji Jaure diai jaradara edasidaa.

Ācōrēba Abrahaļ ume bedea bΛdara leyba ãyã bΛcaa

¹⁵ Djabarã, mΛra ne jara bΛdeba bedeya: ēberãba dewara ume bedea bΛdara cartade bΛpeda idji trãda maļ cartade bΛsira, ni abaΛba maļ bedea bΛdara poya ãyã bΛdaēa, idjaba dewara crīchada poya eda bΛdaēa. Ara maļ quĩrãca Ācōrēba wãrãneba jaradara quĩrã awara oēa. ¹⁶ Ācōrēba Abrahaļa, idjideba yōida bΛa bida jarasia idjia jūmarãda carebaida.* Ācōrē Bedeade bΛē bΛa “Abrahaļneba yōni ēberãrãda” zocãrã ēberãrã jara bΛ quĩrãca. ĀtebΛΓΛ bΛ bΛa Ācōrēba Abrahaļneba yōida bΛa mãwã jarasida abaΛdebemada bedea bΛ bērã. Maļra Critoa. ¹⁷ MΛa jara bΛra naļgΛa: Ācōrēra Abrahaļ ume bedea bΛsia.† 430 poa badacarea idji leyra Moisea diasia. BaribΛΓΛ idjia Abrahaļ ume naãrã bedea bΛdara maļ leyba ãyã bΛē basía. Āyã bΛdabara idjia carebayada adara oē bacasia. ¹⁸ Ācōrēba Moisea diada ley ĩjã o panΛ carea idjia dadjirãda carebaibΛΓΛ, idjia carebayada ada quĩrãca carebaēa. BaribΛΓΛ Ācōrēba Abrahaļra carebayada ada bērã idji biadeba carebasia.

¹⁹ Maļda ¿Ācōrēba cãrē cãrēã idji leyra Moisea diasia? Idji leyra diasia ēberãrãba cadjirua obadada cawadãmãrēã. Ēberãrãra maļ leydeba panasidaa aba Abrahaļneba yōida bada zebΛΓΛdaa, idjideba Ācōrēba carebayada ada bērã. Ācōrēba Moisea maļ leyra bajãnebema nezocarãneba diasia. Maļbe Moiseba ēberãrãa diasia. ²⁰ BaribΛΓΛ Ācōrēba Abrahaļa carebayada aside ni abaΛda maļ bedea jarade diabueē basía, ātebΛΓΛ ara idjiabΛΓΛ Abrahaļa mãwã jarasia.

† 3:12 Levitico 18:5. ‡ 3:13 Bacurude. Griego bedeade bacuru abΛΓΛde cru sida jara bΛa. Deuteronomio 21:23. § 3:14 Genesi 12:3. * 3:16 Genesi 22:18. † 3:17 Griego bedeade ĩcΛΓΛ cartade nãwã bΛ bΛa: “Critođeba Ācōrēra Abrahaļ ume bedea bΛsia.”

²¹ Māēteara Ācōrēba idji ley Moisea diaside çidjia Abrahañ ume bedea bΛdara igarasica? ¡Māwāēa! Ācōrēba Moisea diada leydeba dadjirāda ewariza Ācōrē ume poya zocai beadibara, mañ ley ijā o panΛneba Ācōrē quīrāpita jipa panacasidaa. ²² BaribΛrΛ Ācōrē Bedeade bΛ bΛa cadjiruaba jūmarāda preso erobΛda. Māwā Ācōrēba Abrahañ eberārā carebayada adara poya oya. Wārāda Jesucrito ijābΛdara māwā careba bΛa.

²³ Crito zei naēna dadjirāba idjida poya ijānaē basía. Mañne dadjirāra Ācōrēba Moisea diada ley jΛwaeda panasidaa. Mañ leydebemada poya ēdrΛdaē basía aba Ācōrēba Crito cawabibΛrΛdaa. ²⁴ Wārāda Ācōrēba Moisea diada leyba dadjirāra pe eronībasia aba Crito zebΛrΛdaa. Crito zedacarea idji ijā panΛ carea Ācōrēba dadjirāra jipa unu bΛa. ²⁵ Idira dadjirāba Critoda ijā panΛ bērā Ācōrēba Moisea diada leyba pe eronīēa. ²⁶ Jesucritoda ijā panΛ bērā jūma bārāra Ācōrē warrarāa. ²⁷ Bārā borocuesidaē unubisidaa Crito ume ābaa panΛda. Mañ bērā idji quīrāca panesidaa.† ²⁸ Jūma bārāra Jesucrito ume ābaa panΛ bērā Ācōrē quīrāpita judiora griego ume abaria, nezocara nezocaē ume abaria, idjaba umaquīrāra wērā ume abaria. ²⁹ Bārāra Critode bērā wārāda Abrahañ warrarāa. Mañba Ācōrēba bārāra carebasia idjia Abrahañ carebayada ada bērā.

4

Dadjirāra Ācōrē warrarāa

¹ Māa jara bΛra nañ quīrāca bΛa: warraba idji zezadera jūma edaida bΛmīna caibe bΛde nezoca quīrāca bΛa. ² Caibe bΛra warra wagabada jΛwaeda bΛa, idjaba idji zezade edaida bΛra dewararāba wagabadaa aba dji zezaba jarada ewaridaa. ³ Ara mañ quīrāca Crito ijāni naēna dadjirāra warra zaque quīrāca beasia. Mañ ewaride dadjirāba nañ ējūānebema crīchara ijā o panasidaa nezoca quīrāca. ⁴ BaribΛrΛ Ācōrēba jarada ewari jūēside idji Warrara nañ ējūānaa diabuesia. Mañ Warrara wērāba tosia, idjaba Ācōrēba Moisea diada leyra ijā oida basia. ⁵ Ācōrēba idjira diabuesia dadjirā mañ ley jΛwaeda beadara ēdrΛ bΛpeda idji warrarāda bΛi carea. ⁶ Bārāra Ācōrē warrarā bērā idji Warra Jaureda diabuesia bārā sode bamārēa. Idji Jaure dadjirā sode bΛba Ācōrēa “¡Mā Zeza!” abaria cawadamārēa dadjirāra Ācōrē warrarāda. ⁷ Mañ bērā

† 3:27 Idji quīrāca panesidaa. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Critoba djio panesidaa.”

idira bārāra nezocarāéa, ātebαΓΛ Ācōrē warrarāa. Ācōrē warrarā bērā idji warrarā itea erobλda edadia.*

Pauloba djabarā carea bio crīcha beda

⁸ Naēna bārāba Ācōrē adua panasidade wārāé ācōrēda ēpē panasidaa ādji nezoca quīrāca. ⁹ BaribαΓΛ idira bārāba Ācōrēra cawa panαa. Jipa jaraibαΓΛ, Ācōrēba bārāra cawa bλa. Mañda ζcārē cārēā crīcha λbλaē beada wayacusa ēpē panα nezoca quīrāca? Mañba bārāra carebacaa. ¹⁰ Bārāba quīrātanoa ewarida, jedecoda, poa sida wagabadaa Ācōrēba bia unumārēā. ¹¹ Mañ bērā mλa crīcha bλa mādji quīrīābe bārāa jaradiasida.

¹² Djabarā, bārā judiorāé quīrāca bai carea mλra Ācōrēba Moisea diada leydebemada ēdrαsia. Mañ bērā mλa bārāa bedea djuburiaya mλ quīrāca mañ leyde bearānamārēā. Naēna bārāba mλra biē odaē basía. ¹³ Bārāba cawa panαa mλa bārāma bedea bia Critodebemada naārā jaradiaside cacua biē bλ bērā bārā druade jaradia besida. ¹⁴ Cacua biē bλmīna bārāba mλra igaradaē basía idjaba jλretadaē basía.† ĀtebαΓΛ bia edasidaa Ācōrē nezoca bajānebema edabλda quīrāca, Jesucrito edabλda quīrāca. ¹⁵ ζSāwāsi bārā bλsrīda naēna erobeadara? Mλa wārāda jaraya bārāba poya opedadabara ara bādji daura nuētacasidaa mλa diadi carea. ¹⁶ Mλa wārā bedeadeba quēā bλ bērā ζmλra bārā ume dji quīrūca?

¹⁷ Bārā tāēna āi jaradia beaba ne jūma o panαa bārāba ādji bedeara ījānamārēā. BaribαΓΛ ādjia jaradia panλba bārāra carebacaa. Bārāra dai umebemada āi ede quīrīā panαa ādjidrα sodeba ēpēnamārēā. ¹⁸ Wārāda bia bλa ewariza crīcha biada sodeba ēpē pananida. BaribαΓΛ māwā ēpēniē panαa ababe mλ bārā ume bλdebαΓΛ. ĀtebαΓΛ mλ neēne bida ewariza sodeba ēpē pananida panαa. ¹⁹ Djabarā mλ warrarāca bea, mλra wayacusa bārā carea bia mīga bλa wērā warra pua nūmλ quīrāca. Mλra māwā bia mīga baya aba bārā Crito quīrāca panebλdadaa. ²⁰ jMλda ara nawena bārā ume badabara cawacasia sāwā bārā ume bedeaida bλda! Mλa wārāda adua bλa bārānebemada sāwā crīchaida.

Saradeba idjaba Agaradeba Pauloba cawabida

²¹ Ācōrēba Moisea diada leyde ba quīrīā beaba mλa jaradadua: ζĀcōrē leyde bλ bλra adua panαca? ²² Nāwā bλ bλa: Abrahaλba warrada umé erobasia. Aba nezocawērā Agaraba tosia.‡ Dewarabemara idji quima Saraba tosia.§

* **4:7** Edadia. Griego bedeade αCATΛ cartade bλ bλa: “Critodeba edadia.” † **4:14** ΛCATΛba crīchabadaa Paulo cacua biē badaba Galaciadebemarāra bia mīgabisida.

‡ **4:22** Genesi 16:1-16. § **4:22** Genesi 21:1-3.

Sarara nezocawērāé basía. ²³ Nezoca wērāba warrara tosia Abrahaāba naā djaradeba māwā quīrāna bēra. Baribara dji quimaba todara Ācōrēba diai jarada basía.

²⁴ Maāgaba crīcha dromada dia bāa. Ācōrēba bedea bādada umé panāa. Maā bedea bāda umé panāra Sara idjaba Agara quīrāca panāa. Ācōrēba bedea bādara aba Sinai eyade diasia. Maā bedea bādara nezocawērā Agara quīrāca bāa, maā bedea bāda ēpē beara nezoca quīrāca panā bēra. ²⁵ Sinai eya Arabia druade bāra Agara quīrāca bāa maā eyade diada leyde beara nezoca quīrāca panā bēra. Idjaba Jerusaleā naā ējūāne bāra Agara quīrāca bāa maā purudebemarāra nezoca quīrāca panā bēra. Nezoca quīrāca panāa Ācōrēba Moisea diada leyde panā bēra. ²⁶ Baribara bajānebema Jerusaleāra Sara quīrāca bāa maā purudebemarāra nezoca quīrāca panā bēra. Māwā panāa Ācōrēba Moisea diada leyde panā bēra. Dadjirāra mamabema bēra Sara warrarāca panāa. ²⁷ Ācōrē Bedeade nāwā bā bāa:

Wērā warra tocara, bāsrīdadua. Warra pua unucara, bio bāsrīdadua.

Wērā umaquīrāba igaradaba warrarāda auduara erobaya wērā quima bara bā cāyābara.*

²⁸ Djabarā, dadjirāra Isa quīrāca panāa. Isara tosidāa Ācōrēba Abrahaā māwā jarada bēra. Ara maā quīrāca dadjirāra Ācōrē warrarāda panesidāa idjia māwā jarada bēra. ²⁹ Abrahaā ewarīde Ismael, barīdua warra quīrāca todaba Isa, Ācōrē Jaure abādeba todara biē obadjia. Ara maā quīrāca idi bīda Ācōrēba Moisea diada leyde beaba Crito ijā beara biē obadaa. ³⁰ Baribara Ācōrē Bedeade nāwā bā bāa: “Nezoca wērāra, idji warra sīda āyā jaradua. Nezoca wērā warraba nezocaē wērā warra ume dji zezaba erobāra poya edaēa.”†

³¹ Maā bēra djabarā, dadjirāra nezocawērā warrarā quīrāca panāa. Ātebāra nezocaē warrarā quīrāca panāa.

5

Critoba dadjirā ēdra bāda

¹ Critoba dadjirāra ēdra bāsia maā ēdra bādade nībadamārēā. Maāgāra bio ijā pananadua. Wayacusa nezoca quīrāca bēarānadua. ² jūrīnadua! Māra Pauloā. Māa naāgāda bārāa jaraya: Ācōrē quīrāpita jīpa beadi carea bārā cacuada wēāgodīda panāda crīcha panābāra, Critoba bārā carea odaba carebaēa. ³ Wayacusa māa jaraya: barīdua umaquīrāba idji cacuada wēāgobībāra, Ācōrēba Moisea diada leyra jūma

* 4:27 Isaía 54:1. † 4:30 Genesi 21:10.

ijã o baidã ðΛΛ. ⁴ Mañ ley ijã o panΛneba Ācōrē quĩrãpita jipa beadida crĩcha beara Crito jĩga wãsidã. Idji biadeba jipa ðΛdara ãdjirãba igarasidã. ⁵ BaribΛrΛ dadjirãba Critoda ijã panΛ bẽrã Ācōrē Jauredeba wãrãda cawa panΛ Ācōrẽba dadjirãra jipa unuida. ⁶ Cacia wẽãgo ðΛdeba dadjira Jesucrito ume ãbaa ðaca idjaba cacua wẽãgoẽ ðΛdeba idji ume ãbaa ðaca. ĀtebΛrΛ idji ijã ðΛdeba idji ume ãbaa ðΛΛ. Mãwã ijã ðΛba djãrãra quĩrã ðΛΛ.

⁷ Bãrãba wãrã bedeara bia ěpẽ panasidã. ¿Caiba mĩã sẽsi bãrãba mañ bedeara igaradãmãrẽã? ⁸ Ādjia jaradia panΛra Bãrã Trãnaneba zeẽ ðΛΛ. ⁹ Quĩrãnebadadua: harina ěsãbibari maãrĩ ðΛba harinara jũma ěsãbibaria. Ara mañ quĩrãca maãrĩ ãĩ jaradia ðΛba abeda jũma ãĩ crĩchabibaria. ¹⁰ Mãwãmĩna dadjirã Boro Jesucritodeba mãa cawa ðΛΛ bãrãba mãa jara ðΛ awara crĩchadaẽda. BaribΛrΛ bariduaba bãrãda mãwã mĩã sẽibΛrΛ Ācōrẽba cawa oya. ¹¹ Djabarã, Ācōrē quĩrãpita jipa beadi carea cacua wẽãgodida panΛda mãa wadĩ jaradia ðΛbara, dji mãwã jaradia beaba mãra biẽ odi carea ěpẽnaẽ bacasia. Mãa mãwã jaradia ðΛbara ãdjirãba Jesu crude beudadebemada biẽ crĩchadaẽ bacasia. ¹² Mãmaarã biara ðacasã bãrã mãwã mĩã sẽ beaba ãdji umaquĩrã cacuara abeda jũma tãtãdida.

¹³ Djabarã, Ācōrẽba bãrãra trãsia idjia ědrΛ ðΛdade nĩbadãmãrẽã. BaribΛrΛ ědrΛpedada bẽrã crĩcharãnadua bãdji cacuaba quĩrã ðΛ quĩrãca odida panΛda. ĀtebΛrΛ wãrã quĩrãneba dji carebadadua. ¹⁴ Ācōrẽba Moisea diada leyra nañ bedea abãba jũma jara ðΛΛ: “Djãrãra quĩrãdua ara bãdji quĩrã ðΛ quĩrãca.”* ¹⁵ Quĩrãcuita beadadua. Ijara duananibΛrΛ, djõ duananibΛrΛ, ara bãduba jũma ãrĩnia.†

Ācōrē Jauredeba nĩbadadua

¹⁶ Mañ carea mãa jaraya: Ācōrē Jauredeba nĩbadadua. MãwãbΛrΛ bãrã cacuaba cadjirua o quĩrã ðΛra odaẽa. ¹⁷ Nañ djaraba cadjirua o quĩrã ðΛra Ācōrē Jaureba quĩrãca. Idjaba Ācōrē Jaureba obi quĩrã ðΛra nañ djaraba quĩrãca. Ādjira ãbaa bia pananaca bẽrã bãrãba o quĩrã panΛra poya odaẽa. ¹⁸ BaribΛrΛ Ācōrē Jaureba bãrãda eronĩbΛrΛ, Ācōrẽba Moisea diada leyde panΛẽa.

¹⁹ Nañ cacuaba cadjirua obarira ebuã ðΛΛ. Mãra naãgΛΛ: daunemabadara, auãua nĩbabadara, baridua ume auãua o quĩrãbadara, ²⁰ jawaba oda ãcōrẽa iwidibadara, jãibanaba obadara, djãrã quĩrãmabadara, ijarabadara, djãrãne awuabadara, maãrã carea quĩrãbadara, ara ãdji bia baidrΛ

* 5:14 Levitico 19:18. † 5:15 Griego bedeadẽ mañ versìculoda nãwã ðΛ ðΛΛ: “Bãrãda dji ca duananibΛrΛ, idjaba dji cotaãica duananibΛrΛ, ara bãduba jũma ãrĩnia.”

jΛΓΛbadara, caicayabadara, Ācōrē beċea quĩrã awara jara-
dia panΛneba awara wābadara, ²¹ djārãba eroβΛ carea biē
crīchabadara, mĩã beabadara, beu nĩbabadara, βΛsriċa ewari o
panΛne jūmawāyã cadjirua obadara, idjaba ne jūma cadjirua
maļ quĩrãca bea sida. † Mļa bārãa naēna jarada quĩrãca waya-
cusa jaraya: maļ cadjirua o beara Ācōrē purude beadaēa.

²²⁻²³ BaribΛΓΛ Ācōrē Jaureba naļgΛda diabar̃a: djārã quĩrĩã
beadida, βΛsriċaada, necai beadida, jūma droa beadida, ēberã
biada beadida, sobiada, beċea aba beadida, jūmarã ume
aduã beadida, idjaba dadji cacua jipa eroβeadĩ sida. Jūma
maļgΛra ni abaΛ leyba cadjiruada acaa. ²⁴ Naļ djaraba
ne jūma cadjirua o quĩrĩã βabarira Critoderãba crude cachi
beasidaa. ²⁵ Dadjirãra Ācōrē Jaureċeba zocai panΛ bērã id-
jideba nĩbadida panΛa. ²⁶ Djārã cãyãbara biara beada crīchadiē
panΛa, caicaya duananiē panΛa, idjaba djārãba eroβΛ carea
biē crīchadiē panΛa.

6

Dji carebadadua

¹ Djabarã, djabada cawaēne cadjiruade bæesira, bārã dji
Ācōrē Jaureċeba nĩnaba biadeba carebadida panΛa wayacusa
jipa nĩbamārēã. BaribΛΓΛ quĩrãcuita beadadua bārã sida abari
quĩrãca cadjiruade bæeda amaaba. ² Bia mĩga panΛne dji care-
badadua. MāwãβΛΓΛ Critoba obi βΛra bārãba jūma oċia. ³ Dji
dromaē βΛba idjida dji dromada crīcha βΛβΛΓΛ, ara idjiduba
cūrũga βΛa. ⁴ Djārãba o βΛ acaĩ cãyãbara ara dadjia o βΛċra
acaĩda βΛa jipa o βΛ cawaya. Māwã ara dadjia o βΛ carea
βΛsriċa βaya. ⁵ Dadjiza oċida panΛra jūma jipa oċida panΛa.

⁶ Ācōrē beċea cawabΛΓΛba dji jaradiabar̃a ne jūma bia idjia
eroβΛċebemada diada βΛa.

⁷ Ara bāduba cūrũgarãnadua. Ni abaΛba Ācōrēra poya
cūrũgaēa. Quĩrãnebadadua: ne u βΛba idjia ubΛΓΛ quĩrãca
ewaya. ⁸ Maļ carea naļ djaraba cadjirua o quĩrĩã βΛda abaΛba
o βΛβΛΓΛ, Ācōrēba maļ ēberãra biē βaya. BaribΛΓΛ Ācōrē
Jaureba quĩrĩã βΛda abaΛba o βΛβΛΓΛ, Ācōrēba maļ ēberãra
ewariza idji ume zocai βaya. ⁹ Maļ bērã sēnaē ne biada
o pananadua. SēnaēβΛΓΛ, Ācōrēba βΛda ewaride dadjirãba
biada edadia. ¹⁰ Maļ carea dadjirãba poya obΛdaza jūmarãda
bia carebadida panΛa. Biara Jesu ĩjã beada māwã carebadida
panΛa.

Pauloba naļ cartade jĩrũare βΛda

† 5:21 Mĩã beabada. Griego beċeade βΛΓΛ cartade maļra neēa.

¹¹ Ac Δ dadua, ara m Δ dji j Δ waba letra waib Δ aba na Δ cartara b Δ b Δ r Δ a. ¹² B Δ r Δ cacua w Δ gobi qu Δ r Δ beaba Crito crude beudadebemada jaradiabadaa barib Δ r Δ cacua w Δ gobi pan Δ judior Δ ba bia ununam Δ r Δ idjaba Δ djia jaradia pan Δ carea bi Δ or Δ nam Δ r Δ . ¹³ Barib Δ r Δ dji cacua w Δ gopedadaba Δ c Δ r Δ ba Moisea diada leyra j Δ ma i Δ odaca. M Δ w Δ m Δ na Δ djir Δ ba b Δ r Δ cacuada w Δ gobi qu Δ r Δ pan Δ , b Δ r Δ ba m Δ w Δ osidara ara Δ djidebemada bia bedead Δ carea. ¹⁴ Barib Δ r Δ m Δ ra m Δ w Δ b Δ ea. M Δ nebemada ni ma Δ r Δ bida bia bedea Δ . Δ teb Δ r Δ ababe dadjir Δ Boro Jesucrito crude beudadebemada bia bedea Δ . Critora crude beuda b Δ r Δ na Δ Δ j Δ nebemaba bia unubadara m Δ ma Δ r Δ j Δ ma beusia. Idjaba na Δ Δ j Δ ne beama Δ r Δ m Δ ra beusia. ¹⁵ Δ c Δ r Δ ma Δ r Δ cacua w Δ go baida wa cacua w Δ go Δ b Δ i sida biara b Δ ea. Idjia Δ ber Δ djiwidi odadr Δ bia unu b Δ a. ¹⁶ M Δ a qu Δ r Δ b Δ a j Δ ma m Δ a jara b Δ qu Δ r Δ ca i Δ beara Δ c Δ r Δ ba qu Δ r Δ djuburia baida, necai b Δ i sida Δ djir Δ a dia baida. Ma Δ g Δ r Δ a Δ c Δ r Δ Δ ber Δ a araa.*

¹⁷ Idiba Δ taa m Δ a qu Δ r Δ ea ab Δ ba m Δ ra m Δ s Δ ida. Jesudebema jaradia b Δ carea Δ ber Δ r Δ ba m Δ ra bi Δ osidaa. M Δ djara c Δ cuada aninada erob Δ a unubi carea m Δ ra idjideda.

¹⁸ Djabar Δ , m Δ a qu Δ r Δ b Δ a dadjir Δ Boro Jesucritoba idji biadeba j Δ ma b Δ r Δ a careba baida. Bia b Δ a m Δ w Δ baida.

* **6:16** Ma Δ g Δ r Δ a Δ c Δ r Δ Δ ber Δ a araa. Griego bedead Δ b Δ b Δ a: "Ma Δ g Δ r Δ a Δ c Δ r Δ israeler Δ ."

EPESO CARTA PAULOBA ʙΛʙA DJABARÃ EPESO PURUDEBEMA ITEA

Paulo Romane preso ʙaside naã cartada djabarã Epeso purudebemarã itea ʙΛsia. Poa 60de ʙΛsica ʙΛa.

Paulo Epesode jũeside Aquila, Priscila ume ʙadada awara wãsia (Hecho 18:19). ΛCARΛmaarã Priscilaba, Aquila ume Epesode naãrã Jesudebemada jarade wãsidaa (Hecho 18:26). Paulo jêda zeside poa umé auðu djabarãa jaradia ʙabadjia (Hecho 19:8-10). Zocãrãba Critoda ijãʙada bẽrã dji ãcõrẽwẽrã Artemisa êpẽbadara quĩrũbucasiðaa (Hecho 19:21-41).

Pauloba ʙΛsia judiorãda judiorãé sida Crito ume panΛ bẽrã ãdjirãra puru aba ʙada. Capítulo 1ne ʙΛ ʙΛa ãcõrẽba Critodeba odada, Pauloba ãcõrẽba bia bedeadada idjaba djabarã carea iwidiðada. Capítulo 2de, 3de bida ʙΛ ʙΛa ãcõrẽba Crito êberãrãneba obi quĩrĩã ʙΛdebemada. Capítulo 4deba aba 6ðaa ʙΛ ʙΛa sãwã dadjirãba maãgΛara odida.

Pauloba naã cartade naãrã ʙada

¹ Mãra Pauloa. ãcõrẽba quĩrĩãna bẽrã mãra Jesucritoba dia-
buedaa. Mãa naã cartara ʙΛʙΛΓΛa jũma ãcõrẽ êberãrã Jesucrito
ijã ʙea Epeso purudebema itea. ² Mãa quĩrĩã ʙΛa dadjirã
Zeza ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito bida ãdji biadeba bãrãra
careba pananida idjaba necai ʙai sida bãrãa dia pananida.

ãcõrẽba ne jũma bia dadji jaure itea dia ʙa

³ Dadjirã Boro Jesucrito Zeza ãcõrẽba bia bedeadida panΛa.
Crito ume panΛ bẽrã idji Jauredeba ne jũma biada dadjirãa
bajãneba dia ʙΛa. ⁴ Naã êjũã oi naẽna Critodeba dadjirãra
edasia idji itea bia ʙeadamãrẽã idjaba idji quĩrãpita cadjirua
neẽ ʙeadamãrẽã. ⁵ Naẽnaeda Jesucritodeba dadjirãra edasia
idji warrarãda ʙeadamãrẽã, mãwã o quĩrĩã ʙada bẽrã idjaba
dadjirãra quĩrĩãna bẽrã. ⁶ Idji bia waiʙΛa ʙΛdeba dadjirãra
bio carebasia idjia quĩrĩã ʙΛ Warradeba. Maã carea idjia
bia bedeadida panΛa. ⁷ Idji Warra oa erozoadeba ãcõrẽba
dadjirãra cadjiruadebemada êdrΛ edasia. Dadjirãba cadjirua
opedadara idji biadeba jũma quĩrãdoasia. ⁸ Idji biadeba dad-
jirãra bio carebasia jũma idji necawaada, crĩcha cawaa sida
diada bẽrã. ⁹⁻¹⁰ Idjia o quĩrĩã ʙada naẽna cawabiẽ ʙasia.
BaribΛΛ dadjirãa cawabisia idji biadeba quĩrĩãna bẽrã. Idjia
Critodeba naẽnaeda oi crĩcha ʙadara idjia ʙada ewaride jũma

oya. Mañ ewaride ne jūma bajānebemada, nañ ějūānebema sida Crito jλwaeda βaya.

11 Ācōrēba naēnaeda crīcha bada quīrāca Critodeba dadjirā edasia idjia diaidebemada edadamārēā.* Māwā osia ne jūmada idjia o quīrā βλ quīrāca obari bērā. 12 Idjia quīrāsia dai judiorā dji naārā Crito ĩjāpedadaba idji biya quirudebemada bia bedeadida. 13 Mañ awara bārā judiorāé bida wārā bedea bia dadji ědrλdidebemada ũrīnapeda Critora ĩjāsidaa. Māwā bārā sida idji ěberārāda panesidaa. Crito ĩjāsidade Ācōrēba jarada quīrāca idji Jaureda bārāa diasia sēyāda βamārēā. Mañba cawabi βλa bārāra idjiderāda. 14 Ācōrē Jaurera edapedada bērā dadjirāba cawa panλa jūma Ācōrēba diai jaradara wārāda edadida idjiderā jūma bia βai ewaride. Mañ carea idji biya quirudebemada bia bedeadida panλa.

Pauloba Ācōrēa iwidida

15-16 Mañ bērā mλa ewariza bārā carea Ācōrēa bia βλada abaria. Dārāβλλa mλa ũrī βλda bārāba dadjirā Boro Jesura ĩjā panλda idjaba jūma Ācōrē ěberārāra quīrā panλda. Mañ ewarideba λtaa mλa bārā carea Ācōrēa iwidibaria. 17 Mλa dadjirā Boro Jesucrito Ācōrēa, dadjirā Zeza biya quirúa iwidibaria idji Jauredeba bārāa necawaada diamārēā idjaba idjidebemada cawabimārēā. Māwā bārāba idjida biara cawadia. 18 Idjaba iwidibaria Ācōrēba bārā crīchara ewamārēā. Māwā bārāba cawadia cārēda idjideba edadi carea jλā panλda, mañ edadamārēā trλna bērā. Mañne bārāba cawadia idji ěberārāba edadira waibλa bio biya quiruda. 19-20 Idjaba mλa iwidibaria bārāba cawadamārēā idji λβlara jūmarā cāyābara λβlara βλda. Mañ λβladeba idjia dadjirā idji ĩjā beara careba βλa. Ara mañ λβla waibλa βλdeba Ācōrēba Critora beu βadada λrēbabipeda bajāne idji jλwa araare chumebisia. 21 Ācōrēba idjira jūma jai bororā cāyābara, bajānebema dji droma bea cāyābara, dji mēsra bea cāyābara, idjaba dji λβla bea cāyābara dji dromaara βλasia. Nañ ewaride idjira jūmarā cāyābara dji dromaara βλa, tēābema ewaride bida māwā βaya. 22 Ācōrēba ne jūmada Crito jλwaeda βλasia, idjaba Critora βλasia ne jūmane idji ěberārā Boroda βamārēā. 23 Crito ěberārāra idji cacuaa. Ādjirāra ne jūmane idjideba panλa. Idjaba ne jūmada idjideba βλa.

* 1:11 Edasia idjia diaidebemada edadamārēā. Griego bedeadē mañra ebuda βλēa. λcλλamaarā nāwā jara βλa: “Edasia idji ěberārāda βeadamārēā.”

2

Ācōrēba Jesucritodeba dadjirā ēdrā edada

1 Naēna bārāra Ācōrēnebemada beu beasia, iĵānaē pananeba cadjiruada obadjida bēra.* 2 Māwā nībasidaa naē ējūānebema crīchada ēpē panana bēra idjaba naē ējūā dedaaē panā jairā boro sida ēpē panana bēra. Naē ewaride idjia Ācōrē bedea iĵāē beara idji jawaeda erobāa. 3 Naēna jūma dadjirāda ādji quīrāca nībasidaa naē cacuaba cadjirua oya bāda ēpē panana bēra. Naē cacuaba cadjirua o quīrā bāda, cadjirua dadji crīchade bā sida o panasidaa. Dji cadjiruarā bēra Ācōrēba idji quīrūbiēba dadjirāra cawa oida basia jūma cadjirua obadarā cawa obari quīrāca.

4-5 Baribāra Ācōrēba bio quīrā djuburiabaria. Idjia dadjirāra bio quīrā bā bēra cadjiruade beu beadada Crito ume ābaa zocai bāsia. Ācōrēba idji biadeba bārāra ēdrā edasia. 6 Jesucrito ume ābaa panā bēra Ācōrēba dadjirāra idji ume ābaa ārēbabisia idjaba idji ume ābaa bajāne chūmebisia. 7 Maāgāra jūma osia nocoarebema ewaride unubi carea sāwā idji bia waibāa bādeba carebasida dadjirāra Jesucrito ume panā bēra. 8 Jesuda iĵāpedada bēra Ācōrēba idji biadeba bārāra ēdrā edasia. Ara bādjia opedadadeba ēdrādaē basia, ātebāra Ācōrēbāra bari ēdrā edasia. 9 Bārāba bia o panā carea Ācōrēba ēdrā edaē basia. Māwā ni abāda ara idjidebemada poya bia bedeaē. 10 Ācōrēba dadjirāra Jesucritodeba djiwidida osia ne biada o pananamārēā. Maē ne biara idjiabāra naēna bāsia dadjirāba odamārēā.

Critodeba judiorā, judiorāē sida Ācōrē ume bia panana

11 Maē carea quīrānebadadua bārāra naē djarade judiorāē bēra judiorāba “cacua wēāgoē bea” abadaa Ācōrē neē bea adi carea. Ara ādjida “cacua wēāgoē bea” abadaa Ācōrē ēberārā adi carea. Baribāra ādji cacuara wēāgosida bēra ababe naē djarade quīrā awara bea. 12 Quīrānebadadua naēna bārāra Crito neē beasida idjaba Israeldebemaē basida. Ācōrē ādjirā ume bedea bāsida idjia bārāra ni cārē sida diai jaraē basia. Maē awara bārāra sāwā bia beadida neē panasidaa idjaba naē ējūāne Ācōrē neē beasia. 13 Baribāra idira Jesucrito ume panā bēra, bārāra naēna tāma beadada Ācōrēba Crito oadeba idji caita enesia.

14 Wārāda Critoba dadjirāra necai bāsia. Idjia judiorāra judiorāē ume ābaa bāsia puru aba bēmārēā. Idji beudebeba

* 2:1 Ἀγαθὴ versioāne naē sida bā bāa: “Idjia bārāra zocai baida diasia.” Baribāra māra griego bedeaē neēa.

dadjirāra awara pananada ābaa ḅASIA. ¹⁵ Ācōrēba Moisea diada leyba ne zocārā obibaria. BaribAΓA idji beudadeba Critoba mañ leyra āyā ḅASIA judiorāda, judiorāé ume ābaa necai ḅAI carea. Idjia puru umé pananada puru djiwidida aba osia. ¹⁶ Idji crude beudadeba puru umé badada puru aba opeda umena Ācōrē ume bia ḅASIA. Māwā dadjirāra awara pananada idjia ābaa bia ḅASIA.

¹⁷ Critoba bedea bia Ācōrē ume necai ḅaidebemada bārā dji Ācōrēnebema TAMΛ beadaa, dai dji Ācōrē caita beaa biḅa jarade zesia.† ¹⁸ Critodeba dadji umérāba abarica dadjirā Zeza Ācōrēa idji Jaure aba ḅAdeba poya iwididia. ¹⁹ Mañ bērā bārā judiorāéra waa Ācōrē purudebemada āi beadaēa, ātebAΓA Ācōrē purudebemarā ume ābaa panΛA. Idira bārāra Ācōrē ēberārāa. ²⁰ Bārāra mōgara de quīrāca panΛA. Jesuba diabuedarāda, Ācōrēneba bedeabadarā sida mañ de edrebema mōgara quīrāca panΛA. Bārāra mōgara ādjirā ĩrĭ ca wābΛda quīrāca panΛA. Mañ dedebema dji biara ḅΛ mōgarara Jesucrito. ²¹ Idjideba mañ dera biya cara ḅebaria idjaba waibΛara wari wābaria dadjirā Boro itea bia ḅemārēa. ²² Crito ume panΛ bērā bārā sida jūma Ācōrē ēberārā ume ābaa de quīrāca panΛA. Mañ dede Ācōrēra idji Jauredeba ḅabaria.

3

Ācōrēba Paulora ḅASIA judiorāéa jaradia bamārēa

¹ Mañ bērā mĭa [bārā carea Ācōrēa iwidibaria.]* Mĭra Pauloa. Bārā judiorāéa Jesucritodebemada jaradia ḅΛ carea preso ḅΛA. ² Mĭmaarā bārāba bio cawa panΛA Ācōrēba idji biadeba mĭra ḅASIDA bārāa jaradiamārēa. ³ Idjia naēna cawabiē badada mĭa cawabisia. MañgΛdebemada mĭa nañ cartade maārī ḅASIA. ⁴ Nañ carta aCΛ panΛne bārāba cawadēa Ācōrēba Critodebema cawabiē badara mĭa cawa ḅΛda. ⁵ Naārāeda Ācōrēba ēberārāa mañra cawabiē ḅASIA, baribAΓA idira idjideba bedeabadarāa, Jesucritoba diabuedarāa biḅa idji Jauredeba cawabisia. ⁶ Idjia cawabiē badara nañgΛ: judiorāéba bedea bia Critodebemada ĩjā panΛneba judiorā ume ābaa Ācōrēba diaidebemada edadēa, abari cacuade duanΛa, idjaba Ācōrēba Jesucritodeba diai jaradada ābaa eropanΛa. ⁷ Ācōrēba idji biadeba mĭra idji nezocada ḅASIA

† 2:17 Bārā dji Ācōrēnebema TAMΛ beadaa, dai dji Ācōrē caita beaa biḅa jarade zesia. Mañba jara ḅΛA “judiorāéa, judiorāa biḅa jarade zesia.” * 3:1 Bārā carea Ācōrēa iwidibaria. Mañra griego bedeade neēa. Pauloba jarai badada jūma jarāē basía, ātebAΓA dewara crīchada jaradia ḅesia. BaribAΓA zocārāmaarā idjia jarai basía mañ djabarā carea Ācōrēa iwidibarida 3:14de jara ḅΛ quīrāca.

bedea bia Critodebemada jaradiamārēã. Idji ʌʌadeba mǎwã osia.

⁸ Jūma Ācōrē ēberārã tǎēna edaara ʌʌmīna Ācōrēba idji biadeba mǎra ʌʌsia judiorāéma Critoba bio careba ʌʌdebemada jaradiamārēã. Critoba bio careba ʌʌra dadjirāba poya jūma cawa jaradaēa. ⁹ Ācōrē ne jūma odaba mǎra ʌʌsia jūmarāa ebuda cawabimārēã sǎwã osida idjia naēna oi crīcha ʌadara. Maļ oi crīcha ʌadara naēna cawabiē ʌasia. ¹⁰ Idira judiorāra judiorāé ume ābaa ʌʌda bērã ādjirāneba bajānebema dji droma ʌeaa, dji ʌʌʌa ʌeaa bida cawabisia idjira ne jūmane bio ne cawa ʌʌda. ¹¹ Mǎwã osia idjia naārēeda dadjirã Boro Jesucritodeba oida crīcha ʌada bērã. ¹² Dadjirāba ara maļ Jesucritora iǰã panʌ bērã idjaba idji ume ābaa panʌ bērã Ācōrēa ne wayaa neē iwidiidida panʌ. ¹³ Maļ carea mǎa bārāa nǎwã bedea djuburiaya: mǎra bārã carea bia mīga ʌʌmīna jūmawāyã sopuarānadua. Mǎwã bia mīga ʌʌa bārāra Ācōrē ume bia ʌeadamārēã.

Pauloba Epesodebema djabarã carea Ācōrēa iwidiida

¹⁴ Maļ carea mǎra dadjirã Boro Jesucrito Zeza quīrāpita chīrāborode cobebaria.† ¹⁵ Idjia jūma bajāne ʌeara, naļ ējūāne ʌea sida osia idjaba idjideba panʌa.‡ ¹⁶ Idjiderã itea ne erobʌara bio biya quirua. Maļ bērã mǎa iwidi ʌʌa idji Jauredeba idji ʌʌʌara bārāa sode diamārēã. Mǎwã bārāra zarea ʌeadia. ¹⁷ Idjaba iwidi ʌʌa iǰã panʌ bērã Critora bārã sode ʌamārēã. Iwidi ʌʌa bārāra ne jūmane quīrīāneba pananamārēã. Mǎwã zarea ʌeadia bio carra jida panʌ quīrāca. ¹⁸ Maļne bārāba jūma Ācōrē ēberārã ume poya cawadia Crito quīrīāra waiʌʌa ʌʌda, jedea ʌʌda, drasoa ʌʌda, ʌtʌ ʌʌda, idjaba nǎbua ʌʌda. ¹⁹ Ara dadji crīchadeba poya cawadacamīna mǎa iwidi ʌʌa bārāba maļ quīrīāra cawadamārēã. Cawasidara ne jūmane Ācōrē quīrāca ʌeadia.

²⁰⁻²¹ Ācōrēra bio bia quirua! Idji ʌʌʌa dadjirã sode ʌʌdeba waiʌʌara poya oya dadjirāba crīchabada cāyābara wa idjia iwidiidada cāyābara. Djabarã, Jesucrito ume panʌ bērã jewariza Ācōrēa bia bedeadadua! Bia ʌʌa mǎwã ʌaida.

4

Ācōrē Jauredeba djabarāra cacua aba panʌa

¹ Mǎra dadjirã Boro Jesu carea preso ʌʌa. Mǎa bārāa bedea djuburiaya jipa nībadamārēã. Ācōrēba bārāra trʌsia mǎwã

† 3:14 Dadjirã Boro Jesucrito. Griego bedeadē ʌʌʌʌ cartade maļra neēa. ‡ 3:15 Griego bedeadē maļ versīculoda nǎwã ʌʌ ʌʌa: “Idjideba jūma bajānebemarāba, naļ ējūānebemarā bida ādji trʌra edabadaa.”

nĩbadamārēã. ² Crĩcharãnadua bārãra dji dromarãda, ãtebãrã sobiadeba beadadua. Quĩrĩãneba abarica dji droadadua. ³ Jũma odadua ãbaa necai beadi carea. Mãwã ãcõrẽ Jaureba bārã ãbaa bia bãdara ãrĩnaẽa. ⁴ Dadjirãra cacua aba panã. ãcõrẽ Jaure aba bãda eropanã. ãcõrẽba bārãra trãsia abarida jãã pananamārēã. ⁵ Dadjirã Boro Jesura ababãrã bãa. Dadjirãba abari Jesuda ijã panã. Idjaba abari trãneba borocuesidaa. ⁶ ãcõrẽra ababãrã bãa. Idjira jũmarã Zezaa, jũmarã Boroa. Jũma idjiderã soãe bãa idjaba dadjirãneba idjia o quĩrĩã bãra obaria.

⁷ Baribãrã Critoba dia quĩrĩã bada quĩrãca idji biadeba dadjirãza idji itea ne odamārēã awara awara diasia. ⁸ ãcõrẽ Bedeade nãwã bã bãa: Idji ãtaa wãside idjia poyadara preso edesia. Maãbe ne biada ãberãrãa diasia.*

⁹ Idjira ãtaa wãsiada a bãba ¿cãrẽda jara bã? Jara bãa ãtaa wã naẽna idjira ãtãba naã ãjũãnaa zesida. ¹⁰ Dji ãtãba edaa zedadrã wayacusa bajã ãtãara bãmaa wãsia ne jũmada idjideba beadamārēã. ¹¹ Idjiabãrã ãcãrã bãsia idjia diabuedarãda beadamārēã, ãcãrã bãsia ãcõrẽneba bedebadarãda beadamārēã, ãcãrã bãsia bedea bia Critodebemada jaradia nĩbadamārēã, idjaba ãcãrã bãsia idji ãberãrã wagabadada idjaba jaradiabadada beadamārēã. ¹²⁻¹³ Idjia mãwã bãsia ãcõrẽ ãberãrã carebadamārēã, ãdjirã bida ãcõrẽ itea poya bia odamārēã. Mãwã jũma Crito ãberãrã idji cacua abadara zareara wari wãnia aba jũmarãda ãcõrẽ Warra ijã panãneba idjaba cawa panãneba ãbaa bia panebãdadaa. Maãne dadjirãra ne jũmane Crito quĩrãca beadia. ¹⁴ Mãwãra waa warra zaque quĩrãca beadaẽa. Warra zaqueba baridua bedeada ijãbaria. Maã awara ãberãrã cũrũga cawa beaba jaradia panãneba sewada ijãbibadaa nãũrãba jãba ãyã edebãrã quĩrãca. Baribãrã dadjirãra maã quĩrãca beadaẽa. ¹⁵ ãtebãrã quĩrĩãneba wãrã bedeada ãpẽnida panã ne jũmane dadjirã Boro Crito quĩrãca beadi carea. ¹⁶ Idjideba jũma dadjirã idji cacua abadara ãbaa cara panã dji carebadi carea. Dadjirãza odida panã quĩrãca obãdade jũmarãda quĩrĩãneba bia wari wãnia.

Critodeba zocai bai djiwidi erobeara sãwã nĩbadida panã

¹⁷ Bãrãba wãrãda odamārēã mãã dadjirã Boro trãneba naãda jaraya: waa ãcõrẽ adua bea quĩrãca nĩbarãnadua.† ãdjirãra crĩcha siriẽ beadeba nĩbabadaa. ¹⁸ ãdji crĩchara pãĩmane bã bẽrã ãcõrẽnebemada cawãdaca. ãdji so zareaba ãcõrẽra

* 4:8 Salmo 68:18. † 4:17 ãcõrẽ adua bea quĩrãca. Griego bedeade bã bãa: “Judiorãẽ nĩbabada quĩrãca.”

adua pan Δ bĕrā idjia zocai bai dia b Δ da neĕ pan Δ a. ¹⁹ Ādjia cadjirua o pan Δ carea perada Δ ca. Ababe cadjiruada o quĩrĩābadaa. Ne jũma mĩā perada o pan Δ ba sĕnaca.

²⁰ Baribar Δ bārāba Crito ĩjāsidade cawasidaa māwā beadiĕ pan Δ da. ²¹ Wārāda bārāba Jesucritodebemada ũrĩnapeda ĩjāsidaa. ĩjāpedadacarea djabarāba wārā bedea idjidebemada biara jaradiasidaa. ²² Ādjia jaradiapedadara na Δ g Δ a: bārā crĩcha drōāneba waa nĩbarānada naĕna o panana quĩrāca. Bārā crĩcha drōāra jũma ārĩ b Δ a na Δ cacua cadjirua o awua b Δ ba cūrūga erob Δ bĕrā. ²³ Ātebar Δ idu Ācōrĕa bārā crĩchara djiwidida obidada. ²⁴ Ma Δ crĩcha djiwidira Ācōrĕba osia bārāra idji quĩrāca beadamārĕā. Ma Δ bĕrā wua djiwidi j Δ pan Δ quĩrāca crĩcha djiwidideba nĩbadada. Māwā bārāra Ācōrĕ quĩrāpita jipa, biya nĩbadia wārā bedeaba jara b Δ quĩrāca.

²⁵ Ma Δ bĕrā sewara idu b Δ dadua. Ababe wārādr Δ djārā ume bedeadada, jũma dadjirāra abari cacuadebema bĕrā.

²⁶ Quĩrũnibar Δ cadjiruada orānada. Ma Δ quĩrũbira sode ewari aba erobearānada.[†] ²⁷ Diaurua idu cūrūgabirānada.

²⁸ Ne dr Δ abari badara waa ne dr Δ aiĕ b Δ a, ātebar Δ ara idji j Δ waba trajaida b Δ a ne erobai carea. Māwā idjia erobaya ne neĕ quedeara carebai carea.

²⁹ Bedea cadjiruara bedearānada. Ātebar Δ djārā carebadi carea ababe bedea biadr Δ bedeadada. Māwā bārā bedea ũrĩ beara bia panania. ³⁰ Cadjirua o pan Δ ba Ācōrĕ Jaurera sopuabirānada. Ācōrĕba idji Jaureda bārāra diasia sĕyāda bamārĕā. Ma Δ ba cawabi b Δ a bārāra idjiderāda. Idji Jaurera bārā ume baya aba Ācōrĕba idji ēberārā jũma bia b Δ i ewaridaa. ³¹ Jũma bārāba sode biĕ crĩchabadara, sodeba quĩrũbadara, quĕguea bedeadadara, caicayabadara, djārā biĕ jarabadara, idjaba jũma djārā biĕ odi crĩchabada sida āyā b Δ dadua. ³² Sobia beadada. Quĩrā djuburiaya beadada. Bārā biĕ opedadara quĩrādoadada Ācōrĕba bārā cadjirua Critodeba quĩrādoada quĩrāca.

5

Ācōrĕ warrarā sāwā beadida pan Δ

¹ Ācōrĕba bārā, idji warrarāra bio quĩrĩā b Δ a. Ma Δ bĕrā idji quĩrāca beadada. ² Jũmarāda quĩrĩānada Critoba dadjirā quĩrĩā b Δ da unubida quĩrāca. Quĩrĩāneba dadjirā carea ara idjida idu beabisia Ācōrĕa animarā babue diabar Δ quĩrāca. Ācōrĕba ma Δ da bia unusia.

³ Bārāra Ācōrĕ ēberārā bĕrā daunemaniĕ pan Δ a, au Δ da nĩbadiĕ pan Δ a, idjaba djārāneda awuadiĕ pan Δ a.

[†] 4:26 Salmo 4:4.

Mañnebemada ni maãrĩ bida bedeadie panla.* 4 Bedea cadjiruada, siriẽ ða bedeada, ijaramia cadjirua sida bedearãnadua mãwã bedeira biẽ ða bẽrã.† Åtebãrã Åcõrẽa bia ðada adadua. 5 Bãrãba cawa panla daunemabadara, audua nĩbabadara, ne jũma awuabada sida Critoba, Åcõrẽ bida ãdji purude edadaẽda. Ne jũma awua baira jãwaba oda ãcõrẽ epẽ ða quĩrãca ða, Åcõrẽ cãyãbara idjia awua ðada biara epẽ ða bẽrã.

6 Abãba sewadeba cadjiruada odida panlana aibãrã, idu cũrũgabinãnadua. Cadjirua o panl carea Åcõrẽba idji bedea iãjãẽ beara cawa oya. 7 Mañ bẽrã cadjirua obadarã ume abarica orãnadua.

8 Naẽna bãrãra pãĩmanebema basía, baribãrã idira dadjirã Boro ume panl bẽrã bãrãra ãnaanebema. Mañ bẽrã ãnaanebema warrarã quĩrãca nĩbadadua. 9 Ñaane nĩbadibãrã sobia beadia, jipa odia, idjaba wãrãneba nĩbadia.‡

10 Dadjirã Boroa bia unu ðada cawadi carea jãrãdadua. 11 Pãĩmanebemarãba cadjirua obadadeba ne biada zecaa. Mañ bẽrã abarica orãnadua, ãtebãrã cawabidada ãdji obadara cadjiruada. 12 Wãrãda dadjira peradida panla ãdji cadjirua mẽrã obadadebemada bedeadie carea. 13-14 Baribãrã ne jũmada ãnaane ðãbãdade sãwãbãrã ðada ebuda unubibadaa, ãnaane ne jũmada ebuda unubada bẽrã. Mañ carea nãwã jarabadaa:

Arãmadua ða cãĩ ðara. Cadjiruade beu ðada piradrãdua. Mañbe Critoba ðara ãnaane ðaya.

15 Mañ bẽrã quĩrãcuita nĩbadadua. Adua bea quĩrãca nĩbarãnadua, ãtebãrã necawaadeba nĩbadadua. 16 Bãrãba poya obadaza bia odadua, nañ ewaride eberãrãba ne jũma cadjiruada obada bẽrã. 17 Crĩcha neẽ bea quĩrãca bearãnadua, ãtebãrã bio cawadadua cãrẽda dadjirã Boroa obi ðada. 18 Ituaba beu nĩbarãnadua. Mañãba cadjiruada wetara obibaria. Beu nĩbadi cãyãbara Åcõrẽ Jauredeba beadadua. 19 Åcõrẽ Bedeade ða trããbida, djabarãba trããbadada, idjaba Åcõrẽ Jaureba trããbi ða sida dji carebadi carea ãbaa trããnadua. Dadjirã Boroa soðeba trããnadua bia bedeadie carea. 20 Dadjirã Boro Jesucrito trãneba ewariza dadjirã Zeza Åcõrẽa ne jũma carea bia ðada adadua.

Dadji quima ume sãwã beadida panl

21 Crito waya panlneba abarica dji iãjãnadua. §

* 5:3 Ni maãrĩ bida bedeadie panla. Mañ bedeara idjaba nãwã traducida ða: "Nĩbadadua dewararãba ni maãrĩ bida poya jararãnamãrẽã bãrãba cadjiruada o panlãda." † 5:4 Bedea cadjiruada. ãcãrã cartade "sewada" ðã ða. ‡ 5:9 Ñaane nĩbadibãrã. Griego bedeadie ãcãrã cartade ðã ða: "Åcõrẽ Jauredeba nĩbadibãrã." § 5:21 Crito waya panlneba. Griego bedeadie ãcãrã cartade ðã ða: "Åcõrẽ waya panlneba."

²² Wērā quima bara bea, bārāba dadjirā Boro Crito bedea ijā obada quīrāca bārā quima bedeara ijā odadua. ²³ Umaquīrāda idji quima boroa. Ara mañ quīrāca Critora idji ēberārā Boroa idjaba idji ēberārāra idji cacua quīrāca panΛΛ. Idjira ādjirā ĒdrΛ Edabaria. ²⁴ Crito ēberārāba idji bedea ijā obada quīrāca wērāba idji quima bedeara jūma ijā baida bΛΛ.

²⁵ Umaquīrārā, bārā quimara quīrīā beadadua Critoba dadjirā quīrīā bΛda unubida quīrāca. Quīrīāneba dadjirā carea ara idjida idu beabisia. ²⁶ Idjia māwā osia dadjirāra Ācōrē itea bia bΛi carea. Idji bedeaba dadjirā cadjiruara sagasia baidoba sagΛda quīrāca.* ²⁷ Jūma mañgΛra osia dadjirāra idji itea bio biya bΛi carea, jaigua neē, bidrubidrua neē, ni baridua mititia neē bida. Idjia quīrīā basia dadjirāra idji itea biya beadida biē jaradi neē. ²⁸ Ara mañ quīrāca umaquīrāba idji quimara bio quīrīā baida bΛΛ ara idji cacua quīrīā bΛ quīrāca. Umaquīrāba idji quimada quīrīā bΛbΛrΛ, ara idjida quīrīā bΛΛ. ²⁹⁻³⁰ Ni abaΛba ara idji cacuada quīrāmacaa, ātebΛrΛ bia ne co bΛdeba bio wagabaria. Ara mañ quīrāca Critoba idji ēberārāra wagabaria, idji cacua quīrāca panΛ bērā.† ³¹ Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛΛ:

Mañ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ābaa beya.

Māwā cacua aba bΛ quīrāca panania.‡

³² Mañ bedeaba crīcha droma cawaē pananada cawabi bΛΛ.

MΛa jara bΛΛ Crito idji ēberārā ume ābaa panΛnebemada.

³³ Mañnebemada cawabi bΛmīna bādjiza bārā quimara quīrīā beadida panΛΛ ara bādjī quīrīā panΛ quīrāca. Idjaba wērāba idji quimara waya baida bΛΛ.

6

Warrarā djibarirā ume sāwā beadida panΛ

¹ Warrarā, bārā djibarirā bedeara ijānadua dadjirā Boroba quīrīā bΛ quīrāca. MañgΛra jipa bΛΛ. ²⁻³ Ācōrē leyde nāwā jara bΛΛ: “Bārā zezara, bārā papa sida waya pananadua.”* Mañda ijā osidara Ācōrēba nāwā carebayada asia: “Māwā bārāra nañ ējūāne dārā bia duanania.”† Mañ basīa idji leyde naārā carebayada adara.

⁴ Zezarā, bārā warrarāra quīrūbirānadua. ĀtebΛrΛ quīrācuīta jaradia panΛneba idjaba jipa obi panΛneba dadjirā Boroba quīrīā bΛ quīrāca daupēnadua.

* **5:26** Griego bedeade nāwā bΛ bΛΛ: “Dadjirā cadjiruara sagasia baidoba idjaba idji bedeaba.” † **5:29-30** Griego bedeade ācōrē cartade nañ sida bΛ bΛΛ: “Idji djara idjaba idji bawΛrΛ quīrāca panΛ bērā.” ‡ **5:31** Genesi 2:24. * **6:2-3** Exodo 20:12. † **6:2-3** Deuteronomio 5:16.

Nezocarã ädji boro ume säwã beadida panΛ

⁵ Nezocarã, bārã boro nañ ëjũãnebema waya panΛneba idjia jarabΛΓARA soðeba jũma ïjã odadua Crito bedea ïjã o panΛ quĩrãca. ⁶ Ababe idjia aCL BΛde mãwã orãnadua idji ume bia beadi carea. ÅtebΛΓΛ soðeba ïjã odadua bārãra Crito nezocarã bërã. Åcõrëba mãwã quĩrã ðΛa. ⁷ Bārã boroba jara BΛ o panΛne crĩcha biadeba odadua dadjirã Boro Crito itea o panΛ quĩrãca. Crĩcharãnadua ababe nañ dudabema boro itea mãwã o panΛda. ⁸ Bārãba cawa panΛa nezocabΛΓΛ wa nezocaëbΛΓΛ, dadji Boro Critoba dadjirãza bajãne diaya dadjia oða quĩrãca.

⁹ Nezoca bororã, bārã biða bārã nezocara bia odadua. Ådjira waragarãnadua. Quĩrãnebadadua ädji Boro bajãne BΛra idjaba bārã Boroda. Idjia jũmarãda aride cawa obaria.

Dadjirã jũãtrΛdamãrëã Åcõrëba diada

¹⁰ Mañ awara djabarã, dadjirã Boro ΛBΛa waibΛa BΛdeba zarea beadadua. ¹¹ Åcõrëba bārãa diasia cadjiruadebemada jũãtrΛdamãrëã. MañgΛba jũãtrΛ beadadua sordaoba idji jũãtrΛbari jΛbari quĩrãca. Mãwã bārãra zarea beadia diauruba cürũgarãmãrëã. ¹² Dadjirãra ëberãrã ume djõ panΛëa. † ÅtebΛΓΛ jairã cadjirua nañ ëjũã dedaade panΛ ume djõ panΛa. Ådjirãra dji dromaa, ΛBΛa beaa, nañ ëjũã cadjirua bororãa. ¹³ Mañ carea Åcõrëba jũãtrΛdamãrëã diadaba jũãtrΛ beadadua. Mãwã diauruba mã sëbΛΓΛde bārãba poya droadia. Poyadapeda biara zarea beadia.

¹⁴ Mañ bërã wãrã bedea ïjã panΛneba zarea beadadua sordaoba jΛ BΛ bio trãjΛ eroBΛ quĩrãca. Jipa nĩbadadua cadjiruadebemada jũãtrΛdi carea sordaoba ne zareaba idji so ãrΛ jũãtrΛbari quĩrãca. ¹⁵ Bedea bia Åcõrë ume necai baidebemaja jarade wãni carea beadadua sordaoba djõne wãni carea idji jĩrũne jΛbari quĩrãca. § ¹⁶ Mañ awara ne jũmane Critora ïjã pananadua. Mañra sordaoba jũãtrΛbari idji jΛwade eroBΛ quĩrãca BΛa. Diauruba mã sëbΛΓΛde cha uruaba drΛbΛΓΛ quĩrãca BΛa. BaribΛΓΛ bārãba Critoda ïjã pananibΛΓΛ, droadia jũãtrΛbariba cha urua quiabΛda quĩrãca. ¹⁷ Idjaba soðeba bio cawadadua Åcõrëba bārãra wãrãda ëdrΛ edasida. Mañ cawa BΛra sordaoba ne zarea idji borode jΛbari quĩrãca BΛa. Mañ awara Åcõrë bedeara idji Jauredaba bio cawadadua. Åcõrë bedebaba cadjiruara poyabari bërã djõbada neco quĩrãca BΛa.

† 6:12 Èberãrã ume djõ panΛëa. Griego bedeaade nãwã BΛ BΛa: “Djara bara bea ume, oa bara bea ume djõ panΛëa.” § 6:15 Mañ versícùlora idjaba nãwã traducida BΛa: “Bedea bia Åcõrë ume necai baidebemada bio ïjã pananadua zarea panani carea, sordaoba chiradΛga amaaba idji jĩrũne jΛbari quĩrãca.”

18 Ewariza ne jũma carea Ãcõrẽ Jauredẽba idjía iwidi pananadua. Jũma idji õberãrã carea quĩrãcuíta sẽnãẽ idjía iwidi pananadua. 19 Idjaba mã carea Ãcõrẽa iwidi pananadua. Idjía iwidiidua mãa cawabimãrẽã sãwã Critodebemada bedeaida bãda. Mãwã mãa ne wayaa neẽ õberãrãa cawabiya bedeã bia Critodebema Ãcõrẽba naẽna cawabiẽ bãdada. 20 Critoba mãra diabuesia mã bedea jaradiamãrẽã. Jaradia bã carea idira mãra preso bãa. Ãcõrẽa iwidiidua mãa ne wayaa neẽ Critodebemada bedeã carea mã oida bã quĩrãca.

Naã cartade Pauloba jĩrũare bãda

21 Dadjia quĩrãã panã djaba Tiqubicoba mãnebemada bãrãa jũma nẽbãrãya cawãdamãrẽã mãra sãwã bãda idjaba cãrẽda o bãda. Idjira dadjirã Boro nezocaa. Dadjirã Boro trajura ne jũmane bia obaria. 22 Idjira mã bãrãmaa diabuebãrãã cawãdamãrẽã daira sãwã panãda. Idjia bãrãra sobiabiya.

23 Djabarã, mã quĩrãã bãa dadjirã Zeza Ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito biã bãrãra carebadida dji quĩrãã pananamãrẽã idjaba biãra ãã pananamãrẽã. Idjaba quĩrãã bãã ãdji necai bai sida bãrãã dia pananida. 24 Mã quĩrãã bãã Ãcõrẽba idji biãdeba jũma dadjirã Boro Jesucrito wãrãda bio quĩrãã bẽara careba bãida. Bia bãã mãwã bãida.

PILIPO

CARTA PAULOBA ƁAƁA DJABARÃ PILIPO PURUƁEBEMA ITEA

Poa 61are Pauloba naã cartada ƁASIA. Romane preso Ɓaside ƁASICA ƁAA (Hecho 28:16-31). Pilipo 1:13de maãra ebuɗa ƁAA.

Hecho 16:6-40de ƁÁ ƁAA Paulo naãrã Pilipo puruɗaa wãnanebemada. Maã puru dajada Pauloba ƁCɾɾɾ wẽrãrãda unupeɗa Jesucritoɗebemada jaradisia. Wẽrã Lidia abadaba naãrã ijãsia. Idji dede Paulora, idji ume nĩna sida panasidaa. Djabarãda ara maã dede dji jɾre panasidaa ƁAA.

Paulo preso Ɓaside djabarã Pilipo puruɗebemaba idjia paratada diabuesidaa. Ádjia diapedaɗara djaba Epaproditoba edesia. Pauloba naã cartara ƁASIA ádjirãa bia ƁAɗa ai carea. Naãrã Ácõrẽa bia bedeasia (1:1-11). Maãare ádjirãa nẽbɾɾɾɾɾ idji sãwã ƁAɗebemada. Pauloba crĩcha Ɓasia dãrãẽne preso ƁAɗebemada bia ẽdrɾida (1:12-26). Maãare ƁASIA Crito quĩrãca nĩbaɗamãrẽã (1:27deba aba 2:18ɗaa). Maãare ƁASIA Epaproditoba isabe jẽda diabueida idjaba Timoteoba jaradia Ɓamãrẽã diabueida (2:19-30). Maãare ƁASIA ãi jaradia Ɓea carea quĩrãcuiɗamãrẽã (3:1neba aba 4:1naa). Pauloba jĩrũare ƁAɗara 4:2-23de ƁÁ ƁAA.

Pauloba naã cartade naãrã ƁAɗa

¹ Mãra Pauloa. Timoteora mã ume ƁAA. Daira Jesucrito nezocaa. Mãa naã cartara djabarã Pilipo puruɗebemara itea ƁAɾɾɾɾɾ: djabarã wagabadarã, djabarã carebabadarã, jũma Ácõrẽ ẽberãrã Jesucrito ume Ɓearã itea.* ² Daiba quĩrã panɾa dadjirã Zeza Ácõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito biɗa ádji biɗeba bãrãra careba pananida idjaba ádji necai Ɓai sida dia pananida.

Pauloba djabarã carea Ácõrẽa iwidida

³ Mãa bãrã quĩrãnebabɾɾɾɾɾ ƁCõrẽa bia ƁAɗa abaria. ⁴⁻⁵ Ácõrẽa iwidibɾɾɾɾɾ mãa bãrã carea ƁASIDA iwidibaria, bãrãba idji bedeã ijãsida ewarideba ɾtaã bedeã bia Critoɗebemada mã careba jaradia panɾa bẽrã. ⁶ Mãa naãgɾaɗa wãrãda cawa ƁAA: Ácõrẽba bãrã soɗe traju bia jɾwa oɗara biara o wãya aba Jesucrito zebɾɾɾɾɾ. Maãne idjia bãrãra jũma biya o erobaya. ⁷ Bia ƁAA mãa jũma bãrãnebemada mãwã crĩcha Ɓaɗa, bãrãra bio quĩrã ƁA bẽrã. Mã preso ƁAɗe wa

* 1:1 Djabarã wagabadarã. Cãpũrãa bedeade “pastores” o “ancianos” abadaa. Djabarã carebabadarã. Cãpũrãa bedeade “diaconos” abadaa.

bedea bia Critodebemada wārã arada cawabi ðade Ācōrēba idji biadeba bārãra m̄l sida careba ðaa idji bedea jaradia pananamārēã. ⁸ Ācōrēba cawa ðaa m̄la Jesucrito quĩrĩã waibadeba jũma bārãra bio quĩrĩã ðada.

⁹ M̄la Ācōrēa iwidi ðaa bārãra biara dji quĩrĩã beadamārēã, idjida biara cawadamārēã idjaba sãwã nĩbadida panada cawadamārēã. ¹⁰ Mãwã bārãba bio cawadia cãrēda biara ðada idjaba Crito zebade idji quĩrãpita cadjirua neẽ beadia, biẽ jarai sida neẽ beadia. ¹¹ M̄la iwidi ðaa bārãra Jesucritodeba ne jũmane jipa beadamārēã, eberãrãba Ācōrēra dji dromaara ðada adamārēã idjaba idjia bia bedeadamārēã.

Ne jũmane Paulora Crito carea ðaa

¹² Djabarã, m̄la bārãa cawabi quĩrĩã ðaa m̄l preso ðara cadjiruaẽda, ãtebãra careba ðaa eberãrãba bedea bia Critodebemada ãjanamārēã. ¹³ Romanebema boro de wagabada sordaorãba, dewararã bida cawa panãa m̄lra Crito carea preso ðada. ¹⁴ Maã carea zocãrã djabarãba dadjirã Boro Jesudeba biara Ācōrē bedeara ne wayaa neẽ jara nĩnaa.

¹⁵ Wãrãda ãcãra m̄l ume biẽ panã bẽrã Critodebemada jara nĩnaa m̄l cãyãbara cawaara panãana adi carea. Baribãra ãcãra crĩcha biadeba jara nĩnaa. ¹⁶⁻¹⁷ Maãgãrãba quĩrĩãneba mãwã obadaa. Cawa panãa Ācōrēba m̄lra nama ðasida bedea bia Critodebemada wārã arada cawabimārēã. Baribãra ãcãra idjidebemada jara nĩnaa cawaara beada crĩcha panã bẽrã. Crĩcha biadeba mãwã odacaa. Ādjirãba crĩcha panãa maãgãdeba m̄l nama preso ðara wetara sopuabidida. ¹⁸ Baribãra ¿maãda sãwãĩ? Crĩcha biadeba wa crĩcha biẽ panãneba jara nĩnabãra, Critodebemada jara panãa. Maã carea m̄lra ðasrida ðaa.

Idjaba ðasrida baya. ¹⁹ Bãrãba Ācōrēa iwidi panã bẽrã idjaba Jesucritoba diada Jaureba careba ðã bẽrã m̄la cawa ðaa m̄lra namaãba bia edraida. ²⁰ Crito carea m̄lra ni maãrĩ bida pera quĩrĩãẽ ðaa, ãtebãra idjidebemada bedei carea sozarra ðã quĩrĩã ðaa. Mãwã m̄la jũmarãa Critora dji dromaara ðada cawabiya ewariza o babari quĩrãca. Zocai beibãra wa beadibãra, m̄la quĩrĩã ðaa jũmarãba mãneba cawadida Critora dji dromaara ðada. ²¹ Mãmaarã zocai ðade ababe Crito carea baida ðaa, baribãra beuibãra biara baya. ²² M̄l zocai ðade Critodebemada poya jaradia baya. Maã carea m̄la adua ðaa sãwã quĩrĩã ðada, zocai baida wa beuida. ²³ Zarea ðaa jaraida maã umẽbemarã sãlgãda biara ðada. Mãmaarã biara ðaa beuida Crito ume bai carea. ²⁴ Baribãra bãrã carea biara ðaa m̄lra zocai baida. ²⁵ Maã bẽrã cawa ðaa bãrã carebai carea m̄lra wadibida zocai baida idjaba waya bãrã ume abaa baida. Mãwã bãrãba Critora biara ãã panãneba ðasrida panania.

²⁶ Jesucritoba m̄lra wayacusa bārāmaa edebΛΓΛde bārāra idji carea biara b̄Λsrīdadapeda bia jaradia.

²⁷ Jipa n̄bada dua beḏea bia Critodebemaba jara b̄Λ quĩrāca. Māwāra m̄lā bārāda acΛde wāibΛΓΛ, wa bārā ume b̄Λēne bārānebemada ūr̄ibΛΓΛ, cawaya bārāba abari crīchadeba ābaa bio ĩjā panΛda idjaba ābaa bio traja panΛda maļ beḏea biada cawabidi carea. ²⁸ Bārā ume dji quĩrūra ni maārī bida wayarānada. Maļba cawabiya Ācōrēba ādjirāra biē b̄Λida, baribΛΓΛ bārāra ēdrΛ b̄Λida. MaļgΛra Ācōrēba jūma o b̄Λa. ²⁹ Ācōrēba bārāra edaē basía ababe Crito ĩjā pananamārēā, ātebΛΓΛ edasia Crito carea bia m̄igaḏamārēā. ³⁰ Bārāba unusīdaa m̄lra bia m̄iga b̄Λda idjaba idi ūr̄i panΛa wad̄ibida m̄iga b̄Λda.† Ara maļ quĩrāca bārā sida bia m̄iga panΛa.

2

Ācōrēba Crito jūmarā cāyābara dji dromaara b̄Λda

¹⁻² Critoba bārā crīchara careba b̄Λ bērā, idji quĩrāba bārā sora biabi b̄Λ bērā, Ācōrē Jaurera bārā ume b̄Λ bērā, idjia bārāra quĩrā b̄Λ bērā, idjaba quĩrā djuburia b̄Λ bērā m̄lra nāwā bio b̄Λsrīdadabidada: abari crīchada erobeadada, dji quĩrā pananada, idjaba abari crīchadeba jūma oḏada. ³ Djārā cāyābara biara beada crīcha panΛneba ni cārē sida orānada. Idjaba orānada ababe bādji iteabΛΓΛ bia beadi carea. ĀtebΛΓΛ crīchadada dewararāda bārā cāyābara biara beada. ⁴ Ara bādji za bia beadi carea jΛΓΛrānada, ātebΛΓΛ jΛΓΛḏada djārā sida bia beadamārēā. ⁵ Jesucritoba crīcha bada quĩrāca crīchadada:

⁶ Idjira Ācōrēmīna Ācōrēca b̄Λida crīchaca basía.

⁷ ĀtebΛΓΛ idji badada idu b̄Λsia nezoca bai carea. Maļbe dadjirā quĩrāca naļ djarade besia.

⁸ Maļbe edaara besia. Ācōrēba beuida b̄Λada aside idjia ĩjā osia. Crude bia m̄iga beuimīna ĩjā osia.

⁹ Maļ carea bajāne Ācōrēba idjira dji dromaara b̄Λsia. Idjira jūmarā Boroda b̄Λsia.*

¹⁰ Māwā jūma bajāne beara, naļ ējūāne beara, beudarā panabadama beara sida Jesu quĩrāpita chĩrāborode cobedia.

¹¹ Maļne jūmarāba ebuda jaradia Jesucritora jūmarā Boroda idjaba jūmarāda dadjirā Zeza Ācōrēba bia beademia.

Djabarā naļ ējūāne sāwā beadida panΛ

† 1:30 Hecho 16:11-40. * 2:9 Griego bedeaḏe nāwā b̄Λ b̄Λa: “Ācōrēba idjia dji dromaara b̄Λ trāda diasia.”

12 Mā djabarā, mā bārā ume badadeba ātaa Ācōrē bedeara ĩjā o panΛa. Idi māra bārā ume bΛēmīna Ācōrē bio waya panΛneba ĩjā o pananadua idjia bārāra ēdɾΛ edada bērā. 13 ĀcōrēbΛɾΛ bārāra careba bΛa idjia quĩrĩā bΛra o pananamārēā idjaba māwā o quĩrĩā beadamārēā.

14 Idarradaēne, caicayadaēne jūma odadua. 15 Māwā bārāra biē jaradi neē beadia idjaba jipa beadia. Ēberārā bio cadjirua obada tāēna panΛmīna cadjirua neē beadadua. Ācōrē warrarā bērā ādjirā tāēna chĩdau udjizua bea quĩrāca panΛa. 16 Bedea zocai baidebemada ādjirāa ebuda cawabi pananadua. Māwā Crito zebΛɾΛde māra bārā carea bΛsɾidaya. Mañne māa cawaya mΛdji quĩrĩābe nĩbaē basida idjaba mΛdji quĩrĩābe trajaē basida. 17 Dārāēne māra Crito carea beadisicada. Māwā uva ba Ācōrēa wea diada quĩrāca baya. Idjaba bārāba Crito ĩjā panΛra animarā Ācōrēa babue diada quĩrāca bΛa.† Mañ carea māra bārā ume bio bΛsɾida bΛa. 18 Ara mañ quĩrāca bārā sida mā ume ābaa bΛsɾida beadida panΛa.

Timoteo idjaba Epaprodito

19 Dadjirā Boro Jesuba quĩrĩāsira māa Timoteoda isabe bārāmaa wābiya. Māwā idji wayacusa māmaa zebΛɾΛde mā sida bΛsɾida baya bārā sāwā duanΛda cawai bērā. 20 Nama mā ume idji quĩrāca bΛda dewara neēa. Idjia bārāra wārāda careba quĩrĩā bΛa. 21 Jūmarāba ara ādji bia beadida jΛɾΛbadaa Jesucritoba quĩrĩā bΛ jΛɾΛdi cāyābara. 22 BaribΛɾΛ bārāba cawa panΛa Timoteoba biada obarida. Warraba idji zeza carebari quĩrāca idjia bedea bia Critodebemada careba jaradia bΛa. 23 Mā sāwā odida cawasira Timoteora bārāmaa diabueida crĩcha bΛa. 24 BaribΛɾΛ crĩcha bΛa dadjirā Boroba māra carebaida dārāēne mā sida bārāmaa wāmārēā.

25 Bārāba djaba Epaproditoda mā carebamārēā diabuesidaa. Idjia mā ume abarica Ācōrē bedeara jaradia bΛa sordao djō bΛ quĩrāca. Nawena māa idjira jēda wābiya. 26 Idjia bārāra wārāda unu quĩrĩā bΛa. Idjira bio sopua bΛa, bārāba idji cacua biē bΛda ũrĩsidade sopuasida bērā. 27 Wārāda idjira cacua biē basia. Berara beusia. BaribΛɾΛ Ācōrēba idjira quĩrā djuburiasia. Ababe idjida quĩrā djuburiaē basía, ātebΛɾΛ mā sida quĩrā djuburiasia wetara sopuarāmārēā. 28 Mañ bērā māa idjira isabe jēda wābi quĩrĩā bΛa bārāba idji unubΛdade wayacusa bΛsɾidadamārēā. Māwā māra bārā carea mācua sopua baēa. 29 Idjira bio bΛsɾida edadadua dadjirā Boro Jesucritode bērā. Idjida, djabarā idji quĩrāca bea sida bia wayadadua. 30 Critoba obi bΛ carea idjira berara beusia.

† 2:17 Levitico 23:18.

Bārāba jāmaaba māl carea poya odaē panada idjia beui adua osia.

3

Aba Critodra ēpēnida pana

¹ Mañ awara djabarā, dadjirā Boro Jesudeba ḅasrida beadadua. Māa naḷga bedeara naēna ḅadāmīna sēcaa abarida wayacusa ḅai carea. Māwā bārāra cadjiruadebemada waga baya.

² Ēberārā usa quīrāca beadebemada quīrācuitadadua ādjia obadara biē ḅa bērā. Ādjia jaradiabadaa umaquīrā cacuada wēāgoēdida panada Ācōrē ēberārā beadi carea. ³ Baribara dadjirādra dji wārā wēāgopedadarā.* Dadjirābāra Ācōrē Jauredeba idjia bia bedeabadaa. Idjaba Jesucritoba dadjirā carea odara bia jarabadaa. Dadjia naḷ djarade o pana carea Ācōrēba jipa unuida crīchadacaa. ⁴ Māa naḷ djarade bia oda carea māwā crīcha ḅaida ḅamīna māwā crīchacaa. Wārāda bariduaba idjia o ḅa carea Ācōrēba jipa unuida crīcha ḅabara, idji cāyābara mābāra biara māwā crīcha ḅaida ḅa. ⁵ Māl topedadacarea ocho ewari ḅade māra cacua wēāgosidaa. Māra israelerānebema, Benjamiḷneba yōnaa. Māda, māl djibarirā sida hebreorā araa. Pariseo bērā māa judiorā leyra quīrācuiaraa iḷā obadjia. ⁶ Mañ ley bio ēpē ḅada bērā Crito iḷā beara biē oi carea ēpēbadjia. Judiorā leyra jūma iḷā o ḅada bērā ni abaaba poya jaraḷaca basia māra jipaē ḅada.

⁷ Baribara Critoda iḷā ḅa bērā ne jūma māa bia unu ḅadara idira bia unucaa. ⁸⁻⁹ Wārāda māl Boro Jesucrito cawaida ne jūma cāyābara biara ḅa. Māa crīcha ḅadara idji carea jūma igarasia. Jūma maḷgāra nejarra quīrāca unusia Crito cawai carea idjaba idji ume ḅai carea. Māa crīchacaa Ācōrēba Moisea diada leydeba māra idji quīrāpita jipa ḅada. Ātebāra cawa ḅa Crito iḷā ḅa carea Ācōrēba māra jipa unu ḅada. ¹⁰ Māa Critoda biara cawa quīrā ḅa. Idjira Ācōrē ḅadeba ḷrēbasia. Māra ara maḷ ḅadeba idji ume nība quīrā ḅa. Mañ bērā idji bia mīgada quīrāca māra mīga quīrā ḅa, idjaba idji beuda quīrāca beu quīrā ḅa. ¹¹ Māwā quīrā ḅa Ācōrēba māra ḷrēbabi bērā.

¹² Māa jaraē ḅa māra abeda māwā ḅada. Idjaba jaraē ḅa māra abeda jipa ḅada. Baribara māwā ḅai carea māra nocodaa wāa Jesucritoba māra maḷ carea edada bērā. ¹³ Djabarā, māa jaraē ḅa māra wārāda māwā ḅada baribara māa naḷda o ḅa: māa naēna o ḅadara quīrādopeḷa biara

* **3:3** Dji wārā wēāgopedadarā. Mañ bedeaba jara ḅa dadjirāra Ācōrē puruda. Naēna israelerāba jūma ādji umaquīrā cacuara wēāgobadjidaa cawabidi carea ādjirāra Ācōrē puruda.

Crito quĩrãca bai carea nocodaa wãa. ¹⁴ Idji quĩrãca bai carea nãa, Ācõrẽba m̃ra m̃awã bamãrẽã Jesucritodeba tr̃na bẽrã.

¹⁵ Jũma dadjirã Crito bio cawa beaba mañ quĩrãca crĩchadida panΛa. Bãrãba quĩrã awara crĩcha panΛbΛrΛ, sãwã crĩchadida panΛda Ācõrẽba ebuda cawabiya. ¹⁶ BaribΛrΛ dadjirãba cawapedadara jũma ĩjã odida panΛa.

¹⁷ Djabarã, m̃ quĩrãca beadadua. Bãrã tãẽna nĩbasidade daiba unubisidaa sãwã beadida panΛda. Djabarã m̃awã beada epẽ pananadua. ¹⁸ M̃la nañda barima zocãrã bãrãa jarasia idjaba jã bΛba wayacusa jaraya: zocãrã eberãrãba ãdjia o panΛneba unubidadaa Crito crude beudadebema bedeara quĩrãnacada. ¹⁹ Mañ bẽrã beubΛdade Ācõrẽba ãdjirãra jũma biẽ bΛya. Ādji cacuaba quĩrã bΛdrΛ ãdji ãcõrẽa.† Mĩa pera o panΛnebemada bia bedeadadaa. Ababe nañ eñũãnebemada crĩchabadaa. ²⁰ BaribΛrΛ dadjirãra bajãnebemaa. Dadjirã ĒdrΛ Edabarira mamaΛba zeida jãñ panΛa. Idjira dadjirã Boro Jesucrito. ²¹ Idji zebΛrΛde dadjirã cacua beuida bΛra quĩrã awara oya. Mañne idji cacua quĩrãca bio biya beya. Idji ΛbΛadeba m̃awã oya. Mañ ΛbΛadeba idjia ne jũmada poyaya.

4

¹ Mañ carea m̃ djabarã, m̃la jarada quĩrãca dadjirã Boro Jesucritora bio ĩjã pananadua. M̃la bãrãra bio quĩrã bΛa idjaba unu quĩrã bΛa. Bãrã carea m̃ra bio bΛsrĩda bΛa. Bãrãra m̃ bΛsrĩdaa.*

Pauloba djabarãa obida

² M̃la djabawẽrã Evodiaa, djabawẽrã Sintiquea bida bedea djuburiaya ibiadamãrẽã dadjirã Boro Jesucrito ume panΛ bẽrã. ³ Djaba, m̃ ume Ācõrẽ traju obari, m̃la bΛa iwidiya mañ djabawẽrã carebamãrẽã. Ādjida, Clementeda, waabemarã sida m̃ ume bio trajasidaa bedea bia Critodebemada cawabidi carea. Jũma ãdjirã tr̃ra Ācõrẽba idji zocai baidebema cartade bΛ erobΛa.

⁴ Dadjirã Boro Jesucrito ume panΛ bẽrã ewariza bΛsrĩda beadadua. M̃la wayacusa jaraya: ¡bΛsrĩda beadadua! ⁵ Bãrãra eberã biada jũmarãa unubidadua. Dadjirã Boro Jesucrito ze ewarira caita bΛa.

⁶ Baridua carea jũmawãyã crĩcharãnadua, ãtebΛrΛ Ācõrẽa iwidiidadua, idjia bedea djuburiadadua, idjaba ne jũma carea bia bΛada adadua. ⁷ Mañba Ācõrẽba bãrã sora, bãrã crĩcha

† 3:19 Ādji cacuaba quĩrã bΛdrΛ ãdji ãcõrẽa. Griego bedead nãwã bΛ bΛa: “Ādji bidrΛ ãdji ãcõrẽa.” * 4:1 Bãrãra m̃ bΛsrĩdaa. Griego bedead nãwã bΛ bΛa: “Bãrãra m̃ borobarãa.”

sida necai baya Jesucrito ume panla bērã. Mañ necai baira ēberārãba aduba poya cawadaēa.

⁸ Mañ awara djabarã, jūma wārãnebemada, ne jūma dadjia bia unubadadebemada, jūma jipa badebemada, jūma cadjirua neē badebemada, jūmarãba quĩrĩãbadadebemada, jūma bia trã barga badebemada, ne jūma biadebemada, ne jūma dadjia bia jarabadadebema sida crĩcha pananadua. ⁹ Mla jaradiadara, bārãba m̃neba cawapedadara, m̃neba ũrĩpedadara, unupedada sida jūma o pananadua. Mañne Ācõrẽra bārã ume baya idjaba bārãra necai baya.

Djabarãba ne diabuepedada carea Pauloba bia bada ada

¹⁰ Dadjirã Boro Jesucritodeba m̃ra bio basrida bla, bārãba m̃ crĩcha pananeba wayacusa ne diabuesida bērã. Mağara bārãba naēna o quĩrĩã pananamĩna poya odaē basia. ¹¹ Mawã jaraē bla m̃ra ne neē ba bērã. Mla cawasia sawabara necai baida ara m̃djia erobla. ¹² Ne neē bade idjaba aduba erobade sawã baida cawa bla. Mla cawasia bariduade sawã necai baida, jawũã bade idjaba jarra bade, aduba erobade idjaba ne neē bade bida. ¹³ Critodeba jūma poya oya idjia m̃la labada dia ba bērã. ¹⁴ Baribara mla bārãba bia bada aya, m̃ bia m̃ga bade carebapedada bērã. Wārãda bārãba bia osidaa.

¹⁵ Djabarã Pilipodebema, bārãba cawa panla bedea bia Critodebemada naārã ijsidade m̃ sawãnada. Macedonia druadeba dewara druadaa jaradiade waside djabarã dewara purudebemarãba m̃la ne diabuedaē basia. Ababe bārãbala m̃la ne diabuesidaa.† ¹⁶ M̃ Tesalonica purude baside bārãba barima zocãrã ne diabuesidaa carebadi carea. ¹⁷ Mla iwidiē bla bārãba ne diabuedamārẽã, atebala quĩrĩã bla bia o panla carea Ācõrẽba bārãra biara carebaida. ¹⁸ Ne jūma bārãba djaba Epaprodito ume diabuepedadara mla edasia. Mañ bērã aduba erobla. Mağaba m̃ra bia baya. Bārãba diabuepedadara quera tũãpa Ācõrẽa diaa quĩrĩca bla. Mañra Ācõrẽba bia unu bla. ¹⁹ Wārãda jūma bārãba neē panla m̃ Ācõrẽba ne jūma erobadebemada Jesucritodeba diaya. ²⁰ Mañ bērã ewariza dadjirã Zeza Ācõrẽa bia bedeadida panla. Bia bla mawã baida.

Pauloba jĩrũare bada

²¹ Jūma Ācõrẽ ēberãrã Jesucrito ume beaa jaradadua mla quĩrĩã bada adjirãra bia duananida. Djabarã m̃ ume panla bida quĩrĩã panla bārãra bia duananida. ²² Jūma Ācõrẽ ēberãrã namabemarãba quĩrĩã panla bārãra bia duananida. Djabarã Romanebema boro itea traja panla biara mawã jara panla.

† 4:15 Hecho 18:5.

23 Mãa quĩrĩã ðÀa dadjirã Boro Jesucritoba idji biaðeba
bãrãra careba ðaida.†

† 4:23 Griego bedede ãCAGΛ cartade naĩ sida ðÁ ðÀa: “Bia ðÀa mãwã ðaida.”

COLOSA

CARTA PAULOBA BΛDA DJABARĀ

COLOSA PURUÐEBEMA ITEA

Poa 60are Paulo preso baside naļ cartada bΛsia. Carta Pilemoļ itea diabueside naļ carta sida Romaneba diabuesica bΛa. Djabarā Colosade beaba, Laodiceade bea biða ledamārēã diabuesia (4:16).

Paulora Colosadaa wāca basia (2:1). Epaproba naārã bedea bia Jesucritodebemada jarade wāsia (1:5-7). Djabarā Colosade, Laodiceade, Hierapolide bearāa jaradia babadjia (4:12-13). Maļgārã purura abari druade panasidaa.

Eapro baside λcλrλba crīcha ãi beada ēpē panesidaa. λcλrλba Ācōrēa bia bedeadī cāyābara bajānebema nezocarāa bia bedeadadjidaa. Dewararāba jarabadjidaa abaλba ādji leyda ēpēibλrλ cadjiruada oēda. Maļ carea Epaproba Pauloa jarade wāsia. Pauloba naļ cartara bΛsia djabarāba sewara ijārānamārēã idjaba Jesucritora dji dromaara bΛda cawadamārēã (1:15-23; 2:6-23). Maļ awara Pauloba naļ cartade bΛsia djabarā carebai carea jaradia basida (1:24deba aba 2:5daa). Maļare bΛsia djabarāra sāwã nībadida panλda (3:1neba aba 4:6daa). Djabarā itea jīrūare bΛdada 4:7-18de bΛa.

Naļ cartade Pauloba naārã bΛda

¹ Māra Paulo. Ācōrēba quīrīãna bērã māra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirā djaba Timoteora mļ ume bΛa. ² Māa naļ cartara bλbλrλa Ācōrē ēberārã Jesucrito ijā bea Colosa puruðebema itea. Daiba quīrīã panλa dadjirā Zeza Ācōrēba idji biadeba bārāra careba baida, necai bai sida dia baida.*

Djabarā carea Pauloba Ācōrēa iwidida

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa iwidibλdaza daiba bārã carea bia bΛada abadaa. ⁴ Daiba ūrī panλa bārāba Jesucritora ijā panλa idjaba jūma Ācōrē ēberārāra bio quīrīã panλda. ⁵⁻⁶ Bārāra māwã panλa, cawa panλ bērã Ācōrēba bārã itea nebiada bajāne waga eroβda. Maļgārã bārāba naēna ūrīsidea wārã bedea Jesucritodebemada bārāma jūēside. Maļ bedeara jūma druaza wari wāa idjaba zau bΛa bārāma zau bλ quīrāca. Bārāba maļ bedea naārã ūrīsideade Ācōrēba idji biadeba bārāra wārāda ēdrλ edaida bio cawasidaa. Maļ ewarideba λtaa maļ bedeara bārāma bio zau bΛa. ⁷ Maļ

* 1:2 Dadjirā Zeza Ācōrēba. Griego bedeadē λcλrλ cartade bλ bΛa: “Dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito biða.”

bedeara djaba Epaproba bārāa cawabisia. Idjira daiba wārāda quīrīā panΛa. Dai ume abarida o ʘΛa. Idjira Crito nezocaa. Bārā carebai carea ne jūmane jipa obaria.† ⁸ Idjia daia jarasia bārāra Ācōrē Jauredeba wārāda dji quīrīā panΛa.

⁹ Māwā ūrīpedadeba ātaa daiba bārā carea ewariza Ācōrēa iwidi panΛa idjia obi quīrīā ʘΛra bārāa jūma cawabimārēā idjaba crīcha cawaada, necawaa sida idji Jauredeba jūma diamārēā. ¹⁰ Māwā bārāra poya jipa nībaēia dadjirā Boroba quīrīā ʘΛ quīrāca idjaba ne jūmane idjia bārāra bia unuya. Wārāda bārāba ne jūma bia o panΛneba nejō bia zau ʘΛ quīrāca duanania idjaba Ācōrēra biara cawa wānia. ¹¹ Daiba Ācōrēa iwidi panΛa idji ʘʘΛa waiʘΛa ʘΛdeba bārāra zarea ʘΛmārēā. Maʘba bārā bia mīga panΛra, bārā biē o panΛ sida bia droaēia. ¹² Māwā ʘΛsrida dadjirā Zeza Ācōrēa bia ʘΛada adia. Bārāra jūma idji ēberārā ume bia ʘΛsia idjia erobΛdebemada bajāne edadamārēā. ¹³ Ācōrēba dadjirāra diauru jΛwaedabemada ēdrΛ edapeda ʘΛsia idji Warra quīrīā ʘΛba pe erobamārēā. ¹⁴ Idji Warraēba Ācōrēba dadjirāra cadjiruadebemada ēdrΛ edasia.‡ Dadjirāba cadjirua opeadaara jūma quīrādoasia.

Critora ne jūma cāyābara dji dromaara ʘΛa

¹⁵ Dadjia ununaca Ācōrēra Jesucritodeba unubadaa. IdjidrΛ Ācōrē Warra iwina bērā ne jūma Ācōrēba oda Boroa.

¹⁶ Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia. Bajāne beada, naʘ ējūāne beada, dadjia unubadada, dadjia ununaca sida jūma osia.

Jūma ununaca bororāda, dji dromarāda, dji ʘʘΛa bea sida osia. Ācōrēba ne jūmada Critodeba osia idjaba Crito itea osia.

¹⁷ Ne jūma oi naēna Critoda ʘΛsia. Ne jūmada idjideba beaa.

¹⁸ Critora idji ēberārā boroa. Idjideba ādjirāra beaa. Idjida ewariza zocai ʘai carea naārā ʘrēbasia. Maʘ bērā ne jūma cāyābara dji dromaara ʘΛa.

¹⁹ Ācōrēba quīrīāsia Critora ara idji quīrāca ʘaida.

²⁰ Idjaba quīrīāsia Critodeba ne jūma bajānebemada, naʘ ējūānebema sida idji ume bia beadamārēā.

Maʘ bērā Crito crude oa erozoadadeba idji ume necai ʘΛsia.

²¹ Cadjirua o panΛneba bārāda naēna Ācōrēnebemada jīga beasia idjaba biē crīcha panΛneba Ācōrē ume dji quīrūda beasia. ²² BaribΛrΛ Crito beudadeba Ācōrēba bārāra idji ume bia ʘΛsia idji quīrāpita cadjirua neē, biē jaradi neē

† 1:7 Bārā carebai carea. Griego bedeaēe ʘΛrΛrΛ cartade ʘΛ ʘΛa: “Dai carebai carea.” ‡ 1:14 ĒdrΛ edasia. Griego bedeaēe ʘΛrΛrΛ cartade ʘΛ ʘΛa: “ĒdrΛ edasia idji oadeba.”

beadamārēã. ²³ Mañ bēřã Crito bio ïjã pananeba zarea beadida panaa. Bedea bia Critodebema bārãba ũrĩpedadara igaradiē panaa, aṭebara Ācōrēba diai jaradada jã pananida panaa. Mañ bedea biara jūma nañ ějũãne jaradia panaa. Ara mañ bedeada m̃a bida jaradia ba.

Pauloba djabarã carebai carea jaradia bada

²⁴ Idira m̃a bārã carebai carea bia mĩga bamĩna basrida ba. Idjaba Crito carea wadibida wetara bia mĩgaida ba bēřã bia mĩga nĩbaya jūma idji ēberãrã carebai carea. ²⁵ Ācōrēba m̃ra idji ēberãrã nezocada basia. Mañ bēřã idji bedeara jūma daucha bārãa jaradia ba. ²⁶ Mañ bedeara drōã naēnabema ewaride Ācōrēba cawabiē basia, baribara idira idji ēberãrãa cawabisia. ²⁷ Mañ bedea bia quiru cawabiē badara idjiderã dji judiorãea bida cawabisia. Mañ cawabiē badara naḡaa: Critora bārã sode ba. Idjideba cawa panaa idji bia quirudebemada edadida.

²⁸ Jūma crĩcha cawaadeba daiba Critodebemada jūmarãa jaradia panaa jipa nĩbadamārēã. Mãwã daiba jūmarãda Critodeba ne jūmane jipa panada Ācōrēa unubidia. ²⁹ Mañ carea m̃ra ãnãũē traja ba Critoba idji abaa waiba dia badeba.

2

¹ M̃a quĩrĩã ba bārãba nañda cawadida: m̃ra bio traja ba bārã Colosadebemarãda, djabarã Laodicea purudebemada, jūma djabarã m̃ ununaca sida carebai carea. ² M̃a quĩrĩã ba jūmarãda sodeba zarea beadida, quĩrĩãneba abaa bia duananida, idjaba wãrã crĩcha cawaa eropananeba bia duananida. Mãwãbãra Ācōrēba naēna cawabiē badara cawadia. M̃ra Critoa. ³ Idjiabara Ācōrē necawaada, crĩcha cawaa sida poya diaya. Mañ necawaara, crĩcha cawaa sida bio bia panaa. ⁴ Jūma maḡara m̃a jara ba ni ababa sewa jaradia pananeba bārãra cūrũgarãnamārēã. ⁵ M̃ra bārã ume baēmĩna crĩchadeba bārã ume ba. M̃a cawa ba bārãra abaa bia duanada idjaba Critora bio ïjã panada. Mañ carea basrida ba.

Zocai bai djiwidi Critodeba eropana

⁶ Bārãba dadjirã Boro Jesucritora ïjãpedada bēřã idjideba nĩbadadua. ⁷ Idjideba zarea pananadua bio carra jida pan quĩrãca, de baubawa ba quĩrãca. Idjira bio ïjã pananadua djabarãba jaradiapedada quĩrãca. Mañ awara ewariza Ācōrēa bia baada adadua.

⁸ Quĩrãcuita beadadua ni ababa bārãra cūrũgarãnamārēã dadji carebaca wãrãē crĩchadeba. Jūma maḡara drōã naēnabema crĩchaa, nañ ějũãnebema crĩchaa. Bedea

Critodebemaēa. ⁹ Critora naļ djarade basimīna wārāda Ācōrē basia. ¹⁰ Bārāra Crito ēberārā bērā idjideba ne jūmada eropanā Ācōrē ume bia beadi carea. Idjidra jūma dadjia ununaca dji droma bea Boroa. ¹¹ Bārāra idji ēberārā bērā cacua wēāgopedada quīrāca panā. Baribara maļgāra jawaba odaēa. Ātebāra jara bāa bārāra naļ djaraba cadjirua o quīrā badebemada ēdrāsidadā. Maļgā cacua wēāgōdara Critobara osia. ¹² Ācōrēba idji abādeba Critora ārēbabisia. Bārāba Ācōrēra māwā abā bāda ijāpedada bērā borocuesidade unubisidā Crito ume jousidadā idjaba Ācōrēba bārāra idji ume ārēbabisida.

¹³⁻¹⁴ Naēna cadjirua o panāneba bārāra beu beasia. Maļne naļ djaraba cadjirua o quīrā bāra ēpēbadjidā.* Baribara Ācōrēba bārāra Crito ume zocai basia. Wārāda cadjirua o panā carea dadjirāba Ācōrēa ne diai bara panasidā. Ācōrē leyde bā bāa dadjirāra beudida panāda. Baribara Crito crude beuside Ācōrēba maļ diai bara pananara jūma jōbisia. Jūma dadjia cadjirua opedadara idjia quīrādoasia. ¹⁵ Crito crude beuside Ācōrēba jūma dadjia ununaca dji droma beara poyasia. Māwā poyadara idjia jūmarāa cawabisia.

¹⁶ Maļ bērā bārāba cobada carea, dobada carea bida ēberārāba biē jaradibara, ādji bedeara ijārānada. Bārāba ewari droma wagadaca carea, jedeco djiwidi wagadaca carea, ānāūbada ewari wagadaca carea bida ādjirāba biē jaradibara, ijārānada. ¹⁷ Jūma maļgāba Ācōrēba oidebemada jarijaria unubi basia. Baribara Ācōrēba oi jaradara Critodeba jūma osia.

¹⁸ Maļ carea abāba bārāba nebiada bajāne edadaēana adibara, ijārānada.† Māwā bedeadadara djārā cāyābara edaara bea quīrāca nībabadamīna dji dromarāda crīchabadaa. Ādjirāba bajānebema nezocarāa bia bedeadada. Cāimocara quīrāca unupedadada biara jaradiabadaa. Baribara ara ādji crīchadeba māwā jaradiabadaa idjaba māwā crīcha panāneba djārā cāyābara biara beada crīchabadaa. ¹⁹ Ādjirāra dadjirā Boro Crito ume panāēa. Baribara Crito ēberārāba idjideba ne jūmada eropanā idji ume ābaa bia panani carea. Idjideba dadjirāra waribadaa Ācōrēba waribi bā quīrāca.

²⁰ Bārāra Crito ume ābaa beusida bērā naļ ējūānebema crīchara ēpēniē panā. Maļda cārē cārēā wadibida maļ crīchara ēpē panā naļ ējūānebemarāba ēpēbada quīrāca?

* **2:13-14** Naļ djaraba cadjirua o quīrā bāra ēpēbadjidā. Griego bedeadē bā bāa: “Cacua wēāgōē panāneba.” † **2:18** Bārāba nebiada bajāne edadaēana adibara. Griego bedeadē maļba idjaba jara bāa: “Abāba bārāda dji biaēana adibara.”

²¹ Nāwā jarabadaa: “Jālgara tārānada, jari bāra corānada, jidarānada.” ²² Jūma maāra naā ējūānebema crīcha. Maā crīcha beara ēpēniē panā jūma dadjia copedadara, dopedada sida jōbari bēra. ²³ Wārāda maā crīcha ēpē beara ne cawa beaca beaa. Ādjia jarabadaa ara dadjiduba ne obi panāneba Ācōrēra poya bia ēpēnida, djārā cāyābara edaara nībadida panāda, idjaba ara daduba puadeba bia mīga beadida panāda. Baribāra jūma maāgāba dadji cacuaba cadjirua o quīrā bāra jōbicaa.

3

Bajānebemada jārādida panā

¹ Bārāra Crito ume ārēbapedada bēra bajānebemada jārā pananada. Mama Critora Ācōrē jāwa araare chūma.

² Bajānebemada crīcha pananada. Naā ējūānebemada crīcharānada. ³ Bārāra Crito ume beupedada bēra idji ume zocai panā. Maā zocai baidebemada ēberārāba cawadāca. Baribāra Critora Ācōrē ume zocai bā bēra, bārā sida Ācōrē ume zocai panā. ⁴ Bārāba Critodeba zocai baira eropanā.* Ara idjida waya unubibāde bārāra idji ume panania. Maāne idji quīrāca quīrāwārēā panania.

Critodeba dadjirā djiwidida panena

⁵ Maā bēra jūma naā ējūānebema crīcha bārā sode bāra igaradada. Auda nībarānada, mīā perada orānada, bārā cacuaba cadjirua o awua bāra orānada, crīcha cadjiruara ēpērānada, idjaba ne awua bearānada. Ne awua bāba Ācōrē cāyābara maāda biara ēpēbari bēra jāwaba oda ācōrē ēpē bā quīrāca bā. ⁶ Jūma maā cadjirua carea Ācōrēba idji ijāē beara cawa oya.† ⁷ Bārā sida naēna māwā nībadjidaa. ⁸ Jālbe bārā sodeba quīrūbadara, quēguea bedebadara, djārā biē obadara, djārā biē jarabadara, bedea cadjirua jarabada sida jūma igaradada.

⁹ Djārā sewa orānada. Bārāra naēna cadjiruaē pananada ēdrāsidaa. Bārāba cadjirua obadapedadara idu bāsidaa. ¹⁰ Wua djiwidi jābāda quīrāca bārāra djiwidida panesidaa. Ācōrēba māwā osia. Maā awara bārāra biara o wāa idji quīrāca beadamārēā idjaba idjida biara cawadamārēā. ¹¹ Ācōrēba māwā oda bēra idji quīrāpita griegora judio ume abaria. Cacia wēāgo beara cacua wēāgoē bea ume abaria. Drua āibemada, ne adua bā ēberāda, nezocada, nezocāē sida abaria. Critoda dji biara bā. Idjira jūmarā sode bā.

* **3:4** Bārāba. Griego bedeaē ācāra cartade bā bāa: “Dadjirāba.” † **3:6** Idji ijāē beara. Griego bedeaē ācāra cartade maāra neēa.

¹² Ācōrēba bārāra quĩrĩāneba edasia idji itea bia beadamārēã. Mañ bēã djārāra quĩrã djuburia beadadua. Ēberã biada beadadua. Bārāra djārã cāyābara biara beada crīcharānadua. Jūmarã ume crīcha biadeba beadadua. Ne jūmane droadadua. ¹³ Jūmarã ume droa cawa beadadua. Abaλba biē osira mañ biē odara quĩrãdoadadua. Bārāba biē opeadara dadjirã Boroba quĩrãdoada quĩrãca bārã bida quĩrãdoadadua. ¹⁴ Mañ awara biara jūmarã ume dji quĩrĩã duananadua. Māwã bārāra jūmarã ume ābaa bia duania. ¹⁵ Bārāra cacua aba λ quĩrãca panλ bēã Ācōrēba bārāra trλsia ābaa necai duananamārēã. Critoba necai baira bārã sode dia λa.† Mañba cawabiya cārēda odida panλda. Mañneba beadadua. Idjaba Ācōrēa bia λada adadua.

¹⁶ Bedea Critodebemara bārã sode erobeadadua. Jūma Ācōrē necawaadeba dji jaradiadadua idjaba dji carebadadua biara ijāni carea. Ācōrē Bedeade λ trλābida, djabarāba trλābadada, Ācōrē Jaureba trλābi λ sida Ācōrēa trλānadua. Sodeba bia jara panλneba trλānadua. ¹⁷ Bārã bedebada, ne obada bida jūma odadua dadjirã Boro Jesuba quĩrĩã λ quĩrãca. Idjideba dadjirã Zeza Ācōrēa bia λada adadua.

Djabarã ādji ēberārã ume sãwã beadida panλ

¹⁸ Wērã quima bara bea, bārã quimaba jara λara ijā odadua. Dadjirã Boro Jesu ume panλ bēã māwã odida panλa. ¹⁹ Umaquĩrã quima bara bea, bārã quimada quĩrĩānadua. Ādjirã ume quĩrũ bearānadua.

²⁰ Warrarã, bārã djibarirã bedeara ne jūmane ijānadua. Ācōrēba maλgara bia unu λa. ²¹ Zesarã, bārã warrarãra quĩrũbirānadua so ārĩrānamārēã.

²² Nezocarã, bārã boro nañ ējũānebemaba obibara jūma ijā odadua. Ababe idjia aλ λade idji ume bia beadi carea orānadua. Ātebala Ācōrēra waya panλ bēã biadeba jūma odadua. ²³⁻²⁴ Jūma bārāba o panλra zoqueadeba odadua dadjirã Boro itea o panλ quĩrãca. Ababe ēberārāba bia unamārēã orānadua. Bārāra dadjirã Boro Crito nezocarã. Bārāba cawa panλa idji itea bia o panλbari idjia bārā ne diaida. ²⁵ Baribara dji biē o λara Ācōrēba cawa oya. Ācōrēba jūmarāda aride cawa obaria.

4

¹ Nezoca bororã, bārã nezocarã ume jipa odadua. Bārã bida Boroda bajāne eropanλda cawa panλa.

† 3:15 Critoba. Griego bedeade λCARλ cartade λλ λa: "Ācōrēba."

² Ewariza Ācōrēa iwidi pananadua. Iwidib_Λdade dau _Λba beadadua idjaba bia _Λada adadua. ³ Dai carea iwidi_Λdada Ācōrēba eda wābadara ewab_ΛΓ_Λ quīrāca idu Critodebema naēna cawabiē badada jaradiabimārēā. Ma_Λ jaradia _Λ carea m_Λra preso _Λā. ⁴ Iwidi_Λdada m_Λā ebuda jaradiai carea m_Λā oida _Λ quīrāca.

⁵ Crito i_Λjāē bea tāēna crīcha cawaadeba nībadadua. Ewariza j_ΛΛ_Λdada idjidebemada ādjirāa cawabidi carea. ⁶ Bedea biadeba bedeadadua jūmarāba bia ūrīnamārēā. Māwā Critodebema iwidi_Λdade bārāba cawa beadia sāwā panunida pan_Λda.

Pauloba na_Λ cartade jīrūare _Λada

⁷⁻⁸ M_Λā quīrīā _Λ djaba Tiqicoda bārāmaa diabue_ΛΓ_Λ m_Λnebemada cawa_Λamārēā idjaba sobi_Λamārēā. Idjia m_Λ ume ābaa Ācōrē trajura ne jūmane bia o _Λā. Idjia daidebemada bārāa jūma cawabiya. ⁹ Jāmabema djaba Onesimoda djaba Tiqico ume diabue_ΛΓ_Λā. Idjia ne jūmane jipa o _Λā idjaba daiba idjira quīrīā pan_Λā. Tiqicoba, Onesimo bida bārāa nē_ΛΓ_Λdia jūma nama sāwā nūm_Λda.

¹⁰ Djaba Aristarcoda m_Λ ume ābaa preso _Λā. Idjia quīrīā _Λā bārāra bia duananida. Bernabe djabawarra Marcoba quīrīā _Λā bārāra bia duananida. Idjidebemada m_Λā naēna cartade _Λasia. Idjira bārāmaa wāib_ΛΓ_Λ, bia edadadua. ¹¹ Idjaba djaba Jesu, Justo abadaba quīrīā _Λā bārāra bia duananida. Djabarā judiorānebema ma_Λ ūbeabe pan_Λba nama m_Λ careba jaradia pan_Λā ēberārāba Ācōrēra ādjirā Boroda _Λdamārēā. Ma_Λ djabarāneba m_Λra sobia babaria. ¹² Jesucrito nezoca jāmabema Epaproba quīrīā _Λā bārāra bia duananida. Idjia ewariza Ācōrēa iwidi babaria bārāra ne jūmane zarea beadamārēā, bio i_Λjā pananamārēā, idjaba jūma Ācōrēba obi quīrīā _Λada cawa_Λdape_Λda i_Λjā odamārēā. ¹³ M_Λā jaraya: djaba Epaproda wārāda traja _Λā bārāra, jūma djabarā Laodicea purudebemara, Hierapoli purudebema sida carebai carea. ¹⁴ Djaba nēārā diabari Lucaba quīrīā _Λā bārāra bia duananida. Idjira daiba quīrīā pan_Λā. Djaba Demā bida quīrīā _Λā bārāra bia duananida.

¹⁵ Dadjirā djabarā Laodicea purudebemarāa jara_Λdada m_Λā quīrīā _Λada ādjirāra bia duananida. Dadjirā djabawērā Ninpaa, jūmarā djabarā idji dede ābaa dji j_Λrebadarāa bida jara_Λdada m_Λā quīrīā _Λada ādjirāra bia duananida.

¹⁶ Bārāba na_Λ carta a_Λpedadacarea djabarā Laodicea purudebemarāa bida a_Λbi_Λdada. Bārā bida carta m_Λā ādjirāa diabuedara a_Λdadua. ¹⁷ Djaba Arquipoa jara_Λdada: “Dadji Boroba obi _Λara jūma quīrācu_Λta o badua.”

18 Mãra Paulo. Ara mãdji jΛwaba bΛbΛrΛa mãa quĩrĩã bΛda bãrãra bia duananida. Mã preso bΛ carea Ãcõrẽa iwidi pananadua. Mãa quĩrĩã bΛa Ãcõrẽba idji biadeba bãrãra careba baida.

1 TESALONICA

NABEMA CARTA PAULOBA BΛDA

DJABARĀ TESALONICA PURUDEBEMA

ITEA

Paulo naãrã Tesalonica puruđaa wānanebemada b́l b́a Hecho 17:1-10de. Tesalonicadeba Bereadaa wāsia. Mama b́ba Atena puruđaa wāsia. Mama b́bde Timoteora jēda Tesalonicadaa diabuesia. Maãne Paulora Corintodaa wāsia. Tesalonicadeba Timoteora Silvano ume Paulomaa wāsidaa. Djabarã Tesalonicadebemada nēb b́r b́pedada bēřã Pauloaba nabema carta djabarã Tesalonicadebema itea b́asia. Poa 51ne Corintodeba diabuesia.

Maã nabema cartade Pauloaba djabarã carea Ācōrēa bia b́lada asia (1:1-10). Maãare quĩrānebabisia ādjirã tāēna bia nĩbadadebemada (2:1-16). Maãare b́asia ādjirãda crĩcha b́l bēřã ac b́de wā quĩrã b́da (2:17deba aba 3:5đaa). Maãare b́asia Timoteoba ādjirã bia jaradadebemada (3:6-13). Maãare b́asia sãwã djabarãra nĩbadida pan b́da (4:1-12). Maãare b́asia Crito zeidebemada (4:13deba aba 5:11đaa). Pauloaba djabarã itea jĩrũare b́dada 5:12-28de b́a.

Naã cartade Pauloaba naãrã b́ada

¹ M̃ra Pauloaba. Naã cartara b́b b́r b́a djabarã Tesalonica purudebemarã itea. Bãrãra dadjirã Zeza Ācōrēnea, dadjirã Boro Jesucritodea. Djaba Silvanoda, Timoteo sida m̃ ume pan b́a. Daiba quĩrã pan b́a dadjirã Zeza Ācōrēba, dadjirã Boro Jesucrito bida ādji biadeba bãrãra careba pananida, necai bai sida bãrãra dia pananida.

Djabarãba bia opedada

² Daiba ewariza Ācōrēa iwidib b́dada bãrã carea bia b́lada abadaa. ³ Daiba dadjirã Zeza Ācōrē quĩrãpita ewariza quĩrãneba pan b́a bãrãba Ācōrē ĩjã pan b́neba biada o pan b́da, quĩrãneba dji careba pan b́da, idjaba bia mĩga pan b́mĩna dadjirã Boro Jesucritoba nebia diamãrēã j̃ã pan b́ra quenat b́deã pan b́da.

⁴ Djabarã, Ācōrēba bãrãra bio quĩrã b́a. Daiba cawa pan b́a idjia bãrãra edasida. ⁵ Daiba bedeaba bia Critodebema bãrãra jaradiasidade ara jãwã bedeadaẽ basia. Āteb b́r maã bedeara wãrã arada cawa pan b́ bēřã Ācōrē Jaure b́badeba bedeasidaa. Bãrãba cawa pan b́a दौरa sãwã bãrã tāēna nĩbasidada bia pananamãrēã. ⁶ Ara maã quĩrãca bãrãba ěpēsidaa. Dadjirã Boro nĩbada quĩrãca ěpēsidaa. Bãrãra bio

bia mĩga panΛmĩna Ācōrē Jaureba bΛsrida dia bΛdeba bedea Critodebemara ĩjāsidaa.* 7 Māwā jūma Crito ĩjā bea Macedonia druadebemaba, Acaya druadebemaba bida bārāneba unusidaa sāwā nĩbadida panΛda. 8 Ādjirā awa bārāneba dadjirā Boro bedeara ũrĩnaē basía, ātebΛrΛ druazabemaba cawasidaa bārāba Ācōrēra ĩjā panΛda. Mañ bērā ĩdaiba bārānebemada cārēda jaradi? 9 ĀdjirābΛrΛ jara panΛa sāwā bārāba दौरa bia edasidada, idjaba jΛwaba oda ācōrē beara igarasidada Ācōrē wārāda zocai bΛ ĩjāni carea. 10 Ādjirāba jara panΛa sāwā bārāba Ācōrē Warra Jesu bajāneba zeida jΛā panΛda. Ara mañ Jesuda Ācōrēba ĩrēbabisia. Idjia dadjirāra Ācōrēba cawa ode zeidebemada ēdrΛ edasia.

2

Pauloba Tesalonica purude oda

1 Djabarā, bārāba cawa panΛa dai bārāma panasidade dadji quĩrĩābe pananaē basida. 2 Cawa panΛa bārāmaa wāni naēna Pilipodebemarāba दौरa biē jarasidada idjaba biē osidada.* Mañ awara bārāma jūesidade zocārāba quĩrĩānaē basía daiba jaradiadida. BaribΛrΛ Ācōrēba carebasia idji bedea biada bārāa ne wayaa neē jaradiadamārēā. 3 Daiba crĩcha biaēneba wa sewadeba bārāa jaradiadaē basía. Idjaba bārāra cūrūgadida crĩchadaē basía. 4 ĀtebΛrΛ Ācōrēba bia ununa bērā दौरa bΛsia idji bedea bia Critodebemada jaradiadamārēā. Mañ bērā daiba jaradia panΛa. Daiba jΛrΛdaē panΛa ēberārāba bia ununamārēā ātebΛrΛ quĩrĩā panΛa dadji so acΛ bΛ Ācōrēba bia unumārēā. 5 Bārāba cawa panΛa daiba bedea bia quirudeba jaradiadaē panasidada. Idjaba parata edadi carea sewadeba jaradiadaē basía. Mañra Ācōrēba cawa bΛa. 6-7 Daiba jΛrΛdaē panasidaa bārāba, dewararā bida daida bia jaradamārēā. Mañ awara दौरa Critoba diabuedarā bērā iwididida panasidaa bārāba ne diadamārēā. BaribΛrΛ iwididaē basía. ĀtebΛrΛ quĩrĩāneba daiba bārāra careba panasidaa dji papaba warra zaquerā wagabari quĩrĩāca. 8 Daiba bārāra bio quĩrĩā panΛ bērā ababe bedea bia Ācōrēnebemada bārāa jaradiadaē basía, ātebΛrΛ ne jūmaneba carebadi carea panasidaa. 9 Djabarā, bārāba cawa panΛa daiba bedea bia Ācōrēnebemada bārāa jaradia panasidade āsa diamasi bida ĩnāũnaē dewara traju sida obadjidada parata edadi carea. Quĩrĩānaē basía bārāba daia ōgo ne dia panΛneba bia mĩgadida.

* 1:6 Hecho 17:1-10. * 2:2 Hecho 16:11-40.

¹⁰ Bārāba cawa pan Λ a, Ācōrē biēda cawa β Λ a दौरा bārā dji Crito ĩjā bea tāēna biya, jipa, biē jaradi neē nībasidada. ¹¹ Ma Λ awara cawa pan Λ a zezaba idji warrarā ume obari quīrāca daiba bādjiza sobiabisidada idjaba jipa nībaēdamārēā jara panasidada. ¹² Daiba jarasidāa bārāra Ācōrēba quīrīā β Λ quīrāca nībaēdamārēā. Idjia bārāra trāsia pe erobai carea idjaba idji biya quirudebemada erobeādamārēā.

¹³ Daiba ewariza bārā carea Ācōrēa bia β Λ ada abadaa. Bārāba Ācōrē bedeada daideba ūrīsidade ēberā crīcha quīrāca ĩjānaē basia. Āteb Λ Λ ma Λ bedeara wārāda Ācōrē bedeada cawapedada bērā ĩjasidāa. Ara ma Λ bedeaba bārā dji Crito ĩjā bea crīchara biara o wāa. ¹⁴ Djabarā, bārāba ĩjā pan Λ carea ara bādji druadebemarāba biē o panasidāa Ācōrē ēberārā judiorā druade māwāna quīrāca. Mama Jesucrito ĩjā bea judiorāra dji ĩjāē beaba biē o panasidāa. ¹⁵ Dadjirā Boro Jesura, Ācōrēneba bedeabadarā sida beasidāa. Ma Λ awara दौरा āyā j Λ retasidāa. Ādjirāra Ācōrēba bia unucaa. Ādjira jūmarā ume dji quīrūa. ¹⁶ Ācōrēba ēdr Λ edamārēā daiba judiorāēa jardiā quīrīā pan Λ ne ādjirāba iduaribidāca. Māwā cadjiruara waib Λ ada o pan Λ a. Ma Λ carea Ācōrēba idji quīrūbideba ādjirāra cawa oya.

Paulo Tesalonicadebema djabarā ac Λ de wā quīrīā bada

¹⁷⁻¹⁸ Djabarā, dārāē β Λ a दौरा bārā ume pananada āyā wāpedadada. Ara nawena daiba bārāra ununaē pan Λ mīna crīchadeba bārā ume pan Λ a. Daiba wārāda bārā ac Λ de wā quīrīā panasidāa barib Λ Λ diauruba mīā sē basia wārānamārēā. Māra wārāda barima zocārā bārāmaa wāi carea basia. ¹⁹ Bārā carea β Λ srida pan Λ bērā māwā pan Λ a. Ma Λ awara cawa pan Λ a dadjirā Boro Jesucrito zeb Λ Λ de daiba bārāra jipa pan Λ ada idjīa unubidida. Ma Λ ne idji quīrāpita bārāda dai β Λ sridāa baya.† ²⁰ Wārāda bārā carea β Λ srida pan Λ a. Bārāra dai β Λ sridāa.

3

¹⁻² Daiba waa poya droadaē bērā crīchasidāa daduba Atena purude pan Λ misa djaba Timoteoda bārāmaa wāida. Ara ma Λ da idjira diabuesidāa Crito biara ĩjā pan Λ neba zarea beādamārēā. Ācōrē nezoca Timoteoba dai ume abari bedea bia Critodebemada jaradiabaria.* ³ Ma Λ awara idjira diabuesidāa bārā bia mīga pan Λ ne jūmawāyā crīcharānamārēā. Bārāba cawa pan Λ a Crito ĩjā pan Λ carea dadjirāra bia mīgaēdida

† **2:19** Bārāda dai β Λ sridāa baya. Griego bedeade nāwā β Λ β Λ a: “Bārāda dai borobaria.” Pauloba jara basia borobari j Λ β Λ quīrāca idjira djabarā carea β Λ srida baida. * **3:1-2** Ācōrē nezoca. Griego bedeade λ Λ Λ cartade β Λ β Λ a “Ācōrē ume trajabari.”

panΛda. ⁴ Bārā ume panasidade daiba jarabadjidaa ēberārāba dadjirāra bia mīgabiēida. Bārāba cawa panΛa maλgΛara wārāda māwāsida. ⁵ Maλ carea mλa waa poya droaē bērā Timoteora bārāmaa diabuesia wadi Critora ījā panΛ cawaya. Mλa crīchasia āibērā diauruba bārāa Critora igarabisida. Māwānabara daiba bārāa Critodebema jaradiapedadara ara jāwā becasia.

⁶ BaribΛrΛ Timoteora bārāma badada daima jūēsia. Bārāba Crito ījā panΛnebemada, bārā quīrīānebema sida idjia mīā biya jarade zesia. Idjia jarasia bārāba quīrīāneba wadibida दौरa quīrīānebabadada idjaba unu quīrīā panΛda daiba bārā unu quīrīā panΛ quīrāca. ⁷ Maλba djabarā, daiba cawasidaa bārāba Jesura wadi ījā panΛda. Maλ bērā दौरa bia mīga panΛmīna sobiasidaa. ⁸ IdibΛrΛ दौरa wārāda so aduā panesidaa, cawa panΛ bērā bārāba wadibida dadjirā Borora ījā panΛda. ⁹ Bārā carea दौरa Ācōrē quīrāpita bio bΛsrīda panΛa. Jācua bΛsrīda panΛ bērā Ācōrēa bia bΛada abΛdade wadibida maλra cΛrebae bΛa. ¹⁰ Āsa, diamasi bida daiba Ācōrēa iwidibadaa bārā acΛde wāni carea. Māwā bārāba Critodebema wadi adua panΛra daiba poya jaradiadia jūma daucha ījānamārēā.

¹¹ Daiba dadjirā Zeza Ācōrēa, dadjirā Boro Jesua iwidī panΛa bārāmaa wayacusa wābidamārēā. ¹² Daiba quīrīā panΛa dadjirā Boroba bārāra careba baida jūmarā ume biara dji quīrīā beadamārēā daiba bārā bio quīrīā panΛ quīrāca. ¹³ Idjaba iwidī panΛa Critoba bārāra careba baida sodeba bio ījānamārēā. Māwā dadjirā Boro Jesura jūma idjiderā ume zebΛrΛde bārāra dadjirā Zeza Ācōrē quīrāpita biya beadīa biē jaradi neē.

4

Sāwā nībadīda panΛ Ācōrēba bia unumārēā

¹ Maλ awara djabarā, daiba bārāa jaradiasidaa sāwā Ācōrē quīrāpita nībadīda panΛda idjia bia unumārēā. Dadjirā Boro Jesudeba daiba bārāa bedeā djuburiadia ara maλ quīrāca nībadamārēā. Wārāda bārāba māwā o panΛa, baribΛrΛ biara odada.

² Dadjirā Boro Jesudeba daiba jaradiapedadada bārāba cawa panΛa. ³ Ācōrēba quīrīā bΛa bārāra idji itea bia beadīda. Maλ bērā auduada orānadua. ⁴ Bārā cacuara jipa cawa erobeadadua Ācōrē quīrāpita, ēberārā quīrāpita bida bia beadamārēā. ⁵ Naλ djaraba cadjirua o awua bΛra orānadua Ācōrē adua beaba obada quīrāca.* ⁶ MaλgΛdeba djabarāda biē

* 4:5 Bārā cacua. Griego bededeade bΛ bΛa “bārā zoco.” ΛcΛrΛmaarā maλ bedebaba jara bΛa “bārā quima.”

orānadua idjaba cūrũgarānadua. Jūma maḷgara dadjirā Boroba cawa oya daiba bārāa jarapedada quĩrāca. ⁷ Ācōrēba dadjirāa edaē basia cadjiruade beadamārēā, ātebaga edasia idji itea bia beadamārēā. ⁸ Maḷ igara ḅaba ēberāba jaradada igaraē ḅa, ātebaga Ācōrēba jara ḅada igara ḅa. Ara maḷ Ācōrēba idji Jaureda bārāa diasia cadjirua neē beadamārēā.

⁹ Maḷ awara bārāra sāwā djabarā ume dji quĩrānida panada māa naḷ cartade ḷcārēā ḅai? Ācōrēbaga bārāa maḷra jaradisia. ¹⁰ Bārāba jūma djabarā Macedonia druadebemara māwā quĩrā panaga. Baribaga djabarā, daiba bārāa bedeada djuburiadia biara dji quĩrā beadamārēā. ¹¹ Idjaba jagadada jūmarā ume necai duanani carea. Djārā nēbaga bearānadua. Bārā jawaba trajadada daiba jarapedada quĩrāca. ¹² Māwābaga bārāba ne erobedia idjaba Jesu ĩjāē beaba bārāra bia ununia.

Jesu ume ābaa dji jagredidebema

¹³ Djabarā, daiba quĩrā panaga bārāba Jesu ĩjā bea jaidapedadadebemada cawadida. Māwā bārāra sopuadaēa Ācōrē ĩjāē bea sopuabada quĩrāca. Ādjirāra sopuabadaa dji beupedadara sāwābaga duananida cawadaē bērā. ¹⁴ Baribaga dadjirāba Jesura beu badada ĩrēbasida ĩjā panaga. Maḷ bērā cawa panaga Jesu ĩjā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ĩrēbabida idji ume beadamārēā.†

¹⁵ Maḷ carea dadjirā Boroba jaradara daiba bārāa jarabada: dadjirā Boro zebaga dadjirā, dji wadi zocai beara dji jaidapedada na idjima wānaēa. ¹⁶ Bajānaa dadjirā Borora bedeabaga jigua ũrīnia, bajānebema nezoca dji droma sida bedeabaga ũrīnia, idjaba Ācōrē cachiru jigua sida ũrīnia. Maḷne dadjirā Borora bajāneba zeya. Idji ĩjā bea jaidapedadada naārā ĩrēbadia. ¹⁷ Ara maḷda dadjirā, dji zocai beara, ādjirā ume ābaa ḷtaa wānia dadjirā Boro ume jarārāne dji ununi carea. Maḷbe dadjirā Boro ume ewariza duanania. ¹⁸ Maḷ bedeaba bārāra dji sobiabadua.

5

Dadjirā Boroba cawa oi ewari

¹ Djabarā, māa naḷ cartade ḅaēa sāḷbe dadjirā Borora zeida. ² Bārāba bio cawa panaga dadjirā Boroba cawa oi ewarira cawaēne zeida diamasi ne drabari zebari quĩrāca. ³ Ēberārāba nāwā jara panania: “Jūma necai nūma, dauperadira neēa.” Māwā panane cawaēne ādjirā jūma ārī

† 4:14 Jesu ĩjā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ĩrēbabida idji ume beadamārēā. Griego bedeade nāwā ḅa ḅa: “Ācōrēba Jesu ĩjā bea jaidapedadara idji ume eneya.”

ewarira zeya wērã biogoa ɓa cawaēne puabari quĩrãca. Mañe ãdjirãra ni abaada ēdrãdaēa.

⁴ Baribara djabarã, bãrãra pãĩmane beaēa. Mañ bẽrã dadjirã Boroba cawa ode zebara ewaride bãrãra dauperadaēa ne drabari zebaraēa dauperabada quĩrãca. ⁵ Jũma bãrãra ãnaanebema, ãsabema. Dadjirãra diamasibemaēa, pãĩmanebemaēa. ⁶ Mañ bẽrã dadjirãra cãĩ beadaēa dewararã cãĩ bea quĩrãca, ãtebãra dau ɓa beadia, quĩrãcuita jipa beadia. ⁷ Cãĩ beara diamasi cãĩ beaa, beu nĩmira diamasi beu nĩa. ⁸ Baribara dadjirãra ãsabema bẽrã quĩrãcuita jipa beadida panã. Critora ãjã pananida panã, dji quĩrã beadida panã, idjaba ãcõrẽba cawa oidebema ēdrãdira jã pananida panã. Mãwã ara dadjida cadjiruadebemada jũãtrã beadia sordaoba idji jãare ne zareaba jũãtrãbari quĩrãca, idji boro sida ne zareaba jũãtrãbari quĩrãca. ⁹ ãcõrẽba dadjirãra trãẽ basia cawa oi carea, ãtebãra trãsia dadjirã Boro Jesucritoēba ēdrãdamãrẽa. ¹⁰ Idjira dadjirã carea beusia. Mañ bẽrã dadjirãda zocai beadibãra wa beudibãra, idji zebaraēa idji ume ãbaa zocai panania. ¹¹ Mañ carea dji sobiabilidadua. Idjaba dji carebadua biara ãjãni carea bãrãba o panã quĩrãca.

Pauloba djabarãa jĩũare jaradiada

¹² Mañ awara djabarã, daiba beēa djuburiadia djabarã bãrã tãēna ãcõrẽ traju o panãda bio wayadamãrẽa. ãdjirãra dadjirã Boro Jesucritoēba bãrã bororãa. Bãrãra sãwã nĩbadida panãda jaradiabadaa. ¹³ ãdjidebemada bia crĩchadua. ãdjia o panã carea bio quĩrãnadua. Jũmarã ume bia duananadua.

¹⁴ Djabarã, daiba jaradia bãrã tãēna djuburia beara quẽãnamãrẽa. Sode ɓsridaē beara sobiabilidadua. Sode ɓbaē beara carebadua. Jũmarã ume droadua. ¹⁵ jũĩnada! Abãba bãrãda biē osira idjida abarica biē orãnadua. ãtebãra ewariza bãdjiza biadrã oadua. Jũmarã ume bia oadua.

¹⁶ Ne jũmane ɓsrida beadua. ¹⁷ ãnãũnaē ãcõrẽa iwidi pananadua. ¹⁸ Ne jũma carea ãcõrẽa bia ɓada adua. Mañdrã ãcõrẽba quĩrã ɓa, bãrãra Jesucrito ãjã bea bẽrã.

¹⁹ ãcõrẽ Jaureba o ɓara idu obi ama bearãnadua.* ²⁰ ãcõrẽneba beēabariba jara ɓara igararãnadua. ²¹ Jũma mañra quĩrãcuita ãrĩnadua, mañbe ababe dji wãrãdrã ãjãnadua. ²² Ni mañrã biē cadjiruara orãnadua.

²³ Mãa quĩrã ɓa dadji necai ɓa diabari ãcõrẽba bãrãra biara o wãida ne jũmane idji itea bia beadamãrẽa. Mãa quĩrã

* 5:19 Griego beēade mañ versículoda nãwã ɓa ɓa: “ãcõrẽ Jaure uruada quiarãnadua.”

2 TESALONICA

UMÉBEMA CARTA PAULOBA ΒΛΔΡΑ DJABARĀ TESALONICA PURUĐEBEMA ITEA

Nabema carta βλδacarea Pauloeba ūrīsica βλα djabarāra bia mīga panλda, sewa jaradiabadarāda ādji tāēna zesidada, idjaba λcαrλ djabarāra coaida beada. Maλ carea umébema cartara βλsia. Djabarā carea Ācōrēa bia βλαδα apeđa iwidiisia ādjia biara ĭjānamārēā (1:1-12; 2:13-17). Maλ awara Ācōrēba cawa oi ewaridebemada ebudaara βλsia λcαrλba sewadeba jaradia pananada ĭjārānamārēā (2:1-12). Maλare βλsia ādjirāba Ācōrēa iwidi pananida panλda idjaba dji coaida beara trajadida panλda (3:1-15). Idjia djabarā itea jīrūare βλδada 3:16-18de βλα.

Pauloba naλ cartade naārā βλδα

¹ Māra Paulo. Naλ cartara βλβλrλa djabarā Tesalonica puruđebema itea. Bārāra dadjirā Zeza Ācōrēnea, dadjirā Boro Jesucritođa. Djaba Silvanoda, Timoteo sida mλ ume panλa.

² Daiba quīrīā panλa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito biđa ādji biadeba bārāra careba pananida, necai bai sida bārāra dia pananida.

Ācōrēba idji bedea ĭjānaca cawa oidebema

³ Djabarā, daiba ewariza bārā carea Ācōrēa bia βλαδα abadaa. Daiba māwā obadara bia βλα. Bārāba ewariza Critora biara ĭjā panλa idjaba biara dji quīrīā panλa.

⁴ Maλ carea daiba Ācōrē ēberārā duanλza bārānebemada βλsrida nēβλrλbadaa. Jarabadaa ēberārāba biē odi carea ēpē panλmīna bārāba Critora wadi ĭjā panλda idjaba bia mīga panλmīna jūma droa panλda. ⁵ Maλba cawabi βλα Ācōrēba jipa cawa obarida. Idjia bārāra bia unu βλα pe erobai carea. Maλ carea ara nawena bia mīga panλa.

⁶ Ācōrēba jipa cawa obaria. Bārā bia mīgabi panλara idjia bia mīgabiya. ⁷⁻⁸ Baribλrλ bārā, dji bia mīga beara λnāūbiya dai λnāūbi quīrīaca. Maλgλra māwāya dadjirā Boro Jesura idji nezocarā mēsra bea ume urua eradrλ nūmλne bajāneba zebλrλde. Maλne jūma Ācōrē ĭjāē beada, bedea bia dadjirā Boro Jesuđebema ĭjānacada cawa oya. ⁹ Ādjirāra tλβλ uruade ewariza bia mīgabiya. Dadjirā Boro quīrāpitabemada, idji λβλα dromanebema sida tλmλ beadia. ¹⁰ Maλ ewaride idjiderāba idjia bia beheadia. Ādjirā ume bia oda carea jūma idji ĭjā beaba

idjira bio bia ununia. Daiba idjidebema jaradiapedadara bārāba ijāpedada bēra bārā sida mañ ēberārānebema.

¹¹ Mañ carea daiba ewariza dadjirā Ācōrēa iwidibadaa bārāda bia unumārēa. Idjia bārāra mañ carea trāsia. Daiba iwidī panΛa Ācōrēba idji ΛbΛadeba bārāra ne jūmane carebamārēa. Māwā idji ijā panΛneba bia o quīrīa panΛra bārāba jūma odia. ¹² Māwāra bārāneba jūmarāba dadjirā Boro Jesucitora bia jaradia idjaba idjideba bārāda bia jaradia. Dadjirā Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba careba panΛ bēra māwā bia jaradia.

2

Cadjiruadebema ēberā zeida bΛ

¹⁻² Mañ awara djabarā, daiba bārāa bedea djuburiadia dadjirā Boro Jesucrito zeidebemada idjaba dadjirā idji ume ābaa dji jΛredidebemada āi crīcharānamārēa. AbaΛba dadjirā Boroba cawa oi ewarira jūēsiaa aibΛΓΛ, dauperarānada. Bariduaba Ācōrēneba bedea bΛ quīrāca māwā jaraibΛΓΛ, wa māwā jaradiaibΛΓΛ, wa daiba cartade māwā bΛsidaada aibΛΓΛ, ijārānada. ³ Ni maārī bida abaΛa idu cūrūgabirānada. Dadjirā Boroba cawa oi ewari zeī naēna zocārā ēberārāba Ācōrēa igaradia. Mañne cadjiruadebema ēberāda odjaya. Mañ ēberāra Ācōrēba tΛbΛ uruade batabueya. ⁴ Idjia Ācōrēa idjaba ne jūma ēberārāba ācōrē abada sida quīrīāca baya. Idjida jūma maļgΛ cāyābara dji dromaara bΛada aya. Mañ bēra Ācōrē de dromane chūmepeda jaraya idjidrΛ Ācōrēda.

⁵ Bārāma bāsīde mΛa ŷmaļgΛra jaraē basica? ŷQuīrānebadaēca? ⁶ Mañ bēra cawa panΛa cārēba mañ ēberāra idu odjabiē bΛda. BaribΛΓΛ idji ewari jūēbΛΓΛde odjaya. ⁷ Nawena cadjiruara mērā o nīnaa, baribΛΓΛ dji iduaribiē bΛba mañ cadjiruadebema ēberāra idu odjabiē bΛa. Māwā baya aba Ācōrēba dji iduaribiē bΛra āyā edebΛΓΛdaa. ⁸ MañbebΛΓΛ cadjiruadebema ēberāra odjaya. BaribΛΓΛ dadjirā Boro Jesu quīrāwārēa dorrodorroa zebΛΓΛde ara bedebΛΓΛba mañ ēberāra beaya.

⁹ Cadjiruadebema ēberāra diauruba zebiya. Diauru ΛbΛaba ne ununacada quīrātanoa ocuaya ēberārāba Ācōrēba māwā o bΛda crīchadamārēa. ¹⁰ Ne quīrātanoa cadjirua o bΛdeba ēberārā tΛbΛ uruade bia mīgadida panΛra cūrūgaya. Ādjirāba wārā bededa quīrīānaca bēra Ācōrēba ēdrΛ edaēa. ¹¹ ĀtebΛΓΛ idu sewada ijābiya. Māwā ara ādjiduba bio cūrūga beadia. ¹² Mañ ēberārā wārā bedea ijāē beaba cadjiruada bΛsrīdaa obada bēra Ācōrēba biē bΛya.

Ācōrēba idji ijā bea ēdra edada

¹³ Djabarā, daiba ewariza bārā carea Ācōrēa bia bΛada abadaa. Dadjirā Boroba bārāra quīrīā bΛa. Idjia bārāra ēdra edai carea naēnaeda edasia. Bārāba idji wārā bedea ijā panΛ bērā idjaba idji Jaureba bārāra idji itea bia bΛda bērā ēdra edaya. ¹⁴ Daiba bedea bia Critodebema jaradia panΛneba Ācōrēba bārāra trΛsia dadjirā Boro Jesucrito bia quirudebemada edadamārēā. ¹⁵ Maļ bērā djabarā, zarea beadadua. Daiba jaradiapedadara, cartade bΛpedada sida quīrādoarānada.

¹⁶⁻¹⁷ Ācōrēba dadjirāra quīrīāsia. Idji biadeba sobiabicua-sia ewariza māwā beadamārēā. Idjaba cawabisia wārāda idjideba nebiada edadida. Daiba quīrīā panΛa dadjirā Boro Jesucritoba, dadjirā Zeza Ācōrē bida bārāra sobiabidida idjaba zarea bΛdida. Māwā bārāba bedea panΛra, o panΛ sida jūma bia baya.

3

Djabarāba Ācōrēa iwīdidamārēā Pauloba jarada

¹ Maļ awara djabarā, dai carea Ācōrēa iwīdidadua dadjirā Boro bedeara druaza isabe jūēmārēā idjaba ēberārāba maļnebemada bia jaradamārēā bārā tāēna māwāna quīrāca. ² Ācōrēa iwīdidadua दौरā ēberā cadjiruarāba biē o quīrīā panΛnebemada wagamārēā. Ācōrē ijā quīrīāē beada baraa. ³ BaribΛra dadjirā Borora bedea aba bΛa. Idjia bārāra careba baya zarea beadamārēā idjaba cadjiruadebemada waga baya. ⁴ Dadjirā Borodeba cawa panΛa daiba jaradiapedadara bārāba wārāda o panΛda idjaba o pananida. ⁵ Quīrīā panΛa dadjirā Boro Ācōrēba cawabida bārāra bio quīrīā bΛda. Idjaba quīrīā panΛa idjia carebaida Critoba droada quīrāca droadamārēā.

Coa neļ trajadida panΛ

⁶ Djabarā, dadjirā Boro Jesucrito trΛneba daiba bārāa jaradia djabarā coaida bea ume ābaa bearānamārēā. Daiba jaradiapedada quīrāca odacaa. ⁷ Bārāba cawa panΛa dai nībapedada quīrāca bārāra nībadida panΛda. Bārā tāēna panasidade दौरā bari pananaca basia. ⁸ Daiba bārāneda bari coadaē basia, ātebΛra āsa, diamasi bida ānāūnaē dewara traju sida o panasidaa bārāba daia ōgo ne diarānamārēā. ⁹ Wārāda bārāba carebadamārēā iwīdidida pananamīna iwīdidaē basia. ĀtebΛra दौरā trajasidaa cawabidi carea bārāba abari quīrāca odida panΛda. ¹⁰ Bārā tāēna panasidade daiba naļda jarasidaa: dji traja quīrīāē bΛra ne cobirānada.

1 TIMOTEO NABEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA BΛΔA

Pauloba nañ cartara Timoteo itea θasia. Timoteora Litra purudebema basía. Paulora nañrã mañ puruðaa wãnanebemada βλ βα Hecho 14:6-23de. Pauloba Timoteoda idji ume jaradiade wãmãrẽã edadebemada βλ βα Hecho 16:1-3de. Ædjia bedeã bia Jesucritodebemada zocãrã puru bedeã ābaa jaradiasidaa.

Paulora Roma purude preso badada poa 62de ēdrasica βα. Mañbe jẽda Epeso puruðaa wãsia. Timoteoda mama amesia djabarã nẽbΛrade bedeã carebamãrẽã. Mañbe Macedonia druadaa wãsia. Nañ nabema cartara mamaaba diabuesia Timoteoa crĩcha biada diai carea.

Epesode λcλrλba drõãenabema crĩchada jaradia panasidaa. Baribλrλ Pauloba θasia ababe bedeã bia Critodebema ïjã pananeba dadjirãra cadjiruadebemada ēdrλdida (1:1-20). Mañare θasia sãwã djabarãba Æcõrẽa iwididida panada (2:1-8), djabawẽrãra sãwã beadida panada (2:9-15), idjaba djabarã bororãda sãwã beadida panada (3:1-16). Capítulo 4de Pauloba θasia sewa jaradia beadebemada idjaba sãwã Jesucrito nezocara nĩbaida bΛdebemada. Mañare θasia djabarã boroba sãwã djabarãra wagaida bΛda (5:1neba aba 6:2daa). Jĩrũare θasia Crito ïjã bΛba sewada igarapeda wãrã bedeada ïjãida bΛda. Mañ awara θasia paratada awua baiẽ bΛda ātebλrλ ne biada o baida βα bajãne ne biada erobai carea (6:3-21).

Pauloba nañ cartade nañrã bΛda

¹ Mñra Paulo, Jesucritoba diabuedaa. Æcõrẽ dadji Ēdra Edabariba dadji Boro Jesucrito ume mñra mñwã θasidaa. Ara mañ Jesucritodeba dadjira wãrãda bia beadida cawa panλ.

² Timoteo, mña nañ cartara bλ itea θabλrλa. Mñneba Critora ïjãna bẽrã bΛra wãrãda mñ warraca βα. Mña quĩrã βα dadji Zeza Æcõrẽba dadji Boro Jesucrito bida quĩrã djuburia pananida, Ædji biadeba careba pananida, idjaba necai bai sida dia pananida.

Æĩ jaradia beaã idu jaradiabirãdua

³ Macedonia druadaa wãĩ naẽna mñna bλa bedeã djuburiasia Epesode bemãrẽã. Mñwã osia βα quĩrã awara jaradia beaã waa idu jaradiabirãmãrẽã. ⁴ Ædjirãa jaradua drõã naẽnabema nẽbΛrλbadara, dadji drõã naẽnabemarã trλ zocãrã jaradiabada sida waa jaradiarãnamãrẽã. Mañba ababe caicaya duanebibaria. Dadjirãra carebaaa Æcõrẽba obi bΛda oðamãrẽã.

Ababe idji bedea ijã pananeba poya odia. ⁵ Mla mãwã jara bla djabarãba cricha biadeba, sobiadeba, wãrãda Acõrẽ ijã pananeba dji quĩrã duananamãrẽã. ⁶ Baribala acalara mañebemada ai wãsidã. Mañbe baridua bedea dadji carebacada epẽsidã. ⁷ Adjirãra Acõrẽba Moisea diaða ley jara diabadada ba quĩrã panla, baribala bio cawa pan quĩrãca jaradiabadamãna adua panla cãrẽda jaradia panla.

⁸ Dadjirãba cawa panla mañ leyra biada. Baribala aride jaradiaida panla. ⁹ Mañ bẽrã cawãida panla Acõrẽba mañ leyra diaẽ basida dji jipa o bea carea, atebala diasia dji ijã odaca carea, calwala zarea bea carea, Acõrẽ neẽ bea carea, cadjirua o bea carea, Acõrẽ wayadaca carea, Acõrẽ igarabada carea, adji djibarirã beabada carea, miã beabada carea, ¹⁰ daunemabada carea, ara adji abaricarã ume miã perada obada carea, djãrã nẽdobuebada carea, sewaida bea carea, sewadeba djãrã biẽ jarabada carea, idjaba wãrã bedeaba jara blara odaca carea. ¹¹ Bedea bia quiru Acõrẽnebemaba mañ wãrã bedeara cawabi bla. Dadji Acõrẽ bia quiruba mañra mla diasia jaradia bamãrẽã.

Acõrẽba Paulo quĩrã djuburiada

¹² Dadjirã Boro Jesucritoba mla lalada diasia idji bedea jaradia bamãrẽã. Idjia cawasia mla ne jũmada jipa oida. Mañ bẽrã mla bla diasia idjia quĩrã lada o bamãrẽã. Mañ carea mla idjia bia lada aya. ¹³ Naẽna mla idjidebemada biẽ bedeabadjia idjaba idjiderãda biẽ oi carea epẽbadjia. Djãrãa biẽ bedeabadjia. Baribala idjia mla quĩrã djuburiasia. Idjida wadi ijãẽ bada bẽrã adua ladeba mãwã biẽ obadjia. ¹⁴ Dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba mla bio carebasia idjida ijãmãrẽã idjaba idji quĩrãda erobamãrẽã.

¹⁵ Nañ bedeara wãrã ara bẽrã jũmarãba ijãnida panla: Jesucritora nañ ejũãnaa zesia cadjirua obadarã edra edai carea. Cadjirua obadarãnebemada mlara dji cadjiruaara basia. ¹⁶ Baribala Acõrẽba mla quĩrã djuburiasia. Mãwã Jesucritoba mla, dji cadjiruaara badadeba unubisia idjia jũma bia droa lada. Mlañeba dji wadi ijãẽ bea cawabisia sãwã eberã cadjiruara quĩrã djuburiabarida zocai bai jocada erobeadamãrẽã. ¹⁷ Acõrẽda ewariza jũmarã Boroa. Idjira beucã. Dadjirãba ununacã. Ababe idjira bla.* Idjabala dadjirãba ewariza bia bedeadida panla idjaba wayadida panla. Bia bla mãwã baida.

* **1:17** Ababe idjira bla. Griego bedeadẽ acalã cartade blã bla: "Ababe idjira ne cawa bla Acõrẽã."

18-19 Mā warra Timoteo, bla oida blara mā jara blabara. Ācōrēneba bldebema jarapedadara quīrānebadua. Māwā Crito ījā bldeba, crīcha biadeba bla wārā bedeara waga erobaya bia djō bl quīrāca. Acara crīcha bia erobeadada igaradapeda ādjia Crito ījā panara idu basīdaa. ²⁰ Maāga ēberārānebemarā aba Himeneo basīa. Abara Alejandro basīa. Ādjira mā diauru jawade blasia cawadamārēā Ācōrēnebemada waa biē beadeadiē panada.

2

Sāwā Ācōrēa iwidiidida panā

¹ Naāda biara jaraya: jūma ēberārā carea djabarāba Ācōrēa bedea djuburiadida panā, carebamārēā iwidiidida panā, idjaba bia blaada adida panā. ² Jūma naā ējūānebema bororā carea, zarra bea carea bida Ācōrēa iwidiidida panā dadjirāra necai beadi carea, aduā beadi carea, Ācōrē waya beadi carea, idjaba ne jūmane jipa beadi carea. ³ Māwā iwidi pananida bia bla. Ācōrē dadji Ēdra Edabariba maāgara bia unu bla. ⁴ Idjia quīrā bla jūmarāba wārā bedeadā cawadapeda cadjiruadebemada ēdradida. ⁵ Ācōrēra ababara bla. Idjaba ēberārā Ācōrē ume bia blbarida ababara bla. Maā ēberāra Jesucrito. ⁶ Ara idjida idu beabisia jūma ēberārāda ēdra bāi carea. Ācōrēba bla ewaride Jesucritoba maāra cawabisia. ⁷ Maā carea māra idji bedea jarabarida blasia. Māra idjia diabuedada blasia wārā bedea idji ījanida panānebemada judiorāēa jaradiade wāmārēā. Mā wārā bedeadā jara bla.* Sewada oē bla.

⁸ Djabarā ābaa dji jarebladaza mā quīrā bla umaquīrārāba crīcha biadeba Ācōrēa iwidiidida. Maāne quīrū beadiē panā, caicaya beadiē panā.† ⁹ Mā quīrā bla wērārāra quīrāipa, aride djiodida. Ādji budara jūmawāyā biya erudiē panā. Oroda wa neta nēbla beada jūmawāyā pēūniē panā.‡ Djio nēbla bl sida jāniē panā. ¹⁰ Ātebara Ācōrē waya bea bēā wērārāba bia o panāneba bio djio panā quīrāca beadida panā. ¹¹ Djabarā ābaa dji jare panāne wērārāba chupea ūrīnida panā idjaba dji bororāda waya beadida panā. ¹² Ābaa dji jareblade mā iduaribicaa wērāba jaradia baida wa umaquīrāda idji jawaedā erobaida. Ātebara wērāba chupea

* **2:7** Mā wārā bedeadā jara bla. Griego beedeade ἀρα cartade nāwā bā bla: “Māra Critode bēā wārā bedeadā jara bla.” † **2:8** Ācōrēa iwidiidida. Griego beedeade βλ bla: “Jawa ātaa wadida.” Maā ewaride ēberārāba jawa ātaa wabadjidāa Ācōrēa iwidiididade. Maā bēā edaude Ācōrēa iwidiididada adi cāyābara jarabadjidāa: “Jawa ātaa wadia.” ‡ **2:9** Neta nēbla bea. Griego beedeade βλ bla “perla.”

ũrĩ baida b_{ΛA}. ¹³ Māwā baida b_{ΛA} Ācōrēba Adaĩda naārã oda bērã. Māwānacarea Evada osia. ¹⁴ Maļ awara diauruba Adaĩra cūrūgaē basia, āteb_{ΛA}Λ wērāda cūrūgasia. Cūrūgaside wērāba cadjiruada osia. ¹⁵ Barib_{ΛA}Λ warra to pan_Λneba wērārāra ēdr_Λdia Critoda ĩjā pananib_{ΛA}Λ, wārā quĩrĩāda eropanib_{ΛA}Λ, idjaba Ācōrē itea bia pananib_{ΛA}Λ. Jūma maļg_{ΛA}Λ quĩrĩāpa ēpēnida pan_{ΛA}.§

3

Djabarā wagabari sãwã baida b_Λ

¹ Naļ bedeara wārã araa: aba_Λda djabarā wagabarida ba quĩrĩā b_Λb_{ΛA}Λ, biada o quĩrĩā b_{ΛA}.* ² Maļ bērã djabarā wagabarira biē jaradi neē baida b_{ΛA}, quima aba erobaida b_{ΛA}, jūmawāyā baiē b_{ΛA}, crĩcha biadeba baida b_{ΛA}, quĩrĩāpa baida b_{ΛA}, idji dede jūēb_Λadara bia edaida b_{ΛA}, idjaba jaradia cawa baida b_{ΛA}. ³ Idjira beu nĩbaiē b_{ΛA}. Quĩrũbi j_{ΛA}Λya baiē b_{ΛA}, āteb_{ΛA}Λ aduá baida b_{ΛA}. Jūmarã ume necai baida b_{ΛA}. Paratada awua baiē b_{ΛA}. ⁴ Idji dedebemarāra bio waga cawa baida b_{ΛA}, idji warrarāra c_ΛW_{ΛA}Λ ĩjā erobaida b_{ΛA}, idjaba ādjirāba idjira wayadida pan_{ΛA}. ⁵ Ara idji dedebemarāda waga adua b_Λb_{ΛA}Λ, ¿sãwã Ācōrē ēberārāda bia wagai? ⁶⁻⁷ Crito ĩjāé bea bida idjidebemada bia crĩchaēda pan_{ΛA}. Māwā ēberārāba idjidebemada biē bedeadaēa idjaba diauruba idjira ēberārā quĩrāpita biē b_Λēa. Ācōrē bedea ĩjāna djiwidi b_{ΛA}ra djabarā wagabarida baiē b_{ΛA} dji dromada crĩcharāmārēã. Māwā crĩchasira Ācōrēba idjira cawa oya diauru cawa oda quĩrāca.

Djabarā carebabari sãwã baida b_Λ

⁸ Ara maļ quĩrāca djabarā carebabada sida jipa nĩbaēda pan_{ΛA} ēberārāba wayadamārēã.† Ādjirāba sewada o beadiē pan_{ΛA}, beu nĩbaēdiē pan_{ΛA}, idjaba paratada awua beadiē pan_{ΛA}. ⁹ Dadjia ĩjā pan_Λ bedea Ācōrēba cawabidara crĩcha biadeba bio wagaēda pan_{ΛA}. ¹⁰ Djabarā carebabada b_Λēdi naēna bio quĩrācuita ac_Λēda pan_{ΛA}. Maļbe biē jaradi neē beab_{ΛA}Λ, djabarā carebabadada beaēda pan_{ΛA}. ¹¹ Abari quĩrāca ādji quima sida jipa nĩbaēda pan_{ΛA} ēberārāba wayadamārēã.‡ Nēb_{ΛA}ra o beadiē pan_{ΛA}. Jūmawāyā beadiē pan_{ΛA} āteb_{ΛA}Λ ne jūmane jipa beaēda pan_{ΛA}.

§ 2:15 Maļ versícubola jara b_{ΛA}ra ebuēda b_Λēa. Ācōrē Bedea bio cawa beamaarā Pauloba cawabi basia wērārāda dji bororāēmīna bia beada. Idjia jaraē basia warrarāda todida pan_Λda ēdr_Λdi carea. * 3:1 Djabarā wagabari. Griego bedeaēde b_Λ b_{ΛA} “dji ac_Λbari.” Cāpũrĩā bedeaēde biara “pastor” jarabadaa. † 3:8 Djabarā carebada. Griego bedeaēde b_Λ b_{ΛA} “nezoca.” Cāpũrĩā bedeaēde biara “diacono” jarabadaa. ‡ 3:11 Ādji quima. Griego bedeaēde b_Λ b_{ΛA} “wērārã.” Āc_{ΛA}Λmaarā djabarā carebabada quimarāda jara b_{ΛA} idjaba āc_{ΛA}Λmaarā djabarā carebabada dji wērārāda jara b_{ΛA}.

¹² Djabarã carebabariba wērãda aba erobaida ɓɓa. Idji warrarãra, idji dedebemarã sida bio waga cawa ɓaida ɓɓa.
¹³ Djabarã carebadaba odida panɓa jipa odibɓɓa, jũmarãba ãdjirãnebemada bia bedeadia. Mãwã ne wayaa neẽ ãdjirãba Jesucrito ãjã panɓebemada poya bedeadia.

Wãrã bedea Ācõrẽba cawabida

¹⁴⁻¹⁵ Mɓra isabe ɓɓa acɓde wã quĩrã ɓɓa. Mãwãmĩna mɓra dãrãisicada. Maã bẽrã naã cartara ɓɓa itea ɓɓɓɓɓa Ācõrẽ ẽberãrãra sãwã ẽbaa beadida panɓa cawamãrẽã. Dadjirãra Ācõrẽ zocai ɓɓa ẽberãrã. Idji wãrã bedeara quĩrãcuíta jaradiabadaa ni abaɓba quĩrã awara jaradiarãnamãrẽã. §

¹⁶ Wãrãda Ācõrẽba naã bedea cawabidara bio bia ɓɓa: Critora naã djarade zesia.

Ācõrẽ Jaureba cawabisia idjira jipa ɓɓa.

Bajãnebema nezocarãba idjira unusidaa.

Djabarãba idjidebemada judiorãéma jaradiasidaa.

Zocãrãba naã ẽjũãne idjira ãjãsidea.

Ācõrẽba idjira bajã bia quĩruɓe wayacusa edasia.

4

Āj jaradiabadarã

¹ Ācõrẽ Jaureba ebuɓa jara ɓɓa naã jĩrũarebema ewaride ɓɓɓɓɓa Crito ãjã pananara igaradapeda jai cũrũgaya beada, ãdjia jaradiabi panɓa sida ẽpẽnida. ² Maã jairãba jaradiabi panɓa ẽberãrã dji biaca bea sewaida beaba jaradiabadaa. Cadjirua obadaɓeba maã ẽberãrã crĩchara jũma ãrĩ beaa. ³ Ādjirãba idu quima edabidacaa. Ne jũma codi sida idu cobidacaa. Baribɓɓa Ācõrẽba jũma diasia idji ãjã beaba, wãrã bedea cawa beaba idjia bia ɓɓada adapeda codamãrẽã. ⁴ Ne jũma Ācõrẽba ocuadara bia ɓɓa. Maã bẽrã Ācõrẽba bia ɓɓada asidara ni abaɓ codidebemara igaradiẽ panɓa. ⁵ Maã codira Ācõrẽ quĩrãpita bia ɓɓa Ācõrẽ bedeaba mãwã jara ɓɓa bẽrã idjaba idjia bia ɓɓada abada bẽrã.

Jesucrito nezoca bia

⁶ ɓɓa jũma maãgɓa djabarãa jaradia ɓaibɓɓa, Jesucrito nezoca biada ɓaya. Ācõrẽ wãrã bedea dadjia ãjã panɓa ẽpẽ ɓɓɓɓa ɓɓa jaurera ɓɓa wari ɓaya bia ne co ɓɓa quĩrãca.

⁷ Drõã naẽnabema nẽbɓɓɓa biẽ beara igaradua. Ācõrẽba quĩrã ɓɓa quĩrãca nĩbai carea cawa wãdua. ⁸ Wãrãda naã cacuara zarea o pananibɓɓa, ara dadji cacuada carebaɓa.

§ 3:14-15 Wãrã bedeara quĩrãcuíta jaradiabadaa. Griego bedeade nãwã ɓɓa ɓɓa: “Dadjirãra wãrã bedea de jĩrũa, de edrebemaa.”

Barib_{ΛΓΛ} Ācōrē ume nībadi carea cawa wānib_{ΛΓΛ}, ma_Λba dadjira ne jūmane carebaya. Idibema ewaride, tēābema ewaride bida carebaya. ⁹ Ma_Λ bedeara wārā araa. Jūmarāba ma_Λra i_Λjanida pan_{ΛΛ}. ¹⁰ Ma_Λ carea dadjira traja pan_{ΛΛ} idjaba bia mīga pan_{ΛΛ}. Ācōrē zocai b_Λba ēd_{ΓΛ} edamārēā j_Λā pan_{ΛΛ}. Idjia jūmarāda ēd_{ΓΛ} edabaria. Biara jaraib_{ΛΓΛ}, idji i_Λjab_Λdad_{ΓΛ} ēd_{ΓΛ} edabaria.

¹¹ Jūma ma_Λg_Λra jaradiadua idjaba i_Λā odamārēā jaradua. ¹² B_Λra cūdrāmīna ni ab_{ΛΛ} idu igarabirādua. Āteb_{ΛΓΛ} b_Λba bedeab_{ΛΓΛ}deba, ne o b_Λdeba, wārā quīrīāneba, quīrāipa b_Λdeba, idjaba Crito i_Λā b_Λdeba djabarāa unubidua sāwā beadida pan_{ΛΛ}da. ¹³ Jūmarā quīrāpita Ācōrē Bedeara jīgua ledua, jaradia b_Λdua, idjaba djabarāa careba b_Λdua biara i_Λjanamārēā ab_Λ m_Λ jūēb_{ΛΓΛ}daa. ¹⁴ Ācōrēba b_Λba omārēā diadara quīrādoarādua. Djabarā wagabadaba ādji j_Λwa b_Λ ār_Λ b_Λsidaēde Ācōrēneba jarasidaa idjia ma_Λra diab_{ΛΓΛ}da. ¹⁵ Jūma ma_Λg_Λra quīrāipa o b_Λdua jūmarāba cawadamārēā b_Λba ewariza biara o wāda. ¹⁶ Ara b_Λdjidebemada, b_Λba jaradia b_Λ sida quīrācuīta b_Λdua. Jūma ma_Λg_Λra jipa o nīb_Λdua. Māwā o b_Λib_{ΛΓΛ} b_Λra ēd_{ΓΛ}ya. B_Λba jaradia b_Λ ūrī bea sida ēd_{ΓΛ}dia.

5

Djabarā ume sāwā baida b_Λ

¹ Drōārāra quēārādua, āteb_{ΛΓΛ} b_Λba zeza ume bedeabari quīrāca ādji ume biadeba bedeadua i_Λjanamārēā. Cūdrarāa bedeadua b_Λba djabarā ume bedeabari quīrāca. ² Djorarāa bedeadua b_Λba papa ume bedeabari quīrāca. Awērārāa crīcha biadeba bedeadua b_Λba djabawērā ume bedeabari quīrāca.

³ Pēdra wērārā dji carebadi neē beara carebadua. ⁴ Barib_{ΛΓΛ} pēdra wērāba warrarāda erob_Λb_ΛΓΛ, wiuzaquērāda erob_Λb_ΛΓΛ, ma_Λg_Λrāba carebadida pan_{ΛΛ}da. Ādjirāba bio cawadida pan_{ΛΛ}da sāwā ādji ēberārāra carebadida pan_{ΛΛ}da. Ādji djibarirāa ne diadida pan_{ΛΛ}da djibarirāba ādjirāa dia panana quīrāca. Ma_Λg_Λra Ācōrē quīrāpita jipa b_Λba. ⁵ Pēdra wērā wārāda iduba b_Λba bio cawa b_Λba jūma idjia erobaida b_Λra Ācōrēb_{ΛΓΛ} di-aida. Āsa, diamasi bida Ācōrēa iwidibaria carebamārēā. ⁶ Barib_{ΛΓΛ} pēdra wērāba ababe b_Λsridada j_ΛΓΛ b_Λib_{ΛΓΛ}, zocai b_Λmīna beudaca b_Λba. Ma_Λ pēdra wērāra djabarāba carebadiē pan_{ΛΛ}da. ⁷ Jūma ma_Λg_Λra djabarāa obidua pēdra wērārā carea biē jaradiē neē beadamārēā. ⁸ Ab_Λba ara idji ēberārāda, idji dedebemārā sida carebaca b_Λib_{ΛΓΛ}, Ācōrē bedeara igara b_Λba. Idjia Crito i_Λāē bea cāyābara biēara o b_Λba.

⁹ Djabarāba baridua pēdra wērā trāda cartade b_Λadiē pan_{ΛΛ}da carebadi carea. Āteb_{ΛΓΛ} nāwā bead_{ΓΛ} b_Λadida pan_{ΛΛ}da: sesenta

poa audu beada, umaquĩrã ababe erobeada. ¹⁰ Ādjia bia opedada carea trã b̄aga beadida pan̄a. Ādji warrarãda bia daupēbadjidab̄aΓA, ādji dede zepedadara bia edabadjidab̄aΓA, djabarã jĩrũra saḡabadjidab̄aΓA, bia mĩga beara carebabad-
jidab̄aΓA, idjaba ne jũma biada obadjidab̄aΓA, maĩ pēdra wērã trãra cartade b̄adida pan̄a.*

¹¹ Barib̄aΓA pēdra wērã wadi warrada bea trãra cartade b̄arãnada. Ādji cacuaba o quĩrã b̄adeba wayacusa quima eda quĩrãbadaa. Mãwã ādjia Crito traju odi carea waa quima edadaēana apedadara igarabadaa. ¹² Ādjia naãrã bedea b̄apedada quĩrãca beadaca b̄erã bedeade panebaria. ¹³ Maĩ awara ādjirãra deza nĩbabadaa idjaba coa panebadaa. Coa bea awara nēb̄arada o panebadaa, djãrã nēb̄arade panebadaa, idjaba ne jaraiē beada bedea panebadaa. ¹⁴ Maĩ carea m̄a quĩrã b̄a pēdra wērã wadi warra beara quima edadida, warra todida, idjaba ādji de sida bia wagadida. Mãwãra dadjirã dji quĩrũba poya biē bedeaēa. ¹⁵ M̄a maĩda jara b̄a ācaΓA pēdra wērãrãra aĩ wãnapeda diauruda ēpē pan̄a b̄erã.

¹⁶ Crito ĩjã b̄a wērãba pēdra wērã idji ēberãrã tãēna beada carebaida b̄a.† Maĩ pēdra wērãra djabarãba carebadiē pan̄a. Āteb̄aΓA pēdra wērã ēberãrã neē b̄adr̄a carebadida pan̄a.

Djabarã wagabadarã ume sãwã odida pan̄a

¹⁷ Djabarã wagabadarãba bia o pan̄a carea djabarãba crĩcha biadeba ādjirãda carebadida pan̄a ara jãwã bearãnamãrẽã. Biara Ācõrẽ bedea jaradiabadara, dadji sãwã nĩbaidebema jaradiabada sida carebadida pan̄a. ¹⁸ Ācõrẽ Bedeaba nãwã jara b̄a: “B̄a pacaa ne caɾad̄agabi b̄ade idji itera jãrãdua.”‡ Idjaba nãwã jara b̄a: “Ne o b̄ba paratada edaida b̄a idjia o b̄bari.”§

¹⁹ Abāaba djabarã wagabarida biē jaraiab̄aΓA, barib̄aΓA ēberã umēba wa ũbeaba abarida jaradaēb̄aΓA, maĩ bedeara ĩjãrãdua. ²⁰ Barib̄aΓA djabarã wagabariba cadjiruada o baib̄aΓA, jũmarã quĩrãpita quẽãdua waabemarãba wayadãmãrẽã. ²¹ Ācõrẽ quĩrãpita, Crito quĩrãpita, bajãnebema nezocarã quĩrãpita bida m̄a b̄a jaraya: jũma m̄a jaradara ĩjã odua. Ni abāare b̄arãdua, āteb̄aΓA jũmarã ume quĩrãipa o badua. ²² Quĩrãcuita crĩchaēne b̄a j̄awara ni abāa r̄r̄ b̄arãdua djabarã wagabarida b̄amãrẽã. B̄a mãwã oib̄aΓA, idjia cadjiruada osira b̄a sida maĩ cadjirua carea bedeade b̄aya. Jũma cadjiruadebemada aĩ badua.

* **5:10** Jĩrũra saḡabadjidab̄aΓA. Maĩba jara b̄a nezoca quĩrãca djabarãra carebabadjidada. † **5:16** Crito ĩjã b̄a wērãba. Griego bedeade ācaΓA cartade b̄a b̄a: “Crito ĩjã b̄a wērãba wa umaquĩrãba.” ‡ **5:18** Deuteronomio 25:4. § **5:18** Luca 10:7.

²³ BΛΑ baridua cacua biē b̄abari b̄ērā ababe baidoda dorādua. ĀteβΛΓΛ uva b̄a sida βΛ b̄i carea maārī dodua.

²⁴ Ācōrēba cawa oi naēna ḷcΛΓΛba cadjirua o panΛra dadjia ebuda unubadaa baribΛΓΛ dewararāba cadjirua o panΛra tēābe cawadia. ²⁵ Ara maḷ quīrāca ḷcΛΓΛba bia o panΛra dadjia ebuda unubadaa, idjaba ḷcΛΓΛba bia o panΛra ebuda ununacamīna mērā beēa.

6

Nezocarā sāwā beadida panΛ

¹ Crito ījā panΛ nezocarāba ādji borora waya beadida panΛa. Māwāra dewararāba Ācōrēda, dadjia jaradia panΛ sida biē jaradaēa. ² Ādjirā boroba Critoda ījā βΛβΛΓΛ, crīchadiē panΛa djaba b̄ērā wayadaēda. ĀteβΛΓΛ idji itea biara trajadida panΛa. Ādji trajudeba Crito ījā βΛba parata edabari b̄ērā quīrīāneba idji itea trajadida panΛa. MaḷΓΛra jaradia badua. Idjaba māwā ođamārēā ādjirāa jaradua.

Parata awua bea

³⁻⁴ AbαΛba quīrā awara jaradia baibΛΓΛ, dadjirā Boro Jesucritoba jipa jaradiadada āi βΛada aibΛΓΛ, idjaba dadji jipa nībadidebema sida quīrā awara jaradia baibΛΓΛ, jūma cawa βΛda crīcha βΛmīna wārāda adua βΛa. Sobiē βΛdeba ijara bedeā bebaria. Baridua bedeā carea caicaya bebaria. MaḷΓΛdeba zebaria djārāba erobΛ carea biē b̄aida, djārā ume quīrūbi jΛΓΛ b̄aida, djārā ēcarraare biē bedeā b̄aida, idjaba djārā ume biē crīcha b̄aida. ⁵ Maḷ ēberā crīcha ārī beara, wārā bedeā adua bea sida baridua ijara bedeabadaa. Ādjirāba crīchabadaa Ācōrē ījā βΛdeba parata edadida.* ⁶ Wārāda Ācōrē ījā βΛdeba nebia waibΛada eropanΛa. BaribΛΓΛ ara dadjia naḷ ējūāne eropanΛba necai beadida panΛa. ⁷ Tosidade dadjirāba naḷ ējūānaa ni cārē sida enenaē basía. BeubΛdade ni cārē sida ededaēa. ⁸ Maḷ b̄ērā codida eropanΛβΛΓΛ, cacuađe j̄n̄nida eropanΛβΛΓΛ, ara maḷba necai beadida panΛa. ⁹ BaribΛΓΛ parata bara b̄a quīrīā beaba ne jūma awua panΛneba cadjiruade baebadaa. Maḷne ne siriē bea awua panΛneba, dadji ārīda bea awua panΛneba biē cadjiruade panebadaa animarā j̄cΛraba jidada quīrāca. Maḷne ādjirāra bio ārīnapeda bio biē bebaria. ¹⁰ Ne jūma cadjiruara parata awua βΛdeba zebaria. Ara maḷ awua panΛneba ḷcΛΓΛba Crito ījā pananara igarasidaa. Māwā ādjira bio biēara panesidaa.

Pauloba Timoteoa obiđa

* 6:5 Griego bedeađe ḷcΛΓΛ cartade naḷ sida βΛ βΛa: “MaḷΓΛrā ume ābaa b̄arādua.”

¹¹ BaribΛΓΛ βα Critora ĩjã βα bẽrã jũma maλγΛdebemada aĩ nĩbadua.† Jipa nĩbadua. Ācõrẽra epẽdua. Sodeba wãrãda Critora ĩjã badua. Jũmarãda quĩrĩã badua. Jũma droadua. Jũmarã ume aduá badua. ¹² Ne jũmane Critora ĩjã badua bia djõ βα quĩrãca. Mãwã βαra ewariza Ācõrẽ ume zocai baya. ΒΛα Crito ĩjã βαda zocãrã duanΛ quĩrãpita jaraside Ācõrẽba βαra trãsia maλ zocai baira erobamãrẽã. ¹³⁻¹⁴ Jũma zocai beara Ācõrẽneba zocai panΛa. Ara maλ Ācõrẽ quĩrãpita mλa bedeadada jaraya βαa ĩjã o bamãrẽã. Jesucrito quĩrãpita bida abari bedeadada jaraya idjia wãrã bedeadada Poncio Pilato quĩrãpita jarada quĩrãca. Mλa naλγΛada jaraya: mλa jaradia βαra quĩrãipa ĩjã o badua biẽ jarađi neẽ aba dadjirã Boro Jesucrito zebraΛdaa. ¹⁵ Ācõrẽba βαda ewaride idjira unubiya.

Ācõrẽ biya quiruda jũmarã Boroa.

Idjira jũma bororã cãyãbara dji dromaara βαa idjaba jũma dji droma bea Boroa.

¹⁶ Ababe idjida beuca. Idji βαma dorrodorroa nũmΛ bẽrã ni abaΛda caita poya wãnaẽa.

Idjira ni abaΛba ununaẽ panΛa idjaba poya ununacaa.

Mλa quĩrĩã βαa ewariza jũmarãba idjia bia bedea pananida idjaba jũmarãda poya erobaida.

Bia βαa mãwã baida.

Parata bara beaba sãwã odida panΛ

¹⁷ Naλ ějũãne parata bara beara jaradua dji dromarãda crĩcharãnamãrẽã. Ādjia ne eropanΛra dãrã droaca bẽrã jaradua maλneba bia beadida crĩcharãnamãrẽã. Biara ĀcõrẽdΛ crĩchadida panΛda.† IdjiabΛΓΛ dadjirãa ne jũmada aduba dia βαa necai beadamãrẽã. ¹⁸ Dji ne bara bea jaradua jũmarã ume bia odamãrẽã. Idjaba jaradua ādjia eropanΛnebemada sobiadeba dewararãa diadi carea beadida panΛda. ¹⁹ Mãwã bia o panΛneba ne waga wãbΛΓΛ quĩrãca o panΛa no-coarebema ewaride bia beadi carea. Maλne ādjia wãrã zocai baira erobeadia.

Pauloba naλ cartade ĩrũare βαda

²⁰ Timoteo, jũma Ācõrẽba jaradara bio wagadua. Ācõrẽ quĩrãpita biẽ bea nẽbΛΓΛbadara igaradua. Idjaba jũma crĩcha Ācõrẽ bedea ume quĩrã awara beara igaradua. ΛCΛΓΛba maλ crĩcha beara necawaada abadaa. BaribΛΓΛ necawaẽa. ²¹ ΛCΛΓΛba maλ necawaara eropanΛana abadaa. Maλ carea ādjia Crito ĩjã pananara igarasidaa. Mλa quĩrĩã βαa Ācõrẽba idji biadeba βαra careba baida.§

† 6:11 Critora ĩjã βα. Griego bedeadada “Ācõrẽ ěberã” βα βαa. † 6:17 Ācõrẽ. Griego bedeadada ΛCΛΓΛ cartade βα βαa “Ācõrẽ zocai βα.” § 6:21 ΒΛα. Griego bedeadada ΛCΛΓΛ cartade βα βαa “bãrãra.”

2 TIMOTEO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA BΛΔA

Pauloba umébema carta Timoteo itea bΛside wayacusa preso basia. Poa 67de bΛsica bΛa. Idji preso bΛdebemada édrΛéda crīcha bΛ bēřã naļ cartara bΛsia Timoteoba idji isabe acΛde zemārēã (4:6-13; 4:21).

Pauloba nařã bΛsia Timoteo carea Ācōrēa bia bΛada abarida (1:1-7). Maļare bΛsia Timoteora peraiē bΛda Jesucrito carea ni idji preso bΛ carea (1:8-18). Maļare bΛsia Jesucrito ĩjã bΛdeba zarea bamārēã idjaba ne jūmane Ācōrē itea bia bamārēã (2:1-26). Maļare bΛsia jīrūarebema ewaride minijichiada zeimīna Timoteoba Ācōrē bedeada jipa jaradia baida bΛda (3:1neba aba 4:5daa). Maļare bΛsia idji cawa obΛdadebemada idjaba jarasia Timoteora isabe zemārēã (4:6-22).

Dji crīcha dromada naļgla: “Ācōrē bedeara jaradia badua. Ēberārāba ūřī quīřīã panane, ūřī quīřīãé panane bida jaradiai carea badua.” (2 Timoteo 4:2).

Pauloba naļ cartade nařã bΛda

¹ Māra Pauloa. Ācōrēba quīřīãna bēřã māra Jesucritoba diabuedaa. Idjia māra diabuesia Ācōrēba diai jarada zocai baidebemada jarade wāmārēã. Maļ zocai baira Jesucritodeba bΛa. ² Timoteo, naļ cartara bΛ itea bΛbΛgΛa. Māla bΛra bio quīřīã bΛa mļ warra quīřīãca. Quīřīã bΛa dadji Zeza Ācōrēba, dadji Boro Jesucrito bida bΛra quīřīã djuburia pananida, ādji biadeba careba pananida, necai bai sida dia pananida.

Timoteo carea Pauloba Ācōrēa bia bΛada ada

³ Āsa, diamasi bida māla Ācōrēa iwidibΛgΛde bΛ carea bia bΛada abaria. Ācōrēba jara bΛra crīcha biadeba obaria mļ drōã naēnabemarāba opedada quīřīãca. ⁴ Mļ wābΛgΛ carea bΛra jīãsia. Maļ crīchabΛgΛde acΛde wā quīřīã babaria bio bΛsřida bai carea. ⁵ Māla quīřīãneba babaria bΛa Critora wārāda ĩjã bΛda bΛ papadjora Loidaba, bΛ papa Eunice bida bΛ naēna ĩjã panana quīřīãca. Māla cawa bΛa bΛa bida abari quīřīãca Critora ĩjã bΛda. ⁶ Mļ jΛwara bΛ ĩřĀ bΛside Ācōrēba bĀa diasia idji itea ne omārēã. Maļ carea māla jaraya: Ācōrēba diadara biara ēpē odua. ⁷ Ācōrēba dadjīa ne waya bai soda diaē basía, ātebΛgΛ dadji sode diasia jūma poya ođamārēã,

quĩrĩada erobeadamãrẽã, idjaba dadji cacuara jipa erobeã cawadamãrẽã.

⁸ Maã bẽrã dadji Boro Jesucritodebemada jarai carea perarãdua. Mãra Jesucrito carea preso ßãmĩna perarãdua. Ætebãrã bedea bia Jesucritodebema jaradiabãrãde Æcõrẽ ßãadeba ßã sida bia mĩgai carea ßadua. ⁹ Æcõrẽba dadjirãra êdrã edasia idjaba trãsia idji itea bia ßeadamãrẽã. Dadjia bia o panã carea mãwã oẽ basía, ãtebãrã idji biãdeba oida crĩcha ßada bẽrã mãwã osia. Wãrãda naã êjũã ßai naẽna Æcõrẽba idji biãdeba crĩchasia Jesucritodeba dadjirãra carebaida. ¹⁰ Maãbe Jesucrito dadji Êdrã Edabari zeside unubisia sãwã idji biãdeba carebabarida. Dadji beuida ßadara Jesucritoba jõbipeda ewariza zocai ßaida diasia. Bedea bia idjiãdebemaba mãra ebuda cawabi ßãa.

¹¹ Æcõrẽba mãra ßãsia maã bedea bia jarabarida ßamãrẽã, Jesucritoba diabuedada ßamãrẽã, idjaba judiorãã jaradibarida ßamãrẽã.* ¹² Maã carea mãra bia mĩga ßãa. Baribãrã peraẽ ßãa. Mãa cawa ßãa caida ãjã ßãda. Idjaba cawa ßãa mãa idji jãwade wagamãrẽã ßãdada idjia poya wagaida aba idjia cawa oi ewaridaa.†

¹³ Mãa jipa jaradia ßada quĩrĩca jaradia ßadua. Jesucrito ãjã ßãdeba, quĩrĩãneba nĩbadua. ¹⁴ Æcõrẽ Jaure dadji sode ßãba wãrã bedea Æcõrẽba ßãa diãdara bio waga ßadua.

¹⁵ ßãa cawa ßãa berara jũma djabarã Asia druãdebemaba mãra igarasidada. Djaba Pigeloba, Hermogene biãda mãwã osidaa. ¹⁶ Baribãrã mãa quĩrĩã ßãa dadji Boroba djaba Onesiporo êberãrãra quĩrã djuburia ßaida. Idjia mãra ßarima zocãrã carebasia. Mãra carenaba jã ßãmĩna mã carea quĩrã peraẽ basía. ¹⁷ Ætebãrã Roma purude jũpeda mãra quĩrãcuita jãrã nĩne unusia. ¹⁸ Mãa quĩrĩã ßãa dadji Boroba cawa oi ewaride idjira quĩrã djuburiaida. ßãa cawa ßãa Onesiporoba Epesode bio carebasida.

2

Sãwã Jesucrito bedea jaradiaida ßã

¹ Mã warra, Jesucrito biãdeba zarea ßadua. ² Mãa zocãrã êberãrã quĩrãpita jaradia ßãdada ßãa ãrĩsia. Ara maã jaradia ßadara ßãa biãda djabarã jipa ßeaã jaradia ßadua ãdjirãba abari quĩrãca dewararãã jaradiadamãrẽã.

³ ßãra Jesucrito sordao bia bẽrã mã quĩrãca bia mĩgai carea ßadua. ⁴ Sordaoba ne baridua ocaa, ãtebãrã idji boroba quĩrĩã

* 1:11 Judiorãã. Griego bedea ãcãrã cartade mãra neã. † 1:12 Idji jãwade wagamãrẽã ßãdada. Æcãrãmaãrã mã bedea jara ßãa: "Idjia mã jãwade ßãdada."

ḅADRΛ obaria bia unumārēã. ⁵ Idjaba dji jemenebarida idji jemeneida ḅΛ quĩrãca jemeneēḅARΓΛ, idjia poyabARΓΛ sida idjia edaida ḅadara edaēã. ⁶ Ējũã o ḅARA bia mĩgabaria. Mañ bērã idjiabARΓΛ néu zaudadebemada naãrã edaida ḅAA. ⁷ Mãa jara ḅARA bio crĩchadua. Dadji Boro Jesuba bãa jũma maãgARA cawabiya.

⁸ Jesucritodebemada quĩrãnebadua. Idjira Davideba zedaa. Idjira beu ḅadada Ācõrēba ãrēbabisia. Mañ bedea bia idjidebemada mãa jaradia ḅAA. ⁹ Mañ carea mãra bia mĩga ḅAA. Mãra ēberã cadjirua quĩrãca carenaba jã eropanAA. BaribARΓΛ Ācõrē bedeara jã eropanAēã. ¹⁰ Mañ carea mãa jũma droa ḅAA Ācõrēba edada ēberãrã carebai carea. Mãwã Ācõrēba ãdjirã sida Jesucritodeba ēdRA edaya ewariza idji bia quirudebemada erobeadamãrēã.

¹¹ Nañ bedeara wãrã araa:

Dadjirãda Crito ume beusidabARΓΛ, idji ume zocai panania.

¹² Dadjirã bia mĩga panADA droadibARΓΛ, idji ume dji bororãda beadia.

Dadjirãba Critoda adua panAANA adibARΓΛ, idjia biã dadjirãra adua ḅAADA aya.

¹³ Dadjirãda idji ume jipa nĩbadaēḅARΓΛ, idjida jipa ḅabaria ara idjia jaradara o ama ḅaca bērã.

Ācõrē nezoca sãwã baida ḅA

¹⁴ Jũma maãgARA djabarãa quĩrãnebabi ḅadua. Dadjirã Boro quĩrãpita jaradua ãdjirãra baridua bedea carea caicaya beadiē panADA. Mañ caicayaba biada diacaa, ãtebARΓΛ dji ũrĩ bea crĩchara ãrĩbaria. ¹⁵ Ācõrē wãrã bedeara jipa jaradia ḅADA unubi ḅadua. Ne obari bia quĩrãca quĩrãcuita o ḅadua Ācõrēba ḅARA quĩrã pera neē bia unumārēã. ¹⁶ Ācõrē quĩrãpita biē bea nēḅARABADARA igaradua. Mañ ēpē beara Ācõrēnebemada tAmlARA wãbadaa. ¹⁷ Ādjia jaradia panABA ēberãrãra ãrĩ wãbaria aidaba pea co wãbari quĩrãca. Mãwã jaradiabadarã tãēna Himeneoda, Pileto sida panAA. ¹⁸ Ādjira wãrã bedeadebemada ãĩ wãsidaa. Ādjia jaradiabadaa ēberãrã jaidapedadara ãrēbacuasidada. MaãgAdeba ãCARABA Crito ĩjã panARA ãdjia ãrĩbADA. ¹⁹ BaribARΓΛ Ācõrē ēberãrãba Critora bio ĩjã panAA de jĩrũba dera zarea erobabari quĩrãca. Ācõrēba idjiderãda cawabi carea nãwã jarasia: “Dadjirã Boro ba jũma idjiderãra cawa ḅAA.” Idjaba jarasia: “Dadjirã Boro ĩjã panAANA a beaba jũma cadjiruara igaradida panAA.”

²⁰ De waibAade ababe oro odada, parata oda sida beaēã, ãtebARΓΛ bacuru odada, egoro caãda sida beaa. ACARARA dji biara bea bērã baridua ewari carea beaēã, baribARΓΛ waabemara baridua ewari carea beaa. ²¹ Dadjirã sida ara mañ quĩrãca

panΛa. Dadjirāba cadjiruara igaradibΛΓΛ, dadjirā Boro itea dji biara beada panania. Māwā dadjirāneba idjia ne poya oya idjaba ne jūma biada odi carea beadia.

²² Cūdrarāba cadjirua awua panΛnebemada āi badua. Jipa oida ēpē badua. Jesura ijā badua. Jūmarāda quīrīā badua. Jūmarā ume necai badua. Dadjirā Boro Ācōrēa iwīdibadarā ume so jipa bΛdeba jūma maλgΛra ēpē badua. ²³ Ēberārāba crīcha sirīē bea bedea panΛne eda bedearādua. BΛa cawa bΛa maλgΛdeba caicayabadada. ²⁴ Dadjirā Boro nezocara ijara baiē bΛa, ātebΛΓΛ jūmarā ume aduá baida bΛa. Jaradia cawa baida bΛa. Jūmarā ume droa baida bΛa. ²⁵ Idjia jaradia bΛ quīrīānaca ēberārā bea biadeba Ācōrē bedeara cawabida bΛa. Māwāra Ācōrēba ādjirāra carebaisicada idjima jēda zedapeda wārā beadeada cawadamārēā. ²⁶ Quīrāipa crīchasiđara ādjirāra diauruba jida erobΛdebemada ēdrΛđia. Ara nawena diauruba jida pe erobΛa idjia quīrīā bΛra ođamārēā.

3

Jirūarebema ewaride ēberārā sāwā beadi

¹ BΛa naλgΛda cawa baida bΛa. Jirūarebema ewaride minijīchiada zeya. ² Ēberārāba ne jūmada ādji itea quīrīānia, parata awua beadia, ādjida biara beada adia, dji dromada crīchadia, djārāda biē jaradia, ādji djibarirā beđeara ijānaca baya, ādji carebabΛΓΛ ēberāa bia bΛađa adaca baya, idjaba Ācōrēra wayadaca baya. ³ Ādjirāba djārāda quīrīānaca baya, quīrā djuburiadaca baya, nēbΛra oya beadia, cadjirua ođira poya igaradaca baya, jΛwaichia beadia, idjaba ne jūma biada igaradia. ⁴ Ādji dji bia quīrāca eropanΛra cūrūga bΛdeba biē odia. Bio crīchadaēne ne bariduada o beadia. Jūmarā cāyābara ne cawaara beada adia. Ācōrē cāyābara bΛsrīđada biara quīrīā beadia. ⁵ Ācōrē ijā beaca beadia baribΛΓΛ iduaribidaēa Ācōrēba idji lΛbΛdeba ādjira jipa bΛmārēā. MaλgΛrā ume ābaa barādua.

⁶ Māwā beara djārā deza wābadaa wērā crīcha neē bea, cadjiruaba bira beada cūrūgađi carea. MaλgΛ wērārāba ne jūma cadjirua o quīrīā bΛdeba bariduada ijābadaa. ⁷ Ādjirāra ewariza ne cawa wānaa, baribΛΓΛ wārā beđeara poya cawadacaa. ⁸ Janēba, Jambre bida Moise bedea igarapedada quīrāca āi jaradia bea bida wārā beđeara igarabadaa.* Ādji crīchara cadjiruaba jūma ārī beaa. Wārā beđeara cawadacaa. ⁹ BaribΛΓΛ ādjia o panΛra bia odjaēa. Jūmarāba ādjira crīcha

* 3:8 Exodo 7:10-12. Janéra, Jambre sida Egiptodebema ne cawa bea basía.

neë beada ebuða cawadia Moise ewariðe Jané, Jambre mǎwǎpedada quĩrǎca.†

Pauloba Timoteoa obida

10-11 BaribΛΓΛ βαβαβΛΓΛ jũma mǎa jaradia βΛρα bio cawa βΛα. Mǎ nĩbada, mǎa o quĩrĩã βΛda, mǎa Crito ĩjã βΛda, mǎa jũmarã ume droa βΛda, mǎa quĩrĩã erobΛda, mǎ biẽ odi carea ěpẽβΛda jũma droa βΛda, mǎ bia mĩga βΛ sida βΛα cawa βΛα. Antioquĩade, Iconione, Listrade bida mǎ biẽ odi carea ěpẽpedadada βΛα bio cawa βΛα.‡ Mǎra bio bia mĩgasia. BaribΛΓΛ dadji Boroba jũma maλgΛdebemada ědrΛ βΛsia. 12 Wǎrãda jũma Jesucrito ĩjã bea Ācõrẽ quĩrǎpita bia nĩnada ěberǎrǎba biẽ odi carea ěpẽnia. 13 BaribΛΓΛ ěberǎ cadjiruarǎba, djǎrǎ cũrũgabada bida wetara cadjiruara o wǎnia. Djǎrǎra cũrũga beadia idjaba dewararǎba ãdjira cũrũgadia.

14 BaribΛΓΛ βΛα cawadara wǎrǎ arada cawa βΛ bẽrǎ maλra ěpẽ wǎdua. βΛα cawa βΛα bǎa jaradiapedadaba jipa jaradiasidada. 15 Caibe eða Ācõrẽ Bedeara cawasia. Maλ bedeaba bǎa cawabi βaya abαλβα Critoda ĩjǎsira Ācõrẽba ědrΛ edaida. 16 ĀcõrẽβΛΓΛ jũma Idji Bedeara βΛbisia. Jũma maλgΛra bia βΛα jaradiai carea, cadjirua o βeara quẽai carea, ãi o βeara jipa o cawabi carea, idjaba sǎwǎ quĩrǎipa nĩbadida cawabi carea. 17 Mǎwǎ Ācõrẽ ěberǎrǎba ne jũma biada o cawadapeda poya o panania.

4

1 Jesucritora zeya jũmarã Boroda bai carea. Maλne ěberǎrǎ zocai βeara, beupedada sida cawa oya. Maλ bẽrǎ Jesucrito quĩrǎpita, Ācõrẽ quĩrǎpita bida mǎa naλ bedeada jaraya βΛα omǎrẽã. 2 Ācõrẽ bedeara jaradia βadua. ěberǎrǎba ũrĩ quĩrĩã panλne, ũrĩ quĩrĩãẽ panλne bida jaradiai carea βadua. Āi o βeara jipa o cawabidua. Cadjirua o βeara quẽadua. Idjaba djabarǎra carebadua biara ĩjǎnamǎrẽã. Jũma droa βΛdeba, quĩrǎcuita jaradia βΛdeba mǎwǎ odua. 3 Ewari aba ěberǎrǎba wǎrǎ bedeara ũrĩ quĩrĩãẽ panania. ĀteβΛΓΛ ãdjia quĩrĩã panλda ěpẽnia. Maλ bẽrǎ jaradiabadada zocǎrǎ jΛrΛdia ãdjia ũrĩ quĩrĩã panΛra jaradiadamǎrẽã. 4 Ādjirǎba wǎrǎ bedeara ũrĩ ama beadia, maλne naλ dudabemaba nẽβΛrΛbadada ěpẽnia. 5 BaribΛΓΛ βΛra ne jũmane quĩrǎipa βadua. Bia mĩga βΛde droa βadua. Bedea bia Critodebemada jaradia βadua. Jũma βΛα Ācõrẽ itea oida βΛra jipa o βadua.

† 3:9 Exodo 8:16-19. Janéba, Jambre bida jũma poya odaẽ basía Moiseba Ācõrẽneba oda quĩrǎca. Mǎwǎ jũmarǎba cawasidaa ãdjira sewaida beada. ‡ 3:10-11 Hecho 13:44deba aba 14:21naa.

⁶ Dārāéne m̄ra beadia.* M̄l beui ewarira caita ʙΛa. ⁷ M̄la Ācōrē itea oida ʙadara jūma osia. Jūma jipa osia bia djōna quĩrāca. M̄la Critora igaraē ʙΛa. ⁸ M̄la jipa o ʙΛ carea dadji Boroba m̄l itea nepeda waga erobΛa. Idjia jipa cawa obari bērā māl nepera m̄la diaya idjia cawa obΛΛde. BaribΛΛ ababe m̄la diaēa, ātebΛΛ jūma idji zei ewari unu quĩrīā ʙearā diaya.

Timoteo zemārēā Pauloba jarada

⁹ Isabe m̄l acΛde zedua. ¹⁰ Djaba Cresentera Galacia druadaa wā ʙΛa. Titora Dalmacia druadaa wā ʙΛa. Māl awara djaba Demába nāl ējūānebemada biara quĩrīāna bērā m̄ra igarapeda Tesalonica puruḍaa wāsia. ¹¹ Ababe djaba Lucada m̄l ume ʙΛa. ʙΛ zebΛΛde djaba Marcoda jΛΛde wāpeda enedua.† M̄la Ācōrē itea o ʙΛra idjia carebaida ʙΛa. ¹² Djaba Tiquicora m̄la Epesodaa wābisia. ¹³ ʙΛ zebΛΛde m̄la j̄sua carea j̄lbarida enedua. Māl da Troa puruḍe, djaba Carpo dede ʙesia. Idjaba m̄l carta ʙeara enedua. M̄la biara quĩrīā ʙΛa m̄l carta animarā ede ʙΛ beada.

¹⁴ Jiorroḍeba ne obari Alejandropa m̄l biē oḍa carea dadjirā Boroba cawa oya. ¹⁵ Idji ume quĩrācuita ʙadua. Dadjia jaradia panΛnebemada idjia bio biē jara ʙΛa.

¹⁶ Ara m̄ldji carea dji dromarā quĩrāpita bedeaside ni abaΛda m̄lare bedeadaē basia. ĀtebΛΛ jūmarāba m̄ra igarasidaa. M̄la quĩrīāēa ādjira māl carea Ācōrē quĩrāpita bedeade beadida. ¹⁷ BaribΛΛ dadji Borora m̄l ume basia. Idji ΛʙΛada m̄la diasia idji bedea jaramārēā. Māwā jūma judiorāē arima duanΛba ūr̄sidaa. Māl ne dadjirā Boroba m̄ra imama itedebemada ēdrΛ edasia. ¹⁸ Māl awara dadjirā Boroba jūma m̄l biē obΛdadebemada ēdrΛ edaya. Idjia m̄ra waga edeya idji ēberāra bajāne bia pe erobΛmaa. Ewariza idjia bio bia bedeadida panΛa. Bia ʙΛa māwā baida.

Pauloba j̄rūare ʙΛda

¹⁹ Djaba Aquilaa, Priscaa biḍa jaradua m̄la quĩrīā ʙΛda ādjira bia pananida. Ara māl quĩrāca djaba Onesiporo ēberārā jaradua. ²⁰ Djaba Erastora Corinto puruḍe ʙesia. Djaba Tropimora cacua biē ʙeḍa bērā idjira Mileto puruḍe amesia. ²¹ Cue jara bai naēna isabe zedua. Djabarā Eubuloba, Pudenteba, Linoba, Claudiaba, jūma djabarā biḍa quĩrīā panΛa ʙΛra bia baida.

* **4:6** Dārāéne m̄ra beadia. Griego bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa: “M̄ra uva ʙa Ācōrēa wea diabΛda quĩrāca ʙΛa.” Māl bedeadeba Pauloba cawabi basia dārāéne ēberārāba idjira Crito carea beadida. † **4:11** Marco. Hecho 13:5; 13:13; 15:36-40.

²² M̃a quĩrĩã ðΛa dadjirã Boro Jesucritora ðΛ ume ðaida idjaba ãcõrẽba idji biãðeba bãrãra careba ðaida. Bia ðΛa mãwã ðaida.†

† **4:22** Bia ðΛa mãwã ðaida. Griego beðeade ἄγρα cartade mãra neã.

TITO

CARTA PAULOBA TITO ITEA ΒΛΑΔΑ

Pauloba nañ cartada Tito itea ΒΛΑΣΙΑ. Mañ Titoba Paulodeba Jesucritora İjāsia (1:4). MamaΛΒΑ λταα Paulo ume nībabadjia. Paulo naārā Jerusaleλnaa djabarā bororā ume bedede wāsīde Titora edesia (Galata 2:1-3). 2 Corintode 2:12-13de, 7:5-6de bida jara ΒΛΑ Titoba djabarā Corintodebemarāa jaradia babadjida. 2 Timoteo 4:10de jara ΒΛΑ Titora Dalmacia druadaa wāsida.

Romane preso bađa ēdrΛdacarea Pauloba wayacusa puruza djabarā aCΛde wāsia. Tito ume bedea bia Jesucritodebemada Creta morro dromanaa jarade wāsīdaa (1:5). ΛCΛRΛΒΑ İjāpedadacarea Pauloba Titora mama amesia jaradia bamārēā. Māwānacarea Pauloba nañ cartara diabuesia Titora idji ume Nicopoli puruđaa wāmārēā (3:12). Tiquicoda wa Artemada diabuesia Tito cacuabari djabarāa jaradia bamārēā. Poa 63de Pauloba nañ cartara Corintodeba diabuesica ΒΛΑ. Djaba Zenaba, Apolo bida Titomaa edesīdaa (3:13).

Pauloba Ācōrēa bia ΒΛΑΔΑ apeda ΒΛΑΣΙΑ djabarā wagabadarāda sāwā beadida panΛda (1:1-9) idjaba Titoba sewa jaradia bea carea quīrācuitaída ΒΛΑΔΑ (1:10-16). Mañare ΒΛΑΣΙΑ drōārāda, djorarāda, cūdrarāda, nezocarā sida sāwā beadida panΛda (2:1-10). Mañare ΒΛΑΣΙΑ Ācōrēba ādjirā ēdrΛ edada bērā jipa nībađida panΛda (2:11deba aba 3:10đaa). Jīrūare ΒΛΑΣΙΑ Titora zemārēā (3:12-15).

Dji crīcha dromada 2:15de ΒΛΑ ΒΛΑ: “Jūma mañgΛra jaradia badua. Carebadua djabarāba mañ bedeara İjā odamārēā. Āı o beara quēādua, Ācōrēba ΒΛΡΑ ΒΛΔΑ bērā māwā omārēā. Djabarāa ΒΛΡΑ idu igarabirādua.”

Pauloba nañ cartade naārā ΒΛΔΑ

¹ Mλra Paulo, Ācōrē nezocaa idjaba Jesucritoba diabuedaa. Mλra diabuesia Ācōrēba edadarāba idjida İjānamārēā idjaba wārā bedea cawadapeda Ācōrēba quīrīā ΒΛ quīrāca beadamārēā. ² Ādjirāba ewariza Ācōrē ume zocai panani carea jλā panΛa. Nañ ējūā oi naēna Ācōrē sewa ocaba mañ zocai baira diaida jarasia. ³ Mañbe idjia ΒΛΔΑ ewarīde mλa jaradia ΒΛΔEBA idji bedea Critodebemada ebuda cawabisia. Mañ bedeara Ācōrē dadji ĒdrΛ Edabariba mλa jaradiabisia.

⁴ Tito, mλa nañ cartara ΒΛ İtea ΒΛΒΛΡΛΑ. Dadjia abari quīrāca Critora İjā panΛ bērā ΒΛΡΑ wārāda mλ warra quīrāca ΒΛΑ. Mλa

quĩrĩã ɓAA dadji Zeza Ācõrẽba, dadji Boro Jesucrito biɗa ādji biɗeɓa ɓARA careba pananida, necai ɓai siɗa dia pananida.

Pauloba Titoa obi jarada

⁵ MĀa ɓARA Creta morro dromane amesia ota o bedara jũma omārẽã. MĀa jarada quĩrãca djabarã wagabadada puruza ɓACUADUA.* ⁶ Djabarã wagabarira biẽ jaradi neẽ ɓaida ɓAA. Quima aba erobaida ɓAA. Idji warrarãba Critora ĩjã beɗida panAA idjaba jipa nĩbeɗida panAA. Māwāra ēberārãba jaradaẽa cadjirua o panADA wa CAWATA zarea panADA. ⁷ Djabarã wagabariba Ācõrẽ trajura obari bẽrã biẽ jaradi neẽ ɓaida ɓAA. Idjira cawaara ɓA quĩrãca ɓaiẽ ɓAA, caicaya ɓaiẽ ɓAA, beu nĩɓaiẽ ɓAA, jAWAICHIA ɓaiẽ ɓAA idjaba parata awua ɓaiẽ ɓAA. ⁸ ĀteɓARA idji dede jũẽɓADARA jũma bia edaida ɓAA, ne jũma biada o quĩrĩã ɓaida ɓAA, crĩcha biɗeɓa ɓaida ɓAA, jipa ɓaida ɓAA, Ācõrẽ itea ɓaida ɓAA, idjaba idji cacuara jipa erobaida ɓAA. ⁹ Wārã bedea idjía jaradiapedadara bio ĩjã ɓaida ɓAA. Māwā idjia wārã bedea jipa jaradia ɓADEBA ēberārara poya carebaya biara ĩjānamārẽã, idjaba wārã bedea biẽ tabADA abadarāa poya cawabiya āĩ crĩcha panADA.

¹⁰ MĀa māwā jara ɓAA wārã bedea quĩrĩānacada, dadji carebaca bedea jaradiabadada, djārã cūrũgabada siɗa bara bẽrã. Dadji umaquĩrã cacua wẽãgoẽida panAANA abadara maĩ ēberārānebemaa. ¹¹ Ādjia jaradiiẽ beada jaradia panANEBA deza ēberārã crĩchara jũma ārĩbadaa. Ababe parata carea jaradiabadaa. MaĩGARĀA idu jaradiabirādua.

¹² Cretadebema drõã naēnabema dji dromaba nāwā jarasia: “Cretadebemarāra sewaida beaa, animarã cadrAA quĩrãca beaa, ne coya beaa, djuburia beaa.”† ¹³⁻¹⁴ Maĩba jaradara wārāa. Maĩ carea maĩ ēberārara quẽã badua wārã bedeadã ĩjānamārẽã, judiorãba drõã naēna nẽɓARABADARA igaradamārẽã, idjaba wārã bedea ĩjānacaba jaradia panADA ĩjārānamārẽã.

¹⁵ Ācõrẽ quĩrãpita bia beamaarã ne jũmada Ācõrẽ quĩrãpita bia ɓAA. BaribARA Ācõrẽ ĩjāẽ beamaarã ni cārẽ siɗa bia ɓAẽa. Ādji crĩchara, ādji so siɗa cadjiruaba jũma ārĩ beaa. ¹⁶ Ādjia jarabadaa Ācõrẽra cawa panADA, baribARA ādjia o panANEBA unubibadaa idjira igara panADA. Ādjirāra CAWATA zarea beaa idjaba ne bia odi carea beadacaa. Ādjia obadara Ācõrẽba quĩrĩãcaa.

* 1:5 Djabarã wagabada. Griego bedeadẽ ɓÁ ɓAA “drõārã.” Cāpūrĩã bedeadẽ maĩba jara ɓAA “pastores” o “ancianos.” † 1:12 Drõã naēnabema dji droma. Griego bedeadẽ ɓÁ ɓAA “Ācõrẽneba bedebari.”

2

Pauloba Titoa jaradiabida

1 BaribΛΓΛ bΛabΛΓΛ wārā bedeara jipa jaradia baida bΛa.
 2 Drōārāa jaradiadua ādji cacuara jipa erobeadamārēā, quīrāipa beadamārēā, crīcha biadeba nībadamārēā, Critora bio ījā beadamārēā, wārā quīrīāneba beadamārēā, idjaba jūma droadamārēā. 3 Idjaba djorarāa jaradiadua Ācōrē quīrāpita jipa beadamārēā, nēbΛra orānamārēā idjaba beu nībarānamārēā. ĀtebΛΓΛ ne jūma biada jaradiaēdida panΛa.
 4-5 Ādjirāba awērārāa jaradiaēdida panΛa ādji quimara, ādji warrarā sida quīrīānamārēā, crīcha biadeba jipa nībadamārēā, wērā biada beadamārēā, ādji dera bia wagadamārēā, sobia beadamārēā, idjaba ādji quimaba jara bΛra ījā odamārēā. Māwāra ni ababΛba Ācōrē bedeara biē jaradaēa.

6 Cūdrarāa jaradiadua crīcha biadeba jipa nībadamārēā.
 7 Jūma bia o bΛdeba jūmarāa unubi badua sāwā nībadida panΛda. Crīcha biadeba jipa jaradia badua. 8 Wārā bedeada jaradia badua ni ababΛba bΛra biē jararānamārēā. Māwā jaradia baibΛΓΛ, bΛ ume dji quīrūra peradia. Ādjia ni maārī bida dadjirāra poya biē jaradaēa.

9 Nezocarāa jaradiadua ādji boroba jara bΛra jūma ījā odamārēā. Ne jūmada bia odida panΛa ādji boroba bia unumārēā. Ādji boroba jarabΛΓΛra daucha panuniē panΛa.
 10 Ādji borodeda drΛadiē panΛa, ātebΛΓΛ unubidida panΛa ādjia ne jūmada jipa o panΛda. Māwāra ēberārāba cawadia Ācōrē dadji ĒdrΛ Edabari bedeara bio bia bΛda.

11 Ācōrēba jūmarāa unubisia idji biadeba ēberārāra ēdrΛ edabarida. 12 MaλgΛba dadjirāa cawabi bΛa ne jūma cadjiruara, naλ ējūānebemarāba quīrīābada sida igaraēdida panΛda. Idjaba cawabi bΛa dadjirā naλ ējūāne panΛne crīcha biadeba jipa nībadida panΛda Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca. 13 Dadjirā bia panani ewari jāā panΛmisa māwā pananida panΛa. Maλne ewaride dadjirā ĒdrΛ Edabari Jesucritora zeya. Maλne idji quīrāwārēāra ununia. Idjira dadjirā Ācōrē dji dromaa.
 14 Dadjirā carea Jesucritoba ara idjida idu beabisia ne jūma cadjiruadebemada ēdrΛ edai carea. Dadjirāra ara idji itea bia bΛsia idji puruda beadamārēā idjaba ne jūma biada o quīrīā pananamārēā.

15 Jūma maλgΛra jaradia badua. Carebadua djabarāba maλ bedeara ījā odamārēā. Āi o beara quēādua, Ācōrēba bΛra bΛda bērā māwā omārēā. Djabarāa bΛra idu igarabirādua.

3

Ācōrēba idji biadeba dadjirā ēdra edada

¹ Djabarāa quīrānebabidua naā ējūānebema bororā jΛwaeda pananamārēā. Ādjia jarabΛdara ijā oēdida panΛa idjaba ne jūma biada odi carea beadida panΛa. ² Djabarāa jaradua: ni abaΛdebemada biē bedeadīē panΛa, caicaya beadiē panΛa, ātebΛΓΛ sobia beadida panΛa, jūmarā ume aduā beadida panΛa.

³ Wārāda naēna dadjirā bida crīcha biada neē panasidaa, Ācōrēra ijānaē panasidaa, āi crīcha panasidaa. Dadjia cadjirua o awua beara, bΛsrida o quīrīā bea sida nezoca quīrāca jūma obadjidaa. Baridua cadjiruade nībabadjidaa, djārāba erobΛ carea soēe biē panebadjidaa, djārāba dadjirāra quīrāmabadjidaa, idjaba dadjirāba djārāda quīrāmabadjidaa.

⁴ BaribΛΓΛ dadjirā Ēdra Edabari Ācōrēba idji biada, idji quīrīā sida jūmarāa cawabisia. ⁵ Maāba dadjirāra ēdra edasia. Dadjia bia opeēda carea ēdra edaē basia, ātebΛΓΛ idji quīrā djuburiadeba ēdra edasia. Dadjirā cadjiruara saγasia djiwidi toda quīrāca beadamārēā idjaba Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai bai djiwidida diasia. ⁶ Dadji Ēdra Edabari Jesucritodeba Ācōrēba idji Jaurera dadjirāa wāgaē diasia. ⁷ Ācōrēba idji biadeba dadjirāra jipa unu bΛ bērā ewariza idji ume zocai panania. Maāda jΛā panΛa.

⁸ Maā bedeara wārā araa. Māa quīrīā bΛa bΛa maāγara bio jaradia baida Ācōrē ijā beaba ne jūma biada o wānamārēā. Maā bedeara bio bia bΛa. Jūmarāda carebabaria. ⁹ BaribΛΓΛ baridua bedea siriē bΛ carea caicayarādua. Ācōrēba Moisea diada ley carea bida caicayarādua. Idjaba dadji drōā naēnabemarā trā jaradiabadara igaradua. Jūma maāγara biē bΛ bērā carebacaa.

¹⁰ AbaΛba djabarāda ijarabibΛΓΛ, idjira quēādua waa māwā orāmārēā. Idjia ijāēbΛΓΛ, wayacusa quēādua. Maāne wadibida ijāēbΛΓΛ, idji ume bārādua. ¹¹ BΛa bio cawa bΛa maā ēberāba wārā bedeara igarapeā biē o bΛda. Cadjirua o bΛdeba unubi bΛa ara idjida Ācōrē quīrāpita bedeaē bΛda.

Naā cartade Pauloba jirūare bΛda

¹² Māa djaba Artemada wa djaba Tiquicoda bΛmaa wābiya. Jāma jūēnacarea isabe Nicopoli puruēdaa mā acΛde zedua. Māa za uru cue jara mama baida crīcha bΛa. ¹³ Ēberāare bedebari Zenada, Apolo sida bΛmaΛba wābadade ne jūmaneba carebadua bia wānamārēā. ¹⁴ Dadjirā dji Crito ijā beaba biada o cawa wānida panΛa ne neē quēdea carebaēi carea. Māwāra ara dadji quīrīābe beadaēa.

¹⁵ Jũma mǎ ume duanΛba quĩrĩã panΛa bΛra bia ðaيدا. Dai quĩrĩã panΛ Crito ãjã ðeaa jaradua daiba quĩrĩã panΛda ãdjirãra bia duananida. Mǎa quĩrĩã ðΛa ãcõrẽba idji biadeba jũma bãrãra careba ðaيدا.

PILEMOA CARTA PAULOBA PILEMOA ITEA BADA

Pauloba naã cartada Pilemoã itea basia. Poa 60are Romane preso baside basia. Carta djabarã Colosadebema itea diabueside naã carta sida diabuesica bla (Colosa 4:11).

Maã Pilemoãra Colosade babadjia idjaba ne bara basia. Paulodeba Jesucritoda ijãsia (v. 19). Djabarãda idji dede dji jarebadjidaa (v. 2). Idjia nezoca Onesimo abadada erobasia. Baribara maã Onesimora ne drasica bla bẽrã mĩrũ wãsia (vv. 18-19). Paulo preso bamaa wãpeda careba besia.

Onesimoba Crito ijãnacarea Pauloba naã cartara basia. Critodeba djabarã bẽrã Pauloba Pilemoãa bedea djuburiasia Onesimora wayacusa bia edamãrẽã (vv. 10-12, 15-20). Pauloba basia Onesimoba dradaara idjiabara jẽda diaida.

Naã carta baside Pauloba ẽdrada crĩcha basia. Ara ẽdrapeda Pilemoãmaa wãida crĩcha basia (v. 22).

Pauloba naã cartade naãrã bada

¹ Mãra Pauloa. Jesucrito carea preso bla. Dadji djaba Timoteoda nama bla. Djaba Pilemoã, daiba bara quĩrã panaa. Bla dai quĩrãca ãcõrẽ trajura o bla bẽrã mã naã cartara bla itea babara. ² Idjaba babara jũma djabarã bla dede abaa dji jarebadarã itea, dadji djabawẽrã Apia itea, dadji djaba Arquipo itea bida. Arquipoba ãcõrẽ bedeara dai careba jardiabaria. ³ Mã quĩrã bla dadjirã Zeza ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito bida ãdji biadeba bãrãra careba pananida idjaba necai bai sida bãrã dia pananida.

Djaba Onesimo carea Pauloba bedea djuburiada

⁴ Mã ãcõrẽa iwidibara bla carea bia bada abaria. ⁵ Mã ãrĩsia bla dadjirã Boro Jesura bio ijã bada idjaba jũma ãcõrẽ ẽberãrãra quĩrã bla. ⁶ Mã ãcõrẽa iwidi bla Crito ijã bea ume bara bio bia bamãrẽã.* Mãwã jũma ne bia dadjia Jesucritodeba eropanda bla bio cawaya. ⁷ Djaba, bla ãcõrẽ ẽberãrãra quĩrãneba sobiabida bẽrã mã sida sobiabisia idjaba bio basridabisia.

⁸ Maã carea bla iwidiya mã jarabara quĩrãca omãrẽã. Critodeba mã obida bamĩna obiẽa. ⁹ ãtebãra mã bedea djuburiaya quĩrãneba mãwã omãrẽã. Mãra drõã Pauloa. Jesucrito carea preso bla. ¹⁰ Bla nezoca Onesimo carea mã bedea djuburiaya. Idjira mã warra quĩrãca bla. Mã nama preso bade idjia mãneba Critora ijãna bẽrã mã warra quĩrãca

* 1:6 Crito ijã bea ume bara bio bia bamãrẽã. Aramaarã mãba jara bla: "Crito ijã badeba bara idji ẽberãrã ume bio bia bamãrẽã."

besia. ¹¹ Naēna bΛ nezoca dji biaē basía, baribΛrΛ idira nezoca biada besia. Māwā idjia bΛ itea bia trajaya idjaba māra bia carebaya.

¹² Idjira bΛmaa jēda diabuebΛrΛa. Māa idjira bio quĩrĩã bΛa. Mā quĩrã djuburia idjira bia edadua mΛ edabΛrΛ quĩrãca.†
¹³ Bedea bia Critoðebema carea mΛ preso bΛde idjira mΛ ume eroða quĩrĩã basia jūma bΛa mΛ carea jāmaΛba poya oē bΛda omārēã. ¹⁴ BaribΛrΛ bΛa bia bΛaða aēne māwā o quĩrĩãē basía. Māa quĩrã djuburia iwidi bΛra bΛa õgo obiēa ātebΛrΛ quĩrĩã bΛa bΛabΛrΛ māwā o quĩrĩã baida.

¹⁵ Dārāē bΛa bΛ nezoca Onesimora bΛ ume badada mĩrũ wānada. Āibērã māwāsia idji jēda wābΛrΛde bΛa ewariza erobamārēã. ¹⁶ BaribΛrΛ idjira nezoca quĩrãca erobaiē bΛa, ātebΛrΛ nezoca cāyābara biara erobaida bΛa. Critoðeba bΛ djaba bērã quĩrĩãneba erobaida bΛa. Māa idjira bio quĩrĩã bΛa, baribΛrΛ maΛ cāyābara bΛa idjira biara quĩrĩãida bΛa, bΛ nezoca bērã idjaba dadjirã Boroðeba bΛ djaba bērã.

¹⁷ BΛmaarã dadjia Ācōrē itea abarida o panΛbΛrΛ, Onesimora bia edadua mΛ edabΛrΛ quĩrãca. ¹⁸ Idjia bariduðeba bΛda biē osibΛrΛ wa bΛa jēda diai bara bΛbΛrΛ, mΛa iwidiidua. ¹⁹ Ara mΛ jΛwaba nāwā bΛbΛrΛa: idjia jēda diaida bΛra māa diaya. Quĩrãnebadua mΛneba Crito ĩjāna bērã bΛa mΛa diai bara bΛda. ²⁰ Djaba, dadji Boro carea mΛ quĩrã djuburia iwidi bΛra odua. Dadjira Critoðeba djabarã bērã mΛ sora bΛsrĩdabidua.

²¹ Māa māwā bΛbΛrΛa cawa bΛ bērã bΛa mΛ bedeara ĩjāida. Cawa bΛa māa jara bΛ cāyābara bΛa biara oida. ²² MaΛ awara māa crĩcha bΛa bārāba Ācōrēa iwidi panΛneba māra ēdrĩda. Māwā māra bārāmaa poya wāya. MaΛ bērã mΛ cāi siða waga erobadua.

Pauloba naΛ cartade ĩrũare bΛda

²³ Djaba Epaproda Jesucrito carea mΛ ume preso bΛa. Idjia quĩrĩã bΛa bΛra bia baida. ²⁴ Marcoba, Aristarcoba, Demába, Luca bida quĩrĩã panΛa bΛra bia baida. Ādjirāba mΛ ume Ācōrē trajura o panΛa.

²⁵ Māa quĩrĩã bΛa dadjirã Boro Jesucritoba idji biaðeba bārāra careba baida.‡

† 1:12 Griego bedeadē maΛ versícūlora ebuða bΛēa.

‡ 1:25 Bārāra. Griego

bedeadē bΛ bΛa “bārā jaurera.”

HEBREO CARTA HEBREORÃ ITEA

Naã cartada hebreorã itea b̄ada basía. Cawadaẽ pan̄a caiba b̄asida. ΛCΛΓΛmaarã Bernabeba, Apoloba, Silaba, Lucaba, Clemente Romanebemaba wa dewaraba b̄asida. Naẽna zocãrãba crĩcha panasidaa Pauloba b̄adada. Ababe cawa pan̄a Hebreo carta b̄adara judio basida. (Judiorãra hebreo bedeade bedeabada b̄erã hebreorã abadaa.) Naã carta b̄adaba, dji carta edadarã bida Timoteora unubadjidaa (13:23). Maã awara djabarã Italia druadebemarã ume dji bia basía (13:24-25). Poa 70 bai naẽna b̄asia.

Naã cartara djabarã judiorã bia mĩga b̄ea itea b̄asia Jesu-crito igararãnamãrẽã. Jesucrito ãjã pan̄a carea ãdjia erobeara ΛCΛΓΛba jãrĩsidaa (10:32-34). Jũma naã cartade dji b̄adaba jara b̄aa Critora dji dromaara b̄ada.

Critora bajãnebema nezocarã cãyãbara biara b̄aa (1:1neba aba 2:18daa). Critora Moise cãyãbara biara b̄aa (3:1neba aba 4:13daa). Critora dadjirã Sacerdote dji Dromaara b̄aa (4:14deba aba 7:28daa). Critoba cadjirua carea odara sacerdoterãba obada cãyãbara biara b̄aa (8:1neba aba 10:39daa).

Jĩrũare dji carta b̄adaba jara b̄aa Ācõrẽba dadjirã bia unumãrẽã idjida ãjãnida pan̄ada (11:1neba aba 13:25daa). Dji crĩcha dromara 12:1ne b̄aa: “Maã ãberãrã zocãrãba unubisidaa Ācõrẽra wãrãda ãjãsidada. Maãda cawa pan̄a b̄erã dadjirã bida ara maã quĩrãca ãjã pananida pan̄a. Dadjirãa idu ãjãbicara, cadjiruaba dadjirã b̄arã edabari sida ãyã b̄adapeda jũma droa pan̄aneba nocodaa wãnadra dadjirã jũenida pan̄amaa.”

Ācõrẽ Warrara dji dromaara b̄aa

¹ Naẽnaeda Ācõrẽba dadji drõã naẽnabemarãa b̄arima zocãrã quĩrãtanoaneba bedeabadjia. Idjideba bedeabadarãneba mãwã osia. ² Barib̄ara naã jĩrũarebema ewaride idji Warradeba dadjirãa bedeasia. Idji Warradeba Ācõrẽba ne jũmada osia idjaba idjida b̄asia ne jũma erobamãrẽã. ³ Idji Warraba Ācõrẽ quĩrãwãrẽã dorrodorroda unubibaria. Idjiab̄ara Ācõrẽra sãwã b̄ada cawabibaria. Idji bedeã b̄aa b̄adeba ne jũma odara ara mãwã b̄aa. Idjia dadjirã cadjiruara saḡapeda Ācõrẽ dji droma b̄a j̄awa araare bajãne chũmesia.

⁴ Ācõrẽba idjira bajãnebema nezocarã cãyãbara dji dromaara b̄asia. Ācõrẽba idjira trã b̄asia “mã Warra,” maãne ãdjirãra trã b̄asia “mã nezocarã.” Mãwã Ācõrẽba idji trã b̄adara ãdjirã trã

ḅΛda cāyābara biara ḅΛa. ⁵ Ācōrēba ni abaΛ bajānebema nezocaa nāwā jaraē basía:

ḅΛra mĀ Warraa. Idi ḅΛra mĀ Warraada abΛΓΛa.*

Idjaba ādjidebemada nāwā jaraē basía:

MĀra idji zeza baya, idjaba idjira mĀ warra baya.†

⁶ Ācōrēba idji Warra iwina naĀ ējūānaa diabuebΛΓΛde nāwā jarasia:

Jūma Ācōrē bajānebema nezocarāba idjía bia bedeadida panΛa.

⁷ Bajānebema nezocarānebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Bajānebema nezocarāda osia nāūrā quīrāca beadamārēā.‡

Ādjirāra osia tΛbΛ urua quīrāca beadamārēā.Š

⁸ BaribΛΓΛ idji Warradebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Ācōrē, ḅΛra ewariza jūmarā boroda baya. ḅΛ purura jipa pe erobaya. ⁹ ḅΛa biadrΛ quīrīāsia. Cadjiruara quīrāmasia.

MaĀ carea Ācōrē, ḅΛ Ācōrēba jūma ḅΛ ume panΛ cāyābara ḅΛdrΛ dji dromaara ḅΛasia. Māwā ḅΛra bio ḅΛsrīdabisia.*

¹⁰ Idjaba nāwā jarasia:

Jūmarā Boro, naārāeda ḅΛa naĀ ējūāda, bajā sida osia.

¹¹ Jūma maĀΓΛra jōya baribΛΓΛ ḅΛra ara māwā baya. Jūma maĀΓΛra dji sore baya wua dji sore babari quīrāca.

¹² Wua sore ērāpeda djiwīdī jΛbΛΓΛ quīrāca ḅΛa jūma maĀΓΛra āyā ḅΛpeda djiwīdīda oya.

BaribΛΓΛ ḅΛra ara ḅΛdji ḅΛda baya. ḅΛra beucaa.†

¹³ Ācōrēba ni abaΛ bajānebema nezocaa jaraē basía:

MĀ jΛwa araare chūmedua aba ḅΛ dji quīrūra mĀa jūma ḅΛ jΛwaeda ḅΛbΛΓΛdaa.‡

¹⁴ Jūma bajānebema nezocarāda Ācōrēba zocabaria. Ācōrēba ādjirāra diabuebaria dji ēdrΛdirā carebadamārēā.

2

Quīrācuīta beadadua Crito igarada amaaba

¹ MaĀ bērā āi wāna amaaba dadjirāba wārā bedea ūrīpedadara quīrācuīta biara ēpēnida panΛa. ² Ācōrēba naēna obi ḅada bedeara bajānebema nezocarāneba diasia. MaĀ bedeara ēberārāba jūma ĩjā oēdida panasīdaa. Jūma ĩjā oē beara, igara bea sida Ācōrēba arīde cawa obadjia. ³⁻⁴ Ara maĀ quīrāca Ācōrēba ēdrΛ edaīdebema bedeada dadjirāba

* **1:5** Salmo 2:7. Idi ḅΛra mĀ Warraada abΛΓΛa. Griego bedeade ḅΛ ḅΛa: “Idi māa ḅada unusia” wa “īdī mĀra ḅΛ zeza basía.” † **1:5** 2 Samuel 7:14. ‡ **1:7** Griego bedeade “nāūrā” idjaba “jaure” abari bedeaa. MaĀ carea ḅΛΓΛ traduccioōne maĀ versiculoē nāwā ḅΛ ḅΛa: “Idji bajānebema nezocarāda osia jaureda beadamārēā.”

Š **1:7** Salmo 104:4. * **1:9** Salmo 45:6-7. † **1:12** Salmo 102:25-27. ‡ **1:13** Salmo 110:1. ḅΛ jΛwaeda ḅΛbΛΓΛdaa. Griego bedeade ḅΛ ḅΛa: “ḅΛ jīrū edre ḅΛbΛΓΛdaa.”

igaradibⲁⲚⲁ, ḥĀcōrēba cawa oidebemada sãwã ēdrⲁdi? Mañ bedea bio bia b̄ara dadjirã Boro Jesuba naãrã jaradiasia. Mañ ũrĩpedadaba dadjirãa jarasidaa mañḡara wãrãda. Mañ awara Ācōrēba ne ununaca waiḅⲁda quĩrãtanoa obisia. Idjia quĩrã bada quĩrãca idji Jaureba obi b̄ara idjiderãza diasia. Jũma mañḡadeba cawabisia mañ bedeara wãrãda. Mañda dadjirãba igaradibⲁⲚⲁ, ḥsãwã ēdrⲁdi?

Jesucrito dadji quĩrãca bada

⁵ Ējũã djiwidi zeida b̄a daiba jara panⲁra Ācōrēba bajãnebema nezocarã j̄awaeda b̄ã basia. ⁶ ĀtebⲁⲚⲁ Ācōrē Bedeade nãwã b̄ã b̄a:

Mã Ācōrē, ēberãda ḥcãrē? ḥCãrēã dairãma crĩchabari?

Ēberãda ḥcãrē? ḥCãrēã dairãda wagabari?

⁷ B̄a दौरa bajãnebema nezocarã cãyãbara edaara b̄asia.

Mãwãmĩna दौरa nañ ējũãne bia b̄asia idjaba dji dromarãda b̄asia.*

⁸ B̄a ne jũmada dai j̄awaeda b̄asia.†

Ācōrēba ne jũmada dadji j̄awaeda b̄asia. Dadji j̄awaeda b̄adaẽra neẽa. Mãwãmĩna wadibida ununaẽa ne jũma dadji j̄awaeda b̄ada. ⁹ BaribⲁⲚⲁ Jesudebemada cawa panⲁ.‡

Ācōrēba idjira bajãnebema nezocarã cãyãbara nañ ējũãne edaara b̄asia. Ācōrēba idji biadeba mãwã osia Jesura jũmarã carea beumãrẽã. Bia mĩga beuda bẽrã Ācōrēba idjira bia b̄asia idjaba dji dromada b̄asia.

¹⁰ Ācōrēba ne jũmada osia. Idjideba ne jũmada beaa. Ācōrēmaarã bia b̄asia Jesura bia mĩgaida. Mãwã idjira ēberãrã Ēdrⲁ Edabarida aride b̄asia. Idjideba Ācōrēba idji wararãda zocãrã edasia idji biya quirudebemada edadamãrẽã.

¹¹ Jesuba ēberãrãda Ācōrē itea bia b̄abaria. Idjia, mañ ēberãrã bida abari Zezada eropanⲁ. Mañ carea Jesura peracaa ãdjirãra idji djabarã ai carea. ¹² Ācōrē Bedeade nãwã b̄ã b̄a:

Mãa b̄adebemada mã djabarãa bedeaya. Jũmarã ābaa dji j̄are duanⲁne mã b̄ada bia jaraya.§

¹³ Idjaba nãwã b̄ã b̄a:

Mãa idjidrⲁ ĩjã b̄aya.*

Idjaba nañ sida b̄ã b̄a:

Mãra nama b̄a, idjaba warrarã Ācōrēba mã diaɗara mã ume ābaa panⲁ.†

* **2:7** Griego bedeade ḥcⲁⲚⲁ cartade nañ sida b̄ã b̄a: “Daura b̄asia ne jũma b̄a oda bororãda beadamãrẽã.” † **2:8** Salmo 8:4-6. Dai j̄awaeda b̄asia. Griego bedeade nãwã b̄ã b̄a: “Ne jũmada idji jĩrũ edre b̄asia.” ‡ **2:9** Jesudebemada cawa panⲁ.

Griego bedeade nãwã b̄ã b̄a: “Dadjirãba Jesura unu panⲁ.” § **2:12** Salmo 22:22.

* **2:13** Isaía 8:17. † **2:13** Isaía 8:18.

14 Mañ warrarāba djarada, oa sida eropanΛ bēřā Jesu bida abarida edasia idji beudadeba diauru poyai carea. Diaurura beu djibaria. 15 Jesuba diaurura poyada bēřā, beudi carea waya beadara idjia jūma ēdraΛ basia. Ewariza beudi waya panΛneba ādjirāra biē panasidaa nezoca quīrāca. 16 Wārāda Jesura bajānebema nezocarā carebade zeē basía, ātebΛraΛ Abrahañ quīrāca Ācōrē ĩjā beadrΛ carebade zesia.† 17 Idji zeside ne jūmane dadji quīrāca basia djārā quīrā djuburiabari Sacerdote dji Droma bai carea.§ Wārāda Ācōrē quīrāpita sacerdote dji droma jūma aride obarida besia. Mañba ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obadara Ācōrēba quīrādoamārēā. 18 Diauruba mīā sē baside Jesura bia mīgasia. Mañ bēřā diauruba mīā sē beara careba cawa bΛa.

3

Moise cāyābara Jesura dji dromaara bΛa

1 Djabarā, bārāra Ācōrē ēberārā bēřā idjaba Ācōrēba bārāra trΛna bēřā, Jesucritodebemada bio quīrācuita crīchadadua. Idjira Ācōrēba diabuedaa idjaba Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba ebuđa jarabadaa idjidraΛ wārāda ĩjā panΛda. 2 Ācōrēba obidara Jesuba jūma aride osia Moiseba Ācōrē ēberārā ume oda quīrāca.* 3 Ēberārāba de bia obaridebemada dji de cāyābara biara bedeabadaa. Ara mañ quīrāca dadjirāba Moisedebema cāyābara Jesudebemada biara bedeadeida panΛa. 4 Dera dji oda bara beaa. BaribΛraΛ Ācōrēba ne jūmada osia. 5 Moiserā Ācōrē nezoca bēřā Ācōrē ēberārā ume jūma aride osia. Mañne idjia cawabisia Ācōrēba nocoarebema ewaride cārēda jaraida. 6 BaribΛraΛ Ācōrē warra Critora idji ēberārā boroa. Ādjirā ume jūma aride o bΛa. Dadjirāba Critoda ĩjā pananibΛraΛ idjaba idjideba edadira bΛsriēda jā pananibΛraΛ, Ācōrē ēberārā.†

Critora igararānadua

7-8 Mañ carea Ācōrē Jaureba nāwā jara bΛa:

Idi Ācōrē bedeā ūrībΛdade bārā sora zarearānadua bārā drōā naēnabemarā so zareapedada quīrāca.

Ādjirā ējūā pōāsa ewaraga bΛde duanasidade Ācōrēba jaradara igarasidaa idjia sāwā oi cawaya.

9 Mama idjia odara cuarenta poa unusidamīna ādjirāba ĩjānaē basía sāwā oi cawaya.

† 2:16 Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Abrahañ ēberārāra carebade zesia.” § 2:17 Dadji quīrāca. Griego bedeade bΛ bΛa: “Idji djabarā quīrāca.” * 3:2 Ācōrē ēberārā ume. Griego bedeade bΛ bΛa “Ācōrē dede.” † 3:6 Griego bedeade ḷcΛraΛ cartade nañ sida bΛ bΛa: “Aba nañ ewari jōbΛraΛdaa.”

10 Mañ carea ãdjirã ume quĩrũpeda Ñcõrẽba nãwã jarasia:
“Ñdjirãba m̃ra soðeba wãrãda êpẽnacaa. M̃ ora cawa
quĩrĩñacaa.”

11 Idjaba quĩrũ ßãde wãrãneba nãwã jarasia: “M̃a ãnãübima
ãdjirãra jũenaẽa.”†

12 Djabarã, quĩrãcuita beaðadua. So cadjiruaba Ñcõrẽ ãjãnaẽ
bearãnadua. So cadjiruaba Ñcõrẽ zocai ßãra igarabaria.

13 Wadi ewari ßãde eda ewariza dji carebaðadua biara ãjãni
carea. Mãwã ni abãda cadjiruaba cũrũgapeda so zarea
beadaẽa. 14 Dadjirãba naãrã ãjãpedadadeba aba beubãdadaa
Critoda ãjã pananibãrã, idji ume panania. 15 Mañ carea Ñcõrẽ
Bedeade nãwã jara ßãa:

Idi Ñcõrẽ bedea ùrĩbãdade bãrã sora zarearãnadua bãrã drõã
naẽnabemarã so zareapedada quĩrãca.§

16 Ñcõrẽ bedea ùrĩpedadacarea ¿cairãda so zareasida? ¿Jũma
Moiseba Egiptodeba êdra edadarãda mãwã so zareasidaẽca?

17 ¿Ñcõrẽra cairã ume cuarenta poa quĩrũ basi? ¿Cadjirua
opedadarã ume quĩrũ basiẽca? ¿Mañ carea ãdjirãra êjũã põãsa
ewaraga ßãde quinisidaẽca? 18 ¿Ñcõrẽba cairã wãrãneba
jarasi idjia ãnãübima jũenaẽda? ¿Idji bedea ãjãnaẽ beadarãa
mãwã jarasiẽca? 19 Mañgãdeba dadjirãba cawa panã ãdjirãba
ãjãpedadaẽ bẽrã Ñcõrẽba ãnãübida baðama poya jũenaẽ basida.

4

1 Ñcõrẽba wãrãda jara ßãa dadjirãra wadibida idjia ãnãübima
poya jũenida panãda. Baribãrã quĩrãcuita beaðadua. Mãwãera
ãcãrã bãrãnebemada mama jũenaẽa. 2-3 Bedea bia Ñcõrẽba
ãnãübidebemada dadjirãba ùrĩsidaa drõã naẽnabemarãba
ùrĩpedada quĩrãca. Dadjirãba soðeba ãjã panã bẽrã Ñcõrẽba
ãnãübima jũenia. Baribãrã drõã naẽnabemarãba ùrĩnapeda
ãjãpedadaẽ bẽrã mã bedeaba carebaẽ basía. Ñdjirãnebemada
Ñcõrẽba nãwã jarasia:

Quĩrũ ßãde m̃a wãrãneba nãwã jarasia: “M̃a ãnãübima
ãdjirãra jũenaẽa.”*

Mãwã jarasia naã êjũã odadeba ãtaa idjia oida baðara jũma o
erobãmĩna.† 4 Ñcõrẽba idji bedeade ãnãübada ewaridebemada
nãwã jarasia:‡

Sietebema ewaride Ñcõrẽba jũma pãrã erobasia. Mañ bẽrã
sietebema ewaride ãnãüsia.§

† 3:11 Salmo 95:7-11; Numero 14:21-35. § 3:15 Salmo 95:7-8. * 4:2-3 Salmo
95:11. † 4:2-3 Idjia oida baðara. Mãba cawabi ßãa Ñcõrẽba dadji ãnãüni sida
osida. ‡ 4:4 ãnãübada ewari. Griego bedeade ßã ßãa “séptimo día.” § 4:4
Genesis 2:2.

5 Idjaba Ācōrēba idji bedeade nāwā jara b̄laa:

M̄la ḥnāūbima ādjirāra jūēnaēa.*

6 Bedea bia Ācōrēba ḥnāūbidebema naārā ūrīpedadaba ḥjānaē basía. Maḥ bēra idjia ḥnāūbida b̄adama jūēnaē basía. Barib̄l̄l̄ ḥcl̄l̄l̄ ēberārāda wadibida Ācōrēba ḥnāūbima poya jūēnia.

7 Maḥ carea Ācōrēba dewara ewarida b̄asia idjia ḥnāūbima jūēnamārēa. Maḥ ewarira Ācōrēba tr̄l̄ b̄asia “idi.” Maḥ ewari b̄adacarea dār̄b̄l̄l̄de idjia Davideba maḥnebemada bedeasia. Maḥ bedeara m̄la naēna naḥ cartade b̄asia. Nāwā b̄laa:

Idi Ācōrē bedea ūrīb̄l̄d̄de b̄arā sora zarearānada.†

8 Josueba israelerāra Ācōrēba wārāda ḥnāūbimaa ededabara Ācōrēba dewara ḥnāūbidebemada bedeaē bacasia.

9 Maḥ bēra ḥnāūbada ewarida Ācōrē ēberārā itea wadibida b̄laa.

10 Ab̄l̄l̄da Ācōrēba ḥnāūbima b̄l̄b̄l̄l̄, idjia o b̄ad̄debemada ḥnāūsia Ācōrēba ne jūma opeda ḥnāūna quīrāca. 11 Maḥ bēra dadjirāba biara j̄l̄l̄d̄ida pan̄l̄a Ācōrēba ḥnāūbima jūēni carea. Māwāra ni ab̄l̄l̄da b̄aēdaēa drōā naēnabemarā ḥjānaē pan̄l̄neba b̄aepedada quīrāca.

12 Wārāda Ācōrē bedeara zocai b̄laa idjaba l̄b̄l̄a b̄laa. Idji bedeara djōbada neco quida umé era b̄l̄ cāyābara pewedeara b̄laa. Idji bedeaba dadji crīchara, dadji soba o quīrā b̄l̄ sida jūma ebuda cawabibaria dadji crīcha, dadji jaure, dadji so sida edu cōb̄l̄l̄ quīrāca. 13 Ācōrēba ne jūmada unubaria. Idjia unuē b̄l̄ara neēa. Idjia odara, dadjia mērā erob̄l̄ sida ebuda unu b̄laa. Idjia cawa ob̄l̄l̄de jūma dadjia odara idjia jaradida pan̄l̄a.

Jesura dadjirā Sacerdote dji Droma

14 Ācōrē Warra Jesura bajānaa wāsia. Idjira dadjirā Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba idjira ḥjā pan̄l̄ana a pan̄l̄ bēra wārāda ḥjā pananida pan̄l̄a. 15 Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaba cawa b̄laa dadjirāra l̄b̄l̄aē pan̄l̄da. Diauruba idjira mīā sēsia dadjirā mīā sēbari quīrāca. Barib̄l̄l̄ Jesuba cadjiruara oē basía. 16 Dadji l̄b̄l̄aē b̄l̄debemada cawa b̄l̄ bēra dadjirā idji bugue caita wāb̄l̄da quīrāca ne wayaa neē Ācōrēa iwididida pan̄l̄a. Māwā idjia dadjirāra quīrā djuburiaya idjaba idjia carebamārēa iwidib̄l̄d̄de idji biadeba carebaya.

5

1 Ācōrēba sacerdote dji droma b̄l̄b̄l̄l̄za ēberāda ab̄a edapeda b̄l̄baria. Maḥ bēra ēberārāba cadjirua opedada carea sacerdoteba Ācōrēa ne diabaria idjaba animarāda babue diabaria.* 2 Ēberārāba adua pan̄l̄neba āi opedadara sacerdote

* 4:5 Salmo 95:11. † 4:7 Salmo 95:7-8. * 5:1 Levitico 1:1deba ab̄a 6:7daa.

dji dromaba poya cawa quĩrã djuburiaya idjia bida abarica obari bẽrã. ³ Ëberãrãba cadjirua opedada carea animarã babue diabara de idjia oda carea bida animarã babue daida baa. ⁴ Ni abada ara idjiduba sacerdote dji dromada becaa, ãtebãrã ãcõrẽbãrã aba trãpeda bãbaria Aaroã bãda quĩrãca. ⁵ Ara maã quĩrãca Critora ara idjiduba Sacerdote dji Dromada beẽ basia, ãtebãrã ãcõrẽbãrã idjira mãwã bãsia. ãcõrẽba idjia mãwã jarasia:

Bãra mã Warraa. Idi bãra mã Warraada abãrã. †
⁶ Idjaba mãwã jarasia:

Bãra ewariza sacerdoteda baya Melquisede bada quĩrãca. †

⁷ Crito naã djarade baside jã bãba ãcõrẽba jãgua bedea djuburiasia, ãcõrẽba idji beuida bãdebemada poya edra bãida bada bẽrã. Mãne ãcõrẽba quĩrãca bã quĩrãca jã oyada ada bẽrã, ãcõrẽba idji bedeara urãsia. ⁸ Critora ãcõrẽ Warramãna idji bia mãga bãdeba jã o cawasia. ⁹ Ne jũmane daucha jã oda bẽrã, idjia jara bã jã o beara jũma edra edaya ewariza zocai beadamãrẽã. ¹⁰ Mã bẽrã ãcõrẽba idjira Sacerdote dji Dromada bãsia Melquisede bada quĩrãca.

Wãrã bedeara igararãnadua

¹¹ Mãgãdebemada daiba zocãrã jaradia quĩrã panã. Baribãrã zarea baa ebuda cawabidida, bãrãba isabe cawadaca bẽrã. ¹² Bãrãba Jesu jãpedadara dãrãbãdaa. Mã bẽrã idira bãrãrã ãcõrẽ bedea jaradiabadada beadida panasidaa. Mãwãmãna ãcõrẽ bedeara mãcua adua panã bẽrã poya bia jaradiadaca. Abãbã bãrã ãcõrẽ bedeadebema cawaichaara bãda wayacusa jaradiaida baa juba dawabãrã quĩrãca. Bãrãrã warra zaque quĩrãca bea bẽrã djico codi cãyãbara jubadra dodida panã. ¹³ Juba do beara wadi djuburi quedea bẽrã sãwã jipa oira adua beaa. ¹⁴ Baribãrã djico zareara drõãrã iteaa. ãdjirãba ãcõrẽ bedea quĩrãcuita crãcha panãneba cawa panã cãrẽda biada idjaba cãrẽda cadjiruada.

6

¹⁻² Mã bẽrã nocodaa wãnia Critoda biara cawadi carea. Dadjirãba idjidebema naãrã cawapedada awa jaradiadaã. Wayacusa jaradiadaã cadjirua o panã carea beudida panãda, cadjirua igaradapeda ãcõrẽmaa zedida panãda, ãcõrẽ jãninebemada, borocuedidebemada, djabarã ãrã jãwa bãdidebemada, beudarã ãrẽbadidebemada, idjaba ãcõrẽba

† 5:5 Salmo 2:7. Idi bãra mã Warraada abãrã. Griego bedeadẽ bã bã: “Idi mã bãda osia” wa “idi mãra bã zeza basia.” † 5:6 Salmo 110:4. Genesi 14:18. § 5:7 Marco 14:32-36.

cawa odarã ewariza bia mĩgadidebema sida. ³ Ācōrēba quĩrĩã ʙΛʙΛrΛ, jũma maŕgΛdebemada wayacusa jaradiadi cãyãbara dadjirãra nocodaa wãnia Critoda biara cawadi carea.

⁴ ΛcΛrΛba wãrã bedeara cawa panasidaa. Ācōrēba dia ʙΛ carea ʙΛsrɪda panasidaa. Idji Jauredēba ne edasidaa. ⁵ Idji bedea bio bia ʙΛda, idji ΛʙΛa nocoarebema ewaridē unubi sida cawa panasidaa. ⁶ Ādjirãba Critoda igarapedada bērã wayacusa poya jēda idjimaã zedaēa. Zesidara Ācōrē Warra wayacusa crude cachibΛda quĩrĩca idjidebemada jũmarãa biē bedeadidia.

⁷ Cue zebΛrΛza egoroba dobaria. Maλba egoro biade ne udara dji uda itea bia zaubaria. Ācōrēba maλ ējũara bia jarabaria. Crito igaraē ʙeara maλ ējũã quĩrĩca panΛa.

⁸ BaribΛrΛ cue zedacarea ΛrΛda, chirua cadjirua sida tunuibΛrΛ, maλ egorora biē ʙΛa. Ācōrēba maλ ējũara biē jarapeda jĩrũare jũma babueya. Crito igara ʙeara maλ ējũã cadjirua quĩrĩca panΛa.

⁹ Djabarã, दौरa mãwã bedea panΛmĩna cawa panΛa Ācōrēba bãrãra ēdrΛ edada bērã o biade wãbΛdada. ¹⁰ Ācōrēra jipa ʙΛ bērã bãrãba bia o panΛra idjaba idji quĩrĩã panΛra quĩrãdoaeã. Idji ēberãrã careba panΛneba unubisidaa idjira quĩrĩã panΛda. Idi bida careba panΛa. ¹¹ Daiba quĩrĩã panΛa bãdjiza mãwã o pananida aba beubΛdadaa. MãwãbΛrΛ bãrãba Ācōrēneba edadi carea jλã panΛra jũma edadia. ¹² Daiba quĩrĩãnaēa bãrãra coa beadida, ātebΛrΛ quĩrĩã panΛa bãrãra dewararã djabarã quĩrĩca beadida. Ādjirãba Critoda jĩã panΛ bērã idjaba jũma droa panΛ bērã, Ācōrēba diai jaradara jũma edadia.

Ācōrēba bedea ʙΛdara wãrãda oya

¹³ Ācōrē cãyãbara dji dromaara ʙΛda neēa. Maλ bērã Abrahãl ume bedea ʙΛside ara idji trλneba wãrãda carebayada asia. ¹⁴ Nãwã jarasia: “Wãrãda mλa ʙΛra carebaya idjaba ʙΛdeba zocãrã yōbiya.”* ¹⁵ Abrahãlba jũma droa ʙΛdeba jλã ʙapeda Ācōrēba warra diai jaradada unusia.

¹⁶ Ēberãrãba wãrãneba jarabΛdade ādji cãyãbara dji dro-maara ʙΛ trλneba mãwã jarabadaa. Maλne ni abaλba poya sewaada adacaa. ¹⁷ Ara maλ quĩrĩca Ācōrēba ebuða cawabi quĩrĩãsia idjia diai jarada edadi ēberãrãba maλra wãrãda edadida idjaba idjia crĩcha ʙΛ quĩrĩca wãrãda obarida. Maλ carea ara idji trλneba diayada asia. ¹⁸ Ācōrēra sewa oca bērã idjia diai jaradara wãrãda diaya idjaba idji trλneba jaradara quĩrã awara oēa. Maλ bērã Ācōrēba dadjirã waga ʙamãrēã

* 6:14 Genesi 22:17.

jarasidaa. Idjia jaradara wārāda oida cawa panΛ bērā dadjirāba poya sozarra ijā panania. Maλba Jesudeba edadi carea jλā panΛra quenabaridaēa. ¹⁹⁻²⁰ Dadjia jλā panΛra wārāda edadida cawa panΛa. Maλba dadjirāra careba βαa bio ijā pananamārēā anclaba barco ero ūmabari quīrāca. Dadjia jλā panΛra wārāda edadida cawa panΛa Jesura bajānaa dadjirā na wāna bērā. Idjira Ācōrē dede wuaba eatΛ jira βα edaare wāsia dadjirā carebai carea. Mama idjira dadjirā Sacerdote dji Dromada βesia Melquisedé baēa quīrāca. Ewariza māwā βαa.

7

Melquisedé

¹ Maλ Melquisedéra Saleλ purudebema boro basía idjaba Ācōrē dji Dromaara βα sacerdote basía.* Maλ ewaride Abrahaλra λcλrλ puru bororā ume djōpeda jūma poyasia. Abrahaλ jēda zebλrλde Melquisedéba audiabaride wāpeda idjira bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. ² Maλbe Abrahaλba djō βapeda jārīnanebemada Melquisedéa diasia. Die juachabλrλza aba diasia. Melquisedé trλba jara βαa “ēberārā boro jipa βα.” Idjaba idjira Saleλnebema boro abadjidaa. Maλ trλba jara βαa “necai baidebema boro.” ³ Ni abaλba adua panΛa Melquisedé zezara, dji papa sida cairā basida. Adua panΛa idji ēberārā drōā naēnabemara cairā basida. Idji todadebemada, beudadebema sida adua panΛa.† Māwā idjira Ācōrē Warra quīrāca ewariza sacerdotēa.

⁴ ¡Melquisedédebemada bio crīchadadua! Idjira wārāda dji droma basía. Dadjirā drōā naēnabema dji droma βα Abrahaλba djō βapeda jārīnanebemada idjía diasia. Die juachabλrλza aba diasia. ⁵ Māwānacarea Ācōrēba Moisea diada leyde jarasia jūma israelerāba edabλdadebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa diadida panΛda. Die edabλdaza aba diadida panΛa. Israelerāra maλ sacerdoterā djabarāmīna, abari Abrahaλneba yōpedadamīna, māwā diadida panΛa. ⁶ Baribλrλ Melquisedéra Levideba yōnaē basía. Māwāmīna Abrahaλba jārīnanebemada idjía diasia. Die juachabλrλza aba diasia. Maλne Melquisedéba Abrahaλra bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Māwā osia Ācōrēba Abrahaλa naēna wārāda carebayada adamīna.‡ ⁷ Jūmarāba cawa panΛa dji dromaara βαba dji edaara βara bia jarabarida Ācōrēba carebamārēā.

* **7:1** Genesi 14:17-20. † **7:3** Griego bedeadē maλ versícúloda nāwā βλ βαa: “Melquisedéra zeza neē βαa, papa neē βαa, ēberārā drōā naēnabema sida neē βαa. Idji toda ewari neē βαa, idji beuda ewari sida neē βαa.” ‡ **7:6** Genesi 12:1-3.

8 Israelerāba edab^Λdadebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa diabadaa. Mañ sacerdoterā beudimīna die edab^Λdaza ādjīa aba diabadaa. Barib^{ΛΓΛ} Melquisedé^{ra} wadi zocai b^Λca b^Λa Ācōrē bedeaba idjira beusida jaraē b^Λ bē^rā. Māwā Abraha^Λba jārīnanebemada mañ beuca sacerdotea diasia. Die juachab^{ΛΓΛ}za aba diasia. 9-10 Israelerāba die edab^Λdadebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa aba diabadaa. Barib^{ΛΓΛ} Melquisedé^{ba} Abraha^Λ audiabaraside Abraha^Λ wiuzaque Levira wadi neē basía. Mañ bē^rā dadjirāba nāwā jaraē^{ida} pan^Λa: Abraha^Λba die juachab^{ΛΓΛ}za Melquisedé^a aba diaside idji wiuzaque Levideba yōnirā bida ara ma^Λg^Λda diasidaa.

11 Ācōrēba idji ley diaside Levideba yōpedada sacerdoterāda b^Λsia israelerā mañ leydeba pe eronībadamārēā. Naārā Aaro^Λda sacerdote dji droma basía. Mañ sacerdoterāba o pan^Λneba ēberārāda poya jipa beadibara, ¿cārē cārēā Aaro^Λ awara sacerdote Melquisedé quīrāca b^Λda zeida basi? 12 Mañ sacerdotera Levideba yōpedada sacerdoterā cacuabari besia. Mañ bē^rā dji ley sida awara besia. 13 Jūma ma^Λg^Λba dadjirā Boro Jesudebemada bede^a b^Λa. Idjira Levideba yōnaē basía, āteb^{ΛΓΛ} Judadeba yōna basía. Mañ naēna ni aba^Λ Judadeba yōnada sacerdote beadaē basía. 14 Moiseba jaraca basía sacerdoterāra mañ ēberārāneba zedida. Barib^{ΛΓΛ} jūmarāba cawa pan^Λa dadjirā Boro Jesura Judadeba yōna basida.

15 Jūma m^Λa jara^Λdara ebu^Λaara b^Λa na^Λda cawa^Λdib^{ΛΓΛ}: Levideba yōpedadarā awara Jesuda sacerdoteda besia Melquisedé ba^Λda quīrāca. 16 Idjira sacerdoteda beē basía leyba b^Λda bē^rā. Leyba ababe Levideba yōpedadadr^Λ b^Λbaria. Jesura sacerdoteda besia idji b^Λb^Λadeba beuca bē^rā. 17 Mañ carea Ācōrē Bedeade nāwā b^Λ b^Λa:

B^Λra ewariza sacerdoteda baya Melquisedé ba^Λda quīrāca. §
18 Naārā ba^Λda leyba ni aba^Λda careba^Λde bē^rā Ācōrēba āyā b^Λsia. 19 Mañ leyba ni aba bida jipa b^Λē basía. Mañ ley cāyābara Ācōrēba ne biara b^Λda diasia dadjirā carebai carea. Ma^Λg^Λdeba dadjirāra Ācōrē caita wābadaa.

20-21 Ācōrēba dji naārā panana sacerdoterā b^Λside ewariza beadida jaraē basía. Barib^{ΛΓΛ} Ācōrēba Jesura sacerdoteda b^Λside wārāneba jarasia ewariza māwā baida. Ācōrē Bedeade nāwā b^Λ b^Λa:

Dadjirā Boroba wārāneba jarasia b^Λra ewariza sacerdoteda baida Melquisedé ba^Λda quīrāca.* Idjia jara^Λdara quīrā awara oēa.

§ 7:17 Salmo 110:4. * 7:20-21 Melquisedé ba^Λda quīrāca. Griego bedeade ^Λca^Λ cartade ma^Λra neēa.

²² Maãgλara Ācōrēba wārāneba jarada bēra dadjirāba cawa panλa Ācōrēba Jesudeba dadjirā ume bedea bλdara wārāda oida. Maã bedea bλdara idjia naārā diada ley cāyābara biara bλa.

²³ Naārā beada sacerdoterāra beubadjidaa. Aba jaidasira idjia o badara waa poya oē bēra idji cacuabari dewarada bebadjia. Māwā zocārāda sacerdote basidaa. ²⁴ Baribλra Jesura beuca bēra ewariza sacerdote baya. ²⁵ Maã bēra idjideba Ācōrēmaa zebλdara jūma poya ēdra edaya ewariza zocai beadamārēā. Idjira beuca bēra ewariza dadjirā carea Ācōrēa bedea djuburiabaria.

²⁶ Dadjì Sacerdote dji Droma Jesuba cadjiruara ocaa, ne jūmane jipa bλa. Ācōrēba idjira bia unu bλa. Cadjirua obadarā tēnabemada āyā bλpeda bajāne dji dromada bλsia. Maã bēra ne jūmane dadjirāra poya carebaya. ²⁷ Idjia ocaa dewararā sacerdote dji dromarāba ewariza obada quīrāca. Maã sacerdoterāba ara ādjia cadjirua opedada carea naārā Ācōrēa animarāda babue diabadaa. Maãbebλra dewara animarāda babue diabadaa ēberārāba cadjirua opedada carea. Baribλra Jesuba animarā babue diabara quīrāca ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obada carea. Barima aba māwā odaba cadjiruara jūma sagλsia. ²⁸ Ācōrēba Moisea diada leyba ēberārā ne jūmane jipaē beada bλbaria sacerdote dji dromarāda beadamārēā. Baribλra maã ley diadacarea Ācōrēba wārāneba jarasia idji Warrara ewariza Sacerdote dji Dromada baida. Māwā idji Warrara bλsia dadjirā carea sacerdote aride bλda bemārēā.

8

Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaa

¹ Dji crīcha droma daiba jara panλara naãgλa: dadjirā Sacerdote dji Dromada bajāne Ācōrē bugue biya quiru jλwa araare chūmλa. ² Bajāne Ācōrē de dji wārā arade idjira sacerdotea. Maã dera ēberāba odaēa, ātebλra dadjirā Boro Ācōrēba odaa.

³ Sacerdote dji dromarāda Ācōrēba jūma bλbaria idjia ne diadamārēā idjaba animarāda babue diadamārēā. Maã bēra Jesucrito bida ne diaida basia. ⁴ Idjida naã ējūāne bλbara sacerdote baē bacasia naã ējūāne sacerdoterā bara bēra. Maã sacerdoterāba Ācōrēa ne diabadaa idji leyde bλ bλ quīrāca. ⁵ Sacerdoterāba o panλneba unubibadaa bajāne sāvābλra bλda. Maã carea Moiseba Ācōrē wua de oi naēna Ācōrēba idjia nāwā jarasia: “Jūma daucha odadua māa naã eyade unubida quīrāca.”* ⁶ Baribλra Jesu dadjirā Sacerdote dji

* 8:5 Exodo 25:40.

Dromaba bajāne o ʙara sacerdoterāba naļ ējūāne o panā cāyābara biara ʙaa. Ara maļ quīrāca Ācōrēba Jesudeba bedea ʙadara biara ʙaa Moisedeba bedea ʙada cāyābara. Māwā biara ʙaa maļ bedea ʙaside Ācōrēba ēberārāra biara carebayada ada bērā. ⁷ Ācōrēba Moisedeba naārā bedea ʙadaba wārāda carebaḁabara waya dewara bedeada ʙē bacasia. ⁸ Baribara Ācōrēba Moisedeba bedea ʙadara ēberārāba jūma opedaḁē bērā idjia bedeade panada unusia. Maļ carea nāwā jarasia:

Jūmarā Boroba nāwā jara ʙaa: “Ewari aba mā israelerā ume, Judadebemarā ume bida bedea djiwidida ʙaya.

⁹ Maļ bedea djiwidira bārā drōā naēnabemarā ume bedea ʙada quīrāca baēa.

Bārā drōā naēnabemarā ume bedea ʙasia Egiptodeba quīrācuīta waga ēdra eneside.†

Baribara wārāda ījāpedaḁē bērā mā ādjirāra igarasia.” Māwā jara ʙaa jūmarā Boroba.

¹⁰ Idjaba jūmarā Boroba nāwā jara ʙaa: “Nocoarebema ewaride mā bedea djiwidida israelerā ume nāwā ʙaya:

mā leyra ādjirā crīchade, ādjirā sode bida ʙaya.

Māra ādjirā Ācōrē baya, idjaba ādjirāra mā puru baya.

¹¹ Maļne jūmarāba māra cawa panania. Dji edaara beaba, dji dromarā bida cawa panania.

Maļ bērā ni abaaba idji druadebemarāa, idji ēberārāa bida waa jaradiaḁēa mā jūmarā Boroda cawadamarēa.

¹² Ādjirāba biē opedaḁara mā jūma quīrādoaya. Ādjirāba cadjirua opedaḁara mā waa crīcha baēa.”‡

¹³ Ācōrēba bedea djiwidī ʙayada aside cawabisia idjia naārā bedea ʙadara dji drōāda. Dji drōā bērā dārāēne āyā ʙaya. §

9

Ācōrē de naļ ējūānebema idjaba bajānebema

¹ Ācōrē israelerā ume naārā bedea ʙaside jarasia idji wua deda naļ ējūāne odida panada, maļ dede sāwā odida panasida. ² Maļ de odapeda dji nocoarebema dejāra “Ācōrē itea ʙa dejā” abadjidaa. Maļ dejāne ībīrāda, mesa sida ʙasia. Paļ Ācōrē quīrāpita ʙada sida ʙasia. ³ Dji edaara ʙa dejāne wuaba eat jira ʙasia. Maļra dejāra “Ācōrē itea biara ʙa dejā” abadjidaa. ⁴ Quera bá diabadada mama ʙasia. Māra

† 8:9 Quīrācuīta waga ēdra eneside. Griego bedeade ʙā ʙaa: “Jawa jidapeda ēdra eneside.” ‡ 8:12 Jeremia 31:31-34. § 8:13 Dārāēne āyā ʙaya. Griego bedeade ʙā ʙaa: “Dārāēne nēbaya.”

oroba jūma bΛrÁ basia. Ācōrē baurude sida bΛsia. Mañ sida oroba jūma bΛrÁ basia. Epedeco jūguruu oro odada manába bira bΛda mañ baurude de eda basia.* Aaroñ bacuru tununa sida eda basia.† Ācōrēba diada ley mōgara pewedeade bΛda sida eda basia.‡ 5 Baurude ĩrĩ bajānebema nezoca quĩrāca i bara panΛda umé panasidaa. Ādji iba dji baurude ĩrĩ cobΛra jūātrΛ eropanasidaa.§ Ādji panΛmaa Ācōrē quĩrāwārēā dorrodorroadā zebadjia. Mañ baurude ĩrĩ cobΛmaa sacerdoteba oa jĩāpobΛrΛde Ācōrēba ēberārāba cadjirua opedadara quĩrādoabadjia. MañgΛdebemada ara nawena daiba nañ cartade jūma jaradiadaēa.

6 Jūma mañgΛ pārāpedadacarea sacerdoterāra ewariza dji nocoarebema dejāne eda wābadjidāa ādjia Ācōrē itea odida panΛra jūma odi carea. 7 BaribΛrΛ dji edaara bΛ dejāne ababe sacerdote dji dromadrΛ poza barima aba eda wābadjia. Eda wābΛrΛde idjia cadjirua oda carea idjaba ēberārāba adua panΛneba cadjirua opedada carea bida animarā oada Ācōrē quĩrāpita jĩāpoi carea edebadjia.* 8 Mañneba Ācōrē Jaureba cawabi basia ēberārāra wadi Ācōrē de bajāne bΛde poya eda wānaēda. Sacerdoterāba wadi Ācōrē de nañ ējūāne bΛde ne odida panΛmisa māwā basia. 9 Nañ ewaride jūma mañgΛba cawabi bΛa Ācōrēa ne dia panΛneba idjaba animarā babue dia panΛneba bida dji māwā o bea crīchara poya jipa bΛēda. 10 Ācōrēba Moisea diada leyba ababe cawabisia cārēda codida panΛda, cārēda dodida panΛda, idjaba Ācōrēba sagΛbi bΛra sāwā sagΛdida panΛda. Jūma mañgΛra nañ djarade obadjidaa aba Ācōrēba jūma quĩrā awara obΛrΛdaa.

11 BaribΛrΛ Critora zesia dadjirā Sacerdote dji Droma bai carea. Jūma ne bia nañ ewaride bΛda idjia dadjirā dia bΛa.† Idjira Ācōrē de bajāne bΛde dadjirā carea ne o bΛa. Mañ dera dji araa. Ācōrē de nañ ējūāne bΛ cāyābara biara bΛa. Ēberāba odaēa; nañ ējūānebemaēa. 12 Critora Ācōrē de bajāne bΛde dji edaara bΛ dejāne barima aba eda wāsia. Mañ dejāra “Ācōrē itea biara bΛ dejā” abadaa. Wāsīde chiwatu oada, paca zaque oa sida Ācōrē quĩrāpita jĩāpoi carea edeē basia. ĀtebΛrΛ ara idji oada edesia. Barima aba māwā odaba dadjirāra ēdrΛ bΛsia ewariza bedeā neē beadamārēā. 13 Sacerdoteba paca dji umaquĩrā oada, chiwatu oada, paca zaque wērā babue diada pora sida ēberārā ĩrĩ jĩāpobaria. Mañba ēberārā Ācōrē

* 9:4 Exodo 16:33. † 9:4 Numero 17:1-10. ‡ 9:4 Exodo 25:16. § 9:5 Exodo 25:17-22. * 9:7 Levitico 16:1-34. † 9:11 Jūma ne bia nañ ewaride bΛda. Griego bedeade ācΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Jūma ne bia zeida bΛda.”

quĩrãpita biẽ beadara naã djarade bia ßabaria. ¹⁴ Mãwã baibara, ¿Crito oaba dadjirãra biara ßaẽca? Critora cadjirua neẽ basia. Æcõrẽ Jaure beucaba carebada bẽrã ara idjida idu beabisia animarã Æcõrẽa babue diabara quĩrãca. Cadjirua o panã carea dadjirãra beudida panasidaa. Baribara Critoba ara idjida idu beabida bẽrã dadjirãba cadjirua opeadara Æcõrẽba quĩrãdoapeda dadjirã crĩchara jipa ßasia. Mãwã Æcõrẽ zocai ßara dadjirãba poya ãjãnia.

¹⁵ Æcõrẽba naãrã bedea ßadadeba panasidade eberãrãba cadjiruada obadidaa. Baribara Critodra beusia adjia cadjirua obadadebemada edra ßai carea. Critora beuda bẽrã idjideba Æcõrẽba bedea djiwidida ßasia. Mãwã Æcõrẽba ne jũma bia jõca diai jaradara idjia trãnarãba Critodeba poya edadia.

¹⁶ Naã quĩrãca ßa: eberãba cartade ßabaria idji beudacarea caiba idjia erobara edaida. Baribara dji edaida ßaba dji bedea ßadara wãrãda beusida acãbiẽbara, poya edaã. ¹⁷ Dji bedea ßada waĩ zocai ßamisa dji edaida ßaba maã cartade ßa ßara poya edaã. Ababe beudacareabara poya edaya. ¹⁸ Ara maã quĩrãca Æcõrẽba israelerã ume naãrã bedea ßaside animarã oada erozoasia. Maãba cawabisia adjirãba maã bedea ßadara ãjã odida panasidada. ¹⁹ Maãra nãwã basia: Æcõrẽba diada leyra Moiseba naãrã eberãrãa jũma jarasia. Maãbe paca zaque oada, chiwatu oa sida baidoada puerasia. Hisopo bacuru jawatede oveja cara purea odada jãpeda oade beguea edasia. Maã oaba idjia Æcõrẽba diada ley cartara, eberãrã sida jãposia. ²⁰ Jãpobara de nãwã jarasia: “Naã oaba jara ßa Æcõrẽ bãrã ume bedea ßadara jũma ãjã odida panada.”[†] ²¹ Ara maã quĩrãca Moiseba Æcõrẽ wua dera, jũma maã dede eda bea sida oaba jãposia. ²² Wãrãda Æcõrẽba Moiseba diada leyba jara ßa berara ne jũmada oaba jãpoida ßada Æcõrẽ quĩrãpita bia bamãrã. Oada erozoaẽbara dadjia cadjirua opeadara Æcõrẽba quĩrãdoaã.

Crito oaba dadjia cadjirua odara jũma sabaria

²³ Æcõrẽ wua dera, maã dede eda bea sida Æcõrẽ de bajãne ßa zaca basia. Jũma maãgara animarã oaba jãpoida basia Æcõrẽ quĩrãpita bia bamãrã. Baribara Æcõrẽ de bajãne ßara, maã dede eda bea sida animarã oa cãyãbara oa biara ßaba jãpoida basia. ²⁴ Critoba idji oara Æcõrẽ de eberãba odade eda edeẽ basia, maãgara ababe Æcõrẽ de ara bajãne ßa zaca bada bẽrã. Critoba idji oara bajãnebara Æcõrẽ quĩrãpita edesia. Idira mama dadjirã carea Æcõrẽa quĩrã djuburia iwidi ßa. ²⁵ Idjira

[†] 9:20 Exodo 24:8.

bajānaa wāé basía idji oada þarima zocārā jĩāpoi carea naļ
 ējũānebema sacerdote dji dromaba poaza Ācōrē itea biara þa
 dejāne obari quĩrāca. ²⁶ Māwā badabara naļ ējũā odadeba
 ātaa Critora þarima zocārā beuida þacasia. Bariba᳚ naļ
 jĩũarebema ewaride zepeda ara idjida idu beabisia. Þarima
 aba māwā odaba dadjirāba cadjirua opeðadara jũma āyā
 þasia. ²⁷ Jũmarāda þarima aba beudia. Māwānacarea Ācōrēba
 cawa oya. ²⁸ Ara maļ quĩrāca Critoba þarima aba ara id-
 jida idu beabisia zocārāba cadjirua opeðadara āyā þai carea.
 Idjira wayacusa zeya, bariba᳚ maļne dadjirāba cadjirua
 obadara āyā þai carea zeēa. Āteba᳚ zeya idji jāā þeara ēdra
 edai carea.

10

¹ Ācōrēba Moisea diada leyba jũma ne bia Critodeba
 zeidebemada jarijaria unubi þaa. Maļ ne biara leyba diaca.
 Maļ bērā poaza Ācōrēa animarā babue diade wābadara leyba
 poya jipa þaca. ² Leyba ādjirāra wārāda jipa þadabara, waa
 animarāra babue diade wānaē bacasia. Animarā babue dia
 pananeba wārāda cadjirua neē panenabara, waa crichadaē
 bacasia idji quĩrāpita bedede panada. ³⁻⁴ Bariba᳚ paca dji
 umaquĩrā oaba, chiwatu oa biða cadjiruara poya āyā þaca
 bērā, poaza animarā babue dia pananeba quĩrānebabi þaa
 ādjia cadjirua obadada. ⁵ Maļ carea Crito naļ ējũānaa zeside
 idjia Ācōrēa nāwā jarasia:

þaa animarāra þāa babue diadida quĩrāē þaa. Ne diadi sida
 quĩrāē þaa. þaa māa cacua diadadrā quĩrā þaa.

⁶ Ādji cadjirua carea animarā babue diabadae, ne diabadae
 biða þara þasrida þaca.

⁷ Maļ bērā māa jarasia: Ācōrē, māra nama þaa þaa quĩrā þada
 oi carea.

þa Bedeade mānebemada māwā þā þaa.*

⁸ Critoba naārā jarasia Ācōrēba quĩrāē þada ēberārāba ādji
 cadjirua carea animarāda idjia babue diadida idjaba ne
 diadida. Ācōrēba Moisea diada leyba māwā obi þamīna,
 māneba Ācōrēra þasrida þacaada asia. ⁹ Maļbe Critoba
 Ācōrēa nāwā jarasia: “Māra nama þaa þaa quĩrā þada oi
 carea.” Maļba cawabi þaa naārā Ācōrēba animarā babue
 diabi badara Critoba āyā þasida. Maļ cacuabari ara idjida idu
 beabida bērā idjidrā þesia. ¹⁰ Ācōrēba quĩrā þara Jesucritoba
 jũma osia. Ara idjida idu beabisia. Þarima aba māwā odaba
 dadjirāra ewariza Ācōrē itea bia þasia.

¹¹ Sacerdoterāba ewariza Ācōrē itea ne obadaa idjaba ani-
 marāra babue diabadaa. Māwāmīna maļgāba cadjiruara āyā

* 10:7 Salmo 40:6-8.

ḅΛcaa. ¹² BaribΛΓΛ Jesucritoba cadjirua carea ara idjida idu beabisia. ḅarima aba māwā odaba jūma cadjiruara āyā ḅAsia. Maλbe Ācōrē jΛwa araare chūmesia. ¹³ Mama jΛā ḅΛa aba Ācōrēba jūma idji ume dji quīrūra idji jΛwaeda ḅAbΛΓΛdaa.†
¹⁴ Critoba ara idjida idu beabisia. Māwā ḅarima aba odaba jūma Ācōrē itea ḅeara jipa ḅAsia. Maλ jipa ḅΛdara ewariza ḅaya. ¹⁵ Ācōrē Jaure bida abarida dadjirāa cawabi ḅΛa. Naārā jarasia:

¹⁶ Jūmarā Boro Ācōrēba nāwā jara ḅΛa: “Nocoarebema ewaride māa bedea djiwidida israelerā ume nāwā ḅaya: mā leyra ādjirā crīchade, ādjirā sode bida ḅaya.”‡

¹⁷ Maλare nāwā jarasia:

Ādjirāba biē opedadara māa jūma quīrādoaya. Ādjirāba cadjirua opedadara māa waa crīcha ḅaēa.Š

¹⁸ Critodeba Ācōrēba dadjirā cadjiruara jūma quīrādoada bērā, waa dadjirā cadjirua carea idjia ne diadiē panΛa.

Jesucritodeba dadjirāra Ācōrē caita poya wānia

¹⁹ Maλ bērā djabarā, Ācōrē itea biara ḅΛ dejāne eda wābΛda quīrāca naλ ewaride Jesucrito oadeba dadjirāra Ācōrē caita ne wayaa neē wānida panΛa. ²⁰ Maλ dejāne wua eatΛ jira ḅΛ cōābΛΓΛ quīrāca Jesucritoba idji beudadeba o djiwidida jarisia dadjirā Ācōrē caita poya wānamārēā. Maλ ode wābΛΓΛara ewariza Ācōrē ume zocai ḅaya. ²¹ Dadjirāba Sacerdote dji Dromada bajāne eropanΛa. Idjia Ācōrē ēberārāra jūma carebabaria. ²² Maλ bērā Ācōrē caita wānadrΛ. Critoba dadjirā crīcha cadjirua badada jipa ḅAsia dadjirā so idji oaba jīāpobΛΓΛ quīrāca. Ācōrē quīrāpita bia ḅAsia dadjirā cacuara baído pāpārā quiruba sagΛda quīrāca. Maλ bērā crīcha aba panΛneba idjaba wārāda ijā panΛneba Ācōrē caita wānida panΛa. ²³ Ācōrēra bedea aba ḅΛ bērā dadjirāba jΛā panΛra idjaba maλnebema jūmarāa jara panΛ sida ni maārī bida quenabariidiē panΛa. ²⁴ JΛΓΛdida panΛa sāwā dji carebadida biara dji quīrīāni carea idjaba ne biada odi carea. ²⁵ Ābaa dji jΛrebadara idu ḅΛdiē panΛa ācΛΓΛba idu ḅΛbada quīrāca. ĀtebΛΓΛ dji carebadida panΛa biara ijāni carea. Dadjirā Boro Ācōrēba cawa oi ewarira dārāéne zeida cawa panΛ bērā biara māwā odida panΛa.

²⁶ Wārā bedea cawapedadacarea ara dadjiareba cadjiruada o pananibΛΓΛ, waa neēa Ācōrēa diadi carea maλ cadjiruara quīrādoamārēā. ²⁷ Māwā o ḅΛba ababe ne wayaadeba

† 10:13 Idji jΛwaeda ḅAbΛΓΛdaa. Griego bedea de ḅΛ ḅΛa: “Idji jīrū edre ḅAbΛΓΛdaa.” ‡ 10:16 Jeremia 31:33. Š 10:17 Jeremia 31:34.

jłãida בלא Ācōrēba cawa omārēã. Maļ ewaride Ācōrēba jūma idji ume dji quĩrūra תבב uruga nūmאne batabueya ewariza bá nūmamārēã. ²⁸ Naēna abאבא Ācōrēba Moisea diada leyda igarasira, maļne ēberã umēba wa ũbeaba jarasidara wārãda māvã בלדא, idjira abeda quĩrã djuburia neē beabadjidaa.*
²⁹ Maļba ¿sāvã crĩcha panא? ¿Ācōrēba idji Warra igarabadara wetara cawa oēca? Ācōrēba idji Warra oadeba bedea dji-widida בלסיה dadjirãra idji itea bia בלי carea. Māvãra Ācōrē Warra oa erozoada siriē בלדא crĩchabadara ¿idjia wetara cawa oēca? Maļ awara Ācōrē Jaureba idji biadeba dadjirãra careba בלא. Māvãra Ācōrē Jaure biē jarabadara ¿idjia wetara cawa oēca? ³⁰ Dadjirãba cawa panאא Ācōrēba nāvã jarasida: “Mābאגא cawa oya. Jūmarã diaya ādjirãba opedada quĩrãca.”† Idjaba nāvã jarasia: “Jūmarã Boro Ācōrēba idji ēberãrãra cawa oya.”‡ ³¹ Ācōrē zocai בלבא dadjida cawa oibאגא wārãda bio minijĩchia בלא.

³² Quĩrãnebadadua bārãba naārã wārã bedea cawasidade sāvã panasidada. Maļ ewaride bārã bia mĩgapedadara jūma droasidaa. ³³ Edaude jūmarã quĩrãpita Crito carea biē jarasidaa idjaba biē osidaa. Edaude djabarã Crito carea bia mĩga panא ume bia mĩgasidaa. ³⁴ Crito carea preso בלapedadara bārãba quĩrã djuburiasidaa. Idjaba bārãba ne erobeadara בלסרידא idu jārĩbisidaa, cawa panא bēřã maļ cãyãbara ne biara בל jōcada bajãne eropanada. ³⁵ Maļ bēřã bārãba Ācōrē ĩjã panאra igararãnadua. ĩjã pananibאגא, Ācōrēba bajãne ne biada waibאא diaya. ³⁶ Bārãba jūma droadida panאא. Māvã Ācōrēba quĩrã בלדא odapeda idjia diai jaradara jūma edadia. ³⁷ Ācōrē Bedeade nāvã בל בלא:

Dji zeida בלרא dārãēne zeya. Idjira wārãda dārãēã.

³⁸ Ēberã jipa בלרא mļ ĩjã בלdeba zocai baya. Baribאגא idjia ĩjã בלדא igaraibאגא, mļa idjira bia unuēã. §

³⁹ אגאגאבא Ācōrē ĩjã panאra igaradapeda aduadia. Baribאגא dadjirãra maļ ēberãrã quĩrãca panאēã, ātebאגא Ācōrē ĩjã panאneba ewariza zocai panania.

11

Ācōrē ĩjã בלdebema

¹ Dadjirãba Ācōrēda ĩjã panא bēřã cawa panאא dadjia jłã panאra wārãda edadida idjaba ununaē panא sida wārãda.

* **10:28** Deuteronomio 17:2-6. † **10:30** Deuteronomio 32:35. ‡ **10:30**

Deuteronomio 32:36. § **10:38** Habacuc 2:3-4.

² Dadji drõã naë nabemarãba Æcõrëra ïjã panana bërã Æcõrëba bia unusia.

³ Dadjirãba Æcõrëda ïjã panã bërã cawa panã Æcõrë bedea bãrã naã ëjũãra, bajã sida jũma osida. Mãwã dadjia ununacadeba idjia ne jũma dadjia unubadara osia.

⁴ Abelba Æcõrëda ïjã bada bërã Caiãba diada cãyãbara ne biara bãda diasia. ïjãna bërã idjia diadara Æcõrëba bia unupeda jarasia idjira jipa bãda. Abelera beudamĩna idjia wãrãda ïjã badaba dadjirãa wadibida cawabi bã Æcõrëra ïjãnida panãda.*

⁵ Enocoba Æcõrëra ïjã bada bërã beurãmãrëã Æcõrëba zocai edesia. Æcõrëba ededa bërã idjira waa ununaë basia. Æcõrë Bedeade bã bãa Enoco edei naëna Æcõrëba idjira bia unusida.†

⁶ Baribãrã Æcõrë ïjãé bãra Æcõrëba bia unucãa. Æcõrëmaa ze quĩrã bãba ïjãida bãa Æcõrëra wãrãda bãda idjaba jũma idji jarãbadara carebabarida.

⁷ Noéba wadĩ unuca zeidebemada Æcõrëba idjia jarasia. Mãra Noéba ïjãsia. Ara mãda Æcõrëra waya bada bërã idji ëberãrãra edra edai carea jãba dromada osia. Æcõrëda ïjãna bërã Noéba cawabisia naã ëjũãne beara dji cadjiruarãda. Noéba ïjãna bërã Æcõrëba jipa unusia.‡

⁸ Æcõrëba Abrahãa jarasia idjia diai jarada druadaa wãmãrëã. Abrahãba Æcõrëra ïjãna bërã sãma wãda adua bãmĩna idji druara amepeda wãsia.§ ⁹ Æcõrëra ïjãna bërã idjira Æcõrëba diai jarada druade aĩbema quĩrãca wua dede babadjia. Idji warra Isara, idji wiuzaque Jacobo sida ara mã quĩrãca panabadjidaa, Æcõrëba ãdjia bida mã druara diai jarada bërã. ¹⁰ Abrahãra mãwã babadjia, bajãne bã puru jõcadaa wã carea jãã bada bërã. Mã purura Æcõrëba bio crĩcha bapeda jũma osia.

¹¹ Abrahãra drõãda basia. Idji quima Sarara warra toca basia. Baribãrã Abrahãba ïjãsia Æcõrëba idjia warara unubida. Æcõrëba diai jaradara ïjãna bërã warrada unusia.* ¹² Mãwã Abrahãra beuyama badamĩna idjideba ëberãrãra zocãrã yõsidaa chĩdau zocãrã bã quĩrãca, pusa ïbã poya juachaië bã quĩrãca.

¹³ Jũma nama trã odjapedadara Æcõrë ïjã panãda beusidaa. Mãwãmĩna Æcõrëba diai jaradara ãdjirãba naã ëjũãne edadaë

* 11:4 Genesi 4:3-5. † 11:5 Genesi 5:22-24. ‡ 11:7 Genesi capítulo 6-8.

§ 11:8 Genesi 12:1-5. * 11:11 Griego bedea de mã versicolora ebuda bãã. Nãwã traducida bãa: "Abrahã quima Sara bida Æcõrëra ïjãna bërã biogoasia, warra tocamĩna idjaba djorada bãmĩna. Æcõrëba diai jaradara wãrãda diaida ïjãna bërã warra tosia."

basía. Barib_{ΛΓΛ} cawasídaa nocoarebema ewaríde idjia jūma diaida.† Mañ carea _{ΒΛ}srídasídaa idjaba ebuda jarasídaa nañ ějūāne ādjirāra drua āibemarāda, djārā druade _{ΠΓΓΛ} beada. ¹⁴ Māwā jara pan_Λneba ebuda cawabisídaa ādji drua arada edadi carea j_Λā pan_Λda. ¹⁵ Ādji ědr_Λpedada druada jēda crīchapedadabara poya jēda wānida panacasídaa. ¹⁶ Barib_{ΛΓΛ} drua biara _{ΒΛ} bajāne _{ΒΛ}da quīrīā panasídaa. Mañ carea Ācōrēra peracaa idjira ādjirā Ācōrē ab_Λdade. Idjia puruda ādjirā itea bajāne o erob_Λ.

¹⁷⁻¹⁸ Abraha_Λba wārāda ĩjā _{ΒΛ} cawaya Ācōrēba jarasia idji warrada babue diamārēā. Abraha_Λba Ācōrēra ĩjā ba_Δda bē_Λrā idji warra Isara babue diade wāsia. Barib_{ΛΓΛ} mañ naēna Ācōrēba idjia nāwā jaradoasia: “_{ΒΛ} warra Isadeba _{ΒΛ} warrarāra zocārā yōnia.”† Ācōrēba māwā jaradamīna Abraha_Λba idji warra ababe quiruda babue diai carea basia. ¹⁹ Abraha_Λba crīchasia idji warra Isa beadacarea Ācōrēba idjira poya ĩrēbabida. Wārāda Ācōrēba Isa ĩrēbabib_{ΛΓΛ} quīrāca idu beabiē basía. Māwā Abraha_Λba Isara zocai erobesia.§

²⁰ Isaba Ācōrēda ĩjā ba_Δda bē_Λrā idji warra Jacobora, Esaú sída bia jarasia Ācōrēba nocoarebema ewaríde carebamārēā.*

²¹ Jacobo beuyama _Βside Ācōrēda ĩjā ba_Δda bē_Λrā idjia Jose warrarāra aba aba bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Ma_Λbe idji bardonane jida nūm_Λba Ācōrēba bia bedeasia.†

²² Jose beuyama _Βside Ācōrēda ĩjā ba_Δda bē_Λrā israelerāra Egipto druadeba ědr_Λdiada asia. ědr_Λb_Λdade idji _{ΒΛ}w_ΛΓ_Λra Canaa_Λ druadaa joude ededaduada asia.†

²³ Moise tosída ewaríde Egiptodebema boroba israelerā warra umaquīrā zaquerāda jūma quenabisia. Barib_{ΛΓΛ} Moise djibarirāba Ācōrēda ĩjā panana bē_Λrā dji boroba jaradara wayadaē basía. Moise to_Δacarea unusídaa idjira warra quīrāwārēā _{ΒΛ}da. Mañ bē_Λrā dji boroba bearāmārēā jedeco ũbea mē_Λrā eropanasídaa.§

²⁴ Moiseba Ācōrēda ĩjā ba_Δda bē_Λrā drōā badacarea quīrīāē basia ěberārāba idjira Egiptodebema boro cau warraada adida.* ²⁵ Idjimaarā cadjirua o _{ΒΛ}deba warrewarrea _{ΒΛ}srída bai cāyābara biara basia Ācōrē ěberārā ume ābaa bia mīga baida. ²⁶ Ācōrēba ědr_Λ edabari diai jaradara wārāda zeida ĩjāna bē_Λrā, idjia crīchasia Egiptodebema ne biada erobai cāyābara

† **11:13** Cawasídaa nocoarebema ewaríde idjia jūma diaida. Griego bedeade _{ΒΛ} _{ΒΛ}: “Mañg_Λra t_Λm_Λba unusídaa.” † **11:17-18** Genesi 21:12. § **11:19** Genesi 22:1-14. * **11:20** Genesi 27:27-29; 39-40. † **11:21** Genesi 48:1-20. ‡ **11:22** Genesi 50:24-25. § **11:23** Exodo 1:22deba aba 2:2daa. * **11:24** Exodo 2:10-12.

biara bΛda bia mīga baida.† Ācōrēba nocoarebema ewaride diai jaradada biara eda quīrīāna bērā māwā crīcha basia.

27 Moiseba Ācōrēda ījā bada bērā Egiptodebema boro quīrūbi wayaē ēdrasia. Ācōrē ununacara unu bΛ quīrāca idjia ījā bΛra igaraē basia.

28 Moiseba Ācōrēda ījā bada bērā israelerā Egiptodeba ēdradi ewarida obisia.‡ Małne deza dji eda wābada icawa oada jīāpobisia dji beabariba ādji umaquīrā warra dji nabe-marāda bearāmārēā.§

29 Ācōrēda ījā panana bērā israelerāra Ācōrēba Pusa Purru ēsi ewada ode pōāsa chāsidaa. BaribΛra Egiptodebemarā abari ode chābΛdade jūma nābΛra quinisidaa.*

30 Ācōrēda ījā panana bērā israelerāra siete ewari Jerico puru auđu pΛrrΛgabΛdade mał puru auđu jūrā ca bΛra jūma todogozoasia.†

31 Israelerā umēba Jerico puru sāwā bΛ cawaya acΛde wāsidade wērā auđuā Rahāba Ācōrēda ījā bada bērā ādjira bia edasia. Mał carea israelerāba Ācōrē ījāē beara jūma quenasidade idjira beadaē basia.‡

32 ¿Ācōrē ījā beadadebemada mā cārēda wadi jarai? Sansoānebemada, Gedeoānebemada, Baracodebemada, Jeptedebemada, Davidebemada, Samueldebemada, Ācōrēneba bedeabadarānebema sida bedeai carea ewariba araēa. 33 Ācōrēda ījā panana bērā ācΛra bΛba druā beara poyasidaa, ācΛra bΛba ādji druara jipa erobeasia, idjaba ācΛra bΛba nał ējūāne Ācōrēba diai jaradara edasidaa. Ācōrēda ījā panana bērā ācΛra Ācōrēba imamaa idu cobie basia. 34 Ācōrēda ījā panana bērā ācΛra tΛba uruga nūmΛba baē basia, ācΛra necoba beadidebemada ēdrasidaa, ācΛra cacua ΛbΛaē beadada cacua ΛbΛasidaa idjaba mēsra beasia dji quīrū ume djōni carea. Małba ādji dji quīrūra poyasidaa.

35 ΛcΛra wērārāba Ācōrēda ījā panana bērā ādji ēberārā beupedadara ārēbasidaa. BaribΛra ācΛra Ācōrē ījā panΛ carea ēberārāba bio puodapeda beasidaa. Ācōrēda igaradibΛra ēdra bΛdiada asidade igaradaē basia. ĀtebΛra idu beabisidaa ārēbadapeda zocai bai biara bΛda edadi carea. 36 ΛcΛra Ācōrē ījā panΛ carea ēberārāba ipida biē jarasidaa, soaba usidaa, idjaba carenaba jΛnapeda preso bΛsidaa. 37 ΛcΛra mōgaraba tabari beasidaa. ΛcΛra ēsidra bΛá Λrrasidaa.

† 11:26 Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedeadē bΛ bΛa: “Crito.”

‡ 11:28 Egiptodeba ēdradi ewarida. Cāpūrīā bedeadē bΛ bΛa “Pascua.” § 11:28

Exodo 12:21-30. * 11:29 Exodo 14:21-31. † 11:30 Josue 6:1-21. ‡ 11:31 Josue 2:1-21; 6:22-25.

Λαλαda necoba beasidaa. Λαλαda de neē bea bēra palala wāsidaa. Maāne ādjia jāni carea neē beada bēra oveja e odada, chiwatu e oda sida jābadjidaa. Ādjirāra abeda ne neē beasia. Ēberārāba ādjirāra bia mīga eropanabadjidaa idjaba biē obadjidaa. ³⁸ Maā ēberārāra Ācōrē quīrāpita dji biara beasia. Maā bēra naā ējūāne beadiē panasidaa. Ādjirāra de neē bea bēra ējūā pōāsa ewaraga bade, eyade bida palala nībabadjidaa. Eya uriade, egoro uriade bida panabadjidaa.

³⁹ Jūma maā ēberārāba Ācōrēra ījā panana bēra Ācōrēba ādjirāra bia unusia. Māwāmīna idjia diai jaradara naā ējūāne edadaē basia. ⁴⁰ Ācōrēba dadjirā itea ne biara bāda erobā bēra quīrāsia ādjirāra dadjirā ume ne jūmane bia pananida.

12

Jesucritoda crīcha pananadua

¹ Maā ēberārā zocārāba unubisidaa Ācōrēra wārāda ījāsidaa. Maāda cawa panā bēra dadjirā bida ara maā quīrāca ījā pananida panā. Dadjirā idu ījābicara, cadjiruaba dadjirā bārā edabari sida āyā bādapeđa jūma droa panāneba nocōdaa wānadra dadjirā jūnida panāmaa. ² Jesudra biara crīchadida panā. Idjiabala carebasia dadjirāba naārā ījānamārēā idjaba carebabaria ewariza ījā pananamārēā. Crīchadadua sāwā idjira crude bia mīgasida. Maā carea peraida badamīna perāē basia. Idjia cawasia māwānacarea bio bāsrida baida. Idira Ācōrē bugue biya quiru jawa araare chūma.

³ Bio crīchadadua ēberā cadjiruarāba Jesu biē osidade sāwā droasida. Māwā bārāra sēnaēa idjaba bārāba ījā panāra igaradida crīchadaēa. ⁴ Bārāra cadjirua ume djō panā. Baribala wadibida bārāra beadaē panā Jesu beapedada quīrāca.* ⁵ Biara ījānamārēā Ācōrē Bedeade bā bāra ḡbārāba quīrādoasidaca? Idji warrarā nāwā jarasia:

Mā warra, Jūmarā Boroba quēābala de sopuarādua. Jipa omārēā quēābala de biē crīcharādua.

⁶ Jūmarā Boro Ācōrēba quīrā bā ēberārāra quēābaria jipa odamārēā.

Idji warrarā beadamārēā edadarāba cadjirua osidara idjia ubaria.†

⁷ Bārā bia mīga panāra droadadua Ācōrēba māgādeba jipa obi bā bēra. Bārāra idji warrarā bēra, Ācōrēba māwā idu bia mīgabi bā cawa jipa odamārēā. ḡWarraba jipa omārēā dji zezaba quēācaca? ⁸ Ācōrēba idji warrarāra jūma quēābaria

* **12:4** Bārāra beadaē panā Jesu beapedada quīrāca. Griego bedeade nāwā bā bā: “Wadibida bārā oara erozoaē bā.” † **12:6** Proverbio 3:11-12.

jipa odamārēã. Māwã oēb_{ΛΓΛ}, bārãra idji warrarã araēã. ⁹ Dadjirãba naã djarade zezada eropanasidaa. Ādjirãba dadjirãra quēãbadjidaa jipa odamārēã. Maã carea ādjirãra wayabadjidaa. Maãba çewariza zocai beadi carea dadjirã Zeza bajãnebemara biara wayadiē pan_Λca? ¹⁰ Dadjirã zeza naã ējũãne zocai panasidaade dadjirãra quēãbadjidaa jipa odamārēã ara ādjia crĩcha panana quĩrãca. Barib_{ΛΓΛ} Ācõrēba mãwã obaria idji quĩrãca cadjirua neē bia beadamārēã. ¹¹ Jipa odamārēã quēãbadade dadjirãra b_Λsridadacaa āteb_{ΛΓΛ} sopuabadaa. Barib_{ΛΓΛ} tēã badacarea dji ĩjãpedadaba jipa obadaa idjaba necai beabadaa.

Ācõrēra ĩjã pananadua

¹² Maã carea sē pan_Λmĩna bārã j_Λwa norrabari beada, bārã chĩrãboro ureurea bea sida wayacusa _Λb_Λabib_Λda quĩrãca biara ĩjã pananadua. ¹³ O jipa b_Λde nĩbadadua. Māwã dji sē pan_Λra ãi wãnaēã āteb_{ΛΓΛ} biara ĩjã panania.†

¹⁴ Jũmarã ume necai beadadua. Idjaba Ācõrē itea bia beadadua. Ācõrē itea bia beaēba idjira poya ununaēã. ¹⁵ Quĩrãcuíta beadadua Ācõrēba idji biadeba careba b_Λra ni aba_Λba igararãnamārēã. Idjaba quĩrãcuíta beadadua bārã tãēna ni aba_Λda ne carra asea quĩrãca bearãnamārēã. Maãba djabarãa biē crĩchabipeda ārĩbaria. ¹⁶ Quĩrãcuíta beadadua bārã tãēna ni aba_Λda auđua nĩbarãnamārēã ni Esaú quĩrãca Ācõrēnebemada crĩchadaē bearãnamārēã. Esaúra warra iwina bēã dji zezaba erob_Λdebemada waib_Λara edaida basia. Māwãmĩna idji djababa barima aba ne cobidabari idjia edaida badara jũma idji djabaa diasia.§ ¹⁷ Bārãba cawa pan_Λra mãwãnacarea Esaúba quĩrãca basida dji zezaba idjira bia jaraida Ācõrēba carebamārēã. Māwãmĩna dji zezaba idjira igarasia. Esaúra jĩãnamĩna idjia naãrã odara poya bia b_Λē basia.*

¹⁸ Bārã Ācõrēmaa zepedadara israelerã zepedada quĩrãca b_Λēã. Israelerãra Sinai eyadaa wãsidaa. Maã eyara ādji dauba unusidaa.† Maãne eyara uruga nũmasia, ewarira pãisosoa nũmesia, idjaba nãurãda minijĩchia pua nũmesia. ¹⁹ Ādjirãba cachiru jĩguara, Ācõrēba jĩgua bedeb_{ΛΓΛ} sida ũrĩsidaa. Maã ũrĩsidade ne wayaaba bedea djuburiasidaa Ācõrēra waa bedearãmārēã. ²⁰ Bio ne wayasidaa Ācõrēba nãwã jarada bēã: “Baridua ēberãda, animarã sida naã eya caita zeib_{ΛΓΛ}, mõgaraba tabari beadida pan_Λra wa chaba dr_Λ beadida

† **12:13** Griego bededeade nãwã b_Λ b_Λa: “O jipa b_Λde nĩbadadua dji jĩrũ biē beara ãi t_Λgarãnamārēã āteb_{ΛΓΛ} ādji jĩrũra biadamārēã.” § **12:16** Genesi 25:27-34.

* **12:17** Genesi 27:1-41. † **12:18** Eyara ādji dauba unusidaa. Griego bededeade nãwã b_Λ b_Λa: “Eya dadjia poya tãida b_Λmaa zesidaa.”

panaa.”† 21 Israelerāba unu panara bio minijichia ɓa bēra Moiseba nāwā jarasia: “Māra ne wayaaba ure nūmaa.”§

22 Baribara bārāra Ācōrēmaa zesidade bajānebema Sioā eyadaa, bajānebema Jerusaleānaa zesidaa. Maā purura Ācōrē zocai ɓadea. Mama bajānebema nezocarāda mil zocārā ābaa ɓasrida dji jare duanaa. 23 Bārāra Ācōrē warrarā dji jare duanaamaa zesidaa. Ācōrēmaarā jūmarāda warra iwinaa. Bajānebema bēra ādji trāra mama ɓa ɓaa. Bārāra jūmarā Cawa Obari Ācōrēmaa zesidaa. Ēberārā jipa ɓea Ācōrēba bia ɓadamaa zesidaa. 24 Bārāra Jesumaa zesidaa. Idjideba Ācōrēra ēberārā ume bedea djiwidida ɓasia. Bārāra idji oa jīāpodamaa zesidaa. Jesu oa erozoadaaba cawabi ɓara Abel oa erozoadaaba cawabi ɓa cāyābara biara ɓaa. Jesu oa erozoadaaba cawabi ɓaa Ācōrēba cadjiruara sagabarida. Baribara Abel oa erozoadaaba cawabi ɓaa Ācōrēba cadjiruara cawa obarida.*

25 Maā carea quīrācuīta beadadua Ācōrēba jara ɓara igarada amaaba. Idjia Sinai eyade jarada igarapedadara cawa oside ēdradaē basia. Maā bēra idjia bajāneba dadjirā sode jara ɓada igaradibara ēdradica? Ēdradaēa. 26 Sinai eyade Ācōrē bedeaside de uremiada wāsia. Baribara naā ewaride idjia nāwā jara ɓaa:

Wayacusa māa de uremiara wābiya. Maāne ababe naā ējūāda urebiēa, ātebāra bajā sida urebiya.†

27 Wayacusa urebiyada aside Ācōrēba cawabisia ne jūma idjia ocuadara urepeda jōbida. Maāne ababe jōcadra ɓeya.†

28 Dadjirāra Ācōrē puru jōcade panani bēra idjia bia ɓada adida panaa. Bio waya pananeba idjia bia bedeadida panaa idjia quīrā ɓa quīrāca. 29 Māwā wayadida panaa dadji Ācōrēba idji iāé ɓeara cawa oi bēra tɓa uruaba jūma bábari quīrāca.

13

Djabarāra sāwā nībadida panaa

1 Bārāra djabarā bēra abarica dji quīrā beadadua.

2 Quīrādoarānadua bārā dede zɓadara bia edadida panada. ɓara cawadaēne bajānebema nezocarāda ādji dede bia edasidaa. 3 Preso ɓeara quīrādoarānadua bārā sida ādjirā ume preso panā quīrāca. Ēberārāba biē o pananeba bia mīga ɓeara quīrādoarānadua bārā sida ādjirā ume bia mīga panā quīrāca.

† 12:20 Exodo 19:12-13. Wa chaba dra beadida panaa. Griego bedeadē ɓara cartade māra neēa. § 12:21 Deuteronomio 9:19. * 12:24 Genesi 4:10-11.

† 12:26 Hageo 2:6. † 12:27 Griego bedeadē nāwā ɓa ɓaa: “Ne jūma idjia ocuada ureida ɓara urepeda jōbiya. Maāne ababe ne jūma urecada ɓeya.”

⁴ Jūmarāba ādji quimara waya beadida panλα. Ācōrēba auđua obadara, daunemabada sida cawa oi bērā ababe bārā quima ume cāinida panλα.

⁵ Paratara awua bearānadua. Āteβαγλ bādjia erobeaba βλsrida beadadua Ācōrēba nāwā jarada bērā: “Māla βλra ameēa idjaba igaraēa.”* ⁶ Mañ carea dadjirāba ne wayaa neē nāwā jaradida panλα:

Mā Boroba māra careba βλα. Mañ bērā māra ne wayaē βλα.

¿Ēberāba māda sāwā biē oi?†

⁷ Bārā bororāda quīrānebadadua. Ādjirāba Ācōrē bedeara bārāa jaradiasidaa. Crīchadadua sāwā ādjira nībasidada idjaba maλγλba cārēda sāwāsida. Ādjia Crito ĭjā panana quīrāca bārā bida ĭjā pananadua.

⁸ Jesucritora quīrā awara βacaa. Nuena bada quīrāca idi bida abarica βλα, idjaba ewariza māwā baya. ⁹ Baribβγλ λcλγλba ne quīrātanoa āi jaradiabadaa. Ādjirāa idu cūrūgabirānadua. Bārāba co panλneba wa codaē panλneba Ācōrēra biara ĭjānaēa. Maλba ni abλlda carebacaa. Āteβαγλ Ācōrēba idji biadeba careba βλα bārāba biara sođeba ĭjānamārēā.

¹⁰ Dadjirāba Jesuda eropanλα animarā dadji cadjirua carea babue diapedada quīrāca. Baribβγλ Ācōrē dede wadibida ādji cadjirua carea animarā babue diabadarāba Jesura poya edadaēa.‡

¹¹ Cadjirua carea sacerdote dji dromaba animarā oara Ācōrē itea biara βλ dejāne eda jīāpode wābaria. Baribβγλ dji animarāra puru jīga ededapeda babuebadaa. ¹² Ara mañ quīrāca Jesura puru jīga bia mīgasia idji oaba ēberārāra Ācōrē itea bia βλi carea. ¹³ Mañ bērā puru jīga Jesumaa wāβλda quīrāca idjira ēpēnida panλα. Ēberārāba Jesu biē jarapedada quīrāca dadjirā sida biē jarabλdade droadida panλα. ¹⁴ Nañ ējūāne dadjirāra puru jōcade panλēa, āteβαγλ jλā panλα bajānebema puru jōcade panani carea. ¹⁵ Mañ carea Jesucritodeba dadjirāba ewariza Ācōrēa bia bedeadida panλα. Dadji Ācōrē ĭjā panλana a panλba idjīa bia bedebλdade animarā babue diabλda quīrāca o panλα. ¹⁶ Quīrādoarānadua bia odi carea idjaba bārāba eropanλneba dji careba panani carea. Jūma maλγλra Ācōrēba bia unu βλα animarā babue diabλda quīrāca.

¹⁷ Djabarā, bārā bororāba jara panλra ĭjā odadua. Bārāra waga panλ bērā ādji jλwaeda beadadua. Ādjirāba cawa

* 13:5 Deuteronomio 31:6. † 13:6 Salmo 118:6. ‡ 13:10 Griego bedeede mañ versículoda nāwā βλ βλα: “Dadjirāba animarā babue diabadada eropanλα. Ācōrē dede ne o panλba maλnebemada cocara panλα.”

pan_ΛΛ Ācōrēba cawa ob_Λr_Λde jūma ādjia opedadara idjía ebuda jaradida. Mañ bērā ādjia jara pan_Λra ĩjā odadua. Māwā ādjirāba b_Λsrida, sopua neē jūma odia. Bārāba ĩjā odaē pan_Λneba ādjirāda sopuabidib_Λr_Λ, bārāra poya bia carebadaēa.

¹⁸ Dai carea Ācōrēa iwidiidua. Daira ne jūmane jipa nība quĩrīā pan_ΛΛ. Cawa pan_ΛΛ cadjiruara odaē pan_Λda.

¹⁹ Mā djuburia, Ācōrēa iwidiidua wayacusa isabe bārāmaa wābimārēā.

²⁰⁻²¹ Dadjirā Boro Jesucitora Oveja Wagabari dji Dromaa. Necai bai diabari Ācōrēba idjira beu badada ĩrēbabisia. Jesucrito oadeba Ācōrēra ēberārā ume bedea b_Λsia. Mañra ewariza baya. Mā quĩrīā b_ΛΛ Ācōrēba ne jūma biada bārāa o cawabida idjia quĩrīā b_Λ quĩrāca poya odamārēā. Idjaba quĩrīā b_ΛΛ Jesucritodeba idjia dadjirā sode ne jūma oida idjia quĩrīā b_Λ quĩrāca beadamārēā. Dadjirāba ewariza Jesucritoa bia bedeadida pan_ΛΛ. Bia b_ΛΛ māwā baida.

²² Djabarā, mā nañ carta zaqueda b_Λsia bārāba biara ĩjānamārēā. Mañ bērā mā bārāa bedea djuburiaya nañ bedeara bia edadamārēā.

²³ Cawadadua dadjirā djaba Timoteo preso badara ēdr_Λsida. Idjida isabe māmaa zeib_Λr_Λ, bārā ac_Λde wāb_Λr_Λde mā idjira edeya.

²⁴ Djabarā, bārā bororāa, jūma Ācōrē ēberārāa bida jaradadua mā quĩrīā b_Λda ādjirāra bia duananida. Djabarā Italia druadebemarāba quĩrīā pan_ΛΛ bārāra bia duananida.

²⁵ Mā quĩrīā b_ΛΛ Ācōrēba idji biadeba bārāra jūma careba baida.

SANTIAGO CARTA SANTIAGOBA ΒΛΑΔΑ

Jesu djaba Santiagoba nañ cartada ḅASICA ḅΛA. Mañ Santiagoba nañrã Jesura ïjãé ḅasia (Juañ 7:1-9). BaribΛΓΛ idjira Jesu ïjã ḅearã tãēna dji dromada ḅesia. Hecho cartade mañra ebuda ḅΛA (12:17; 15:12-21; 21:17-19). Santiagora Jerusaleñne ḅabadjia. Poa 62de idjira Jesu ïjã ḅΛ carea beasidaa.

Santiagoba nañ cartara Israel doce warrarãneba yõpedadarã druaza ḅea itea ḅASIA. ΛCΛΓΛmaarã mañba jara ḅΛA djabarã judiorã itea ḅASIDA. Dewararãmaarã jara ḅΛA jũma Jesu ïjã ḅea itea ḅASIDA.

Santiagoba nañ cartara ḅASIA cawabi carea sãwã nañ ëjũãne nĩbadida panΛda. 1:1-18de ḅΛ ḅΛA Ācõrẽ necawaada, jũma droa ḅai sida iwidida panΛda. Mañare Ācõrẽ wãrãda ïjã ḅaidebemada ḅΛ ḅΛA (1:19deba aba 2:26daa). Mañare ḅΛ ḅΛA dadji quĩrãme quĩrãcuitadidebemada idjaba nañ ëjũã awuadiẽ panΛnebemada (3:1neba aba 5:6daa). Jĩrũare ḅΛ ḅΛA dadjia jũma droa panΛne djãrã bia odidebemada (5:7-20).

Dji crĩcha dromada 2:8de ḅΛ ḅΛA: “Bãrãba Ācõrẽ leydebema dji dromaara ḅΛda wãrãda ïjã o panΛBΛΓΛ, bia o panΛA. Ācõrẽ Bedeade mañ leyba nãwã jara ḅΛA: djãrãra quĩrãdua ara ḅΛdji quĩrã ḅΛ quĩrãca.”

Bia mĩga ḅΛde droa ḅaidebema

¹ Mãra Santiagoa, Ācõrẽ nezocaa idjaba dadjirã Boro Jesu-crito nezocaa. Nañ cartara ḅΛBΛΓΛA Israel doce warrarãneba yõpedadarã druaza ḅea itea. Mãa quĩrã ḅΛA bãrãra bia pananida.

² Djabarã, bariduadeba bia mĩga panΛne ḅΛSrida ḅeadadua.

³ Bãrãba cawa panΛA mãwã bia mĩga panΛne Ācõrẽda ïjã pananibΛΓΛ, biara droa cawađida. ⁴ Mañ bẽrã jũma bia droa pananadua. Mãwã ne jũmane biya, jipa ḅeadia. Ni maãrĩ bida biẽ ḅeadãea.

⁵ Bãrãnebemaba crĩcha cawaada neẽ ḅΛBΛΓΛ, Ācõrẽa iwidida ḅΛA. Mañne Ācõrẽba diaya. Idjia iwidisidara quẽãēne jũmarãa aduba diabaria. ⁶ BaribΛΓΛ wãrãda ïjã ḅΛdeba iwidida ḅΛA. Ni maãrĩ bida crĩchaiẽ ḅΛA Ācõrẽba diaẽda. Mãwã crĩcha ḅΛRA nãurãba pusa bogozoa ãyã edebari quĩrãca ḅΛA. ⁷ Mãwã ḅΛBA crĩchaiẽ ḅΛA dadjirã Borodeba ne edaida. ⁸ Idjira crĩcha umẽ ḅΛ bẽrã abari crĩchade ḅacaa.

⁹ Djaba mĩa djuburi ḅΛRA ḅΛSrida ḅaida ḅΛA Ācõrẽ quĩrãpita dji droma bẽrã. ¹⁰ BaribΛΓΛ parata bara ḅΛRA ḅΛSrida ḅaida ḅΛA Ācõrẽba idjira mĩa djuburi unu ḅΛ bẽrã. Parata bara ḅΛRA

dārã baëa nepõnõ dārã baca quĩrãca. ¹¹ Amãdau odjadacarea jãwãrããba chiruara põpõnozoabaria. Maãbe dji põnõ jurrupeda idji biya quirura jõbaria. Ara maã quĩrãca ne bara ßara ewariza parata edai carea ßade beuya.

¹² Abaãba bia mĩga ßade jũma droa ßabara, ãcõrẽ quĩrãpita bio bia ßaa.* Jũma droadacarea ãcõrẽba borobari diabara quĩrãca idjira ewariza zocai ßaya. ãcõrẽba jũma idji quĩrãã bearãa wãrãneba mãwã zocai ßayada asia.

¹³ Cadjirua oi crĩcha zebaraãde ni abaãba jaraiẽ ßaa ãcõrẽba maãra dia ßada. Cadjirua oi crĩchara ãcõrẽmaa zeca bẽrã idjia ni abaa maãra diacaa. ¹⁴ ãtebãra cadjirua oi crĩchara zebaria ara dadjia mãwã o quĩrãã ßa bẽrã. ¹⁵ Cadjirua oi crĩchara zepeda maãda o ßebaria. Mãwã o beda bẽrã beudacarea ãcõrẽnebemada ewariza jĩga ßaya.

¹⁶ Djabarã, ara bãduba cũrũgarãnadua. ¹⁷ ãtaareba dadjirã Zeza ãcõrẽba ne jũma bio biya quedeadrã dadjirãa diabaria. Idjiabara ne jũma bajãne uruabadara ocuasia. Maãra ewariza abarica uruadacaa. Baribãra ãcõrẽra quĩrã awara ßacaa idjaba quĩrã awara ocaa. ¹⁸ Idjia quĩrããna bẽrã idji wãrã bedeadeba dadjirãra zocai ßasia. Mãwã néudebema naãrã ewada idjia diada quĩrãca dadjirãra jũma idjia odadembada idji itea biara panãa.

¹⁹ Maã bẽrã djabarã, jũmarãba quĩrãcuita ùrĩni carea beadida panãa, quĩrãcuita bedeadida panãa, idjaba baridua carea isabe quĩrũniẽ panãa. ²⁰ Dadji quĩrũbãdade ãcõrẽba jipa obi ßara odacaa. ²¹ Maã bẽrã ne jũma cadjiruara, ne jũma jipaẽ ßa sida igaradadua. Maãbe ãcõrẽba idji bedea bãrã sode ßadada crĩcha biadeba jãnadua. Ara maã bedeaba bãrãra ãcõrẽba cawa oidebemada poya êdrã edaya.

²² ãcõrẽ bedeara jã o pananadua. Ababe ùrĩbadada bearãnadua. Mãwã beadibãra, ara bãduba cũrũga beadia. ²³ ãcõrẽ bedea ùrĩ ßaba jã oẽbãra, eberãba quĩrã acãbadade idji quĩrã acãbãra quĩrãca ßaa. ²⁴ Acãbãraãde idjira sãwã ßada unubarimĩna, ãyã wãsira abeda quĩrãdoabaria. ²⁵ Baribãra bariduaba ãcõrẽ bedeadã ùrĩpedã quĩrãdoeãbãra, bio bia ßaya. Maã bedea jipa ßa dadji êdrã ßabarida ewariza quĩrãcuita crĩchapedã jã o baibãra, idjia o ßadeba bio bia ßaya.

²⁶ Abaãba ãcõrẽda jã ßada crĩcha ßabara, baribãra idji quĩrãmeda quĩrãcuita wagaẽbãra, ara idjiduba cũrũga ßaa. Wãrãda jãjãẽ ßaa. ²⁷ Wãrãda jã ßaba nãwã oida ßaa dadji Zeza ãcõrẽba idjia o ßara bia unumãrẽã idjaba jipa unumãrẽã:

* 1:12 Bia mĩga ßade. Griego bedeade maãba idjaba jara ßaa: "Cadjirua oi crĩcha zebãraãde."

jěramārāda, pēdra wěrārā sida bia mīga panane carebaida b̄aa, idjaba naļ ējũāne bea cadjiruada oiē b̄aa.

2

Ni abaume quĩrā awara odiē pan

¹ Djabarā, bārāba dadjirā Boro biya quiru Jesucritoda ijā pan bērā ni abaume quĩrā awara orānadua. ² Āibērā ewari aba bārā ābaa dji jare panane ēberāba jawade oro oda jļ b̄ada, djio nēb̄aa jļ b̄ada eđa zeisicada. Mañne idjaba ēberā ne neē b̄aba djio sore jļ b̄ada eđa zeisicada. ³⁻⁴ Bārāba bio djio nūmada bia ununapeđa idjía nama biara b̄ama chūmeduada adibara, mañne dji ne neē quirúa jāma āta nūmeduada adibara, wa nama mļ jĩrū caita egode chūmeduada adibara, ¿ara bārā tãēna quĩrā awara o panlēca? ¿Crīcha biē b̄adeba māvā o panlēca?

⁵ Djabarā, jĩrĩnadua! ¿Ācōrēba naļ ējũāne ne neē quedeara Jesucrito ijānamārēā edasiēca? Māvā ādjirāra ne bara pan quĩrāca beaa. Ācōrēba ādjirāra bia pe erobaya idji quĩrīā bearāa wārāneba māvā jarada bērā. ⁶ Māvāmīna bārāba ne neē quedeara biē obadaa. Parata bara beadrā bia obadaa. Baribara ¿parata bara beabara bārāra biē odacaca? ¿Ādjiabara bārāra cawa obadamaa ōgo ededacaca? ⁷ Bārāra Jesucritodea. Baribara ¿ādjirāba idji trā biya quiruda biē jaradacaca?

⁸ Bārāba Ācōrē leydebema dji dromaara b̄ada wārāda ijā o panabara, bia o panaa. Ācōrē Bedeade maļ leyba nāvā jara b̄aa: “Djārāra quĩrīādua ara b̄adji quĩrīā b̄a quĩrāca.”* ⁹ Baribara bārāba ācarāda quĩrā awara o panabara, cadjiruada o panaa. Ācōrē leyba jara b̄aa bārāra maļ carea bedeade panada. ¹⁰ Abalaba Ācōrē leydebemada aba ijā oēbara, jūma ijā oē b̄a carea bedeade b̄aa. ¹¹ Naļ quĩrāca b̄aa. Ācōrēba jarasia “daunemarādua” idjaba “mīā bearādua.” Daunemaēmīna mīā beabara, Ācōrē leyra ijā oē b̄aa. ¹² Quĩrācuita bedeada dua idjaba jipa odadua, Ācōrēba dadji ēdra b̄abari leydeba cawa oi bērā. ¹³ Djārā quĩrā djuburiacara Ācōrēba cawa obarađe quĩrā djuburiaēa. Mañne djārā quĩrā djuburiabadara bia beadia.

Crito wārāda ijā b̄aba biada obaria

¹⁴ Djabarā, abalaba Jesucritoda wārāda ijā b̄ada aibara, baribara biada oē b̄abara, ¿maļba carebaica? ¿Maļba idjira wārāda ēdraica? ¹⁵ Naļ quĩrāca b̄aa. Djababa wa djabawērāba cacuade jļi carea idjaba coi carea neē b̄asicada. ¹⁶ Mañne aba bārānebemaba idjía jaraibara, “māa quĩrīā b̄aa b̄ara bia wāida, cacuade jļi careabemara erobaida, idjaba bia ne co baida,”

* 2:8 Levitico 19:18.

baribara ni cārē sida diaēbāra, ħmaļ jaradaba carebasica? Carebaē basia. ¹⁷ Ara maļ quīrāca Jesucrito ĳā bāda a bāba biada oēbāra, wārāda ĳjāē bāa. Idjia ĳjā bāda a bāra ēberā beuda quīrāca bāa.

¹⁸ Abāba jaraiscada: “Bāa Jesucritora ĳjā bāda abaria, maļne māa biada obaria.” Māa naāda jaraya: bāa bia oēne acābidua Jesucritora wārāda ĳjā bāda. Maļne māa bia o bādeba acābiya Jesucritora wārāda ĳjā bāda. ¹⁹ Bāa ĳjā bāa Ācōrēra ababāra bāda. ĳBio bia bāa! Jairā biāa māwā ĳjā panāa, baribāra Ācōrē wayaaba urebadaa.

²⁰ Bāra crīcha neē bāa. ĳMāa bāa cawabida bāca Jesucrito ĳjā bāda a bāba biada oēbāra wārāda ĳjāē bāda?† ²¹ ĳDadji judiorā zeza Abrahaāba oāa carea Ācōrēba idjira ĳipa unuē basica? Ācōrēba Abrahaāa idji warra Isara babue diaduāa aside Abrahaāba māwā ode wāsia.‡ ĳĀcōrēba idjira maļ carea ĳipa unuē basica? ²² Bāa cawaida bāa Abrahaāba wārāda Ācōrēra ĳjāna bēra māwā osida. Idjaba māwā oāa bēra unubisia Ācōrēra wārāda ĳjā bāda. ²³ Abrahaāba oāba cawabi bāa Ācōrē Bedeade bā bāra wārāda. Nāwā bā bāa: “Abrahaāba Ācōrēra ĳjāsia. Maļ carea Ācōrēba idjira ĳipa unusia.”§ Idjaba Abrahaāra Ācōrē ume dji biaāda abadĳidaa.

²⁴ Maļgādeba bārāba cawa panāa Ācōrēba dadjira ĳipa unuē bāda ababe idjida ĳjā panāana a panā bēra, ātebāra ĳipa unu bāa idjira ĳjānapēda biada o panā bēra.

²⁵ Ara maļ quīrāca wērā auāua Rahāba oāa carea Ācōrēba idjira ĳipa unusia. Josueba diabuedarāra idji dede bia edasia idjaba dewara óare jēda wābisia.* ²⁶ Beudara jaure neē bāa. Ara maļ quīrāca Ācōrē ĳjā bāda a bāba biada oēbāra, wārāda ĳjāē bāa. Idjia ĳjā bāda a bāra ēberā beuda quīrāca bāa.

3

Quīrācuīta bedeadida panāa

¹ Djabarā, bārāba cawa panāa Ācōrēba dji jaradiabadada biara cawa oida. Maļ bēra zocārā bārānebemaba ĳarađiē panāa Ācōrē bedea jaradiabadada beadi carea. ² Jūma dadjirāba bārima zocārā āi obadaa. Abāba bedea bāde dewara soda āricābāra, ne jūmane ĳipa bāa idjaba idji cacuara jūma ĳipa erobāa.

³ Dadjirāba cawayo quēbāra ĳbadaa ĳjā obidi carea. Māwā cawayora dadji wā quīrā panāmaa edebadaa. ⁴ Idjaba

† 2:20 Griego bedeade ācāra cartade maļ versículoda nāwā bā bāa: “ĳMāa bāa cawabida bāca Jesucrito ĳjā bāda a bāba biada oēbāra, idjia ĳjā bāda adara ēberā beuda quīrāca bāda?” ‡ 2:21 Genesi 22:1-18. § 2:23 Genesi 15:6. * 2:25 Josue 2:1-24.

barcodebemada crīchadadua. Barcora waib_{ΛΛ} beamīna, nāūrā dji cābāyā pua nūm_Λba edebarimīna, dji edeb_{ΛΓΛ}ba perat_Λbari maārī quiruba idji wā quīrīā _Λmaa edebaria. ⁵ Ara ma_Λ quīrāca dadji quīrāmera maārī quirumīna jūmawāyā bedebaria. Crīchadadua sāwā urua maārī quiruba oi waib_Λada jūma bābibarida. ⁶ Dadji quīrāmera t_Λba urua quīrāca _Λ bērā jūmarāda ārīda _{ΛΛ}. Ne jūma cadjiruada bedebaria. Ara dadji cacuade _Λ bērā dadjira jūma ārībaria aba beub_Λdadaa. Idjaba diauruba cadjiruada bedebibaria t_Λba jidabib_{ΛΓΛ} quīrāca.*

⁷ Quīrātanoa animarā beada, ībana beada, ādji jāne wābada beada, pusade bea sida ēberārāba jidadapeda ām_Λm_Λr_Λāb_Λbadaa. ⁸ Barib_{ΛΓΛ} dadji quīrāmera ni aba_Λba poyadacaa. Dadji quīrāmeba cadjiruada baridua bedebaria. Nēārā cadjiruaba bira _Λ quīrāca _{ΛΛ}. ⁹ Dadji quīrāmeba dadji Zeza Ācōrēa bia bedebadaa, idjaba abari quīrāmeba ēberārāda biē jarabadaa Ācōrēba ara idji quīrāca odamīna. ¹⁰ Abari iteba bedeā biada, bedeā cadjirua sida bedebaria. Djabarā, māwā baiē _{ΛΛ}. ¹¹ Egorodeba ātaa bogadr_Λ _Λ baidodeba _Λ baido cūāda idjaba baido c_Λyada zebarica? ¹² _Λ Higojō bacuruba olivoda zaubarica? _Λ Uvaba higojōda zaubarica? Zaucaa. Ara ma_Λ quīrāca egorodeba ātaa bogadr_Λ _Λ baidodeba baido cūāda idjaba baido c_Λyada zecaa.

Wārā necawaa

¹³ Bārāra crīcha cawa beada, ne cawa beada crīcha pan_Λba_{ΛΛ}, bia nīnaneba unubidadua wārāda māwā beada. Dji dromada crīchadaēne necawaadeba bia odida pan_{ΛΛ}. ¹⁴ Barib_{ΛΓΛ} djārāba ero_Λ carea wa o _Λ carea sobiē beadib_{ΛΓΛ}, idjaba djārā cāyābara biara beadi carea jar_Λadib_{ΛΓΛ}, jararān_Λdua bārāra ne cawa beada. Māwā jaradib_{ΛΓΛ}, wārā bedeara igara pan_{ΛΛ}. ¹⁵ Bārā necawaadeba māwā crīcha pan_Λba_{ΛΛ}, ma_Λ necawaara Ācōrēneba zecaa, āteb_{ΛΓΛ} na_Λ ējūānebema necawaa, ēberā necawaa, idjaba diauru necawaa. ¹⁶ Djārāba ero_Λ carea wa o _Λ carea sobiē beara, djārā cāyābara biara beadi carea jar_Λ bea sida baridua caicayabadaa idjaba ne jūma cadjiruada obadaa. ¹⁷ Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba dia _Λ necawaa ero_Λbeaba ne jūmane jipa obadaa, jūmarāda ābaa necai beadamārēā jar_Λbadadaa, jūmarā ume bia panabadaa, dewaraba jara _Λra ūrīni carea panabadaa, djārāra quīrā djuburiabadaa idjaba ne jūma biada obadaa. Ni aba_Λ ume quīrā awara odacaa. Idjia jaradia _Λ quīrāca wārāda obaria. ¹⁸ Ēberārā ābaa necai beadamārēā jar_Λbariba ādjirāra ābaa necai _Λbaria necai bai

* 3:6 Diauruba. Griego bedeeade _Λ _{ΛΛ}: “T_Λba uruaba.”

bedea ubΛΓΛ quĩrāca. Māwā idjia unuya ēberārāba jipa o panΛda ne bia ewabΛΓΛ quĩrāca.

4

Ācōrēba jara bΛra jūma ĩjā o pananadua

¹ ¿Bārāra cārē cārēā djōbada idjaba ijarabada? Bārāba o quĩrīā panΛ cadjiruara bārā sode djō bΛa māwā ođamārēā. ² Bārāra ne eda quĩrīābadamīna poya edadācaa. Maļ bērā mīā beabadaa. Djārāneda eda quĩrīābadaa. BaribΛΓΛ poya edadāca bērā ijarabadaa idjaba djōbadaa. Bārāba quĩrīā panΛra edadācaa Ācōrēa iwīdidāca bērā. ³ Idjaba bārāba Ācōrēa iwīdibΛdāde edadācaa crīcha biē bΛdēba iwīdibada bērā. Bārāba ababe iwīdibadaa edadāpeda bādjia quĩrīā panΛ quĩrāca odi carea. ⁴ DaunemabΛda quĩrāca bārāba Ācōrēra igarasīdaa naļ ējūānebemada ēpēni carea. ¿Bārāba wadībida adua panΛca naļ ējūānebema quĩrīā bΛra Ācōrē ume dji quĩrūda? Wārāda barīduaba naļ ējūānebemada quĩrīā bΛbΛΓΛ, Ācōrē ume dji quĩrūa. ⁵ Ācōrēba dadjirā sode bΛda Jaureba quĩrīā bΛa ababe ĀcōrēdrΛ quĩrīā pananida. ¿Bārāba crīcha panΛca Ācōrē Bedeade ara idji quĩrīābe māwā bΛbisida? ⁶ BaribΛΓΛ Ācōrēba idji biadēba dadjirāra bio careba bΛa. Maļ carea Idji Bedeade nāwā bΛ bΛa:

Dji dromada crīcha beara Ācōrēba idu bia wābīcaa.

BaribΛΓΛ dji dromada crīchaē beara Ācōrēba idji biadēba carebabaria.*

⁷ Maļ carea Ācōrē jΛwaeda beadadua. Diaurura ĩjārānadua. Māwā idjira bārāmabemada āyā wāya. ⁸ Ācōrē caita zedadua, māwāra idjira bārā caita zeya. Bārā dji cadjirua obadarā, jΛwa sagΛbΛda quĩrāca waa cadjiruara orānadua! Bārā dji crīcha umé erobeā, jcrīcha cadjirua igaradāpeda ababe ĀcōrēdrΛ crīchadadua! ⁹ Bārāba cadjirua opedāda carea sopua beadadua, ĩjānadua, aujīānadua. Waa bΛsrīdāba ipīdarānadua, ātebΛΓΛ bārāba cadjirua opedāda carea wārāda sopuadadua. ¹⁰ Crīcha edāara bΛdēba dadjirā Boro Ācōrē quĩrāpita zedadua. Māwā bārāra dji dromarāda bΛya.

Djārāra biē jararānadua

¹¹ Djabarā, djārāra biē jararānadua. AbaΛba idji djabada biē jaraibΛΓΛ wa cadjiruade bΛada aibΛΓΛ, Ācōrē leyda biē jara bΛa, idjaba maļ leyra biē bΛda crīcha bΛa.† AbaΛba Ācōrē leyda biē bΛda crīcha bΛbΛΓΛ, maļ leyba jara bΛra ĩjā oē bΛa.

* 4:6 Proverbio 3:34. † 4:11 Ācōrē ley. Ebuda bΛēa sālgΛ leyda jara bΛda. ΛcΛΓΛmaarā Ācōrēba Moīsea diada leyda jara bΛa. Dewararāmaarā djārā quĩrīāida bΛ leyda jara bΛa. Santiago 2:8.

Ãcõrẽ leyba jara ðΛ cãÿãbara idjidrΛ djãrã cawa obarida ðesia. ¹² BaribΛΓΛ mañ leyra ÃcõrẽbΛΓΛ diasia. IdjiabΛΓΛ cawa obaria. Ababe idjiabΛΓΛ ëberãrãra poya ëdrΛ edaya idjaba poya bië ðaya. Mañ bërã çbΛra cai, bΛ djaba cawa oi carea?

Bãrãnebemada aride crïchaadua

¹³ ¡Mñ bedeara ùrïnadua! ΛcΛrΛba nãwã jarabadaa: “Nane wa nu dadjira dewara purudaa wãnia. Mama poa aba panania. Mañne ne odia parata edadi carea.” ¹⁴ BaribΛΓΛ bãrãba adua panΛa nubema ewaride cãrẽda sãwãida. çBãrãba cawa panΛca nubema ewaride zocai ðeadida? Adua panΛa. Bãrãra jãrãrã towaa quĩrãca ðeaa. Jãrãrã towaa odjapeda isabe nëbabari quĩrãca bãrã sida dãrã ðeadaã. ¹⁵ Mañ bërã biara ðΛa bãrãba nãwã jaradida: “Dadji Boro Ãcõrẽba quĩrãibΛrΛ, dadjirãra zocai ðeadia. Mañbe ne ocuadia.” ¹⁶ BaribΛΓΛ bãrãba mãwã odacaa. ÅtebΛrΛ dji dromada crïcha panΛ bërã jarabadaa bãdjia o quĩrã panΛra poya odida. Wãrãda mañ quĩrãca bedeadira bië ðΛa. ¹⁷ Bariduaba biada o cawa ðΛmñna oëbΛrΛ, cadjiruada o ðΛa.

5

Ãcõrẽba parata bara ðea cawa oidebema

¹ Parata bara ðea, ¡mñ bedeara ùrïnadua! ¡jñnadua! Dãrãéne bãrãra bië ðeadi bërã aujñnadua. ² Jũma bãrãba eropanΛra ðerawada quĩrãca ðΛa. Bãrãba cacuade jãbadara chimiaba ãrñna quĩrãca ðΛa. ³ Nañ jĩrũarebema ewaride bãrãba paratara waibΛa waga panΛa. BaribΛrΛ bãrã oroda, parata sida menazau ðΛa. Ãcõrẽba cawa obΛrΛde bãrã parata menazau ðΛba cawabiya bãrãba bië osidada. Mañ bërã tΛbΛ uruade bia mĩga ðeadia. ⁴ Bãrã néu ewapedadarãa paratada diadaë panΛa ãdji trajubari. Mañ bërã ãdjirãba Ãcõrẽa iwidi panΛa cawa omãrẽã. ¡Ùrïnadua! Ådjia iwidi panΛra dadjirã Boro Ãcõrẽ jũma poya o ðΛba ùrñsia. ⁵ Nañ ëjũãne bãrãba ne jũmada eropanΛa idjaba bãrãba o quĩrã panΛra obadaa. Mãwã bãrãra paca boreguea ðΛ quĩrãca panΛa. BaribΛrΛ paca beabΛrΛ quĩrãca dãrãéne Ãcõrẽba bãrãra bië ðaya. ⁶ Bãrãba ëberã jipa ðeara cawa odapeda beasidaa. Mañne bearãnamãrẽã ãdjia ni cãrẽ sida odaë basía.

Jũma droadadua

⁷ Mañ bërã djabarã, jũma droadadua aba dadjirã Boro Jesucrito zebΛrΛdaa. Ëberã pea o ðΛdebemada crïchaadua. Idji néu uðacarea cueda jããbaria tunupeða bia waragamãrẽã. Dãrã jããbaria zaumãrẽã. ⁸ Ara mañ quĩrãca jũma droa

panΛneba jãã pananadua idjaba soðeba ijã pananadua, dadjirã Boro Jesucrito zeira caita ðΛ bẽrã. ⁹ Djabarã, Jesucritoba bãrã cawa orãmãrẽã djãrãra biẽ jararãnadua. Jesucrito dadji cawa obarira dãrãéne zeya.*

¹⁰ Djabarã, crĩchadadua sãwã Æcõrẽneba bedebadarãba droasidada. Dadjirã Boro Æcõrẽ trãneba bedea panΛ carea bia mĩgapedadara jũma droasidaa. Ara maã quĩrãca bãrã bida jũma droadida panΛa. ¹¹ Dadjirãba crĩchabadaa bia mĩga panΛne droa ðeara bio bia ðeada. Bãrãba ùribadaa Joba idji dãrã bia mĩgadara jũma droasida. Dãrã mĩgadacarea cawa panΛa dadjirã Boro Æcõrẽba idjira bia ðΛsida. Dadjirã Boro Æcõrẽra quĩrã djuburiaida ðΛa idjaba quĩrãneba carebaya ðΛa.

Æcõrẽa iwidadua

¹² Maã awara djabarã, ni abal trãneba wãrãda odiada arãnadua. Bajãnebema trãneba, naã ejũãnebema trãneba, ni bariduadeba wãrãda odiada arãnadua. Odiada adibΛrΛ, wãrãda odadua. Idjaba odaẽana adibΛrΛ, wãrãda orãnadua. Mãwã Æcõrẽba cawa oẽa.

¹³ Bãrãnebemada aba bia mĩga ðΛbΛrΛ, Æcõrẽa iwidadua ðΛa. Aba ðΛsrida ðΛbΛrΛ, trããbideba Æcõrẽa bia bedeaida ðΛa. ¹⁴ Bãrãnebemada aba cacua biẽ ðΛbΛrΛ, djabarã wagabadarãda trãida ðΛa idji carea Æcõrẽa iwidadamãrẽã.† Ædjirãba iwidiðadade dadjirã Boro Jesu trãneba nedragaba maãrĩ pΛrΛdida panΛa. ¹⁵ Idjaba ijã pananida panΛa Æcõrẽba idjira biabida. Mãwã iwidiðibΛrΛ dadjirã Boroba biabiya. Dji cacua biẽ ðadaba cadjiruada osibΛrΛ, dadjirã Boroba maãgΛra quĩrãdoaya. ¹⁶ Maã carea bãrãba cadjirua opedadara dji jaradadua. Idjaba ãbaa Æcõrẽa iwidadua bia duanani carea. Èberã jipa ðΛba Æcõrẽa iwidiðisira Æcõrẽ ððΛadeba ne waibΛada obaria. ¹⁷ Elíara dadjirã quĩrãca èberã basía. Idjia soðeba Æcõrẽa iwidiðisia cue zerãmãrẽã. Maãbe Israel druade poa ùbea èsidra cue zeẽ basía. ¹⁸ Mãwãnacarea idjia Æcõrẽa iwidiðisia cuera zemãrẽã. Ara maãda cue zesia.‡ Maãba néura tunupeða zausia.

¹⁹⁻²⁰ Djabarã, naãda cawadadua: wãrã bedebemada aba ãi wãibΛrΛ, maãne abalaba idjia cadjiruada igarabipeða jẽda zebibΛrΛ, maã èberãba cadjirua zocãrã o ðadara Æcõrẽa quĩrãdoabiya idjaba ewariza Æcõrẽ jĩga ðaidebemada èdrΛ ðΛya.§

* **5:9** Jesucrito dadji cawa obarira dãrãéne zeya. Griego bedeadẽ nãwã ðΛ ðΛa: "Dadji cawa obarira dede eða wãbadama ðΛa." † **5:14** Djabarã wagabadarã. Cãpũrã bedeadẽ jara ðΛa "ancianos" o "pastores." ‡ **5:18** 1 Rey capítulo 17–18. § **5:19-20** Æcõrẽ jĩga ðaidebemada. Griego bedeadẽ ðΛ ðΛa "beuidebemada."

1 PEDRO NABEMA CARTA PEDROBA ΒΛΑΔΑ

Pedroba naļ cartada ʙasia. Jesuba idji trāside ʙeda beabari basía (Marco 1:16-18). BaribΛΓΛ Jesuba diabuedadebemada Pedrora dji dromaara basia. IdjiabΛΓΛ Jerusaleāne Ācōrē de dromane judiorāa Jesucritodebemada ebuða jaradiasia (Hecho 2:14-41) idjaba judiorāēmaa bida Jesudebemada jarade wāsia (Hecho 10:1-48). Poa 67are romanorāba idjira quīrā edaa crude cachi beasidaa.

Poa 64de Roma puruda bá wāsia. Zocārāmaarā dji boro Neroā abadaba bábisia de djiwidida ocuai carea. BaribΛΓΛ nēbΛrade ʙa amaaba Neroāba jarasia Crito ījā ʙeadra bedede panΛda. Maļ bērā romanorāba drua ʙeaza djabarāra biē odi carea ēpē panesidaa. Maļ carea Pedroba naļ cartada ʙasia. Romaneba djabarā drua ʙeaza diabuesia bia mīga panamīna Critoda ījā pananamārēā (2:18-25; 3:8-18; 4:12-19; 5:8-11).

Dji crīcha dromada 2:21ne nāwā ʙΛ ʙΛa: “Critora bārā carea bia mīgada bērā Ācōrēba bārāra trāsia bia mīgadamārēā. Crito bia mīgaside unubisia bārā mīgabΛdade sāwā nīʙadida panΛda.”

Naļ cartade Pedroba ʙasia Ācōrēba Jesucritodeba dadjirāra edasida idji puruda ʙamārēā (1:1-11; 2:1-10). Maļ bērā dadjirāra ne jūmane jipa nīʙadida panΛa (1:1neba aba 3:7daa, 4:1-11; 5:1-11). Dadjī druadebema leyda, dji bororā sida ījānida panΛa (2:13-17). BaribΛΓΛ ne jūma cāyābara Jesucritoda ījānida panΛa (3:13-16).

Pedroba naļ cartade naārā ʙΛda

¹ Māra Pedroa, Jesucritoba diabuedaa. Māa naļ cartara ʙΛbΛΓΛ Ācōrēba edadarā Ponto druade, Galacia druade, Capadocia druade, Asia druade, Bitinia druade bida āībemarā quīrāca panabada itea. ² Dadjirā Zeza Ācōrēba bārāra edasia idjia naēnaeda crīcha ʙada quīrāca. Ācōrē Jaureba bārāra idji itea ʙasia Jesucritoda ījānamārēā idjaba idji oadeba Ācōrē quīrāpita cadjirua neē ʙeadamārēā. Māa quīrā ʙΛa Ācōrēba idji biadeba bārāra careba ʙaida, necai ʙai sida bārāa dia ʙaida.

Pedroba Ācōrēa bia bedeada

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa bia bedeadida panΛa. Idjia dadjirāra bio quīrā djuburiada bērā Jesucrito beu ʙada ārēʙadebeba zocai ʙai djiwidida diasia. Maļ bērā idji ume bajāne pananida jā ʙΛa. ⁴ Ācōrēba zocai ʙai djiwidida

diada bĕrā idjia dadjirā itea bajāne waga erobara jūma edadia. Maḡara āriċaa, jōcaa, idjaba cadjirua neĕ ḡaa. ⁵ Jesucritoda iĵā panḡ bĕrā Ācōrēba idji ḡabadeba bārāra waga erobaya aba jirūarebema ewaride ēdra edabḡadaa.

⁶ Maḡ carea ara nawena ne quīrātanoaneba bārāra bia mīga panḡmīna bio ḡsrida panḡa. ⁷ Māwā bia mīgadida panḡa maḡ droa panḡneba unubidi carea Jesucritora wārāda iĵā panḡada. Bārāba iĵā panḡara oro quīrāca ḡaa. Orora jḡwḡḡāba dorraharibibadaa idji awa bĕmārēā. Ara maḡ quīrāca bārā bia mīga panḡ droa panḡneba unubi panḡa Jesucritora wārāda iĵā panḡada. Maḡara oro cāyābara biara ḡaa orora āriċari bĕrā. Bārāba Jesucritora wārāda iĵā panḡada unubi panḡ bĕrā, idji unubade Ācōrēba bārāra bia unuya, bia jaraya idjaba dji dromarāda ḡaya.

⁸ Bārāba ununacamīna Jesucritora quīrā panḡa. Nawena ununaĕ panḡmīna idjida iĵā panḡa. Idji carea bio ḡsrida panḡa. Jācua ḡsrida panḡ bĕrā maḡ ḡsridara sāwābḡa ḡada poya cawa jaradaĕa. ⁹ Māwā ḡsrida panḡa Jesucrito iĵā panḡneba Ācōrēba ēdra edai bĕrā.

¹⁰ Ācōrēneba bedeabadarāba naēnaeda jarabadjidaa Ācōrēba idji biadeba bārā ēdra edaida. Maḡḡdebema cawadi carea ādjirāba quīrācuīta crīchabadjidaa idjaba iwidibadjidaa. ¹¹ Crito Jaure ādji sode ḡaba bedeabibadjia Crito bia mīgapeda Ācōrēba bia ḡaidebemada. Bedeapedadacarea cawa quīrā panasidaa caidebemada Crito Jaureba ādjirāa bedeabisida idjaba sāḡbe jūma maḡara māwāida. ¹² Baribḡa Ācōrēba cawabisia ādjia bedeapedadara ādji ewaride māwāĕda, ātebḡa no-coarebema ewaride māwāida jūma dadjirā carebai carea. Ādjia bedeapedadara idira bedeā bia Critodebema jaradia panḡba dadjirāa ebuḡa cawabi panḡa Ācōrē Jaure bajāneba diabuedadeba. Maḡara bajānebema nezocarā biĕa cawa quīrā panḡa.

Ācōrē itea bia beadadua

¹³ Maḡ bĕrā bia odi carea crīcha cawaadeba beadadua. Quīrāipa beadadua. Sēnaĕ jḡā pananadua Jesucrito unubada ewaride Ācōrēba idji biadeba bārāra bia edamārēā. ¹⁴ Warra cḡwḡḡa iĵā ḡa quīrāca beadadua. Naḡ cacuaba cadjirua o quīrā ḡara waa orānadua Ācōrē adua beaside obadapedada quīrāca. ¹⁵ Ācōrēba bārāra trāsia. Idjira ne jūmane jipa ḡaa. Maḡ bĕrā bādjia obadaza jipa beadadua. ¹⁶ Ācōrē Bedeade nāwā ḡḡa: “Jipa beadadua māra jipa ḡa bĕrā.”*

* 1:16 Levitico 11:45; 19:2.

17 Bārāba Ācōrēa bedeadade bārā Zeza abadaa. Dadjia opeada quīrāca idjia jūmarāda cawa oya. Mañ bēra wadi nañ ējūāne āibemarā quīrāca panamisa ewariza idji waya pananeba jipa nībadadua. 18-19 Bārāra naēna siriē bea crīchadeba nībadadjidāa bārā drōā naēnabemarāba māwā jaradiabadjida bēra. Baribara cawa panā Ācōrēba bārāra mañnebemada ēdra edasida. Idjia bārāra nēdoē basia oro ārīda baba wa parata ārīda baba, ātebāra Crito oaba nēba nedosia. Critora dji biara ba oveja zaque Ācōrēa babue diada quīrāca basia. 20 Nañ ējūā oi naēna Ācōrēba Critora edapeda nañ jīrūarebema ewarīde diabuesia bārāra bia beadamārēā. 21 Critodeba bārāba Ācōrēra ijā panā. Ācōrēba idjira beu badada arēbabipeda dji dromada basia. Mañ bēra bārāba Ācōrēra wārāda ijā panā idjaba jā panā Ācōrēba jaradara jūma omārēā.

22 Wārā bedeada ijā o panā bēra bārāra cadjirua neē panesidāa. Mañ bēra djabarāra wārāda quīrā panā. Sodeba wārāda bio dji quīrā beadedua. 23 Nañ djara beuida badeba bārāra djiwidida todaē basia, ātebāra Ācōrē beucadeba djiwidida tosidāa. Ācōrē bedea jōcaba zocai baida diabarā. Mañ bedeadeba bārāra djiwidida tosidāa. 24 Ācōrē Bedeade nāwā bāba:

Jūmarāda chirua quīrāca bea. Ādji quīrāwārēāra nepōnō quīrāca ba.

Chiruara purrubapeda dji pōnōra jurrubarā. 25 Baribara dadjirā Boro bedeara jōca.†

Mañ bedea jōcara bedea bia Critodebema. Mañgāra djabarāba bārāra jarasidāa.

2

Ācōrēba edada ēberārā

1 Djārā biē odira igaradadua. Djārāra cūrūgarānadua. Arāba ara ādjia jarabada quīrāca odāca. Mañ ēberārā quīrāca bearānadua. Djārāba eroba carea biē crīcharānadua. Djārāra biē jararānadua. 2-3 Dadjirā Boroba biadeba bārāra carebabarida cawasidāa. Mañ bēra warra zaque djiwidī todaba ju do quīrā babari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrānadua.* Idji bedeara juba idji awa quiru quīrāca ba. Idji bedeada cawa wānibara warīdia aba idjia bārā ēdra edabāda.

† 1:25 Isaia 40:6-8. * 2:2-3 Ju do quīrā babari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrānadua. Griego bedeade bāba: “Ācōrē Jaureba dia ba jubara do quīrānadua.”

⁴ Dadjirã Boro Jesucritomaa zedãdua. Idjira zocai ßΛA, de oi careabema mōgara quĩrãca ßΛA.† Eberãrãba idjira igarasidaa, baribΛΓΛ Ācōrēba edasia mōgara biya quiru nēßΛA ßΛ quĩrãca. ⁵ Bãrãra idjideba zocai ßea bēã de oi careabema mōgara quĩrãca beaa. Bãrãneba Ācōrēba idji deda obΛΓΛA. Idjaba bãrãra sacerdoterã idji itea ßΛdaa. Bãrãba Jesucritodeba Ācōrē itea ne o panΛne idjia animarã babue diabΛda quĩrãca o panΛa. Mãwã o panΛra idjia bia unu ßΛa. ⁶ Ācōrē Bedeade Jesucritodebemada nãwã ßΛ ßΛa:

Ūrĩnadua, Sioλ purude mλa de oi careabema mōgara dji biara ßΛda ßΛbΛΓΛA.‡

Maλ mōgara biya quiru nēßΛA ßΛda mλa edasia. Maλ bēã idji ãjã ßΛba idji quĩrãca ãjã ßΛã.§

⁷ Bãã dji Crito ãjã beamaarã idjira bio bia ßΛa. BaribΛΓΛ idji ãjã beamaarã biẽ ßΛa. Ādjidebemada Ācōrē Bedeade nãwã ßΛ ßΛa:

De obadaba mōgara igarapedãdara dji biara ßΛda ßesia.*

⁸ Idjaba nãwã ßΛ ßΛa:

Maλ mōgarade eberãrãra tenedrΛapeda ßaedia.†

Ādjirãba Ācōrē bedeara ãjãnaẽ panΛ bēã mōgarade tenedrΛßΛda quĩrãca panΛa. Ācōrēba ãdjirãra ßasia mãwã beadamãrẽã.

⁹ BaribΛΓΛ bãrãra Ācōrēba edadarãa, jũmarã Boro Ācōrē sacerdoterãa, idji itea ßΛda eberãrãa, idji purua. Mãwã Ācōrēba bio biya odãdebemada bãrãba bedeabadaa. Ācōrēba bãrãra pãĩmanebemada trãsia idji λnaa bio biya quirude beadamãrẽã.

¹⁰ Naẽna bãrãra Ācōrē puruẽ basia, baribΛΓΛ idira Ācōrē purua. Naẽna Ācōrēba bãrãra quĩrã djuburiaẽ basia, baribΛΓΛ idira quĩrã djuburia ßΛa.

Naλ ãjũãnebema bororã bedeara ãjãnadua

¹¹ Mλ djabarã, naλ ãjũãne bãrãra drua ãĩbemarãa. Maλ bēã mλa bãrãa bedea djuburiaya naλ cacuaba cadjirua o quĩrã ßΛda igarãdamãrẽã. MaλΓΛra dadji jaure ume djõ ßΛa. ¹² Ācōrē adua bea tãena jipa nĩbaãdua. Ara nawena ãdjirãba bãrãra cadjirua obadarãana a panΛmĩna, bãrãba bia o panΛra unu panΛa. Maλbe Ācōrē zebΛΓΛde bãrã carea idjia bia bedeadia.

¹³ Dadjirã Boro Jesucrito carea jũma naλ ãjũãnebema bororã bedeara ãjãnadua. Naλ druadebema boroba jarabΛΓΛra ãjãnadua idjira dji dromaara ßΛ bēã. ¹⁴ Idjiarebemarãba

† 2:4 Idjira zocai ßΛa, de oi careabema mōgara quĩrãca ßΛa. Griego bedeade ßΛ ßΛa: "Idjira zocai ßΛ mōgaraa." ‡ 2:6 Sioλ purura idjaba Jerusaleλ abadaa.

§ 2:6 Isaia 28:16. * 2:7 Salmo 118:22. † 2:8 Isaia 8:14.

jarabada sida ijānada. Dji boroba ādjirāra ḅasia cadjirua obadarāda cawa odamārēā idjaba bia obadarāda bia jaradamārēā. ¹⁵ Ācōrēba quīrīā ḅaa bārāba biada o pananida. Māwā bārāba crīcha neē beada chupeabidida adua pananeba bārāra biē jarabada bēā.

¹⁶ Critoba bārāra ēdra ḅada bēā, maļ ēdra ḅadade nībadada. Baribara ēdra ḅada bēā crīcharānada cadjiruara odida panada. Ātebara Ācōrē nezocarāda beadada. ¹⁷ Jūmarāda wayadada. Djabarāra bio quīrīānada. Ācōrēra wayadada. Naļ druadebema boro dji droma sida wayadada.

¹⁸ Nezocarā, bārā borora waya pananada. Idji bedeara ijā odada. Ababe bārā boro dji quīrā djuburiabari ume māwā bearānada, ātebara dji cadrā ume bida māwā beadada. ¹⁹ Edaude bia o ḅa carea dadjira bia mīgabaria. Baribara Ācōrēba idu mīgabi ḅada cawapeda jūma droaibara, Ācōrēba bia unuya. ²⁰ Bārāba biē o panā carea dji boroba uibara, bārāba droadimīna ꞑcaiba bārānebemada bia bedei? Baribara bia o panā carea mīga panane droadibara, Ācōrēba bia unuya. ²¹ Critora bārā carea bia mīgada bēā Ācōrēba bārāra trāsia bia mīgadamārēā. Crito bia mīgaside unubisia bārā mīgabada sāvā nībadida panada. ²² Critoba cadjiruara oca basia idjaba sewa oca basia.† ²³ Ēberārāba idji biē jarasidade ādjirāra biē jaraē basia. Idji biē osidade ādjirāra waragaē basia. Ātebara Ācōrēba jipa cawa obari bēā idji biē o panara Ācōrē jawade ḅabadjia. ²⁴ Critoba dadjirā cadjiruara idji arā crude edesia dadjirāra cadjiruadebemada beudapeda jipa beadamārēā. Idji djara cōādracuapedadadeba bārāra bia panesidaa. ²⁵ Bārāra naēna oveja adua nīna quīrāca nībasidaa, baribara idira Critomaa jēda zesidaa. Idjia bārāra waga ḅaa oveja wagabariba idji oveja wagabari quīrāca.

3

Quima bara bea sāvā beadidebema

¹⁻² Wērā quima bara bea, bārā quima bedeara ijā odada. Māwā ācāra Ācōrē beaea ijānaē panamīna bārāra quīrāipa beada, Ācōrē waya beada ununapeda ijānia. Bārāba ādjia ijānamārēā jaradaēmīna bia o panā carea ijābidia. ³ Bārā quīrāwārēāra ababe arābemada baiē ḅaa; buā biya erupeda ne jūma pēū jā ḅadeba baiē ḅaa, djio oro oda jā ḅadeba baiē ḅaa, wua biya quiru jā ḅadeba baiē ḅaa. ⁴ Ātebara bārā quīrāwārēāra sodebara baida ḅaa; biya, necai ḅadeba baida ḅaa. Maļ quīrāwārēāra ārīcaa idjaba Ācōrēba bia unu

† 2:22 Isaia 53:9.

ḅΛΑ. ⁵ Ara maļ quĩrāca drõã naẽnabema wẽrārã Ācõrẽ itea beadara quĩrãwãrẽã beasia. Ācõrẽba jaradara ādjirãba sodeba wãrãda ĩjã panasidaa idjaba ādji quima bedeara ĩjã obadjidaa. ⁶ Saraba Abrahaļ bedeara ĩjã obadjia idjaba mļ boroada abadjia. Ne wayaa neẽ bãrãba ne jũma biada o pananibΛΓΛ, Sara cauda beadia.

⁷ Umaquĩrãrã quima bara bea, crĩcha biadeba bãrã quima ume bia beadadua. Bãrã quima waya panΛneba ādjira bia wagadadua, wẽrãra umaquĩrã cãyãbara ΛḅΛAẽ ḅΛ bẽrã idjaba bãrã ume ābaa Ācõrẽ biadeba bajãne zocai beadi bẽrã. Mãwã odaẽbΛΓΛ, bãrãba iwidibΛdara Ācõrẽba bia ũrĩẽa.

Bia o panΛ carea mĩgadidebema

⁸ Maļ awara djabarã, abari crĩchadeba jũma bãrãra ābaa bia duananadua. Djãrã carebai crĩchadeba beadadua. Djabarã bẽrã dji quĩrĩãnadua. Dji quĩrã djuburiadadua idjaba djãrã cãyãbara biara beada crĩcharãnadua. ⁹ AbaΛba bãrãda biẽ osira abari quĩrãca orãnadua. Biẽ jarasira abari quĩrãca biẽ jararãnadua. ĀtebΛΓΛ iwididadua Ācõrẽba idjira carebamãrẽã. Cawa panΛa Ācõrẽba bãrãra edasida mãwã beadamãrẽã. Mãwã beadibΛΓΛ, Ācõrẽba bãrã sida carebaya. ¹⁰ Ācõrẽ Bedeade nãwã ḅÁ ḅΛA:

Bariduada ḅΛSrida ḅa quĩrĩã ḅΛbΛΓΛ, cadjirua bedea amaaba idji quĩrãmera wagaida ḅΛA.

Dãrã bia ḅa quĩrĩã ḅΛbΛΓΛ, sewa o amaaba idji itera wagaida ḅΛA.

¹¹ Idjia ne jũma cadjiruada igarapeda biada o ḅaida ḅΛA. Djãrã ume necai ḅai carea jarΛpeda mãwã ḅaida ḅΛA.

¹² Jũmarã Boro Ācõrẽba eberã jipa beara waga ḅΛA. Ādjirãba iwidibΛdara bia ũrĩ ḅΛA.

BaribΛΓΛ cadjirua obadara idu bia wãbicaa.*

¹³ Bãrãba biada o pananibΛΓΛ, ¿caiba bãrãda biẽ oi?

¹⁴ BaribΛΓΛ bãrãba bia o panΛ carea bia mĩgadibΛΓΛ, Ācõrẽ quĩrãpita bio bia beaa. Bãrã biẽ obΛdara wayarãnadua. Jũmawãyã crĩcharãnadua. ¹⁵ Critora bãrã Boro bẽrã sodeba idjidrΛ wayadadua. Bãrãba Critodeba edadi carea jļã panΛnebemada abaΛba iwidisira aride panuni carea beadadua. Wayaadeba ijaradaẽ panunadua. ¹⁶ Ara bãduba cawa pananadua cadjiruada odaẽ panΛda. Mãwãra bãrã Critodeba bia nĩnanebema biẽ bedeadadara peradia.

¹⁷ Ācõrẽba bãrãda idu bia mĩgabibΛΓΛ, biara ḅΛA bia o panΛ carea bia mĩgadida biẽ o panΛ carea bia mĩgadi cãyãbara.

¹⁸ Critora jipa ḅΛmĩna cadjirua carea ḅarima aba beusia. Maļba dadjirã dji jipaẽ beara Ācõrẽ ume bia ḅΛsia. Idjira naļ

* 3:12 Salmo 34:12-16.

djarade beusia, baribara Ācōrē Jauredeba lrēbasia. ¹⁹ Idjaba Ācōrē Jauredeba idjira jaure preso beamaa wāsia. Wāpeda jarasia jūma cadjiruara poyasida. ²⁰ Małgarā jaureba Noé ewaride Ācōrē bedeara ijānaē basia. Małne Noéba jāba dromada o bamisa Ācōrēba jūma droa badeba jlā basia ādjirāba ijānamārēā. Baribara ēberā zocārēbe dopapadebemada ēdrasidaa. Jipa jaraibara, ochobe ēdrasidaa. ²¹ Mał dopapaba borocuebadadebemada jara ba. Borocuebadade Jesucrito lrēbadadeba dadjirāra ēdrabadaa. Borocuebaraba dadji cacua mititiara sagaca aṭebara māwā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade panlēda cawa panl bēra.† ²² Jesucritora bajānaa wāpeda Ācōrē jawa araare ba. Jūma bajānebema nezocarāra, jūma jairā dji dromarāra, dji lba bea sida idji jawaedā eroba.

4

Crito nībada quīrāca nībadadua

¹ Critora nał djarade bia mīgada bēra bārā bida abari crīchada erobeadadua. Nał djarade bia mīga baba cadjiruada igarasia. ² Małba waēi nał ējūāne bade nał cacuaba cadjirua o quīrā bāra o baēa, aṭebara Ācōrēba quīrā badra o baya. ³ Naēna bārāba cadjiruara o beasia Ācōrē adua beaba obada quīrāca. ¡Besia! ¡Waa māwā orānadua! Jūmawāyā auēuada obadjidaa, nał cacuaba cadjirua o quīrā bada obadjidaa, beu nībabadjidaa, bāsrīda obadade jūmawāyā cadjiruada obadjidaa, itua do awua beasia, idjaba jawaba oḍa ācōrēda ēpēbadjidaa. Małra Ācōrēba quīrāca. ⁴ Idira bārāba waa Ācōrē adua bea ume cadjiruada oḍaca bēra ādjirāba cawa crīchadaca. Mał carea bārānebemada biē bedebadaa. ⁵ Baribara Ācōrēba cawa obarade ādjia opeḍadara idjia jūma jaradia. Idjia zocai beara, beudarā sida cawa oi carea ba. ⁶ Mał bēra bedea bia Critodebemada beudarā jaradisidaa ādji jaurera zocai beadamārēā Ācōrē zocai ba quīrāca.* Māwāmīna ādjirāra nał djarade beusidaa Ācōrēba jūmarāda beudida panlana ada bēra.

⁷ Ne jūma jōi ewarira caita ba. Mał bēra jipa crīcha beadadua idjaba quīrācuita beadadua. Māwā Ācōrēa poya iwīdidia. ⁸ Bio dji quīrā beadadua. Małgara ne jūma cāyābara biara ba. Quīrā eroba cadjiruara barima zocārā

† **3:21** Aṭebara māwā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade panlēda cawa panl bēra. Acaramaarā mał bedeaba nāwā jara ba: “Borocuebadade dadjirāba Ācōrēa iwīdidibadaa dadji cadjiruara quīrādoamārēā.” * **4:6** Beudarā. Acaramaarā jara ba djabarā zocai beasidade mał bedeara ūrīsīdada. Dewarāmarā jara ba Crito zei naēnabemarāba ūrīsīdada.

quĩrãdoabaria. ⁹ Bãdji diguida biẽ crĩchadaẽ dji bia edadadua. ¹⁰ Ācõrẽba idji biadeba dadjirãza djãrã carebadamãrẽã awara awara diasia. Ācõrẽ nezoca biarã bẽrã idjia bãdjiiza diadadeba djãrãra carebadadua. ¹¹ Abaaba jaradiaibara, Ācõrẽ bedeada jaradia ba bẽrã quĩrãcuita jaradiaida ba. Abaaba djãrãda carebaibara, Ācõrẽba dia ba baadeba carebaida ba. Ne jũma odadua jũmarãba Jesucritodeba Ācõrẽa bia bedeadamãrẽã. Idjiabara ewariza bia bedeada panã. Bia ba ne jũmada idji jawæda erobaida. Bio bia ba mãwã baida.†

Crito ijã ba carea bia mĩgaida ba debema

¹² Djabarã, bãrã bia mĩga panã carea jũmawãyã crĩcharãnadua. Mãwã panã Critoda biara ijãni carea. Mã bẽrã bia mĩgadiẽ panãda crĩcharãnadua. ¹³ Ātebãra Crito quĩrãca bia mĩga panã bẽrã basrida beadadua. Mãwã Ācõrẽba Critora dji dromaara ba da unubibãrãde bãrãra bio basridadia. ¹⁴ Bãrãda Crito ijã panã carea biẽ jaradibãra, Ācõrẽ quĩrãpita bio bia bea. Ācõrẽ Jaure quĩrãwãrẽã quirura bãrã ume ba. ¹⁵ Bãrãra bia mĩgadimĩna ni abada mã beada carea, ne drãda carea, djãrã nẽbrãde eda ba da carea, dewara cadjirua oda carea bida mĩgaiẽ ba. ¹⁶ Baribãra abada Crito ijã ba carea bia mĩgaibãra, peraiẽ ba. Ātebãra Critode bẽrã Ācõrẽa bia bedeada ba. ¹⁷ Ewarira jũesia Ācõrẽba idjiderãda cawa omãrẽã. Ācõrẽba dadjirãda naãrã cawa oibãra, ¿bedea bia Ācõrẽnebema ijãẽ beara sãwã panani?
¹⁸ Ēberã jipa ba da ědrai carea zarea ba bãra, ¿Ācõrẽ igarapeda cadjirua obarira sãwã ědrai?‡
¹⁹ Mã carea Ācõrẽba quĩrã ba quĩrãca bia mĩga panãba ara ãdjida idji jawæde ba dapeda ne biada odida panã. Dadji Odara beada aba ba.

5

Pedroba djabarã wagabadarãa jarada

¹ Bãrã wagabadarãa mã beada djuburiaya, mã sida djabarã wagabari bẽrã. Crito bia mĩgadara mã unusia. Idjaba Ācõrẽba Crito dji dromaara ba da unubibãrãde mã sida idji ume baya. Mã bẽrã mãwã beada djuburiaya: ² Ācõrẽba djabarã bãrã jawæde ba dãra bio wagadadua. Mãwã orãnadua dewararãba õgo obi panã bẽrã. Ātebãra waga quĩrã panã bẽrã mãwã odadua.* Parata awua panãneba wagarãnadua,

† 4:11 Griego bedeade ba ba: “Amén.” Amén bedeaba edaude jara ba “wãrã” idjaba edaude jara ba “bia ba mãwã baida.” ‡ 4:18 Proverbio 11:31. * 5:2 Griego bedeade ba ba cartade naã sida ba ba: “Ācõrẽba quĩrã ba quĩrãca.”

ãtebΛΓΛ sodeba waga quĩrĩã panΛ bẽrã mãwã odadua. ³ Bãrãba waga panΛra nezocarã quĩrĩca erobearãnadua, ãtebΛΓΛ bãdji nĩbaðeba unubidadua sãwã nĩbaðida panΛda. ⁴ Maãbe Crito dadjirã Wagabari dji Droma zebΛΓΛðe bãrãra dji dromarãda bΛya borobari ãrĩcada diabΛΓΛ quĩrĩca.

⁵ Cũdrarã, drõãrãba jarabΛdara ãjã odadua. Jũmarãda dji careba beadida panΛa djãrã cãyãbara dji dromaara bΛda crĩchadaẽ. ãcõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛa:

Dji dromada crĩcha beara ãcõrẽba idu bia wãbicaa.

BaribΛΓΛ dji dromada crĩchaẽ beara ãcõrẽba idji biadeba carebabaria.†

⁶ Maã bẽrã ne jũma poya o bΛ ãcõrẽ quĩrãpita dji droma quĩrĩca bearãnadua. MãwãbΛΓΛ idjia quĩrĩã bΛ ewaride bãrãra dji dromarãda bΛya. ⁷ Bãrãba jũmawãyã crĩcha panΛra ãcõrẽa jũma jaradadua, idjia bãrãra waga bΛ bẽrã.

⁸ Quĩrãcuita beadadua idjaba dau ΛbΛa beadadua. Di-auru bãrã ume dji quĩrũra imama quĩrĩca ΛrrΛa nã caia ãcõrẽda poya igarabi cawaya.‡ ⁹ BaribΛΓΛ diaurura ãjãrãnadua. CritodΓΛ bio ãjã pananadua, cawa panΛ bẽrã bãrã djabarã jũma druaza beara abari quĩrĩca bia mĩga panΛda. ¹⁰ BaribΛΓΛ bãrãra dãrã mĩgadaã. Mãwãnacarea ãcõrẽba ne jũmane bia bΛya. Idjia bãrãra carebaya biara ãjãnamãrẽã, jũma droadamãrẽã idjaba zarea beadamãrẽã. ãcõrẽba idji biadeba ne jũmane carebabaria. Idjia bãrãra Jesucritodeba trãsia idji ume ewariza bajãne dji dromada beadamãrẽã. ¹¹ Bia bΛa ewariza ne jũmada idji jΛwaeda erobaida.§ Bia bΛa mãwã baida.

Pedroba naã cartade jĩrũare bΛda

¹² Djaba Silvanoba naã carta zaqueda careba bΛsia. Mãa cawa bΛa idjia ne jũmane jipa obarida. Naã cartadeba mãa bãrãra careba quĩrĩã bΛa biara ãjãnamãrẽã. Idjaba cawabi quĩrĩã bΛa wãrãda ãcõrẽba idji biadeba careba bΛda. MaãgΛra ãjã pananadua.

¹³ Djabarã Babilonianebemaba quĩrĩã panΛa bãrãra bia pananida.* Bãrã edada quĩrĩca ãdjirã sida ãcõrẽba edasia. Mã warraca bΛ Marco biãda quĩrĩã bΛa bãrãra bia pananida.

† 5:5 Proverbio 3:34. ‡ 5:8 Caia ãcõrẽda poya igarabi cawaya. Griego bedeade bΛ bΛa: "Caida poya cobuei cawaya." § 5:11 Griego bedeade ΛcΛΓΛ cartade naã sida bΛ bΛa: "Èberãrãba idjĩabΛΓΛ bia bedeadida panΛa." * 5:13 Babilonianebema. Pedro ewaride djabarãba Roma purura Babilonia abadjiãda.

14 Wārã quĩrĩãneba dji bia edadadua.† Mãa quĩrĩã ðΛa jũma bãrã, Jesucrito ume ðeara necai ðeadida.‡

† 5:14 Wārã quĩrĩãneba dji bia edadadua. Griego bedeadẽ nãwã ðÁ ðΛa: “Quĩrĩãneba isõnadua dji bia edadi carea.” ‡ 5:14 Griego bedeadẽ ḄCARΛ cartade naḄ sida ðÁ ðΛa: “Bia ðΛa mãwã ðaida.”

2 PEDRO

UMÉBEMA CARTA PEDROBA ƁAƁA

Pedroba nañ carta sida Ɓasia. Mañ bēřã Umébema Pedro abadaa. Poa 66are Ɓasica Ɓaa. Ɓadacarea dārēne romanorāba idjira crude cachi beasidaa.

Pedroba nañ cartara biara Ɓasia Crito ïjã beaba sewa jaradiabadarã carea quĩrãcuitadamārēã. Capítulo 2de mañnebemada Ɓá Ɓaa. Capítulo 1ne Ɓá Ɓaa dadjia wārã bedeada cawa panã bēřã mañdrã ïjãnida panãda. Capítulo 3de Ɓá Ɓaa dadjia Crito zeira jãñida panãda.

Dji crĩcha dromada 3:14-15de nãwã Ɓá Ɓaa: “Djabarã, bārãba jũma mañra jãã panã bēřã ne jũmane quĩrãipa nĩbadadua Ācõrēba bārã biya, cadjirua neẽ, idji ume necai panãda unumārēã. Quĩrãnebadadua dadjirã Borooba ēberãrã ēdrã edai carea jũma droa Ɓada.”

Pedroba nañ cartade nañrã Ɓada

¹ Mãra Simoñ Pedroa, Jesucrito nezocaa idjaba idjia dia-buedaa. Mãa nañ cartara Ɓabara dai quĩrãca Jesucrito ïjã bearã itea. Dadjirãba ïjã panãra bio biya quirua. Jesucritora dadjirã Ācõrēba idjaba Ēdrã Edabaria. Idjira jipa Ɓa bēřã dadjirãra carebasia ïjãnamārēã. ² Bārãba Ācõrēra, dadjirã Boro Jesu sida cawa panã bēřã, mãa quĩrã Ɓaa ãdji biadeba bārãra bio careba pananida idjaba necai Ɓai sida aduba dia pananida.

Ācõrēba trãnarã sãwã beadida panã

³⁻⁴ Ācõrēda cawa panã bēřã, idji Ɓabadeba dadjirãa ne jũma diasia idjia quĩrã Ɓa quĩrãca nĩbadamārēã idjaba ewariza idji ume zocai beadamārēã. Idjira dji droma bēřã idjaba jipa Ɓa bēřã dadjirãra trãpeda ne waibãa bio bia Ɓada dadjirã itea oyada asia. Mãwã o Ɓa bēřã nañ ējũãnebemarãba cadjirua o quĩrã panãra bārãba igaradapeda poya idji quĩrãca jipa beadia. ⁵ Mañba bārãba nãwã odida panãa: Critoda ïjã panã bēřã bio jarãdadua jipa nĩbadi carea; jipa nĩnane jarãdadua crĩcha cawaada erobeadi carea; ⁶ crĩcha cawaa eropanãne jarãdadua bārã cacuara jipa erobeadi carea; bārã cacua jipa eropanãne jarãdadua jũma droadi carea; jũma droa panãne jarãdadua Ācõrēba quĩrã Ɓa quĩrãca beadia carea; ⁷ Ācõrēba quĩrã Ɓa quĩrãca panãne jarãdadua djabarã cããgadi carea; djabarã cããga panãne jarãdadua jũmarãda quĩrãni carea.

⁸ Bārãba mãda jũma biara o wãnibara, dadjirã Boro Jesucritoda cawa panã bēřã ne bia odi carea zoquea beadia.

⁹ BaribΛΓΛ māwā oē bΛra dau towa bΛ quĩrāca bΛa, dauberrea bΛ quĩrāca bΛa. Idjia quĩrādoasia naēna cadjirua o badara Ācōrēba jūma sagasida. ¹⁰ Djabarā, Ācōrēba bārāra trāpeda edasia. Wārāda māwā beada unubidi carea zoquea beadadua. Māwā odibΛΓΛ baedaēa. ¹¹ Małbe Ācōrēba bārāra dadjirā Boro Jesucrito purude bio bia edaya. Mama dadjirā Ēdra Edabariba ewariza bia pe erobaya.

¹² Jūma małgΛra cawa panΛmĩna idjaba wārā bedea bārāa jaradiapedadara bio ĩjā panΛmĩna, mła jūma małgΛra bārāa quĩrānebabi baya. ¹³ Młmaarā jipa bΛa wadi zocai bΛmisa małra quĩrānebabi baida. ¹⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba młā ebuda cawabisia dārāēne młra beuida. ¹⁵ Mał bēřā młā jūma oya mł beudacarea bārāba jūma małgΛra ewariza quĩrānebadamārēā.

Jesudebema jarapedadara wārāa

¹⁶ Dadjirā Boro Jesucrito ΛbΛdebemada, idji waya zeidebema sida daiba bārāa jaradiasidade ēberāba ara ādji crĩchadeba jarapedadada jaradiadaē basía. ĀtebΛΓΛ dadjirā Boro Jesu quĩrāwārēā dorrodorroadada unupedada bēřā māwā jaradiasidaa. ¹⁷ Dadjirā Zeza Ācōrēba idjidebema bia jaraside idjaba dji dromada unubiside दौरa aria panasidaa. Małne Ācōrē dji droma bio quĩrāwārēā bΛba nāwā jarasia: “Nałdra mł Warraa. Młā idjira bio quĩrā bΛa. Młra idji carea bΛsrida bΛa.”* ¹⁸ Daiba mał bedeara wārāda bajānaa ũrĩsidaa Jesu ume Ācōrē eyade panasidade.

¹⁹ Mał awara cawa panΛa Ācōrēneba bedeabadarāba jarapedadara wārāda. Mał bedeara ĩbĩrā pāĩmane urua bΛ quĩrāca bΛ bēřā bārāba bio quĩrācuĩta ũrĩnida panΛa. ĩbĩrāra urua babaria aba łnadrΛbΛΓΛdaa, aba diapedabema chĩdau odjabΛΓΛdaa. Ara mał quĩrāca dadjirā nał ējūā cadjiruade panΛmisa mał bedeaba dadjirā sođe cawabi bΛa sāwā nĩbadida panΛda aba Crito zebΛΓΛdaa. ²⁰ Nałda bio cawadadua: Ācōrēneba bedeabadarāba Idji Bedeade bΛpedadara ara ādji crĩchadeba ni maārĩ bida bΛdaē basía. ²¹ Jūma ādjia jarapedadara ēberā crĩchadeba zeē basía. ĀtebΛΓΛ Ācōrē Jauredeba bedeasidaa.†

2

Sewa jaradiabadarā

* **1:17** Mateo 17:5; Marco 9:7; Luca 9:35. † **1:21** Versículo 20-21 idjaba nāwā traducida bΛa: “BaribΛΓΛ nałda bio cawadadua: Ācōrēneba bedeabadarāba Idji Bedeade bΛpedadara ni abałba ara idji crĩchadeba poya cawadaēa, małgΛra ēberā crĩchadeba zeē basi bēřā. ĀtebΛΓΛ Ācōrē Jauredeba bedeasidaa.”

¹ Israelerã tãēna λCΛΓΛba sewadeba jarabadjidaa Ācōrēneba bedeadada. Bārã tãēna bida sewa jaradiabadarãda baraya. Sewadeba ādjirãba dadji ārībari crīchada Ācōrē bedea quīrāca jaradiadia. Dadjirã Boro Jesuba ādjirã ēdrλ bΛdada igaradia. Maλ carea Ācōrēba isabe cawa oya. ² Ādjia miã pera obadara zocārãba bio ēpēnia. Ādjirã carea ēberārãba wārã bedea ēpēbadadebemada biē bedeadia. ³ Ādjirãba paratada awua panλ bērã, bārã parata edadi carea ara ādji crīchadeba sewada jaradiadia. Maλ carea dārãēne Ācōrēba wārãda cawa oya. DārãbΛΓΛΛ Ācōrēba ādjirã cawa oi carea bΛda.

⁴ Bajānebema nezocarãba cadjirua osidade Ācōrēba quīrã djuburiaē basía. ĀtebΛΓΛ preso bΛbada uria pāisosoa bΛde batacuasia.* Mama carenaba jλ beaa aba Ācōrēba cawa oi ewaridaa. ⁵ Idjaba drōã naēnabemarãba Ācōrē igarasidade idjia quīrã djuburiaē basía. ĀtebΛΓΛ dopapada zebisia maλ ēberārã jūma nābΛΓΛ quininamārēã. BaribΛΓΛ Noēba dadji jipa nībaidebemada jaradiadjia. Idjida, idji ēberārã siete panλ sida Ācōrēba ēdrλ edasia.† ⁶ Idjaba Ācōrēba Sodoma puru, Gomorra puru sida cawa oside jūma babuesia. Abeda jūma pora babisia. MaλgΛdeba idjia cawabisia idji quīrīānacara sāvānida. ⁷ BaribΛΓΛ ēberã jipa bΛ Lo abadara Ācōrēba Sodoma babueidebemada ēdrλ edasia.‡ Lora sopua bΛbadjia maλ purudebemarãba ne jūma cadjirua o panλ carea. ⁸ Maλ ēberã jipa bΛra Sodomanebemarã tãēna bΛbadjia. Jipa bΛ bērã ādjia cadjirua o panλ unubΛΓΛde idjaba ūrībΛΓΛde ewariza sopua bΛbadjia. ⁹ Maλba ebuda bΛa jipa o beara dadjirã Boro Ācōrēba bia miãga panλnebemada ēdrλ eda cawa bΛda. Idjaba jipa oē beara sāvā erobaida cawa bΛa aba idjia cawa oi ewaridaa. ¹⁰ Naλ cacuaba cadjirua o quīrīã bΛ obadara idjaba Ācōrē ādji Boro bai quīrīānaca sida wetara cawa oya.

Sewa jaradiabadara cadjirua odi carea peradacaa. Cawaara bea quīrāca panabadaa. Jairã dji droma bea biē jaradi carea wayadacaa. ¹¹ Bajānebema nezocarãda ādji cāyābara λbΛara beamīna idjaba ne wai bΛara obadamīna, dadjirã Boro Ācōrē quīrāpita jairã dji droma beara biē jaradacaa. ¹² BaribΛΓΛ sewa jaradiabadaba ādjia adua panλnebemada biē bedeadadaa. Animarã quīrāca crīcha neē beaa. Ababe ādji cacuaba quīrīã bΛdrλ obadaa. Animarãda tobaria ēberãba jidadapeda beadamārēã. Ara maλ quīrāca sewa jaradiabadara jūma beudia. ¹³ Ācōrēba ādjirãra bio biē bΛya ara ādjia opeđada quīrāca. Ādjirãra ne co awua beaa

* **2:4** Preso bΛbada uria pāisosoa bΛ. Griego bedeadē bΛ bΛa “Tártaro.” † **2:5** Genesi capítulo 6–8. ‡ **2:7** Genesi 19:1-29.

idjaba itua awua beaa. MañdrΛ ãdji bΛsrídaa. Diamasi, ãsa bida mãwã obadaa. Djabarã ume ãbaa ne co panΛne bida mãwã obadaa. Mãwã bãrã tâēna wua jaigua mîtítia quĩrãca beaa. ¹⁴ ãdjirãra daunemaya beaa. Ne jũma cadjirua o panΛba sēnacaa. Bio ãjãé beada cūrũgabadaa. Ne jũmada awuabadaa. Mañ carea ãcõrēba ãdjirãra biē bΛya. ¹⁵ ãcõrē o jipa bΛda igaradapeda ãi wãsidaa. Beor warra Balaaλba oda quĩrãca obadaa. § Balaaλra parata awua bada bērã parata carea cadjiruada oida crĩchasia. ¹⁶ BaribΛrΛ cadjirua ode wãbΛrΛde burroba idjira quēãsia. Mañ animarã bedecada ēberã quĩrãca bedeasia. ãcõrēneba bedebari Balaaλba crĩcha neē bΛ quĩrãca biē ode wãida crĩcha bΛmĩna burroba idu wãbiē basía.

¹⁷ Sewa jaradiabadara do zaque baido neē bΛ quĩrãca beaa.* ãdjirãra jãrãrã nãurãba ãyã edebΛrΛ quĩrãca beaa. Nãurãba jãrãrã ãyã edebΛrΛde cue zecaa. Ara mañ quĩrãca ãdjia jaradia panΛba carebacaa. ãcõrēba uria bio pãisosoa bΛda o bΛsia ãdjirã biē bΛi carea. ¹⁸ ãdjirãba bedea biya quirudeba jaradiabadaa. BaribΛrΛ maλba carebacaa. ãdjirãba jaradiabadaa nañ cacuaba cadjirua o quĩrã bΛra odida panΛda. Mãwã cadjiruadeba ēdrΛpedada dãrãé beara ãdjirãba cūrũgabadaa wayacusa cadjiruada odamãrēã. ¹⁹ Jarabadaa ãdjida ēpēnibΛrΛ, nezoca ēdrΛ bΛpedada quĩrãca biara beadida. Mãwãmĩna cadjiruada poya igaradaca bērã biara beaēa. Maλba ãdjirãda cadjirua nezocarãa. Wãrãda baridua cadjiruada poya igaradaēbΛrΛ, dadjirãra maλgΛ nezocaa. ²⁰ Jesucrito dadjirã Boro, dadji ÊdrΛ Edabarira cawasida bērã nañ ējũãne bΛ cadjiruadebemada ēdrΛsidaa. BaribΛrΛ jãcarade bΛrã panebΛda quĩrãca wayacusa cadjiruada odibΛrΛ, naãrã panana cãyãbara biēara panenia. ²¹ Mañ bērã ãcõrē bedea cawapedada igaradi cãyãbara biara bacasia ãcõrē o jipa bΛdebemada adua beadida. ²² ãdjirãra ēberãba jarabada quĩrãca beaa. Nãwã jarabadaa: “Usaba wedara wayacusa cobaria.”† Idjaba nãwã jarabadaa: “Chinara cuipeða wayacusa egoro ba susuade tabebaria.”

3

*Dadjirã Boro*ba cawa ode zeidebema

¹ Djabarã, naλba cartara barima umé mλa bãrã itea bΛbΛrΛa. Carta umerãne mλa wãrã bedeara quĩrãnebabi bΛa jipa crĩchadamãrēã. ² Mλa quĩrã bΛa ãcõrēneba bedebadarãba naēna jarapedadara bãrãba quĩrãnebadida.

§ 2:15 Numero 22:1-41. * 2:17 Do zaque baido neē bΛ quĩrãca beaa. Griego bedeadē nãwã bΛ bΛa: “Baido egoroēba λtaa bogadrΛ bada jõna quĩrãca beaa.”

† 2:22 Proverbio 26:11.

Idjaba quĩrĩã ðŁŁ Jesucrito dadjirã Boro, dadji ĘdrŁ Edabariba jaradada quĩrãnebadida. Małra idjia diabuedarãba bãrãa jaradiasidaa.

³ Nałda bio cawadadua: jĩrũarebema ewaride Ācõrẽ ipida biẽ jarabadara baraya. Ādji cacuaba cadjirua o quĩrĩã ðŁŁda o beadia. ⁴ Nãwã ipida jaradia: “Crito zei jaradara ¿sãwãsi? Dadji drõã naẽnabemarãra jũma beusidaa. BaribŁrŁ nał ějũã odađeba jũma ara mãwã ðŁŁ.” ⁵ Mał ěberãrãba ĩjã quĩrĩãnaẽa naẽnãeda Ācõrẽ bedeabŁrŁba bajãda osida, ějũãda pusade odjabisida, idjaba baidodeba mãwã osida.* ⁶ Ara mał baidoba jũma nał ějũãne naẽna beadara ũpeda nãbŁrŁ quinibisia. ⁷ Ara mał quĩrãca Ācõrẽ bedeabŁrŁba nał ějũãda, bajã sida waga erobŁŁ idjaba idjia cawa oi ewaride babueya. Mał ewaride idji quĩrĩãnacara cawa opeđa jũma biẽ ðŁŁya.

⁸ BaribŁrŁ djabarã, nałda quĩrãdoarãnadua: dadjirã Boro-maarã ewari abara mil poa quĩrãca ðŁŁ idjaba mil poara ewari aba quĩrãca ðŁŁ. ⁹ Dadjirã Boro zeyada adara dãrãbŁrŁ bẽrã łcŁrŁba crĩcha panŁŁ zeđda. BaribŁrŁ mãwãẽa. ĀtebŁrŁ bãrã carea jũma droa ðŁŁ bẽrã dãrãbŁrŁŁ. Idjia quĩrĩãẽ ðŁŁ ni abãŁda aduaida. Quĩrĩã ðŁŁ jũmarãba cadjiruada igaradapeđa idjima zedida. ¹⁰ Dadjirã Boroba cawa oi ewarira cawaẽne zeya ne drŁabari zebari quĩrãca.† Mał ewaride minijĩchia jururuapeđa bajãra nẽbaya. Ne jũma dadjia bajãne unubadara bá wãya. Idjaba nał ějũãra, ne jũma nał ějũãne bea sida bá wãya.‡

¹¹ Ne jũmada jõi bẽrã bãrãra Ācõrẽba quĩrĩã ðŁŁ quĩrãca jipa, cadjirua neẽ nĩbadida panŁŁ. ¹² Ācõrẽba cawa oi ewarira jłã pananida panŁŁ. Małmisa Ācõrẽba quĩrĩã ðŁŁra o pananadua mał ewarira isabeara zemãrẽã.§ Mał ewaride Ācõrẽba bajãra babueya. Małne ne jũma dadjia bajãne unubadara, nał ějũãne unubada sida jłwłrłãba dorrabariya. ¹³ BaribŁrŁ Ācõrẽba bajã djiwidida, ějũã djiwidi sida oyada asia. Małda dadjirãba jłã panŁŁ. Mama jũmarãba jipa o beadia.

¹⁴ Djabarã, bãrãba jũma małra jłã panŁŁ bẽrã ne jũmane quĩrãipa nĩbadadua Ācõrẽba bãrã biya, cadjirua neẽ, idji ume necai panŁda unumãrẽã. ¹⁵ Quĩrãnebadadua dadjirã Boroba ěberãrã ědrŁ edai carea jũma droa ðŁŁda. Dadji djaba Paulo

* **3:5** Baidodeba mãwã osida. Griego bedeade małra ebuda ðŁŁẽa. † **3:10** Zebari quĩrãca. Griego bedeade łcŁrŁ cartade “diamasi zebari quĩrãca” ðŁŁ ðŁŁ.

‡ **3:10** Ne jũma nał ějũãne ðŁŁ sida bá wãya. Griego bedeade małra ebuda ðŁŁẽa. ŁcŁrŁmaarã nãwã jara ðŁŁa: “Idjaba Ācõrẽba cawa obŁrŁde ne jũma ěberãrãba nał ějũãne opeđadara unubiya.”

§ **3:12** Ācõrẽba quĩrĩã ðŁŁra o pananadua mał ewarira isabeara zemãrẽã. Mał bedeara idjaba nãwã traducida ðŁŁa: “Mał ewarira isabe zeida quĩrĩãnaida panŁŁ.”

biɗa abarida cartade bārãa b́ diabuesia Ācõrẽba idjía diɗa necawaadeba. ¹⁶ Cartaza maḷgḷdebemada bḷasia. ḶcḶḶ crīcha idjia bḷɗara cawadi carea zarea bḷa. Wārã beɗe cawadacaba, bio ḷjãé beaba idjia bḷɗara ãi jaradiabadaa jũma Ācõrẽ Beɗe ãi jaradiabada quĩrãca. Maḷ carea Ācõrẽba ãdjirãra biẽ bḷaya.

¹⁷ Djabarã, bārãba maḷda cawa panḶ bẽrã quĩrãcuiɗa beɗadua ēberã cadjiruarãba ãi jaradia panḶneba cūrũgarãnamãrẽã. Mãwã bārãba bio ḷjã panḶra igaradaẽa.

¹⁸ Jesucrito dadjirã Boro, dadji ĒdrḶ Edabarira biara cawa wãnadua. Idji biadeba waridɗadua. Iɗi idjaba ewariza idjía bia beɗeɗiɗa panḶa. Bia bḷa mãwã baida.

1 JUAΛ

NABEMA CARTA JUAΛBA ΒΛΦΑ

Jesu ume nĩbada Juaλba naλ cartada θASIA. BaribΛΓΛ cartade jaraē θΛA idjia θΛdada. Poa 90are θASICA θΛA.

Naλ cartara jũma djabarā itea θASIA sewada ĩjārānamārēā. Juaλ drōā θaside λCΛΓΛba dewara crĩcha Jesudebemada ēpē panesidaa. Ādjia jarabadjidāa Jesu naλ ējũāne θaside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Dewararāba jarabadjidāa Jesura ēberā θasida baribΛΓΛ borocueside Critoda idji ume ābaa θesida. Idjaba dewararāba jarabadjidāa naλ djarara abeda cadjirua θΛda. Maλ bērā jaradiabadjidāa necawaada edadida panΛda naλ djaradebemada ēdrΛdi carea. BaribΛΓΛ maλ necawaa edapedadaba jarabadjidāa naλ djaraba cadjirua oida bia θΛda.

Maλ carea Juaλba naλ cartara θASIA. Dji crĩcha dromada naλgΛA: Ācōrē Warrara λcai? Idjaba Ācōrē warrarāra λcairā? Juaλba naārā θASIA dadjirāra Ācōrē λnaane nĩbabadaēbemada (1:1ne aba 2:17daa). Maλare θASIA diauru warrarāra sāwā θeada idjaba Ācōrē warrarāra sāwā θeada (2:18deba aba 3:11daa). Maλare θASIA wārā quĩrĩā Ācōrēneba ze θΛdebemada (3:12deba aba 4:21naa). Jĩrũare θASIA Jesu ĩjā panΛneba naλ ējũānebema cadjiruara poyadida (5:1-21).

Dji Zocai Βai Diabari Bedea

¹ Naārāeda θasia Zocai Βai Diabari Bedea abadada. Idjira wadibida θΛA. Idjia jaradia θΛda daiba ũrĩsidaa. Idjira dai dauba unusidaa idjaba jΛwaba tāsidaa. Idjia o θΛra quĩrācuita acΛsidaa. Idjidebemada mλa naλ cartade θΛBΛΓΛA. ² Maλ zocai θai diabarira Ācōrēba naλ ējũāne unubisia. Daiba idjira unusidaa idjaba idjidebemada wārāda bedea panΛA. Daiba bārāa jara panΛA maλ zocai θai diabarira ewariza θabarida. Naārāeda idjira dadji Zeza Ācōrē ume bajāne θabadjia. Idji bajāne θadada Ācōrēba daia naλ ējũāne unubisia. ³ Daiba unupedadada, ũrĩpedada sida bārāa jara panΛA bārā sida dai ume ābaa abarica dadjirā Zeza Ācōrē ume idjaba idji Warra Jesucrito ume bia pananamārēā. ⁴ Jũma maλgΛra mλa θΛBΛΓΛA dadjirāra bio θASridadi carea.*

Ācōrēra cadjirua neē θΛA

⁵ Daiba Jesucritodeba ũrĩpedada bārāa jara panΛra naλgΛA: Ācōrēra λnaa quĩrāca θΛA ne jũmane jipa θΛ bērā. Maλba

* 1:4 Dadjirāra. Griego bedea de λCΛΓΛ cartade “bārāra” θΛ θΛA.

idjima pãimara ni maãrĩ bida neẽa. ⁶ Dadjirãda idji ume ābaa bia panΛana a panΛBARΛ, baribARΛ pãimane nĩnabARΛ, sewa o panΛa. Wãrã bedeara ěpẽnaẽ panΛa. ⁷ BaribARΛ idji λnaane bΛ quĩrãca dadjirãda λnaane nĩbađibARΛ, dadjirã djabarã ume ābaa bia panania. Idjaba idji Warra Jesucrito oa erozoađaba dadjirã cadjiruara jũma sΛgΛbaria.

⁸ Dadjirãda cadjirua neẽ panΛana a panΛBARΛ, ara dadjiduba cūrũga panΛa idjaba wãrã bedeara adua panΛa. ⁹ BaribARΛ Ācõrẽra bedea aba bΛ bẽrã idjaba jipa obari bẽrã, dadjirãba cadjirua opedađada idjĩa jarađibARΛ, maλ cadjiruara idjĩa quĩrãdoaya. Abedã jũma dadjirãba biẽ opedađara sΛgΛya. ¹⁰ BaribARΛ dadjirãba cadjiruada ođacaada ađibARΛ, Ācõrẽra sewaida bΛađa a panΛa idjaba idji bedeara ĩjanaẽ panΛa.†

2

Dadjirã carea Ācõrẽa bedea djuburiabari

¹ Djabarã, bãrãra mλ warrarã quĩrãca beaa. Mλa naλgΛra bΛBARΛ bãrãba cadjiruara orãnamãrẽã. BaribARΛ abaΛba cadjiruada oibARΛ, aba eropanΛa dadji Zeza Ācõrẽa dadjirã carea bedea djuburiabarida. Maλ bedea djuburiabarira Jesucritoa. Idjira ne jũmane jipa bΛa. ² Idjira beusia Ācõrẽba dadjirã cadjiruada quĩrãdoamãrẽã. Ababe dadjirã cadjirua carea beuẽ basía, ātebARΛ beusia jũma naλ ějũane duanARã cadjirua carea bida.

³ Ācõrẽba obi bΛađada dadjirãba ĩjã o panΛBARΛ, ebuđa bΛa idjira wãrãda cawa panΛađa. ⁴ BaribARΛ abaΛba jaraibARΛ: “Mλa idjira cawa bΛa,” maλne idjĩa obi bΛađada ĩjã oẽ bΛBARΛ, maλ ěberãra sewaida bΛa. Idjĩa wãrã bedeara adua bΛa. ⁵⁻⁶ BaribARΛ Ācõrẽ bedea ĩjã o bΛba Ācõrẽra wãrãda quĩrã bΛa. Ācõrẽ ume ābaa bΛađada a bΛra nĩbaida bΛa Jesucrito nĩbađa quĩrãca. Dadjirãda mãwã nĩbađibARΛ, cawa panΛa wãrãda idji ume ābaa panΛađa.

Ācõrẽba obi bΛ djiwidi

⁷ Djabarã, mλa bãrãa bΛẽ bΛa Ācõrẽba obi bΛ bedea djiwidida, ātebARΛ bΛ bΛa idjĩa naẽna obi jarađada.* Maλ obi jarađara bãrãba Crito ĩjãpedađadeba λtaa cawa panΛa. Wãrãda bãrãba ũrĩpedađara Ācõrẽba naẽna obi jarađada basía. ⁸ Mãwãmĩna mλa bΛBARΛra Ācõrẽba obi bΛ bedea djiwidi quĩrãca bΛa. Maλ bedeara djiwidi quĩrãca bΛa Critoba ĩjã ođa bẽrã idjaba bãrã bida wãrãda ĩjã o panΛ bẽrã. Djiwidi quĩrãca bΛa pãima jãrãđrΛBARΛ quĩrãca bãrãba cadjiruara igara wãbΛađada

† **1:10** Ācõrẽba jareasia jũmarãda cadjirua obadađada. Romano 3:23. Maλ carea cadjirua neẽ bΛađada a bΛba Ācõrẽra sewaida bΛađada a bΛa. * **2:7** Juał 13:34-35.

bērā. Idjaba djiwidi quĩrāca ɓΛΛ wārā ānaa odjabΛΓΛ quĩrāca bārāba quĩrāneba jipa o wābΛda bērā.

⁹ Bariduaba ānaane ɓΛada aibΛΓΛ, baribΛΓΛ idji djabada quĩrāma ɓaibΛΓΛ, wadibida pāĩmane ɓΛΛ. ¹⁰ Idji djaba quĩrā ɓΛΛ ānaane ɓΛΛ. Idji sođe neča cārēba cadjiruade ɓaebida. ¹¹ BaribΛΓΛ idji djaba quĩrāma ɓΛΛ pāĩmane ɓΛΛ. Pāĩmane nĩ bērā adua ɓΛΛ sāmaa wāda, pāĩmaba idjira dauberrea eroɓΛ bērā.

¹² Warrarā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ Ācōrēba Critodeba bārā cadjiruara quĩrādoada bērā.

¹³ Drōārā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ naārēda ɓadada wadibida ɓΛda cawa panΛ bērā.

Cūdrarā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ diaurura poyapedada bērā.

Warrarā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ dadji Zeza Ācōrēra cawasida bērā.

¹⁴ Drōārā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ naārēda ɓadada wadibida ɓΛda cawasida bērā.

Cūdrarā, mĀa naĀ cartara bārāa ɓΛbΛΓΛΛ bio ĩjā panΛ bērā, Ācōrē bedeara bārā sođe ɓΛ bērā, idjaba diaurura poyapedada bērā.

¹⁵ NaĀ ějūānebema crīchara, ne jūma cadjirua naĀ ějūāne ɓΛ sida quĩrārānadua. NaĀ ějūānebema cadjirua quĩrā ɓΛba dadji Zeza Ācōrēra quĩrāé ɓΛΛ. ¹⁶ NaĀ ějūānebema cadjiruara naĀgΛΛ: naĀ cacuaba awua ɓΛ cadjirua o ɓaida, dadji dauba unu ɓΛ awua ɓaida, idjaba dadjia eroɓΛ carea wa o ɓΛ carea ara dadjida dji biara ɓΛda crīcha ɓai sida. Jūma maĀgΛΛΛ dadjirā Zeza Ācōrēneba zeĕ ɓΛΛ, ātebΛΓΛ naĀ ějūā cadjiruadeba ze ɓΛΛ. ¹⁷ NaĀ ějūā cadjiruara idjaba jūma cadjirua ěberārāba o awua panΛ sida jōya. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara ɓΛ ĩjā o ɓΛΛ ewariza idji ume zocai ɓaya.

Crito ume dji quĩrū

¹⁸ Djabarā mĀ warrarāca ɓea, naĀ ewarira jōbodoa. Bārāba ũrīsidaa Crito ume dji quĩrūda zeida.† Crito ume dji quĩrūrā idira baraa. MaĀ bērā dadjirāba cawa panΛΛ naĀ ewarira jōbodoa. ¹⁹ Ādjirāra dadjirā ume pananada ědrāsidaa, baribΛΓΛ wārāda dadjirānebemaĕ basía. Ādjirāda wārāda dadjirānebema ɓadabara, dadjirā ume ābaa wadi panacāsidaa. BaribΛΓΛ maĀgΛΛΛ māwāsia ebuda ɓamārēā jūmarāda dadjirānebemaĕda.

²⁰ BaribΛΓΛ bārāba Ācōrē Jaure Critoba diadada eropanΛΛ. Idjideba jūma bārāba wārā bedeara cawa panΛΛ. ²¹ MĀa naĀ cartara ɓΛĕ ɓΛΛ bārāba wārā bedeada adua panΛ bērā ātebΛΓΛ

† 2:18 Crito ume dji quĩrū. Griego bedeade “Anticrito” ɓΛ ɓΛΛ.

ḅΛḅΛΓΛΛ cawa panΛ bēṛā. Idjaba bārāba cawa panΛΛa sewara wārāneba zecada. ²² ¿Caida sewaida ḅΛ? Jesura Ācōrēba diai jarada ēdṛΛ edabariēana a ḅΛda sewaida ḅΛΛ.† Idjira Crito ume dji quīrūa. Idjia dadji Zeza Ācōrēra, Ācōrē Warra sida igara ḅΛΛ. ²³ Ācōrē Warra igara ḅΛba dadji Zeza Ācōrēra neē ḅΛΛ. Jesura Ācōrē Warraada a ḅΛba dadji Zeza Ācōrē sida erobΛΛ. ²⁴ Maḷ bēṛā bārāba ijāpedadadeba ḷtaa Critodebema ūrī panΛra bārā sode bio waga erobeadadua. Maḷda bio waga panΛḅΛΓΛ, bārāra dadji Zeza Ācōrē ume, idji Warra ume bida ābaa panΛΛ. ²⁵ Māwā ābaa panΛḅΛΓΛ, Critoba dadjirāa wārāneba jarasia ewariza Ācōrē ume zocai pananida.

²⁶ Mḷa maḷra ḅΛsia ḷcΛrΛba bārāra cūrūga quīrīā panΛ bēṛā. ²⁷ BaribΛrΛ bārāba Ācōrē Jaure Critoba diadara eropanΛΛ. Maḷ bēṛā jΛrΛdiē panΛΛa dewararāba bārāa jaradiadamārēā. Ācōrē Jaureba bārāa ne jūmada jaradia ḅΛΛ. Idjia jaradia ḅΛra sewaēa, āteḅΛrΛ wārā araa. Maḷ carea Crito ume ābaa beadadua Ācōrē Jaureba bārāa jaradiada quīrāca.

²⁸ Djabarā mḷ warrarāca ḅea, Crito ume ābaa beadadua. Māwā idji zebΛrΛde dadjirāra ne wayaa neē, quīrā pera neē idji quīrāpita beadia. ²⁹ Bārāba cawa panΛΛa Jesucitora jipa ḅΛda. Idjaba cawa panΛΛa jūma jipa o ḅeara Ācōrē warrarāda.

3

Ācōrē warrarā

¹ Crīchadadua sāwā dadji Zeza Ācōrēba dadjirāra jācua quīrīā ḅΛda. Jācua quīrīā ḅΛ bēṛā dadjirāra idji warrarāana abaria. Wārāda dadjirāra idji warrarāa. Naḷ ējūānebemarāba dadjirāra Ācōrē warrarāda adua panΛΛa, Ācōrēra adua panΛ bēṛā. ² Djabarā, dadjirāra Ācōrē warrarāa. Māwāmīna Ācōrēba wadibida cawabiē ḅΛΛ dadjirāra sāwā beadida. BaribΛrΛ dadjirāba cawa panΛΛa Crito zebΛrΛde idji quīrāca beadida, maḷ ewaride idjira sāwāḅΛrΛ ḅΛda ununi bēṛā. ³ Crito quīrāca ḅai carea jḷā ḅΛra cadjirua neē ḅabaria Crito cadjirua neē ḅΛ quīrāca.

⁴ Cadjirua o ḅΛba Ācōrē bedeara ijā ocaa. Idjia maḷ bedeara abeda igara ḅΛΛ. ⁵ BaribΛrΛ bārāba cawa panΛΛa Jesucitora naḷ ējūānaa zesida dadjirā cadjirua āyā ḅΛi carea. Ni maḷrī bida idjira cadjirua neē ḅΛΛ. ⁶ Idji ume ābaa ḅΛba cadjiruara ocaa. BaribΛrΛ cadjirua o ḅΛba Jesucitora adua ḅΛΛ idjaba sāwāḅΛrΛ ḅΛda cawacaa.

⁷ Djabarā mḷ warrarāca ḅea, ni abala idu cūrūgabirānadua. Jipa o ḅΛra Ācōrē quīrāpita jipa ḅΛΛ Crito jipa ḅΛ quīrāca.

† 2:22 Ācōrēba diai jarada ēdṛΛ edabari. Griego bedeadē “Crito” ḅΛ ḅΛΛ.

⁸ Barib_{ΛΓΛ} cadjirua o _Λara diaurudea, diaurura naãrēda_Λba cadjirua obari bē_Λrã. Ācōrē Warrara na_Λ ējūānaa zesia diauruba o _Λ poyai carea.

⁹ Ācōrēneba todaba cadjiruara o _Λacaa, idji Zeza Ācōrēba obari quĩrãca o _Λ bē_Λrã. Ācōrēneba toda bē_Λrã cadjiruara o _Λaēa. ¹⁰ Na_Λg_Λdeba dadjirãba cawa pan_Λa cairãda Ācōrē warrarãda idjaba cairãda diauru warrarãda. Jipa oē _Λara Ācōrē warraēa. Idjaba idji djaba quĩrĩãē _Λara Ācōrē warraēa.

Dji quĩrĩã beadida pan_Λa

¹¹ Bãrãba ĩjãpedadadeba _Λtaa ũrĩ pan_Λ bedeara na_Λg_Λa: dadjirãra dji quĩrĩã beadida pan_Λa. ¹² Cai_Λ quĩrãca beadie_Λ pan_Λa.* Idjira diaurude basia. Ma_Λ bē_Λrã idji djabara beasia. ¿Cãrē cãrēã idji djabara beasi? Beasia idji djababa o _Λadara Ācōrē quĩrãpita bia _Λada bē_Λrã barib_{ΛΓΛ} idjia odara biē _Λada bē_Λrã.

¹³ Djabarã, na_Λ ējūānebemarãba bãrãda quĩrãmanib_{ΛΓΛ}, jūmawāyã crĩcharãnadua. ¹⁴ Dadjirãba djabarãra quĩrĩã pan_Λ bē_Λrã cawa pan_Λa dadjirãra beu pananada zocai panesidada. Idji djaba quĩrĩãē _Λara wa_Λdibida beu _Λaa. ¹⁵ Idji djaba quĩrãma _Λara Ācōrē quĩrãpita mĩã beabaria. Bãrãba cawa pan_Λa mĩã beabarira ewariza Ācōrē ume zocai _Λaēda. ¹⁶ Wãrã quĩrĩãra sãwãb_{ΛΓΛ} _Λada dadjirãba cawa pan_Λa na_Λg_Λdeba: Jesucitora dadjirã carea beusia. Ara ma_Λ quĩrãca dadjirã sida quĩrĩãneba djabarã carea beudi carea beadida pan_Λa. ¹⁷ Na_Λ ējūāne ne bara _Λ djababa ne neē _Λ djabada unu _Λada carebaēb_{ΛΓΛ}, ¿Ācōrē quĩrĩãra idji sode erob_Λca? Neē _Λaa. ¹⁸ Djabarã m_Λ warrarãca _Λa, dadjirã quĩrĩãra ababe bedeadeba baiē _Λaa, āteb_{ΛΓΛ} dadjia o pan_Λneba wãrãda quĩrĩã bara pan_Λada unubidida pan_Λa.

¹⁹⁻²⁰ Ma_Λneba cawa pan_Λa dadjirãra wãrãda Ācōrēneda. Idjaba ara dadjirãda sode dji biaēda crĩchadib_{ΛΓΛ}, Ācōrē quĩrãpita poya necai panania. Ācōrēba dadjirãnebemada biara cawa _Λaa dadjirã sode crĩcha pan_Λ cãyãbara. Idjia abeda jūma cawa _Λaa. ²¹ Djabarã, dadjirã sode cawa pan_Λb_{ΛΓΛ} cadjiruade pan_Λēda, ne wayaa neē Ācōrēã poya iwididia. ²² Ma_Λne dadjirãba Ācōrēã iwidib_Λdara idjia diaya, idjia obi _Λada idjaba bia unu _Λada ĩjã o pan_Λ bē_Λrã. ²³ Idjia obi _Λara na_Λg_Λa: idji Warra Jesucitora ĩjãnida idjaba dji quĩrĩã beadida idjia dadjirãa jarada quĩrãca. ²⁴ Ācōrēba obi _Λ beadēã ĩjã o _Λara Ācōrē ume _Λaa, idjaba Ācōrēra idji ume _Λaa. Dadjirãba cawa pan_Λa Ācōrēra dadjirã ume _Λada, idji Jaureda dadjirãa diada bē_Λrã.

* 3:12 Genesi 4:1-15.

4

Sewa jaradia bea sãwã cawadi

¹ Djabarã, Æcõrẽ Jauredeba bedea panΛana abadara jũma ijãrãnadua, ãtebΛΛΛ quĩrãcuita acΛeddua ãdjia wãrãda Æcõrẽ Jauredeba wa dewaradeba bedea panΛ cawaya. Mãwã odadua zocãrãba naã ëjũãne sewadeba ãdjia Æcõrẽ Jauredeba bedea panΛana abada bẽrã. ² NãwãbΛΛΛ bãrãba cawadia caida Æcõrẽ Jauredeba bedea bΛda: abaΛba Jesucritora naã djarade wãrãda zesiada aibΛΛΛ, Æcõrẽ Jauredeba bedea bΛa. ³ BaribΛΛΛ abaΛba Jesucritora naã djarade zeẽ basiada aibΛΛΛ, Æcõrẽ Jauredeba bedea bΛẽa. Crito ume dji quĩrũneba bedea bΛa.* Bãrãba ùrĩsidaa Crito ume dji quĩrũra zeida bΛda. Wãrãda idjira ara nawena naã ëjũãne bΛa.

⁴ Djabarã mã warrarãca bea, bãrãra Æcõrẽnea. Bãrãba mãl sewaida beaa idu cũrũgabidaẽ basia bãrã sode bΛara naã ëjũãne bea sode bΛ cãyãbara ΛbΛara bΛ bẽrã. ⁵ Mãl sewaida beara naã ëjũã cadjiruadebema. Mãl bẽrã ãdjirãba naã ëjũãnebema crĩchada jaradiabadaa idjaba ãdjia jaradia panΛra naã ëjũãne Æcõrẽ adua beaba ijãbadaa. ⁶ BaribΛΛΛ dadjirãra Æcõrẽnea. Æcõrẽ cawa bΛba dadjia jaradia panΛra ijãbaria. BaribΛΛΛ Æcõrẽ adua bΛba dadjia jaradia panΛra ijãcaa. Mãneba dadjirãba cawa panΛa caiba Æcõrẽ Jauredeba wãrã bedeara jaradia bΛda idjaba caiba dewara jauredeba sewara jaradia bΛda.

Æcõrẽba ëberãrã quĩrĩã bΛdebema

⁷ Djabarã, dadjirãra dji quĩrĩã beadida panΛa, wãrã quĩrĩãra Æcõrẽneba ze bΛ bẽrã. Jũma dji quĩrĩã erobeara Æcõrẽ warrarãa idjaba Æcõrẽra cawa panΛa. ⁸ Æcõrẽra ne jũmane quĩrĩã bara bΛ bẽrã quĩrĩã neẽ bΛba Æcõrẽra adua bΛa. ⁹ Æcõrẽba dadjirãra quĩrĩã bΛda unubisia idji Warra aba bΛda naã ëjũãnaa diabueside idjideba ewariza zocai beadamãrẽã. ¹⁰ Wãrã quĩrĩãra nãwãbΛΛΛ bΛa: quĩrĩãneba Æcõrẽba idji Warrara diabuesia beumãrẽã dadjirã cadjirua poya quĩrãdoai carea. Æcõrẽba mãwã oẽ basia dadjirãba idjira quĩrĩã panana bẽrã, ãtebΛΛΛ mãwã osia idjia dadjirãra quĩrĩãna bẽrã.

¹¹ Djabarã, Æcõrẽba dadjirãra mãwã quĩrĩãna bẽrã dadjirã sida dji quĩrĩã beadida panΛa. ¹² Ni abaΛba Æcõrẽra ununacaa. BaribΛΛΛ dadjirãda dji quĩrĩã panΛbΛΛΛ, Æcõrẽra dadjirã ume bΛa idjaba idji quĩrĩãneba dadjirãba wãrãda jũmarãda quĩrĩã panΛa. ¹³ Æcõrẽba idji Jaureda dadjirãa diada bẽrã cawa panΛa

* 4:3 Crito ume dji quĩrũ. Griego bedeadẽ "Anticrito" bΛ bΛa.

dadjirāra Ācōrē ume panΛda idjaba idjira dadjirā ume Λda.
 14 Daiba unusidaa idjaba jara panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba idji
 Warrara wārāda diabuesida naĭ ējūānebemarā ēdɾΛ edamārēā.
 15 Bariduaba Jesura wārāda Ācōrē Warraada aibΛɾΛ, Ācōrēra
 idji ume ΛΛa idjaba idjira Ācōrē ume ΛΛa.

16 Dadjirāba cawa panΛa idjaba ĭjā panΛa Ācōrēba dadjirāra
 quĩrĩā Λda. Ācōrēba ne jūmane quĩrĩā ΛΛa. Wārā quĩrĩā
 erobΛara Ācōrē ume ΛΛa idjaba Ācōrēra idji ume ΛΛa. 17 Māwā
 dadjirāba Ācōrēra, jūma ēberārā sida wārāda quĩrĩā panΛa.
 Ācōrēba cawa oi ewaride dadjirāra ne wayaa neē beadia, naĭ
 ējūāne Jesucrito nĩbaada quĩrāca nĩbapedada bērā. 18 Dadjirāba
 Ācōrēda, jūma ēberārā sida quĩrĩā panΛbΛɾΛ, Ācōrēba cawa
 oidebemada wayadaē panΛa, wārā quĩrĩāba maĭ wayadira
 jōbibiari bērā. Ācōrēba cawa oi waya ΛΛba cawa ΛΛa Ācōrēba
 idjira cawa oida. Idjia Ācōrēra, jūma ēberārā sida wadibida
 wārāda quĩrĩā ΛΛēa.

19 Dadjirāba Ācōrēra quĩrĩā panΛa idjia dadjirāra naārā
 quĩrĩāna bērā. 20 AbaΛba Ācōrēda quĩrĩā ΛΛada aibΛɾΛ, maĭne
 idji djabada quĩrāma baibΛɾΛ, idjira sewaida ΛΛa. Idji djaba
 unu Λda quĩrĩāē baibΛɾΛ, ¿sāwā Ācōrē unuē Λda quĩrĩā bai?
 21 Jesucritoba dadjirāa obi Λara naĭgΛa: Ācōrē quĩrĩā ΛΛba idji
 djabara quĩrĩā baida ΛΛa.

5

Ācōrē Warra ĭjānida panΛnebema

1 Jesura Ācōrēba ēdɾΛ edabari diai jaraada abaΛba ĭjāibΛɾΛ,
 maĭ ēberāra Ācōrē warra.* Dadji Zeza Ācōrē quĩrĩā ΛΛba
 idji warrarā sida quĩrĩā ΛΛa. 2 Dadjirāba Ācōrēda quĩrĩā
 panΛbΛɾΛ idjaba idjia obi Λda ĭjā o panΛbΛɾΛ, cawa panΛa
 idji warrarā sida quĩrĩā panΛda. 3 Dadjirāba Ācōrēda wārāda
 quĩrĩā panΛbΛɾΛ, idjia obi Λara jūma ĭjā odia. Idjia obi Λara
 zareaē ΛΛa. 4 Jūma Ācōrē warrarāba naĭ ējūānebema cadjiru-
 ara igarabadaa. Wārāda dadjia Jesucritoda ĭjā panΛ bērā naĭ
 ējūānebema cadjiruara poya igaradia. 5 ¿Caiba naĭ ējūānebema
 cadjiruara poya igarai? AbaΛba Jesura wārāda Ācōrē War-
 rada ĭjā ΛbΛɾΛ, maĭ ēberāba naĭ ējūānebema cadjiruara poya
 igaraya.

Ācōrē Jaureba Jesura wārāda Ācōrē Warra cawabida

6 Jesucritora naĭ ējūānaa zepeda baidode borocuesia id-
 jaba idji oara crude erozoasia. Naĭ ējūānaa zepeda ababe

* 5:1 Ācōrēba ēdɾΛ edabari diai jaraada. Griego bededeade "Crito" bΛ ΛΛa.

baidode borocueē basía, āteβΛΓΛ idji oa sida crude erozoasia. Ācōrē Jaureba cawabi βΛΛ maλΓΛΛ wārāda, idjia wārā bedeara cawabibari bērā. [⁷ Idjaba bajāne ūbea panΛba maλΓΛΛ wārā arada jara panΛΛ; dadji Zeza Ācōrēba māwā jara βΛΛ, “Bedea” abadaba māwā jara βΛΛ, idji Jaure bida māwā jara βΛΛ. Maλ ūbeara aba βΛda māwā βΛΛ.†] ⁸ Naλ sēyā ūbea panΛba cawabibadaa Jesudebema bedeara wārāda: Jesura borocueda bērā, idji oara crude erozoada bērā, idjaba Ācōrē Jaureba cawabi βΛ bērā. Maλ ūbea panΛba abarida cawabi panΛΛ. ⁹ Ēberāba ununara wārāana aibΛΓΛ dadjirāba ĩjābadaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara βΛΛ biara ĩjānida panΛΛ, idji Warradebemada wārāda jara βΛ bērā. ¹⁰ Ācōrē Warra ĩjā βΛba idji sode cawa βΛΛ Ācōrēba jara βΛΛ wārāda. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara βΛ ĩjāé βΛba Ācōrēra sewaida βΛda crīcha βΛΛ, Ācōrēba idji Warradebema jara βΛΛ ĩjāé βΛ bērā. ¹¹ Ācōrēba jara βΛΛ naλΓΛΛ: idji Warradeba dadjirāa diasia ewariza idji ume zocai beadida. ¹² Wārāda Ācōrē Warra ĩjā βΛΛ idji ume ewariza zocai βaya. BaribΛΓΛ Ācōrē Warra ĩjāé βΛba idji ume ewariza zocai βaida neē βΛΛ.

Juaλba naλ cartade ĩrūare βΛda

¹³ Mλa naλ cartara bārā dji Ācōrē Warra ĩjā βea itea βΛβΛΓΛΛ cawađamārēā ewariza Ācōrē ume zocai beadida.

¹⁴ Ācōrēba quīrā βΛ quīrāca dadjirāba iwidiβΛΓΛ, cawa panΛΛ idjia bia ūrībarida. Maλ bērā poya ne wayaa neē idjīa iwidiβΛda panΛΛ. ¹⁵ Dadjia iwidiβΛda ūrībarida cawa panΛ bērā, idjaba cawa panΛΛ maλ iwidiβΛda idjia diaida.

¹⁶ Cadjiruada βΛΛ Ācōrēba quīrādoacada. AβΛba maλ cadjiruada osira beuya. Maλ bērā mλa jaraē βΛΛ ēberā maλ cadjirua ođa carea iwidiβΛda. BaribΛΓΛ cadjiruada βΛΛ Ācōrēba quīrādoabarida. AβΛba maλ cadjiruada osira wadibida poya ēdraya ewariza Ācōrē neē βaidebemada.‡ Maλ bērā aβΛba idji djababa maλ cadjiruada o βΛda unuibΛΓΛ, idji carea Ācōrēa iwidiβΛΛ. Maλne Ācōrēba dji ēberā cadjirua ođaa idji ume ewariza zocai βaida diaya. ¹⁷ Jūma Ācōrē quīrāpita biē o βΛΛ cadjiruaa. BaribΛΓΛ cadjiruada βΛΛ Ācōrēba quīrādoabarida. AβΛba maλ cadjiruada osira wadibida beudebemada poya ēdraya.

¹⁸ Dadjirāba cawa panΛΛ Ācōrē warrarāba cadjiruara o pananacada, Ācōrē Warra Jesucritoba ādjirāra waga βΛ bērā. Maλba diauruba ādjirāra poya biē oēa. ¹⁹ Dadjirāba cawa

† 5:7 Griego bedeadē λΛΓΛ cartade versículo 7 neēa. ‡ 5:16 Ewariza Ācōrē neē βaidebemada. Griego bedeadē βΛ βΛΛ “beuidebemada.”

panΛa dadjirãra Ãcõrẽneda. Idjaba cawa panΛa jũma naĩ
 ějũãne Ãcõrẽ adua beara diauru jΛwaeða panΛda. ²⁰ Dadjirãba
 cawa panΛa Ãcõrẽ Warrara zesida idjaba crĩcha cawaada dad-
 jirãa diasida wãrã Ãcõrẽda cawaðamãrẽã. Idji Warra Jesucrito
 ume panΛ bẽrã dadjirãra wãrã Ãcõrẽ ume panΛa. Ãcõrẽdra
 dji wãrã Ãcõrẽa. IdjiabΛΛ ãberãrãa diabaria idji ume ewariza
 zocai beaðida. ²¹ Djabarã mã warrarãca bea, jΛwaba oða
 ãcõrẽ beara ěpẽrãnada.

2 JUAΛ

UMÉBEMA CARTA JUAΛBA BΛDA

Jesu ume nĩbada Juaλba naλ cartada BΛsia. Poa 90are Epeso purude baside BΛsia. Naλ cartade ara idjida djabarā wagabari drōāna asia. Cartara BΛsia “wērā Ācōrēba ēdra edada itea, idji warrarā itea bida.” ΛCΛΓΛmaarā maλba jara BΛa djabarā abaa purudebemada.

Naλ cartade Juaλba naārā BΛsia idjira BΛsrida BΛda wārā bedeada ĩjā panΛ bērā idjaba wārā quĩrĩāra eropanΛ bērā (vv. 1-6). Maλbe ādjirāa jarasia sewa jaradiabadarāda bia edarānamārēā (vv. 7-11). Juaλ drōā baside ΛCΛΓΛba jara panasidaa Jesu naλ ějũāne baside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Juaλba jarasia ādjida bia edarānamārēā (v. 7). Jĩrũare BΛsia dārāēne dji ununida idjaba ΛCΛΓΛ djabarāba quĩrĩā panΛda ādjira bia pananida (vv. 12-13).

Naλ cartade Juaλba naārā BΛda

¹ Mλra djabarā wagabari drōā.* Mλa naλ cartara BΛBΛΓΛa wērā Ācōrēba ēdra edada itea, idji warrarā itea bida. Mλa bārāra wārāda quĩrĩā BΛa. BaribΛΓΛ ababe mλabΛΓΛ bārāra quĩrĩā BΛēa, ātebΛΓΛ jũma wārā bedea cawa beaba bārāra quĩrĩā panΛa. ² Mλa bārāra quĩrĩā BΛa, wārā bedeara dadjirā sođe BΛ bērā. Wārā bedeara dadjirā sođe ewariza baya. ³ Dadjirāba wārā bedeada ěpē panΛ bērā idjaba dji quĩrĩā panΛ bērā, mλa quĩrĩā BΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Zeza Warra Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida, quĩrā djuburia pananida, ādji necai bai sida bārā sođe baida.†

Wārā bedea idjaba quĩrĩā

⁴ Mλa ΛCΛΓΛ BΛ warrarānebemada ũrĩsia. Mλra BΛsridasia ādjirāra wārāneba nĩna bērā dadjirā Zeza Ācōrēba jara BΛ quĩrāca. ⁵ Djabawērā, mλa bedea djuburiaya dadjirāra dji quĩrĩānamārēā. MaλgΛra Ācōrēba obi BΛ bedea djiwidiēa, ātebΛΓΛ maλ bedeara dadjirāba naārāēda ũrĩsidaa.‡ ⁶ Maλ wārā quĩrĩāra naλgΛa: Ācōrēba obi BΛ bedeara ĩjā o pananida. Maλ obi BΛ bedeara bārāba naārāēda ũrĩsidaa. Maλ bedēaba jara BΛa quĩrĩāneba nĩbadida panΛda.

Djārā cūrũgabada

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. Maλ bedēaba jara BΛa djabarā boroda. Cāpũrĩā bedēade jara BΛa “anciano” wa “pastor.” † **1:3** Juaλ 1:14-18. ‡ **1:5** Juaλ 13:34.

⁷ Djārā cūrūgabadara naļ ējūāne zocārā nīnaa. Ādjirāba ģjānacaa Jesucritora naļ djarade dadjirā quīrāca zesida. Dji māwā bΛra djārā cūrūgabaria idjaba Crito ume dji quīrūa. ⁸ Quīrācuīta beađadua maļgΛrāba cūrūgarānamārēā. Māwā bārāba Ācōrē itea o panΛbari idjia diaira aduadaēa, ātebΛra jūma daucha edađia. §

⁹ Bariduaba idji crīchada Critoba jaradiada auđu jaradia nībaibΛra, idjaba Critoba jaradiađada ģjā ama baibΛra, maļba Ācōrēra neē bΛa. BaribΛra bariduaba Critoba jaradiađada ģjā baibΛra, dji Zezara, dji Warra sida erobΛa. ¹⁰ Bariduada bārāmaa wābΛrađe Critoba jaradiada quīrāca jaradiaēbΛra, maļgΛra bārā dede edarānada idjaba “bia bΛa bΛra zesida” arānada. ¹¹ “Bia bΛa bΛra zesida” a bΛba maļ ēberāba cadjirua o bΛra idji ume ābaa o bΛa.

Juaļba naļ cartade ģrūare bΛda

¹² Mā ne quīrātanoa bārāa jara quīrīā bΛa. BaribΛra naļ cartade jūma bΛēa. Mā bārāra acāde wā quīrīā bΛa. Maļne bārā ume ābaa beadeađia bio bΛsrīdađi carea.

¹³ BΛ djabawērā warrarā Ācōrēba ēdra edađaba quīrīā panΛa bārāra bia duananida.*

§ 1:8 Bārāba Ācōrē itea o panΛbari. Griego beadeade ḁΛra cartade bΛ bΛa: “Daiba Ācōrē itea o panΛbari.” * 1:13 Griego beadeade ḁΛra cartade idjaba bΛ bΛa: “Amén.” Maļba jara bΛa “bia bΛa māwā baida.”

3 JUAL

ŪBEABEMA CARTA JUAĽBA BĽDA

Jesu ume nĩbada JuaĽba naĽ cartada bĽsia. Poa 90are Epeso purude baside bĽsia. NaĽ cartade ara idjida djabarā wagabari drōāna asia. Cartara djaba Gayo itea bĽsia.

NaĽ cartade JuaĽba naārā bĽsia idjira bĽsrida bĽda Gayoba wārā bedeada ĩjā bĽ bĕrā idjaba wārā quĩrĩda erobĽ bĕrā (vv. 1-4). MaĽare bĽsia idjia djabarā diabuedadebemada. Gayoba ādjirā bia edapeda careba bĽ carea JuaĽba idjira bia jarasia (vv. 5-8). BaribĽĽ Gayoma djabarā boro Diotrepeba ādjirā idu jaradiabica basia. MaĽ awara ādjirā bia edabĽdara āyā jĽretabadjia idjaba JuaĽra biē jarabadjia (vv. 9-10). BaribĽĽ JuaĽba Gayoa jarasia Diotrepe quĩrāca nĩbarāmārēā, ātebĽĽ djārā bia o bāmārēā (vv. 11-12). Jĩrũare bĽsia dārāēne dji ununida idjaba djabarāba quĩrĩ panĽda idjira bia baida (vv. 13-15).

Djaba Gayoba bia oda

¹ MĽra djabarā wagabari drōā.* MĽa naĽ cartara bĽbĽĽ mĽ djaba Gayo itea. MĽa bĽra wārāda quĩrĩ bĽa. ² Djaba, mĽa Ācōrēa iwidi bĽa bĽra idji ume bia bĽ bĕrā ne jũmane bia bāmārēā idjaba cacua bia bāmārēā. ³ MĽra bio bĽsridasia, ācĽĽ djabarā mĽma jũpedadaba nĕbĽĽsida bĕrā bĽa wārā bedeada ēpē bĽda. ⁴ MĽ djabarāba wārā bedeara ēpē panĽda ũrĩbĽĽde mĽra biara bĽsrida babaria.†

⁵ Djaba, bĽa djabarā careba bĽdeba bia o bĽa. BĽa unuca djabarā sida carebabari bĕrā wārāda bio bia o bĽa. ⁶ MaĽĽrāba bĽ quĩrĩānebemada namabema djabarā nĕbĽĽsidaa ābaa dji jĽre panasidade. MĽ quĩrā djuburia, ādjirā carebadua bia wānamārēā Ācōrēba idji traju o bea carebabibari quĩrāca. ⁷ Ādjirāba Jesucritodebemada jaradia nĩnaa. MaĽne ādjia Ācōrē adua beaa iwidiđacaa carebadamārēā. ⁸ MaĽ carea dadjirāba maĽ djabarāra bia edadida panĽa. Māwā ādjirā ume ābaa traja panĽa Ācōrē wārā bedeada cawabidi carea.

Djaba Diotrepeba biē oda

⁹ MĽa cartada jũma djabarā jāmabema itea naēna bĽsia. BaribĽĽ djaba Diotrepeba dai bedeara ĩjāē bĽa. Idjira djabarā tāēna dji dromaara ba quĩrĩ bĽa. ¹⁰ MaĽ carea jāmaa

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. MaĽ bedeaba jara bĽa djabarā boroda. Cāpũrĩā bedeade jara bĽa “anciano” wa “pastor.” † **1:4** MĽ djabarā. Griego bedeade bĽ bĽa “mĽ warrarā.”

wābΛΓΛde mĭa jūmarāa cawabiya idjia biē o bΛda. Idjia daida sewadeba biē jarabaria. Maĭ awara djabarā jāmaa wābΛdara idjia bia edacaa idjaba djabarāba ādji dede eda quĩrĩā panΛne iduaribicaa. Bia edasidara maĭ djabarāra āyā jΛretabaria.

Djaba Demetriodebema bia bedapedada

¹¹ Djaba, cadjiruara ēpērādua ātebΛΓΛ biadrΛ ēpēdua. Bia obarira Ācōrēnea, baribΛΓΛ cadjirua obariba Ācōrēra adua bΛa.

¹² Djaba Demetriodebemada jūmarāba bia bedea panΛa. Wārā bedea ēpē bΛdeba unubi bΛa idjira jipa bΛda. Dai bida idjidebemada bia bedea panΛa. Bārāba cawa panΛa daiba jara panΛra wārāda.

Juaĭba naĭ cartade jĩũare bΛda

¹³ Mĭa ne quĩrātanoa bĭa jara quĩrĩā bΛa baribΛΓΛ cartade bΛēa. ¹⁴ Dārāēne bΛ acΛde wā quĩrĩā bΛa. Maĭbe ābaa bedeadia. ¹⁵ Mĭa quĩrĩā bΛa Ācōrēba idji necai baira bΛ sođe dia baida. Namabema djabarāba quĩrĩā panΛa bΛra bia baida. Jāmabema djabarāza jaradua mĭa quĩrĩā bΛda ādjirāra bia duananida.

JUDA CARTA JUDABA ΒΛΔΑ

Jesu djaba Judaba nañ cartada βΑΣΙCΑ ΒΛΑ. Dji βΛΔdaba jara βΛΑ idjira Santiago djabada (1:1). ΔCΛΓΛmaarã nañ cartara djabarã judiorã itea βΑΣΙΑ. Poa 65are βΑΣΙCΑ ΒΛΑ.

Judaba nañ cartara βΑΣΙΑ λCΛΓΛba sewada jaradia panana bërã. Mañ ëberãrãba jara panasidaa Æcõrëba idji biadeba ëδρΛ edada bërã baridua cadjiruada odida panΛda (1:4, 18-19). Mañ carea Judaba djabarãa jarasia ãdjia ïjã panΛra ni abααΛ idu quĩrã awara jaradiabidië panΛda (1:3). Mañ awara βΑΣΙΑ djabarãra dji carebadida panΛda Jesucrito biara ïjãni carea idjaba Æcõrë ïjãë beada quĩrã djuburiadida panΛda (1:20-23).

Nañ cartade Judaba naãrã βΛδα

¹ Mλra Judaa, Santiago djabaa idjaba Jesucrito nezocaa.* Nañ cartara βΛΒΛΓΛΛ jũma dadjirã Zeza Æcõrëba trλnarã itea. Idjia bãrãra quĩrã βΛΑ idjaba Jesucritodeba waga eroβΛΑ. ² Mλa quĩrã βΛΑ idjia bãrãra bio quĩrã djuburia βaida, necai baira aduba dia βaida, idjaba bãrãra bio quĩrã βaida.

Sewa jaradia bea

³ Djabarã, mλa nañ cartade Æcõrëba dadjirã ëδρΛ edadadebemada βΛ quĩrã βasia. BaribΛΓΛ mλmaarã biara βΛΑ ara nawena βΛida quĩrãcuíta beadamãrëã. Bãrãba ïjã panΛra ni abααΛ idu quĩrã awara jaradiabirãnadua. Æcõrëba wãrã beðeara jũma idji ëberãrãa βarima aba diasia. Quĩrã awara diacaa. ⁴ Mãwã βΛ βΛΑ λCΛΓΛda djabarã quĩrãca zedapeda bãrã tãëna panΛ bërã. Mañ ëberãrãba sewadeba jaradiabadaa Æcõrëba idji biadeba dadjirãra ëδρΛ edada bërã dadji cacuaba cadjirua o quĩrã βΛda odida panΛda. Ædjirãba dadjirã Boro aba βΛ Jesucritora igarabadaa. Naãrãedaλba βΛ βasia Æcõrëba ãdjirãra cawa oida.

⁵ Bãrãba cawa panΛmĩna mλa quĩrãnebabiya dadjirã Boroba idji purura Egiptodeba ëδρΛ edasida. BaribΛΓΛ ëδρΛ edadacarea idji ïjãpedadaëra quinibisia. ⁶ Idjaba quĩrãnebadadua λCΛΓΛ bajãnebema nezocarãda Æcõrëba βΛδα quĩrãca beadaë basida. ÆteβΛΓΛ ãdji pananara igarasidaa. Mañ carea Æcõrëba uria pãisosoα βΛde preso βΛcãrĩa aba idjia cawa oi ewaridaa. ⁷ Ara mañ quĩrãca Æcõrëba Sodomanebemarãda, Gomorradebemarãda, ãdji caita bea purudebemarã sida cawa osia. Mañ ëberãrãba auδuada obadjidaa. Aβeda ne

* 1:1 Santiagora idjaba Jacobo abadaa.

jūma cadjirua dadji cacuaba oiē b̄ada obadjidaa. Maļ carea Ācōrēba ādjirāra t̄l̄b̄l̄ urua quicade ewariza bia mīga erōb̄la. Maļba cawabi b̄la jūma cadjirua obadara māwā bia mīga pananida.

⁸ Bārā tāēna zepedadara maļ ēberārā quīrāca pan̄la. Ādjirāba cāimocaraadada ēpēbadaa. Ādji cacuaba cadjirua o quīrīā b̄ada obadaa, dadjirā Borora igarabadaa, idjaba jairā dji droma beada biē jarabadaa. ⁹ Barib̄l̄l̄ bajānebema nezoca dji droma Miguelba māwā oca basía. Moise beudacarea Miguelera idji cacua carea diauru ume caicayasia. Māwāmīna diaurura biē jaraida crīchaē basía, āteb̄l̄l̄ jarasia: “Dadji Boroba b̄l̄ra quēāya.” ¹⁰ Barib̄l̄l̄ maļ ēberārā bārā tāēna zepedadaba ādjia adua pan̄nebemada biē bedeabadaa. Ādjia cawa pan̄l̄ra animarā crīcha quīrāca b̄la. Animarā quīrāca ababe ādji cacuaba quīrīā b̄ada obadaa. Maļ carea Ācōrēba biē b̄aya.

¹¹ Ādjira mīā djuburi beaa. Caiļba oda quīrāca obadaa.† Parata awua pan̄neba Balaaļba oda quīrāca āi o nīnaa. Coreba Moise igarada quīrāca Ācōrēda igara pan̄l̄ bērā ādjirā sida biē b̄aya. ¹² Quīrīāneba bārā ābaa ne co pan̄ne ādjirā sida ne wayaa neē b̄srida ne cobadaa. Māwā bārāba o pan̄l̄ra ārībadaa. Ababe ādjidr̄l̄ crīchabadaa. Ādjirāra j̄l̄rārā nāūrāba āyā edebari quīrāca beaa. Nāūrāba j̄l̄rārā āyā edeb̄l̄l̄de cue zecaa. Ara maļ quīrāca ādjia jaradia pan̄l̄ba carebacaa. Ādjirāra bacuru zauca quīrāca beaa. Nejō zauca cora wāna quīrāca beaa. Māwā b̄arima ume beuda quīrāca beaa. ¹³ Ādjirāra pusa bogozoa quīrāca beaa. Pusa bogozoaba cōpepea do icawa batabuebari quīrāca ādjirāba mīā perada baridua obadaa. Āi wāpedada bērā chīdau b̄ab̄l̄l̄ quīrāca beaa. Ācōrēba uria bio pāisosoa b̄ada o b̄asia ādjirā ewariza biē b̄li carea.

¹⁴⁻¹⁵ Maļ ēberārānebemada Enocoba bedeasia. (Adaļneba aba Enocodaa siete drōāenabemarā panasidaa.) Enocora Ācōrēneba nāwā bedeasia: “iŪrīnadua! Dadjirā Boroba jūmarā cawa oi carea idjiderā zocārā pan̄l̄ ume zeb̄l̄l̄la. Maļne jūma idji quīrīānacara biē b̄aya. Idji quīrīānacadeba cadjirua opedada bērā idjaba idjidebemada bio biē bedeapedada bērā māwā oya.” ¹⁶ Maļ ēberārāra baridua carea biē duanebaria, idjaba baridua carea djārāra biē jarabadaa. Ababe ādjia quīrīā beadr̄l̄ j̄l̄l̄badaa. Dji droma quīrāca bedeabadaa. Ādji ēpēnamārēā djārāa bia bedeabadaa.

Djabarāba sāwā odida pan̄l̄

† 1:11 Caiļ. Genesi 4:3-8. Balaaļ. Numero 22:1-35. Core. Numero 16:1-35.

¹⁷ Barib_{ΛΓΛ} djabarã, dadjirã Boro Jesucritoba diabuedarãba naẽna jarapedadara quĩrãnebadadua. ¹⁸ Bãrãa nãwã jarasidãa: “Jĩrũarebema ewaride Ãcõrẽ ipida biẽ jarabadara baraya. Ãcõrẽda quĩrãnacã bẽrã ãdji cacuaba o quĩrã ðada o ðeadiã.” ¹⁹ ãdjirãba djabarãa awara awara crĩchabibadaa, baridua ãdjia quĩrã pan_Λda obadaa, Ãcõrẽ Jaureda neẽ beaa.

²⁰ Barib_{ΛΓΛ} djabarã, biara Critoda ĩjãni carea dji carebadadua. Ãcõrẽa idji Jauredeba iwididadua. ²¹ Ãcõrẽ quĩrãneba nĩbadadua. Dadjirã Boro Jesucritoba quĩrã djuburiadeba zocai ðai jõcada diamãrẽã jããnadua.

²² Djabarã bio ĩjãẽ beara quĩrã djuburiadadua. ²³ T_{ΛBΛ} uruadãa wãb_Λdara ãdr_Λdamãrẽã carebadadua. Djãrãra quĩrã djuburiadadua, barib_{ΛΓΛ} quĩrãcuĩta ðeadiãda. ãdjia cadjirua obadara jũma igaradadua.†

Judaba Ãcõrẽa bia bedeada

²⁴ Ãcõrẽba bãrãra poya wagaya cadjiruade ðaerãnamãrẽã. Idji quĩrãwãrẽã quĩrãpita cadjirua neẽ poya bia ðaya. Mama bãrãra ðasridã ðeadiã. ²⁵ Ãcõrẽra abab_{ΛΓΛ} ð_{ΛΛ}. Idjira dadjirã Ëdr_Λ Edabaria. Idjidr_Λ dji dromaa, ne jũma poya o ð_{ΛΛ}. Idjira jũmarã Boroa. Naẽnaeda mãwã ðasia, idi mãwã ð_{ΛΛ}, idjaba ewariza mãwã ðaya. Dadjirã Boro Jesucritodeba idjĩab_{ΛΓΛ} bia bedeadiãda pan_{ΛΛ}. Bia ð_{ΛΛ} mãwã ðaĩda.

† **1:23** ãdjia cadjirua obadara jũma igaradadua. Griego bedeade ð_Λ ð_{ΛΛ}: “ãdjia jã pan_Λra quĩrãmanadua cadjirua o pan_Λneba jaigua ð_Λ bẽrã.”

APOCALIPSI JESUCRITIBA JUAĽBA CAWABIDA

Jesu ume nĩbada JuaĽba naĽ cartada ħasia. Poa 95are ħasia. Griego bedede apocalipsiba jara ħaa “unubida” wa “cawabida.”

Domitiano abadada poa 81neba aba 96daa Romanebema boro basia. MaĽ ewaride leyda ħasidaa jũmarãba Ācõrẽba bia bedeabada quĩrãca Romanebema boroa bia bedeadida panada. Mãwã oẽ ħa carea JuaĽra preso ħasia.

MaĽne Jesucritoba JuaĽa naĽ cartara ħabisia djabarã siete purude bearã itea. Jesuba ħabidada JuaĽba jũma cãimocara quĩrãca unusia. JuaĽba Jesu ĩjã bearãa cawabisia Jesura wãrãda ãdjirã ume ħada idjaba dãrãene dji quĩrũda jũma poyaida. Jarasia Jesucrito zedacarea Ācõrẽba diauruda, jũma idjiare bea sida babueida. Idjaba jarasia diauruba Critoderã beabara sida ewariza Ācõrẽ purude bia duananida.

Dadjirãba naĽ crĩcha droma 2:10de ħa ħara quĩrãnebadida panaa: “Bãrã dãrãene bia mĩgadira wayarãnadua. ĩŪrĩnadua! Diauruba Ľara bãrãnebemada preso jidabiya ĩjã panani cawaya. Bãrãra dãrãnaẽ bia mĩgadĩa. Baribara bãrã beabada sida ĩjã pananadua. MaĽbe mãa bãrãra ewariza zocai ħaya.”

NaĽ cartade JuaĽba naãrã ħada

¹ Mãra Jesucrito nezoca JuaĽa. NaĽ cartade ħa ħaa Jesucritoba bajãneba mãa cawabidada. MaĽ cawabidara Ācõrẽba Jesucritoba cawabisia idji ĩjã beaa cawabimãrẽã dãrãene cãrẽda sãwãida.* Jesucritoba bajãnebema nezocada mãmaa diabuesia maãra cawabimãrẽã. ² Jũma mãa ununara wãrãda jara ħaa. Mãa jaraya naĽ bedeara Ācõrẽneba ze ħada idjaba Jesucritoba wãrãda cawabisida. ³ MaĽ sãwãinebema bedea djabarã quĩrãpita lebara bio bia ħaya. Idjaba naĽ bedea ũrĩnapeda ĩjã o beara bio bia beadĩa, naĽ bedeara dãrãene mãwãĩ bẽrã.

Djabarã Asia druadebema itea JuaĽba ħada

⁴ Mãra JuaĽa. NaĽ cartara ħabara djabarã Asia druadebemarã itea. Siete purudaa diabuebara. Mãa quĩrã ħaa Ācõrẽba idji biadeba bãrãra careba ħaida idjaba necai ħaira bãrãra dia ħaida. Idjira ħaa, naẽna ħasia, idjaba ewariza ħaya. Idjaba mãa quĩrã ħaa Ācõrẽ bugue biya quĩrãpita

* 1:1 Idji ĩjã beaa. Griego bedede ħa ħaa “nezocãrã.”

siete jaure panaba māwā o pananida.† ⁵ Mañ awara quĩrĩã ðaa Jesucritoba māwā o baida. Idjia Ācōrēnebemada wārāda jarabaria. Beu badada naārā lrēbasia ewariza zocai bai carea. Jūma nañ ējūānebema bororā cāyābara dji dromaara ðaa. Idjia dadjirāra quĩrĩã ðaa idjaba idji oadeba cadjiruadebemada ēdra ðasia. ⁶ Dadjirāra ðasia Ācōrē purude sacerdoteda beadamārēã. Māwā idji Zeza Ācōrēba quĩrĩã ðara o panania. Idjia bia bedeadida panaa. Bia ðaa idjidra ewariza jūmarā Boroda baida. Wārāda bia ðaa māwā baida.‡

⁷ Ūrĩnada. Critora jārārāne zeya. Mañne jūmarāba ununia. Idji supedada bida ununia.

Idji unubada jūma nañ ējūānebemara jĩānia.§ Wārāda māwā baya.

⁸ Dadjirā Boroba jarasia: “Māra ne jūma poya o ða Ācōrēa. Māra dji Alpaa idjaba dji Omegaa.* Mañba jara ðaa māra dji naārābemada idjaba dji jĩrūarebemada. Māra ðaa, naēna ðasia, idjaba ewariza baya.”

Juañba Crito ununa

⁹ Māra bārā djaba Juañ. Dadjirāra Jesucrito ume panā bērā māra bārā ume Ācōrē purudebemaa, bārā ume bia mĩga ðaa, idjaba bārā ume jūma droa ðaa. Ācōrē bedea jaradia ða carea idjaba Jesudebema wārāana a ða carea māra morro droma Patmo abadade ðasidaa. ¹⁰ Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride māra Ācōrē Jauredeba ðasia.† Mañne mā ēcarraare aþaaba bedea ðada ūrĩsia. Idji bedeara cachiru jĩgua quĩrĩca ðasia. ¹¹ Mañba jarasia: “Þaa unubada cartade ðapeda djabarā siete puru beade panamaa diabuedua: Epesodaa, Esmirnanaa, Pergamonaa, Tiatiradaa, Sardidaa, Piladelpiadaa, idjaba Laodiceadaa.”‡

¹² Mañne mā jēda acasia caida bedea ða cawaya. Acabada siete ibĩrā oro oadada unusia. ¹³ Mañ siete ibĩrā ēsi ēberā zaca ðada unusia.§ Idjia cacuade jã ðara edu jĩrũ daucha jũē ðasia. Idji ju caita oro oadada trãjã ðasia. ¹⁴ Idji budara totroa querasia oveja cara quĩrĩca wa nieve quĩrĩca. Idji daura tþa

† **1:4** Siete jaure panaba. Acabada māñ siete jaure panara Ācōrē Jaureda māwā ðaa. Idjaba acabada māñ jaure siete panara bajānebema nezocarā dji dromada māwā beaa. ‡ **1:6** Wārāda bia ðaa māwā baida. Griego bedeadē ða ðaa: “Amén.” § **1:7** Mateo 24:30; Juañ 19:34-37. * **1:8** Griego alfabetode

alpara dji naārābema letraa, omegara dji jĩrūarebema letraa. † **1:10** Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride. Jesu lrēbadacarea domiaza djabarāba idji lrēbadara quĩrānebadajidaa. Idjira domingoza māwā obadaa. ‡ **1:11** Griego bedeadē acaba cartade nañ sida ða ðaa: “Māra dji Alpaa idjaba dji Omegaa. Mañba jara ðaa māra dji naārābemada idjaba dji jĩrūarebemada.” § **1:13** Ēberā zaca ðada. Griego bedeadē māwā ða ðaa: “Nañ djara edadaca ðada unusia.” Abari quĩrĩca jara

þa Daniel 7:13de

urua quĩrãca ðasia. ¹⁵ Idji jĩrũra bronca tλbλde dorrabaripeda λraða quĩrãca urua ðasia. Idji bedeara do jururua ðλ quĩrãca jĩguasia. ¹⁶ Idji jλwa araare chĩdauda siete erobasia. Idji itedeba djõbada neco quida umena pewedeã era ðada odja nũmasia. Idji quĩrãra λmãdau dorrodorrea quĩrãca ðasia.

¹⁷ Idji unuside ne wayaaba mλra idji jĩrũ caita beuda quĩrãca egode tabesia. Baribλrλ idji jλwa araarebemada mλ λrλ ðλpeda jarasia: “Ne wayarãdua. Mλra dji naãrãbemaã idjaba dji jĩrũarebemaã. ¹⁸ Mλra dji Zocai ðλa. Mλra beudamĩna acλdua zocai ðada, idjaba ewariza zocai ðaya. Mλabλrλ beudarãra λrẽbabida ðλa.* ¹⁹ ðλa unu ðada cartade ðλdua. Idi sãwã nũmλda idjaba jĩrũare sãwã nũmainebema sida ðλdua. ²⁰ Mλa cawabiya ðλa ununa siete chĩdau mλ jλwa araarebemane erobλba cãrẽda jara ðada idjaba maλ siete ãbĩrã oro odaba cãrẽda jara ðada. Maλ siete chĩdauba jara ðλa bajãnebema nezocarã siete panλda. Maλ siete panλba djabarã siete puru ðeade panλda wagabadaã. Ådjiza djabarã puru abalãde panλda wagabadaã. Dji ãbĩrã siete panλba jara ðλa djabarã siete puru ðeade panλnebemada.”

2

Critoba djabarã Epeso purudebemarã itea ðλbida

¹ Idjia mλa nãwã jarasia: “Djabarã Epeso purudebema wagabari bajãnebema nezoca itea cartade nãwã ðλdua:

Idji jλwa araarebemane chĩdau siete erobλba, siete ãbĩrã oro oda tãena nĩba nãwã jara ðλa:

² Bãrãba o panλra mλa cawa ðλa. Mλ itea bio traja panλda idjaba bia mĩga panλne jũma droa panλda cawa ðλa. Bãrãba dji cadjirua obadarãã iduaribidacada cawa ðλa. λcλrλ bãrãmaa wãnapeda Jesucritoba diabuesiada abadjidaã.* Baribλrλ bãrãba quĩrãcuita acλ panλneba cawasidaã ådjirãra sewaida ðeada. ³ Bãrã mλ carea bia mĩga panλne jũma droa panλa idjaba sãnaẽ mλ itea bia traja panλa. ⁴ Baribλrλ naλgλda mλa biẽ unu ðλa: bãrãba naãrã quĩrã erobeadara idira mãcua neẽ panλa. ⁵ Maλ bẽrã quĩrãnebadadua bãrãba naãrã quĩrã eropananada.† Wayacusa Åcõrẽmaa zedadua. Odadua bãrãba naãrã bia o panana quĩrãca. Bãrãda wayacusa Åcõrẽmaa zedaẽbλrλ, mλa bãrã cawa ode wãya.‡ Maλne bãrã ãbĩrãra åyã ðλa. ⁶ Baribλrλ naλgλda bia o

* **1:18** Mλabλrλ beudarãra λrẽbabida ðλa. Griego bedeadẽ nãwã ðλ ðλa: “Mλabλrλ ãberãrã beudidebema yavera erobλa. Beupedaã duanamabema yavera erobλa.”

* **2:2** Jesucritoba diabuesiada abadjidaã. Griego bedeadẽ ðλ ðλa “apõstoles.”

† **2:5** Griego bedeadẽ nãwã ðλ ðλa: “Quĩrãnebadadua sãmalba ðaesidada.” ‡ **2:5** Bãrã cawa ode wãya. Griego bedeadẽ λcλrλ cartade nãwã ðλ ðλa: “Dãrãẽne mλa bãrã cawa ode wãya.”

panΛa: Nicolá ēpē beaba biē obadara bārāba quĩrĩānaca. Māa bida quĩrĩācaa. ⁷ Dji cΛwara bara bΛba ũrĩdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara bΛra. Cadjirua poyapedadarāa māa bacuru zocai bai diabaridebema nejōda idu jōbiya. Maā bacurura Ācōrē ējūā biya quirude bΛa.”

Critoba djabarā Esmirna purudebema itea bΛbida

⁸ “Djabarā Esmirna purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā bΛdua:

Dji beupeđa wayacusa zocai bΛra dji naārābema idjaba jĩrũarebema. Idjia nāwā jara bΛa:

⁹ Bārāba o panΛra māa cawa bΛa. § Bia mĩga panΛda idjaba ne neē beada cawa bΛa. Māwāmĩna Ācōrēneba bārāra ne bara beaa. Māa cawa bΛa λcra judiorāba bārānebemada biē bedeabadada. Ādjirāra Ācōrē ēberārāana abadamĩna māwāéa.* ĀtebΛra diauru ēberārāa.† ¹⁰ Bārā dārāéne bia mĩgadira wayarānada. jŪrĩnada! Diauruba λcra bārānebemada preso jidabiya ijā panani cawaya. Bārāra dārānaē bia mĩgadĩa.‡ BaribΛra bārā beabΛda sida ijā pananada. Maābe māa bārāra ewariza zocai bΛya. §

¹¹ Dji cΛwara bara bΛba ũrĩdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara bΛra. Cadjirua poyapedadara ewariza Ācōrēnebemada jĩga beadaēa.”*

Critoba djabarā Pergamo purudebema itea bΛbida

¹² “Djabarā Pergamo purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā bΛdua:

Djōbada neco quida umena pewedeja era ero bΛba nāwā jara bΛa:

¹³ Bārāba o panΛra māa cawa bΛa.† Idjaba cawa bΛa bārā panabadama diaurura dji droma chũmebada buguede chũmΛda. Māwāmĩna bārāba māda wadibida ēpē panΛa. Bārā purude diauru babarima djaba Antipa mλ carea beasidade bārāba mλ ijā panΛra igaradaē basía. Djaba Antipaba ne jũmane mλnebemada bedeabadjia. ¹⁴ BaribΛra naλgΛda māa biē unu bΛa. λcra bārā tāēnabemaba Balaaλba jaradiadara ēpē panΛa.‡ Balaaλba Baláa jaradisia sāwā israelerāra cadjiruade baebida. JΛwaba oda ācōrēa nedjara

§ 2:9 Bārāba o panΛra māa cawa bΛa. Griego bedeade λcra cartade māra neēa. * 2:9 Ācōrē ēberārā. Griego bedeade bΛ bΛa “judiorā.” † 2:9 Diauru ēberārā. Griego bedeade bΛ bΛa: “Diauru ume dji jΛrebada dedebemārāa.” ‡ 2:10

Dārānaē. Griego bedeade “die ewarī” bΛ bΛa. § 2:10 Ewariza zocai bΛya. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Māa borobari zocai baidebemada bārā diaya.”

* 2:11 Ewariza Ācōrēnebemada jĩga beadaēa. Griego bedeade bΛ bΛa: “Bārāma umé beadaēa.” † 2:13 Bārāba o panΛra māa cawa bΛa. Griego bedeade λcra

cartade māra neēa. ‡ 2:14 Numero 22:1deba aba 25:3daa; 31:16.

diadada cobibadjia idjaba auđuada obibadjia. ¹⁵ Idjaba Ḅ̄CΛΓΛ bārā tāēnabemaba Nicolā ēpē beaba jaradiabadara ēpē panΛA. MaḄ̄ jaradiabadara mḄ̄a quīrīācaa. [§] ¹⁶ MaḄ̄ bērā way-acusa Ācōrēmaa zedada. Māwā ođaeḄ̄ΛΓΛ, mḄ̄a dārāéne bārā cawa ode wāya. MaḄ̄ne neco mḄ̄ itedeba odja nūmΛba maḄ̄ ēberārā ume djōya. ¹⁷ Dji CΛWΛΓΛ bara Ḅ̄Λba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara Ḅ̄Λra. Cadjirua poyapedadarāa mḄ̄a maná mērā Ḅ̄adara cobiya idjaba mōgara zaque totroa quiruda diaya.* MaḄ̄ mōgara zaquede trḄ̄ djiwidida Ḅ̄Á Ḅ̄ΛA. Ni abΛba maḄ̄ trḄ̄ra adua Ḅ̄ΛA. BaribΛΓΛ dji edabΛrΛba cawaya.”

Critoba djabarā Tiatira puruḄ̄ebema itea Ḅ̄Λbida

¹⁸ “Djabarā Tiatira puruḄ̄ebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā Ḅ̄Λdua:

Ācōrē Warra daura tḄ̄Λ urua quīrāca Ḅ̄ΛA, idji jīrūra bronze ΛraḄ̄a uruabari quīrāca Ḅ̄ΛA. Idjia nāwā jara Ḅ̄ΛA:

¹⁹ Bārāba o panΛra mḄ̄a cawa Ḅ̄ΛA. Bārā quīrīānebemada, mḄ̄ Ḅ̄jā panΛnebemada, mḄ̄ itea o panΛnebemada, idjaba jūma droa panΛnebema sida cawa Ḅ̄ΛA. Bārāba naārā o panana cāyābara idi biara o panΛda cawa Ḅ̄ΛA. ²⁰ BaribΛΓΛ naḄ̄gΛda mḄ̄a biē unu Ḅ̄ΛA. Wērā Jezabel abadaba sewa jaradia Ḅ̄Λra bārāba iduaribi panΛA.† Idjira Ācōrēneba bedebariada abaria. MaḄ̄ne idjia jaradia Ḅ̄Λdeba mḄ̄ nezocarāa cūrūgabarua auđua nīḄ̄adāmārēā idjaba nedjara jΛwaba oda ācōrēa diadada codāmārēā. ²¹ MḄ̄a jḄ̄ā basia idjia cadjiruara igarapeda Ācōrēmaa zemārēā baribΛΓΛ idji auđua nīra igara quīrīāē basía. ²² MaḄ̄ bērā mḄ̄a idjira cacua piraba cΛēde Ḅ̄Λya. MaḄ̄be jūma idji ume daunemabadaba idji quīrāca cadjirua o panΛda igaradaēḄ̄ΛΓΛ, mḄ̄a bia mīgabiya. ²³ Idji warrarāra mḄ̄a quinibiya. Māwā djabarā duanΛza cawadā mḄ̄a jūmarā crīchara, jūmarāba sodeba o quīrīā panΛ sida cawa Ḅ̄Λda. Bādjiza opeḄ̄ada quīrāca mḄ̄a cawa oya. ²⁴⁻²⁵ BaribΛΓΛ Ḅ̄CΛΓΛ bārā Tiatiradebemaba maḄ̄ wērāba jaradia Ḅ̄Λra ēpēnaē panΛA. MaḄ̄ awara di-auruba idjiderāa cawabida mērā eroḄ̄Λra jΛrΛdaē panΛA cawadi carea. MḄ̄a ababe jaraya bārāba naḄ̄ ewaride Ḅ̄jā panΛ quīrāca Ḅ̄jā pananamārēā aba mḄ̄ zebΛrΛdaa. Dewara bedeada Ḅ̄jā obiēa. ²⁶⁻²⁷ Cadjirua poyapedadara idjaba mḄ̄a quīrīā Ḅ̄Λ ewariza opeḄ̄adara mḄ̄a druazabema bororāda Ḅ̄eadāmārēā Ḅ̄Λcuaya mḄ̄ Zezaba mḄ̄ra jūmarā boroda Ḅ̄Λda quīrāca. MaḄ̄be ādjirāba quīrā djuburia neē jūmarāa Ḅ̄jā

§ 2:15 MaḄ̄ jaradiabadara mḄ̄a quīrīācaa. Griego bedeade Ḅ̄CΛΓΛ cartade maḄ̄ra neēa. * 2:17 Manāra Ācōrēba diabueḄ̄a paḄ̄ basía. Exodo 16:31-34. † 2:20 Jezabel. 1 Rey 16:29-31; 18:4,19; 2 Rey 9:22.

obidia.† Zoco todozoabibada quĩrãca jũmarãda poyadia.Š
 28 Mļa diapedabema chĩdauda ãdjirãa diaya.* 29 Dji CΛWΛΓΛ
 bara bΛba ũrĩdua Ācõrẽ Jaureba djabarãa jara bΛra.”

3

Critoba djabarã Sardi purudebema itea bΛbida

1 “Djabarã Sardi purudebema wagabari bajãnebema nezoca itea cartade nãwã bΛdua:

Ācõrẽ quĩrãpita jaureda siete panΛa.* Ādji zocabariba chĩdauda idji jΛwade siete erobΛa. Idjia nãwã jara bΛa:

Bãrãba o panΛra mļa cawa bΛa. Ēberãrãba jara panΛa bãrãba Ācõrẽra bio ãjã panΛ bẽrã zocai beada. BaribΛΓΛ wãrã arada bãrãba Ācõrẽra ãjãnaẽ panΛ bẽrã dji beudarãa.

2 ¡Quĩrãcuitadadua! Mļa unu bΛa bãrãba o panΛra Ācõrẽ quĩrãpita jipa bΛẽda. Bãrãba bia o panΛra jũma idu bΛboðoðaa. BaribΛΓΛ maļΓΛra wayacusa bia ěpẽnadua.

3 Wãrã bedea bãrãba ũrĩpedadara quĩrãnebadadua. MaļΓΛra bio ãjãnadua. Cadjiruada igaradapeda Ācõrẽmaa zedadua. Bãrãra quĩrãcuita beadaẽbΛra, ne drΛabari quĩrãca mļra cawaẽne zeya bãrã cawa oi carea. 4 BaribΛΓΛ bãrã Sardidebemarã zocãrãẽbe cadjiruade nĩnaẽa bãrãba cacuade jΛ panΛra mititiabidaẽ panΛ quĩrãca. BãrãdrΛ mļ ume ãbaa nĩbadi carea bia panΛ bẽrã totroa quiru jΛ panΛda mļ ume ãbaa nĩbadia. 5 Cadjirua poyapedadaba ara maļ quĩrãca totroa quiruda jΛnia. Ādji trΛra ewariza zocai beadi cartade eda bΛ bea bẽrã mļa ãyã bΛẽa. ĀtebΛΓΛ mļ Zeza quĩrãpita, idji nezocarã bajãnebema quĩrãpita bida ãdjirãra mļreana aya. 6 Dji CΛWΛΓΛ bara bΛba ũrĩdua Ācõrẽ Jaureba djabarãa jara bΛra.”

Critoba djabarã Piladelpia purudebema itea bΛbida

7 “Djabarã Piladelpia purudebema wagabari bajãnebema nezoca itea cartade nãwã bΛdua:

Ācõrẽ quĩrãpita Bio Biya Quirura, Wãrãda Bedea Aba BΛra Davi puru boroa.† Idjia ewabΛΓΛra ni ababba poya jũãtrΛ bΛdaẽa. Idjia jũãtrΛ bΛbΛrΛra ni ababba poya ewadaẽa.

8 Idjia nãwã jara bΛa:

† 2:26-27 Quĩrã djuburia neẽ jũmarãa ãjã obidia. Griego bedeaẽ bΛ bΛa: “Jiorroba ãjã obiya.” Š 2:26-27 Salmo 2:9. * 2:28 Diapededabema chĩdauba jara bΛa

Critoda. Apocalipsi 22:16. * 3:1 ΛCΛΓΛmaarã maļ siete jaure panΛba jara bΛa Ācõrẽ Jaureda. Idjaba ΛCΛΓΛmaarã jara bΛa bajãnebema nezocarã dji dromada.

† 3:7 Davi puru. Maļba jara bΛa “Ācõrẽ puru.” Puru boroa. Griego bedeaẽ nãwã bΛ bΛa: “Idjia Davi yavera erobΛa.” Ādji tãẽna dji yave erobΛra puru boroa.

Bārāba o panara mā cawa ɓaa. ¡Ūrīnadia! Eɗa wābadada mā bārā na ewa nūmasia. Maḷgara ni abaɓba poya jūātra ɓaɗaɗa. Bārāra mācua ɓaaē panamīna mā bedeara bio ijā panaa. Māra igaradaē panaa. ⁹ ¡Ūrīnadia! Bārā jīrū caita mā diauru ēberārāda chīrāborode copanebiya.† Maḷne ādjirāba cawadia mā bārāra quīrīā ɓada. Ādjirāra Ācōrē ēberārāana abadamīna wārāéa.‡ Ādjirāra sewaida beaa. ¹⁰ Bārā mā carea bia mīga panara jūma droa panaa mā jaraɗa quīrāca. Maḷ bēra naḷ ējūānebemarā bia mīgadi ewari zebaraɗe mā bārāra wagaya. Maḷ ewaride mā jūma naḷ ējūāne beara bia mīgabiya sāwā odi cawaya. ¹¹ Māra dārāéne zeya. Maḷ bēra bārāba idi ijā panā quīrāca ijā pananadia. Māwā ni abaɓba bārā nepeda jārīnaɗa. ¹² Cadjirua poyapedadara mā Ācōrē dedebema de jīrū quīrāca ɓaya. Māwā idji dedebemada āyā wānaca baya. Ādji dratude mā Ācōrē trāda ɓaya idjiderāda cawabi carea. Idjaba mā Ācōrē puru trā Jerusaleā Djiwidi abada sida ādji dratude ɓaya maḷ purudēbemada cawabi carea. Maḷ purura bajāneba mā Ācōrē ɓamaɓba zeya. Idjaba ādji dratude mā trā djiwidida ɓaya māreda cawabi carea. ¹³ Dji cawara bara ɓaba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara ɓara.”

Critoba djabarā Laodicea purudēbema itea ɓabida

¹⁴ “Djabarā Laodicea purudēbema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā ɓadua:

Wārā Bedea trā jarabadaba Ācōrēnebemada wārāda jūma aride jarabaria.* Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia.† Idjia nāwā jara ɓaa:

¹⁵ Bārāba o panara mā cawa ɓaa. Māra igaradaē panaa baribara sodeba ēpēnaē panaa. Māwā bārāra baido cūrāsa quīrāca panāna ni baido jāwārāā quīrāca panāna. Sodeba wārāda ēpēnaēbara, māmaara biara ɓacasia māra abeda ēpēnaēda. ¹⁶ Baribara baido jāwārāājāwārāā ɓa quīrāca panaa; māra igaradaē panamīna sodeba wārāda ēpēnaē panaa. Maḷ bēra mā bārāra igaraya baido jāwārāājāwārāā ɓa mā itedeba webara quīrāca. ¹⁷ Bārāba jara panaa ne jūma eropanada, ne jūmada edasidada. Bārāba edadida panara waa neēana a panaa. Baribara adua panaa mīa djuburi panada, biē panada, ne neē panada, dauberrea panada, idjaba ācada panada. ¹⁸ Maḷ bēra mā bārā crīcha biada diaya: oro talaɗe dorrabarida idji awa quiruda māneba

† 3:9 Diauru ēberārā. Griego bedeaɗe ɓā ɓaa: “Diauru ume dji jarebada dedebemara.” § 3:9 Ācōrē ēberārā. Griego bedeaɗe ɓā ɓaa “judiorā.” * 3:14 Wārā bedea. Griego bedeaɗe ɓā ɓaa: “Amén.” † 3:14 Griego bedeaɗe māɓba idjaba nāwā jara ɓaa: “Idjira ne jūma Ācōrēba oda Boroa.”

nēdodadua. Māwā bārāra wārā arada ne bara beadia. Idjaba wua totroa quiruda māneba nēdodadua jāni carea. Māwā bārā ācada panana carea quirā peradaēa. Idjaba dau tada māneba nēdodadua bārā daude tadapeda bia ununi carea. ¹⁹ Māa quirīā bā ēberārāra quēābaria idjaba ubaria mā bedea ijā odamārēā. Maā bēā wayacusa māmaa zedapeda sodeba wārāda ēpē pananadua. ²⁰ jūrīnadua! Māra dede eda wābadama bāa. Dajadaareba trā bāa bārāba ewadapeda māra idu eda wābidamārēā. Bariduaba mā bedeada ūripēda dji eda wābadara ewaibāra, māra eda wāpeda idji ume ne coya. ²¹ Māa cadjiruara poyada bēā mā Zeza ume idji bugue biya quirude chūmesia. Ara maā quirāca cadjirua poyapedadara mā bugue biya quirude mā ume chūmebiya. ²² Dji cawāra bara bāba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara bāra.”

4

Bajānebemarāba Ācōrēa bia bedepedada

¹ Māwānacarea wayacusa cāimocara quirāca māa unusia bajāne eda wābadada ewa nūmada. Maāne māa naārā ūrīna cachiru jīgua quirāca bedea bāba jarasia: “Nama ātaa zedua. Māa cawabiya nocoarebema ewaride cārēda sāwāida.”

² Ara maāda māra Ācōrē Jauredeba besia. Maāne māa unusia bugue biya quiru bajāne bāda. Maā buguede aba chūmasia. ³ Maā buguede chūmāra urua basia jaspe mōgara quirāca idjaba cornalina mōgara urua bābari quirāca. Eumada maā bugue biya quiru audu jūrā basia. Maā eumara esmeralda mōgara quirāca urua basia. ⁴ Bugue biya quiru audu veinticuatro bugue biya quedeaba jūrā basia. Maā bugue biya quedeade veinticuatro drōārāda chūpanasidaa. Ādjia cacuade jā panāra totroa querasia. Idjaba oro oda nepeda jā panasidaa. ⁵ Maāne Ācōrē bugue biya quiru ēsi bādeba baada purewa eda nūmabadjia, jururua nūmabadjia, dji cābāyā bae nūmabadjia. Maā bugue quirāpita ībīrāda siete urua nūpanasidaa. Siete jaure Ācōrē quirāpita beada māwā panāa. ⁶ Maā bugue quirāpe pusa pāpārā bā quirāca basia. Māra vidrio ēsā quiru quirāca basia. Bugue jāwa araare, jāwa acāare, jēdaare, nocoare bida animarā zaca zocai beada quīmārē panasidaa. Ādjirāra jāare, ēcarraare bida dauba bira panasidaa. ⁷ Aba imama zaca basia. Aba paca zaca basia. Aba dji quirādarrara ēberā quirāca basia. Idjaba aba nejōbā waibāa wābari bā zaca basia. ⁸ Maā quīmārēbema zocai panāba ida sei eropanasidaa. Ādjia cacuara jūma dauba bira panasidaa. I

edre bida dauba bira panasidaa. Āsa, diamasi bida ādjirāba
ānāūnaē nāwā jarabadaa:

Bio bia quirua, bio bia quirua, bio bia quirua dadjirā Boro
Ācōrēra.
Idjia jūma poya o ʙΛA. Idjira ʙasia, idi ʙΛA, idjaba ewariza
ʙaya.

9-10 Ācōrē ewariza zocai ʙΛra idji bugue biya quirude
chūmabaria. Maļne dji animarā zaca zocai ʙeaba idjia bio bia
quiruada abadaa, bia bedeabadaa, idjaba bia ʙΛada abadaa.
Māwā jarabadaa veinticuatro drōārāda Ācōrē ewariza zo-
cai ʙΛ quīrāpita chīrāborode copanenapeda bia bedeabadaa.
Maļbe ādji nepeda dji buguede chūmΛ quīrāpita ʙadapeda
nāwā jarabadaa:

11 Dairā Boro Ācōrē, ʙΛdrΛ bia ʙΛA jūmarāba bio biya quiruada
adida, wayadida, idjaba ʙΛA jūma poya eroʙaida bia
ʙΛada adida.

ʙΛA ne jūmada oda ʙērā bia ʙΛA jūmarāba māwā jaradida.

Wārāda ʙΛA quīrāna ʙērā ne jūmada osia idjaba ne jūmada
ʙΛdeba ʙΛA.

5

Juałba Oveja Zaque ununa

1 Maļbe mļa unusia bugue biya quirude chūmΛba carta
tuyadada jΛwa araare eroʙada. Maļ cartara quīrā umena
ʙΛ ʙasia. Dji quīrā tēūne siete ceraba cara panasidaa ni
abałba ewararānamārēā. 2 Maļne mļa bajānebema nezoca
dji dromada unusia. Idjia jīgua iwīdisia: “¿Caida bia ʙΛ naļ
cartade cara ʙeara oguecuapeda ewarai carea?” 3 BaribΛrΛ ni
abałda bia ʙaē ʙasia maļ carta ewarapeda acΛi carea. Bajāne,
naļ ējūāne, beudarā panabadama bida neē ʙasia.* 4 Maļne
młra dji quīāne jīā ʙesia ēberā biada neē bada ʙērā maļ carta
ewarapeda acΛi carea. 5 BaribΛrΛ veinticuatro drōārānebema
abałba mļa nāwā jarasia: “Waa jīārādua. AcΛdua, Juda
ēberārānebema Imama abadaba idji ume dji quīrūda poyasia.
Idjira Davideba zedaa. IdjiabΛrΛ naļ cartade siete cara ʙeara
oguecuapeda ewaraida ʙΛA.”

6 Maļne Ācōrē bugue biya quiru caita, animarā zaca zocai
ʙea quīmārē panΛ caita, idjaba veinticuatro drōārā panΛ ēsi
mļa Oveja Zaqueda łta nūmΛda unusia. Idjira beapedada
quīrāca ʙasia. Idjia cachuda siete eroʙasia. Dau sida siete
eroʙasia. Maļ siete dauba jara ʙΛA Ācōrē quīrāpita siete
jaure panΛda. Maļgarāra Ācōrēba jūma naļ ējūāne diabue-
baria. 7 Maļne Oveja Zaquera bugue biya quirude chūmΛmaa

* 5:3 Beudarā panabadama. Griego bedede ʙΛ ʙΛA: “Naļ ējūā edre.”

wāpeda carta idji jΛwa araare erobΛara edasia. ⁸ Mañ carta edadacarea animarā zaca zocai bea quīmārē panΛra idjaba veinticuatro drōārā sida idji quīrāpita chīrāborode copanesidaa. Jūma ādjirāba arpada, epedeco jūgurua sida eropanasidaa. Mañ epedeco jūgurua inciense queraba bira beasia. Mañ inciense queraba jara bΛa Ācōrē ēberārāba idjia iwidibΛdada. ⁹ Veinticuatro drōārāba, animarā zaca zocai bea quīmārē panΛ bida nañ trābi djiwidida trāsidada:

BΛra beapedada bērā bΛdrΛ bia bΛa mañ carta edapeda dji cara beara oquecuaida.

BΛ oa erozoadaba ēberārāda Ācōrē itea nēdosia.

Bedeazabemada, puruzabemada, jūma druzabema sida āCARΛ nēdosia.

¹⁰ BΛa ādjirāra bΛsia dadji Ācōrē purude sacerdoterāda beadamārē.

Idjaba nañ ējūāne dji bororāda beadia.

¹¹ Mañbe māa acΛbΛrΛde bajānebema nezocarāda trā duanΛda unusia. Mañgrāra zocārā panΛ bērā māa poya juachaē basia.† Ādjirāra Ācōrē bugue biya quiru, dji animarā zaca zocai bea, idjaba veinticuatro drōārā audu jūrā panasidaa. ¹² Nāwā jīgua trā panasidaa:

¡Oveja Zaque beapedadada bio bia bΛa!

Jūmarāba idjia bia bedeadida panΛa ne jūma poya erobΛ bērā, ne jūmada erobΛ bērā, jūma cawa bΛ bērā idjaba bio ΛbΛa bΛ bērā.

IdjidrΛ dji dromaara bΛada adida panΛa idjaba bio bia quiruada adida panΛa.

¹³ Mañne māa ūrīsia jūma Ācōrēba oda bajāne beaba, nañ ējūāne beaba, beudarā jaureba, pusade bea bida nāwā trā duanΛda:‡

Jūmarāba dji bugue biya quirude chūmΛa, Oveja Zaquea bida ewariza bia bedeadida panΛa.

Ādjida dji dromaana adida panΛa, bio bia quiruada adida panΛa, idjaba ādjia jūma poya eropananida bia bΛada adida panΛa.

¹⁴ Mañbe animarā zaca zocai bea quīmārē panΛba nāwā jarasidaa: “Bia bΛa māwā baida.” Ara mañda veinticuatro drōārāda chīrāborode copanenapeda dji ewariza zocai bΛa bia bedeasidaa. §

† 5:11 Zocārā. Griego bedeadē bΛ bΛa “diez miles de diez miles, y miles de miles.”

Cāpūrīā bedeadē jara bΛa “millones de millones.” ‡ 5:13 Beudarā jaureba.

Griego bedeadē bΛ bΛa: “Nañ ējūā edrecare beaba.” § 5:14 Dji ewariza zocai

bΛa. Griego bedeadē āCARΛ cartade mañra neā.

6

Cartade cara beada sei oquecuada

¹ Mañbe mña unusia Oveja Zaqueba cartade cara beada aba ogabΛrΛda. Idjaba ũrĭsia animarã zaca zocai bea quĩmãrẽ panΛnebema abΛba nãwã jara bΛda: “AcΛde zedua.” Idji bedeara baa jĩguabΛrΛ quĩrãca basia. ² Araa acΛde wãside cawayo torroda unusia. Mañ cawayo ãrã chũmΛba idji jΛwade enedrΛmada erobasia. AbΛba idjĭa nepeda diasia. Ara mañda ãcΛrΛ poyapeda dewararã poyai carea wãsia.

³ Mãwãnacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabΛrΛde mña ũrĭsia dewarabema animarã zaca zocai bΛba nãwã jara bΛda: “AcΛde zedua.” ⁴ Araa acΛde wãside cawaẽne cawayo purea bΛda odjasia. AbΛba mañ cawayo ãrã chũmΛa djõbada neco wai bΛada diasia. ãcõrẽba idjĭa idu ãrĭbisia ēberãrã nañ ējũãne ābaa necai duanΛda, mãwã djõ duanΛba dji quena duananamãrẽã.

⁵ Mãwãnacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabΛrΛde mña ũrĭsia dewarabema animarã zaca zocai bΛba nãwã jara bΛda: “AcΛde zedua.” Araa acΛde wãside mña cawayo pãĩmada unusia. Mañ cawayo ãrã chũmΛba ne zΛgΛa zabadada idji jΛwade erobasia. ⁶ Mañne mña ũrĭsia animarã zaca zocai bea ěsi aba bedea bΛda. Mañba dji cawayo ãrã chũmΛa nãwã jarasia: “Trigoda idu bia zaubirãdua. Mãwã trigo libra ume nẽdoi carea ēberãda ewari aba trajaida bΛa. Cebada sida idu bia zaubirãdua. Mãwã cebada sei libra nẽdoi carea ēberãda ewarĭ aba trajaida bΛa. BaribΛrΛ nedraga diabarida, uva sida idu bia zaubidua nedragada, uva ba sida baramãrẽã.”

⁷ Mãwãnacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabΛrΛde mña ũrĭsia dewarabema animarã zaca zocai bΛba nãwã jara bΛda: “AcΛde zedua.” ⁸ Araa acΛde wãside mña unusia cawayo cuaracuara bΛda. Mañ cawayo ãrã chũmΛ trãra “Beuidebema” abadaa. Idji caidu aba nĩbabadjia “Beudarã panabada ējũã” abadada.* Jũma nañ ējũãne ēberãrã quĩmãrẽ beaza ãcõrẽba ãdjĭa aba idu beabisia. Mañ ēberãrã beasidaa djõ duanΛba, jarrababa, cacua biẽ duanΛba, idjaba animarã nañ ējũãnebema minijĩchia bea bida.

⁹ Mãwãnacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabΛrΛde mña unusia ãcõrẽ bedea jaradia panΛ carea beapedadarã jaureda. ãdjirãra bajãne ãcõrẽa ne babue diabada edrecare duanasidaa. ¹⁰ Nãwã jĩgua jarasidaa: “Jũmarã Boro, bΛra bio bia quirua idjaba wãrãda bedea aba bΛa. ¿BΛa sãñbe dudabemarãra cawa oi dairã beapedada

* 6:8 Beudarã panabada ējũã. Griego bedeadẽ bΛ bΛa “Hades.”

carea?” ¹¹ Ācōrēba ādjiza wua torroda jānamārēā diasia. Małbe nāwā panusia: “Wadī necai jānadua aba ēberārāba bārā beapedada quīrāca bārā djabarā Crito nezocarāda jūma daucha beabadaa.”

¹² Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarada mla ac basia. Małne de uremiada dji cābāyā uresia. Sopua carea jlbada pāima ba quīrāca lmadaura pāimasia. Jedecora oa quīrāca jūma pureasia. ¹³ Nāūrā dji cābāyā puabarade nejō dji ca jurrubari quīrāca chīdaura bajāneba egorōdaa jurrusia. ¹⁴ Bajāra carta baratlabara quīrāca nēbasia. Jūma eyara, pusade bea morro sida naārā beadama panenaē basia. ¹⁵ Małbe naļ ējūānebema bororāda, ādjarebemada, zarrarā bororāda, ne bara beada, naļ ējūāne dji dromarāda, nezoca beada, nezocaē bea sida eya uriade idjaba eyade mōgara cobeade mīrūcuasidaa. ¹⁶ Ādjirāba nāwā jarasidaa: “Eya, mōgara, dai lrl baedadua. Daida mērānadua jāl bugue biya quirude chūma quīrāpitabemada idjaba Oveja Zaqueba cawa oidebemada. ¹⁷ Ādjia cawa odi ewari dromada jūesia. ¿Caiba małgara droai?”

7

Sēyā Ācōrē nezocarā dratude bada

¹ Māwānacarea mla bajānebema nezocarāda quīmārē unusia. Ādjira naļ ējūā iquidaza nūmeasia. Ādjia nāūrāda ni abalareba naļ ējūāne, pusade, ni abal bacurumaa bida idu puabidaē basia. ²⁻³ Małne mla unusia dewara nezoca bajānebemada lmadau odjabariareba zebarda. Małgaba dji zocai ba Ācōrē sēyā balbarida erobasia. Idjia bajānebema nezocarā quīmārē panla nāwā jīgua jarasia: “Naļ ējūāra, pusara, bacuru sida ārīrānadua aba daiba Ācōrē sēyāra idji nezocarā dratude jūma baladaa.” Māwā jarasia Ācōrēba labada bajānebema nezocarā quīmārē panla diada bēra naļ ējūāra, pusa sida ārīnamārēā.

⁴ Małne mla ūrīsia Ācōrē sēyā erobeara jūmasāwā panla. 144 mil panasidaa. Jūma ādjirāra Israel ēberārānebema basia. ⁵ Israel warra Judadeba yōpedadada doce mil panasidaa. Rubełneba yōpedadada doce mil panasidaa. Gadeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁶ Aserdeba yōpedadada doce mil panasidaa. Neptalideba yōpedadada doce mil panasidaa. Manasedeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁷ Simeołneba yōpedadada doce mil panasidaa. Levideba yōpedadada doce mil panasidaa. Isacardeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁸ Zabulołneba yōpedadada doce mil panasidaa. Josedeba yōpedadada doce mil panasidaa. Idjaba Benjamiłneba yōpedadada doce mil panasidaa.

Ēberārā zocārā Ācōrē quīrāpita bea

⁹ Māwānacarea wayacusa cāimocara quīrāca m̄la ēberārāda zocārā unusia. Ni abaλba ādjirāra poya juachadaē basía. Druazabemada, puruzabemada, bedeazabema sida λCARλ duanasídaa. Jūmarāba cacuade jλbada torroada jλ beasia idjaba bASrida panλ bērā uruta queduaca beada ādji jλwade erobeasia. Ādjirāra Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita idjaba Oveja Zaque quīrāpita bida λta duanasídaa. ¹⁰ Maλne jūmarāba nāwā jīgua jarasídaa: “¡Dai Ācōrē naλ bugue biya quirude chūmλba, Oveja Zaque bida dairāra ēdrλ edasídaa!”

¹¹ Maλne animarā zaca bea quīmārē panλra, veinticuatro drōārā sida Ācōrē bugue biya quiru caita panasídaa. Jūma bajānebema nezocarāda ādjirā auēdu jūrā λta duanasídaa. Maλne bugue biya quiru quīrāpita maλ bajānebema nezocarāra chīrāborode quīrā edaa barru copanenapeda Ācōrēa bia bedeasídaa. ¹² Nāwā jarasídaa:

¡Bārāba jara panλ quīrāca wārāa!* Ewariza jūmarāba dairā Ācōrēa bia bedeadida panλa dji dromaara bλ bērā, ne cawaara bλ bērā, ne jūma poya erobλ bērā idjaba bio λbλa bλ bērā.

Idjía bia bλada adida panλa idjaba bio biya quiruada adida panλa. ¡Wārāda bia bλa māwā baida!†

¹³ Maλbe veinticuatro drōārānebema abaλba m̄la iwídisia: “¿Bλa cawa bλca za cacuade jλbada torroa jλ beara cairāda jāwā beada? ¿Cawa bλca sāmλba zesídada?”

¹⁴ M̄la panusia: “Bλabλrλ cawa bλa.”

Maλne idjía jarasia: “Naλ ēberārāra jīrūarebema ewari bio minijīchia bλdebema ēdrλpedadarāa. Oveja Zaque oaba ādjía cacuade jλbadara totroa tātosisídaa. ¹⁵ Maλ bērā Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita duanλa. Idji dede āsa, diamasi bida idji itea ne o panλa. Maλ bugue biya quirude chūmλba ādjirāra waga baya.‡ ¹⁶ Waa jarra beadaēa ni opichia beadaēa. Be-seaba waa baē beadia idjaba jλwλrλāba mīā sēēa. ¹⁷ Oveja Zaqueba ādjirāra Ācōrē bugue biya quiruma waga baya. Ādjirāra edeya zocai bai dia bλ baido bogadrλ nūmeamaa dodamārēa. Maλne Ācōrēba ādjirā daubara jūma jareya.”

8*Cartade cara beada jīrūarebema ogada*

* **7:12** Wārāa. Griego bedede bλ bλa: “Amén.” † **7:12** Wārāda bia bλa māwā baida. Griego bedede bλ bλa: “Amén.” ‡ **7:15** Ādjirāra waga baya. Griego bedede bλ bλa: “Ācōrēba idji wua dera ādjirā λrλ baya.”

1 Oveja Zaqueba cartade siete cara beada jĩũarebema ogaside bajãne dārã chupea nũmesia.* 2 Māwānacarea māa unusia bajãnebema nezocarãda Ācōrē quĩrãpita siete λta duanλda. Siete cachiruda ādjirãa diasia. 3 Maλbe dewara nezoca bajãnebemada zepeda Ācōrēa quera babadama λta nũmesia. Maλ quera babada oro odara Ācōrē bugue quĩrãpita λa. Bajãnebema nezocaba idji λwade quera babada epedecoda erobasia. Maλ epedecora oro oda basía. Abaλba idjía incienso querada waiβaλa diasia jũma Ācōrē ēberãrãba iwidi pedada ume ābaa bá diamãrẽã. Ara maλda quera babada λrλ incienso querara bá nũmasia. 4 Ācōrē ēberãrãba iwidi pedadara maλ bajãnebema nezocaba incienso quera bá nũma cowaa ume ābaa Ācōrēmaa tũãpa cowasia. 5 Maλbe bajãnebema nezocaba quera babada epedecoda edapeda quera babada λrλ tλbλdau urua λba birasia. Maλ tλbλdau uruara naλ ējũãnaa peatasia. Maλba baada jururuasia, dji cãbãyã jĩgua bæe nũmesia, purewa eda nũmesia, idjaba naλ ējũãra ure nũmesia.

Bajãnebema nezocarãba cachiru zapedada

6 Maλbe bajãnebema nezocarã siete panλba ādji siete cachiru edapedadara zađi carea eronũpanesidaa.

7 Abaλba idji cachiruda zásia. Ara maλda hieloda cue quĩrãca naλ ējũãnaa jurrusia. Idjaba uruada oa ume puera λda naλ ējũãnaa jurrusia. Maλba naλ ējũãra, bacuru sida berara ēsidra bá wãsia.† Mama chiruara jũma bá wãsia.

8 Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Ara maλda eya waiβaλa quĩrãca λda purega jida nũmλda abaλba pusađe batabuesia. Maλba pusara berara ēsidra oa babisia. 9 Maλne pusađebema animarãda berara ēsidra quinisidaa idjaba barcora berara ēsidra jũma ãrĩsidaa.

10 Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zásia. Ara maλne chĩdau waiβaλa uruga jida nũmλda bajãneba bæesia.‡ Berara ēsidra naλ ējũãne bea dode, baido bogadrλ beade bida bæesia. 11 Maλ chĩdau trãra Asea abadaa. Idji bæedama baidora jũma aseasia. Maλ baidoba ēberãrãra zocãrã quinisidaa.

12 Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zásia. Ara maλda λmãdaura, jedeco sida berara ēsidra pãima nũmesia. Chĩdau bea sida berara ēsidra pãimacuasidaa. Maλ bẽrã ãsa baida bædada berara ēsidra pãima nũmasia. Diamasi bida

* **8:1** Dārã. Griego bededeade βλ βα “media hora.” † **8:7** Naλ ējũãra. Griego bededeade λcλγλ cartade maλra neãa. Berara ēsidra. Griego bededeade βλ βα “la tercera parte.” Maλ bedeara versículo 7deba aba 12daa odja βα. ‡ **8:10** Uruga jida nũmλda. Griego bededeade βλ βα: “Ībĩrã quĩrãca uruga jida nũmλda.”

jedecora, chĩdau ðea sida ãna ðaida ðaðada berara êsidra ãnaẽ basía.

¹³ Mãa ãtaa ac̣ḷḅḷṛḷde ũrĩsia nejõḅḷ ãta wãbari ðḷba jĩgua jara ðḷda:§ “¡Mĩã djuburi beadia! ¡mĩã djuburi beadia! ¡mĩã djuburi beadia naã êjũãne ðeara dewarabema nezoca ũbea panḷba ãdji cachiru zabḷdade!”

9

¹ Mãwãnacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Maãne mãa chĩdau bajãneba naã êjũãnaa ðaedada unusia. Abaḷba uria dau cḷre ðḷ jũãtṛḷ ðḷ ewabarida mã chĩdaúa diasia. ² Maã uria jũãtṛḷ ðḷ ewaside uriaðeba nãrĩda ãtaa cowasia pea bá wãḅḷṛḷ cowabari quĩrãca.* Maã cowaaba ãmãdaura, bajã pãwãrã ðḷ sida jũma pãima nũmesia. ³ Maãne adichichi waiḅḷada mã cowaadeba naã êjũãnaa wãwãzoasia. ãcõrẽba mã adichichia ḷḅḷada diasia êberãrã caðamãrẽã drusõrẽba caḅḷṛḷ quĩrãca. ⁴ Idjia adichichia jarasia naã êjũãnebema chiruara, bacuru sida ãrĩrãnamãrẽã. ãteḅḷṛḷ ababe êberãrã ãcõrẽ ṣyã ãdji dratude neẽ ðeada cabisia. ⁵ ãcõrẽba adichichia êberãrã idu beabiẽ basía, ãteḅḷṛḷ jedeco juesumabe idu puabisia. Maã puara drusõrẽba caða pua quĩrãca basia. ⁶ Maã ewaride êberãrã beu j̣ḷṛḷdia bariḅḷṛḷ beudaẽa. Wãrãda beu quĩrã pananimĩna beudaẽa.

⁷ Maã adichichira cawayo sordaoba djõne edebari quĩrãca ðeasia. ãdji borode nepe oro oða quĩrãca ðḷda j̣ḷ ðeasia. ãdji quĩrãdarrara êberã quĩrãca ðeasia. ⁸ ãdji buðara wẽrã buðaca ðeasia. ãdji quidara imama quidaca ðeasia. ⁹ ãdji cacuara jiorro oðaba jũãtṛḷ ðeasia. ãdji i jĩguara jururuga nũmasia cawayo zocãrã ãdji carreta bara êberãrã djõ panḷmaa pira wãḅḷda quĩrãca. ¹⁰ ãdji drura drusõrẽne quĩrãca quida cũmia ðeasia. Jedeco juesuma ãdji druba êberãrã poya biẽ o panania. ¹¹ Maã adichichi borora uria dau cḷre ðḷ wagabaria.† Idji tṛḷra hebreo beðeade Abadoã abadaa. Griego beðeade Apolioã abadaa.‡

¹² Nabema mã djuburi ðeadi jaraðara jõsia, bariḅḷṛḷ waðibida umé panḷa.§

¹³ Mãwãnacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Maãne ãcõrẽ quĩrãpita quera babada oro oða cachu quimãrẽ panḷareba aba beðea ðḷda mã ũrĩsia. ¹⁴ Dji beðea ðḷba

§ 8:13 Nejõḅḷ. Griego beðeade ãcḷṛḷ cartade ðḷ ðḷa “bajãnebema nezoca.” * 9:2

Pea bá wãḅḷṛḷ cowabari quĩrãca. Griego beðeade ðḷ ðḷa: “jiorro dorrabaribada

cowabari quĩrãca.” † 9:11 Uria dau cḷre ðḷ wagabaria. Cãpũrĩã beðeade ðḷ ðḷa

“ángel del abismo.” ‡ 9:11 Abadoã, Apolioã. Maã tṛḷba jara panḷa: “Ne jũma

ãrĩbari.” § 9:12 Maã mã djuburi ðeadi jaraðara dadjirãba Apocalipsi 8:13de

unubadaa.

bajãnebema nezoca cachiru zadaa nãwã jarasia: “Do waibΛa Euprate abadama bajãnebema nezoca quĩmãrẽ jã panΛda ãrã bΛdua.”¹⁵ Ara maãda idjia maã quĩmãrẽ panΛra ãrã bΛsia naã ãjũãne beara berara ãsidra quenanamãrẽã.* Æcõrẽba ãdjira erobasia ara maã poade, ara maã jedecode, ara maã ewaride mãwã quenanamãrẽã.¹⁶ Maãne mãã ãrãsia abΛba jarabΛrΛda cawayode wãbada sordaorãda jũmasãwã enebΛdada. Do-sciento miyoã enebΛdaada asia.

¹⁷ Mãã cãimocara quĩrãca ununa cawayora nãwã beasia: ãdji borora imama boro quĩrãca beasia. Ædji itedebe uru-ada, azupreda, idjaba nãrãda cowabadjia. Dji ãrã chũmeaba ãdji jãare jũãtrΛbarida jã beasia. Maã jũãtrΛbarira purega basia, zapiro mõgara quĩrãca pãwãrã basia idjaba azupre quĩrãca cuara basia.[†]¹⁸ Cawayo itedebe cowa bΛ nãrãba, uru-aba, azupre biãda naã ãjũãne beara berara ãsidra quenasiãda.¹⁹ Maãrã cawayoba ãdji itedebe cowa bΛba, ãdji dru biãda ãberãrãra beabadjiaã. Ædji drura dama quĩrãca basia. Maãba ãberãrãra cadapeda beabadjiaã.

²⁰ Mãwãmãna ãberãrã quininaã badaba wadibida ãdjia cad-jirua obadara igaradaã basia. Ædjia jai ãpẽbadara igaradaã basia. JΛwaba oãda ãcõrãra igaradaã basia: dji oro oãda, parata oãda, bronze oãda, mõgara oãda, bacuru oãda sida igaradaã basia. Maã jΛwaba oãda ãcõrẽba ununacamãna, ãrãnacãmãna, idjaba nãbadacamãna, ãberãrãba mãrãra igaradaã basia.²¹ Idjaba mãã beabadara, djãrã nãrãbadara, auãda nãbadara, ne drΛbadada sida ãberãrãba igaradaã basia.

10

Bajãnebema nezocaba carta zaqueda erobada

¹ Mãwãnacarea cãimocara quĩrãca mãã unusia bajãnebema nezoca dji dromada eãda zebΛrΛda. Idjia cacuade jã bΛra jãrãrã basia. Idji boro ãrã eumada basia. Idji quĩrãra ãmãdau quĩrãca urua basia. Idji jãrãra tΛba eradrΛ nũma quĩrãca basia.² Idji jΛwade carta zaqueda ewara erobasia. Idji jãrã araarebemara pusade tΛga nũmasia. Jãrã acΛarebemara dru tΛga nũmasia.³ Mãbe idjira imama jarragabari quĩrãca jãgua biasia. Mãwã biabΛrΛde baara barima siete jururuasia.⁴ Baa barima siete jururuacarea maã jururuaba jaradara mãã cartade bΛi basia. Maãne bajãna mãã beãda ãrãsia nãwã jarabΛrΛda: “Baaba barima siete jururuaria jaradara mãã erobada. Cartade bΛrãdua.”

* **9:15** Berara ãsidra. Griego beãda bΛ bΛa “la tercera parte.” Ara maã quĩrãca jara bΛa versículo 18de. [†] **9:17** Zapiro mõgara. Griego beãda bΛ bΛa “jacinto nepõnõ.”

⁵ Maľbe mľa ununa bajãnebema nezoca pusade idjaba drua tľga nũmľba idji jľwa araarebemada ľtaa bajãnaa wasia. ⁶ Mãwã bľde idjira naľ ějũãnebema, bajãnebema, pusadebema jũma oda Ācõrẽ trľneba bedeasia. Nãwã jarasia Ācõrẽ ewariza zocai bľ trľneba: “Ācõrẽba jaradara dãrãene jũma mãwãya. ⁷ Idjideba bedeabadarãda idji nezocarãa. Naëna Ācõrẽba ädjirãa jarabadjia idjia cawabiẽ bľda jĩrũare jũma mãwãida. Bajãnebema nezoca dji jĩrũarebemaba cachiru zabľrľde wãrãda jũma mãwãya.”

⁸ Maľbe bajãnaa bedeaa mľa naëna ũrĩnaba wayacusa nãwã jarasia: “Bajãnebema nezoca jĩrũ aba pusade jĩrũ aba drua tľga nũmľba carta zaque idji jľwade ewara erobľda edade wãdua.”

⁹ Ara maľda bajãnebema nezocamaa wãpeda mľa iwidisia carta zaquera diamãrẽã. Idjia panusia: “Edadua. Codua. Bľ itedera urrajõ quĩrãca cũã baya, baribľrľ bľ biteda asea nũmeya.”

¹⁰ Maľ carta zaquera bajãnebema nezoca jľwadebemada edapeda cosia. Mľ itede urrajõ quĩrãca cũã basia baribľrľ codacarea mľ biteda asea nũmesia. ¹¹ Maľbe idjia mľa jarasia: “Bľa wayacusa Ācõrẽneba bedeaida bľa zocãrã puru sãwãninebemada, zocãrã drua sãwãninebemada, bedeaza sãwãninebemada, idjaba ěberãrã bororã sãwãninebema sida.”

11

Ācõrẽnebema bedeabadarã umé panľ

¹ Mãwãnacarea abľľba de zabada bacuru quĩrãca bľda mľa diasia. Idjia nãwã jarasia: “Ācõrẽ de dromara, animarã babue diabada sida zade wãdua. Idjaba Ācõrẽa mama bia bedeaa panľ sida jũma juachadua. ² Baribľrľ Ācõrẽ de droma mõgaraba auđu jũrã ca bľ edaarebema ějũãda zarãdua, maľgľra Ācõrẽ ľjãe beaa diada bẽrã. Ādjirãba Ācõrẽ puru Jerusaleľra 42 jedeco poya eropanania.* ³ Maľ ewaride mľa ěberãda umé diabueya mľnebemada ebuda bedeadamãrẽã. Ādjia sopua carea jľbada jľ panľne 1,260 ewari Ācõrẽneba bedeadia.”

⁴ Ācõrẽ naľ ějũãnebema boro quĩrãpita olivo bacuruda umé panľa, ľbĩrã sida umé panľa. Maľba idjidebema bedeabada umé panľda jara bľa.† ⁵ Bariduaba ädjida biẽ o quĩrĩanibľrľ, ädji itedeba urua eradrľbľrľba ädji ume dji quĩrũra bá beadia. Jũma ädji biẽ o quĩrĩãbľdara ara maľ quĩrãca beadia. ⁶ Maľ ěberã umé panľba Ācõrẽneba bedeaa panľne bajãra poya

* **11:2** Griego bedeade nãwã bľ bľa: “Ādjirãra Ācõrẽ itea bľ purura 42 jedeco biwadľgadia.” † **11:4** Zacaria 4:1-14.

jũãtrΛdia cue zerãmãrẽã. Baido sida ãdjia poya oa babidia idjaba nañ ãjũã ãrĩnira quĩrãtanoa poya zebidia ãdjia o quĩrã panΛ quĩrãca.

⁷ BaribΛrΛ Ācõrẽnebema jũma bedepedadacarea animarã cadjirua uria dau care bΛdeba zebΛrΛba ãdjira orraya. Małba ãdjira poyapeda beaya. ⁸ Dji bewãrãra Jerusaleñ puru dro mane tapanania. (Jerusaleñ purude dadjirã Boro Jesura crude cachi beasidaa. ΛcΛrΛba mañ purura trã jarabadaa “Sodoma” idjaba “Egipto”, Jerusaleñnebemaba cadjiruara abarica obada bẽrã.) ⁹ Puruzabemaba, bedezabemaba, druzabema bida bẽwãrã mama tapanΛda ewari ũbea ěsidra acΛ panania. Mañ bewãrãra idu joubidaẽa. ¹⁰ Ādji beupedada carea nañ ějũãne beara bΛsridadia. BΛsrida panΛba ãdjiza nebiada diadruadia mañ Ācõrẽneba bedebada umé pananaba ãdjirãra bia mĩga eropanana bẽrã. ¹¹ BaribΛrΛ ewari ũbea ěsidra badacarea Ācõrẽba ãdjira ãrẽbabisia. Ādji piradrΛbΛda unupedadara bio dauperasidaa. ¹² Małbe dji Ācõrẽneba bedebadaba bedeada bajãnaa jĩgua ũrĩsidaa. Nãwã jarasia: “Nama ãtaa zedada.” Ara małda ãdji ume dji quĩrũba acΛ panΛne jãrãrãne bajãnaa wãsidaa.

¹³ Małbe de uremiada dji cãbãyã uresia. Małba Jerusaleñ purude deda zocãrã coracuasias.† Ēberãrãda siete mil quinisidaa. Mañne dji zocai beara bio daupera duanΛba Ācõrẽ bajãne bΛa bia bedeasidaa.

¹⁴ Mañ mĩã djuburi beadi jaradara jõsia. BaribΛrΛ jĩrũarebema mĩã djuburi beadi jaradara dãrãẽne zeya.§

Jĩrũarebema cachiru zada

¹⁵ Bajãnebema nezoca dji jĩrũarebemaba idji cachirura zãsia.* Mañne bajãne zocãrã nãwã jĩgua bedeasidaa:

Dadjirã Boro Ācõrẽda, idjia ědrΛ edabari diai jarada ume nañ ějũãnebema boroda panesidaa.†

Idiba ãtaa Ācõrẽra ewariza jũmarã Boroda baya.

¹⁶ Małbe veinticuatro drõãrãda ãdji bugue biya quirude Ācõrẽ quĩrãpita chũmeanada chĩrãborode barru copanenapeda Ācõrẽa bia bedeasidaa. ¹⁷ Nãwã jarasidaa:

Dairã Boro Ācõrẽ jũma poya bΛ, bΛra naãrãeda basia idjaba wadibida bΛa.‡

† **11:13** Zocãrã. Griego bedeade bΛ bΛa “la décima parte.” § **11:14** Mĩã djuburi beadi jaradara ũbea panΛa. Apocalipsi 8:13. * **11:15** Bajãnebema nezoca dji jĩrũarebemaba. Cãpũrãã bedeade bΛ bΛa “séptimo ángel.” † **11:15** Idjia ědrΛ edabari diai jarada. Griego bedeade “idji Crito” bΛ bΛa. ‡ **11:17** Griego bedeade ĀcΛrΛ carta de idjaba bΛ bΛa: “Idjaba zeida bΛa.”

BΛ ΛΒΛΑ waiβΛΑ bΛda unubi bΛ bĕrã idjaba jũmarã Boroda bĕda bĕrã daiba bia bΛada a panΛa.

¹⁸ Druazabemarãra bΛ ume quĩrũbucasidaa. BaribΛrΛ bΛa cawa oi ewarira jũesia. § IdibΛrΛ bΛa beudarãra cawa oya.

Małne bΛ nezocarã bΛdeba bedepedadarãa, bΛ ĕberãrãa, bΛ waya bea dji dromarãa, edaara beara bida bΛa ne biada diaya adjia opedada quĩrãca.

BaribΛrΛ nał ĕjũãne cadjirua opedadara bΛa biĕ bΛya.

¹⁹ Małbe Ācõrĕ de droma bajãne bΛra ewasia. Mał dede eda Ācõrĕ ley wagabada baurudeda mła unusia. Małne baada purewa eda nũmesia, jururua nũmesia, idjaba dji cãbãyã bæe nũmesia. Nał ĕjũãra ure nũmesia idjaba hieloda cue quĩrãca jurru nũmesia.

12

Wĕrã Juałba ununa

¹ Ne jarai waiβΛada bajãne odjasia. Mła unusia wĕrãba łmãdauda wua quĩrãca jł bΛda.* Idji jĩrũra jedeco łrł basia. Doce chĩdauda borobari quĩrãca jł basia. ² Mał wĕrãra biogoa basia. Warra toide nũmΛ bĕrã puaba biabadjia.

³ Małbe dewara ne jaraida bajãne odjasia. Mła je droma purega bΛda unusia. Mał jeba boroda siete erobasia idjaba cachuda die erobasia. Nepeda boroza jł beasia. ⁴ Idji druba jãrãwĕbΛrΛba chĩdauda berara ĕsidra bajãneba nał ĕjũãnaa jur-rubisia.† Mał jera wĕrã warra toi carea bΛma nũmesia warra zaque ara tobΛrΛda mĩ carea. ⁵ Małne wĕrãba umaquĩrã warrada tosia. (Mał warraba quĩrã djuburia neĕ jũma nał ĕjũãne bea idji bedeada ĩjã obiya.)‡ BaribΛrΛ jeba mĩ naĕna Ācõrĕba mał warrara łtaa edesia idji bugue biya quirude chũmΛmaa. ⁶ Małbe wĕrãra ĕjũã põsa ewaraga bΛmaa mĩrũ wãsia. Mama 1,260 ewari idjira waga erobai carea Ācõrĕba jũma o erobasia.

⁷ Mãwãnacarea bajãnebema nezoca dji droma Miguel abadada idjiare panΛ nezocarã sida je ume bajãne djõbucasidaa. Małne jera idjiare panΛ sida djõbucasidaa. ⁸ BaribΛrΛ jeba, idjiare panΛ bida poyadaĕ basia. Mał bĕrã adjira bajãne waa poya pananaĕ basia. ⁹ Małne je dromara, jũma idjiare panΛ sida nał ĕjũãnaa batabuesidaa. Mał jera

§ 11:18 BΛa cawa oi ewarira jũesia. Griego bedeade nãwã bł bΛa: “BΛ quĩrũbi ewarira jũesia.” * 12:1 Mał wĕrãba judiorãnebemada jara bΛa. † 12:4 Berara ĕsidra. Griego bedeade bł bΛa “la tercera parte.” ‡ 12:5 Quĩrã djuburia neĕ. Griego bedeade bł bΛa: “Jiorroba ĩjã obiya.” Salmo 2:7-9.

naēnaeda bada dama basía. Idji trãra Diauru idjaba Satana abadaa. § Idjia naļ ējūāne beara jūma cūrūga erobaa.

¹⁰ Maļbe mļa ūrīsia abaada bajāne jīgua bedea bāda. Maļba nāwā jarasia:

Idibarã dadji Ācōrēba idji ēberārāra ēdra edabarã.

Idibarã idji abadaeba jūmarā boroda baya.

Crito idjia ēdra edabari diai jaraadaba jūma poya erobaya.

Dadji djabarā biē jarabarida bajāneba udaa batabuesidaa.

Idjia āsa, diamasi bida dadji Ācōrē quīrāpita djabarāra biē jarabadjia.

¹¹ Dadji djabarāba Oveja Zaque oa erozoadaba idjaba idji bedea jara pananeba poyasidaa.

Ādjirā Crito carea beadirā wayadaē basía, ātebarã beudi carea panasidaa.

¹² Maļ bērā jūma bajāne beara basridadua!

Baribarã naļ ējūāne beara, pusade bea sida mīa djuburi beadia diaurura bārāmaa zeda bērā.

Idjira dārā baēda cawa bā bērā bio quīrū baa.

¹³ Jeba cawasia idjira naļ ējūānaa batabuesidada. Maļ carea wērā warra todara biē oi carea ēpēsia. ¹⁴ Baribarã jeba biē orāmārēā Ācōrēba wērāa nejōba droma ida diasia ējūā

pōāsa ewaraga bāmaa wābari wāmārēā. Mama Ācōrēba idjira poa ūbea ēsidra waga erobai carea jūma o erobasia. ¹⁵ Maļ bērā jeba idji itedeba baidoda do quīrāca cumabuesia wērāra do bārrea edemārēā. ¹⁶ Baribarã egoroba wērāra carebasia. Egorora yā dogopeda jeba itedeba do quīrāca cumabuedara jūma dosia. ¹⁷ Maļ carea jera wērā ume bio quīrūsia.

Ara maāda idjira wērāneba yōpedada waabemarā ume djōne wāsia. Maļ yōpedadara Ācōrē bedea ijā o bearāa, Jesucritoba jaradiada ijā bearāa.

13

Animarā minijīchia bā pusadeba odjada

¹ Māwānacarea jera pusa ībaēde nūmesia.* Maļne mļa unusia animarā minijīchia bāda pusadeba odjabarāda. Maļ animarāra siete boroda idjaba die cachuda erobasia. Cachuza nepeda jā beasia. Boroza Ācōrē biē jara bā bedeada trã quīrāca bā erobeasia. ² Maļ animarā mļa ununara imama gorogoroa quīrāca basia. Idji jīrūra wi jīrū quīrāca basia. Idji itera imama ite quīrāca basia. Jeba maļ animarāa idji abada diasia. Idjaba idji bugue biya quīruēde chūmebisia naļ ējūāne beara

§ 12:9 Griegode bedea diauruba jara baa: “Djārā biē jarabari.” Satana trãba jara baa: “Dji quīrū.” * 13:1 Jera pusa ībaēde nūmesia. Griego bedeaēde ācarã cartade bā baa: “Māra pusa ībaēde nūmesia.” Acarã Bibliade maļ bedeara 12:18de bā baa.

poya erobamārēā. ³ Mañ animarā boro aba cōnara anina bara basia. Mañ cōnaba idjira wārāda beuida basia baribara dji cōnara ani basia. Mañ carea jūma nañ ējūāne beaba cawa crīchadaē basia. Mañ bēra idjira ēpēsidaa. ⁴ Ādjirāba jea bia bedeabadjidaa, idji abara mañ animarāa diada bēra. Idjaba dji animarāa bida bia bedeabadjidaa. Nāwā jarabadjidaa: “¿Caida nañ animarā quīrāca ba? ¿Caida idji ume poya djoī?”

⁵ Ācōrēba mañ animarāa idu jarabisia ara idjira dji dromada idjaba Ācōrēra biē tabada. ⁶ Mañne idjia Ācōrēda, Ācōrē trāda, Ācōrē bamabemada, jūma bajāne bea sida biē jarabadjia. ⁷ Idjaba Ācōrēba iduaribisia mañ animarāra idji ēberārā ume djōnapeda poyamārēā. Iduaribisia puruzabemada, bedeazabemada, druazabema sida poya erobamārēā. ⁸ Mañne jūma nañ ējūāne beaba mañ animarāa bia bedeabadjidaa. Nañ ējūā oi naēna ādji trāra Oveja Zaqueba eroba cartade balē beasia. Mañ cartade ēberārā ewariza zocai beadi trāda jūma ba ba. ⁹ Dji cawara bara laba ūrīdua:

¹⁰ Abada preso beida Ācōrēba quīrā ba bara, preso beya.

Abada necoba beuida quīrā bara, necoba beuya.†

Mañ carea Ācōrē ēberārāba bio droadida pana idjaba bio ija pananida pana.

Animarā minijīchia ba egorodeba odjada

¹¹ Māwānacarea māa dewara animarā minijīchia bada egorodeba odjabarada unusia. Mañ animarāba cachu zaqueda umé erobasia oveja zaque cachu quīrāca. Baribara je bedeabara quīrāca bedeabadjia. ¹² Idjira pusadeba odjada animarāare basia. Mañne animarā pusadeba odjada jarabara idjia ēberārāa jūma ija obibadjia. Mañ bēra jarasia jūma nañ ējūāne beaba animarā pusadeba odjadaa bia bedeadamārēā. Mañ animarā boro cōna aninara beuida badamīna wadi zocai basia. ¹³ Animarā egorodeba odjada ne ununaca waiba beada ocuabadjia. Ēberārāba aca panane urua sida bajāneba nañ ējūānaa baebisia. ¹⁴ Ācōrēba iduaribisia egorodeba odjada animarāba mañ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā.‡ Māwā egorodeba odjada animarāba nañ ējūāne beara cūrūgasia. Djōbada necoba animarā cōna wadi zocai ba za quīrāca

† 13:10 Jeremia 15:2; 43:11. ‡ 13:14 Ācōrēba iduaribisia egorodeba odjada animarāba mañ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā. Mañ beđeara idjaba nāwā traducida ba: “Diauruba egorodeba odjada animarā abada diasia mañ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā.”

ɓɓaɗa idjia obisia. § Māwā odacarea idjia jarasia jūmarāba maḷḷa bia bedeadamārēā. ¹⁵ Ācōrēba iduaribisia animarā egorodeba odjadaba animarā jɓwaba oɗaa zocai baira diaida.* Maḷbe animarā jɓwaba oɗara bedeasia. Maḷ jɓwaba oɗa animarāba idjia bia bedeadaēra jūma quenabisia. ¹⁶ Maḷ awara egorodeba odjada animarāba jūmarāa sēyāda ādji jɓwa arade wa dratude ɓɓisia. Dji dromarāa, dji edaara quedeaa, ne bara beaa, ne neē quedeaa, nezocarāa, nezocarāēa biɗa maḷ sēyāda ɓɓisia. ¹⁷ Ababe maḷ sēyā erobeaba poya ne nēdodida panasidaa idjaba poya nēdobuedida panasidaa. Maḷ sēyāra pusadeba odjada animarā trāa wa idji trānebema numeroa. ¹⁸ Maḷ numeroa caida jara ɓɓ cawai careara ne cawa baida ɓɓa. Crīcha cawa ɓɓa poya cawaya caida jara ɓɓaɗa. Maḷ numerora ēberā trāda māwā ɓɓa. Idji numerora naḷḷa: 666.

14

144 mil ēberārā trāpedada

¹ Māwānacarea māa unusia Oveja Zaquera Sioḷ eya borode nūmɓaɗa. Idji ume ēberārāda 144 mil panasidaa. Ādjirā dratude Oveja Zaque trāda, dji Zeza trā sida ɓɓ erobeasia. ² Maḷne bajānaa māa ūrīsia do būga nūmɓa quīrāca, baa jururua nūmɓa quīrāca. Māa ūrīnara arpa zabadarāba biya zá duanɓa quīrāca ɓasia. ³ Maḷne Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita, animarā zaca zocai bea quīmārē panɓa quīrāpita, veinticuatro drōārā quīrāpita biɗa trābi djiwidida trāa duanasidaa. Ni abaɓba maḷ trābira poya trāa cawadaē basia. Ababe maḷ 144 mil ēberārā Ācōrēba naḷ ējūānebema ēdrɓa edadaba trāa cawasidaa. ⁴ Maḷ ēberārāra wērā adua beasia. Ācōrē itea ni maārī biɗa biē beadaē basia. Oveja Zaque wābɓɓa epēbadaa. Ācōrēba ādjirāra idji itea, Oveja Zaque itea biɗa beadamārēā naḷ ējūānebemada ēdrɓa edasia. Néudebema naārā ewada Ācōrēa diada quīrāca panɓa. ⁵ Sewara ni aba biɗa odacaa. Abeda cadjirua neē beaa.

Bajānebema nezoca ūbea panaba jarapedada

⁶ Māwānacarea māa bajānebema nezocada unusia bajāne wābaribusida. Idjia bedea biada erobasia jūma naḷ ējūānebemarāa, druazabemarāa, bedezabemarāa,

§ 13:14 Djōbada necoba animarā cōna wadi zocai ɓɓ za quīrāca ɓɓaɗa idjia obisia. Maḷ beɗeara idjaba nāwā traducida ɓɓa: “Djōbada necoba cōna waya zocai beɗa animarā quīrāca ɓɓaɗa idjia obisia.” * 13:15 Ācōrēba iduaribisia animarā egorodeba odjadaba animarā jɓwaba oɗaa zocai baira diaida. Maḷ beɗeara idjaba nāwā traducida ɓɓa: “Diauruba idjia ɓɓaɗa diasia pusadeba odjada animarā zaca ɓɓ zocai babimārēā.”

puruzabemarãa bida jarai carea. Mañ bedeara ewariza mǎwã baya. ⁷ Idjia nǎwã jǐgua jarasia: “iĂcōrēra wayadadua! Idjia cawa oi ewarira jūēna bērã idjidrΛ dji dromaana adadua. Bajāda, egoroda, pusada, baido bogadrΛ bea sida oda bērã idjia bia bedeadadua.”

⁸ Mañ bajānebema nezoca caidu dewarada zepeda nǎwã jarasia: “Babilonia puru dromara jūma ārīsia. Wārāda jūma ārīsia. Mañ purudebemarāba auđuā o duanΛba druazabemarāa abarica cadjiruada obisidāa itua ōgo diabΛda quīrāca.”

⁹⁻¹⁰ Mañ bajānebema nezoca wānacarea dewarada wābari zesia. Idjia nǎwã jǐgua jarasia: “Bariduaba animarā minijīchia bΛa, jΛwaba oda idji za quīrāca bΛa bida bia bedeaibΛrΛ, idjaba dratude wa jΛwade mañ animarā sēyāda idu bΛbibΛrΛ, Ăcōrēba quīrūbideba mañ ēberāra bio biē bΛya uva ba asega bΛ dawabΛrΛ quīrāca. Mañ ēberāra jūma bajānebema nezocarā quīrāpita, Oveja Zaque quīrāpita bida azupre uruaba bio bia mīga baya. ¹¹ Mañ ēberā bia mīga bΛma tΛbΛ uruara quica baya. Ewariza cowa nūmaya. Bariduaba animarā minijīchia bΛa, jΛwaba oda idji za quīrāca bΛa bida bia bedeaibΛrΛ, ānāūnira neē baya. Mañ animarā trΛ idu bΛbipedadaba āsa, diamasi bida ānāūnira neē panania.” ¹² Mañ carea Ăcōrē ēberārāba naļ ējūāne bio droadida panΛa. Idjia ījā obi bΛ bedeada ījā o beadida panΛa idjaba Jesura bio ījā pananida panΛa.

¹³ Mǎwānacarea mΛa bajānaa ūrīsia aba nǎwã bedeaibΛrΛda: “Cartade nǎwã bΛdua: idiba ātaa bia beadia dadjirā Boro Jesu ījā panΛne beubΛdara.”

Mañne Ăcōrē Jaureba nǎwã jarasia: “Wārāda bia beadia. Ādjirāra bia mīga panananebemada ānāūnia. Ādjia bia opeadaa carea Ăcōrēba ne biada bajāne diaya.”

Ăcōrēba naļ ējūāne bea cawa oidebema

¹⁴ Mǎwānacarea mΛa ātaa acΛbΛrΛde jārārā torroda unusia. Ēberā zaca bΛda mañ jārārā ārΛ chūmΛda unusia.* Nepe oro odada jΛ basia. Idji jΛwade neco pewedeā era bΛda erobasia. ¹⁵ Mǎwā bΛde Ăcōrē de droma bajāne bΛdeba nezocada aba dajadaa zepeda dji jārārā ārΛ chūmΛa nǎwã jǐgua jarasia: “Ējūānebema néura jūma purea tabΛa. Ewai jara nūmΛ bērā bΛ necoba ewadua.” ¹⁶ Ara maļda jārārā ārΛ chūmΛba idji necoba naļ ējūānebema néura bārīma ababe orrawe tubΛrΛba jūma ewasia.

¹⁷ Mañbe dewara nezocada Ăcōrē de droma bajāne bΛdeba dajadaa zesia. Idjia bida neco pewedeā era bΛda erobasia.

* **14:14** Ēberā zaca bΛda. Griego bedeade bΛ bΛa: “Naļ djara edadaca bΛda.” Abari quīrāca jara bΛa Daniel 7:13.

18 Mañne quera babada bajãne ßamaßba dewara nezocada zesia. Mañ nezocaba quera babada uruada urua erobabaria. Idjia bajãnebema nezoca neco pewedeã era erobãa nãwã jïgua jarasia: “Ëjũãnebema uvara jũma purea nũma bẽrã ßa neco pewedeã era ßaba uvara dji camane ewadua.” 19 Ara mañda bajãnebema nezocaba idji necoba nañ ëjũãnebema néura ßarima ababe orrawe tubaraba uvara camane jũma ewasia. Mañbe uvara dji biwadagabadade cuabuesia dji ßa piai carea. Mañba jara ßa Æcõrẽba cawa oidebemada. 20 Uvara Jerusaleñ puru dajada biwadagasia. Mañne oada mamaßba mïga weabari wãsia.† Dji nãbuada cawayo ite jãbada ãtaade jũesia.

15

Bajãnebema nezoca siete panßba bia mïgabididebema

1 Wayacusa ne jarai waibßada mña bajãne unusia. Mañ ne jarai carea mña cawa crïchaẽ ßesia. Bajãnebema nezocarãda siete panasidaa. Ædjirãza jïrũarebema bia mïgabidira abã eropanasidaa. Mañ bia mïgabi siete panß jũma mãwãnacarea Æcõrẽ quïrũbideba cawa oira jõya.

2 Mañ awara mña pusa quïrãca unusia vidrio quïrãca ësã quiruda idjaba urua nũmaßda. Mañ icawa jũma dji animarã minijïchia ßa ijãpedadaẽra duanasidaa. Ædjirãba mañ animarãa, jawaba oda idji za quïrãca ßãa bida bia bedeadaẽ basia idjaba idji trãnebema numeroda ãdji dratude, jawade bida idu ßabidaẽ basia. Æcõrẽba arpa diadada ãdjirãba eropanasidaa. 3 Arpa zabadade Æcõrẽ nezoca Moise trããbida, Oveja Zaque trããbi sida nãwã trãã panasidaa:

Dairã Boro Æcõrẽ jũma poya ßa, ßa o ßara waibßa ßa.

ßa o ßa carea ëberãrãba cawa crïchadaẽ panabadaa.

Jũmarã Boro, ßa o ßara jipa ßa idjaba aride ßa.*

4 Dairã Boro, ¿caiba ßara wayaẽ ßai?

¿Caiba ßara dji dromaana aẽ? Bãdrã dji wãrã Æcõrẽa.

Druazabemarãda zedapeda ßãa bia bedeadia ßa jipa o ßara unubida bẽrã.

5 Mãwãnacarea ãtaa acßarãde mña Æcõrẽ deda bajãne unusia. Dji edaara ßa dejãne wua eatã jira ßara ewa nũmasia. 6 Mañ dedeba bajãnebema nezoca siete panßara dajadaa zesidaa. Bia mïgabidi siete panßara eropanasidaa. Lino wua oda totroa dorrodorrea quiruda jã panasidaa. Ædji ju caita oro odaba

† 14:20 Mïga weabari wãsia. Griego bedeade nãwã ßã ßa: “1,600 estadia weabari wãsia.” Cãpũriã bedeade jara ßa “300 kilómetro weabari wãsia.” * 15:3 Jũmarã Boro. Griego bedeade ãcarã cartade ßã ßa “Æcõrẽ ëberãrã boro” wa “ewariza ßa boro.”

trājā beasia. ⁷ Maļbe animarā zaca zocai bea quīmārē panΛnebema abaΛba ādjirāa epedeco jūgurua oro ođada aba aba diasia. Maļ epedecora ewariza zocai bΛ Ācōrē quīrūbiba bira beasia.† ⁸ Maļbe Ācōrē dorrodorroaba, ΛbΛa biđa idji dede eda cowaga nūmesia. Maļba ni abaΛda maļ dede eda poya wānaē basía aba bajānebema nezocarā siete panΛba bia mīgabidi siete panΛ jōbΛrΛđaa.

16

Ācōrēba jīrūarebema bia mīgabi siete panΛ

¹ Maļbe mĀa ūrīsia abaΛda Ācōrē de bajāne bΛđeba jīgua bedeabΛrΛda. Maļba bajānebema nezocarā siete panΛa nāwā jarasia: “Jāļ siete epedeco jūgurua Ācōrē quīrūbiba bira beara ējūānaa weabuede wānada.” ² Ara maļda aba wāpeđa idji epedecode bΛda naļ ējūānaa weabuesia. Maļba animarā minijīchia bΛ trĀ dratude wa jΛwade bĀ erobeara, maļ animarā za quīrāca bΛ jΛwaba ođaa bia bedeabada sida aiđa cadjirua minijīchia bΛba jūma birasia.

³ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bΛda pusade weabuesia. Maļba pusara oa babisia. Ēberā beuda oa quīrāca ūmesia. Maļne jūma pusade zocai beara quinisidaa.

⁴ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bΛda doza idjaba baido bogadrΛ beaza weabuesia. Maļba baidora jūma oa bacuasias. ⁵ Maļne mĀa ūrīsia baido wagabari bajānebema nezocaba Ācōrēa nāwā jarabΛrΛda:

¡BadrΛ dji wārā Ācōrēa! BΛra idi bΛa idjaba naēna basia. BΛa ēberārāra jipa cawa osia.

⁶ Ādjirāba bΛ ēberārā oada, bΛđeba bedeabadarā oa sida erozoabisidaa.

Maļ carea bΛa ādjirāa oada dobibΛrΛa ādjia biē opeđada quīrāca.

⁷ Maļbe mĀa ūrīsia abaΛba bajāne bΛ quera babadamaΛba nāwā jarabΛrΛda: “Dai Boro Ācōrē jūma poya bΛ, wārāda bΛa jipa aride cawa obaria.”

⁸ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bΛda Āmāđau ĀrĀ weabuesia. Maļba Āmāđaura wetara uruabisia ēberārāda bāmārēa. ⁹ Āmāđau jĀwĀrĀāba ādjirā bio babΛda carea Ācōrēda biē jarabadjidaa, idjiabΛrΛ māwā bia mīgabi bΛ bērā. BaribΛrΛ ādjia cadjirua obadara igarāđāē basía idjaba ĀcōrēdrΛ dji dromaana ađāē basía.

¹⁰ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bΛda animarā minijīchia bΛ bugue ĀrĀ weabuesia. Ara maļda maļ

† 15:7 Epedeco Ācōrē quīrūbiba bira bΛba jara bΛa Ācōrēba cawa oiđebemada.

animarāba poya ʘa druade ewarira pāima nūmesia. Maʘne puaba ēberārāba ādji quīrāmera cabadjidaa. ¹¹ Ādji pua carea, ādji aida carea Ācōrē bajāne ʘada biē jarabadjidaa. Baribʘra ādjia cadjirua obadara igaradaē basía.

¹² Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode ʘada Euprate do waiʘade weabuesia. Ara maʘda dora poasia ʘmādaud odjabariareba druazabema bororā djōne zebʘade bia chānamārēā.

¹³ Idjaba mʘa jai cadjirua baujīā quīrāca beada ūbea unusia. Aba je itedeba ēdrasia. Aba animarā minijīchia ʘa itedeba ēdrasia. Idjaba Ācōrēneba bedeabari dji wārāé ʘa itedeba aba ēdrasia.* ¹⁴ Maʘ jairāba ne ununaca waiʘada quīrātanoa obadjidaa. Idjaba jūma druazabema bororāmaa wānapeda jarasidaa ābaa Ācōrē ume djōne wānamārēā. Ācōrē dji droma ʘaba jūmarā poyai ewaride māwā djōnia. ¹⁵⁻¹⁶ Maʘ bororāra ējūā Armagedoʘ abadamaa djōne edesidaa. Maʘ trʘra hebreo bedeaa.

(Jesuba nāwā jarasia:) “jūřĩnadua! Ne drʘabari quīrāca mʘra cawaēne zeya. Bio bia beadia dau ʘʘa beara idjaba cacuade jʘbada jʘ beara. Māwā mʘ zebʘade ādjira ācada beadaēa ni quīrā peradaēa.”

¹⁷ Māwānacarea jīrūarebema nezocaba idji epedecode ʘada naʘ dedaade weabuesia. Maʘne Ācōrē de bajāne ʘadeba idji bugue biya quirumaʘba bedeaba nāwā jīgua jarasia: “Ya jōsia. Waaēa.” ¹⁸ Ara maʘda baara purewa eda nūmesia, dji cābāyā bae nūmesia, jururua nūmesia, idjaba de uremiada dji cābāyā ure nūmasia. Ācōrēba ēberā oda ewarideba maʘ de uremia quīrāca wadi urecaa. ¹⁹ Maʘ de uremiaba egorora drapeda puru droma badada puru ūbea panʘ quīrāca tabesia. Idjaba jūma naʘ ējūānebema purura ārīsidea. Ācōrēba quīrādoae basía Babilonia puru dromada cawa oi carea. Idji quīrūbideba maʘ purura bio cawa osia uva ʘa bio asega ʘa dawabʘra quīrāca. ²⁰ De uremiaba pusade morro beara, eya ʘa sida jūma nēbabisia. ²¹ Bajāneba hieloda mōgara waiʘa quīrāca ēberārā ʘrʘ jurrusia. Maʘ hielo zʘgʘara berara cien libra beasia.† Maʘ hielo jurru nūmʘba bio mīga panʘ bērā ēberārāba Ācōrēda biē jarasidaa.

17

Juaʘba wērā audua ununa

* **16:13** Ācōrēneba bedeabari dji wārāé. Ācōrēneba bedeabari dji wārāéra Juaʘba naārā unusia animarā minijīchia ʘa quīrāca egorodeba odjabʘra. Apocalipsi 13:11-18. † **16:21** Griego bedeade ʘa ʘa “talento aba.” Cāpūrīā bedeade ʘa ʘa “cuarenta kilos.”

¹ Bajānebema nezocarā siete epedeco eropananada aba māmaa zepeda nāwā jarasia: “Wāna. Māa acabiya sāwā Ācōrēba wērā auđua trā bāga bāda cawa oida. Maā wērāra do zocārā lrā chūmabaria. ² Naā ējūānebema bororāba idji ume cadjiruada obadjidaa. Idjaba maā wērāba auđua o bāda unu panā bēra naā ējūānebemarāba auđuada obadjidaa ituaba beu duanā quīrāca.”

³ Ara maāda Ācōrē Jauredeba bāde bajānebema nezocaba māra ējūā pōāsa ewaraga bādaa edesia. Mama māa unusia wērāda animarā minijīchia bā lrā chūmāda. Maā animarāra purea basia idjaba trā zocārā Ācōrē biē jara bāda idji cacuade bā erobasia. Maā animarāba siete boroda idjaba die cachuda erobasia. ⁴ Maā wērāba wua pursupursua bāda idjaba purea bāda jā basia. Oroba, mōgara nēbāba, neta nēbāa bā bida dji basia.* Taza oro odada idji jawade erobasia. Maā tazara ne jūma Ācōrēba quīrācaba idjaba jūma maā wērāba auđua o bāba bira basia. ⁵ Ēberāba cawaiē bā trāda idji dratude erobasia. Nāwā bā basia:

Māra Babilonia puru dromaa. Māra wērā auđuarā papaa, idjaba ne jūma naā ējūāne Ācōrēba quīrāca papaa.

⁶ Acabāraade māa cawasia maā wērāra Ācōrē ēberārā oaba, Jesudebema jaradia panā carea beapedada oaba beu chūmāda.

Maā wērā ununa carea māa cawa crīchaē basia. ⁷ Maābe bajānebema nezocaba māa nāwā iwidisia: “¿Sāwāerā cawa crīchaē bā? Maā wērānebemada, idji edebāra animarā minijīchia bādebema sida māa cawabiya. Animarā siete boro erobādebemada, die cachu erobādebema sida cawabiya.

⁸ Bāa ununa animarā minijīchia bāra naēna zocai basia, idira neēa, baribāra ewari aba uria dau care bādeba ēdrāya. Māwānacarea Critoba idjira ewariza biē bāya. Naā ējūāne beaba idji unubāde cawa crīchadaē panenia. Naā ējūā oi naēna ādjirā trāra ewariza zocai beadi cartade bāē basia.

⁹ Bāa ununaba ne jara quīrā bā cawai careara ne cawa baida bāa. Siete bororāba jara bāa siete eyada. Maā siete eya lrā dji wērā auđuada chūmāa. ¹⁰ Idjaba maā siete bororāba jara bāa ēberārā bororāda siete panāda. Maā siete bororānebemada juesuma beusidaa. Abāba wadi ēberārāra poya erobāa. Idjaba ababemada wadi odjaē bāa. Baribāra idji zebāraade ēberārā boroda beimīna dārā baēa. ¹¹ Animarā minijīchia bā naēna bāda idi neēba jara bāa ēberārā boro dewara zeidebemada. Idjira maā siete bororānebema. Critoba idjira ewariza biē bāya.

* 17:4 Neta nēbāa bāa. Griego bedeaē bā bāa “perla.”

¹² BΛA die cachu ununaba jara BΛA ēberārā bororā die pananinebemada. Ādjirāra wadibida ēberārā bororāēa. BaribΛΓΛ animarā minijīchia BΛRA ēberārā boroda bebΛΓΛde ādjirā sida ēberārā bororāda beadia. Māwāmīna dārānaēa.† ¹³ Maļ die bororāba abari crīchada edadia. Ādji druara animarā minijīchia BΛ JΛwaeda BΛdia. ¹⁴ Maļne ādjirāra Oveja Zaque ume djōnia. BaribΛΓΛ Oveja Zaqueba ādjirāra poyaya idjida jūma dji droma bea Boro bēra idjaba jūma bororā cāyābara dji dromaara BΛ bēra. PoyabΛΓΛde idji bio ĩjā panΛra idji ume panania. Ādjirāra trĀsia idjaba edasia.”

¹⁵ Maļbe bajānebema nezocaba mĀa nāwā jarasia: “Wērā auđua chūmΛma BΛA doda zocārā unusia. Maļ do zocārāba jara BΛA puruzabemada, bedeazabemada, druazabema sida. ¹⁶ BΛA die cachu ununaba, animarā minijīchia BΛ bida maļ wērā auđua BΛRA igaradapeda quīrāmania. Maļ bēra jūma idjia eroBΛRA jārīnia. Abeda ācada BΛdia. Ādjirāba idji djarada codia idjaba babuedia. ¹⁷ Ācōrēba maļ die bororā sođe BΛSIA idjia quīrīā BΛ quīrāca ođamārēā. Maļ carea abari crīchada edadapeda ādji druara animarā minijīchia BΛ JΛwaeda BΛdia aba Ācōrēba jaradara jūma māwābΛΓΛdaa. ¹⁸ BΛA ununa wērā auđuaba puru dromada jara BΛA. Maļ puruđebema boroba druazabema bororāda idji JΛwaeda eroBΛA.”

18

Ācōrēba Babilonia puru cawa ođa

¹ Māwānacarea mĀa bajānebema nezocada unusia bajāneba eđaa zebΛΓΛda. Maļra dji droma basia. Idji dorrodorroaba naļ ējūāra Ānaga nūmesia. ² Idjia nāwā jĳgua jarasia: ĩBabilonia puru dromara ārīsia! ĩWārāda jūma ārīsia! Ēberārā neēa, ātebΛΓΛ jairāda mama panabadaa.

Jūma jai cadjirua beara mama panabadaa. Jūma ĩbana Ācōrē quīrāpita mititia beara mama panabadaa.*

³ Maļ puruđebemarāba auđua o duanΛba druazabemarāa abarica cadjiruada obisidaa itua ogo diabΛda quīrāca. Druazabema bororāba abari quīrāca obadjidāa wērā auđua ume daunemabΛda quīrāca.

Maļ carea Babilonia purura jūma ārīsia.

Maļ puruba ne bia waiBΛlada jūmawāyā eda quīrīā bađa bēra naļ ējūānebema ne nēdobuebadarāda ne barasidaa.

⁴ Maļbe mĀa ūrīsia abAΛba bajāneba nāwā jarabΛΓΛda:

† **17:12** Dārānaēa. Griego bedeade nāwā BΛ BΛA: “Hora ababe ēberārā bororāda beadia.” * **18:2** Griego bedeade ĀCΛΓΛ cartade naļ sida BΛ BΛA: “Jūma animarā Ācōrē quīrāpita mititia beara mama panabadaa.”

Mã ēberārã, Babilonia purudebemada ãyã wãbΛΓΛdadua jãã puruba cadjirua o bΛ quĩrãca orãnamãrẽã.

Mãwãra Ãcõrẽba jãã puru cawa obΛΓΛde bãrãra cawa oẽa.

⁵ Jãã puruba jũmawãyã cadjiruada o bΛa. Ādji cadjiruara mõgara pã buebΛda quĩrãca bajãnaa jũẽsia.

Jũma ādjia cadjirua opedadara Ãcõrẽba quĩrãdoae bΛa.

⁶ Jãã purura biẽ odadua djãrã biẽ oda quĩrãca.

Idjia djãrã biẽ oda cãyãbara ãarima umẽ biẽara odadua.

Idjia djãrãra biẽ osia uva ãa asega bΛ õgo diabΛΓΛ quĩrãca.

Maã bẽrã idjira ãarima umẽ biẽara odadua uva ãa asega bΛ ãarima umẽ õgo diabΛda quĩrãca.

⁷ Jãã purura bio bia mĩgabidada idjãba bio sopuabidada ādji purura dji dromaana a panΛ bẽrã idjãba ne biada aduba eropanΛana a panΛ bẽrã.

Jãã puruba nãwã crĩcha bΛa: “Mãra wẽrã dji droma idji buguede chũmΛ quĩrãca bΛa.

Mãra pẽdra wẽrã quĩrãca bΛẽa. Mãra sopua ãaẽa.”

⁸ Mãwã crĩcha bΛ bẽrã dãrãẽne jãã purudebemarãra quinia, sopuaba jĩãnia, idjãba jarrababa biẽ duania.†

Dadjirã Boro Ãcõrẽ jũma poya bΛba cawa obΛΓΛde jãã purura babueya.

⁹ Jãã puru ume druazabema bororãba cadjiruada obadjidaa daunemabΛda quĩrãca. Idjãba jãã puruba ne bia aduba erobΛdebemada edapedada bẽrã ne ãaridada. Maã carea jãã puru bá nũmΛ cowaa unubΛdade jĩãnia. ¹⁰ Waya panania Ãcõrẽba Babilonia puru cawa oda quĩrãca ādjirã sida cawa oida. Maã carea tΛmΛba acΛ panΛne nãwã jaradia:

¡Mĩã djuburi, mĩã djuburi Babilonia puru droma ne jũma obari badara!

Ãcõrẽba jãã purura isabe cawa osia.

¹¹ Naã ějũãnebema ne nẽdobuebadara maã puru carea aujĩãnia ādjia nẽdobue panΛ nẽdodira neẽ ãai bẽrã. ¹² Maã purude ne jũmada nẽdobuebadjidaa: oroda, paratada, mõgara nẽbΛa ãeada, neta nẽbΛa ãeada, dji biara bΛ lino wuada, seda wuada, wua pursupursua bΛda, wua purea bΛda, bacuru tũã quẽeada, elepante quida odada, bacuru nẽbΛa bΛ odada, bronze odada, jiorro odada, marmol mõgara oda sida nẽdobuebadjidaa.‡

¹³ Idjãba canelada, ne jũma tũãpa quẽeada, incienso querada, mirra querada, olibano querada, uva ãada, olivo dragada, harina biada, trigoda, pacada, ovejada, cawayoda, carreta sida nẽdobuebadjidaa. Ēberārã sida nẽdobuebadjidaa nezocada ãeadamãrẽã. ¹⁴ Jũma maã

† 18:8 Dãrãẽne. Griego bedeade bΛ bΛa: “Ewaride abalde.” ‡ 18:12 Elepante quida. Cãpũrã bedeade bΛ bΛa “marfil.”

nēdobuebadarāba nāwā jaradīa: “Ne jūma jāļ puruba awua badara neē besia. Jāļ puruba parata waiβΛa erobadara, ne biya quedea aduba erobada sida jūma jōsia. Waa edadaēa.”

¹⁵ Wārāda maļ purudaa ne jūma nēdobuede wābadapedadara bio ne barasīdaa. Ādjirāba waya panania Ācōrēba maļ puru cawa oda quīrāca ādjirā sida cawa oida. Maļ carea tΛΛba acΛ panΛne nāwā aujīānia:

¹⁶ jMīā djuburi, mīā djuburi jāļ puru droma badara!
Jāļ purura wērā lino wua dji biara βΛba djio βΛ quīrāca basia.
Wua pursupursua βΛba idjaba purea βΛba djio βΛ quīrāca basia.

Oro odaba, neta nēβΛa βΛba, mōgara nēβΛa quedeaba djio βΛ quīrāca basia. §

¹⁷ BaribΛrΛ jāļ puruba ne bara badara isabe jōsia.

Jūma barcodebema bororāba, barcode wābadaba, barcode trajabadaba, pusade trajabada bīda tΛΛba acΛ duanania.

¹⁸ Maļ puru bá nūmΛ cowaa unubΛdade nāwā jīgua jaradīa: “¿SālgΛ puruda jāļ puru quīrāca βΛ?” ¹⁹ Maļbe sopuaba ādji boro λrλ egoro porada jāmāpodapeda nāwā jīgua aujīānia:

jMīā djuburi, mīā djuburi jāļ puru droma badara! Jāļ purura ne bara bada bērā, barco erobeara

jāma ne barasīdaa. BaribΛrΛ jāļ purura isabe jūma ārīsia.

²⁰ jJūma bajāne beara βΛsrīdadadua jāļ purura ārīna bērā!

Ācōrē ēberārā, Jesuba diabuedarā, Ācōrēneba bedeabadarā sida βΛsrīdadadua.

Jāļ puruba bārā biē oda carea Ācōrēba cawa osia.

²¹ Maļbe bajānebema nezoca dji dromaba mōgara waiβΛada yu droma quīrāca βΛda edapeda batabuesia. Māwā obΛrΛde nāwā jarasia:

Maļ mōgara juerza pusadaa batabueda quīrāca Babilonia puru dromara isabe jūma ārīya. Maļ purura waa ununaēa.

²² Maļ purude arpa, chiru, cachiru zá duanΛ sida waa ūrīnaēa. Ēberārāra trλā duanΛ sida waa ūrīnaēa.

Maļ purude ne obadara waa ununaēa. Yude ne βa duanΛ jīguada waa ūrīnaēa.

²³ Maļ purude ībīrā uruara waa ununaēa. Quima edabΛdade βΛsrīda βΛga nūmΛra waa ūrīnaēa.

Mamabema ne nēdobuebadara naļ ējūāne dji dromada beasia. Mamabema jāībanarāba druazabemarāda jūma cūrūgabadjīdaa. Maļ carea purura jūma ārīsia.

²⁴ Ācōrēneba bedeabadarā beapedada carea, Ācōrē ēberārā beapedada carea, idjaba jūma naļ ējūāne beapedada carea bīda maļ purura bedeade βΛa.

19

Bajānebemarāba Ācōrēa bia bedeadada

¹ Māwānacarea māa bajānaa zocārā nāwā bedea duanada ūrīsia.

¡Biya quirua dadjirā Boro Ācōrēa! Idjiabara ēberārāra ēdra edasia. Idjidra dji dromaara baa idjaba dji abara baa.

² Idjia jipa aride cawa obaria. Wērā audua trā bāga badara cawa osia mā wērāba cadjirua o badeba jūma naā ējūānebemarāa abarica cadjiruada obida bērā.

Ācōrēba mā wērāra biē bāsia idji nezocarāda quenana bērā.

³ Wayacusa nāwā jīgua jarasidaa:

¡Biya quirua dadjirā Boro Ācōrēa! Jā puru bá nūma cowaara ewariza cowa nūmaya.

⁴ Mañe veinticuatro drōārāda, animarā zaca zocai bea quimārē panā sīda chīrāne barru copanesidaa Ācōrēa bia bedeadā carea. Ācōrē idji bugue biya quirude chūmañe ādjirāba nāwā bia bedeasidaa:

¡Mañgāra wārā!* ¡Dadjirā Boro Ācōrēa biya quirua!

⁵ Idjaba māa ūrīsia Ācōrē bugue biya quirumaba aba nāwā bedeadada:

¡Jūma Ācōrē nezocarā, dadjirā Ācōrēa bia bedeadada!

¡Ācōrē waya beara, idjia bia bedeadada! ¡Dji droma beaba, dji edaara bea bida bia bedeadada!

Oveja Zaque quima edai ewari

⁶ Mañbe zocārā jīgua bedea duanada māa ūrīsia. Mañra do jururuga nūma quīrāca bāsia, baa dji cābāyā baebara quīrāca bāsia. Ādjirāba nāwā jara duanasidaa:

¡Biya quirua dadjirā Boro Ācōrēa!

¡Dadjirā Boro Ācōrēba jūma poya o baa! ¡Idjidra jūmarā Boroa!

⁷ ¡Bāsrīdaa! ¡Capīdaa! Idjidra dji Dromaana adia, Oveja Zaque quima edai ewarira jūēna bērā. Idji quima baira djiosia.

⁸ Ācōrēba idjira dji biara bā lino wua totroa dorrodorrea quiruba djiobisia.

(Mañ biara bā lino wuaba jara baa Ācōrē ēberārāba jipa obadabemada.)

⁹ Bajānebema nezocaba māa jarasia: “Cartade nāwā bādua: Oveja Zaque quima edabara carea ne cobadamaa jaredarāda bio bia beaa.” Idjaba jarasia: “Mañgāra wārā bedea Ācōrēba jaraaa.”

¹⁰ Ara māda māra bajānebema nezoca jīrū caita chīrāne barru cobesia idjia bia bedei carea. Baribara idjia māa

* 19:4 Wārā. Griego bedeadē bā baa: “Amén.”

jarasia: “Jāwā orādua, āteb_ΛΛ_Λ Ācōrēab_ΛΛ_Λ bia bedeadua. Māra Ācōrē nezocada jāwā quirua b_Λ quīrāca idjaba djabarā Jesuba jaradiada ijā bea quīrāca.”

Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarāa bedebibaria.†

Cawayo torro ĩrĩ zeda

¹¹ Māwānacarea māa unusia bajāne eða wābadada ewa nūm_Λda. Cawaēne cawayo torroda odjasia. Maĩ cawayo ĩrĩ chūm_Λra “Bedeā Aba B_Λ” idjaba “Wārā Ara” abadaa. Idjia ēberārāra jipa cawa obaria idjaba jipa o b_Λdeba dji quīrū ume djōbaria. ¹² Idji daura t_Λb_Λ quīrāca urua basia. Nepeda zocārā jĀ basia. Idji borode trĀda b_Λ erobasia barib_ΛΛ_Λ ababe idjiab_ΛΛ_Λ maĩ trĀra cawa basia. ¹³ Idjia cacuade jĀ b_Λra oade t_Λ edada basía. Idji trĀra Ācōrē Bedea abadaa.‡ ¹⁴ Idji caidu bajānebema sordaorāda cawayo torro bea ĩrĩ zesidaa. Ādjia cacuade jĀ beara dji biara b_Λ lino wua totroa quiru basía. Ni maārī bida mititiaē beasia. ¹⁵ Ācōrē Bedea abada itedeba djōbada neco pewedea b_Λda odja basia druazabemarā poyai carea. Idji j_Λwade erob_Λ jiorro oðaba ādjirāa ijā obiya.§ Uva biwadagab_ΛΛ_Λ quīrāca ādjirāra cawa oya Ācōrē jūma poya b_Λba quīrūbideba māwā cawa obi bērā. ¹⁶ Idjia ĩrĩ jĀ b_Λde idji bacara ĩrĩ naĩ trĀda b_Λ erob_ΛΛa: “Jūmarā bororā cāyābara dji dromaara b_Λ, idjaba jūma dji droma bea Boro.”

¹⁷ Maĩbe māa unusia bajānebema nezocada ĩmādau ĩrĩ nūm_Λda. Idjia jūma ne mīguia cobada ĩt_Λ wābaribadarāa nāwā jīgua jarasia: “Zedadua. Ābaa dji j_Λredadua ne codi waib_ΛΛa Ācōrēba o b_Λma. ¹⁸ Mama ēberārā boro djarada, sordaorā boro djarada, mēsrā bea djarada, cawayo djarada, cawayo ĩrĩ wābada djara sida codia. Jūma ēberārā djarada codia: nezocaē djarada, nezoca djarada, dji edaara queðea djarada, idjaba dji dromarā bea djara sida codia.”

¹⁹ Maĩbe māa unusia animarā minijīchia b_Λda, naĩ ējūānebema bororāda, jūma ādji sordaorā sida ābaa dji j_Λre ðuan_Λda. Cawayo ĩrĩ chūm_Λ ume, idjiare pan_Λ sordaorā ume djōni carea duanasidaa. ²⁰ Djōb_Λdaðe cawayo ĩrĩ chūm_Λba animarā minijīchia b_Λra, Ācōrēneba bedebari dji wārāé sida jidasia. Maĩ Ācōrēneba bedebari dji wārāéba animarā minijīchia b_Λ trĀneba ne ununaca waib_ΛΛa beada obadjia. Māwā animarā minijīchia b_Λ sēyā idu b_Λbipedadara jūma cūrūgabadjia. Maĩ animarā za quīrāca b_Λ j_Λwaba oðaa bia bedeapedadara cūrūgabadjia. Cawayo ĩrĩ chūm_Λba

† 19:10 Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarāa bedebibaria. Griego bedeaðe maĩra ebuda b_Λéa. ‡ 19:13 Juaĩ 1:1. § 19:15 Salmo 2:9.

mañ animarã minijĩchia ßara, Æcõrẽneba bedeabari dji wãrãé sida zocai panßa tßß urua azupre bara uruga nũmãne ßatabuesia. ²¹ Djõbada neco idji itedeba odja ßßba dewararãda jũma quenasia. Mañbe jũma ne mĩguia cobada Æta wãßaribadara mañ djara co duanßba jãwũãsidaa.

20

Mil poa

¹ Mãwãnacarea mña bajãnebema nezocada edaa zebßßda unusia. Idjia uria dau care ßß jũãtßß ßß ewabarida erobasia. Idjaba carena omoga chũmßda idji jßwade erobasia. ² Jera jidapeda mil poa jß ßßsia. Mañ jera drõã naẽnabema damaa, diauru idjaba Satana abadaa. ³ Bajãnebema nezocaba idjira uria dau care ßßde edaa ßatabuepeda jũãtßß nũmßsia ni aßßba poya ewarãnamãrẽã. Mañba diauruba druazabemarãda waa cũrũgaẽa aba mil poa jõßßßdaa. Mil poa ßadacarea idjira ãrã ßßya nañ ãjũãne dãrãé ßamãrẽã.

⁴ Mañbe mña bugueda zocãrã unusia. Mañ ãrã chũmeara Æcõrẽba ßßsia Crito ume dji bororãda ßeãdamãrẽã. Idjaba mña ãberãrã oßá tßpedada jaureda unusia. Mãwã oßá tßsidaa Jesuba jaradiada ãjã panß carea idjaba Æcõrẽ bedeã jaradia panß carea. Ædjirãba animarã minijĩchia ßßa, idji za quĩrãca ßß jßwaba oðaa bida bia bedeadaẽ basía. Idji sãyãra ãdji dratude, jßwade bida idu ßßbidaẽ basía. Ædjirãra ãrẽbadapeda Crito ume dji bororãda mil poa panesidaa. ⁵ Mañ ãrẽbapedadara Æcõrẽba naãrã ãrẽbabida basía. Dewara beudarãra ãrẽbadaẽ basía aba mil poa jõnacarea. ⁶ Æcõrẽba naãrã ãrẽbabi ãberãrãra bio bia ßeãdia. Ædjirãra waa beudaẽa, ãteßßß Æcõrẽ sacerdoterãda, Crito sacerdoterã sida ßeãdia.* Idjaba mil poa Crito ume dji bororãda ßeãdia.

Æcõrẽba diauru tßß uruade ßatabueda

⁷ Mil poa jõnacarea diaurura jß ßeãdada ãrã ßßya. ⁸ Mañne idjia jũma druaza cũrũgade wãya. Gog druadebemarãda, Magog druadebemarã sida cũrũgaya. Mañ druadebema sordaorãda pusa ãß quĩrãca zocãrã panßda edeya Æcõrẽ ãberãrã ume djõnamãrẽã. ⁹ Jũma nañ ãjũãra ãdjirãba biraya. Mañne Æcõrẽba quĩrã ßß puruda, idji ãberãrã duanßmaa auðu jũrã edaãdia. Baribßß Æcõrẽba uruada bajãneba ßeãbiya. Mañba ãdjirãra jũma bá quenaya. ¹⁰ Mãwãnacarea Æcõrẽba diaurura ãberãrã cũrũga erobadada tßß urua azupre bara

* **20:6** Waa beudaẽa. Griego bedeade nãwã ßß ßßa: “ßarima umé beudaẽa.” ßarima umé beudiba jara ßßa Æcõrẽ neẽ tßß uruade bia mĩgadida. Apocalipsi 20:14.

uruga nūmΛne batabueya. Naēna Ācōrēba animarā minijīchia bΛda, Ācōrēneba bedeabari dji wārāé sīda maλ tΛbΛ uruade batabuesia. Mama ādjira, diauru sīda ewariza āsa, diamasi bīda bio bia mīga panania.

Ācōrēba bugue waibΛa torroa bΛdeba cawa oi

¹¹ Māwānacarea mΛa bugue waibΛa torroa bΛda unusia. Maλ buguede chūmΛ sīda unusia. Idji quīrāpita jūma naλ ējūāra, bajā sīda nēbasīdaa. Ni abaΛba waa ununaé basīa. ¹² Idjaba mΛa unusia beupeđadarā dji dromarāda, dji edaara quedea sīda Ācōrē quīrāpita duanΛda. Maλne cartada ewaracuasīa. Maλ cartade jūma ēberārāba opeđadada bΛ beasia. Dewara carta sīda ewarasia. Maλ cartade ewariza zocai beadi ēberārā trΛda bΛ beasia. Jūma beupeđadara Ācōrēba cawa osīa ādjirāba opeđada quīrāca. Jūma ādjia opeđadara cartade bΛ basīa. ¹³ Jūma pusade beupeđadara Ācōrē quīrāpita zesīdaa. Abeda jūma beupeđada jaurera ādji panabadamaΛba Ācōrē quīrāpita zesīdaa.† Maλbe Ācōrēba ādjiza cawa osīa ādjia opeđada quīrāca. ¹⁴ Beudira Ācōrēba jōbisīa tΛbΛ uruade batabuebΛrΛ quīrāca. Beupeđada panabada ējūā sīda tΛbΛ uruade batabuesia. Ācōrēba bariduada tΛbΛ uruade batabueibΛrΛ, bārīma umé beusīada abadaa. ¹⁵ Ēberārā ewariza zocai beadi cartade trΛ bΛē beara Ācōrēba tΛbΛ uruade batabuesia.

21

Ējūā djiwīdi idjaba bajā djiwīdi

¹ Māwānacarea mΛa bajā djiwīdīda, ējūā djiwīdi sīda unusia. Maλne naλ ējūāra, bajā sīda neé basīa. Pusa sīda neé basīa. ² Idjaba mΛa unusia Ācōrē puru djiwīdi Jerusaleλ abadada idji bΛmaΛba bajāneba edaa zebΛrΛda.* Maλ purura biya querasīa wērā quīma edabΛrΛde bio djiō bΛ quīrāca. ³ Maλbe mΛa ūrīsīa abaΛda Ācōrē bugue biya quīrumaΛba nāwā jīgua bedeabΛrΛda:† “jūrīnadua! Idīra Ācōrēra ēberārā tāēna bΛa.‡ Idjira ādjirā ume baya. Maλne ādjirāra idji ēberārāda beadia. Wārāda idjīdrΛ ādjirā ume baya idjaba ādjirā Ācōrē baya. ⁴ Ādji daubara idjia jūma jareya. Jūma naēna badara jōna bērā waa beudaēa, jīānaēa, aujīānaēa, idjaba puara neé baya.”

⁵ Maλbe dji bugue biya quīruđe chūmΛba nāwā jarasīa: “MΛa ne jūma djiwīdīda o bΛa.”

† **20:13** Beupeđada panabada. Griego bedeade bΛ bΛa “Hades.” * **21:2** MΛ. Griego bedeade λcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “MΛ, Juaλba unusia.” † **21:3** Ācōrē bugue biya quīrumaΛba. Griego bedeade λcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Bajāneba.” ‡ **21:3** Ācōrē. Griego bedeade bΛ bΛa: “Ācōrē wua de.”

Idjaba nãwã jarasia: “Naã bedeara cartade b̂adua wãrã bedea bêrã idjaba wãrãda mãwãi bêrã.”

⁶ Mãwãnacarea idjia m̂ã nãwã jarasia: “M̂ã oida b̂adara jũma osia. M̂ãra dji Alpaã idjaba dji Omegaa. ⁵ Maãba jara b̂ãã mãra dji naãrãbemada idjaba dji jĩrũarebemada. Bariduada opichia b̂ãbãrã, m̂ãã baido bogadrã b̂ãda bari dobiya. Maã baidoba zocai b̂aida diabaria. ⁷ Cadjirua poyapedadarãba jũma mãrãrã edadia warraba dji zezadeba ne edabari quĩrãca. M̂ãra ãdji ãcõrẽ baya idjaba mã warrarãda beadia. ⁸ Baribãrã Crito êpẽni carea waya beara, mã bedea jãnaẽ beara, mãã quĩrãca o beara, mãã beabadara, auãduã obadara, jãibanara, jãwaba oda ãcõrẽ jãã beara, sewaida bea sida tãbã urua azupre bara uruga nũmãne bia mããga beadia. ãcõrẽba bariduada tãbã uruade batabueibãrã, barima umẽ beusiada abadaa.”*

Jerusaleã djiwidi

⁹ Mãbe bajãnebema nezocarã siete epedeco eropananada aba mãmaa zesia. Mã bajãnebema nezocarãba ãdji epedecode siete eropananaba naã êjũãne beara jĩrũare bia mããgabisidaa. [†] Dji mãmaa zedaba nãwã jarasia: “Wãna. Mãã acãbiya Oveja Zaqueba quima edabãrãda.”

¹⁰ Ara mããda ãcõrẽ Jauredẽba b̂ãde idjia mããra eya waibãã ãtã b̂ãmaa edesia. Mama unubisia ãcõrẽ puru djiwidi Jerusaleã abadada ãcõrẽ b̂ãmããba bajãneba edãã zebãrãda. ¹¹ ãcõrẽ dorrodorroaba mãã purura dorrodorroã basia. Uruã basia mõgara biya quiru nẽbãã b̂ãã quĩrãca, jaspe mõgara quĩrãca. Êsã querasia vidrio quĩrãca. ¹² Mãã purura ãtã mõgaraba auãduã jũrã ca basia. Edã wãbadara doce panasidaa. Edã wãbadaza bajãnebema nezocada aba basia. Mãã awara Israel warrarã doce panana trããda edã wãbadaza aba b̂ãã beasia. ¹³ Edã wãbadara ãmããdau odjabariare ùbea panasidaa, ãmããdau bæbariare ùbea panasidaa, orro abaare ùbea panasidaa, idjaba dewarabema orroare ùbea panasidaa. [‡] ¹⁴ Mãã puru auãduã jũrã ca b̂ããra doce mõgara ãrãã basia. Mõgaraza Oveja Zaqueba doce diabuedarã trããda aba b̂ãã beasia.

¹⁵ Bajãnebema nezoca mãã ume bedea b̂ãdaba êjũã zabada oro odada erobasia. Puru, dji edã wãbada, puru auãduã jũrã ca b̂ãã sida zai carea erobasia. ¹⁶ Mãã êjũã zabadaba bajãnebema nezocaba purura zasãã. Dji puru zadara jũmaena abarica basia. Dji drasoara, dji jedeã sida abarica basia. Dji zadara

§ 21:6 Griego alfabetode alpara dji naãrãbemã letrãã, omegara dji jĩrũarebemã letrãã. * 21:8 Apocalipsi 20:6,14. † 21:9 Apocalipsi capĩtulo 16. ‡ 21:13 Orro abaare, dewarabema orroare. Griego bedeadẽ nãwã b̂ãã: “Al lado norte y al lado sur.”

2,200 kilómetro basia. § Dji drasoada, dji łtłada, dji jedea sida jūmaena abarica basia. 17 Małbe puru auđu jūrã ca ɓa sida zasía. Dji zadara bicaca 144 basia.* Nał ějũãnebemarãba zabada quĩrãca bajãnebema nezocaba zasía.

18 Mał purura jūmaena oro idji awa quiru oda basía. Małra vidrio ěsã quiru quĩrãca basia. Dji puru auđu jūrã ca ɓara jaspe mōgaraba cađa basía. 19 Mał auđu jūrã ca ɓara doce mōgara łrł basia. Mał mōgarara jūmaena biya quedeasia. Naãrãbemada jaspe mōgara basía. Małare zapiro mōgarada basia. Małare ágata mōgarada basia. Małare esmeralda mōgarada basia. 20 Małare ónice mōgarada basia. Małare cornalina mōgarada basia. Małare crisólito mōgarada basia. Małare berilo mōgarada basia. Małare topacio mōgarada basia. Małare crisopraso mōgarada basia. Małare jacinto mōgarada basia. Jĩrũare amatista mōgarada basia. 21 Mał purude eđa wãbada doce panłara neta nẽɓłaa ɓa oda basía. † Eđa wãbadaza neta aba oda basía. O puru ěsi ɓara oro idji awa quiru oda basía. Małra ěsã querasia vidrio quĩrãca.

22 Mał purude Ācõrẽ de dromara młã unuẽ basía neẽ bẽrã. Ĕberãrãba dadjirã Boro Ācõrẽ jūma poya ɓa quĩrãpita, Oveja Zaque quĩrãpita biđa bia bedeadia idji de dromane obadapedada quĩrãca. 23 Amãdau neẽ, jedeco neẽ biđa mał purura łna nũmabaria Ācõrẽ dorrodorroaba, Oveja Zaqueba dia ɓa łnaa biđa. 24 Mał puru łnaaba druaza łna beadia jũmarãda mał łnaane nĩbadamãrẽã. Idjaba druazabema bororãba ne bia eropanłara mał purudaa ededia. ‡ 25 Diamasira neẽ bai bẽrã mał purude eđa wãbadara ewariza jũãtrłdaca baya. 26 Jūma druazabemarãba ne bia eropanłara mał purudaa ededia. § 27 Baribłrł ne jūma Ācõrẽba bia unucara mał purude eđa edecara panłaa. Cadjirua obadara, sewaida bea sida eđa wãcara panłaa. Ababe ewariza zocai beadi cartade trł ɓł beadrł poya eđa wãnia. Mał cartara Oveja Zaqueba eroɓłaa.

22

Do zocai bai diabari

1-2 Mãwãnacarea bajãnebema nezocaba do pãpãrã quiruda młã unubisia. Ĕsã querasia vidrio quĩrãca. Mał baidoba zocai baida diabaria. Ācõrẽ idjaba Oveja Zaque bugue biya

§ 21:16 2,200 kilómetro. Griego bedeadẽ nãwã ɓł ɓłaa “12,000 estadia.” * 21:17 Bicaca 144. Cãpũrĩã bedeadẽ ɓł ɓłaa “65 metros.” † 21:21 Neta nẽɓłaa ɓada. Griego bedeadẽ ɓł ɓłaa “perla.” ‡ 21:24 Druazabema bororãba ne bia eropanłara mał purudaa ededia. Mał bedeara idjaba nãwã traducida ɓłaa: “Druazabema bororãra mał purudaa wãnia Ācõrẽba bia bedeadĩ carea.” § 21:26 Mał versícultura idjaba nãwã traducida ɓłaa: “Idjaba druazabemarãra mał purudaa wãnia Ācõrẽba bia bedeadĩ carea.”

quirudeba mañ dora purudebema o jedea ʙΛ ěsi wea ʙΛA. Do orroza bacuru nejō zocai ʙai diabarida ʙasia. Mañ bacurura jedecoza zaubaria. Mañba jara ʙΛA poaza ʙarima doce zaubarida. Mañ bacuru queduada ʙΛA druazabemarā cacua bia pananamārēā. ³ Ācōrēba biē ʙai jaradada mañ purude neē baya. Ācōrē idjaba Oveja Zaque bugue biya quirura mañ purude ʙaya. Mama Ācōrē nezocarāba idjia bia bedeadia. ⁴ Idji quīrāra ununia idjaba idji trāra ādjirā dratude ʙΛ erobeadia. ⁵ Diamasira neē baya. Dadjī Boro Ācōrēba ānaada diai bērā, ībīrā neē idjaba āmādau neē bida ēberārāra bia ʙeadia. Ewariza ādjirāra idji ume ābaa dji bororāda ʙeadia.

Crito dārāēne zeidebema

⁶ Mañbe bajānebema nezocaba māa jarasia: “Jūma nañ bedeara wārāa idjaba wārāda māwāya. Dadjirā Boro Ācōrēba idjideba bedeabadarāa bedeabibaria. IdjiabΛΓΛ bajānebema nezocada diabuesia idji nezocarāa cawabimārēā dārāēne cārēda sāwāida.”

⁷ Jesuba jarasia: “īŪrīnadua, māra isabe zeya! Nañ cartade ʙΛ ʙΛA dārāēne cārēda sāwāida. Bio bia ʙΛA jūma nañ cartade jara ʙΛ ījā ʙΛra.”

⁸ Māra Juaā. Jūma mañΛra unusia idjaba ūrīsia. Māwānacarea māra bajānebema nezoca jīrū caita chīrāne ʙarru cobesia bia bedeai carea. Māwā osia idjia jūma mañΛra unubida bērā. ⁹ BaribΛΓΛ idjia jarasia: “Jāwā orādua, ātebΛΓΛ ĀcōrēabΛΓΛ bia bedeadua. Māra Ācōrē nezocada jāwā quirua ʙΛ quīrāca, djabarā Ācōrēneba bedeabadarā quīrāca, idjaba jūma nañ cartade jara ʙΛ ījā ʙea quīrāca.”

¹⁰ Idjaba jarasia: “Nañ cartade ʙΛ ʙΛA dārāēne cārēda sāwāida. Mañra mērā erobarādua jūma dārāēne māwāi bērā. ¹¹ Cadjirua o ʙΛra idji cawa cadjiruade badua. Ne jūma Ācōrēba quīrāca o ʙΛra idji cawa mañne badua. BaribΛΓΛ jipa o ʙΛba ewariza jipa o ʙaida ʙΛA. Idjaba Ācōrē itea bia ʙΛra ewariza Ācōrē itea bia ʙaida ʙΛA.”

¹² Jesuba jarasia: “īŪrīnadua, māra isabe zeya! ZebΛΓΛde mā jūmarāa ne diai carea eneya ādjia opedada quīrāca. ¹³ Māra dji Alpaa idjaba dji Omegaa.* Mañba jara ʙΛA māra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada.

¹⁴ Bio bia ʙea cacuade jābada tāto erobeara. Ādjirāra purude eda wānida panΛA nejō zocai ʙai diabarida jōni carea. ¹⁵ BaribΛΓΛ cadjirua obadara, jāibanara, auđua obadara, mīā

* **22:13** Griego alfabetode alpara dji naārābema letraa, omegara dji jīrūarebema letraa.

beabadara, jawaba oda ãcõrẽ epẽbadara, idjaba sewa oya beara jũma dajadaare duanenia.†

16 M̃ra Jesua. Bajãnebema nezocada diabuesia jũma maḡara djabarã beaza jaramãrẽã. M̃ra Davideba zedaa, idjideba tununaa.‡ M̃ra Diapedabema Chĩdau Uruga B̃ abadaa.”

17 ãcõrẽ Jaureba, Oveja Zaque quima abada bida nãwã jara panaa: “¡Zedua!” Maã ùrĩ b̃aba jaraida b̃aa: “¡Zedua!” Dji opichia b̃ara zeida b̃aa baido zocai bai diabarida domãrẽã. Maã baido do quĩrĩã b̃aba bari doida b̃aa.

18-19 Naã cartade b̃a b̃aa dãrãéne cãrẽda sãwãida. Naã cartade b̃a b̃a ùrĩ bearãa m̃aa jaraya: bariduaba naã cartade b̃a b̃ada auđu jaraib̃ara, ãcõrẽba naã cartade bia mĩgai jara b̃aba idjira bia mĩgabiya. Idjaba bariduaba naã cartade b̃a b̃ada maãrĩ awara jaraib̃ara, ãcõrẽba idjía nejõ zocai bai diabaridebemada idu jõbiẽa idjaba ãcõrẽ purude eda idu wãbiẽa. Maã nejõnebemada, maã purudebema sida naã cartade b̃a b̃aa.

20 Jũma naã cartade b̃a b̃ada Jesuba wãrãana a b̃aa. Nãwã jara b̃aa: “¡Wãrãda m̃ra isabe zeya!”

Bia b̃aa isabe zeida. § ¡Zedua dairã Boro Jesu!

21 M̃aa quĩrĩã b̃aa dadjirã Boro Jesuba idji biadeba jũma bãrãra careba baida.

† 22:15 Cadjirua obadarã. Griego bedede b̃a b̃aa “usa.” ‡ 22:16 Isaía 11:1-10.

§ 22:20 Griego bedede b̃a b̃aa: “Amén.”